

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika

zgoščenka

mobilni telefon

čivava

balerinke

jin-jang

A
B
C
Č
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
O
P
Q
R
S
Š
T
U
V
W
X
Y
Z
Ž

mlekomát -a m (â) avtomat za prodajo svežega mleka, ki se ustekleniči ob naročilu: *postaviti mlekomat; Uporaba mlekomata je dokaj preprosta: v režo za kovance uporabnik vstavi kovance, avtomat pa izda toliko mleka, kolikor je bilo plačano* **E** (†)mléko + (†)(avto)mát

iztočnica
zaglavje
pomenskorazlagalni razdelek
ponazarjalno gradivo
etimološki razdelek

botulín -a m (î) **1.** strup bakterije *Clostridium botulinum*, ki ob zaužitju povzroča botulizem: *Pred leti so našli nekaj strupenega v majonezi, pred časom pa so v premazu za tiramisu odkrili botulin, ki menda povzroča huda obolenja* **2.** farm. strup bakterije *Clostridium botulinum*, ki je v majhnih odmerkih rabljen kot zdravilo pri povečanem delovanju mišic ali žlez; botóks: *Na spletnih klepetalnica*h ugledna zdravniška imena svetujejo odstranjevanje lojnih žlez ali vsaj vbrizgavanje botulina, ki *bo za določen čas* – običajno tri mesece – omrtvičil žleze **E** po bakteriji *Clostridium botulinum*

jakostni naglas
neiztočnična osnovna oblika
slovnični kvalifikator
tonemski naglas
oznaka pomena
kvalifikator
sinonim
oznaka za etimološko osvetlitev

informacijski ^{SSKJ} -a -o prid. (î) ki se nanaša na nove informacijske tehnologije, informacijske sisteme: *informacijska infrastruktura; informacijske rešitve; Hvala bogu, da smo v informacijski dobi, kjer na vsakem koraku lahko uporablj*aš internet in elektronsko pošto **E** (†)informácija

informacijska ávtocésta -e -e ž (î, â-ê) rač. omrežje za hiter prenos podatkov: *graditi informacijsko avtocesto; optična informacijska avtocesta; Internet je glavna informacijska avtocesta naše dobe*

iztočnica
oznaka za besedo, obravnavano že v SSKJ
podiztočnica

karpáčo -a in carpaccio -a cit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpáčo; jelenov karpáčo; Karpáčo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju *Vittoreju Carpacciu* (†1526)

podomačeni in citatni zapis iztočnice
oznaka citatnosti in izgovor

carpaccio †karpáčo ————— kazalčna iztočnica

Zbirka slovarji

Urednik zbirke: Marko Snoj

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika

© 2012, 2013 ZRC SAZU

<i>Urednika slovarja</i>	Aleksandra Bizjak Končar, Marko Snoj
<i>Avtorji slovarja</i>	
<i>Splošni del</i>	Aleksandra Bizjak Končar, Alenka Gložančev, Boris Kern, Polona Kostanjevec, Domen Krvina, Nina Ledinek, Mija Michelizza, Andrej Perdih, Špela Petric, Marko Snoj, Ivanka Šircelj Žnidaršič, Andreja Žele
<i>Naglas in izgovor</i>	Tanja Mirtič
<i>Stilno-zvrstno označevanje</i>	Nataša Gliha Komac
<i>Etimološke osvetlitve</i>	Simona Klemenčič, Marko Snoj
<i>Terminološki svetovalci</i>	Primož Jakopin (računalništvo, film), Jana Mrak (medicina, farmacija), Suzana Tratnik (sociologija)
<i>Tehnološka podpora</i>	Nina Ledinek, Andrej Perdih
<i>Recenzentki</i>	Helena Dobrovoljc, Majda Merše
<i>Oblikovanje platnic</i>	Dušan Grobovšek
<i>Prelom</i>	Simon Atelšek
<i>Izdajatelj</i>	Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
<i>Zanj</i>	Marko Snoj
<i>Založnik</i>	Založba ZRC, ZRC SAZU
<i>Zanj</i>	Oto Luthar
<i>Glavni urednik</i>	Aleš Pogačnik
<i>Tisk</i>	Tiskarna Formatisk, d. o. o.
<i>Naklada</i>	1200 izvodov Prva izdaja, drugi natis

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za knjigo RS.

Oblikovna zasnova platnic zbirke Slovarji je nastala na pobudo in v sodelovanju s farmacevtsko družbo Medis, Ljubljana.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'271.1(038)

SLOVAR novejšega besedja slovenskega jezika / [urednika slovarja Aleksandra Bizjak Končar, Marko Snoj ; avtorji Aleksandra Bizjak Končar ... et al.]. - 1. izd., 2. natis. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013. - (Zbirka Slovarji, ISSN 2232-3759 / Založba ZRC, ZRC SAZU)

ISBN 978-961-254-413-3

1. Bizjak Končar, Aleksandra

265969408

Digitalna različica (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789612544133>

Za HTML različico z iskalnikom glej <https://fran.si>.

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika

Ljubljana 2013

Vsebina

PREDGOVOR	7
UVOD	9
ZGRADBA SLOVARJA	13
SLOVAR	55

Predgovor

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika je po zgradbi navezovalni, po vsebini in namenu pa dopolnilni k *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Navezovalnost se kaže v pogostem sklicevanju na naše temeljno slovarsko delo, predvsem v iztočnicah, sopomenkah in etimoloških osvetlitvah. Njegova vsebina so slovarski prikazi v zadnjih dveh desetletjih nastalih ali oživiljenih besed, besednih zvez in pomenov, ki s tem slovarjem tudi formalno postajajo del slovenskega občnega besedja – nevtralnega, pogovornega ali kako drugače stilno-zvrstno zaznamovane-ga. Slovar novejšega besedja slovenskega jezika in Slovar slovenskega knjižnega jezika torej odslej predstavljata namensko in funkcionalno celoto.

Dejstvo, da je novi slovar dopolnilno nadaljevanje in ne zgolj dodatek k *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, saj se njegova zgradba razlikuje od zgradbe tega temeljnega slovarja v več medsebojno povezanih posameznostih, je pogojeno s sodobnimi spoznanji, prijemi in izboljšano, mestoma tudi poenostavljeno slovaropisno prakso. Na slovenskem slovaropisnem prizorišču predstavlja vezni člen med prvo in prenovljeno izdajo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, ob tem pa, sicer le v obrisih, nakazuje nekatere prvine pripravljajočega se novega razlagalnega slovarja.

Slovar so v sodelovanju s srednjo generacijo zasnovali in začeli pisati sodelavci, ki so svoje znanje in izkušnje črpali iz dela pri *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, dokončali pa večinoma mlajši kolegi, ki svoje najboljše moči usmerjajo v nastajanje novega razlagalnega slovarja. *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* je torej tudi medgeneracijsko povezovalen. Ta okoliščina mu daje potrebno širino in trdnost, hkrati pa je tudi razlog, da kot vsaka medgeneracijska vez skriva kako zavedno nedorečenost in kako neizogibno nasprotje.

Novе besede, besedne zveze in pomeni, ki jih prinaša slovar, odsevajo novosti v življenjskem okolju, slogu in usmeritvah, ki sta jih prinesli zadnje desetletje preteklega in prvo desetletje novega tisočletja. Ker so bile nekatere novosti kratkega diha, so tudi njihova poimenovanja medtem že zastarela, in ker si nekatere novosti šele utirajo pot v našo zavest, je tudi raba njihovih poimenovanj še negotova in posledično nedorečena. Velika večina stvarnih in miselnih novosti pa je vendarle nastopila za daljši čas, zato bodo tudi njihova poimenovanja zelo verjetno vztrajala še daleč v prihodnost. Razumljivo je, da poimenovanja mnogih novih stvari in reči v današnjem globaliziranem svetu prihajajo iz tujih jezikov, predvsem iz angleščine, z njenim posredovanjem ali po njenem zgledu, vendar slovarsko besedilo hkrati potrjuje pričakovano dejstvo, da nove slovenske besede po ustaljenih besedotvornih vzorcih nastajajo tudi iz že obstoječih in da stare besede pridobivajo nove pomene; prepriha jezikov navajena slovenščina pa je večino pred kratkim uvoženih besed tudi že po svoje prekasila, jim omogočila nastanek besednih družin in jih s tem uvrstila med svoje. Tako kot to na tem prostoru počnemo že poldrugo tisočletje.

Uvod

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika (SNB) zajema besede in besedne zveze slovenskega jezika, ki so se pojavile ali uveljavile po letu 1991 in niso bile obravnavane v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ). Bralcu omogoča vpogled v obsežen fond novih, živih besed, ki skupaj z besedjem, predstavljenim v SSKJ, odstirajo bogastvo in raznolikost sodobne slovenščine.

Slovar je samostojna enota, a hkrati del širše zastavljenega koncepta preнове in posodobitve SSKJ. Zato je zasnovan tako, da se navezuje na SSKJ ali kako drugače pritegne v obravnavo v SSKJ že uslovarjeno besedje. Zaradi večje praktičnosti je neposredno navezovanje na iztočnice v SSKJ pokazano s posebnim grafičnim znamenjem ^(SSKJ), ki obvešča, da gre za nov pomen že uslovarjene besede (*čarovnik*^(SSKJ) rač., *okužen*^(SSKJ) rač.) ali širjenje njenega pomena v novih besednih zvezah (*optični*^(SSKJ) optično vlakno). Za uporabnika zahtevnejše je posredno navezovanje na SSKJ, ki je razvidno pri novih besedotvornih oblikah in upoštevanje v razlagalnih postopkih. To pomeni, da mora uporabnik v tako urejenem slovarju upoštevati morebitno uslovarjenost posameznih besed v SSKJ, zato bo našel npr. besedo *datotečen*, ne pa besede *datoteka*, ker je ta že v SSKJ, našel bo *alergijski* in *alergogeni*, ne pa v razlagi uporabljene besede *alergija*, ker je ta predstavljena že v SSKJ. Iz te načelne rešitve pa je tudi že mogoče razbrati, da so določene, v slovarju obravnavane novejšje besede nove glede na besedotvorno obliko, ki razširja v SSKJ že registrirano besedno družino. Pojem novejšje besedje se torej ne omejuje zgolj na nova poimenovanja nove predmetnosti, kot bi si kdo lahko preveč preprosto predstavljal prenavljanje jezika, temveč je tudi posledica pomenskih, besedotvornih ali frazeoloških dogajanj v jeziku samem. Preden pa si ogledamo različne tokove generiranja novega besedja, moramo pojasniti, od kod smo zajeli novejšje besedje.

Slovar, ki smo ga pripravili znanstveni in strokovni sodelavci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, temelji na slovaropisni tradiciji SSKJ in sledi novim slovaropisnim usmeritvam z uporabo korpusnega gradiva.

Pri sestavi geslovnika smo se oprli na zbirko novejšega besedja, ki je nastala v okviru projekta *Novejša slovenska leksika (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri)*. Projekt, ki je potekal v Leksikološki sekciji Inštituta za slovenski jezik v letih 2007–2009, je bil zasnovan kot predstavitev nove leksike in leksikalnega stanja v slovenščini za dopolnitev zbirk in geslovnikov novejšega besedja za različne tipe slovarjev standardne slovenščine. Najpomembnejše pa je, da je bil za pripravo zbirke novejšega besedja kot temeljni gradivni vir uporabljen besedilni korpus *Nova beseda* (javno dostopen na naslovu http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html), ki je nastajal na Inštitutu za slovenski jezik od leta 1994. Ta korpusno zgrajeni geslovník je bil primerno izhodišče za slovarsko obravnavo, ki korpusno orientacijo v veliki meri razširja na slovarsko besedilo.

Na podlagi avtentične besedilne rabe, izpričane v tristemilijonskem besedilnem korpusu *Nova beseda*, smo v 5384 slovarskih sestavkih interpretirali 6512 pomenov in podpomenov aktualnih besed in besednih zvez, ki imajo svoj izvor v raznolikih področjih družbene dejavnosti. Obsegajo tako okoljsko tematiko kot popularno glasbo, tako politiko kot mladostniško kulturo, tako

računalništvo kot družabne igre. Živimo namreč v svetu hitrih sprememb, na katere se jezik vsakodnevno odziva z ubesedovanjem in upomenjanjem. Nastajajo nove besede, že znane besede dobivajo nove pomene, pozabljene besede se vračajo. Te tri stalnice so vodilo za kratko predstavitev raznovrstnosti v slovar zajetega besedja zadnjih dveh desetletij.

Najobsežnejši del slovarja je novo besedje, ki še nikoli ni bilo obravnavano v razlagalnem slovarju, ker gre za povsem nove izraze. Veliko novih besed namreč nastane, ko novi tehnološki izdelki in zamisli prodrejo med širšo javnost. V zadnjih letih kupujemo *LCD-zaslone*, točimo *evrosuper*, občudujemo *starodobnike*. Navajeni smo uporabljati *e-pošto*, *brskalnike*, tuji nam niso več niti izrazi, kot je *informacijska avtocesta*.

Gospodarsko-politično in sploh družbeno dogajanje je druga močna silnica, ki generira novo besedje. Z osamosvajanjem Slovenije v samostojno državo so povezani izrazi *osamosvojitelj* in *pomladnik*, s širitvijo Evropske unije pa smo v slovenščini dobili *evroskeptike*, *evroposlance* in *evrobirokrate*. Vojna na Balkanu je naplavila neljube izraze, kot sta *etnocentrizem* in *etnocid*. Prav tako pomemben vpliv na tvorjenje novih besed imajo tudi glasba, šport, moda in zabava. Besede kot *zimzelenček*, *trebušnjak*, *limonadnica* in *klepatalnica* so postale del našega vsakdana.

Še bi lahko opisovali vzroke za pojavljanje novega besedja, vendar je na tem mestu pomembneje omeniti, da novi izrazi ne nastanejo vedno v jeziku samem, ampak tudi s prevzemanjem iz drugih jezikov. Prevzeto besedje, ki je odraz sodobnih globalizacijskih procesov in medkulturnih povezav, je v slovarju močno zastopano. Posebej opazne so plasti besedja, prevzetega iz angleščine (*byte*, *bajt*), manj opazne iz nemščine (*müsli*, *misli*), francoščine (*sommelier*, *somelje*), italijanščine (*mozzarella*, *mocarela*) in japonščine (*sushi*, *suši*) ter drugih jezikov. Opozoriti je treba še na zelo očitno posebnost prevzetega besedja. Zanj je pogosto značilna variantnost zapisa, saj je prilagajanje izvorno tujega besedja zakonitostim slovenščine dolgotrajen in ne povsem predvidljiv proces, zato obsega tujo in/ali domačo različico. Kot tujo različico obravnavamo citatni zapis tuje besede (*byte*), pri katerem beseda ohrani grafično podobo izvirnega jezika ali jezika posrednika. V slovarskem besedilu je citatni zapis dodatno opremljen z oznako cit. tik pred izgovorom v oglatem oklepaju, kadar za slovenski knjižni jezik značilne zakonitosti ujemanja med glasom in črko s citatnim zapisom niso uresničene. Zakonitosti zapisovanja slovenskega jezika na izrazni ravni pa so dosledno uresničene v podomačeni različici zapisa (*bajt*). Upoštevajoč načelni pogoj, da mora beseda v slovarju izhajati iz potrditve v uporabljenih virih, je slovarski sestavek oblikovan tako, da na prvem mestu obravnava v rabi pogostejšo pisno različico (npr. *impeachment* in *impičment*, *karpačo* in *carpaccio*), navaja eno obliko, kadar ta v rabi prevladuje (*kapučino*, *ollie*), in seveda navede tudi uveljavljeno slovensko ustreznico za prevzeto besedo, če jo raba potrjuje (*obvod* za *bypass*, *smeško* za *smiley*, *snežno kolo* za *snowbike*).

Druga, enako pomembna skupina v slovarju so besede, ki so bile že obravnavane v SSKJ, a so v novih zgodovinskih, političnih in kulturnih okoliščinah dobile nov pomen. V SSKJ uvrščene besede *miška*, *črv* in *hrošč* so se iz pomenskega polja 'žival' v novejšem času premaknile na področje računalništva. Z ekonomijo se danes povezuje besedo *hči*, z medicino beseda *obvod*. Temu segmentu novega besedja je za lažje iskanje nadpisano grafično znamenje ^{SSKJ}, kakor je bilo že omenjeno zgoraj pri obravnavi pomenske povezanosti pričujočega slovarja s SSKJ.

V slovarju je navzoča še tretja skupina besed, ki jih obravnavamo kot novejše, čeprav smo jih poznali že pred letom 1991. Te so predmet pozornosti zaradi visoke pogostnosti njihove rabe v novejšem času in dejstva, da v SSKJ še niso bile uslovarjene. Sem se uvršča raznovrstno

besedje: predvsem novejši besedotvorni tipi (*neimetnik, takojšnjost, kredibilnost, ekspertka*), splošnejša leksika kot posledica determinologizacije (*betakaroten, blokator, forenzik, steroid*) in reaktualizirano besedje iz ožje rabe (*borzništvo, borznoposredniški, pokušina*), če omenimo le nekaj najproduktivnejših plasti.

S pregledom najznačilnejših plasti novih besed v slovenščini zadnjih dveh desetletij je tako precej poenostavljeno pojasnjen zunanji okvir slovarskega besedila, tj. predstava o tem, ktere nove besede naseljujejo našo sedanost. Ubeseditev novih vidikov resničnosti pa dobiva konkretno vsebino v posameznih slovarskih sestavkih, ki so oblikovani pregledno in zajamejo izgovarjavo, besednovrstne in druge slovnične ter stilno-zvrstne podatke, pomensko razlago, avtentične besedilne zglede, sinonime in etimološke osvetlitve.

Družbene in ekonomske spremembe v zadnjih dvajsetih letih so pomembno vplivale na jezikovno rabo Slovencev. Namembnost in učinkovitost jezikovnega izraza vedno bolj izpodriva kulturne zahteve, rahlja jezikovne norme in vpliva na njegovo pretočnost. Zato so za novejša besedja značilne jezikovne lastnosti, ki so velikokrat v neskladju s predpisi o standardizaciji in kultivaciji jezika. Avtorji slovarja nismo želeli te jezikovne stvarnosti pred bralcem skrivati. Vendar smo si prizadevali, da bi bila kljub gradivski neustaljenosti slovarska obravnava novega besedja pregledna, informativna in uporabna za vse, ki se v vsakdanjem življenju srečujejo z novimi besedami.

Tako naj bi priročnik ne bil le vodnik po novem besedju, ampak dokument, ki nas vedno znova opozarja, da se jezik nenehno spreminja, da je gibljiv in sproščen, v slovarju ujeta besedje pa svojevrsten odsev časa, v katerem so besede živele, svojevrsten portret našega ubesedovanja resničnosti na prelomu tisočletja.

Aleksandra Bizjak Končar
Sourednica slovarja

Zgradba slovarja

Slovarski sestavek v SNB obsega iztočnico z morebitno podiztočnico, zaglavje, naglas in izgovor, pomenskorazlagalni in sinonimni razdelek, ponazarjalno gradivo in etimološki razdelek.

1. Iztočnica in podiztočnica

Slovarske iztočnice so natisnjene polkrepko.

brskálnik -a m (â) program za pregledovanje strani na svetovnem spletu; brkljalnik: *spletni brskálnik*; *Gre za zmogljiv brskálnik, katerega glavna prednost je izjemna podpora spletnim standardom*
E †břskati

Razvrščene so po abecedi. Besedni presledki, vezaji in druga znamenja ne vplivajo na abecedni red.

alkoskòp
áltkotéster
all inclusive
all-in-one
alocírani
alocírati
aloe vera

Enakoizrazne (homonimne) iztočnice, ki so besednovrstno različne, so razvrščene po merilih SSKJ: 1. samostalnik, 2. pridevnik, 3. glagol, 4. prislov, 5. medmet.

presnojéd -a m, člov. (ĕ ě) kdor je samo presno, surovo hrano; presnojedec: *V njegoví šírši družini so sami presnojedi* E (†)préšen + (†)jésti

presnojéd -a -o prid. (ĕ ě) ki je samo presno, surovo hrano: *Je presnojed šestdesetletnik in poln energije* E (†)préšen + (†)jésti

Razločevanje slovnično različnih enakoizraznih iztočnic, ki so označene z indeksom, se opira na etimologijo, kar pomeni, da med vsebinami enakoizraznih iztočnic ni povezave glede na izvorno obliko.

CT¹ -- in -ja [ĉeté -ĕja] m (ĕ ě) krat. **1.** rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniška tomografija: *Pri CT glave prikažejo del, kjer bi utegnil potekati bolezenski proces*
2. naprava za rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniški tomograf: *nakup CT-ja; Zdajšnji CT ni samo tehnološko zastarel, zaradi pogostih okvar je tudi nezanesljiv*
3. rentgenska slika organov v različnih

presekih, sestavljena s pomočjo računalnika; računalniški tomogram: *Poleg običajne slike skeleta bi si želeli še CT E* ← agl. CT, kratica za c(omputer) t(ommography) 'računalniška tomografija'

CT² -- [čēté] m (č) krat. ustanova, ki na ozemlju svoje države skrbi za tujce brez ustreznih dokumentov za bivanje; center za tujce: *Odgovorni za problematiko tujcev so intenzivno iskali novo lokacijo, ki bi ustrezala mednarodnim humanitarnim standardom in zakonu o tujcih, kamor bi preselili CT E* kratica za c(enter za) t(ujce)

Grafično znamenje ^{SSKJ}, ki stoji levostično za iztočnično besedo, na katero se nanaša, napoveduje nov pomen ali nove pomene v SSKJ že obravnavane besede.

čaróvnik ^{SSKJ} -a m, živ. (ô) rač. del programa, ki uporabniku pomaga izvesti določeno zapleteno opravilo: *Za prvo namestitvev naprave lahko uporabimo tudi čarovnika, ki nas v osmih korakih pripelje do funkcionalne namestitve sistema E* (↑)čár

číst ^{SSKJ} -a -o prid. (î) **1.** ki v manjši meri onesnažuje, uničuje okolje: *čista industrija; čista tehnologija; Promovirali bodo naložbe v energetske učinkovite tehnologije skupaj s sončno in vetrno energijo ter čistimi postopki pridobivanja energije v termo- in jedrskih elektrarnah* **2.** ekspr. ki je zakonito pridobljen: *Njegov denar je čist E* = stcslov. čistъ, hrv., srb. čist, rus. čistyj, češ. čistý < pslov. *čistъ iz ide. *sk^heǵd- 'čistiti tekočino, cediti'

Iztočnice poleg enobesednih leksemov zajemajo tudi večbesedne lekseme, katerih prva sestavina ni rabljena kot samostojna polnopomenska beseda ali v slovarju ni razložena, ker v splošno-sporazumevalnem jeziku ni dovolj izrazite potrditve njene polnopomenske rabe.

duty free -- -ja in -- -- cit. [dǵúti frí] in dǵútifrí -ja m (ú, î) prodajalna, v kateri se tuje blago kupuje brez plačila carine; brezcarinska prodajalna ^{SSKJ}: *Duty freeji so ponavadi na letališčih | Dunaj je bil na dǵútifrije že dolgo alergičen, proti njim je protestiral že pri jugoslovanski vladi E* ← agl. duty free shop 'prostocarinska prodajalna' iz duty free 'prost carine, dajatev' (iz duty 'carina, dajatev, obveznost' in free 'prost') in shop 'prodajalna'

in vivo¹ -- -- cit. [in vívo] v prid. rabi (î) ki poteka znotraj živega organizma: *in vivo raziskava* in raziskava in vivo; *In vivo meritve opravljamo rutinsko pri posebnih tehnikah obsevanja, kot je na primer obsevanje centralnega živčnega sistema ali obsevanje celega telesa pri bolnikih z levkemijo E* ← lat. in vivō 'v živem'

dezóksiribonukleínska kislína -e -e ž (ô-î, î) biol. nukleinska kislina, ki nosi zapis genske informacije v vseh živih bitjih; DNK: *Dezoksiribonukleinska kislina je osnovna sestavina genskega materia-*

la E po zgledu nem. *Desoxiribonucleinsäure*, agl. *desoxyribonucleic acid* iz (↑)dezoksi(dácija) + (↑)ribonukleínski in (↑)kislína

Vsi drugi večbesedni leksemi so navedeni kot podiztočnice, prikazane v svojem odstavku. Tako kot iztočnice so tudi podiztočnice natisnjene polkrepko. Izhodiščna iztočnica je prva polnompomska sestavina podiztočnične besedne zveze. Označena je z grafičnim znamenjem ^(SSKJ), ki obvešča, da gre za nove pomenske zveze v SSKJ že obravnavane besede.

étnični ^(SSKJ) -a -o prid. (é)

étnično čiščenje -ega -a s (é, í) načrtno uničevanje narodnostnih, rasnih ali verskih skupin:
Etnično čiščenje je hud zločin, pa naj je cilj ali le taktična poteza

Besedni zvezi v podiztočnici je pripisano grafično znamenje ^(SSKJ) za označitev novega pomena v SSKJ že registrirane besedne zveze.

balkánski ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

balkánske vójne ^(SSKJ) -ih vójn ž mn. (â, ó ô) vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije v letih 1991–1995: *žrtve balkanskih vojn; Veliko mest je bilo uničenih v balkanskih vojnah na začetku in v srediini devetdesetih*

Besednozvezne podiztočnice so pri izhodiščni samostalniški in pridevniški iztočnici samostalniške, pri izhodiščni glagolski iztočnici glagolske.

jadrálec ^(SSKJ) -lca [jadraŭca] m (â)

jadrálec na dèski -lca -- -- m, člov. (â, è)

jadrálni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

jadrálna dèska -e -e ž (â, è)

jadrálni padálec -ega -lca [padaŭca] m, člov. (â, â)

jadrálno padálstvo -ega -a s (â, â)

jádrati ^(SSKJ) -am nedov. (â)

jádrati na dèski -am -- -- nedov. (â, è)

Če je besednozveznih gesel v okviru iztočnice več, si podiztočnice sledijo po abecedi.

elektrónski ^(SSKJ)

elektrónska denárnica

elektrónska konferéncia

elektrónska póšta

elektrónska redoválnica

elektrónska táblíca

elektrónska tájnica

elektrónska váruška

elektrónski časopís

elektrónski denár

elektrónski fórum

elektrónski naslòv

elektrónski podpís

elektrónski slovár

elektrónski smóg

elektrónsko črnílo

Kot podiztočnice pri samostalniku so navedeni primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe. Take podiztočnice so označene z levostičnim indeksom ² za iztočnico. Samostalniška iztočnica, na katero se vežejo, ima za iztočnico nadpisan indeks ¹.

fitnes¹ -a in fitness -a cit. [fitnes] m (î) **1.** telesne vaje, zlasti na posebnih rekreacijskih napravah, za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti: *hoditi na fitnes; trener fitnessa; V stranskih prostorih so predvideni plezalna stena, dvorana za squash, dvorana za fitnes, masažo in rehabilitacijski prostor* **2.** prostor, opremljen s posebnimi rekreacijskimi napravami za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti; fitnes center (1): *V hotelu ponujajo kar precej udobja in možnosti za dodatne dejavnosti, saj imajo na voljo savno in fitnes* **E** ← agl. fitness iz ↑fit
fitnes² -- v prid. rabi: *fitnes klub; fitnes studio; Njen osebni trener skrbi za obvezno in vodeno telovadbo na fitnes napravah*

Kot samostojne iztočnice so prikazani primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe v naslednjih dveh položajih:

1. kadar ne obstaja vzporedna samostalniška iztočnica;

drive-in -- cit. [drávjvin] v prid. rabi (â) ki se nanaša na kraj, kjer lahko opravite storitev, ne da bi izstopili iz avta: *drive-in restavracija* in restavracija drive-in; *Drive-in kino se vrača v modo* **E** ← agl. drive-in iz drive 'voziti' in in 'v'

2. kadar gre za nove pomene v SSKJ že registrirane izsamostalniške pridevniške konverzne rabe.

béta^{SSKJ} -- v prid. rabi (ê) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *beta faza* in faza beta; *beta testiranje* in testiranje beta; *Beta različica naj bi bila na voljo že do letošnjega decembra* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *Najpogosteje zlorabljeni so v našem športu beta blokatorji, ki znižujejo krvni tlak in s tem pomirjajo* – glej tudi *béta...* **E** ← gr. *bêta* 'druga črka grškega alfabeta'

Kot podiztočnice pri pridevniku so navedeni prislovi, kadar je ohranjena pomenska povezava s pridevnikom v izhodiščni iztočnici.

gorvôdni -a -o prid. (ô) ki ima smeri vodnega toka nasprotno smer; vzvoden^{SSKJ}: *Mlin in žaga venecijanka sta najbolj gorvodna v nizu vodnih objektov, ki so nekoč delovali na reki Lahinji* **E** (↑)gôr + (↑)vôden
gorvôdno prisl. (ô): *Lokacija pregrade je v zožitvi doline Dragonje, en kilometer dolvodno od opuščenega mostu in 200 m gorvodno od električnega daljnovođa, ki preči dolino*

gibálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

gibálno prisl. (â): *gibalno ovirani ljudje; Množice gibalno nedejavnih so vse bolj izpostavljene dejavnikom tveganja za sodobne kronične bolezni*

Izjemoma so prislovi prikazani kot samostojna iztočnica, in sicer:

1. kadar ne obstaja vzporedna pridevniška iztočnica in prislov ustvarja novo besedno družino;

ful prisl. (û) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu izraža veliko mero dejanja ali stanja; zelo^{SSKJ}: *postati ful samozavesten; Prijatelji ti lahko ful pomagamo s koristnimi informacijami* **E** ← hrv. *ful*, prvotneje 'polno' (kot hrv. *puno* 'polno' in 'zelo'), ← agl. *full* 'poln, polno, popolnoma'

2. kadar prislov dobiva nove pomene glede na pridevniško iztočnico v SSKJ.

famóznó prisl. (ô) ekspr. **1.** izraža splošno priznano veliko vrednost ali veljavo: *Erazem Rotterdamski, avtor Hvalnice norosti, je famozno rekel, da je v deželi slepih kralj ta, ki ima vsaj eno oko* **2.** izraža preseganje stvari svoje vrste po pomembnosti, kakovosti; odlično^{SSKJ}: *V sodbi je cel kup formulacij, ki se mi zdijo sporne, a moram priznati, da so famozno formulirane* **E** (†)famózen

Ureditveno načelo za podiztočnice glede na posebnosti posameznih besednih vrst je naslednje:

1. pri samostalniški iztočnici so tri glavne skupine: a) izsamostalniška pridevniška konverzna raba; b) samostalniške besedne zveze po abecedi; c) prislov;

fáks¹ -a m
fáks² -- v prid. rabi
fáks módem -- -a
fáks števílka -- -e ž

étno¹ -a m
étno² -- v prid. rabi
étno³ prisl.

2. pri pridevniški iztočnici ali iztočnici v pridevniški rabi so naslednje skupine: a) samostalniške besedne zveze po abecedi; b) prislov; c) samostalniške zveze s prislovom v levem prilastku.

genétski^{SSKJ} -a -o prid.
genétska revolúcija -e -e ž
genétski inženíring -ega -a m
genétsko prisl.
genétsko spremenjéni organizem -- -ega -a m

tòp -- v prid. rabi
tòp lísta -- -e ž
tòp modél -- -a m, člov.

Kot podiztočnice pri glagolu so prikazani povratni glagoli s posebnimi pomeni.

irakizírati -am nedov. in dov. (î) dodajati sporu, nesoglasju (v državi, med državami) poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Nasprotniki novega Afganistana poskušajo Afganistan irakizirati* **E** po imenu države *Irak*

irakizírati se -am se nedov. in dov. (î) dobivati poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Po odhodu prejšnjega predsednika se razmere v državi ob zunanjem vmešavanju nevarno irakizirajo in v nekaj korakih lahko hitro dobijo razsežnosti državljanske vojne vseh z vsemi*

V slovar so sprejete tudi pogosto rabljene nove kratice, ki ustrezajo vsaj eni od naslednjih postavk: 1. da je njihova besedotvorna podstava tip novejšega besedja (BSE: *bovina spongiformna encefalopatija*); 2. da je kratica sestavina novih tvorjenk (*SMS-sporočilo*); 3. da je zanje že uveljavljeno črkovalno branje kratice (SMS: *esemes*); 4. da so izhodišče za nove pomene (EMŠO – ‘enotna matična številka občana’: emšo – ‘starejše obdobje, starost’); 5. da so kraticenice izhodišče za nove tvorjenke (CD *cedejka*).

esemēs -êsa m (ë ê) kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; message, SMS: *poslati esemes*; *Najhitreje prsti po tipkovnici mobitela drstijo 12- do 15-letnikom, ki so od pošiljanja esemesov že malodane odvisni* **E** ↑sms

SMS -a in -ja in sms -a in -ja [esemēs -êsa in sɔmɔsə] m (ë ê; ð) krat. kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; esemes, message: *poslati SMS*; *Moje nerganje je prekinjal glas gospodične na drugi strani, ki je mirno pojasnjevala, da bodo napako z nenehnim pošiljanjem enega in istega SMS-a poskusili čim prej odpraviti* **E** ← agl. SMS, kratica za *s(hort) m(essage) s(ervice)* ‘podpora za kratka sporočila’

SMS- [esemēs in sɔmɔsə] prvi del zloženk (ë; ð) ki se nanaša na kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu: *SMS-glasovanje*; *SMS-obveščanje*; *SMS-sporočilo* **E** ↑SMS

Poseben tip iztočnice predstavljajo kazalčne in orientacijske iztočnice ter vodilke. Kazalčne iztočnice so označene z grafičnim znakom ↑ in usmerjajo k bolj pogosto rabljeni pisni obliki, kjer so zbrane pravopisne različice besed. Izjema so dvojnične iztočnice z zapisom skupaj in narazen ali z veliko in malo začetnico, ki nimajo kazalke.

carpaccio ↑karpáčo

karpáčo -a in carpaccio -a čit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpáčo*; *jelenov karpáčo*; *Karpáčo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju Vittoreju Carpacciu (†1526)

báskitára -e in bás kitára -- -e ž (â-â) električna kitara s štirimi jeklenimi strunami, ki zveni oktavo nižje od klasične kitare: *Klasično izobraženi kitarist je po znanje hodil v Španijo, vendar stopa po svoji poti: uporablja tudi godala, flavto, baskitaro in tolkala* **E** (†)bás + (†)kitára

ábraham -a in Ábraham^{SSKJ} -a m, živ. (â) ekspr. petdeseti rojstni dan: *praznovati abrahama*; *srečati abrahama* doživeti petdeseti rojstni dan; *Časa za veliko slavje abrahama ni imel, saj ima te dni obilico dela* **E** po svetopisemskem očaku Abrahamu; pomen izhaja iz evangeljskih besed *Še petdeset let nimaš in si videl Abrahamo?*, ki so jih Judje izrekli Jezusu

Orientacijska iztočnica je prvi del zloženke ali sestavljenke in je označena s tremi pikami.

béta... prvi del zloženek (ë) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi *béta* **E** †béta

nàj... ^(SSKJ) in **náj...** ^(SSKJ) predpona v sestavljenkah (â; â) za izražanje najvišje stopnje zaželenosti, kakovosti tega, kar je pomen osnovne besede: *najkulturnik; Britanska prestolnica je že sicer novo živahno, bleščéče in sploh najmesto, pred božičem pa je dogajanje še bolj razgibano* – glej tudi *naj* **E** = stcslov. *nai-*, hrv., srb., nar. rus., češ. *naj-* iz (†)na + pslov. členek *i

Na povezanost iztočnic kaže vodilka *glej tudi*, ki stoji na koncu pomenskega dela slovarskega stavka (primerjaj tudi 5. razdelek).

číp... prvi del zloženek (î) ki se nanaša na ploščico, navadno iz silicija, na kateri je integrirano vezje: *čipkartica; čiptehnologija* – glej tudi *číp* **E** †číp

2. Glava in zaglavje

2.1 Neiztočnične osnovne oblike in slovnični kvalifikatorji

Osnovni obliki iztočnice in podiztočnice so v zaglavju dodane druge neiztočnične osnovne oblike in slovnični kvalifikatorji.

Samostalniškimi besedam, ki so podane v iztočnici v imenovalniški obliki, so dodane oblike v roditeljski ednine (oziroma množine pri množinskih samostalnikih). Sledi jim kvalifikator za spol, ki posredno označuje samostalniško besedno vrsto (m, ž, s).

habítát -a m
hídroidzolácija -e ž
hêkerstvo -a s

Pri samostalniški besedi je bil glede na SSKJ uveden nov pomensko-oblikoslovni kvalifikator za podspol. Podspol človeškosti je označen s kvalifikatorjem *člov.*

hostésnik -a m, *člov.* (ë) turistični, gostinski uslužbenec, ki sprejema, spremlja goste in daje informacije: *Hostesniki so poskrbeli, da rezerviranih sedežev nihče ni zasedel* **E** (†)hostésa

Podspol živosti je označen s kvalifikatorjem *živ.*

hóbit -a m, *živ.* (ô) majhno, človeku podobno, zelo iznajdljivo bitje iz Tolkienovih literarnih del: *Slišal sem že o čudnih rečeh, ki se godijo v tej deželi, ampak za hobite, ki bi spali na prostem pod dreve-*

som, pa menda res še nisem slišal **E** ← agl. *hobbit*, popularizirano po zgodbah *Johna Ronalda Reuela Tolkiena* (1892–1973), a že prej znano v angleški narodopisni dediščini

Kadar ima beseda več pomenov in se oznaka podspola nanaša samo na posamezni pomen, se pomensko-oblikoslovni kvalifikator navaja v pomenskorazlagalnem razdelku takoj za arabskimi številkami (primerjaj tudi razdelek 4.1).

igličar -ja m (î) pog. **1.** člov. narkoman, ki si mamilo vbrizgava v žilo: *Aids je res tudi zdravstveni problem, toda začel se je kot moralni problem homoin biseksualnosti ter se nadaljeval z igličarji* **2.** živ. tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z iglicami, kar omogoča tiskanje več kopij hkrati; iglični tiskalnik: *Tiskalnik je precej tih, kolikor je igličar sploh lahko tih* **E** (†)iglica

Samostalniškimi besednozveznim podiztočnicam, navedenim znotraj slovarskih sestavkov s privedniško ali samostalniško iztočnico, so dodane oblike v rodilniku ednine (oziroma množine pri množinskih samostalnikih), sledi pa jim kvalifikator, ki označuje spol jedrne besede samostalniške zveze.

igrální^(SSKJ) -a -o prid. (ã)

igrálna pálica -e -e ž (ã, á) naprava v obliki pokončne palice s podstavkom za igranje nekaterih računalniških igríc; joystick: *priključiti igralno palico; vmesnik za igralno palico; sledilne kroglice in igralne palice; Nekaterne igralne palice so popoln posnetek pravih krmilnih palic iz sodobnih letal*

igrální plóšček -ega -čka m (ã, õ) majhna ploščata naprava za igranje nekaterih računalniških igríc; joypad: *uporabljati igralne ploščke; Za igranje različnih arkadnih oziroma pretepaških iger je bolj od igralne palice primeren igralni plošček*

industrija^(SSKJ) -e ž (î)

industrija zabáve -e -- ž (î, â) dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; šovbiznis, zabavna industrija, zabavništvo: *medijska industrija zabave; svetovna industrija zabave; razvoj industrije zabave; Po finančni moči in vplivu tekmuje ameriška industrija zabave samo z oboroževalno industrijo*

Prvi del zloženka, ki je označen z levostičnimi tremi pikami za besedo, ima pripisano oznako prvi del zloženka, pri sestavljenkah pa sledi oznaka predpona v sestavljenkah.

béta... prvi del zloženka (ë) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi *béta* **E** †béta

náj...^{SSKJ} in **náj...**^{SSKJ} predpona v sestavljenkah (â; â) za izražanje najvišje stopnje zaželenosti, kakovosti tega, kar je pomen osnovne besede: *najkulturnik; Britanska prestolnica je že sicer noro živahno, bleščeče in sploh najmesto, pred božičem pa je dogajanje še bolj razgibano* – glej tudi **naj** **E** = stcslov. *nai-*, hrv., srb., nar. rus., češ. *naj-* iz (†)na + pslov. členek *i

Pridevniške besede so v iztočnici podane v moškem spolu. Sledijo osnovne neiztočnične oblike za ženski in srednji spol ter besednovrstni kvalifikator za pridevniško besedo (prid., štev.).

hékerski -a -o in **hékerski** -a -o prid.

híperaktíven -vna -o prid.

hêrpesni -a -o prid.

trétji^{SSKJ} -a -e štev.

V okviru pridevniške besede so posebej označene slovnične značilnosti, ki odstopajo od sodobnih jezikovno-priročniških opisov, a so odraz sprememb v jezikovni rabi. Za iztočnice in podiztočnice (označene z indeksom ², primerjaj tudi razdelek 1) s primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe je bila uvedena oznaka v prid. rabi.

ímpro -- v prid. rabi (î) pog. ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; improvizacijski: *ímpro kvíz; ímpro gledališče; Nekateri od gostujočih mojstrov improvizacij bodo slovenski publiki pokazali tri nove, nepoznane ímpro oblike* – glej tudi ímpro... **E** ← agl., nem. *impro*, skrajšano iz (†)improvizácija

klíping¹ -a m (î) **1.** storitev spremljanja poročanja medijev za določenega naročnika: *spremljati javni klíping; izdelava spletnega klípinga; Za legalno delovanje agencij za klíping je treba skleniti pogodbe z medijskimi hišami oziroma lastniki avtorskih pravic ali uvesti zakonito licenco* **2.** nav. mn. iz medijev izbran članek, ki se nanaša na določeno podjetje, ustanovo ali posameznika: *Iz klípingov je razviden širši kontekst referendumske iniciative* **E** ← agl. *clipping* iz *clip* v pomenu 'izrezati'

klíping² -- v prid. rabi: *klíping agencija; Ureditev razmer oziroma sporazum z vsemi slovenskimi mediji bi verjetno podražil tudi klíping storitve, ki se zdijo vsaj medijskim hišam precej poceni*

Oblikoslovna posebnost sklonljivosti z neglasovnimi končnicami pri samostalniških iztočnicah oz. podiztočnicah je označena z dvema vezajema (--).

bábi -- ž, člov. (â) pog. babica, stara mama: *babi in dedi; Ko je babi kuhala kosilo, je dedi bral časopis* **E** (†)bába po zgledu (†)mámi

Z dvema vezajema (--) je označena tudi pregibnost z neglasovnimi končnicami pri pridevniških iztočnicah in iztočnicah oz. podiztočnicah v pridevniški rabi ter kraticah.

bíó -- [bijo] prid. (î) ki se pri pridelavi hrane nanaša na uporabo samo naravnih, organskih snovi;

organski (2): *bio vrt; bio hrana; bio kmetija; V bio pridelavi svetujejo le gnojenje s kompostom* – glej tudi *bio...* **E** ← nem., frc. *bio* iz (†)bio(lóški)

híphôp¹ -a in híp hôp -- -a m (î-ô) moderna plesna glasba, spremljana z ritmiziranim petjem, recitiranjem: *poslušati hiphop; koncert hiphopa; Danes poslušam mešanico hiphopa, rocka, popa in podobno* **E** ← agl. *hip hop* 'poskakovanje'

híphôp² -- v prid. rabi: *hiphop koncert; hiphop glasba; hiphop zasedba; Igrajo glasno mešanico metala in hiphop ritmov*

ÔVE -- m (ô) krat. vir energije, ki se zajema iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok, in ki se ne izčrpa; obnovljivi vir energije: *V prihodnjih sto letih bodo morali ÔVE povsem nadomestiti fosilna goriva* **E** po kratici *ÔVE* za *o*(bnovljivi) *v*(ir) *e*(nergije)

Kadar se pregibnost z neglasovnimi končnicami nanaša na dvobesedne iztočnice, je ta označena s dvojnimi sklopom vezajev, prvi za prvo besedo, drugi za drugo besedo.

all inclusive -- -- cit. [ól inklúziú] v prid. rabi (ô-û) ki vključuje v ceno še dodatne storitve, dodatno hrano, pijačo: *all inclusive ponudba* in *ponudba all inclusive; Turčija in Tunizija sta privlačni zaradi ugodnih all inclusive programov, grški otoki pa zaradi zanimive zgodovine in utripa* **E** ← agl. *all-inclusive* iz *all* 'vse' + (†)inkluzívno

heavy metal¹ -- -a cit. [hêvi mêtal in metál] m (ê, ê; â) zvrst rokavske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; metal¹, težki metal: *igrati heavy metal; poslušati heavy metal; Čeprav med ljubitelji heavy metala prevladuje skoraj izključno črna barva, jih lahko označimo za zelo pisano družino* **E** ← agl. *heavy metal* iz *heavy* 'težek' in *metal* 'kovina'

heavy metal² -- -- v prid. rabi heavymetalni, heavymetalski, metal², metalski, težkometalni, težkometalski: *heavy metal festival; heavy metal klub; heavy metal skupina; Kot najstnik je igral bobne v heavy metal bendu*

Glagolskim besedam, ki so podane v iztočnicah in podiztočnicah v nedoločniški obliki, sta dodana oblika za prvo osebo ednine sedanjega časa in kvalifikator za vid, ki posredno označuje glagol. Kvalifikator za nedovršnost glagolskega dejanja je *nedov.*, za dovršnost *dov.*, dvovidski glagoli pa imajo *dov. in nedov. OZ. nedov. in dov.*

informatizirati -am *dov. in nedov.* (î) uvesti informacijske sisteme, tehnologije v delovanje česa: *informatizirati bolnišnice; informatizirati zdravstvo; Če bodo podjetja hotela preživeti, se morajo informatizirati, torej tudi znotraj začeti delovati po mreži* **E** ← nem. *informatisieren*, frc. *informatiser*, agl. *informatise* k (†)informácija

Nepregibne besedne vrste so zapisane v svoji edini obliki, sledi pa jim ustrezna besednovrstna oznaka. Označene so s kvalifikatorjema *prisl.* *OZ.* *medm.*

katérič *prisl.* (ĕ) izraža vprašanje po zadnji ponovitvi v zapovrstju: *Pravilen odgovor na vprašanje, katerič je bil izbor Slovenski avto leta, je štirinajstič* **E** (†)katéri!

òpa ^(SSKJ) *medm.* (ö) izraža začudenje: *Mislili smo si, opa, tukaj nas ljudje poznajo* **E** ← *hrv., srb. òpa iz* (†)hòp

Kvalifikator *cit.* (citatni zapis) je dodan iztočnicam tik pred izgovorom v oglatem oklepaju, kadar za slovenski knjižni jezik značilna zakonitost ujemanja med glasom in črko v iztočnici s citatnim zapisom ni uresničena (primerjaj tudi razdelek 2).

goncourt -a *cit.* [gonkúr -ja] *m, žv.* (û) nagrada za najboljše prozno delo preteklega leta v francoski književnosti, ki jo vsako leto podeljuje francoska akademija Goncourt: *prejeti goncourta; Če si napisal še tako dobro knjigo in ti jo je izdal manjši založnik, ki ga ni med četverico, nimaš nobenih, ampak resnično nobenih možnosti, da bi dobil goncourta* **E** ← *frc. goncourt* po nagradi *Prix Goncourt*, ki jo podeljuje *Société littéraire des Goncourt* 'Literarno združenje Goncourt', imenovano po ustanovitelju *Edmond Huot de Goncourtu* (1822–1896) in njegovem bratu *Julesu Alfredu Huot de Goncourtu* (1830–1870)

háski -ja in *husky* -ja *cit.* [háski] *m, žv.* (â) močen vlečni pes z gosto dlako: *Srce se ji trga, ko mora psa pasme haski oddati dobrim ljudem na deželo* **E** ← *agl. husky* ← *Ehuskemay* ali eskimsko *Huskemaw* 'eskimski'

2.2 Variantne iztočnice

Iztočnice besed, pri katerih so v rabi variantni zapisi, so povezane s kvalifikatorjem *in*. Registrirane so največ tri različice zapisa izhodiščne iztočnične oblike.

džêz ^(SSKJ) -- v prid. rabi (ĕ)

džêz balét -- -a in džêzbalét -a in jazz balét -- -a *cit.* [džêz] *m* (ĕ, ĕ) plesna tehnika, za katero je značilna improvizacija in vpliv džezovskih in drugih ritmov sodobne glasbe: *Ko je bila stara deset let, je redno obiskovala ure džez baleta*

Variantne iztočnice so dveh kategorij: pisne ali besedotvorne različice. Kot pisne različice so obravnavani citatni in podomačeni zapisi besede. Pri teh se zapis, ki je za dvojničnim kvalifikatorjem *in*, pojavi še kot kazalčna geselska beseda.

impeachment -a *cit.* [impíčment] in *impíčment* -a *m* (i) postopek odstavitve, odpoklica funkcionar-

ja zaradi očitkov, dvomov o ustreznosti njegovega dela: *Glasovanje je bilo tesno, saj so za prvi impeachment v evropski zgodovini potrebovali dve tretjini glasov v 141-članskem parlamentu* | *Impičment naj bi bili preložili zgolj zato, da bi poslanci temeljito pretehtali ves postopek glasovanja* **E** ← agl. *impeachment* iz *impeach* 'obtožiti, poklicati na odgovornost' ← stfrc. *empe(e)chier* 'ovirati, zadrževati' < poznolat. *impediċare*

impičment ↑impeachment

Upoštevač načelni pogoj, da mora beseda v slovarju izhajati iz potrditve v uporabljenih virih, je na prvem mestu obravnavana v besedilnem korpusu *Nova beseda* pogosteje potrjena različica, kar pomeni, da so v slovarju ponekod v iztočnici izhodiščni citatni zapisi besede, drugod podomačeni.

jacuzzi -ja cit. [džakúzi] in džakúzi -ja m (û) manjši bazen z masažnimi šobami, navadno s toplejšo vodo: *Dodobra se je mogoče sprostiti predvsem v jacuzziju, ki je v kopalnici v pritličju* | *V dodatno ponudbo so vključili sprostitveni center s savno, džakuzijem in po naročilu tudi masažo* **E** ← agl. *jacuzzi* po imenu izdelka *Jacuzzi*[®] (od 1968) po ameriških bratih *Jacuzzi* italijanskega porekla, ki so od 1948 izdelovali črpalke za take bazene

karpáčo -a in *carpaccio* -a cit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpačo; jelenov karpačo; Karpačo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju *Vittoreju Carpacciu* (†1526)

Kadar podomačena ali citatna oblika zapisa v rabi močno prevladuje, variantni zapis ni zabeležen.

kapučíno -a m (î) pijača iz kave in spenjenega mleka: *jutranji kapučino; Odložil je kapučino in vzela še zadnji košček krofa* **E** ← it. *cappuccino* iz *cappuccio* 'kapuca'

ollie -ja cit. [óli] m (ô) osnovni, nezahtevni skok pri rolkanju ali deskanju: *Temelj je ollie, skok, pri katerem desko odlepiš od tal* **E** po ameriškem skejterju *Alanu Gelfandu* (1968–) z vzdevkom *Ollie*

Kot besedotvorne različice so navedene možnosti eno- ali dvobesednega zapisa ter zapis z vezajem med sestavinama. Načeloma je na prvem mestu nerazdruženi zapis.

mákroukáz -áza in *mákro ukáz* -- -áza m (â-â â-á) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom; makro¹: *Novejše različice pisarniških programov uporabnika vedno opozorijo na prisotnost makroukazov in mu prepustijo odločitev, ali bo dopustil njihovo izvajanje ali ne* **E** ↑mákro¹ + (†)ukáz

Če je razlika v pogostnosti očitna, daje slovar prednost pisavi, ki je prevladovala v času pisanja geselskega članka.

SÍM-kártica -e in kártica SÍM -e -- ž (î-â) majhna plastična kartica s čipom, ki se vloži v mobilni telefon in omogoča njegovo uporabo ter shranjevanje podatkov: *Vsi prodajalci SIM-kartic za predplačniške pakete mobilne telefonije morajo fotokopirati osebne dokumente kupcev* **E** ← agl. SIM, kratica za *s(ub)scriber* *i(dentity) m(odule)* 'modul za identifikacijo naročnika' + †kártica

3. Naglas in izgovor

3.1 Jakostni naglas

Jakostni naglas je označen na vseh iztočnicah, podiztočnicah in kazalkah, pri citatnem besedju pa je naveden med oglatima oklepajema pri izgovoru. Na kratkih samoglasnikih in polglasniku je zaznamovan s krativcem, na dolgih *i*, *a*, *u*, dolgih ozkih *e*, *o* in na *r* z ostrivcem ter na dolgih širokih *e*, *o* s strešico.

Naglašena *e* in *o* sta pred raznozložnim in istozložnim *j* oz. *v* označena s strešico.

narečjeslôvec -vca m, ðlov. (ô) strokovnjak za narečjeslovje; dialektolog ^{SSKJ}: *Fran Ramovš, slovenski jezikoslovec, narečjeslovec in imenoslovec, se je rodil 14. septembra 1890 in umrl 16. septembra 1952* **E** (†)narečjeslôvje

Kjer je bil ugotovljen dvojnični naglas iztočnice, sta dvojnici povezani s kvalifikatorjem *in*. Kadar ima podomačena iztočnica naglasno dvojnico, je v kazalki vedno navedena le prva oblika.

drêsing -a in drêsing -a in dressing -a dt. [drêsing- in drêsing-] m (ê; ê) solatni preliv: *Solato zabelimo ali jo prelujemo z dresingom, tik preden jo postavimo na mizo, in listi bodo ostali čvrsti* **E** ← agl. *dressing* iz *dress* 'obleči, okrasiti, začiniti'

dressing †drêsing

Kadar je izgovor iztočnice izpisan le zaradi prikaza odpravljenega hiata ali izgovora črke *l* pred soglasnikom ali v izglasju, je jakostni naglas naveden na iztočnici.

emocionálac -lca [emocijonaləc] m, ðlov. (â) kdor ne skriva emocij oziroma svoja čustva javno izraža: *Pesnik je emocionalec, pisatelj mislec, zato je poezija terapija čustev, za zdravljenje misli pa je treba vzeti v roke roman* **E** univerbizirano iz *emociónál en človék*

sámohranílec -lca [samohraniŭca] m, člov. (â-î)
 1. kdor sam skrbi za otroka, otroke: *Imeti oba starša je vedno dobra stvar, je pa družba že v veliki meri spremenila pogled na starše samohranilce*
 2. oče, ki sam skrbi za otroka, otroke: *Okoli petnajst odstotkov družinskih skupnosti v državi so mame samohranilke in njihovi otroci, le v treh odstotkih so samohranilci očetje* **E** (†)sámohranílka

3.2 Tonemski naglas

Podatek o tonemskem naglasu se nahaja v zaglavju slovarskega sestavka med okroglima oklepajema. Nizki ton je na dolgih samoglasnikih in na *r* označen z akutom (ostrivcem), na polglasniku z gravisom (krativcem); visoki ton pa na dolgih samoglasnikih in na *r* s cirkumfleksom (kupolo), na kratkih samoglasnikih in polglasniku pa z dvojnim gravisom (dvojnim krativcem). Ozka *e* in *o* sta označena s piko pod črko, široka pa nista posebej zaznamovana.

pófel -fla m (ó) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kar je slabo, ničvredno, nekakovostno: *Za mlade bralce je dovolj dobro le vrhunsko, tudi zato, da se bodo pozneje znali zgražati nad poflom* **E** ← bav. nem. *Pofel* ← jidiš *bovl* 'ničvredno blago, stara šara' < srvnem. *povel*, *bovel* 'nižji sloj ljudi, sodrga' ← stfrc. *pueblo*, *poblo* 'ljudstvo' < lat. *populus*

bòbstèza -e in bób stèza -- -e ž (ò-à) umetno zgrajena proga za vožnjo z bobom: *Bobstezo bi se dalo narediti v Bohinjski Bistrici, kjer je nekoč že bila umetna sankška proga* **E** (†)bòb + (†)stèzà

piškótek ^{SSKJ} -tka m (ô) podatek o uporabniku, ki ga spletni brskalnik shrani na računalniku ali drugi elektronski napravi za možnost nadaljnje uporabe; kuki (2): *Morda se bo kdo vprašal, kako spletni brskalnik ali strežnik vesta, kateri piškotek je pravi* **E** (†)piškót

Tonemske dvojnice, torej besede, ki jih del govorcev izgovarja z nizkim, del pa z visokim tonom, so označene z makronom.

andinízem -zma m (î) vzpenjanje na najvišje vrhove Andov: *predavanje o andinizmu; To je dokument o slovenskem planinstvu in alpinizmu v Argentini in Andih in zbornik o polstoletni zgodovini andinizma slovenskih izseljencev v Argentini* **E** po zgledu špan. *andinismo* iz imena gorstva *Andi* + (†)(alpi)nízem

Pri večnaglasnicah so tonemi povezani s stičnim vezajem. Kadar imajo vse osnovne oblike isti tonem, je ta zapisan samo enkrat, zapis pa se ravna po prvi navedeni obliki.

étnoglásba -e in étno glásba -- -e ž (ĕ-â) glasba, ki temelji na glasbeni tradiciji posameznih etničnih skupin; etno¹ (1), etnogodba (1): *festival etno-*

glasbe; Režiserka je dramo v verzih spremenila v fizično gledališče o neizpoljenih strasteh, močno oklestila dramsko dejanje in osebe, dodala izvirna kmetiška opravila in živo etnoglasbo na odru **E** ↑étno... + (↑)glásba

hčerinski^(SSKJ) -a -o prid. (**i**) ki se nanaša na vsako od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *ustanoviti hčerinsko družbo; ustanoviti hčerinsko podjetje; Za razmere in poslovanje v državnih bankah in njihovih hčerinskih bankah v tujini so pred slovenskimi davkoplačevalci odgovorni predvsem finančni ministri kot predstavniki lastnice – države* **E** (↑)hčérin

Če je katera od osnovnih oblik naglašena drugače kot iztočnica, je tonem naveden za vsako obliko posebej.

naslovljiv -a -o prid. (**i í i**) rač. iz katerega lahko procesor prebere ali vanj zapiše podatek: *Piksel predstavlja najmanjšo naslovljivo enoto slike, ki se jo lahko prebere ali nariše* **E** (↑)naslovíti

Presledek ločuje tudi tonemski naglas osnovnih oblik od tonemskega naglasa neosnovnih oblik, in sicer tudi pri tistih večbesednih enotah, kjer se tonem v neosnovnih oblikah spremeni zgolj pri drugi oz. zadnji navedeni podiztočnični enoti. Pri dvo- ali večbesednih zvezah toneme posameznih enot ločuje vejica.

nabòr^(SSKJ) -òra m (**ò ó**) **1.** uradni postopek za ugotovitev sposobnosti športnikov za igranje v moštvu, ligi: *Vnela se je vroča razprava o tem, kdo bi bil na letošnjem naboru za ligo NBA prvi izbor, če bi se seveda vsi trije športniki odločili, da bodo študij zapustili po prvem letu in se zapisali profesionalni košarki* **2.** navadno z rodilnikom urejena množica: *pester nabor; nabor podatkov; nabor znakov; Trenutni zavarovalni rezultati so tudi posledica prenizkih premij, prevelike škodne pogostosti ali preširokega nabora storitev* **E** < *naborъ iz (↑)nabrátí

balástni^(SSKJ) -a -o prid. (**â**)

balástna snòv -e -í ž (**â, ô î**) nav. mn., kem. vlaknata ogrodna snov rastlinskih celičnih sten; vlaknina^(SSKJ): *Pojemo premalo balastnih snovi, ki jih poleg sadja in zelenjave vsebujejo polnozrnatí žitní izdelki, in bistveno preveč maščob*

Če se v neosnovni obliki večbesedne podiztočnične zveze spremeni tonemski naglas prve navedene enote, je tonem neosnovne oblike ločen od tonemov osnovnih oblik s podpičjem.

dán^(SSKJ) dnéva m (**â ê**)

dán odprtih vrat dnéva -- -- m (**â, î, á; ê**) predstavitev dela, načina življenja, delovanja kake ustanove na kraju samem na določen dan: *Skrbel je za publiciteto, fotografiral in pisal o rastlinah, prirjeval dneve odprtih vrat vrtnarije in tako širil glas o svojem delu*

Podpičje ločuje tudi različna tonemska tipa naglasnih dvojnic.

evalvácijski -a -o in evalvacíjski -a -o prid. (á; î)
ki se nanaša na evalvacijo: *evalvacíjska komisija; evalvacíjska študija; Poleg nalog, ki jih je opravljal doslej, bo prevzel tudi vlogo evalvacíjskega organa*
E (↑)evalvácija

Tonemski naglas ni naveden pri podiztočnicah s kvalifikatorjem v prid. rabi, saj je ta enak tonemskemu naglasu iztočnice.

brik¹ -a m (î) embalaža v obliki kvadra za tekočine: *Jabolčni sok brez dodanega sladkorja, pakiran v brik* **E** ← agl. *bri(c)k*, skrajšano iz imena izdelka *Tetra Brik*[®] švedskega proizvajalca Tetra Pak (od 1963), iz *brick* 'opeka'

brik² -- v prid. rabi: *Podjetje je na prodajne police poslalo sokove v litrski brik embalaži*

3.3 Izgovor

Pri izgovorjavi posameznih besed je treba upoštevati zvonečnostne premene, osnovna pravila o izgovoru slovenskih zvočnikov in drugih soglasnikov ter izgovoru *e*-ja kot polglasnika. Izgovor vseh drugih izgovorno težje predvidljivih ali nepredvidljivih besed je v celoti izpisan za oblikoslovnimi končaji med oglatima oklepajema.

Levostični vezaj med oglatima oklepajema v izglasju besede zaznamuje izgovor zadnjega soglasnika v položaju pred samoglasnikom.

hearing -a čit. [hírɪŋ-] m (î) predstavitev kandidata za določeno visoko politično funkcijo v obliki zaslivanja: *opraviti hearing; parlamentarni hearing; Upam, da ste te moje pripombe, ki sem vam jih dal že na hearingu, dobronamerno sprejeli* **E** ← agl. *hearing* iz *hear* 'slišati, poslušati'

Pri citatnem besedju je med oglatima oklepajema poleg izgovora naveden tudi jakostni naglas in morebitne naglasne dvojnice, ki so povezane s kvalifikatorjem in. Kadar je tovrstna iztočnica dvobesedna, se pri dvojničnem prikazu izgovora ponovi zgolj tisti del iztočnične enote, ki izkazuje dvojnično naglaševanje.

haiku¹ -ja čit. [hajkú in hájku] m (û; â) lit. pesem iz treh verzov po pet, sedem in pet zlogov, ki zgoščeno prikazuje trenutek iz narave, povezan z dogajanjem v človekovi notranjosti: *pisanje haikujev; Haiku je čisti izraz razpoloženjskega stanja* **E** ← agl. *haiku* ← jap. *haiku*, skrajšano iz *hai(kai no)* ku 'del pesnitve, sestavljene v pesniški obliki haikai'

heavy metal¹ -- -a čit. [hêvi mêtal in metál] m (ê, ê; â) zvrst rokofske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; **metal**¹, težki me-

tal: *igrati heavy metal; poslušati heavy metal; Čeprav med ljubitelji heavy metala prevladuje skoraj izključno črna barva, jih lahko označimo za zelo pisano družščino* **E** ← agl. *heavy metal* iz *heavy* 'težek' in *metal* 'kovina'

Kadar ima iztočnica več osnovnih oblik, je izgovor izpisan le enkrat, zapis pa se ravna po prvi navedeni obliki.

bíokmèt -éta in bío kmèt -- -éta [bijokmet] m, člov. (î-è î-é) kmet, ki se ukvarja z biokmetovanjem: *Če želi biokmet svoje proizvode prodati, mora biti skrben računovodja – natančnejši od svoje konvencionalne konkurence* **E** †bíó... + (†)kmèt

Dvobesedne iztočnice, katerih druga sestavina je domača beseda, imajo naveden zgolj izgovor izgovorno nepredvidljive enote.

alzheimerjeva bolézen -e -zni in Alzheimerjeva bolézen -e -zni cit. [álchajmerjeva] ž (â, ê) med. degenerativna bolezen, ki povzroča odmiranje živčnih celic; alzheimer: *zboleti za alzheimerjevo boleznijo; nastanek alzheimerjeve bolezni; bolnik z alzheimerjevo boleznijo; Pri nekaterih boleznih, denimo pri alzheimerjevi bolezni ali po možganski kapi, je pomoč svojcev dragocena in neizogibna* **E** po nemškem nevrologu in nevropatologu Aloisu Alzheimerju (1864–1915)

Izgovor, ki je naveden za iztočnico, velja tudi za podiztočnične enote.

ambientálni -a -o [ambijentalni] prid. (â) ki pripada ambientu, ga ustvarja: *ambientalna osvetlitev; Premišljeno izbrane oblike in ambientalna svetloba, izbrani in usklajeni dodatki lahko prostorske omejitve spremenijo v prijeten ambient* **E** (← it. *ambientale*) iz (†)ambiènt

ambientálna glásba -e -e ž (â, â) nevsiljiva zlasti elektronska instrumentalna glasba brez udarjenega ritma, namenjena ustvarjanju prijetnega razpoloženja: *Pod drevesa bodo namestili ležalnike, viseče mreže, uredili bodo tudi knjižnico na prostem z ambientalno glasbo in gostinsko ponudbo*

símpel¹ -- in simple -- cit. [símpel] prid. (î) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu enostaven, preprost: *V svojem notranjem bistvu je simpel zgodba, ki se vedno znova ponavlja* **E** ← agl. *simple* ← stfrc. *simple* < lat. *simplex*

símpel² in simple prisl. (î): *Njej se zdi vse simpel*

Kadar je v citatno zapisani besedi naglasno znamenje sestavni del zapisa besede, so podatki o naglasu in izgovorjavi prav tako navedeni med oglatima oklepajema.

prêt-à-porter¹ -ja cit. [prêtaporté -êja] m (ê-ê ê-ê) obl. linija nosljivih konfekcijskih oblačil znanih

modnih oblikovalcev kot nasprotje unikatnim oblačilom visoke mode: *Modna oblikovalca sta debitirala s kolekcijo visoke mode in se šele nato posvetila prêt-à-porterju* **E** ← frc. *prêt-à-porter* 'pripravljen za nošnjo' iz *prêt* 'pripravljen' + (†)à + *porter* 'nositi'

Pika pod nenaglašenima črkama *e* in *o* pri prikazu izgovora označuje ozka nenaglašena samoglasnika.

EKG -- in -ja [č̣kagé -êja] m (ê ê) krat. **1.** snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici prek elektrod na različnih delih telesa; elektrokardiografija: *naprava za EKG; Ko opravite EKG in zdravnik ugotovi, da je ta normalen, obsežne dodatne preiskave navadno niso potrebne* **2.** naprava za snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiograf^(SSKJ): *Denar bo bolnišnica porabila za nakup EKG za otroke in mladostnike, saj želijo boleznj srca in ožilja, ki so glavni vzrok smrti pri odraslih, preprečevati že v zgodnji mladosti* **3.** grafični prikaz razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiogram^(SSKJ): *Zdravniki so jo pregledali, posneli EKG in vzeli kri* **E** kratica za (†)e(léktro)k(ardio)g(rám)

Kvalifikator *in* med oglatima oklepajema uvaja dvojnični izgovor iztočnice. Kjer ima iztočnica več pomenov, se zapis izgovora črke *l* pred soglasnikom nanaša na tiste pomene, ki izkazujejo podspol človeškost.

preprečeválec -lca [in preprečevaŭca] m (â) **1.** člov. kdor kaj preprečuje: *preprečevalec korupcije; Svoboda in odprtost sta precej bolj učinkovita preprečevalca brezvladja kot nadzor* **2.** snov, sredstvo, ki kaj preprečuje: *To zdravilo spada med preprečevalce astmatičnega vnetja* **E** (†)preprečeváti

Izgovor ni naveden pri podiztočnicah s kvalifikatorjem v prid.rabi., saj je ta enak izgovoru iztočnice.

inkjet¹ -a cit. [ingdžet] m (î) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z brizganjem; brizgalnik, brizgalni tiskalnik: *Z inkjetom je natisnil fotografije z izleta* **E** ← agl. *inkjet* iz *ink* 'črnilo' + *jet* 'brizgati'

inkjet² -- v prid.rabi brizgalni: *inkjet tehnologija* in tehnologija inkjet; *Inkjet tiskalnike odlikuje visoka kakovost izpisa*

4. Pomenskorazlagalni in sinonimni razdelek s kvalifikatorji

Za zaglavjem iztočnice ali besednozvezne podiztočnice stoji glavna pomenska razlaga, ki je v pokončnem tisku in se konča z dvopičjem.

migrénik -a m, žlov. (ě) kdor ima migreno: *Večina izkušenih migrenikov dobro ve, da se je najbolje čim prej umakniti v miren in zatemnjen prostor ter poskušati zaspati* **E** (†)migréna

nakládní ^{SSKJ} -a -o prid. (ā) ki je v zvezi z naklado publikacij: *najbolj nakladne knjige; Pravzaprav se o povsem natančnih nakladnih številkah literature za otroke ne moremo pogovarjati, ker statistični zavod že nekaj let tega podatka ne spremlja* **E** (†)nakláda

nakládna revíja -e -e ž (ā, î) revija, katere obstoj je odvisen od naklade: *Specializirane revije so težko nakladne revije*

Pomenskorazlagalni razdelek se konča s podpičjem, kadar ima beseda sinonime.

naravovárstvenica -e ž, žlov. (ā) ženska, ki si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo narave; okoljevarstvenica: *Čeprav je poklicna državna naravovarstvenica že pred več kot desetletjem opozarjala na škodljive vplive in posledice neurejenega plezalstva, pristojno ministrstvo ni storilo praktično ničesar* **E** ↑naravovárstvenik

Razlage nimajo tiste prislovne in konverzne izpridevniške podiztočnice, kjer je ohranjena pomenska povezava z izhodiščno iztočnico.

nèprofitni -a -o prid. (ě-î) ki nima namena ustvarjati dobička, profita: *neprofitna najemnina; neprofitno stanovanje; neprofitno založništvo; Naši člani plačujejo letno članarino, mi pa delujemo kot neprofitna organizacija* **E** (†)ně... + (†)profiten

nèprofitno prisl. (ě-î): *Nevladne potrošniške organizacije bodo morale delovati neprofitno, neodvisno, strokovno, ob pomoči članstva in ne zgolj z državnimi subvencijami*

mákro¹ -a m (ā) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom; makroukaz: *Ker makre lahko poženemo s poljubno kombinacijo tipk, je postala hitrost iskanja besed v slovarju odvisna v glavnem od hitrosti diska in procesorja in ne toliko od tipkarskih sposobnosti* **E** ← agl. macro, skrajšano iz macroinstruction iz (†)makro... + (†)instrúkcija

mákro² -- v prid. rabi: *makro način in način makro; Če želite preizkusiti delovanje makro programa, odprite datoteko, ki vsebuje hiperpovezave, in pritisnite kombinacijo tipk Alt in F8 – glej tudi mákro...*

Orientacijske iztočnice, ki kažejo na nove besedotvorne oblike, nimajo razlage, saj prvi del zložen ohranja pomenski obseg orientacijske iztočnice v SSKJ.

video...^{SSKJ} prvi del zložen (î): *videodisk; videofilm; videokamera; videoumetnik* – glej tudi *video*² **E** ← agl. *video* iz ↑*video*(grám), (†)↑*video*(kaséta), (†)↑*video*(rekórder)

Kadar ima beseda več pomenov, so razlage posameznih pomenov oštevilčene z arabskimi številkami v krepkem tisku.

nèdrsečí -a -e prid. (ě-ě) **1.** ki ne drsi: *čevlji z ndrsečim podplatom; Ohišje je izdelano iz kovine in ni obdano z ndrsečim materialom* **2.** na katerem ne drsi: *ndrseča keramika; Obnovili so cestišče in ga preplastili z ndrsečim asfaltom, na novo so uredili celotno komunalno infrastrukturo, napeljali optični kabel in plinsko napeljavo* **E** (†)nè... + (†)drséti

Manjši pomenski premik je naveden kot podpomen v okviru nadrejenega pomena. Uvajata ga poševnici.

kájtar -ja m, člov. (â) kdor kajta: *Zaradi sunka vetra je kajtar hitro lahko na kakem neprimernem mestu // športnik, ki se ukvarja s kajtanjem: Namibijo je zapustil kot 16. najhitrejši kajtar na planetu* **E** †kájitati

naspréjati -am dov. (ê) s pršenjem nanesti, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj; napršiti^{SSKJ}: *Po rekonstrukciji dlani so zdravniki celice darovane kože nasprejali na prste // narisati, zlasti grafit, s sprejem na kaj: Aktivistu se je po dveh urah plavanja v temi uspelo prebiti do oporišča in na eno izmed podmornic nasprejati pomenljiv napis* **E** †spréjati

Pomenske razlage sledijo tradiciji predstavitve v SSKJ. Pri stavčnočlenskih besednih vrstah so razlage oblikovane nestavčno in so večinoma pomenskosestavinske, v okviru besednih družin pa se razlage posameznih besed opirajo na razlage ključnih besed in so sklicevalne, redko tudi sinonimne.

1. Pomenskosestavinske razlage:

odtegnítev^{SSKJ} -tve ž (î) med. ukinitév uživanja zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *sindrom odtegnitve; Odtegnitev droge včasih povzroči hudo reakcijo* **E** †odtegníti

odvísnik^{SSKJ} -a m, člov. (î) kdor je odvisen od česa, zlasti mamil; odvisnež: *odvisnik od mamil; center za pomoč odvisnikom; zdravljenje odvisnikov; Odvisnik je in preprodaja mamila* **E** (†)odvísen

odtegníti^{SSKJ} in odtégniti^{SSKJ} -em dov. (î; ê ê) med. ukiniti uživanje zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *V ljubljanskem centru za zdravljenje in preprečevanje odvisnosti so pacientu, ki*

se je pretepal pred vhodom, odtegnili metadon **E** (†) **tegniti**

okúžen ^{SSKJ} -a -o prid. (û) **1.** ki ga prizadene računalniški virus: *okuženi računalnik; okužena datoteka; Filter preprečuje širjenje virusa do naših uporabnikov in razširjanje okužbe v primeru, da je okužen sistem uporabnika klicnega dostopa* **2.** ekspr. ki zaradi predhodne vpletenosti, že izdelanega mnenja o določeni sodni zadevi ne sme sodelovati v z njo povezanem sodnem procesu: *okužen sodnik; Sodbo celjskega sodišča, s katero je bil maja lani obsojen na osem let in pol zapora, je višje sodišče razveljavilo, ker je bil sodni senat okužen s podatki iz predkazenskega postopka* **E** (†) **okúžiti**

2. Sklicevalne razlage:

odtegnítveni -a -o prid. (î) med. ki je v zvezi z odtegnitvijo: *odtegnitveni simptomi; odtegnitveni sindrom; Pri nenadni prekinitvi zdravlil lahko pride do močnih odtegnitvenih znakov* **E** † **odtegnítev**

odvisniški -a -o prid. (î) ki se nanaša na odvisnike: *odvisniška sla; Po prihodu iz zapora je padel v odvisniško krizo* **E** † **odvisnik**

okvárjati -am nedov. (á) povzročati okvaro: *Pred vsako načrtovano presaditvijo katerega koli organa izvedemo preizkus, s katerim ugotovimo, ali so v serumu bolnika protitelesa, ki okvarjajo celice dajalca* **E** (†) **okváríti**

omréženost -i ž (ë) lastnost, značilnost omrežnega: *globalna omreženost; O varnosti danes pišemo že na vsakem koraku, o njej se pogovarjamo takoj, ko pogovor nanese na omrežja in omreženost* **E** † **omréžiti**

3. Sinonimne razlage so predvidene le za splošno znane besede, ki so obenem zvrstno označene, in prevzete besede, ki imajo že ustaljene slovenske sinonime:

bějba -e ž, člov. (ë) pog. mlada ženska, dekle: *huda bejba; Seksi bejba in blond tip snemata nov video-spot* **E** ← agl. *babe*, prvotno 'majhen otrok'

bodyguard -a cit. [bôdigárd-] in bôdigárd -a m, člov. (ô-â) **telesni stražar**: *Za njihov spolni mir oziroma klavzuro pa so pred vsakimi vrati skrbeli najmanj trije bodyguardi | Lastnikov bodigard je čofnil po nosu enega od najemnikov lokala* **E** ← agl. *bodyguard* iz *body* 'telo' + *guard* 'stražar'

Pri prislovihih in besednih vrstah, katerih denotat je govorno dejanje, je razlaga oblikovana stavčno in je pomensko-funkcijska.

famózn prisl. (ô) ekspr. **1.** izraža splošno priznano veliko vrednost ali veljavo: *Erazem Rotterdamski,*

avtor Hvalnice norosti, je famozno rekel, da je v deželi slepih kralj ta, ki ima vsaj eno oko **2.** izraža preseganje stvari svoje vrste po pomembnosti, kakovosti; odlično ^{SSKJ}. *V sodbi je cel kup formulacij, ki se mi zdijo sporne, a moram priznati, da so famozno formulirane* **E** (†)famózen

òpla ^{SSKJ} medm. (ò) izraža začudenje, presenečenje: *Opla, kaj pa se dogaja?* **E** (†)hòpla

4.1 Kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila

Zvrstno zaznamovane besede in zveze so v pomenskem razdelku slovarja označene. Na strokovno področje rabe besede kažejo terminološki kvalifikatorji, ki uporabnika obveščajo, s katerega področja prihaja termin v splošno rabo, npr. iz ekonomije, računalništva itd. Na družbeno rabo besede kažejo socialnozvrstni kvalifikatorji, ki označujejo, da je beseda značilna za pogovorno izrazje ali interesne govorice. Poudarjeno preneseno rabo in osebni odnos ali razmerje do poimenovanega kažejo ekspresivni kvalifikatorji, npr. slabšalno. Poleg teh kvalifikatorjev so v pomenskorazlagalnem razdelku še slovnični kvalifikatorji (člov., živ., nedov., nav.mn.) in druga kvalifikatorska pojasnila (primerjaj razdelek 2.1).

Kvalifikatorji v slovarju so:

- Terminološki kvalifikatorji

Ti so načeloma povzeti po SSKJ; nekateri so zgolj drugače poimenovani; pojavljanje novih kvalifikatorjev glede na SSKJ je v spodnjem abecednem seznamu posebej označeno z zvezdico: agr. (agronomija), astrol. (astrologija*), astron. (astronomija), biokem. (biokemija*), biol. (biologija), bot. (botanika), ekol. (ekologija*), ekon. (ekonomija), elektr. (elektrotehnika), farm. (farmacija, farmakologija), filoz. (filozofija), fin. (finančništvo), fiz. (fizika), gradb. (gradbeništvo), jezikosl. (jezikoslovje), kem. (kemija), lit. (literarna teorija, literarna zgodovina), med. (medicina), navt. (navtika, pomorstvo), obl. (oblačilna stroka), polit. (politika), pravn. (pravo), psih. (psihologija), psiht. (psihijatrija), rač. (računalništvo*), rel. (religija), teh. (tehnika), tekst. (tekstilna stroka), trg. (trgovina), um. (umetnost, umetnostna zgodovina), vet. (veterina), zal. (založništvo), zool. (zoologija), šol. (šolstvo), šport. (šport).

- Socialnozvrstni kvalifikatorji

Pri teh se slovar odmika od SSKJ. Kvalifikator pogovorno (pog.) je širši kot v SSKJ in označuje besedo, pomen ali zvezo, značilno za govorjeni jezik, v zapisih pa uporabljeno zlasti v nestrokovnih revijah. Tudi pri označevanju interesnih govoric so kvalifikatorji glede na SSKJ spremenjeni. Kvalifikator žargonsko ne nastopa samostojno, ampak vedno v kombinaciji z ustreznim terminološkim kvalifikatorjem (npr. film. žarg.) in tako označuje strokovno pogovorno leksiko, ki ni znana širšemu krogu, temveč predvsem poznavalcem področja. Besede, značilne za interesno govorico, vezano na določeno starostno skupino in zasebne govorne položaje, imajo kvalifikatorju pogovorno za vejico pripisano kvalifikatorsko pojasnilo: pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu. V spodnjem seznamu so v slovarju uporabljeni socialnozvrstni kvalifikatorji navedeni po abecedi:

alp. žarg. (alpinistični žargon), film. žarg. (filmski žargon), glasb. žarg. (glasbeni žargon), pog. (pogovorno),

pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu (pogovorno s pripisanim kvalifikatorskim pojasnilom), polit. žarg. (politični žargon), pravn. žarg. (pravniški žargon), rač. žarg. (računalniški žargon), teh. žarg. (tehniški žargon), šport. žarg. (športni žargon).

- **Ekspresivni kvalifikatorji**

Za označevanje odnosa ali razmerja do poimenovanega so v slovarju uporabljeni trije kvalifikatorji, kar je odmik od SSKJ (primerjaj SSKJ, Uvod, Ekspresivni kvalifikatorji). Poleg poudarjene prenesene rabe kvalifikator ekspresivno označuje besedo, pomen ali zvezo, ki je čustveno zaznamovana. Kvalifikator slabšalno se nanaša na besedo, pomen ali zvezo, ki izraža izrazito odklonilen odnos do poimenovanega. Besedam, ki so širše družbeno nesprejemljive za vsakdanje komuniciranje, je pripisan kvalifikator vulgarno:

ekspr. (ekspresivno), slabš. (slabšalno), vulg. (vulgarno).

Iztočnice, ki so označene kot krajšave (krat. za kratice in okrajš. za okrajšave), in citatno zapisane besede (cit.) nimajo terminoloških, socialnozvrstnih ali čustvenostnih oznak.

output^(SSKJ) -a cit. [áutput] m (â) količina česa, kar je izdelano, narejeno z ročnim, strojnim, umskim delom; izložek: *kulturni output; raziskovalni output univerze; znanstveni output; Če bodo vsi v verigi dobaviteljev samo nižali cene, se bo nižal tudi output, večala brezposelnost, skratka, ekonomsko se bo nazadovalo* **E** ← agl. *output* 'proizvodnja, produkcija' iz *out* 'ven, iz' + *put* 'položiti, spraviti'

PC -ja [písi in pečé -êja in pácê] in písi -- m (î-î; ê ê; ò) krat. računalnik z operacijskim sistemom za enega uporabnika; osebni računalnik: *datotečni sistem PC-ja; Podjetje bi še vedno izdelovalo izvorni PC* **E** ← agl. *PC*, kratica za *p(ersonal) c(omputer)* 'osebni računalnik' iz (↑)personálen in (↑)kompjúter

V zvrstno označenih iztočnicah kvalifikatorji stojijo tik za zaglavjem pri enopomenskih besedah in zvezah ter pri večpomenskih besedah in zvezah, kadar se te nanašajo na vse v slovarskem članku obravnavane pomene.

kodírník -a m (î) rač. program, ki kodira podatke, informacije: *kodírník mp3; Pri večji kakovosti je stiskanje počasnejše, saj bo kodírník posnetek analiziral natančneje* **E** (↑)kodírati

iskálník^(SSKJ) -a m (â) rač. **1.** spletna stran ali polje na spletni strani za iskanje informacij, spletnih strani: *vpisati besedo v iskalnik; internetni iskalnik; spletni iskalnik; Zmogljiv iskalnik omogoča obiskovalcem iskanje informacij po različnih kriterijih: po ključnih besedah ali imenu podjetja, po kraju, po vrsti turistične ponudbe in po datumu* **2.** program, ki na internetu, računalniku najde iskane informacije, podatke: *datotečni iskalnik; Zaradi visoke hitrosti iskanja podatkov je uporaba namiznih iskalnikov postala prijetna in predvsem koristna* **E** (↑)iskálen

Kvalifikatorji stojijo med številko pomena (ali oznako za podpomen //) in razlago, kadar veljajo do naslednjega enakovrednega številsko označenega pomena, vodilke, etimološkega razdelka ali konca sestavka.

borélija -e ž (ĉ) **1.** *biol.* spiralasta bakterija iz rodu *Borrelia*: *V različnih raziskavah so ugotovili, da je v Sloveniji z borelijami okuženih od 11 do 82 odstotkov klopov* **2.** bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelioza, lymška bolezen, lymška borelioza: *zboleti za borelijo; Zdravljenje borelije v akutni fazi dokaj uspešno izvaja uradna medicina, in sicer z bolnišničnim zdravljenjem z antibiotiki* **E** ← nlat. *Borrelia* po francoskem bakteriologu *Amédéeju Borrelu* (1867–1936)

béta... prvi del zloženka (ĉ) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** *med.* ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi **béta** **E** †**béta**

spodbujevalec ^(SSKJ) -lca m (â) **1.** kar kaj spodbuja: *spodbujevalec razvoja; Vonj in zvok sta dva izredno močna spodbujevalca čustev spominjanja* **2.** *med.* priprava, ki z električnimi impulzi spodbuja bitje srca; spodbujevalnik ^(SSKJ): *Ko je diagnoza jasna, je tudi odločitev zdravnikov, ali je bolnik upravičen do vstavitve srčnega spodbujevalca ali defibrilatorja, lažja* **E** (†)spodbújati

govêji ^(SSKJ) -a -e prid. (ĕ)

govêja glásba -e -e ž (ĕ, â) *ekspr.* narodno-zabavna glasba: *vrteti govejo glasbo; Ko sem te glasbenike prvič poslušal, sem vedel, da vsakršna slaba misel o goveji glasbi zanje ne velja*

govêja spongíformna encefalopatíja -e -e -e ž (ĕ, ô, î) *vet.* nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, bovina spongiformna encefalopatija, BSE, nore krave: *Goveja spongiformna encefalopatija se na človeka prenaša z uživanjem govedine*

Kadar ima beseda, pomen ali zveza več kvalifikatorjev, slovničnemu kvalifikatorju sledi terminološki ali socialnozvrstni ali ekspresivni kvalifikator.

podlúbnik -a m, živ. (û) *nav. mn., zool.* hrošč, ki živi pod lubjem ali v lesu: *smrekov podlubnik; napad podlubnikov; zatiranje podlubnikov; V zavodu še opozarjajo, da podlubniki niso problematični le v gozdovih, temveč tudi v skladiščih lesa in na žagah* **E** iz *podlúbni* iz *pod lúbom*

kôkica -e ž (ô) *nav. mn., pog.* razpočeno in napihnjeno zrno koruze pokovke; pokovka (2), popkorn (1): *Kokice so hitra hrana, ki jo zobaš ob gledanju lahkotnih zgodbic* **E** ← *hrv., srb. kôkica* iz (†)kôka

zgúbar -ja m, člov. (û) *ekspr.* neuspešen človek: *Moža-*

kar je popoln zgubar, ki se mu je ponesrečilo prav vse, česar se je v življenju lotil **E** (†)izgúbar

koréktor ^(SSKJ) -ja m (č) **1.** kar kaj popravlja, korigira: *Vsekakor je študentsko delo tisti velik socialni korektor, ki omogoča študentom, da lahko študirajo* **2.** ličilo, ki zakrije kožne nepravilnosti, navadno na obrazu: *Na temeljito očiščeno kožo najprej nanesemo ustrezno dnevno kremo, nato pa uporabimo korektor* **3.** člov., šport. igralec pri odbojki, ki zlasti z napadom skrbi, da so posledice napak drugih igralcev njegove ekipe čim manjše: *reprezentančni korektor*; *Na pomladnem pokalu so ga razglasili za najboljšega korektorja na turnirju* **E** ← nem. *Korrektor*, agl. *corrector* ← lat. *corrector* iz (†)korigirati

izbirni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

izbirna vsebina -e -e ž (î, î) nav. mn., šol. obvezna šolska ali zunajšolska dejavnost, ki si jo učenec sam izbere izmed ponujenih dejavnosti in omogoča pridobivanje takih znanj in spretnosti, ki zadovoljujejo učenčeve individualne želje in zanimanja: *ponuditi izbirne vsebine*; *obvezne izbirne vsebine*; *delavnice v okviru izbirnih vsebin*; *Dijak, ki namerava izobraževanje končati s srednjo šolo, se odloči za izbirne vsebine, iz katerih se pripravlja na zaključni izpit*

Kadar kvalifikatorji ne zadostujejo za opredelitev besede, zveze ali pomena, jim sledi kvalifikatorsko pojasnilo, ki natančneje opredeljuje:

1. čas in/ali okolje, v katerem živi beseda;

nindža -e m, člov. (î) **1.** v srednjeveški Japonski bojevnik, ki mojstrsko obvlada borilne veščine, z nenavadno telesno spretnostjo in sposobnostjo biti neopažen, izurjen za vohunstvo: *japonski nindže*; *Obiskovalci lahko spremljajo tudi snemanje filmov in televizijskih dram in se fotografirajo v obleki samuraja ali nindže* **2.** kdor obvlada te veščine: *uriti se za nindžo*; *Kot nindže poznajo vse skrivnosti borilnih veščin in svoje znanje s pridom uporabljajo v boju proti zlu* **E** ← agl. *ninja* ← jap. *ninja* iz *nin* 'vztrajati' + *sha* 'oseba'

sfórjavec -vca m, člov. (ô) v Bosni in Hercegovini v letih od 1996 do 2004 pripadnik mednarodnih mirovnih sil SFOR: *V noči s četrta na petek je 50 sforjevcev z več oklepnicami in terenskimi vozili obkolilo poslopje s petimi vhodi v banjaluškem naselju Borik* **E** iz agl. kraticice *SFOR* za *S(tabilization) For(ce)* 'stabilizacijska sila'

našpônan -a -o prid. (ô) pog., zlasti v sproščenem ozjem krogu **1.** napet, nategnjen: *našponan jermen*; *Na stara leta se bo lahko hvalila, kako lepo postavo in na-*

šponano kožo je imela **2**, ki je v stanju razvnetosti, vznemirjenosti: *Pričakovanja za drugi album so bila našponana do skrajne možne točke* **3**, zvišan, dvignjen, povečan: *V državah, kjer imajo cene tobачnih izdelkov zelo našponane, se hitro razvija tihotapljenje cigaret iz dežel, kjer so ti izdelki poceni* **4**, ki ima, vsebuje veliko točk, sestavin: *našponan program*; *Bolj našponan urnik bi verjetno sploh ne bil več izvedljiv* **E** †našpônati

2. način, po katerem je treba razumeti razlago;

zómbi -ja m (ô) **1**. živ., po nekaterih verovanjih mitološko bitje, ki je s pomočjo magije oživilo, v filmih pogosto upodobljeno kot razpadajoče bitje, ki deluje pod nadzorom koga: *Zli vudujski čarovniki, ki se ukvarjajo s črno magijo, naj bi s svojim čarobnim napitkom zakrivili nastanek zombijev* **2**. člov., ekspr. kdor je počasen v svojih reakcijah, brezvoljen in neobčutljiv na dogodke v okolici: *Je zombi na dveh nogah, ki dela dve, tri ali več izmen zapored* **E** ← agl. *zombie*, verjetno iz nekega zahodnoafriškega jezika

3. rabo določene besede; na tem mestu so lahko tudi slovnični kvalifikatorji (navadno množina, človeškost, živost, nedovršnost ...).

níša ^(SSKJ) -e ž (î) navadno v zvezi tržna niša priložnost za prodajanje določenega izdelka, storitve, ki se še ne pojavlja na trgu: *Podjetniki so izkoristili dosežke sodobne tehnologije, ki je odprla številne tržne niše z visoko dodano vrednostjo* **E** ← nem. *Nische* ← frc. *niche* iz stfrc. *nichier* 'gnezditi'

nabòj ^(SSKJ) -òja m ed. (ô ó) navadno s prilastkom izrazita naravnost, usmerjenost: *čustveni naboj*; *politični naboj*; *tekmovalni naboj*; *Razpoloženje te poezije je ambivalentno, sebi nasprotno, saj ob silni socialni naboj postavlja optimizem brez pravih osnov* **E** < *nabojb iz (†)nabíti

strija -e ž (î) nav. mn. ozka proga na telesu kot posledica tanjšanja povrhnjice ali izgube elastičnosti kože: *krema proti strijam*; *Za preprečevanje strij je pomembna zdrava prehrana, pri kateri vselej ohranjamo isto težo* **E** ← nlat. *stria* < lat. 'brazda, žlebič'

4.2 Sinonimni razdelek

Sinonimni razdelek je v pokončnem tisku. Uvaja ga podpičje za pomensko razlago in sklene dvopičje, ki uvaja ponazarjalno gradivo. Temeljno merilo pri ugotavljanju sinonimov je prekrivna pomenska vloga in neprekrivna izrazna podoba leksema. Slovar upošteva sinonimna razmerja, ki se ustvarjajo med a) novimi pomeni leksemov v SNB glede na SSKJ in b) novimi pomeni leksemov v SNB, čemur sledi tudi ureditveno načelo razporejanja sinonimov.

Kadar je ugotovljena sopomenskost v iztočnici ali podiztočnici obravnavanega pomena s pomenom v SSKJ, je eno- ali veččlenski sinonim naveden takoj za podpičjem (izjemoma za vejico v podiztočnicah brez razlage) in označen z nadpisanim znamenjem ^(SSKJ), ki obvešča, da je sopomenski izraz uslovarjen v SSKJ:

sòvsébni -a -o prid. (ö-ê) ki je vsebovan, pa ne določno izražen; **implicítni** ^(SSKJ): *Navedba stopenj je shematska, sicer pa so sovsebnosti in prepletajoče*
E (†)sò... + (†)vsébiti

usódni ^(SSKJ) -a -o prid. (ô) (ô, ê) ženska, ki zaradi svoje lepote in izredne zapeljivosti odločujoče vpliva na moške; **fatalna ženska** ^(SSKJ), fatalka: *Nekateri v njej vidijo usodno žensko, ki na svoji poti do uspeha ne trpi ničesar*

végi¹ -ja m, žlov. (ê) pog. vegetarijanec: *Mesto premore le dve vegetarijanski restavraciji, drugje pa se lahko vegiji za silo pretolčejo skozi le z zelenjavnim krožnikom ali špageti* **E** po zgledu agl. *veggie* skrajšano iz (†)vegetarijānec

végi² -- v prid. rabi, **vegetarijanski** ^(SSKJ): *vegi piknik; vegi sendvič; Katera je po vašem mnenju v Ljubljani najboljša restavracija z vegi jedmi?*

Če je sopomenskih izrazov iz SSKJ več, so razvrščeni po absolutni abecedi.

programje -a s (â) zbirka računalniških programov, ki omogočajo delovanje računalnika; **programska oprema** ^(SSKJ), **softver** ^(SSKJ): *računalniško programje; škodljivo programje; industrija programja; Licenčne pogodbe za stotine izvodov programja naj bi bile tik pred podpisom* **E** (†)program

Vsi sinonimi iz SSKJ so navedeni samo kot besedne enote brez označitve ustreznega pomena pri večpomenskih leksemih:

fáks¹ -a m (â) **1.** naprava za prenašanje dokumentov, informacij na daljavo v obliki posnetka izvirnika; **telefaks** ^(SSKJ): *Vlada je tuje novinarje obvestila, naj ji po faksu pošljejo morebitna vprašanja v zvezi z odpravo* **2.** s takšno napravo prenesen posnetek dokumenta, informacije; **telefaks** ^(SSKJ): *Kitajsko pravosodno ministrstvo je prejšnji petek poslalo faks fundaciji za varstvo človekovih pravic* **E** ← agl. *fax*, skrajšano iz (†)faksímile

Podpičju (kadar ni ustreznih sinonimov iz SSKJ) ali navedbi sinonimov iz SSKJ sledi navedba novih sinonimov v SNB po absolutni abecedi. Novi sinonimi vedno nastopajo tudi kot samostojne iztočnice, znotraj njim lastnega sinonimnega razdelka pa so navedeni vsi sinonimi:

sláčifánt -fánta m, žlov. (ã-â ã-á) moški, ki izvaja striptiz; **striper**, **striptizer**: *Kruh si služi kot sláčifánt v nočnem baru blizu Helsinkov* **E** po zgledu (†) sláčipúnca iz (†)sláčiti + (†)fánt

striper -ja m, člov. (ȩ) moški, ki izvaja striptiz; **slačifant, striptizer**: *Smeh se je v trenutku, ko si je striper začel slačiti kimono, spremenil v vreščanje in vpitje* **E** ← agl. *stripper* iz *strip* v pomenu 'slačiti se'

striptizêr -ja m, člov. (ê) moški, ki izvaja striptiz; **slačifant, striper**: *Zelo dobičkonosna so praznovanja osmega marca, ko diskoteke organizirajo tematske žurke in na veliko vabijo striptizerje* **E** ← frc. *stripteaseur* iz (ȩ)striptiz

žvečilka -e ž (ȩ) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), **žvečilni**: *žvečiti žvečilke; nikotinska žvečilka* žvečilka z zelo majhno vsebnostjo nikotina kot nadomestek za cigarete pri odvajanju od kajenja; *Živilski obrat letno proizvede okoli 5000 ton bonbonov in žvečilk različnih oblik, barv in okusov* **E** univerbizirano iz žvečilna gúma

žvečilni -ega m (ȩ) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), **žvečilka**: *zavitek žvečilnih; Žvečilni brez sladkorja so namenjeni odrasčajoči mladini in odraslim, niso pa namenjeni otrokom, ki jim ne ugaja pekoč okus* **E** skrajšano iz žvečilni gúmi

Pri večpomenskih novih sinonimih je označena številka ustreznega pomena in/ali navedena oznaka podpomena v okroglem oklepaju za navedbo sinonima.

pripétek -tka m (ê) elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; **priponka** (2): *dobiti v pripetku; V pripetku boste našli odlomek, na kate-rega se sklicujem* **E** (ȩ)pripéti

pripónka^(SSKJ) -e ž (ô) 1. majhen, ploščat predmet s podobo, simbolom ali napisom, ki se navadno pripne na obleko; značka^(SSKJ), bedž: *pripeti si priponko; Vsak študent, ki se je želel udeležiti demonstracij, je dobil priponko* 2. elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; **pripetek**: *poslati priponko; odpreti priponko; Ni mogla sprejeti tako velike priponke po elektronski pošti* **E** (ȩ)pripóna

osredínjati se -am se nedov. (ȩ) usmerjati svoje prizadevanje, aktivnost; osredotočati^(SSKJ), **fokusirati** (2 //): *Strateško načrtovanje se osredinja na opredeljevanje prednostnih in odločilnih smeri razvoja organizacije* **E** (ȩ)osredíniti

fokusírati -am nedov. in dov. (ȩ) 1. združevati zlasti svetlobo, vidne vtise na enem mestu, v eni točki: *fokusirati pramen fotonov na površino; fokusirati svetlobo z optičnimi elementi; Oko je zapleten organ, ki fokusira svetlobne žarke, tako da slika nastane na mrežnici, ta nato spremeni sliko v vzorec živčnih impulzov in ti se prenesejo v možgane* 2. usmerjati zaznavo, pozornost; osredíniti^(SSKJ), osredotočati^(SSKJ), osredotočiti^(SSKJ): *fokusirati pogled na bližnje predmete; fokusirati pozornost na nov problem; Vlada se je odločila, da bo večino ukrepov fokusirala na avtomobilsko industrijo // usmerjati svoje prizade-*

vanje, aktivnost; osredotočati ^(SSKJ), osredotočiti ^(SSKJ), **osredinjati se**: *fokusirati se na proizvodnjo smučí; fokusirati se izključno na rešitev zahtevnega vprašanja; Japonci so najprej razvijali jeklarstvo, potem ladjedelništvo, zatem so se fokusirali na avtomobilsko industrijo, nato pa še na elektroniko in računalništvo* **E** ← nem. *fokussieren* iz (†)fókus

Kadar se sinonimni izraz nanaša na iztočnice z indeksom za iztočnico (primeri homonimije in konverzne rabe), je to prikazano z ustreznim indeksom za sinonimom, ki mu lahko sledi še ustrežna številka pomena.

klínični ^(SSKJ) -a -o prid. (í)

klínični cênter -ega -tra in cênter -tra m (í, ě; ě) bolnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica ^(SSKJ), **KC**¹: *univerzitetni klinični center; urgencia kliničnega centra; Z reševalnim vozilom so ga odpeljali v klinični center*

KC¹ -- in -ja [kacé -êja in kəcə] m (ě ě; ð) krat. bolnišnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica ^(SSKJ), klinični center: *predsednik sveta KC; strokovni direktor KC; vodstvo KC; V nesreči se je hudo ranil, zato so ga s helikopterjem odpeljali v KC* **E** kratica za k(linični) c(enter)

premostítveni ^(SSKJ) -a -o prid. (í)

premostítvena operácija -e -e ž (í, á) med. operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; **bypass**¹ (1), obvod (2): *Stanje zahteva takojšnjo premostitveno operacijo koronarnih arterij*

bypass¹ ^(SSKJ) -a cit. [bájpas] in bájpas -a m (ã) **1.** operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; obvod (2), premostitvena operacija: *En bypass lahko traja ure in ure | Preživel sem tri bajpase, zamenjali so mi oba kolka* **2.** kar se naredi, uporablja namesto obstoječega zaradi potrebe ali koristi koga; obvod (3): *Zakon je zapisan tako, da predstavlja bypass mimo ustave, da na neki način zlorablja ohlapnost ustavnih določil | Izčrpavanje matičnega podjetja z bajpasom naša pravna praksa ne ocenjuje kot krajo, ker takšnih primerov naša pravna praksa še ne pozna* **E** ← agl. *bypass*, prvotno 'obvoz', iz *by* 'ob, poleg' + *pass* 'prehod'

V razdelku za sinonime registriramo tudi t. i. *besedotvorne variante*, tj. lekseme z enako podstavo in različnim istopomenskim obrazilom:

anoréksik -a m, člov. (ě) kdor ima anoreksijo; **anorektik**: *Anoreksik je prepričan, da ne potrebuje hrane, da se mu ni treba oviti v topla oblačila, ko gre pozimi ven* **E** ↑anoréksičen

anoréktik -a m, člov. (ě) kdor ima anoreksijo; **anoreksik**: *Človek, ki trpi zaradi bulimije, svojo stisko prikriva veliko dlje kot anorektik* **E** ← nem. *Anorektiker* k ↑anoreksija

Popolni sinonimi imajo enake razlage, delni sinonimi pa podobne razlage.

tofú -ja m (û) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; sojin sir: *narezati tofu; popečen tofu; Namesto mesa si pripravi tofu, poleg kruha je orehe, lešnike, brusnice* **E** ← agl. *tofu* ← jap. *tōfu* ← kit. *doufu* iz *dou* 'fižol' in *fu* 'kisan, fermentiran'

sójin ^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

sójin sir -ega síra m (ô, ĩ í) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; tofu: *Popečeno zelenjavo posujte s sojinim sirom in pecite še 15 minut*

ékoživílo -a in éko živílo -- -a s (ê-í) živilo, pridelano, proizvedeno v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; bioživilo: *Z nakupom slovenskih ekoživil obenem podpiramo ohranjanje podobe krajine, narave in razvoj slovenskega podeželja* **E** ↑éko... + (†)živílo

bíoživílo -a in bío živílo -- -a [bijoživilo] s (i-í) živilo, pridelano samo z uporabo naravnih, organskih snovi; ekoživilo: *Na tržnicah večjih slovenskih mest in v specializiranih trgovinah je že kar nekaj časa mogoče kupovati bioživila, pridelana brez umetnih gnojil in drugih kemičnih pripravkov* **E** ↑bíó... + (†)živílo

5. Ponazarjalno gradivo

Ponazarjalno gradivo je v ležečem tisku in prinaša kolokacijske in stavčne zglede dejanske rabe. Zgledi so praviloma avtentični, načeloma vzeti iz korpusa *Nova beseda*. Pri stavčnih zgledih je upoštevana njihova iztrganost iz besedilnega okolja, zato so ustrezno leksikografsko obrušeni, da dosežemo njihovo smiselnost in ustvarimo celostno besedno sliko.

Kolokacijski zgledi sledijo neposredno razlagalnemu ali sinonimnemu razdelku za dvopičjem. Namenjeni so prikazu tipičnih kolokatorjev, ki so značilni za posamezni pomen besede in hkrati ne tvorijo samostalniških ali glagolskih besednih zvez, ki same potrebujejo razlago. Navajamo jih v osnovni obliki (pri samostalniku v imenovalniku, pri glagolu v nedoločniku), največ štiri v zaporedju. Kolokacijski zgledi so med seboj ločeni s podpičjem.

stréžnik ^(SSKJ) -a m (ê) rač. računalnik kot osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve; server: *poštni strežnik; spletni strežnik; tiskalniški strežnik; Poleg nadzora nad virusi bo strežnik pod-*

piral tudi tehnologijo za boj z nezaželeno elektronsko pošto **E** (↑)stréči

dostópati -am nedov. (ḡ) uporabljati kaj, do česar se ima možnost, pravico priti: *dostopati do elektronske pošte; dostopati do interneta; dostopati do podatkov; Zaposleni ne morejo dostopati do vseh prostorov v stavbi* **E** (↑)dostopíti

Pri razvrščanju kolokacijskih zgledov so uporabljena sintaktična merila: a) glagolske zveze s samostalnikom v imenovalniku, v sklonih brez predlogov in sklonih s predlogi; b) pridevniške prilastkovne zveze po spolu (moški, ženski, srednji); c) samostalniške prilastkovne zveze po sklonu. Znotraj posameznih skupin pa so zgledi urejeni po abecedi.

tržni ^(SSK) -a -o prid. (ř)

tržna niša -e -e ž (ř, ř) nova, še nezasedena možnost za trženje in prodajo: *najti tržno nišo; nova tržna niša; iskanje tržne niše; Trgovci si od novo odkrite tržne niše obetajo precejšen zaslužek*

globalizácija -e ž (á) proces, v katerem se svet spreminja, povezuje v gospodarsko in informacijsko enovito celoto; globalizem: *nasprotnik globalizacije; proces globalizacije; vpliv globalizacije; Celoten svet je zajela globalizacija, kar pomeni, da se pretok blaga in storitev širi brez posebnih notranjih ovir v vse svetovne države* **E** ← agl. *globalisation* iz ↑globalizírati

improvizácijski -a -o in improvizácijski -a -o prid. (ĩ; á) ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; impro: *improvizacijska predstava; improvizacijska sposobnost; improvizacijsko gledališče; Ob koncu 60. let so ustanovili improvizacijsko skupino, s katero so imeli približno tristo koncertov* **E** (↑)improvizácija

Kolokacijski zgledi imajo lahko stranske razlage, ki pojasnjujejo pomen ali nakazujejo stilno ustrežnejšo dvojnico.

razširljíví -a -o prid. (í) ki se da razširiti: *razširljivi pomnilnik* pomnilnik, ki ima poleg osnovnega pomnilnika še vložiče za dodatno pomnilniško kartico; *Začnemo z enim vsebinskim področjem, pozneje pa mu postopoma dodajamo nova ali po potrebi več delnih razširljivih področij* **E** (↑)razšíríti

vintage -- cit. [víníč] v prid. rabi (ĩ) ki se nanaša na izbrana kakovostna oblačila, navadno starejša od dvajset let: *vintage obleka* in *obleka vintage; Modni oblikovalci so modo devetdesetih let omehčali z različnimi retro in vintage trendi* **E** ← agl. *vintage*, prvotno 'letnik vina' < 'vinska trgatev' ← stfr. *vendage* < lat. *vīndēmia* iz (↑)vínó + tvor. od *dēmere* 'sne(ma)ti, jemati s česa'

Stavčni zgledi sledijo kolokacijskim (ločeni so s podpičjem) ali stojijo sami zase, kadar kolokacijski zgledi statistično niso potrjeni v korpusu *Nova beseda*.

transplantacijski -a -o in transplantácijski -a -o prid. (î; â) ki se ukvarja s presaditvami človeških organov in tkiv: *transplantacijski center; transplantacijske dejavnosti; Za organizacijo in promocijo transplantacijskega programa je nujno potrebna zakonska podlaga za financiranje* **E** (†)transplantácija

strípar -ja m, člov. (î) kdor riše stripe: *Imamo enega največjih striparjev, nimamo pa njegovih risank, čeprav so scenariji napisani in liki narisani* **E** (†)stríp

Stavčni zgledi nimajo končnega ločila; izjema so zgledi z vprašalnim ali velelnim stavčnim naklonom.

trdorókec -kca m, člov. (ô) kdor vodi, vlada s trdo roko, avtoritarno: *Vladar je trdorokec, tudi zamerljiv, predvsem pa hladno preračunljiv človek* **E** †trdoróki

prijávljati se ^{SSKJ} -am se nedov. (â) vnašati podatke, navadno uporabniško ime in geslo, s katerimi je mogoče dostopati do uporabniškega računa računalnika, spletne strani, sistema; logirati se: *prijavljati se na spletni naslov; prijavljati se z imenom in priimkom; Ne prijavljajte se več v svoj uporabniški račun!* **E** †prijáviti se

téleinformátika -e ž (ê-á) veda, ki združuje znanja in tehnologije s področja računalništva in telekomunikacij: *Katera smer v teleinformatiki ima takšne možnosti, da bi se v prihodnjih petih letih splečalo v njen razvoj vložiti milijon dolarjev?* **E** ← agl. *teleinformatics* iz (†)tele... + (†)informatika

Posebnost so zgledi pri variantnih iztočnicah. Kadar je na prvem mestu obravnavana citatna različica (če je že v SSKJ, dobi znamenje ^{SSKJ}), navedeni zgledi ponazarjajo tako citatno kot podomačeno dvojnico. Oba ponazarjalna sklopa sta ločena s pokončnico.

vigna -e cit. [vínja] in vínja -e ž (i) fižolu podobna kulturna rastlina z zelo dolgimi zavitimi stroki ali njeni sadovi, Vigna: *V naših semenarnah se bo semenom znanih stročnic pridružila še vigna, ki smo jo nekoč že srečali; v prejšnji skupni domovini smo jo imenovali kilometrski fižol | Vinjo uporabljamo v juhah, omakah, zelenjavnih jedeh ali kot solato* **E** ← it. *vigna* po italijanskem botaniku *Domenicu Vigni* (†1647)

Kadar je na prvem mestu obravnavana podomačena dvojnica, so navedeni samo zgledi, ki ponazarjajo podomačeno dvojnico.

zúm -a in zoom ^{SSKJ} -a cit. [zúm] m (û) povečava, narejena z objektivom s spremenljivim zornim ko-

tom: *digitalni zum; optični zum; Novi objektiv, sestavljen iz povsem steklenih leč, omogoča trikratni zum* **E** ← agl. *zoom*, prvotno onomatopeja

Vse besedotvorne različice imajo v ponazarjalnem razdelku za zglede navedeno samo obliko iztočničnega zapisa.

videoizhòd -óda in vídeo izhòd -- -óda m (î-ò î-ò)
 rač. vtičnici podobna priprava, ki omogoča prenos slike iz računalnika ali druge elektronske naprave prek kabla na ekran: *imeti vgrajen videoizhod; Računalnik premore poleg danes običajnih vmesnikov še videoizhod, modem in omrežno kartico* **E** ↑vídeo... + (†)izhòd

Na koncu ponazarjalnega gradiva je v nekaterih sestavkih vodilka **glej tudi**, ki kaže na povezanost iztočnic in uzavešča dvojno možnost zapisa zloženka.

víkend ^(SSKJ) -- v prid. rabi (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikend paket; vikend počitnice; Vikend program obsega dva polpenziona, vstopnino za bazene in savne, neomejene gondolske prevoze in izposojo gorskih koles* – **glej tudi** víkend... **E** ← agl. *weekend* iz *week* 'teden' + *end* 'konec's

víkend... prvi del zloženka (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikendpaket; vikendprogram; vikendpočitnice* – **glej tudi** víkend **E** ↑víkend

6. Etimološki razdelek

Etimološke osvetlitve, ki jih uvaja polkrepko odtisnjena velika črka **E**, so umeščene na konec slovarskega sestavka. Imajo jih vse geselske iztočnice razen kazalčnih in tistih, ki so že uvrščene v SSKJ in so v SNB obravnavane samo zaradi novih besednih zvez, ne pa tudi zaradi novih pomenov.

Besede v SNB so po izvoru domače tvorjenke, iz starejših jezikovnih plasti podedovane besede, izposojenke in tujke. Etimološke osvetlitve se delijo na sklicevalne in polne. Kadar se osvetlitev sklicuje na besedo, ki je obravnavana že v SSKJ, je motivirajoča beseda označena z desnostično navzgor usmerjeno puščico v oklepaju; kadar se sklicuje na motivirajočo besedo, ki jo prinaša SNB, pa z desnostično navzgor usmerjeno puščico brez oklepajev.

porjavélost -i ž (è) lastnost, značilnost porjavelega, zlasti kože: *naravna porjavelost; privlačna porjavelost; Varno sončenje omogoča zdravo porjavelost in dobro počutje* **E** (†)porjavéti

razdeláva -e ž (â) podrobna, postopna obdelava, proučevanje: *podrobnejša razdelava; Moje prednostne naloge so dobra razdelava organizacijskih in tehničnih nalog, zagotovitev varnosti, dobro sodelovanje s sodniki za zapisnikarsko mizo in nemo ten potek tekme* **E** ↑razdélati

Iz starejših jezikovnih plasti podedovane besede imajo polne etimološke osvetlitve.

hči^{SSKJ} hčere ž (î ê) vsaka od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *Delavke trdijo, da matična družba ni spoštovala zakona o finančnem poslovanju podjetij in da je bil stečaj hčere v Dobovi zrežiran* **E** = stcslov. *dъšti*, hrv., srb. *kći*, češ. *dčera*, rus. *dóčb* < slovan. **dьt'i* = lit. *duktė*, stind. *duhitár-*, gr. *thygátēr*, got. *daúhtar* < ide. **d^hugh₂tēr*

Etimološke osvetlitve izposojenk in tujk sestojijo iz navedbe tujejezične predloge, v katero uva-ja nestična ter v levo usmerjena puščica, njenega izvora in razlage.

ájurvéda -e ž (â-ê) tradicionalna hindujska metoda zdravljenja s posebno prehrano, zdravilnimi zelišči: *osnove ajurvede; Ajurveda je celovit sistem zdravljenja, ki ga indijski naravni zdravilci poznajo in uporabljajo že več tisočletij* **E** ← agl., nem. *Ayurveda* ← stind. *āyurveda-* iz *āyu-* 'življenje' + *veda-* 'znanost'

Etimološke osvetlitve so zasnovane po načelu kontinuitete. To pomeni, da ležeče natisnjena beseda, ki ni pomensko razložena, pomeni isto kot prva ležeče natisnjena beseda na njeni levi, in da ležeče natisnjena beseda, ki ni opredeljena glede na jezik, pripada istemu jeziku kot prva ležeče natisnjena beseda pred njo. Če prva ležeče natisnjena beseda etimološke osvetlitve ni pomensko razložena, je njen pomen vsaj okvirno enak pomenu geselske iztočnice. Če ni opredeljena glede na jezik, je slovenska.

Razlage so oblikovane glede na motivirajočo besedo, besedno zvezo ali kako drugače izoblikovano podstavo. Priponske tvorjenke, tudi drugega reda, so razložene zgolj s sklicno navedbo motivirajoče besede. V sklic uvaja desnostična navzgor usmerjena puščica, ki kaže na geselsko iztočnico v SSKJ oz. SNB.

potičnica -e ž (î) posoda za pečenje potice, navadno lončena: *Za pripravo potic uporabljamo posebne lončene okrogle pekače, potičnice, ki imajo rebrast ali gladek obod in v sredini tulec v obliki prerezanega stožca* **E** (†)potica

Tvorjenke iz predložnih zvez so razložene z navedbo motivirajoče predložne zveze, v katero uvaja predlog »iz«.

čezcéstni -a -o prid. (ê) ki je postavljen nad cestiščem: *čezcestni plakat; čezcestni transparent; Prehitre voznike na varno pot v šolo opozarja tudi pet čezcestnih napisov Šolska pot* **E** iz *čez césto*

Kadar se jedrna beseda prvotne besedne zveze poobrazili in pri tem obrusi, v izvorno motivirajočo zvezo uvaja sintagma »univerbizirano iz«.

hrbteničar -ja m, člov. (î) pog. kdor ima težave s hrbtenico: *Že od otroštva sodim med hrbteničarje in ne morem dvigovati težkih stvari* **E** univerbizirano iz *hrbtenični bolnik*

Etimološka osvetlitev besed, nastalih iz lastnih imen, sestoji iz navedbe motivirajočega lastnega imena z dodatnimi pojasnili, v katero uvaja predlog »po«.

ébola -e ž (ě) **1.** med. virus, ki povzroča hemoragično mrzlico: *Raziskave virusa ebola odpirajo povsem nova obzorja* **2.** hemoragična mrzlica, ki jo povzroča virus ebola: *Zaradi bojazni, da je zbolel za ebolo, so ga prepeljali na posebni oddelek berlinske klinike, kjer je bil nekaj dni v karanteni* **E** po reki *Ebola* v Zairu, kjer je bil leta 1976 prvič opisan primer bolezni

Večinoma enonaglasne predpanske tvorjenke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajoče besede, dvonaglasne prave sestavljenke tudi s sklicno navedbo predpanskega obrazila. Kadar je predpansko obrazilo tujega izvora, je navedeno ne glede na besedotvorno vrsto in število besednih naglasov.

pokomunicirati -am dov. (ī) krajši čas komunicirati: *Magični zdravilci so pred bolnikom malo zaplesali, naredili nekaj žgalnih daritev, v nerazumljivi latovščini pokomunicirali s tem ali onim božanstvom, pobrali bolniku denar in ciao!* **E** (†) komunicirati

prèdkúhani -a -o prid. (ě-û) delno ali v celoti vnaprej pripravljen, navadno s toplotno obdelavo: *predkuhani korenček; predkuhana žita; Razmišljala sem, da bi ji naredila zamrznjene paketke mesa in riža (predkuhane ali ne), ki bi jih potem pogrela vsak dan* **E** iz *prèdkúhati* iz (†)pred... + (†)kúhati

deaktivirati -am dov. in nedov. (ī) **1.** spraviti v nedeljavnost, narediti neaktivno: *deaktivirati bombo; Nekaj antibiotika se v tem času zagotovo deaktivira* **2.** narediti, povzročiti, da je kdo brez spodbude, navdušenja: *Nediferencialni frontalni pouk nadarjene učence demotivira in deaktivira* **E** (†)de... + (†)aktivirati

Priredne zloženke so etimološko osvetljene z navedbo motivirajočih besed.

živčno-mišični -a -o prid. (ī-ī) ki je v zvezi z živci in mišicami: *živčno-mišična bolezen; živčno-mišično obolenje; Opravili so preiskave delovanja živčno-mišičnega sistema, ki pa niso dale nobene jasne diagnoze* **E** (†)živčen + (†)mišičen

Podredne zloženke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajoče besedne zveze.

čútnonazóren -rna -o prid. (û-ó û-ô û-ó) ki se nanaša na čutno nazornost: *čútnonazoren jezik; Vrnili se je k priljubljenim temam in jim dal vidno, čutno nazorno podobo* **E** iz *čútni názor*

veselošólec -lca m, člov. (ô) kdor se udeležuje Vesele šole, osnovnošolskega tekmovanja v znanju: *gruča veselošolcev; priznanja veselošolcem; Nič ni tako zabavno kot kravžljanje možgančkov, pravijo veselošolci, mladi in manj mladi raziskoval-*

ci, ki s pomočjo Vesele šole že 40 let brskajo po skrivnostih življenja **E** po imenu tekmovanja *Ve-sela šola*

Sklopi so etimološko osvetljeni z navedbo motivirajoče besedne zveze.

nevémkólikokrat prisl. (ê-ô) ekspr. izraža zelo veliko ponovitev: *Nevemkolikokrat sva že debatirala, merila, pa nikakor ne gre* **E** iz *ne vém kólikokrat*

Hibridne tvorjenke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajočih besed, pri čemer so v taki tvorjenki neupoštevani deli navedeni v oklepajih.

mlekomát -a m (â) avtomat za prodajo svežega mleka, ki se ustekleniči ob naročilu: *postaviti mlekomat*; *Uporaba mlekomata je dokaj preprosta: v režo za kovance uporabnik vstavi kovance, avtomat pa izda toliko mleka, kolikor je bilo plačano* **E** (†) mléko + (†)(avto)mát

ričóta -e ž (ô) jed iz dušenega ješprenja, pripravljena podobno kot rižota: *Na koncu je v ričoto zamešal maslo in peteršilj* **E** (†)rič(et) + (†)(riž)óta

Kratice so etimološko osvetljene z navedbo razvezave v izvornem jeziku, pri čemer so v kratici neupoštevani deli navedeni v oklepajih.

BTC -ja in -- [bɛtɛcé -êja in bətəcə] m (ê ê; ə) krat. velik kraj, prostor s trgovskimi, poslovnimi objekti; betece, blagovno-trgovinski center: *Glede na uspeh in privlačnost BTC-ja, trgovine v centru mesta ne bodo vitalne s ponujanjem enakega* **E** kratica za *B(lagovno)-t(trgovinski) c(enter)*

VÍP -- m, čl. (î) krat. kdor je zaradi svojega vpliva, pomembnosti, slave deležen posebnih ugodnosti: *Prenova zajema poslovne prostore, sejno sobo, prostor za VIP, novo vhodno avlo in poslovne prostore športnih organizacij* **E** ← agl. *VIP*, kratica za *v(ery) i(mportant) p(erson)* 'zelo pomembna oseba'

Kadar je etimološka osvetlitev negotova ali nejasna, je stopnja verjetnosti ubesedena z ustreznimi prilastki ali pristavki.

oródje ^(SSCI) -a s (ô) program, ki omogoča izvajanje računalniških operacij, navadno ustvarjanje, prirejanje kakega drugega programa: *Novo orodje je namenjeno pretežno profesionalnim oblikovalcem: proizvajalcem posebnih učinkov za filme, razvijalcem iger* **E** = cslov. *orodje*, hrv., srb. *orūđe* 'orodje', stčeš. *orudí* < pslov. **orodьje*, morda k (†) réd

bájs -a m, člov. (ã) ekspr. debel človek; bajsí: *Prej je bil zmeraj bajs ali še kaj zraven, zdaj je prvič sprejet kot človek z imenom* **E** verjetno iz (†)bás

gazébo -a m (ĕ) **1.** manjša, delno odprta stavba na vrtu; senčnica^(SSKJ), uta^(SSKJ): *Gazebo je izdelan iz smrekovega lesa in ima platneno streho* **2.** manjši paviljon na vrtu ali v parku za prireditve, zlasti družabne: *Velik osemkotni gazebo je odličen za sprejeme in zabave na prostem* **E** ← agl., it., špan. *gazebo*, nejasnega izvora

búler -ja m (ú) nav. mn. čevelj z okroglo, dvignjeno kapico in debelimi podplati: *črni bulerji; Fant si obuje težke bulerje, si na glavo povezne črno kapuco in se odpravi na nočni pohod* **E** nejasno, morda po novozelandski tovarni *John Bull* ali iz agl. *bully* 'nasilnež' ali iz (†)búla¹

Krajšave

V splošnem delu

agr.	agronomija	navt.	navtika, pomorstvo
alp. žarg.	alpinistični žargon	nedov.	nedovršni glagol
astrol.	astrologija	obl.	oblačilna stroka
astron.	astronomija	okrajš.	okrajšava
biokem.	biokemija	pog.	pogovorno
biol.	biologija	polit.	politika
bot.	botanika	polit. žarg.	politični žargon
cit.	citatni zapis besede	pravn.	pravni izraz
člov.	človeškost	pravn. žarg.	pravniški žargon
dov.	dovršni glagol	prid.	pridevnik
ed.	ednina	prisl.	prislov
ekol.	ekologija	psih.	psihologija
ekon.	ekonomija	psiht.	psihiatrija
ekspr.	ekspresivno	rač.	računalništvo
elektr.	elektrotehnika	rač. žarg.	računalniški žargon
farm.	farmacija, farmakologija	rel.	religija
film. žarg.	filmski žargon	s	srednji spol
filoz.	filozofija	slabš.	slabšalno
fin.	finančništvo	šol.	šolstvo
fiz.	fizika	šport.	športni izraz
glasb.	glasba	šport. žarg.	športni žargon
glasb. žarg.	glasbeni žargon	štev.	števnik
gl. tudi	vodilka	teh.	tehnika
gradb.	gradbeništvo	teh. žarg.	tehniški žargon
jezikosl.	jezikoslovje	tekst.	tekstilna stroka
kem.	kemija	trg.	trgovina
krat.	kratica	um.	umetnost, umetnostna zgodovina
lit.	literarna teorija, literarna zgodovina	vet.	veterina
m	moški spol	vulg.	vulgarno
med.	medicina	v prid. rabi	v pridevniški rabi
medm.	medmet	zal.	založništvo
mn.	množina	zool.	zoologija
nav. dv.	navadno dvojina	ž	ženski spol
nav. ed.	navadno ednina	živ.	živost
nav. mn.	navadno množina		

V etimoloških osvetlitvah

afrikan.	afrikansko	meh.	mehiško
agl.	angleško	nar.	narečno
amer.	ameriško	nem.	nemško
arab.	arabsko	ngr.	novogrško
avstr.	avstrijsko	niz.	nizozemsko
bav.	bavarsko	nlat.	novolatinsko
ben.	beneško	nperz.	novoperzijsko
berber.	berbersko	paštun.	paštunsko
bolg.	bolgarsko	perz.	perzijsko
bos.	bosansko	polinez.	polinezijsko
clat.	cerkvenolatinsko	polj.	poljsko
cslov.	cerkvenoslovansko	port.	portugalsko
češ.	češko	poznolat.	poznolatinsko
dor.	dorsko	provans.	provansalsko
frc.	francosko	pslov.	praslovansko
germ.	germansko	rus.	rusko
got.	gotsko	severnoit.	severnoitalijansko
gr.	grško	slovan.	slovansko
hebr.	hebrejsko	slovaš.	slovaško
hrv.	hrvaško	spnem.	spodnjenemško
ide.	praindoevropsko	srb.	srbsko
indijan.	indijansko	srfrc.	srednjefrancosko
it.	italijansko	srgr.	srednjegrško
jap.	japonsko	srlat.	srednjelatinsko
južnoit.	južnoitalijansko	srniz.	srednjenizozemsko
kanton.	kantonsko	srvnem.	srednjevisokonemško
katalon.	katalonsko	stagl.	staroangleško
kit.	kitajsko	stcslov.	starocerkvenoslovansko
knjiž.	knjižno	stčeš.	staročeško
korej.	korejsko	stfrank.	starofrankovsko
kreol.	kreolsko	stfrc.	starofrancosko
lat.	latinsko	sthrv.	starohrvaško
latv.	latvijsko	stind.	staroindijsko
litov.	litovsko	stit.	staroitalijansko
malaj.	malajsko	stnord.	staronordijsko
marat.	maratsko	stprovansal.	staroprovansalsko

strus.	starorusko	švic.	švicarsko
stvnem.	starovisokonemško	tamil.	tamilsko
škot.	škotsko	tur.	turško
špan.	špansko	ukr.	ukrajinsko
šved.	švedsko	vlat.	vulgarnolatinsko

Oznake

V splošnem delu

- SSKJ označuje besedo, obravnavano že v SSKJ
- ↑ usmerja k bolj pogosto rabljeni pisni obliki
- [] oglati oklepaj za navajanje izgovora
- () okrogli oklepaj za navajanje tonemskega naglasa
- // napoveduje podpomen
- | napoveduje dvojnični zglede

V etimoloških osvetlitvah

- E** uvaja v etimološko osvetlitev
- (↑) tvorjeno iz besede v SSKJ, ki sledi
- ↑ tvorjeno iz besede v SNB, ki sledi
- < nastalo v rednem glasovnem ali pomenskem razvoju iz
- ← prevzeto iz
- = izvorno enaka beseda na isti časovni ravnini
- + uvaja v zlaganje ali sestavo
- * uvaja v rekonstruirano ali projicirano besedo ali njen del ali v rekonstruiran pomen
- morfemska meja
- ‘ ’ navednici za pomen

Slovar

A

abecedirati -am nedov. in dov. (î) urejati po abecedi; alfabetirati ^{SSKJ}: *Kandidati za opravljanje strokovnega izpita lahko urejajo in abecedirajo knjižnično gradivo* **E** (†)abecéda

abiótski -a -o [abijótski] prid. (â-ô) biol. ki se nanaša na neživo naravo: *abiotski dejavniki okolja; abiotski in biotski povzročitelji; Gensko spremenjene rastline so bolj odporne na biotski in abiotski stres* **E** ← agl. *abiotic* iz (†)a... + †biótski

abolicionístični -a -o [abolicijonístični] prid. (î) ki je v zvezi z abolicionisti ali abolicijo: *abolicionistično gibanje; V Sloveniji je bila smrtna kazen izvršena nazadnje v petdesetih letih, kar je Slovenijo uvrstilo med abolicionistične države – tiste, v katerih se vsaj trideset let ne izreče in ne izvrši smrtno kazni* **E** (†)abolicioníst

aboníranec -nca m, člov. (î) **1.** kdor ima abonma: *Gledališki program si je pridobil kar nekaj novih abonrancev* **2.** ekspr. kdor si vedno znova pridobi, ima vnaprej zagotovljen kak položaj, kako mesto: *Zavzema se za štiriindvajsetčlansko skupno evrologo z enaindvajsetimi aboniranci* **E** (†)abonírati se

aborídžin †aborígin

aborídžinski †aboríginški

aborígin -a in aborídžin -a m, člov. (î) prvotni avstralski prebivalec, domorodec: *Aborigini verjamejo v svetost gore, zato jo želijo obvarovati pred množico turistov | Udeleženci shoda so se zavzeli za spravo med aboridžini in belimi priseljenci* **E** ← agl. *aborigine* ← lat. *aborigines* 'prvotni prebivalci (Lacija)' iz *ab origine* 'od začetka, izvora'

aboríginški -a -o in aborídžinski -a -o prid. (î) ki se nanaša na aborigine: *uničenje aboriginske kulture; aboriginska skupnost; aboriginska plemena; Mnogi, ki aboriginske umetnosti ne poznajo, imajo še vedno predsodke, da so njihova dela groba in neartikulirana, a v resnici so izjemno tankočutna | Notranjost cerkve je bila polna aboridžinskih ikonografij* **E** †aborígin

ábraham -a in Ábraham ^{SSKJ} -a m, živ. (â) ekspr. petdeseti rojstni dan: *praznovati abrahama; srečati abrahama* doživeti petdeseti rojstni dan; *Časa za veliko slavje abrahama ni imel, saj ima te dni obilico dela* **E** po

svetopisemskem očaku *Abrahamu*; pomen izhaja iz evangeljskih besed *Še petdeset let nimaš in si videl Abrahama?*, ki so jih Judje izrekli Jezusu

ábrahamka -e ž, člov. (â) ekspr. ženska, ki je dopolnila petdeset let; abrahamovka: *Člani ansambla so izkazali pozornost abrahamki* **E** †ábraham

ábrahamovec -vca m, člov. (â) ekspr. moški, ki je dopolnil petdeset let: *Prvo literarno knjigo je izdal kot abrahamovec* **E** †ábraham

ábrahamovka -e ž, člov. (â) ekspr. ženska, ki je dopolnila petdeset let; abrahamka: *Letos naj bi, že abrahamovka, nastopila tudi na olimpijskih igrah, če seveda na kvalifikacijah ne bo močnejše francoske mladenke* **E** †ábrahamovec

ABS -- in -a [abeèš in abèèš -èša] m (è ê) krat. zavorni sistem, ki pri zaviranju preprečuje blokiranje koles motornega vozila: *Vozniki, ki imajo avtomobile z ABS, so zmotno prepričani, da je njihova zavorna pot krajša* **E** ← agl. *ABS*, kratica za *a(nti-lock) b(raking) s(ystem)* 'protiblokirni zavorni sistem'

ABS- [abeèš in abèèš] prvi del zloženk (è) ki se nanaša na zavorni sistem, ki pri zaviranju preprečuje blokiranje koles motornega vozila: *ABS-sistem* in sistem *ABS; ABS-zavore* in zavore *ABS* **E** †ABS

abstinénčni ^{SSKJ} -a -o prid. (è)

abstinénčna kríza -e -e ž (è, î) skupek vegetativnih in psihičnih motenj, ki se lahko pojavijo pri odtegotanju, odtegnitvi zdravila, alkohola, mamila pri odvisniku; abstinénčni sindrom: *imeti abstinénčno krizo; huda abstinénčna kriza; Metadon lahko pri marsikom deluje kot nekakšna varovalka, saj uživalcu heroína prepreči abstinénčno krizo*

abstinénčni sindróm -ega -a m (è, ô) skupek vegetativnih in psihičnih motenj, ki se lahko pojavijo pri odtegotanju, odtegnitvi zdravila, alkohola, mamila pri odvisniku; abstinénčna kriza: *blag abstinénčni sindrom; Abstinénčni sindrom mine sam od sebe in ga največ narkomanov preživi brez kakršne koli zdravniške pomoči*

acid -a cit. [èsid-] m (è) močno sintetično mamilo, ki povzroča halucinacije; LSD: *Svoj čas so LSD pro-*

dajali v raztopini, in sicer tako, da je kupec dobil kocko sladkorja ali pa košček pivnika, na katerega so kanili kapljico acida **E** ← agl. *acid*, prvotno 'kislina', ← frc. *acide* ← lat. *acidus* 'kisel'

ádidaska -e ž (â) (nav. mn., pog. športna copata; superga ^{SSKJ}), teniska: *nositi ádidaske; obuti ádidaske; Hoja v ádidaskah je v primerjavi s hojo v čevljih pravi užitek – kot da bi bos stopal po mehki travi* **E** po imenu nem. tovarne *Adidas* iz ljubkovalnega imena *Adi* in prvega zloga priimka ustanovitelja *Adolfa Dasslerja* (1900–1978)

aditiv -a m (î) kem. snov, ki se doda navadno živilu, da dobi ustrezno trajnost, gostoto, sprejemljivost, barvo, aromo: *dodajanje aditivov; Za priporočene oziroma dovoljene količine uporabe aditivov po pravilnikih, ki jih proizvajalci spoštujejo in upoštevajo, lahko rečemo, da ne predstavljajo tveganja za zdravje* **E** ← agl. *additive* ← poznolat. *additīvus* 'dodan' iz lat. *addere* 'dodati'

adjuvántni -a -o prid. (â) med. ki dopolnjuje osnovno zdravljenje in tako poveča njegovo učinkovitost: *adjuvantna terapija; Kemoterapijo onkologi običajno predpisujejo kot adjuvantno zdravljenje po kirurškem posegu in obsevanju* **E** ← lat. *adiuvans* 'pomožni' iz *adiuvāre* 'pomagati, koristiti'

administrátor ^{SSKJ} -ja m, člov. (â) rač. kdor upravlja računalniški sistem ali spletni forum: *administrator foruma; Z nekaj kliki lahko administrator preveri, katere različice programske opreme so nameščene na računalnikih in koliko prostega diska je še na voljo* **E** ← agl. *administrator* ← lat. *administrātor* 'upravitelj' iz (†)administrirati

administriranje -a s (î) **1.** opravljanje administrativnih poslov: *stroški administriranja; Zelela bi si zakon, ki bi omogočil učinkovito varstvo kulturne dediščine brez nepotrebne administriranja, ki je samo sebi namen* **2.** rač. upravljanje računalniškega sistema ali spletnega foruma: *Vsa gesla in postopki, ki se uporabljajo za vstop in administriranje mreže osebni računalnikov, se hranijo v zapečatenih ovojnicah* **E** †administrirati

administrirati ^{SSKJ} -am nedov. (î) rač. upravljati računalniški sistem ali spletni forum: *V pogovorno okno vnesemo ime računalnika, ki ga želimo administrirati z oddaljene lokacije* **E** ← nem. *administrieren* ← lat. *administrāre* 'upravljati, službovati'

adréma -e ž (ê) seznam z naslovi, telefonskimi številkami stalnih prejemnikov pošte, sporočil: *adrema novinarjev; Imam adremo 300 naslovov, na katere razpošljem svoje knjige* **E** ← nem. *Adrema*, okrajšava za *Adre(ssier)ma(schine)* 'stroj za naslavljanje'

adrenalín ^{SSKJ} -a m (î) ekspr. stanje povečane vznemirjenosti, psihofizične aktivnosti, ki ga povzroča povečano izločanje hormona adrenalina: *pogrešati adrenalin pri delu; tekmovalni adrenalin; Prijel se je je sloves, da je odvisnica od adrenalina, saj jo zabavajo dejavnosti, ki bi se jim večina izognila* **E** ← agl. *adrenalin*, nem. *Adrenalin* iz lat. *adrēnālis* 'nadledvični' iz *ad* 'pri, k' + tvor. od *rēn* 'ledvica'

adrenalínec -nca m, člov. (î) kdor se rad ukvarja z dejavnostmi, zlasti športnimi, za katere je značilno stanje povečane vznemirjenosti, psihofizične aktivnosti, ki ga povzroča povečano izločanje hormona adrenalina: *Adrenalinci si lahko privoščijo jadranje s padalom v tandemu, prosto plezanje v skali, spuščanje z raftom ali kajakom, obstreljevanje z barvo in spust po strminah z gorskim kolesom* **E** (†)adrenalin

adrenalínski -a -o prid. (î) ki se nanaša na stanje povečane vznemirjenosti, psihofizične aktivnosti, ki ga povzroča povečano izločanje hormona adrenalina: *adrenalinska vožnja; adrenalinsko sankališče; Smuk je adrenalinska disciplina, kjer se tekmovalci spustijo do limita, in zato terja tudi dobro mero zbranosti* **E** †adrenalin

adrenalínski párk -ega -a m (î, â) urejen prostor za adrenalinske športne aktivnosti: *urediti adrenalinski park; adrenalinski park za deskarje; Adrenalinski parki so postali pomemben del sodobne turistične ponudbe*

adrenalínski špórt -ega -a m (î, ô) šport, za katerega je značilno stanje povečane vznemirjenosti, psihofizične aktivnosti, ki ga povzroča povečano izločanje hormona adrenalina: *Je ljubiteljica višine in adrenalinskih športov, saj je nekoč skakala s padalom, pa tudi letenje z zmajem ji ni tuje*

adútinja -e ž, člov. (û) ženska, zlasti športnica, ki je zaradi svojih sposobnosti odločilna za uspeh skupine; *adutka: domača adutinja; glavna adutinja; Dekleta so boje pripeljala do polfinala, kjer se bijeta dvoboja dveh domačih adutinj proti dvema izzivalkama* **E** (†)adút

adútká -e ž, člov. (û) ženska, zlasti športnica, ki je zaradi svojih sposobnosti odločilna za uspeh skupine; *adutinja: glavna adutka; velika slalomska adutka; Za vidnejši rezultat ima reprezentanca adutko med mladinkami* **E** (†)adút

advéntni ^{SSKJ} -a -o in advéntni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê; ê) **advéntni vénček** -ega -čka in advéntni -ega m (ê, é; ê) venček, navadno iz smrečja, s štirimi svečami, kot simbol adventnega časa: *izdelovati adventne venčke; Prvo svečko na adventnem*

venčku je že bilo treba prižgati, seveda če se držite tradicije

advokátinja -e ž, člov. (â) ženska, ki poklicno daje pravno pomoč; advokatka^(SSKJ), odvetnica^(SSKJ): *Kot advokatinja je branila političnega zapornika* **E** (†)advokát

aeróbični -a -o prid. (ô) ki je v zvezi s kondicijskim treningom, pri katerem se s plesnimi in gimnastičnimi vajami krepi pretok kisika v telesu: *aerobična telovadba; aerobična vaja; Iz osnovnih aerobičnih elementov se postopoma gradi sestava, ki mora biti občutena* **E** (†)aeróbika

aerogéni -a -o prid. (ê) ki se širi po zraku: *aerogena okužba; Za zdaj ni podatkov, da bi se okužba prenašala z aerogenim prenosom* **E** ← nlat. *aerogenes* iz (†)aero... + (†)gén

aerogéno prisl. (ê): *Bolezen se širi aerogeno*

aêrosnémanje -a s (ê-ê) snemanje iz zraka: *pri dobivati podatke z aerosnemanjem; Zakon prepo-veduje uporabo helikopterjev oziroma povzročiteljev hrupa razen ob opravljanju rednih dejavnosti v narodnem parku in pri aerosnemanju v okviru geodetskih del* **E** (†)aero... + (†)snémanje

aféráštvo -a s (â) ekspr. odkrivanje, povzročanje afer: *Namesto da izgubljam energijo v brezplodnem aferáštvu, bi bilo mnogo bolje, da bi vzpostavili takšne mehanizme, ki bodo vnaprej onemogočili korupcijo in državi škodljive posle* **E** iz *aférás* iz (†)afêra

afgáni -ja m (â) denarna enota Afganistana: *Menjava afganijev bo težavna, ker centralna banka ne ve, koliko denarja je v obtoku, poleg tega pa v državi obstajajo kar tri vrste bankovcev* **E** ← paštun. *afgani* po imenu države *Afganistan*

áfna^(SSKJ) -e ž (â) znak v obliki obkrožene črke a, ki v naslovu elektronske pošte ločuje ime prejemnika od imena domene: *Posebni znaki, npr. afna, zaviti in oglati oklepaji ter nekateri drugi znaki, so skriti čisto drugje, kot smo jih navajeni* **E** po zgledu nem. *Klammeraffe*, prvotno 'opica obešalka', iz (†)áfna

afrikánščina -e ž (â) iz nizozemskih narečij nastali jezik v južni Afriki, eden od uradnih jezikov Južnoafriške republike: *govoriti afrikánščino; Afrikánščina se je uveljavila kot kulturni jezik južne Afrike* **E** (†)afrikánski

áfro -- v prid. rabi (â) ki se nanaša na prvine, značilnosti afriških etničnih skupin: *afro glasba; afro pričeska; Glavna podlaga zasedbe so trdi funk ritmi, oplemeniteni z latino in afro vplivi* – glej tudi *áfro...* **E** ← agl. *Afro* iz (†)áfriški

áfro... prvi del zložen (â) ki se nanaša na prvine, zna-

čilnosti afriških etničnih skupin: *afropop; afrofrizura; afropričeska* – glej tudi *áfro* **E** †áfro

áfroamériški -a -o prid. (â-ê) ki se nanaša na Američane afriškega rodu: *afroameriška glasba; afroameriška kultura; Zaslovel je z združevanjem bližnjezhodnih, vzhodnoevropskih in afroameriških glasbenih prvin* **E** ← agl. *Afro-American* iz †áfro... + (†)amériški

áfropòp¹ -òpa m (â-ò â-ò) afriška pop glasba: *Rad poslušá afropop* **E** ← agl. *afropop* iz †áfro... + (†)pòp

áfropòp² -- v prid. rabi: *Subtilno povezuje elemente številnih afropop stilov in improvizacije*

agiliti -ja in *agility* -ja cit. [agiliti] m (î) šport, pri katerem vodnik vodi psa skozi različne ovire: *strokovna komisija za agiliti; Najbolj priljubljen pasji šport je agiliti, tekmovanje in zabava na šestih nogah* **E** ← agl. *agility*, prvotno 'gibčnost, okretnost', iz (†)agilen

agility †agiliti

agonist -a m (î) farm. snov, ki se veže na celični receptor in izzove enak biološki odziv kot snov, ki nastaja ali je prisotna v organizmu: *Metadon je agonist heroína, kar pomeni, da nadomesti učinek te droge v možganih in prepreči abstinenčno stisko* **E** ← nlat. *agonista* ← gr. *agônístês* 'tekmovalec, borilec' iz *agō* 'ženem, vodim, peljem'

agresivec -vca m, člov. (î) pog. napadalen, nasilen človek; *agresivnež: Kot udeleženec v javnem prometu boste zlahka opazili, da je agresivec vse več* **E** univerbizirano iz *agresiven človek*

agresivnež -a m, člov. (î) napadalen, nasilen človek; *agresivec: Policisti bodo agresivneža poslali k sodniku za prekrške, zaradi ogrožanja varnosti pa ga čaka tudi kazenska ovadba* **E** †agresívni

agresívni^(SSKJ) -a -o prid. (î)

agresívno zdrávljenje -ega -a s (î, â) med. zdravljenje s precej skrajnimi, radikalnimi metodami in snovmi: *V primeru napredovalih aterosklerotičnih sprememb poleg spremembe življenjskega sloga zdravnik uvede tudi agresívno zdravljenje*

ágriglíf -a m (â-î) geometrijski lik, navadno krog, ki se oblikuje na žitnem polju, ko se žito iz nepojasnjenih razlogov poleže v eno smer; žitni krog: *Ko jutro razkrije sinoči še neobstoječ, ob zori pa že docela izoblikovan nenavaden lik, se spet zastavi vprašanje, kaj agriglífi pravzaprav so, kdo jih oblikuje, kje, kako in zakaj to počne* **E** ← agl. *agrilyph* iz lat. *ager* 'polje' + gr. *glyphé* 'zarez, vdolbina'

ágrokopréna -e ž (â-ê) vlaknata folija za zaščito, hitrejše rast vrtnin, poljščin: *zimska ágrokopréna;*

Kakor hitro začnejo nočne temperature padati pod ledišče, solato pokrijemo z agrokopreno, tako pokrita ostane na vrtu še kar nekaj časa **E** iz gr. *agrós* 'polje' + (†)kopréna

ágroživilec -lca m, člov. (â-î) kdor se ukvarja s predelovanjem hrane, surovin rastlinskega, živalskega izvora: *združenje agroživilcev*; *Primorski agroživilci želijo, da jim vlada ponudi določeno obliko protekcionizma* **E** iz gr. *agrós* 'polje' + (†)živilec

aikido -a cit. [ajkído] m (î) šport, pri katerem nasprotnika uporabljata različne tehnike samoo-
brambe, navadno tudi s palico, orožjem: *vaditi aikido*; *mojster aikida*; *Tekmovanja v aikidu so redka* **E** ← agl. *aikido* ← jap. *aikidō*, prvotno 'pot harmonije duha', iz *ai* 'harmonija' + *ki* 'duh, življenjska energija' + *dō* 'pot, način'

airbag -a cit. [érbeg-] m (ë) napihljiva vreča, vgrajena v avtomobil, ki se pri trku avtomatsko napolni z zrakom in tako potniku ublaži udarec; varnostna blazina, varnostni meh, zračna blazina: *Na srečo se je sprožil airbag, ki me je rešil* **E** ← agl. *airbag* iz *air* 'zrak' + *bag* 'vreča'

ájurvéda -e ž (â-ê) tradicionalna hindujska metoda zdravljenja s posebno prehrano, zdravilnimi zelišči: *osnove ajurvede*; *Ajurveda je celovit sistem zdravljenja, ki ga indijski naravni zdravilci poznajo in uporabljajo že več tisočletij* **E** ← agl., nem. *Ayurveda* ← stind. *āyurveda*- iz *āyu*- 'življenje' + *veda*- 'znanost'

ájurvédski -a -o prid. (â-ê) ki se nanaša na ajurvedo: *ajurvedska masaža*; *Ajurvedski zdravnik mora biti odličen opazovalec, poleg tega svoje znanje in vedenje dopolnjuje vse življenje* **E** †ájurvéda

akcentológ -a m, člov. (ô) strokovnjak za akcentologijo; naglasoslovec: *Uvrščamo ga med najvidnejše dialektologe in akcentologe slovenskega jezika* **E** (†)akcènt + gr. -*logos* iz (†)lógos

akcentológinja -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za akcentologijo; naglasoslovka: *Na kongresu so sodelovali ruski dialektologi in akcentologinja* **E** †akcentológ

ákcija ^{SSKJ} -e ž (á) ponudba določene količine, vrste blaga po nižjih, ugodnejših cenah: *blago v akciji*; *To trgovsko podjetje ima velikokrat akcije* **E** ← lat. *actiō* 'gib(anje), delovanje'

ákcijski ^{SSKJ} -a -o in akcijski ^{SSKJ} -a -o prid. (á; î) ki se nanaša na ponudbo določene količine, vrste blaga po nižjih, ugodnejših cenah: *akcijska cena*; *akcijska prodaja*; *Nekatere banke so že pripravile akcijske ponudbe najugodnejših stanovanjskih kreditov v zadnjih nekaj letih* **E** †ákcija

akrátotérma -e ž (â-ê) nav. mn. **1.** izvir, vrelc s temperaturo več kot dvajset stopinj Celzija in majhno vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi: *Ob pojmu termalne vode moramo ločiti izvire, ki so po količini rudnin podobni mineralnim vodam, in akratoterme, ki imajo rudnin manj od enega grama v kilogramu vode* **2.** zdravilišče z vodo takega izvira, vrelca: *Akratoterme ponujajo strokovne terapevtske programe in zdravljenje skozi vse leto* **E** ← nem. *Akratotherme* iz gr. *ákrátos* 'čist, nemešan' + (†)térma

akrátotermální -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi z izviro, vrelcem s temperaturo več kot dvajset stopinj Celzija in majhno vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi: *akrátotermalni vrelci*; *Akrátotermalna zdravilna voda in srednjegorska klima so naravni zdravilni dejavniki, ki jih s svojo strokovnostjo oplemeniti ekipa naših zdravnikov in terapevtov* **E** ← nem. *akratothermal* iz †akrátotérma

akreditácija -e ž (á) **1.** dovoljenje komu, da zastopa določeno organizacijo, opravi določeno nalogo: *Večina domačih neodvisnih javnih občil in tujih novinarjev ni dobila akreditacij za spremljanje srečanja* **2.** postopek za pridobitev statusa za opravljanje določene naloge, dejavnosti: *uspešna akreditacija*; *sistem akreditacij*; *Akreditacija bo verjetno trajala nekaj mesecev, saj gre za najbolj problematični del procesa* **3.** dovoljenje, pridobljeno s takim postopkom: *Mednarodna revizorska hiša znova preverja, ali agencija za kmetijske trge izpolnjuje vse pogoje, da ji lahko podeli akreditacijo za črpanje evropskega denarja* **E** ← agl. *accreditation* iz (†)akreditirati

aktuálnopolítični -a -o prid. (â-î) ki je v zvezi z aktualno politiko: *aktualnopolitična oddaja*; *aktualnopolitične razmere v državi*; *aktualnopolitično dogajanje*; *Tema njegovega predavanja je bila aktualnopolitična* **E** iz *aktuálna politika*

akupresúrni -a -o prid. (û) ki je v zvezi z akupresuro: *akupresurna točka*; *Z akupresurno masažo določenih točk na dlaneh ali stopalih lahko prek refleksnih poti vplivamo na delovanje notranjih organov* **E** (†)akupresúra

akupunkturíst -a m, člov. (î) kdor se (poklicno) ukvarja z akupunkturo; akupunkturolog: *Prepričan je, da so mišice in organi povezani z istimi nevidnimi živčnimi potmi in meridiani, kakršne poznajo akupunkturisti* **E** (†)akupunktúra

akupunktúrni -a -o prid. (û) ki je v zvezi z akupunkturo: *akupunkturna igla*; *akupunkturna masaža*; *akupunktorno zdravljenje*; *Hongkónški zdravnik je vodilni strokovnjak za akupunkturo jezika in prvi, ki je narisal zemljevid akupunkturnih točk na jeziku* **E** (†)akupunktúra

akupunkturolog -a m, člov. (ô) kdor se (poklicno) ukvarja z akupunkturo; akupunkturist: *opraviti izpit za akupunkturologa; Akupunkturolog zdravi tako, da vbada akupunkturne igle v različne točke na telesu* **E** (↑)akupunktúra + gr. -logos iz (↑)lógos

akústični ^(SSK) -a -o prid. (ú) ki je v zvezi s proizvajanjem zvoka na naraven način, brez elektronskega ojačenja: *akustični instrument; akustična kitara; akustično glasbilo; Tradicionalna klasična, akustična glasba je romantični privilegij preteklega časa, elektronska glasba pa je sedanjost* **E** (↑)akústika

ákvafitnes -a m (â-î) telesne vaje v vodi za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti: *Pri pol ure akvafitnesa porabimo do 400 kalorij* **E** ← nem. *Aquafitness* iz lat. *aqua* 'voda' + ↑fitnes

ákvakultúra -e ž (â-û) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojenjem vodnih organizmov: *strokovnjak za akvakulturo; V pripravi je novi zakon o pomorskem ribištvu in novi zakon o sladkovodnem ribištvu, ki bosta urejala tudi akvakulturo oziroma ribogojstvo* **E** ← nem. *Aquakultur* iz lat. *aqua* 'voda' + (↑)kultúra

akvizitêrstvo -a s (ê) ponujanje, prodaja izdelkov, storitev po domovih in zbiranje naročil: *Ni pretirane zanimanja za akvizitêrstvo in prodajo knjig prek telefona, saj je delo plačano po učinku, pridobitev zaupanja pri kupcih pa zahteva veliko časa in potrpežljivosti* **E** (↑)akvizitêr

al dente¹ -- -- cit. [al dénte] v prid. rabi (ê) ki je kuhan tako, da ohrani čvrstost: *Jed kuhamo, dokler riž ni al dente* **E** ← it. *al dente*, dobesedno 'na zob'

al dente² prisl. (ê): *Kuharski mojster je svetoval, da testenine kuhamo al dente*

alergijški -a -o prid. (î) ki se nanaša na alergijo: *alergijska reakcija; alergijsko vnetje nosne sluznice; Pri zdravljenju alergijskih bolezni je najpomembnejši ukrep izogibanje alergenu, na katerega smo preobčutljivi* **E** (↑)alergija

alergogéni -a -o prid. (ê) ki povzroča alergijo: *alergogena rastlina; alergogena snov; alergogeno živilo; Alergogeni cvetni prah je v zraku od sredine januarja, ko v toplih letih zacvetita leska in jelša, sezona pa se konča z ambrozijo v drugi polovici septembra* **E** (↑)alergija + (↑)gén

alergologija -e ž (î) proučevanje in zdravljenje alergij: *ukvarjati se z alergologijo; oddelek za alergologijo; Alergologija je ena izmed najmlajših in najhitreje rastočih medicinskih vej* **E** ← agl. *allergology*, nem. *Allergologie* iz (↑)alergija + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

alergolóški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na alergo-

logijo: *alergološki test; alergološka ambulanta; alergološke študije; Če z usmerjeno alergološko diagnostiko ne potrdimo alergije, otroka napotimo k ustreznemu specialistu* **E** ↑alergologija

álfanumérični -a -o prid. (â-é) ki je sestavljen iz črk in števil; črkovno-številski: *alfanumerični znak; alfanumerična tipkovnica; Alfanumerično označevanje najpogosteje uporabljamo za označevanje uporov večjih moči* **E** ← agl. *alphanumeric*, nem. *alphanumerisch* iz (↑)alfa(bét) + (↑)numéričen

alkaidovec -vca cit. [alkájdovæc] in alkájdovec -vca m, člov. (â) član fundamentalistične islamske organizacije Al Kaida: *alkaidovci in talibani | Alkaidovec naj bi bil ubit v napadu brezpilotnega letala, in sicer že prejšnji teden* **E** po imenu organizacije *Al Kaida* ← arab. *al ká'ida*, dobesedno 'osnova, pravilo'

alkájdovec ↑alkaidovec

alkohológ -a m, člov. (ô) zdravnik, strokovnjak za zdravljenje odvisnosti od alkohola: *Alkohologi si že leta prizadevajo za sankcioniranje opitosti na delovnem mestu* **E** ← nem. *Alkohologe* iz (↑)alkoh(ól) + gr. -logos iz (↑)lógos

alkoskòp -ópa in alkoskóp -a m (ò ó; ô) priprava za ugotavljanje stopnje vsebnosti alkohola v izdihnjem zraku; alkotest ^(SSK): *Alkoskop je nameril dva promila* **E** (↑)alko(hól) + tvor. od gr. *skopéō* 'opazujem, gledam'

áltkotéster -ja m (â-ê) pripomoček za ugotavljanje stopnje vsebnosti alkohola v organizmu: *Različni alkotesterji omogočajo izmeriti vsebnost alkohola v vozniški krvi, urinu ali izdihani sapi* **E** ← agl. *alcotester* iz (↑)alko(hól) + tvor. od (↑)tést

all inclusive -- -- cit. [ól inklúziù] v prid. rabi (ô, û) ki vključuje v ceno še dodatne storitve, dodatno hrano, pijačo: *all inclusive ponudba* in *ponudba all inclusive; Turčija in Tunizija sta privlačni zaradi ugodnih all inclusive programov, grški otoki pa zaradi zanimive zgodovine in utripa* **E** ← agl. *all-inclusive* iz *all* 'vse' + (↑)inklúzivno

all-in-one -- cit. [ól-in-úán] v prid. rabi (ô-â) ki lahko opravlja več različnih funkcij; vse-v-enem: *all-in-one naprava* in *naprava all-in-one; Prvi večji uspeh podjetja je bil barvni all-in-one računalnik, ki je bil v čistem nasprotju s takrat prevladujočimi sivimi in monotonimi škaltastimi računalniki* **E** ← agl. *all-in-one* iz *all* 'vse', *in* 'v' in *one* 'en'

alocirani -a -o prid. (î) fin. razporejeni: *alocirane obveznosti banke; alocirana sredstva državnega proračuna; Za delitev finančnih sredstev bi lahko uporabili metodo, ki jo je za alocirani dolg nekdanje federacije pred leti uporabil Mednarodni denarni sklad* **E** ↑alocirati

alocirati -am nedov. in dov. (ī) fin. razdeljevati, razporejati za določen namen: *Konkurenca bo bolje alocirala kapital in banke ne bodo mogle več živeti le od obrestnih marž* **E** ← nem. *allozieren* ← srlat. *allocāre* 'namestiti'

aloe vera -- -e cit. [alóje véra] ž (ō, ê) aloja, ki vsebuje zdravilne snovi: *Priporočljivo je, da na opeklino nanesešmo gel aloe vere, saj pospešuje celjenje* **E** ← nlat. *aloe vera* iz (†)alója + vera 'prava'

álter -- prid. (â) pog. ki je, obstaja kot druga možnost, izbira poleg česa, kar je splošno priznano, običajno, uradno; alternativni: *alter glasba; Metelkova je slovensko središče alter kulture* // ki zagovarja drugačna, nasprotna načela, stališča od ustaljenih, običajnih, uradnih: *Režiser filma je alter, toda obenem je po svojem karakterju ravno dovolj mainstream, da si ne upa v čisti eksperiment in popolno, nepredvidljivo improvizacijo* – glej tudi **álter...** **E** †alter(nativni)

álter scéna -- -e in álterscéna -e ž (â, ê) **1.** področje udejstvovanja in uveljavljanja drugačnega, nasprotnega od ustaljenega, običajnega, uradnega; alternativna scena (1): *Meni, da se je punk pojavil kot začetek alter scene* **2.** skupina ljudi, ki zagovarja drugačna, nasprotna načela, stališča od ustaljenih, običajnih, uradnih; alternativna (1), alternativna scena (2): *Stavbo je zasedla ljubljanska alter scena*

álter... prvi del zloženk (â) ki se nanaša na drugo možnost, izbiro poleg česa, kar je splošno priznano, običajno, uradno: *alterklub; alterrock; alterkultura* – glej tudi **álter** **E** †alter(nativni)

alternatíva ^(SSKJ) -e ž (ī) **1.** skupina ljudi, ki zagovarja drugačna, nasprotna načela, stališča od ustaljenih, običajnih, uradnih; alter scena (2), alternativna scena (2): *Razstava se osredotoča predvsem na likovne manifestacije celjske alternative, ki se je rojevala v duhu rock glasbe tistega časa* **2.** dejavnost take skupine, navadno kulturna: *festival alternative; denar za alternativo; Mesto in država sta alternativo voljna priznati za kulturo, nista pa ji pripravljena zagotoviti pogojev za nemoteno prakticanje* **E** ← nem. *Alternative* ← frc. *alternative* iz †alternatívni

alternatívec -vca m, žlov. (ī) **1.** kdor pripada alternativni: *Sprejemljivi so za večino slovenskih medijev, čeprav so alternativci* **2.** pog. kdor se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine; zdravilec ^(SSKJ), zdravitelj: *Dialoga med alternativci in uradno medicino ni* **E** †alternatíva

alternatívka -e ž, žlov. (ī) **1.** ženska, ki pripada alternativni: *Izvajalka je kljub pop zvrsti alternativka, saj se upira mainstreamu in blišču* **2.** pog. ženska, ki

se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine; zdravilka, zdraviteljica: *Že pred leti me je neka alternativka opomnila, da imam gastritis* **E** †alternatívec

alternatívni ^(SSKJ) -a -o prid. (ī) ki je, obstaja kot druga možnost, izbira poleg česa, kar je splošno priznano, običajno, uradno; alter: *alternativni viri energije* drugi možni viri energije od uveljavljenih, zlasti okolju bolj prijazni; *alternativna glasba; alternativna kultura; Alternativne gledališke skupine so največkrat majhne in le redko premorejo pravo gledališko stavbo* // ki zagovarja drugačna, nasprotna načela, stališča od ustaljenih, običajnih, uradnih: *alternativno gibanje; Različne alternativne skupine vnašajo v družbo nove vrednote, stališča, merila* **E** ← nem. *alternativ* ← frc. *alternatif* iz (†)alternírati

alternatívna medicína -e -e ž (ī, ī) način ugotavljanja in zdravljenja bolezni, ki v nasprotju z uradno medicino ne uporablja le znanstveno preverjenih metod: *Odklonil je operacijo in se zatekel k alternativni medicini*

alternatívna scéna -e -e ž (ī, ê) **1.** področje udejstvovanja in uveljavljanja drugačnega, nasprotnega od ustaljenega, običajnega, uradnega; alter scena (1): *dogajanje na alternativni sceni; Pravega dela ni dobil, dejaven je bil predvsem na alternativni sceni* **2.** skupina ljudi, ki zagovarja drugačna, nasprotna načela, stališča od ustaljenih, običajnih, uradnih; alter scena (2), alternativa (1): *pripadnik alternativne scene; dejavnost alternativne scene; Alternativna scena v 80. letih v Ljubljani je soustvarila temelje kulturnega in političnega preobrata, katerega rezultat je bila samostojna Slovenija*

alternatívnost -i ž (ī) lastnost, značilnost alternativnega: *Spodbujajo kreativnost in alternativnost, vsaka nova zamisel je dobrodošla* **E** †alternatívni

aluzívni -a -o prid. (ī) ki prikrito meri, namiguje na kaj: *Kot celota razstava prinaša vrsto zanimivih slik, ki nas prevzamejo z aluzivno izpovednostjo* **E** ← agl. *allusive*, frc. *allusif* iz (†)aludírati

aluzívno prisl. (ī): *V pripovedno kitico je aluzivno vnesen melodični obrazec ponarodele pesmi, saj bolj kot sama vsebina ali forma tega pesemskega odlomka v našem slušnem spominu odmeva melodija*

alzheimer -ja cit. [álchajmer] m, živ. (â) degenerativna bolezen, ki povzroča odmiranje živčnih celic; alzheimerjeva bolezen: *Znanstveniki si prizadevajo odkriti gene, ki botrujejo širšim spremembam in motnjam, kot so rak, alzheimer, upad imunske sposobnosti organizma* **E** skrajšano iz †alzheimerjeva bolezen

alzheimerjeva bolezen -e -zni in Alzheimerjeva

bolézen -e -zni cit. [álchajmerjeva] ž (â, ê) med. degenerativna bolezen, ki povzroča odmiranje živčnih celic; alzheimer: *zboleti za alzheimerjevo boleznijo; nastanek alzheimerjeve bolezni; bolnik z alzheimerjevo boleznijo; Pri nekaterih boleznih, denimo pri alzheimerjevi bolezni ali po možganski kapi, je pomoč svojcev dragocena in neizogibna* **E** po nemškem nevrologu in nevropatologu Aloisu Alzheimerju (1864–1915)

amandmirati -am dov. in nedov. (î) dati dopolnilni ali spreminjevalni predlog, navadno k zakonu: *amandmirati člen zakona; amandmirati sklep; Vlada je amandmirala svoj zakon* **E** (†)amandmä

ambasádorka -e ž, člov. (â) **1.** najvišja diplomatska predstavnicca kake države v tuji državi; veleposlanica ^(SSK): *Veleposlanstvo vodi izkušena ambasadorica* **2.** ženska, ki kaj predstavlja, reklamira, širi vedenje o čem: *Unicefova ambasadorica; Oktobra letos je postala ambasadorica boja proti podhranjenosti* **E** (†)ambasádor

ambientálni -a -o [ambijentalni] prid. (â) ki pripada ambientu, ga ustvarja: *ambientalna osvetlitev; Premišljeno izbrane oblike in ambientalna svetloba, izbrani in usklajeni dodatki lahko prostorske omejitve spremenijo v prijeten ambient* **E** (← it. *ambientale*) iz (†)ambiènt

ambientálna glásba -e -e ž (â, â) nevsiljiva zlasti elektronska instrumentalna glasba brez poudarjenega ritma, namenjena ustvarjanju prijetnega razpoloženja: *Pod drevesa bodo namestili ležalnike, viseče mreže, uredili bodo tudi knjižnico na prostem z ambientalno glasbo in gostinsko ponudbo*

ambientálna postavitev -e -tve ž (â, î) umetniška razstava, instalacija, postavljena znotraj ali zunaj galerije, muzeja, izkoriščajoč dano okolje: *Poleg razstav doma in po svetu je pripravila že nekaj ambientalnih postavitev v zgodovinskih objektih in na prostem*

ambientálno gledališče -ega -a s (â, î) gledališče, ki za uprizoritve izbira okolja zunaj gledaliških stavb in skuša v prostoru zabrisati mejo med igralci in občinstvom: *Svoje tekste je pisal predvsem za ambientalno gledališče, hotel jih je postavljati v bunkerje iz prve svetovne vojne, na grobišča*

ambientálno prisl. (â): *ambientalno pomembna stavba; Poleg luči kot izjemno pomembnega scenskega elementa dogajanje zelo premišljeno ritmizira glasba, ki prostor ambientalno nasečuje*

ambrózija ^(SSK) -e ž (ô) pelinu podoben enoletni plevel, katerega cvetni prah je zelo alergogen; žvr-

klja: *navadna ambrozija; pelinolistna ambrozija; cvetni prah ambrozije; Ambrozija je nezahtevna glede rastnih razmer, zato raste predvsem ob avtocestah in železnicah, na slabo urejenih komunalnih javnih in drugih površinah* **E** ← nlat. *ambrosia* ← gr. *ambrosia* 'pijača olimpskih bogov', prvotno 'nesmrtnost'

amerikanofil -a m, člov. (î) kdor se navdušuje za ameriško politiko ali kulturo: *anglofil in amerikanofil; Je pravi amerikanofil* **E** ← nem. *Amerikanophile* iz (†)amerikán(ec) + gr. *phílos* 'prijatelj, ljubitelj'

amériški ^(SSK) -a -o prid. (ê)

amériški slámnik -ega -a m (ê, â) zdravilna rastlina s škrlatnordečimi ali belimi cveti v koških; ehinacea: *preparat iz ameriškega slamnika; Tudi pri nas je ameriški slammik pozimi skoraj nepogrešljiv, njegovi pripravki pa najbolje prodajana zeliščna zdravila na svetu*

amfetamín -a m (î) močno sintetično mamilo, ki se uporablja kot poživilo in navadno povzroča odvisnost: *gram amfetamina; tablete amfetamina; Natančnejših podatkov o tem, koliko mladih pri nas redno ali občasno jemlje amfetamine, ni mogoče dobiti* **E** ← agl. *amphetamine*, nem. *Amphetamin*, skrajšano iz *a(lfa)-m(etil)fe(ne)t(il)amin*

ámiš -a m, člov. (â) pripadnik protestantske verske sekte v Združenih državah Amerike, ki je znana po odpovedi sodobnemu načinu življenja: *skupnost amišev; Ko ugotovita, da dobro razlikujem med amiši in mormoni, se iz srca razveselita, očitno imata s tem že nekaj slabih izkušenj, in pogovor steče* **E** ← agl. *Amish* ← nem. *Amische* po švicarskem menonitskem škofu Jacobu Ammanu (približno med 1656–1730)

ámniocentéza -e [amniocenteza] ž (â-ê) med. postopek, pri katerem se s punkcijo skozi trebušno steno izsesa del plodovnice s celicami zarodka za analizo kromosomov ali genov: *izvesti amniocentezo; V večini držav je vsem starejšim materam na razpolago (ali je celo obvezna) amniocenteza, s katero je mogoče preveriti, ali ima plod Downov sindrom* **E** ← nlat. *amniocentesis* iz gr. *amníon* 'jajčni ovoj' + *kéntesis* 'zbadanje, prebadanje'

ampulíran -a -o prid. (î) ki je neprodušno zaprt v stekleničko, navadno za vbrizganje: *zdravilo v ampulirani obliki; V hladilniku se shranjujejo inzulini, nekateri sirupi, nekatera ampulirana zdravila* **E** (†)ampúla

anabólični -a -o prid. (ô) kem. ki je v zvezi z izgradnjo organskih snovi v celici, zlasti s prirastom mišične mase: *anabolični hormon; anabolični stero-*

id; Aerobne vaje in vaje za moč so pomembne tudi zaradi anaboličnega učinka **E** ← agl. *anabolic* iz gr. *anabolē* 'kup, nasip', tvor. od *anabállō* 'namečem, nakopičim'

anabolik -a m (ō) kem. snov, ki pospešuje izgradnjo organskih snovi v celici, zlasti prirast mišične mase: *jemati anabolike; prepovedani anaboliki; anabolik testosteron; Zaradi domnevnega jemanja anabolikov so mu odvzeli bronasto kolajno* **E** ← agl. *anabolic (steroid)* iz ↑anabolični

anafilaktični -a -o prid. (ā) med. ki je v zvezi s takojšnjim preobčutljivostnim odzivom organizma na vnos antigena: *doživeti anafilaktični šok; Vsako leto na novo diagnosticiramo približno 300 bolnikov, ki so imeli anafilaktično reakcijo po piku čebele, ose ali sršena* **E** ← agl. *anaphylactic (reaction)* iz (†)anafilaksija

analizánt -a m, člov. (ā ā) psih. kdor je analiziran: *Analizant predpostavlja, da analitik pozna njegov problem in odgovor na njegovo težavo* **E** (†)analizirati

analog -a m (ō) **1.** kem. spojina, ki ima podobno strukturo in navadno tudi funkcijo kot kaka druga, a se od nje razlikuje po kaki sestavini: *inzulinski analog; analog beljakovinske spojine; Na prodajnih policah v tujini, pa tudi pri nas so se začeli pojavljati analogi, ponaredki sira in drugih živil* **2.** analogen, podoben pojav ali predmet; analogon^(SSQ): *Marljiva kranjska čebelica, ki skrbi sama zase, je še najbližji živalski analog pridnega Kranjca* **E** ← gr. *análogon* 'kar je skladno, se ujema' iz (†)analogen

analogni^(SSQ) -a -o prid. (ō) **1.** ki podaja podatke, informacije zvezno, nepretrgano: *analogni zapis; Včasih je veljalo, da digitalni zaslon zagotavlja mnogo kakovostnejši prenos slike, vendar je obdelava analognega signala tako močno napredovala, da razlike skoraj ne opazimo več* **2.** ki deluje na osnovi tako podanih podatkov in informacij: *analogni modem; analogni priključek; analogni telefon; Priprava zmore natančnost laserskega gramofona in dobro osredotočenost, ne da bi pri tem izgubil kaj od naravnosti analogne naprave* **3.** ki kaže določeno veličino s kazalci na številčnici namesto z na zaslonu izpisanimi števili: *analogna ura; Armaturno ploščo sestavljata velik analogni števec hitrosti in manjši digitalni prikazovalnik* **E** ← nem. *analog* iz (†)analogija

andinist -a m, člov. (ī) kdor se ukvarja z andinizmom: *To je knjiga o slovenskih andinistih, ki so prinesli alpinističnega duha iz svoje stare domovine v argentinske gore in Patagonijo* **E** po zgledu špan. *andinista* iz imena gorstva *Andi* + (†)(alpi)níst

andinizem -zma m (ī) vzpenjanje na najvišje vrhove Andov: *predavanje o andinizmu; To je dokument o slovenskem planinstvu in alpinizmu v Argentini in Andih in zbornik o polstoletni zgodovini andinizma slovenskih izseljencev v Argentini* **E** po zgledu špan. *andinismo* iz imena gorstva *Andi* + (†)(alpi)nízem

andragóg -a m, člov. (ō) strokovnjak za andragogiko: *Prvi slovenski posvet direktorjev izobraževalnih centrov za odrasle in andragogov je priložnost, da javno povemo, kakšni so cilji in strategije za dvig izobrazbene ravni odraslih Slovencev* **E** ← nem. *Andragoge* iz gr. *anēr* 'moški, človek' + (†)(ped)agóg

andragóginja -e ž, člov. (ō) strokovnjakinja za andragogiko: *Ob dnevih evropske kulturne dediščine Mestni muzej Ljubljana pripravlja dveurno kuharsko delavnico za odrasle, ki jo bo vodila kustosinja in andragoginja* **E** ↑andragóg

andragóški -a -o prid. (ō) ki se nanaša na vzgajanje in izobraževanje odraslih ali na vedo o tem: *andragoški center; andragoška stroka; Različne andragoške ustanove ponujajo tečaje za odrasle* **E** ↑andragóg

ándropávza -e ž (ā-ā) skupek bioloških in psiholoških sprememb, ki se zaradi upadanja testosterona pri nekaterih moških pojavijo navadno po 50. letu in se kažejo zlasti v zmanjšani spolni sli: *Andropavza pri moških ne nastopi nenadoma in čez noč* **E** ← nlat. *andropausis* iz gr. *anēr* 'moški, človek' + (†)pávza¹

anesteziológ -a [anestezijolog-] m, člov. (ō) zdravnik specialist za anesteziologijo; anesteziist^(SSQ): *Anesteziolog oceni splošno zdravstveno stanje bolnika in njegovo zmogljivost oziroma pripravljenost za operacijo* **E** ← nem. *Anästhesiologe* iz (†)anestezija + gr. -logos iz (†)lógos

anesteziologija -e [anestezijologija] ž (ī) med. veda, ki se ukvarja z anestezijo: *metode anesteziologije; Ko je opravila študij medicine, se je odločila za specializacijo iz anesteziologije* **E** ↑anesteziológ

anesteziolóški -a -o [anestezijološki] prid. (ō) ki se nanaša na anesteziologe ali anesteziologijo: *anesteziološki inštitut; anesteziološki pripomoček; sodobne anesteziološke metode; Večino bolnikov pred operacijo pregleda anesteziolog v anesteziološki predoperativni ambulanti* **E** ↑anesteziológ

anevrizma -e ž (ī) med. omejeno bolezensko izbočenje stene arterije, vene, srca: *anevrizma v možganih; razpok aortne anevrizme; Če bolniku počti anevrizma trebušne aorte, ga moramo nemudoma operirati* **E** ← nlat. *aneurysma* ← gr. *aneúrýsma* 'razširitev'

angiografija -e [angijografija] ž (ī) med. rentgen-sko slikanje žil z uporabo vbrizganega kontrastnega sredstva: *angiografija koronarnih arterij; Angiografija je razmeroma hitra in varna preiskava* **E** ← nlat. *angiographia* iz gr. *angeion* 'posoda, žila' + (†)grafija

angiológ -a [angijolog-] m, člov. (ō) med. zdravnik specialist za žile in žilne bolezni: *pregled pri angilogu; Ko družinski zdravnik ugotovi kronično vensko popuščanje, bolnika napoti k specialistu, bodisi k dermatologu bodisi k angilogu* **E** ← nem. *Angiologe* iz gr. *angeion* 'posoda, žila' + *-logos* iz (†)lógos

angiologija -e [angijologija] ž (ī) med. veda o žilah in žilnih boleznih: *Ves čas sledi novostim v kardiologiji in angiologiji ter objavlja članke v domačih in tujih publikacijah* **E** †angiológ

angiolóški -a -o [angijološki] prid. (ō) med. ki se nanaša na angiologe ali angiologijo: *svetovni angiolóški kongres; Ta teden bosta od ambulant delovali le urgentna angiolóška ambulanta in dispanzer za trombotične bolezni* **E** †angiológ

angioplástika -e [angijoplastika] ž (ā-á) med. širjenje zoženih žil s katetrom, ki ima na koncu napihljiv balonček: *uspešna angioplastika; Z angioplastiko so razširili ledvično arterijo* **E** po zgledu agl. *angioplasty* iz gr. *angeion* 'posoda, žila' + (†)plástika

angléški ^(SSK) -a -o prid. (ē)

angléški brák -ega -a m, živ. (ē, â) lovski pes gonnič, ki ga uporabljajo zlasti za lov na zajce; beagle: *Angléški brak ima kratko in zelo gosto dlako, mehke in dolge uhlje ter srednje močan dolg rep, ki je na konci vedno bel*

angléžiti -im nedov. (ē ē) vpletati v svoj jezik besede ali značilnosti angleškega jezika: *začenjati vsesplošno angležiti; Mlajši rod je samo še angležil* **E** po imenu naroda *Angleži*

anglizácija -e ž (á) **1.** prilagajanje angleškemu načinu življenja in mišljenja: *Prebivalci so se desetletja uspešno upirali poskusom anglizacije* **2.** uvajanje angleščine na določenem področju: *Opozarjajo na anglizacijo, neslovenske javne napise in poimenovanja podjetij v tujih jezikih ter nered v poslovnem in uradovalem jeziku* **E** (†)anglizirati

ángloamerikánščina -e ž (â-â) pog. ameriška angleščina: *Angloamerikánščina je tako rekoč povsem naravno in neprisiljeno postala svetovni sporazumevalni jezik* **E** iz *ángloamerikánški* 'angloameriški' ← agl. *Anglo-American*

ánglomanija -e ž (â-î) pretirano navdušenje za vse, kar je angleško: *Knjiga obravnava kontinen-*

talne anglomanije in anglofobije **E** (†)anglo... + (†)manija

ángloslovenščina -e ž (â-ê) ekspr. slovenščina z elementi angleščine: *Naša mesta, trge in vasi preplavljajo spakedranke v nekakšni angloslovenščini* **E** (†)anglo... + (†)slovenščina

animácija ^(SSK) -e ž (á) organizirane športne in prostočasne dejavnosti za dopustnike, turiste, letoviščarje, zlasti v turističnih objektih: *Na ladji je poskrbljeno za družabne animacije od jutra do večera* **E** ← nem. *Animation* ← lat. *animatio* 'poživitev'

animácijski -a -o in animácijski -a -o prid. (á; î) ki se nanaša na animacijo, organizirane športne in prostočasne dejavnosti: *animácijski program; Animácijska služba v termah vsak dan prireja izlete* **E** †animácija

animátorski -a -o prid. (â) ki se nanaša na animatorje ali animiranje: *Animatorska skupina je zbrane na prireditvi dodobra zaposlila* **E** (†)animátor

animé -êja m (ē ê) japonski celovečerni risani film, za katerega so značilne temne obrobe oseb, predmetov in osebe z zelo velikimi očmi: *Veliko je na Japonskem specializiranih trgovin z računalniškimi igrami, imajo pa tudi edino kinodvorano na svetu, v kateri vrtijo samo anime* **E** ← agl. *anime* ← jap. *anime*, skrajšano iz *anime(eshon)* ← agl. *animation*, gl. (†)animácija

ankétarka -e ž, člov. (ē) ženska, ki anketira; izpraševalka ^(SSK): *Pred dnevi me je po telefonu neka anketarka vprašala, katero oddajo na nacionalni televiziji najbolj pogosto in redno gledam* **E** (†)ankétar

anksiolítik -a [anksijolitik] m (í) farm. zdravilo proti anksioznosti: *antidepresivi in anksiolitiki; Analiza kaže na zelo veliko porabo anksiolitikov, za katere je znano, da ne morejo odpraviti depresije in da ne preprečujejo samomora* **E** ← nlat. *anxiolyticum* iz †anksiózen + tvor. od gr. *lysis* 'sprostitvev'

anksiózen -zna -o [anksijozɛn] prid. (ō) **1.** psiht. ki je v zvezi z anksioznostjo: *anksiozna motnja; anksiozno stanje; Poskušala sem zmanjšati depresivne in anksiozne simptome* **2.** neprijetno vznemirjen, napet zaradi občutka ogroženosti, strahu brez stvarnega zunanjega razloga; tesnoben ^(SSK): *biti anksiozen; Anksiozni ljudje in ljudje, ki pogosto menjajo razpoloženje, so za razliko od čustveno stabilnejših ljudi manj zadovoljni s svojimi partnerji* **E** ← lat. *anxiōsus* 'zaskrbljen, tesnoben'

anksióznost -i [anksijoznost] ž (ō) **1.** psiht. duševna motnja, ki se kaže v neprijetnem stanju vznemirjenosti, napetosti zaradi občutka ogroženosti, strahu brez stvarnega zunanjega razloga: *V prihodnosti bo pri zdravljenju anksioznosti mogoče predpisati*

pravo količino pravega zdravila, odvisno od genskega zapisa pacienta **2**. neprijetno stanje vznemirjenosti, napetosti zaradi občutka ogroženosti, strahu brez stvarnega zunanjega razloga: *Obšla ga je anksioznost* **E** †anksiôzen

anomija -e ž (î) stanje, ko razpadajo družbene, moralne norme, vrednote ter vezi med posameznikom in družbo: *družbena anomija; kulturna anomija; Državljeni brez demokratičnih tradicij, ki se sploh ne zavedajo svojih demokratičnih dolžnosti, tonejo vse bolj v anomijo, apatijo in ritualizacijo življenja* **E** ← frc. *anomie* ← gr. *anomia* 'brezpravje' iz *ánomos* 'brezpraven' iz (†)a... + *nómos* 'zakon'

anonimka -e ž (î) sporočilo, ki nima navedenega avtorjevega imena: *napisati anonimko; avtor anonimke; pisec anonimke; Prisegam, da je vse, kar sem napisal v anonimki, resnica* **E** ← hrv., srb. *anònimka*, univerbizirano iz *ànonimna pòruka* 'anonimno sporočilo'

anonimni ^(SK) -a -o prid. (î)

anonimni pokop -ega -ôpa in -ôpa m (î, ô ó; ô) obred, pri katerem se pepel pokojnika raztrosi po za to določenem delu pokopališča brez označbe imena pokojnika: *Poleg grobnih polj za različne vrste pokopov je na robu pokopališča določen tudi prostor za raztros pepela za anonimni pokop*

anoreksičarka -e ž, člov. (é) ženska, ki ima anoreksijo; anorektičarka: *Anoreksičarka se na vse načine bori proti ponovni pridobitvi telesne teže* **E** †anoreksik

anoreksičen -čna -o prid. (é) **1**. ki ima anoreksijo; anorektičen: *biti anoreksičen; V singapurskih bolnišnicah se zdravi okrog 70 odstotkov anoreksičnih deklet, ki bijejo težek boj s hrano in telesno težo // ki se nanaša na anoreksijo: anoreksični simptomi; Oseba z anoreksično motnjo si ne more pomagati, da ne bi mislila na svoje telo* **2**. ekspr. zelo vitek, suh: *Ne mara debelih, ugajajo mu anoreksične ženske* **3**. ekspr. prazen, brez vsebine: *anoreksična denarnica; anoreksična prireditvev; Slovenski film ni anoreksičen, nasprotno, z vedno večjo žlico zajema življenje, kar potrjujejo gledalci, kritiki in tuji festivali* **E** †anoreksija

anoreksičnost -i ž (é) lastnost, stanje anoreksičnega: *ugotoviti anoreksičnost; Velja za eno od najbolj suhih filmskih zvezdnic, poleti se je ugibalo celo o njeni anoreksičnosti* **E** †anoreksičen

anoreksija -e ž (î) duševna motnja, ki se kaže v pretiranem zavračanju hrane: *imeti anoreksijo; pojav anoreksije; razvoj anoreksije; Ljudje z anoreksijo so lahko povsem shirani, pa v ogledalu sami sebe še vedno vidijo, kot bi bili debeli* **E** ← nlat.

anorexia (nervosa) ← gr. *anoreksía* iz (†)a... + tvor. od *óreksis* 'apetit, želja'

anoreksik -a m, člov. (é) kdor ima anoreksijo; anorektik: *Anoreksik je prepričan, da ne potrebuje hrane, da se mu ni treba oviti v topla oblačila, ko gre pozimi ven* **E** †anoreksičen

anorektičarka -e ž, člov. (é) ženska, ki ima anoreksijo; anoreksičarka: *Bila je tipična anorektičarka, obsedeno je jahala nepretrgoma deset ur, ko tega ni več zmogla, pa je telovadila do onemoglosti* **E** †anorektik

anorektičen -čna -o prid. (é) ki ima anoreksijo; anoreksičen (1): *Govorila je o tem, kaj storiti, ko se pokažejo znaki, da otrok postaja anorektičen* **E** ← nlat. *anorectus* ← gr. *anórektos* 'neješč'

anorektik -a m, člov. (é) kdor ima anoreksijo; anoreksik: *Človek, ki trpi zaradi bulimije, svojo stisko prikriva veliko dlje kot anorektik* **E** ← nem. *Anorektiker* k †anoreksija

antagonist ^(SK) -a m (î) farm. snov, ki se veže na celični receptor tako, da zavira ali preprečuje biološko dogajanje v celici; blokator, zaviralec (1): *antagonist kalcija; V dogovoru z zdravnikom je treba uporabljati klasična zdravila, ki nižajo krvni tlak, ali pa novejša, ki so antagonisti serotonina* **E** ← poznolat. *antagonista* 'nasprotnik' ← gr. *antagonistês*

ántialergijski -a -o prid. (â-î) **1**. ki ne povzroča alergijske reakcije; protialergijski (1): *antialergijska posteljnina; antialergijsko sredstvo; Bambus je naraven material z antialergijskimi in antibakterijskimi lastnostmi, ki jih že izkoriščajo na primer pri posteljnem perilu* **2**. ki deluje proti alergiji; protialergijski (2): *antialergijska zdravila; Če antihistaminiki ne pomagajo, lahko pri hujših težavah s srbenjem oči predpišejo antialergijske kapljice za oči* **E** po zgledu agl. *antiallergic* iz (†)anti... + (†)alergija

ántialêrgik -a m (â-é) farm. zdravilo proti alergiji: *Zdravnik mu je predpisal antialergik* **E** ← nlat. *antiallergicum* iz (†)anti... + tvor. od (†)alergija

ántiamerikanizem -zma m (â-î) nenaklonjenost, odpor do politike Združenih držav Amerike; protiamerikanizem: *ideološki antiamerikanizem; politika antiamerikanizma; ZDA je vzel v bran in predstavil argumente proti antiamerikanizmu* **E** (†)anti... + (†)amerikanizem

ántiamériški -a -o prid. (â-ê) ki je proti politiki Združenih držav Amerike; protiameriški: *anti-ameriške demonstracije; antiameriška propaganda; antiameriško stališče; Njihov program je bil ocenjen kot antiameriški* **E** (†)anti... + (†)amériški

ántiamériško prisl. (â-ê): *Okoli ameriškega vele-*

poslaništva so protestirali antiameriško usmerjeni ljudje

ántibaktérijski -a -o prid. (â-ê) ki deluje proti bakterijam; protibakterijski: *antibakterijske lastnosti; antibakterijsko delovanje; antibakterijsko milo; Naravno antibakterijsko in antialergijsko zaščito zagotavljajo bambusova vlakna* **E** (†)anti... + (†)baktérijski

ántibaktérijsko prisl. (â-ê): *Lipov med deluje močno antibakterijsko*

ánticelulitni -a -o prid. (â-î) ki deluje proti celulitu; proticelulitni: *anticelulitna krema; anticelulitna masaža; Resda so nekateri prepričani, da kreme zgolj z nanašanjem nimajo bistvenega anticelulitnega učinka, a škodijo gotovo ne* **E** (†)anti... + (†)celulitni

ántidepresívni -a -o prid. (â-î) ki deluje proti depresiji; protidepresivni: *antidepresivni učinek; antidepresivna terapija; antidepresivno sredstvo; Večina antidepresivnih zdravil začne učinkovati šele po dveh do treh tednih* **E** (†)anti... + (†)depresíven

ántiemétik -a m (â-ê) farm. zdravilo proti bruhanju: *Ker migreno pogosto spremlja slabost, zdravniki priporočajo, da se petnajst minut pred zaužitjem aspirina použije antiemetik* **E** ← nlat. *antiemetikum* iz (†)anti... + tvor. od gr. *êmesis* 'bruhanje'

ántiepileptik -a m (â-ê) farm. zdravilo proti epilepsiji: *Bolnika med obsevanjem kontrolirajo in mu po potrebi predpišejo ustreznega zdravila, antiepileptike ali kortikosteroide* **E** ← nlat. *antiepilepticum* iz (†)anti... + tvor. od (†)epilepsija

ántiglobalíst -a m, člov. (â-î) kdor je proti globalizmu; protiglobalíst: *Večjih težav v prometu zaradi prevozov delegacije ne pričakujejo, prav tako ne večjih protestov antiglobalistov* **E** ← agl. *anti-globalist* iz (†)anti... + (†)globalíst

ántiglobalístični -a -o prid. (â-î) ki je proti globalizmu; protiglobalístični: *antiglobalístični protest; antiglobalístične demonstracije; antiglobalístično gibanje; Prihod v Prago so poleg državnikov napovedali tudi pripadniki raznih protinatovskih in antiglobalístičnih skupin* **E** †ántiglobalíst

ántiglobalízácija -e ž (â-á) miselnost, ki je proti globalizaciji; protiglobalízácija: *Vprašanje globalizacije in antiglobalizacije je za Slovenijo pomembno v tem smislu, da se bo vedelo, v čem je treba biti drugačen (originalen) in v čem enak (prilagojen)* **E** ← agl. *anti-globalisation* iz (†)anti... + †globalízácija

ántiglobalizácijski -a -o in ántiglobalizácijski -a -o prid. (â-î; â-á) ki je proti globalizaciji; protiglobalizácijski: *antiglobalizácijsko gibanje; antiglobali-*

zacijska načela; Po njegovih besedah so tudi antiglobalizácijski protesti del demokracije oziroma del demokratične države **E** †ántiglobalízácija

ántiglobalízem -zma m (â-î) gibanje proti globalizmu; protiglobalízem: *Antiglobalístične demonstracije v Seattlu, Pragi, Genovi so z množičnostjo in radikalnostjo naredile antiglobalízem za enega najpomembnejših in najzanimivejših fenomenov sodobne družbe* **E** ← agl. *anti-globalism* iz (†)anti... + †globalízem

ántihistamínik -a m (â-î) farm. snov, ki zavira delovanje histamina: *Seneni nahod se kot večina alergij zdravi z antihistaminiki, na voljo so v obliki kاپljic, pršil in tablet* **E** ← nlat. *antihistaminicum* iz (†)anti... + tvor. od (†)histamín

ántihistamínski -a -o prid. (â-î) farm. ki zavira delovanje histamina: *antihistaminska krema; Za osebe, ki so alergične na pike, je priporočljivo, da imajo vedno s seboj antihistaminske tablete ali injekcije z adrenalinom* **E** po zgledu nlat. *antihistaminicus* iz (†)anti... + tvor. od (†)histamín

ántijunák -a m, člov. (â-á) **1.** negativna ali nedejavna glavna literarna oseba v nasprotju z aktivno delujočim junakom; protijunak (1): *dramski antijunak; romaneskni antijunak; Vaš antijunak si domišlja, da je popolnoma svoboden, individualist, a hkrati je suženj svojih potreb* **2.** oseba kot nosilec junaku nasprotne, negativne lastnosti; protijunak (2): *športni antijunak; Vedno sem stavil na antijunake, ki so izzivali, presenečali z izjavami in dejanji ter drzno zagovarjali svoja stališča, ki so bila daleč od splošnega javnega mnenja* **E** (†)anti... + (†)junák

ántikancerogén -a -o prid. (â-ê) med. ki deluje proti raku; protirakav: *antikancerogeni učinek; antikancerogena učinkovina; antikancerogeno delovanje; Pomembna skupina mogočih antikancerogenih snovi so vitamini z antioksidativnim učinkom* **E** (†)anti... + (†)kancerogén

ántikatolicízem -zma m (â-î) nazor, ideologija, ki je proti katolicizmu: *Prešernoslovec, ki je postavil pod vprašaj pesnikov antikatolicizem, se v zadnjem obdobju v svojih razmišljanjih vse bolj navezuje na tematiko krščanstva in razmerij do religije* **E** (†)anti... + (†)katolicízem

ántiklerikálec -lca m, člov. (â-â) pristaš antiklerikalizma: *Vedno znova je jezil tudi cerkvene vrhove, ker je bil do zadnjega diha odločen antiklerikalec* **E** (†)anti... + (†)klerikálec

ántikoagulánt -a m (â-â â-á) kem. snov, ki preprečuje ali zavira koagulacijo: *Antikoagulanti preprečujejo nastajanje krvnih strdkov* **E** ← nlat. *anticoagulans* iz (†)anti... + tvor. od (†)koagulírati

ántikomunist -a m, člov. (â-î) kdor je proti komunizmu; protikomunist: *Nikoli nisem postal pravi anti-komunist, pač pa samo kritik komunizma* **E** (†)anti... + (†)komunist

ántikorupcijski -a -o in ántikorúpcijski -a -o prid. (â-î; â-û) ki je proti korupciji; protikorupcijski: *ántikorupcijski urad; ántikorupcijski zakon; ántikorupcijska politika; Korupcija je največje zlo družbe in če bi pristali na to, da zmanjšujemo pritisk, ántikorupcijski pritisk, potem bi seveda ravnali zelo slabo* **E** (†)anti... + (†)korupcijski

ántikultura -e ž (â-û) kultura, nasprotna prevladujoči kulturi v določeni družbi; protikultura: *Zlasti v San Franciscu in New Yorku se je razvila antikultura, ki je hrepenela po drugačni, mirni skupnosti* **E** (†)anti... + (†)kultura

ántinacist -a m, člov. (â-î) kdor je proti nacizmu; protinacist^(SSK): *antifašisti in antinacisti; Bil je aktiven antinacist* **E** (†)anti... + (†)nacist

ántinacistični -a -o prid. (â-î) ki je proti nacizmu; protinacistični^(SSK): *ántinacistična organizacija; Vzgajan je bil v strogem antinacističnem duhu* **E** †ántinacist

ántinatovec -vca m, člov. (â-â) kdor je proti Natu; protinatovec: *Sicer pa niso dobro organizirani samo pronatovci, temveč tudi antinatovci, tisti, ki vstopu v Nato izrecno nasprotujejo* **E** (†)anti... + †natovec

ántinatovski -a -o prid. (â-â) ki je proti Natu; protinatovski: *ántinatovska kampanja; antinatovska propaganda; antinatovsko stališče; Ni hotel nastopiti na antinatovski manifestaciji* **E** (†)anti... + †natovski

ántioksidacijski -a -o in ántioksidácijski -a -o prid. (â-î; â-â) kem. ki se nanaša na preprečevanje ali zaviranje oksidacije druge snovi; antioksidantski (1): *antioksidacijski učinek; antioksidacijske lastnosti; Med drugimi učinki ingverja velja posebej omeniti njegovo močno antioksidacijsko delovanje, preprečevanje nastajanja krvnih strdkov, pa tudi njegovo protivnetno učinkovanje* **E** (†)anti... + (†)oksidacijski

ántioksidánt -a m (â-â â-â) kem. **1.** snov, navadno kot živilski dodatek, ki z zaviranjem oksidacije preprečuje kvarjenje živil: *Kot antioksidant se živilom dodaja askorbinska kislina ali vitamin C* **2.** snov, navadno vitamina C in E, ki v telesu reagira s potencialno škodljivimi prostimi radikali in varuje pred nastankom nekaterih bolezni: *uživati antioksidante hrano, ki jih vsebuje; močen antioksidant; vir antioksidantov; Raziskave so potrdile, da kava vsebuje antioksidante, in ljudje, ki jih uživajo,*

živijo dlje in bolj kakovostno **E** ← nlat. *antioxydans* iz (†)anti... + (†)oksidánt

ántioksidántni -a -o prid. (â-â) kem. ki preprečuje ali zavira oksidacijo druge snovi; antioksidativni: *antioksidantna snov; antioksidantna zaščita; antioksidantno delovanje; Pri ljudeh, ki jedo veliko jagod, borovnic in malin, je obolenost za različnimi oblikami raka manjša, kar najbrž izvira iz velike količine antioksidantnega vitamina C v jagodičevju* **E** †ántioksidánt

ántioksidántski -a -o prid. (â-â) kem. **1.** ki se nanaša na preprečevanje ali zaviranje oksidacije druge snovi; antioksidacijski: *antioksidantski učinki; antioksidantsko delovanje; Vitamini A, C in E so znani po svojih antioksidantskih lastnostih* **2.** ki vsebuje antioksidante: *antioksidantski napitek; antioksidantska hrana; Vsak dan uživamo antioksidantske dodatke k prehrani* **E** †ántioksidánt

ántioksidatívni -a -o prid. (â-î) kem. ki preprečuje ali zavira oksidacijo druge snovi; antioksidantni: *antioksidativni učinek; antioksidativna lastnost; antioksidativno delovanje; Dobra lastnost pravih čajev je kombinacija poživljajočega delovanja in večje vsebnosti koristnih antioksidativnih snovi* **E** ← nlat. *antioxydativus* iz (†)anti... + (†)oksidatívni

ántioksidatívno prisl. (â-î): *Vitamini A, C in E delujejo antioksidativno in ščitijo organizem pred škodljivimi učinki prostih radikalov*

ántipirátski -a -o prid. (â-â) ki je proti piratom ali piratstvu; protipiratski: *ántipiratska zaščita; Antipiratski zakon bi moral nastati zgolj in izključno zaradi zaščite nosilcev avtorskih pravic* **E** (†)anti... + †pirátski

ántipoezija -e ž (â-î) poezija, ki je v nasprotju z ustaljenim oblikovnim in vsebinskim ustrojem poezije: *Poezija postaja antipoezija, ki prebira svet v vsej svoji najbolj surovi plati* **E** (†)anti... + (†)poezija

ántipropagánda -e ž (â-â) **1.** določenemu cilju, hotenju nasprotna propaganda; protipropaganda^(SSK): *Postal je specialist za reči, kot so propaganda, antipropaganda, dezinformiranje, vplivanje na javno mnenje in pranje možganov* **2.** ekspr., v povedni rabi kar kaže, dokazuje slabe lastnosti koga, česa in s tem navadno odvrča kupce, uporabnike, obiskovalce; antireklama (2): *Tekma je bila le antipropaganda za slovenski ženski nogomet, saj si jo je ogledalo samo okrog 300 gledalcev* **E** ← agl. *antipropaganda* iz (†)anti... + (†)propagánda

ántirekláma -e ž (â-â) **1.** javno opozarjanje na kaj z navajanjem slabih lastnosti, navadno z namenom odvrniti kupce, uporabnike, obiskovalce: *So obdobja, ko na pomembnejših festivalih zmagujejo predvsem*

oglasil, ki šokirajo, spet drugič antireklame **2.** ekspr., v povedni rabi kar kaže, dokazuje slabe lastnosti koga, česa in s tem navadno odvrča kupce, uporabnike, obiskovalce; antipropaganda (2): *To, kar sta moštvu prikazali v preostalih 60 minutah, je bila antireklama za slovenski prvoligaški nogomet* **E** (†)anti... + (†)rekláma

ántirevmátik -a m (â-â) farm. zdravilo proti revmatizmu: *Pri jemanju klasičnih nesteroidnih anti-revmatikov jim je bilo treba predpisati še posebno zdravilo za varovanje sluznice želodca in dvanajstnika* **E** ← nlat. *antirheumaticum* iz (†)anti... + tvor. iz (†)revmáticien

ántistrésni -a -o prid. (â-ê) ki deluje proti stresu; protistresni: *antistresna terapija; Antistresni program ponuja najprej sproščujočo kopel* **E** (†)anti... + (†)strésen

ántiteízem -zma m (â-î) filoz. nazor, ki je proti verovanju, religiji, verskim dogmam: *Dogmatični ateizem ali, bolje rečeno, antiteizem je značilen za zadnje stoletje naše zahodne kulturne zgodovine* **E** (†)anti... + (†)teízem

ántiterorístični -a -o prid. (â-î) ki je v zvezi z antiterorizmom; protiteroristični: *Na tiskovni konferenci je poročal član antiteroristične policijske enote* **E** ← agl. *anti-terrorist* iz (†)anti... + (†)terorístičen

ántiterorízem -zma m (â-î) dejavnost, ki omejuje terorizem; protiterorizem: *V boju proti terorizmu ne manjka zamisli niti v evropski komisiji, kjer so pred kratkim občutno povečali letni znesek, ki ga nameravajo v prihodnje porabiti za raziskave na področju antiterorizma in varnosti* **E** ← agl. *anti-terrorism* iz (†)anti... + (†)terorízem

ántivírusni -a -o prid. (â-î) **1.** ki deluje proti virusom; protivirusni (1): *antivirusno zdravilo; Propolis ima izredno antivirusno in antibakterijsko moč* **2.** ki varuje pred računalniškimi virusi; protivirusni (2): *antivirusni program; Ustrezna antivirusna zaščita je zelo pomembna, vendar nas nikakor ne bo v celoti zaščitila pred spletnimi nevarnostmi* **E** ← agl. *antivirus* iz (†)anti... + (†)vírusen

ántivírusnik -a m (â-î) protivirusni program; protivirusnik: *Antivirusnik na disku zavzame precej prostora in porablja velik del delovnega spomina* **E** univerbizirano iz *antivirusni program*

ántizvézdnik -a m, člov. (â-ê) zelo slavna, znana oseba, ki se vede, kot da to ni: *Na sprejemih se obnaša kot antizvezdnik: čudaški, izgubljen, nekomunikativen* **E** (†)anti... + (†)zvézdnik

ántroponomástika -e ž (â-â) jezikosl. veda o lastnih imenih ljudi: *Z vprašanji antroponomastike*

se ukvarjajo pomembni domači in tuji jezikoslovci, zgodovinarji in etnologi **E** ← nem. *Anthroponomastik*, agl. *anthroponomastics* iz gr. *ánthros* 'človek' + (†)onomástika

ápiterápija -e ž (â-î) zdravljenje s čebelarškimi pridelki: *V apiterapiji se uporabljajo med, matični mleček, cvetlični prah, propolis in čebelji strup* **E** ← nem. *Apitherapie* iz lat. *apis* 'čebela' + (†)terápija

aplikatívnost -i ž (î) uporabnost, uporabljivost rezultatov znanstvene raziskave v praksi, vsakdanjem življenju: *aplikativnost visoko razvite tehnologije; Raziskovalnost in aplikativnost sta neločljivi, medsebojno pogojevani prvini slovenistike* **E** (†)aplikatívnen

apnéja -e ž (ê) med. začasna prekinitve dihanja, zlasti med spanjem: *Pogosto so vzrok nespečnosti apneje v spanju, to pomeni prenehanje dihanja za vsaj deset sekund, ponavadi pa trajajo 30 do 40 sekund ali celo dlje* **E** ← nlat. *apnoea* ← gr. *ápnoia* 'brezvevtrje, odsotnost dihanja'

apreciácija -e [aprecijacija] ž (â) fin. dvig kupne moči ene valute, izražen z drugo valuto: *ustaviti apreciacijo; realna apreciacija; Zmerna ali nizka inflacija se lahko dodatno zniža z višjo obrestno mero in apreciacijo valute, oboje pa običajno znižuje gospodarsko rast* **E** ← agl. *appreciation* iz stfrč. *aprecier* < poznolat. *appretiāre* 'oceniti kakovost'

arabízem -zma m (î) jezikosl. element arabščine v kakem drugem jeziku: *Prevod je odpravil nepotrebne arabizme* **E** ← nem. *Arabismus* ← frč. *arabisme* iz (†)arábiski

arašídov -a -o prid. (î) ki se nanaša na arašid: *arašidovo maslo; V ponvi segrejte dve žlici arašidovega olja* **E** (†)arašíd

arborístika -e ž (î) bot. veda, ki se ukvarja z gojenjem lesnatih rastlin v urbaniziranem okolju: *Arboristika, ki se je začela v ZDA razvijati že pred več kot tridesetimi leti, je pri nas še vedno v povojih* **E** ← agl. *arboristics* iz lat. *arbor* 'drevo'

arhitektúrni ^(SSK) -a -o prid. (û)

arhitektúrna krajína -e -e in krajína -e ž (û, â; î) kraj, pokrajina s svojimi (tradicionalnimi) arhitekturnimi značilnostmi: *arhitekturna krajína mesta; Skupaj s strokovnjaki z različnih področij je deset let opravljaj raziskavo o slovenski arhitekturni krajini*

arhivist -a m, člov. (î) strokovni delavec v arhivu; arhivar ^(SSK): *filmski arhivisti; Vsak arhivist se zaveda, da so med največjimi sovražniki starega papirja premočna svetloba, neustrezna temperatura in vlažnost zraka* **E** (†)arhív

ármafleks -a m (â) podloga iz polietilenske pene za sedenje, ležanje zlasti na tleh: *Na tla smo položili ármafleks in čez pogrnili spalne vreče E* po imenu izdelka *Armaflex®* (od 1954) iz imena nemškega proizvajalca *Armace*ll + (↑)fleks(ibilen)

arómaterapévtski -a -o prid. (ô-ê) ki se nanaša na aromaterapijo: *aromaterapevtski pripravek; aromaterapevtska masaža; Aromaterapevtska kopel blaži bolečine v medenici, ki pogosto spremljajo vnetje mehurja E* ← agl. *aromatherapeutic*, nem. *aromatherapeutisch* k ↑arómaterapíja

arómaterapíja -e ž (ô-î) zdravljenje z eteričnimi olji: *V kozmetičnih salonih, toplicah ali centrih dobrega počutja si lahko privoščimo postopek celostne nege kože z aromaterapijo, ki ob soju sveč in prijetni glasbi uravnoteži telo, dušo in duha E* ← agl. *aromatherapy*, nem. *Aromatherapie* iz (↑)aróma + (↑)terapíja

artefákt ^(SSK) -a m (â) predmet, navadno kulturnega, zgodovinskega pomena, ki ga je ustvaril človek: *umetniški artefakt; Dnevniki in drugi artefakti so mišljeni kot ilustracija in dekoracija razstave, ki spodbudi obiskovalce k razmišljanju E* ← nem. *Artefakt* iz lat. *arte factum* 'umetno narejeno'

ártkíno -a m (â-î) **1.** kino za predvajanje umetniških filmov: *Dvorana artkina je bila kljub dopoldanski uri skoraj premajhna za vse, ki so si hoteli film ogledati prvi 2.* kinematografsko podjetje za predvajanje takih filmov: *Artkino nikjer na svetu ni državna ustanova E* ← agl., frc. *art* + (↑)kíno

artróza -e ž (ô) med. degenerativna bolezen sklepov, pri kateri pride do obrabe hrustanca in posledičnih sprememb na kosti, tudi sklepni ovojnici: *imeti artrozo; sekundarna artroza kot posledica poškodbe ali bolezni; artroza kolena; Najpogostejši vzrok za bolečino in omejeno gibljivost kolka je artroza E* ← nlat. *arthrosis* iz gr. *árthron* 'sklep'

asána -e in ásana -e ž (â) vsaka od telesnih vaj pri jogi za razvijanje telesnih sposobnosti in doseganje popolne miselne zbranosti: *Asane umirijo um in omogočijo večjo zbranost in disciplino E* ← agl. *asana*, nem. *Asana* ← stind. *āsana* 'sedenje'

ascendént ^(SSK) -ênta in -ênta m (ë é; ê) astrol. točna stopinja v zodiaku, ki je na vzhodnem obzorju ali vzhaja na obzorju ob uri rojstva; podznak: *Ascendent v ovnu je podloga za drzno in samosvojo pot v poslovnem življenju E* ← nem. *Ascendent* ← lat. *ascendens* iz *ascendere* 'vzhajati'

asertíven -vna -o prid. (î) **1.** trden, odločen: *Nekaterere ženske skušajo na asertiven, trden, podjeten način izraziti svoj jaz 2.* psih. ki odločno zastopa sebe, svoje interese, ob tem pa spoštuje tudi druge:

asertivno vedenje; Asertiven človek se zna vživeti tudi v druge E ← agl. *assertive* iz *assert* 'izjaviti, zahtevati' iz lat. *asserere* v pomenu 'zahtevati, vztrajati'

asisténčni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi z asistenco: *asistenčni zdravnik; asistenčna storitev; Asistenčna pomoč 24 ur na dan omogoča brezplačne storitve, kot so na primer vleka avtomobila, organizacija prenočitve, nadomestno vozilo E* (↑)asisténca

àsociálnez -a [asocijalnez-] m, člov. (â-â) kdor se noče ali ne more prilagoditi splošno veljavnim družbenim normam: *Bil je asocialnez, ki je kot nomad blodil po družbeni nikogaršnji zemlji, in grožnja vsem pravilom civilizacije E* (↑)àsociálen

astrológinja -e ž, člov. (ô) ženska, ki se ukvarja z astrologijo: *Prijateljica astrologinja mi je zadnjič omenila, da se je pri njej oglasilo kar nekaj strank, ki jih nikoli ne bi pričakovala E* (↑)astrológ

ástromedicína -e ž (â-î) alternativna medicina, ki temelji na spoznanjih astrologije: *Astromedicína je usmerjena v preventivo in lahko predstavlja dopolnilo pri zdravljenju E* ← agl. *astromedicine*, nem. *Astromedizin* iz (↑)astro... + (↑)medicína

astronávtnka -e ž, člov. (â) ženska, ki je usposobljena za vesoljske polete; vesoljka ^(SSK): *Raketoplanu bo prvič poveljevala astronautka E* (↑)astronávt

ášram -a m (â) zlasti v Indiji duhovno središče za meditacijo: *V ašramu je kar poldrugo leto črpal znanje od tamkajšnjih gurudev E* ← agl. *ashram*, nem. *Aschram* ← stind. *āśrama*-

atašéjka -e ž, člov. (ê) članica diplomatskega predstavništva kot strokovnjakinja za določeno področje: *kulturna atašejka; Pred dvema letoma je v Ljubljano prišla kot atašejka za kulturo na ruskem veleposlaništvu, danes pa se vrača v Moskvo E* (↑)atašé

áteroskleróza -e ž (â-ô) med. poapnitev in otrdelost arterij: *Ateroskleroza srčnih oziroma koronarnih arterij pogosto vodi v srčni infarkt E* ← nlat. *atherosclerosis* iz *atero(matóza)* + (↑)(artêrio)skleróza

atráktor -ja m (á) **1.** kar kaj privlači, priteguje: *atraktor za ribolov; Pomembno je ustaviti izseljevanje ljudi iz regionalnih središč in postaviti atraktorje, ki jih bodo privabljali 2.* astron. objekt, ki privlači, deluje gravitacijsko: *Celoten skupek galaksij Devica skupaj z nami se giblje s povprečno hitrostjo več 100 km/s v smeri velikanke koncentracije mase, ki ji astronomi pravijo veliki atraktor E* ← agl. *attractor*, nem. *Attraktor* iz tvor. od lat. *ad trahere* 'privlačiti'

au pair -- -- cit. [o pêr] m (ê) **1.** člov. oseba, navadno mlajša, ki v tujini za začasno bivališče, hrano in

žepnino pomaga pri gospodinjstkih opravilih in varovanju otrok: *najeti au pair; delati kot au pair; To delo opravljajo au pair* **2.** dejavnost take osebe: *program au pair; Majhni stroški so glavni razlog, zakaj je au pair v Veliki Britaniji tako razširjen* **E** ← agl. *au pair* ← frc. *au pair* iz (†)pár

ávtar -ja m (â) **1.** živ., v hinduizmu utelešenje božanstva: *Zanj milijoni po vsem svetu verjamejo, da je avtar* **2.** rač. ikona, lik, ki predstavlja uporabnika računalniške igre, spletnega foruma: *Nekateri uporabniki svojemu avtarju z grafičnim oblikovalnikom nadenejo podobo, ki je njihovo – po navadi nekoliko olepševalno – ogledalo* **E** ← agl. *avatar* ← stind. *avatāra* 'inkarnacija', prvotneje 'sestop'

avdiofil -a [audijofil] m, člov. (î) ljubitelj in zbiralec zvočnih posnetkov, naprav za reprodukcijo zvoka: *Vinilna plošča ima svoje prednosti in slabosti, toda splošno mnenje med avdiofili je, da je njen zvok boljši in toplejši* **E** ← agl. *audiophile*, nem. *Audiophil* iz (†)avdio... + gr. *philos* 'prijatelj, ljubitelj'

ávdiokaséta -e [audijokaseta] ž (â-ê) priprava za snemanje zvoka s trajno nameščenima kolutoma, na katerih je navit magnetofonski trak: *posneti na avdiokaseto; Podobno, kot je plošča CD z večjo kakovostjo in obstojnostjo nadomestila avdiokaseto, je bil standard DVD že od samega začetka zasnovan kot nov univerzalni nosilec videoposnetkov, ki bi nadomestil videokasete* **E** ← nem. *Audiokassette* iz (†)avdio... + (†)kaséta

ávdioknjiga -e [audijoknjiga] ž (â-î) obsežnejše literarno besedilo, ki je posneto na nosilec zvoka, navadno na CD-ploščo: *izdajati avdioknjige; Na trgu je čedalje več digitalnih in avdioknjig, lahko pa si jih kar sami naložimo z interneta* **E** (†)avdio... + (†)knjiga

ávdiotéhniká -e [audijotehnika] ž (â-é) tehnika prenašanja zvočnih signalov: *razvoj avdiotehnike; Dvorane morajo biti v ustrezni geometriji, imeti morajo skrajno udobne sedeže ter vrhunsko video in avdiotehniko* **E** ← nem. *Audiotechnik* iz (†)avdio... + (†)téhniká

aviárna influéncia -e -e [avijarna] ž (â, ê) med. zelo nalezljiva, hitro razvijajoča se virusna bolezen, ki se s ptic prenaša tudi na druge živali in človeka, pogosto s smrtnim izidom; piščančja gripa, ptičja gripa: *zboleti za aviarno influenco; Povzročitelj aviarné influence je virus* **E** ← nlat. *influentia aviaria* iz (†)inflúencia + tvor. od lat. *avis* 'ptič'

aviónika -e [avijonika] ž (ô) letalska elektronika: *Mikroprocesorske tehnologije so pripeljale do velikega zmanjšanja prostornine in mase avionike* **E** ← agl. *avionics* iz (†)avi(átika) + (†)(elektr)ónika

ávkcijski -a -o in avkcíjski -a -o prid. (á; î) ki se nanaša na avkcijo: *avkcíjska prodaja; avkcíjsko trgovanje* **E** (†)ávkcija

ávkcijská híša -e -e in avkcíjska -e ž (á, í; î) podjetje, ustanova, ki se ukvarja z organizacijo dražb: *Če zbiralec kupi arheološko najdbo pri avkcíjski híši ali trgovcu, zanjo gotovo dobi račun, s čimer lahko dokaže izvor tega predmeta*

avokádov -a -o prid. (â) ki se nanaša na avokado: *avokádova krema; avokádovo olje; Na popečene rezine kruha namažemo avokádov namaz* **E** (†)avokádo

ávra ^(SSK) -e ž (â) **1.** rel., v različnih duhovnih gibanjih svetlobno polje, ki obdaja telo živega bitja ali predmet: *Slikovne upodobitve prikazujejo avro kot sij ali žarenje okrog človeka* **2.** ekspr., s prilastkom splošno znana, navadno pozitivna značilnost osebe, stvari: *avra skrivnostnosti; Ker je v njihovih očeh izgubil avro vsevednega filozofa, mu najbrž enostavno ne bi bili več pripravljeni verjeti* **E** ← agl. *aura*, nem. *Aura* ← gr. *aúra* 'svež zrak, vetrič'

ávrični -a -o prid. (â) ki je v zvezi z avro: *Računalnik z beleženjem majhnih drobcev avričnih vibracij s posebnim programom izriše avro okrog vsega telesa* **E** ← agl. *auric*, nem. *aurisch* iz ávra

avtíst -a m, člov. (î) psiht. kdor ima avtizem: *Avtisti vidjo podrobnosti, ne pa cele slike in pogosto zgrešijo povezave med elementi, ki se zdijo drugim samoumevne* **E** ← nem. *Autist* k (†)avtizem

ávtogresíven -vna -o prid. (â-î) ki deluje proti samemu sebi, škoduje samemu sebi: *avtoagresívno dejanje; Poznamo prikrito samomorilno ali avtoagresívno vedenje, kamor v medicini prištevamo anoreksijo* **E** po zgledu agl. *autoaggressive* iz (†)avto...² + (†)agresíven

ávtoalárm -a m (â-á) zvočna varnostna naprava v vozilu, zlasti avtomobilu: *namestiti avtoalarm; Ker veliko avtomobilov ukradejo tako, da jih preprosto odvlečejo na drugo lokacijo, lahko svoj avtoalarm opremite tudi s senzorji nagiba vozila* **E** ← nem. *Autoalarm* iz (†)avto...¹ + (†)alárm

ávtoalármni -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi z avtoalarmom: *avtoalarmna naprava; Avtoalarmni sistem je nepogrešljiv dodatek vašega avtomobila* **E** †ávtoalárm

ávto bómba -e ž (â-ô) avtomobil z razstrelivom, ki eksplodira kakor bomba; avtomobil bomba: *V mestu je eksplodirala avto bomba* **E** (†)avto...¹ + (†)bómba

ávto busar -ja in avtobúsar -ja m, člov. (â; û) voznik avtobusa: *Avtobusar se je trčenju poskušal izogniti* **E** (†)ávto bus

ávto céstni -a -o prid. (â-ê) ki je v zvezi z avtocesto: *avtocestni odsek; avtocestna povezava; Zaradi vse*

večjega prometa na vseh glavnih smereh je treba pospešiti gradnjo avtocestnega omrežja **E** (†)ávtočésta

ávtočitát -a m (â-â) sklic na lastno besedilo: *Avtocitati pri evalvaciji avtorja ne štejejo* **E** (†)avto...² + (†)čitát

ávtodestructívén -vna -o prid. (â-î) razdiralen, uničevalen, razkrojevalen do samega sebe; samodestrukтивен: *Občutek nemoči, obupa se lahko še nadalje specificira v obliki avtodestructivne žele, ki je najprej samo pasivna samomorilna misel* **E** ← agl. *autodestructive* iz (†)avto...² + (†)destrukтивен

ávtođvigálo -a s (â-á) naprava ali priprava za dviganje in navadno tudi prenašanje bremen, nameščena na tovornjaku: *voziti avtođvigalo; tovornjak avtođvigalo; delovna košara avtođvigala; Gasilci so morali vozilo najprej dobro pritrditi, šele nato so ga lahko z avtođvigalom postavili nazaj na trdna tla* **E** (†)avto...¹ + (†)đvigálo

ávtohiša -e ž (â-í) podjetje ali ustanova za prodajo in servisiranje motornih vozil: *Avtohiša nudi triletni brezplačni servis, nadomestno vozilo v času servisiranja in komplet zimskih pnevmatik* **E** (†)avto...¹ + (†)hiša

ávtoimúnski -a -o prid. (â-û) ki se nanaša na odziv imunskega sistema na sestavine lastnega telesa: *avtoimunska bolezen; avtoimunska reakcija; Čeprav avtoimunske celice nastanejo, še vedno obstajajo dodatni mehanizmi, ki zavrejo imunski sistem, če začne napadati lastna tkiva in organe* **E** po zgledu agl. *autoimmune* iz (†)avto...² + (†)imúnski

ávto kozmética -e ž (â-ê) sredstva za čiščenje, loščenje avtomobilov: *Avtomobil redno vzdržujte in umivajte na roke, uporabljajte namensko avto kozmetiko in ne čistil za posodo* **E** (†)avto...¹ + (†)kozmetika

avtológni -a -o prid. (ô) med. ki izvira iz lastnega telesa: *Za obnovo poškodovanih in obrabljenih kostnih struktur je v kirurgiji za zdaj najpogostejša metoda avtologne presaditve kosti* **E** ← nem. *autolog* iz (†)avto...² + gr. *-logos* iz (†)lógos

avtomátik -a m (á) vozilo z avtomatskim menjalnikom: *Zame je bilo nekoliko nenavadno, ker je dvosed in avtomatik, ki ga še nisem vozila* **E** ← agl. *automatic* iz (†)avtomátičen

avtomátski ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

avtomátska tájnica -e -e ž (â, â) naprava, ki predvaja posneto uporabnikovo sporočilo in shranjuje posnetke sporočil telefonskih klicev; avtomatski (telefonski) odzivnik ^(SSKJ), telefonska

tajnica, telefonski odzivnik (3): *Po uradnih urah se oglasi samo avtomatska tajnica*

avtomobil ^(SSKJ) -a m (î)

avtomobil bómbo -a -e m (î, ô) avtomobil z razstrelivom, ki eksplodira kakor bomba; avto-bomba: *eksplozija avtomobila bombe; Na tržnici je razneslo avtomobil bombo*

avtomobilistični -a -o prid. (í) ki je v zvezi z avtomobilisti ali avtomobili in njihovo uporabo: *avtomobilistični šport; avtomobilistična revija; avtomobilistično prvenstvo; Slovenska avtomobilistična posadka je po previdnem začetku prvi dan relija končala na 32. mestu* **E** (†)avtomobilist

ávtoodpád -áda m (â-â â-â) **1.** prostor, namenjen za zbiranje izrabljenih avtomobilov: *Avtomobilske tablice bi morale ostati na vozilu, vse dokler tega ne reciklirajo ali odpeljejo na avtoodpad* **2.** podjetje, obrat, ki se ukvarja z zbiranjem in razgradnjo izrabljenih avtomobilov: *zasebni avtoodpad; Pravilnik, po katerem bodo avtoodpadi lahko še naprej odkupovali izrabljena in poškodovana vozila, bo pripravljen v slabem mesecu* **E** (†)avto...¹ + (†)odpád

ávtoplín -a m (â-î) utekočinjeni plin za pogon avtomobilov: *vozilo na avtoplín; Uporaba avtoplina veliko pripomore k zmanjšanju emisij v okolje* **E** (†)avto...¹ + (†)plín

ávtopoética -e ž (â-ê) kar izraža umetnikov nazor, odnos do lastne umetnosti: *Antologija predstavi vrsto avtopoetik in tradicij skozi več literarnih obdobjih vse do sodobnosti* **E** ← agl. *autopoetics* iz (†)avto...² + (†)poética

ávtoosalón -a m (â-ô) prostor za razstavo in prodajo novih avtomobilov: *prodajni avtosalon; lastnik avtosalona; Poslovni objekt bodo dogradili in tako zadostili zahtevam obeh proizvajalcev vozil, ki zahtevata ločene avtosalone in servise // razstava novih modelov avtomobilov: Golf šeste generacije bo uradno predstavljen oktobra na pariškem avtosalonu* **E** (†)avto...¹ + (†)salón

ávto sédež -a m (â-ê) sedež za prevažanje otrok v avtomobilu: *pritrditi avtosedež; Pripravili so praktične prikaze pravilnega pripenjanja otrok v varnostnih avtosedežih* **E** (†)avto...¹ + (†)sédež

ávto sterilni -a -o prid. (â-î) bot. ki se oplodi samo z navzkrižnim opravevanjem med različnimi sortami: *Večina sort je avtosterilnih, zato mora biti v nasadu več sort, ki cvetijo sočasno, da pride do navzkrižnega opravevanja* **E** ← nlat. *autosterilis* iz (†)avto...² + (†)steriln

ávtošpórt -a m (ā-ō) avtomobilski šport: *V avtošportu primanjkuje sponzorjev, zato je zelo težko začeti* **E** (†)avto...¹ + (†)špórt

ávtotransfúziya -e in ávtotransfuzija -e ž (ā-ú; á-ī) med. nadomeščanje izgube krvi z lastno: *Pri nekaterih vnaprej predvidenih operacijah, zlasti ortopedskih, je mogoča avtotransfuzija, kar pomeni, da bolniku naprej odvzamejo kri in mu jo ob posegu vrnejo* **E** ← nlat. *autotransfusio* iz (†)avto...² + (†)transfuzija

azbéstcemènt -ênta m (ê-è ê-é) zmes cementa in azbesta za izdelavo trdnih plošč, cevi, tesnil; salonit^(SSKJ): *Azbest vsebujejo zlasti cevi za vodovod, kanalizacijo in strešne kritine iz azbestcements* **E** (†)azbést + (†)cemènt

azbéstcemèntni -a -o prid. (ê-ē) ki je iz azbestcements; salonitni^(SSKJ): *azbestcementna cev; azbestcementna kritina; azbestcementna plošča; Opuštili bodo proizvodnjo azbestcementnih izdelkov* **E** †azbéstcemènt

azbestóza -e ž (ô) med. bolezen zaradi nabiranja azbestnih vlaken v pljučih: *oboleti za azbestozo; Z neozdravljivo azbestozo že od julija čaka na odgovor uradnikov z ministrstva za delo, da bi se smel predčasno upokojiti* **E** ← nlat. *asbestosis* iz (†)azbést

azilántski -a -o prid. (ā) ki se nanaša na azilante: *azilantska politika; azilantske pravice; azilantska zakonodaja; Vemo, da je azilantska oziroma begunska problematika danes eno ključnih vprašanj v Evropi* **E** (†)azilánt

azilántstvo -a s (ā) pojav ali dejstvo, da kdo prosi, dobi (politični) azil: *Programsko izhodišče festivala so teme emigracije, azilantstva* **E** (†)azilánt

azilni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi z azilanti ali azilom: *azilni dom; azilni postopek; EU se azilne politike loteva na podlagi temeljnega vodila: vzpostavitve podobnih azilnih sistemov primerljivo visoke kvalitete v vseh državah članicah* **E** (†)azil

B

bábi -- ž, člov. (ā) pog. babica, stara mama: *babi in dedi*; *Ko je babi kuhala kosilo, je dedi bral časopis* **E** (†)bába po zgladu (†)mámi

babyboom¹ -a cit. [bêjbibúm] m (ê-û) hiter dvig števila rojstev: *Povojni babyboom je omogočil obdobje gospodarske rasti* **E** ← agl. *baby boom* iz *baby* 'dojenček' in *boom* 'eksplozija, nenaden porast'

babyboom² -- v prid. rabi, v zvezi *babyboom generacija* ljudje, rojeni v času hitrega dviga števila rojstev, zlasti v letih po drugi svetovni vojni: *Leta 2008, 2009 in 2010 na tujem štejejo za leta babyboom generacije, v teh letih se je namreč pričela upokojevati največja povojna generacija*

babyphone -na cit. [bêjbifón] m (ê-ô) priprava za zaznavanje zvokov v prostoru z otrokom in njihovo prenašanje v drug prostor; elektronska varuška: *Sedim v kuhinji in berem, ko se babyphone nenadoma oglasi* **E** ← nem. *Babyfon* iz agl. *baby* 'dojenček' + *phone* 'telefon'

bachelor -ja cit. [bêčler in bêčeler] m (ê) prva univerzitetna (bolonjska) stopnja: *Bolonjski proces uvaja študijsko strukturo s tremi stopnjami: tri- ali štiriletni bachelor, eno- in dvoletni master ter triletni doktorski študij* **E** ← agl. *bachelor*, prvotno 'samski moški, mladenič', ← stfrc. *bachelor* 'mladenič, vitez' ← srlat. **baccalāris*

badmintonist -a m, člov. (î) športnik, ki se ukvarja z badmintonom: *Ruski, japonski in angleški badmintonisti so še enkrat potrdili, da so velesila v tem športu, saj so zmagali v vseh petih konkurencah* **E** (†)bádminton

bádmintonski -a -o prid. (ā) ki se nanaša na badminton: *badmintonski klub; badmintonski turnir; badmintonska zveza; Zaradi poškodb kar treh igralk je vodstvo slovenske badmintonske reprezentance odpovedalo nastop na ekipnem evropskem prvenstvu* **E** (†)bádminton

bagéta -e ž (ê) dolga ozka štruca (kruha); francoska štruca: *Domača specialiteta so tanke, a vedno hrustljave bagete* **E** ← frc. *baguette*, prvotneje 'tanaka palica, šiba', ← it. *bacchetta* iz *bacchio* 'palica'

bahaizem -zma m (î) vera, ki jo je osnoval Baha Ulah: *Upravno središče bahaizma je v Haifi v Izra-*

elu **E** ← nem. *Bahaismus* iz nperz. *bahá'í* iz arab. *bahá'* 'lepota, sijaj'

bahájec -jca m, člov. (ā) pripadnik bahaizma: *Več kot dve tretjini svetovnega prebivalstva, od kristjanov, muslimanov, budistov do hinduistov, bahajcev in drugih, pri verskih obredih uporablja moleke, priprave iz kroglic, nanizanih na vrstico* **E** ← nem. *Bahai* ← nperz. *bahá'í* iz arab. *bahá'* 'slava, veličina'

bahájski -a -o prid. (ā) ki se nanaša na bahajce ali bahaizem: *bahajska vera; Predstavnico bahajske skupnosti je zanimalo, kdaj naj bi bili vernikom glede na konkretne praznike omogočeni dela prosti dnevi* **E** †bahájec

báht -a m (ā) denarna enota Tajske: *tajski baht; Turistično mikavnost Tajske je okreplila še devalvacija bahta* **E** ← taj. *baht*, prvotno 'utežna enota 15,16 g'

bájker †biker

bájkerski †bikerski

bájpas †bypass¹ ^(SSKJ), bypass² ^(SSKJ)

bájs -a m, člov. (ā) ekspr. debel človek; bajsji: *Prej je bil zmeraj bajs ali še kaj zraven, zdaj je prvič sprejet kot človek z imenom* **E** verjetno iz (†)bás

bájsa -e ž, člov. (ā) ekspr. debela ženska; bajsika: *Če ne bi vsak dan vsaj pol ure tekla, bi bila prava bajsja* **E** †bájs

bájsi -ja m, člov. (ā) ekspr. debel človek; bajs: *Nasprotnika je označil za bajsija in mu svetoval shujševalno dieto* **E** †bájs

bájstica -e ž, člov. (ā) ekspr. debela ženska; bajsja: *Odkar je videl tiste tri bajsike, prisrčne in zapeljive v svoji naravni polnosti, od takrat vse manj pogleduje za mladimi suhicami* **E** †bájsta

bájt -a in byte -ta cit. [bájt] m (ā) rač. najpogostejša mera za količino pomnilnika, navadno osem bitov, simbol B: *Hitrost dostopa do pomnilnika merimo s številom bajtov, ki jih lahko v eno sekundi prebere ali zapiše mikroprocesor v glavni pomnilnik* **E** ← agl. *byte* iz *bite* 'grizljaj'

bájtni -a -o prid. (ā) rač. ki je v zvezi z bajtom: *Navi-dezni stroj stoji za vsakim bajtnim ukazom in lahko*

programom po potrebi prepreči dostop do nekaterih sistemskih virov **E** †bájt

balástni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

balástna snôv -e -í ž (â, ô î) nav. mn., kem. vlaknata ogrodna snov rastlinskih celičnih sten; vlaknina ^{SSKJ}: *Pojemo premalo balastnih snovi, ki jih poleg sadja in zelenjave vsebujejo polnozrnatni žitni izdelki, in bistveno preveč maščob*

balerínka -e ž (î) nav. mn. ženski čevljev, podoben baletnim copatom: *obuti balerinke; Na policah trgovin je najti raznovrstne balerinke, od zelo žensstvenih in elegantnih do športnih* **E** po zgladu nem. *Ballerina(schuh)* iz (†)balerína + *Schuh* 'čevljev'

balíran -a -o prid. (î) zviti, stisnjen in pripravljen za shranjevanje, transport: *balirano seno; Balirane odpadke lahko tudi začasno skladiščimo ali jih termično obdelamo* **E** †balírati

balíranje -a s (î) zvijanje, stiskanje in pripravljavanje za shranjevanje, transport: *balíranje sena; Poleti se delovnik zaradi priprave krme in baliranja raztegne tudi do ene zjutraj* **E** †balírati

balírati -am nedov. (î) zvijati, stiskati in pripravljati za shranjevanje, transport: *balírati odpadke; Nesreča se je zgodila, ko se je s traktorjem peljal balírat seno na travnik* **E** ← nem. *ballieren* iz (†)bála

balírka -e ž (i) stroj za baliranje: *Zagorelo je v mehanskem delu balírke, potem se je ogenj hitro širil, tako da so bili vsi traktoristovi napor, da bi požar pogasil, zaman* **E** †balírati

balírnica -e ž (î) obrat za stiskanje v bale: *Ker prostora za dokončno odlaganje ni bilo več, so lani zgradili balírnico, v kateri odpadke stisnejo in zavijejo v folijo* **E** †balírati

balíst -a m, člov. (î) strokovnjak za balistiko; balistik: *Poleg balista bodo morali v ponovljenem sojenju povabiti k sodelovanju tudi psihiatra* **E** ← lat. *ballista* iz gr. *bállō* 'mečem'

balístik -a m, člov. (i) strokovnjak za balistiko; balistik: *V pritožbi je zagovornik zapisal, da se sodba opira zgolj na mnenje enega balistika* **E** ← nem. *Ballistiker* iz †balíst

balkánec -nca m, člov. (â) ekspir. kdor ne upošteva zakonov, urejenih gospodarskih, političnih odnosov: *Primitivni so, barbarski narod, balkanci, je godrnjal nadzornik* **E** po imenu prebivalca polotoka *Balkan*

balkánski ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

balkánska krčma ^{SSKJ} -e -e ž (â, î) ekspir. neupoštevanje zakonov, urejenih gospodarskih, političnih odnosov: *Prvi korak k temu poslu, ki je navadna balkánska krčma, je bil storjen že lani*

balkánska pót -e -í ž (â, ô î) organizirana tiho-tapska pot skozi države Balkanskega polotoka: *Pred vojnami v nekdanji Jugoslaviji je čez Slovenijo potekala balkánska pot, po kateri so tovorili predvsem heroin iz Afganistana na zahod*

balkánske vójne ^{SSKJ} -ih vójn ž mn. (â, ô ô) vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije v letih 1991–1995: *žrtve balkánskih vojn; Veliko mest je bilo uničenih v balkánskih vojnah na začetku in v sredini devetdesetih*

balánžúr -a m (â-û) pog. zabava, na kateri se predvaja balkánska glasba: *Balánžur v Guči bo trajal rekordnih deset dni* **E** ← agl. *Balkan* 'balkánski' + (†)žur

balónarski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na balonarje ali balonarstvo: *balónarska oprema; balónarsko tekmovanje; Člani balónarskega kluba prirejajo 2. mednarodni božični balónarski festival mesta Maribor* **E** (†)balónar

balónarstvo -a s (ô) dejavnost, ki je v zvezi z letenjem z baloni: *Pred izumom letal je bilo balónarstvo edina panoga zrakoplovstva* **E** (†)balónar

balónski ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

balónska dilatácija -e -e ž (ô, á) med. širjenje zoženih odprtih požiralnika, sečnice, srčnih zaklopk, žil s katetrom, ki ima na koncu napihljiv balonček; balonsko širjenje: *Leta 1977 je bila opravljena prva balónska dilatácija zamašene koronarne arterije*

balónsko širjenje -ega -a s (ô, î) med. širjenje zoženih odprtih požiralnika, sečnice, srčnih zaklopk, žil s katetrom, ki ima na koncu napihljiv balonček; balonska dilatácija: *Njeno preživetje je odvisno od tega, kako bo uspelo balónsko širjenje venčne arterije, ki oskrbuje srčno mišico s kisikom*

balzámični ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

balzámični kís -ega -a m (á, î) aromatičen, slajši kis navadno temnejše barve, po izvoru iz Mode-ne v Italiji: *Zmešam en del balzámičnega kisa in dva dela olivnega olja, dodam žlico naribanega hrena, malo sladkorja, sol in poper in za nameček še sesekljan drobnjak*

banána ^{SSKJ} -e ž (â) torbica, pas za dokumente, denar, ki se nosi okrog pasu: *Na izbiro je več vrst banan in drugih torbic* **E** ← nem. *Banane* ← špan., port. *banana* ← zahodnoafriško

banána repúblika -- -e in banánarepúblika -e ž (â, û) slabš. država, zlasti manjša, za katero so značilni nestabilno gospodarstvo, velika odvisnost od pomoči s strani tujega kapitala, neupoštevanje zakonske ureditve in visoka stopnja

korupcije: *Samo še v banana republiki se lahko zgodi, da se razpisni pogoji spreminjajo kar po domače*

bánčni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

bánčna kártica -e -e ž (â, â) plastična kartica z magnetnim trakom, vdelanim čipom ali obojim, ki se uporablja za brezgotovinsko poslovanje, dviganje in polaganje gotovine: *ponarejena bančna kartica; ukradena bančna kartica; zloraba bančne kartice; Ponekod celo z bančno kartico ali s čekom, ki za porabnika pomeni takojšnje obremenitev računa, trgovcu pa zagotavlja ustrezno hitro plačilo, ni bilo mogoče uveljavljati popusta*

bánčni avtomát -ega -a m (â, â) avtomatska elektronska naprava, s pomočjo katere imetnik določenih plačilnih kartic sam dviguje gotovino z bančnega računa in opravlja nekatere druge denarne posle; bankomat ^{SSKJ}: *Vsestranskost bančnih avtomatov in omrežij danes omogoča, da gremo na čisto drug konec sveta brez vsakršne gotovine in jo še vedno lahko dobimo ob vsaki uri*

bánčnica -e ž, člov. (â) **1.** vodilna bančna uslužbenka: *Finančne posle in izpraznjeno mesto v upravi je prevzela izkušena bančnica* **2.** ženska, ki dela na banki: *Goljufivo bančnico so razkrinkali z notranjim sistemom revizije, ki so ga nekoliko spremenili, zato se je uslužbenka tudi ujela v zanko* **E** (†)bánčnik

bandóneon -a m (ô) manjša harmonika z ohišjem kvadratne oblike, zlasti za igranje tanga: *Na skoraj vseh naslovnicaah plošč s tangom je fotografija bandoneona z rdečo vrtnico ob strani ter s plesalcema v ozadju* **E** ← nem. *Bandoneon* po izumitelju te vrste harmonike *Heinrichu Bandu* (1821–1860) + (†)(akórd)eon

bandoneonist -a m, člov. (î) kdor igra na bandoneon: *Bil je najslavnejši bandoneonist v Argentini* **E** †bandóneon

bándži džámping †bungee jumping

bándži skòk -- skòka in skóka m (â, ò ó; ô) skok v globino, pri katerem je skakalec pripet z dolgo elastično vrvjo; skok z elastiko: *Obnaša se kot frkolin, ki se pred tovarišijo postavi z bandži skokom, ko se privezan na elastično vrv vrže z mostu v globel* **E** †bungee (jumping) in (†)skòk

bánka ^{SSKJ} -e ž (â)

bánka podátkov -e -- ž (â, â) velika, navadno javno dostopna zbirka podatkov, namenjena določeni skupini uporabnikov: *centralna banka podatkov; Nujni pogoj za realizacijo zakona bo tudi kakovostna banka podatkov, ki bo podlaga za upravljanje človeškega potenciala in za kadrovanje v uradniškem vrhu*

bankábilen -lna -o prid. (î) od katerega se zaradi njegove slave, popularnosti pričakuje uspeh, dobiček: *Angažirali so najbolj bankabilnega režiserja in najbolj bankabilnega igralca* **E** ← agl. *bankable* iz (†)bánka

bankír ^{SSKJ} -ja m, člov. (î) kdor se poklicno ukvarja z bančništvom: *centralni bankir; tuji bankir; Nekateri bankirji niso naklonjeni stališču, da državne primanjkljaja v menjavi blaga in storitev z zlatim svetom ni ali pa je drugorazredni problem* **E** ← nem. *Bankier* ← frc. *banquier* iz (†)bánka

bankírka ^{SSKJ} -e ž, člov. (î) ženska, ki se poklicno ukvarja z bančništvom: *Zdajšnja ministrica za šolstvo, umetnost in kulturo je bila do zdaj bankirka in profesorica na ekonomski fakulteti Univerze na Dunaju* **E** †bankír

bankomátni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z bankomatom; bankomatski: *bankomatna provizija; V nekaterih drugih članicah EU sicer zaračunavajo dvig gotovine, a le med različnimi bankomatnimi omrežji, medtem ko imamo v Sloveniji eno samo tako mrežo* **E** (†)bankomát

bankomátski -a -o prid. (â) ki se nanaša na bankomat; bankomatni: *bankomatsko omrežje; bankomatsko poslovanje; Bojazen, da bi zlorabe nastale tudi na bankomatih NLB, ni tako majhna, saj ima banka največjo bankomatsko mrežo pri nas* **E** (†)bankomát

bantustán -a m (â) **1.** v obdobju apartheida območje, rezervat za temnopolte Južnoafričane: *Razvpiti bantustani v apartheidski Južni Afriki so večinoma delovali kot getoizirane in med seboj ločene enklave* **2.** območje, rezervat za pripadnike določene etnične skupine sploh: *Mnogi Palestinci so se zbal, da bo Izrael zasedena območja spremenil v nekašne bantustane* **3.** ekspr. izolirano, zaostalo geografsko področje brez stika z okolico: *Srž problema je vedno enaka – ali smo normalna država ali smo bantustan, kjer lahko vsak dela kar po svoje* **E** ← agl. *Bantustan* ← afrikan. *bantoestan* po *Bantoe* 'Bantujci' + *-stan* 'dežela' po zgledu (*Hindoe*)*stan* 'Hindustan'

bantustanizácija -e ž (â) zlasti v Izraelu ustanavljanje, oblikovanje bantustanov: *Izraelska zamisel o bantustanizaciji bo vir nenehnih konfliktov* **E** †bantustán

bárbika -e ž (â) **1.** igrača, ki predstavlja dekle vitke postave in dolgih, navadno svetlih las: *Barbika grede še vedno dobro v promet, enako velja tudi za njihove ponaredke* **2.** člov., ekspr. mlada ženska, ki po videzu spominja na tako igračo: *Vsi od žensk vendarle ne pričakujejo, da bi bile videti kakor Barbika, in jih ne silijo v plastične operacije* **E** ← agl. *Barbie* po hčeri oblikovalke te lutke

bárbikast -a -o prid. (â) značilen za barbiko: *Igralka je odlična v vlogi simbola stereotipne, barbikaste ženske lepote* **E** †bárbika

bárček -čka m (â) manjši gostinski lokal: *Poslovali smo se na vrtu prijetnega barčka, katerega del je bil spremenjen v galerijo na prostem* **E** (†)bár¹

barík¹ -a m (î) **1.** (nov) hrastov sod za zorenje vina, ki daje vinu specifičen okus: *Znanje uporabe barika je v Sloveniji še vedno v povojih* **2.** vino, ki (do)zori v (novih) hrastovih sodih: *Posebnost dosežejo tako, da osnovno sorto iz kovinskega sode zmešajo z 20 % do 40 % barika – dobijo sveža, a vseeno močna in strukturirana vina* **E** ← frc. *barrique* 'dvestolitrski sod' < lat. *barrica* 'sod'

barík² -- v prid. rabi: *Na dražbi so prodali vseh dvanajst ponujenih barik sodov*

barikíran -a -o prid. (î) zorjen v (novih) hrastovih sodih, kjer se je obogatil s čreslovino, ki mu daje značilen okus: *Stojnica je bila prijetna, ponudba vin solidna, cvetna in nežno barikirana koprška malvazija odlična* **E** †barikírati

barikíranje -a s (î) zorjenje vina v (novih) hrastovih sodih, da se obogati s čreslovino, ki mu da značilen okus: *To so vina iz zrelih vinogradov, ki se jim po prvem zorjenju v cisternah podaljšuje čas zorjenja v sodih za barikíranje* **E** †barikírati

barikírati -am nedov. in dov. (î) zoriti vino v (novih) hrastovih sodih, da se obogati s čreslovino, ki mu da značilen okus: *Ponosen je na sode, v katerih barikirajo vina* **E** †barík¹

bár kóda -- -e ž (â, ô) pog. niz temnih črt z vmesnim svetlejším prostorom, ki elektronski napravi omogoča odčitavanje določenih informacij o proizvodu; črtna koda: *Končni izdelek opremijo z nalepko, bar kodo in opozorilnim napisom* **E** ← agl. *bar code* iz *bar* 'palica, drog' in (†)kóda¹

bárokómora -e ž (â-ô) nepredušno zaprt prostor, v katerem se zračni tlak lahko poljubno spreminja in ki se uporablja zlasti v medicini: *Nova, velika, približno 10-tonska barokomora naj bi bila hitro in zanesljivo dosegljiva tudi iz Kliničnega centra* **E** (†)bár² + (†)kómora

bárvanka -e ž (â) knjiga, navadno otroška, z risbami, namenjenimi za barvanje; pobarvanka^(SSK): *Otrokom so podarili barvanke, sestavljanke in spominske knjige* **E** (†)bárvati

básbaritonist -a m, ðlov. (â-î) kdor poje basbariton: *Sopranistkin naravni odskri žar je prav izjemen, basbaritonist teži k učinkovitosti, a preveč s pozunanjenimi, avtomatističnimi gestami* **E** (†)bás + (†)baritonist

baseballist †bejbolist

baseballski †bejbolski

báskitára -e in bás kitára -- -e ž (â-â) električna kitara s štirimi jeklenimi strunami, ki zveni oktavo nižje od klasične kitare: *Klasično izobraženi kitarist je po znanje hodil v Španijo, vendar stopa po svoji poti: uporablja tudi godala, flavto, baskitaro in tolkala* **E** (†)bás + (†)kitára

báskitarist -a in bás kitarist -- -a m, ðlov. (â-î) kdor igra na baskitaro: *Večer je bil v celoti kitarško obarvan, saj je tudi baskitarist dobil svojih pet minut* **E** †báskitára

báskovščina -e ž (â) baskovski jezik: *Baskovščino govori tekoče le 45 odstotkov prebivalcev Baskije* **E** (†)báskovski

basmáti¹ -ja m (â) dolgozrnati riž iz Indije in Pakistana z značilnim vonjem: *Oluščen beli riž ima visok glikemični indeks, druge vrste riža, kot so basmati, divji riž, rjavi riž, pa nizkega* **E** ← nem. *Basmati*, agl. *basmati* ← hind. *bāsmatī* 'dišeč, aromatičen'

basmáti² -- v prid. rabi: *Divji in basmati riž je treba kuhati posebej, saj je čas za pripravo prvega daljši*

bátler †butler

báza^(SSK) -e ž (â)

báza podatkov -e -- ž (â, â) urejena zbirka medsebojno povezanih podatkov, ki je shranjena na nosilcu podatkov: *centralna baza podatkov; računalniška baza podatkov; dostop do baze podatkov; Najpomembnejša novost je baza podatkov o šolajoči se mladini, ki delodajalcem omogoča pravočasen izbor študentov in njihovo usmerjanje v dodatno izobraževanje, še preden pridejo v podjetje*

beagle -la cit. [bígəɫ] m, živ. (î) lovski pes gonič, ki ga uporabljajo zlasti za lov na zajce; angleški brak: *Beagla ne bi priporočila nikomur, ki ga ne bo redno in dosledno vzgajal oziroma učil* **E** ← agl. *beagle* ← stfrc. *beeguele* 'ki ima odprt gobec'

beatlomanija -e cit. [bítlomanija] ž (î-î) strastno navdušenje za britansko glasbeno skupino The Beatles: *A Hard Day's Night je posnel leta 1964, ko je beatlomanija zajela Ameriko* **E** ← agl. *Beatlomania* po imenu skupine *The Beatles* + (†)manija

beaujolais -a cit. [božolè -ėja] m (ê ê) rdeče vino iz francoske pokrajine Beaujolais: *Sveži beaujolais sadnega okusa diši različno, glede na sestavo tal, kjer je raslo grozdje* **E** po imenu francoske pokrajine Beaujolais

bebop -a cit. [bíbop] m (î) stil v džezu po drugi svetovni vojni, za katerega so značilne drzne harmonske disonance in močno poudarjen ritem v osemosminkem taktu: *Bebop je razbil harmonič-*

ne in ritmične forme starejših oblik džeza in vnašal disonance, nepravilne ritme, nenavadne harmonije, fragmentarnost in improvizacijo **E** ← amer. agl. bebop, medmet pri petju jazza

becírk -a m (í) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu mestna četrt, okoliš: *Štajerska ni le mariborski becírk, ampak se razteza od Trojan do Prekmurja, od Koroške do Save* **E** ← nem. *Bezirk* iz *bezirker* 'zaokrožiti' iz (†) církus

bédž -a m (ê) pog. majhen, ploščat predmet s podobno, simbolom ali napisom, ki se navadno pripne na obleko; značka^{SSKJ}, priponka (1): *Vsak študent, ki se je želel udeležiti demonstracij, je dobil bedž* **E** ← agl. badge, nejasnega izvora

bégavost -i in begávost -i ž (é; á) stanje begavega človeka: *Na njegovo nenehno begavost in nemir so vplivali tudi pretresljivi dogodki iz otroštva* **E** (†)bégav

begosúmje -a s (ü) pravn. sum na namero po begu; begosumnost: *Preiskovalni sodnik je zanj po zaslišanju odredil pripor zaradi begosumja, saj bi lahko pobegnil v tujino* **E** (†)bég + (†)súm

begosúmnost -i ž (ú) pravn. sum na namero po begu; begosumje: *Ker je priporni razlog begosumnost, je malo verjetno, da bo zunajobravnavni senat, ki mora o pritožbi odločiti v 48 urah, ugodil obtoženki* **E** (†)begosúmen

bějba -e ž, člov. (ê) pog. mlada ženska, dekle: *huda bejba; Seksi bejba in blond tip snemata nov videospot* **E** ← agl. babe, prvotno 'majhen otrok'

bejzbolíst -a in baseballíst -a čit. [bejzbolíst] m, člov. (í) športnik, ki se ukvarja z bejzbolom: *Slovenski bejzbolisti so s tremi zaporednimi zmagami nekoliko popravili svoj izkupiček v italijanski ligi B* **E** (†)baseball

bějzbolíski -a -o in baseballíski -a -o čit. [bějzbolíski] prid. (ê) ki se nanaša na bejzbol: *Nihče ne ve, kje se je epidemija pričela, a kar naenkrat ameriški mladci, ki dajo kaj nase, nosijo bejzbolске kape s ščitom na zatilju* **E** (†)baseball

béli^{SSKJ} -a -o prid. (é)

béla hálja -e -e ž, člov. (é, á) nav. mn. oseba v beli delovni halji, navadno zdravnik: *Nekateri farmacevtski izdelki se na slovenskem trgu oglašujejo v navezi z belimi haljami*

béla karavána -e -e ž (é, á) skupina smučarjev in njihovih spremljevalcev, ki se udeležujejo zimskih smučarskih tekmovanj v različnih krajih: *Moška bela karavana se je ustavila na Vitrancu, kjer upajo, da bo slovensko občinstvo pomagalo našim fantom do težko pričakovanih vidnejših rezultatov*

béla knjiga -e -e ž (é, í) zbirka pravil, navodil,

reform, zahtev za urejanje in upravljanje: *bela knjiga zdravstvene reforme; bela knjiga o vzgoji in izobraževanju; Bela knjiga bo lahko dragocen vir smernic za slovensko zakonodajo*

béla smrt^{SSKJ} -e -i ž (é, í) ekspr. snov bele barve, ki škoduje zdravju, zlasti mamilo: *trgovci z belo smrtjo; Sol je treba uživati zmerno; nekateri ji z drugimi besedami pravijo tudi bela smrt*

béla stávka -e -e ž (é, á) stavka, pri kateri se ovira utečeni potek dela z neizvajanjem delovnih nalog, obveznosti v celoti ali z njihovim pretirano natančnim izvajanjem: *bela stavka sodnikov; Sindikat carinikov je v četrtek zjutraj preklical napovedano belo stavko, ki bi morala trajati do prihodnjega petka*

béli církus -ega -a m (é, í) smučarska tekmovanje: *Povratka v beli církus se je nadvse veselila*

béli ovrátník -ega -a m, člov. (é, á) ekspr. pripadnik visokega družbenega sloja, zlasti predstavnik politike, gospodarstva: *korupcija belih ovratnikov; kriminal belih ovratnikov; Službe, v katerih se zaposlujejo beli ovratniki, same po sebi velikokrat niso zagotovilo za dobro življenje*

beloovrátníški -a -o prid. (á) ekspr. ki se nanaša na pripadnike visokega družbenega sloja, zlasti predstavnike politike, gospodarstva: *beloovratniški kriminal; beloovratniška kriminaliteta; Organizirani kapital mafijskega tipa nemalokrat z roko v roki sodeluje z beloovratniškimi podjetniki in s skorumpiranimi politiki* **E** iz *béli ovrátník*

benchmark -a čit. [bêncmárk] m (ê-â) 1. fin. osnovno merilo, dobljeno iz primerjalnega ocenjevanja znotraj kake dejavnosti, panoge: *Za izboljšanje likvidnosti se pripravljajo dolžniški instrumenti, ki bi Evropi omogočili pritegniti več tujih likvidnih sredstev, hkrati pa bi bili primerno merilo oz. benchmark za ocenjevanje stanja na trgu* 2. rač. program za preizkušanje zmogljivosti posameznih podsistemov računalnika, programske opreme: *Zaradi hitrega razvoja izdelovalci benchmarkov težko držijo korak s proizvajalci* **E** ← agl. benchmark iz bench '(sodniška) klopi' + mark 'znak'

benchmarking -a čit. [bêncmárking-] m (ê-â) fin. primerjalno ocenjevanje, navadno znotraj kake dejavnosti, panoge: *Devetmesečni poslovni rezultati in benchmarking delovanja na novih trgih so bili dobro sprejeti* **E** †benchmark

bencínar -ja m, živ. (í) pog. avtomobil na bencinski pogon; bencíneč: *Delež tistih, ki bi kupili avto na bencin, je večji med urbanim prebivalstvom: le tretjina meščanov bi kupila dizla, 64 odstotkov pa bi se jih odločilo za bencinarja* **E** (†)bencín

bencíneč -nca m, živ. (í) pog. avtomobil na bencinski

pogon; bencinar: *Nekateri dizli se lahko brez zadrege primerjajo z najmočnejšimi bencinci, povrh pa so velikokrat prožnejši, skromnejši pri porabi in prijaznejši do okolja* **E** (†)bencin

bencinski ^(SSKJ) -a -o prid. (ī) ki se nanaša na avtomobilizem in motociklizem: *bencinski spektakel; bencinski šport; bencinska legenda; Nemški bencinski zvezdnik je skušal rešiti položaj tako, da je zmagovalni pokal in častno mesto na najvišji stopnici prepustil moštvenemu kolegu* **E** (†)bencin

bencinski sêrvis -ega -a m (ī, ê) stavba ob cesti z napravami za oskrbo vozil z gorivom in objekti za potrebe potnikov: *gradnja bencinskega servisa; mreža bencinskih servisov; Ob nenehnem višanju trošarin bodo vozniki na bencinskih servisih vse pogosteje soočeni z novimi cenami bencina*

bencinski tólar -ega -ja m (ī, ô) v letih od 1994 do 2007 denar, namenjen za gradnjo avtocest v Sloveniji, sprva določen kot delež od vsakega litra prodanega bencina ali dizelskega goriva: *zakon o bencinskem tolarju; Ni prav, da se denar od bencinskega tolarja porablja za druge potrebe v proračunu*

bênd -a m (ê) pog. glasbena skupina, ansambel: *rock bend; član benda; V svoj bend je povabil sošolko, ki odlično poje* **E** ← agl. *band*, prvotno 'organizirana skupina'

berlusconizem -zma cit. [berluskonizəm] m (ī) politična smer v Italiji, za katero je značilen velik vpliv zasebnega kapitala v državi: *Medtem ko parlamentom in vladam od zunaj odvzema pristojnosti globalizem, se jih od znotraj pollašča berlusconizem, zasebna država* **E** po italijanskem politiku *Silviju Berlusconi* (1936–)

bermúde -múd ž mn. (ū) kratke, skoraj dokolenske hlače; bermuda hlače ^(SSKJ), bermudke ^(SSKJ): *V kampusih nekaterih elitnih univerz je bilo nekdanje oblačenje resno, danes pa je bolj sproščeno, čeprav pisanih bermud in lisastih poletnih srjajc vendarle ne bi sprejeli brez rahlega presenečenja* **E** prenařeno iz agl. *Bermuda shorts*, prvotno 'oblačilo, ki ga nosijo britanski vojaki na Bermudih', po otočju *Bermuda* 'Bermudi' in *shorts* 'kratke hlače'

besédenje -a s (ê) izmenjevanje mnenja, misli z govorjenjem; besedovanje ^(SSKJ), pogovarjanje ^(SSKJ): *Debatiranje ima pri nas šele nekajletno tradicijo; nekateri ga imajo zaradi slabih zgledov posameznih politikov še vedno za besedenje v prazno* **E** (†)beséditi

besedilni ^(SSKJ) -a -o prid. (ī)

besedilni kórpus -ega -a m (ī, ô) zbirka besedil v elektronski obliki s standardizirano obliko zapisa in izbranimi podatki; jezikovni korpus: *Pri slovarjih zbiranje potrebne gradiva olajšujejo*

in časovno krajšajo računalniki ter računalniško zbrani besedilni korpusi

besedilopísec -sca m, ðlov. (ī) kdor piše besedila za različne glasbene izvajalce; tekstopisec: *Moja izkušnja s slovensko popularno glasbo pa je, da ne manjka ne izvajalcev ne drugih ustvarjalcev, všteti vsi besedilopisce, ki odlično jadrajó v slovenščini* **E** iz písec besedila

besedilopíska -e ž, ðlov. (ī) ženska, ki piše besedila za različne glasbene izvajalce; tekstopiska: *Alenka, ti si poleg tega, da si odlična pevka, tudi besedilopiska, zato te lepo prosim, da spesniš kratek verz na ime in priimek svojega gosta* **E** †besedilopísec

besediloslôvni -a -o prid. (ô) jezikosl. ki je v zvezi z besediloslovjem: *Tako izčrpna analiza, tudi besediloslovna (sovezje, sovisnost, napovedovanje, navezovanje), potrjuje avtorjevo mnenje, da so naslovi eden osrednjih stilotvornih pojavov poročevalskega stila* **E** (†)besediloslôvje

béta ^(SSKJ) -- v prid. rabi (ê) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *beta faza in faza beta; beta testiranje in testiranje beta; Beta različica naj bi bila na voljo že do letošnjega decembra* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *Najpogosteje zlorabljeni so v našem športu beta blokatorji, ki znižujejo krvni tlak in s tem pomirjajo* – glej tudi *béta...* **E** ← gr. *bêta* 'druga črka grškega alfabeta'

béta... prvi del zloženk (ê) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi *béta* **E** †béta

bétablokátor -ja in *béta blokátor* -- -ja m (ê-â) farm. zdravilo za nižanje krvnega tlaka: *Betablokatorji v srčni mišici zmanjšujejo moč krčenja srca in hitrost utripanja* **E** po zgledu agl. *betablocker* iz †béta... + †blokátor

bétakarotén -a in *béta karotén* -- -a m (ê-ê) biol. naravno barvilo v zelenjavi in sadju kot predstopnja vitamina A: *Tudi betakaroten pomaga graditi obrambo organizma pred okužbami* **E** ← agl. *beta carotene* iz †béta... + (†)karotín

betecé -êja m (ê ê) velik kraj, prostor s trgovskimi, poslovnimi objekti; blagovno-trgovinski center, BTC: *Ljubljanski betece; Ljudje pogosto živijo v napačnem prepričanju, da se jim z velikimi trgovinami, betecej, novimi izdelki in produkti možnost izbire razširja in kakovost življenja pogloblja* **E** †BTC

biatlonec -nca [bijatlonɛc] m, ðlov. (ī) športnik, ki se ukvarja s tekom na smučeh in streljanjem s pu-

ško: najboljši biatlonci; slovenski biatlonci; Naš sloviti biatlonec se je edini od naših odločil za n-stop na poletnem SP v Italiji in v sprinterski preizkušnji osvojil bronasto kolajno **E** (†)biatlon

biblioterapija -e [biblijoterapija] ž (î-î) med. zdravljenje, zlasti čustvenih težav, z branjem ustreznih knjig: *Razvojna interaktivna biblioterapija pomeni uporabo literature, pogovor o njej in kreativno pisanje kot pomoč pri rasti in razvoju pa tudi kot preventivo za mentalno zdravje* **E** ← agl. *bibliothera* iz gr. *biblion* 'knjiga' + (†)terapija

big band -- -a cit. [big bænd-] in big bænd -- -a m (î, ê) večji džezovski orkester: *Tradicionalni sprejem v Klubu CD je bil nekaj posebnega, saj so filharmoniki prav za to priložnost sestavili še pravi big band z gosti in igrali krepko čez polnoč | Začel sem igrati v big bendih in snemati filmsko glasbo* **E** ← agl. *big band* iz big 'velik' in †bænd

big bænd †big band

bik ^(SSK) bika m, člov. (î î) kdor je rojen v astrološkem znamenju bika: *Od vseh moških na svetu prav bik od partnerke pričakuje učbeniško različico iz petdesetih let* **E** = cslov. *byk*, hrv., srb. *bik*, rus. *byk*, češ. *byk* < pslov. **byk* k (†)bučati

biker -ja cit. [bájker] in bájker -ja m, člov. (á) ljubitelj motornih koles: *Pravi biker živi s svojim motorjem, ga gladi, lošči, popravlja, dograjuje, opremlja z dodatki in predeluje | Vsak motocikel naj bi bil unikat, ki izraža individualnost bajkerja* **E** ← agl. *biker* iz *bike* 'motorno kolo'

bikerski -a -o cit. [bájkerski] in bájkerski -a -o prid. (á) ki se nanaša na bikerje: *Bikerska pravila so samo ena in veljajo za vse | Po njegovem mnenju je edina scena, kjer se še sliši dober rokenrol in blues, na bajkerskih zborih* **E** †biker

bíkica -e ž, člov. (î) ženska, rojena v astrološkem znamenju bika: *Kar podobna sva si, čeprav je ona po horoskopu bikica* **E** †bik

bilirubín -a m (î) biokem. žolčno barvilo rdečkasto-rumene barve: *Povečana vsebnost bilirubina v krvi je običajna pri zlatenici novorojencev, bilirubin pa je normalen produkt razkroja rdečih krvnih celic, ki se odstrani iz telesa s pomočjo jeter* **E** ← nlat. *bilirubin* iz *bilis* 'žolč' + tvor. od *rubere* 'rdečeti'

billboard -a cit. [bilbórd-] m (î-ô) zelo velik, zlasti reklamni plakat; jumbo plakat, veleplakat: *oblikovati billboard; obcestni billboard; Predstavniki komercialnega plakata so billboardi, veleplakati ob cestah, ki nagovarjajo k nakupu tega ali onega izdelka, najpogosteje z gromozansko fotografijo in udarnim sloganom* **E** ← agl. *billboard* iz *bill* v pomenu 'lepak' + *board* 'deska, tabla'

bilokácija -e ž (î-á) pojavitev iste osebe hkrati na dveh ali več krajih: *Znan je bil tudi po tem, da je v svojih pridigah okrcal napake duhovnikov in škofov, po pričevanju očividcev pa je imel dar bilokacije* **E** ← nem. *Bilokation*, nlat. *bilocatio* iz (†)bi... + (†)lokácija

bingo -a m (î) lotu podobna igra na srečo, ki izvira iz Velike Britanije: *V Italiji so samo v zadnjem letu odprli 300 salonov za bingo* **E** ← agl. *bingo*, prvotno medmet ob presenečenju

binškošni ^(SSK) -a -o prid. (î)

binškošna cérkev -e -kve ž (î, ê) protestantska verska skupnost, ki krščuje samo odrasle: *Najrazličnejše binškošne cerkve, ki sicer izhajajo iz krščanstva, a se ne podrejajo avtoriteti Vatikana, so poudarjeno socialno in solidarnostno usmerjene*

binškošnik -a m, člov. (î) pripadnik binškošne cerkve: *Pred stolnico je nastopal ekumenski pevski zbor (katoličani, evangeličani, binškošniki), vabil k molitvi in pričeval o božji ljubezni* **E** †binškošni

bio -- [bijo] prid. (î) ki se pri pridelavi hrane nanaša na uporabo samo naravnih, organskih snovi; organski (2): *bio vrt; bio hrana; bio kmetija; V bio pridelavi svetujejo le gnojenje s kompostom* –glej tudi bio... **E** ← nem., frc. *bio* iz (†)bio(lóški)

bio... ^(SSK) [bijo] prvi del zloženka (î) **1.** ki se pri pridelavi hrane nanaša na uporabo samo naravnih, organskih snovi: *biokmet; biosod; biovrt* **2.** ki izraža, da je kdo ali kaj v kakršnem koli odnosu z živo naravo: *bioklimatski; biomehanika; biotehnologija* –glej tudi bio **E** †bio

bioaktivni -a -o [bijoaktivni] prid. (î-î) ki je bio-loško aktiven: *bioaktivne snovi; Minister je mnenja, da je treba najprej preučiti možnost bioaktivne obdelave teh odpadkov, kjer se plini, ki nastajajo v zaprtih reaktorjih, koristno izrabljajo* **E** ← nem. *bioaktiv*, agl. *bioactive* iz †bio... + (†)aktiven

biocíd -a [bijocíd-] m (î) kemično sredstvo za uničevanje živih organizmov: *Premaz vsebuje biocide, ki les varujejo pred biološkimi škodljivci* **E** ← nem. *Biozid*, agl. *biocide* iz †bio... + tvor. od lat. *caedere* 'tolči, ubijati'

biocídni -a -o [bijocídni] prid. (î) ki je v zvezi z biocidom: *zakon o biocidnih proizvodih; Za strešno konstrukcijo, ki ni neposredno izpostavljena vremenskim vplivom, lahko izberemo biocidna sredstva z borovo soljo, ki odvrčajo insekte in glive trohniške* **E** †biocíd

biočíp -a [bijočíp] m (î-î) kem. čip z organskimi molekulami, ki se jim v stiku z drugo organsko snovjo spremenijo lastnosti: *proteinski biočip; Ko bodo*

vsadki v podobi biočipov del rutinskih medicinskih postopkov, bo njihovo povezovanje z zunanjimi sistemi, tudi nadzor računalnika s pomočjo našega živčnega sistema, logičen korak naprej **E** ← agl. *biochip* iz ↑*bio*... + (↑)čip

biodinamični -a -o [bijodinamični] prid. (î-â) ki temelji na upoštevanju sil v organizmih in nara-vi sploh, tudi vesolju: *biodinamična kmetija; biodinamično gospodarjenje; biodinamično kmetovanje; Zavedanje ljudi o tem, da je biodinamična pridelava več kot samo ekološka, narašča* **E** (↑)biodinamika

biodiverziteta -e [bijodiverziteta] ž (î-ê) biol. pojavljanje velikega števila različnih rastlinskih, živalskih vrst na določenem območju; biotska raznovrstnost: *raziskava biodiverzitet; varstvo biodiverzitet; Stari gozdovi so pomembni za celotno življenjsko skupnost in so pri tem odločilen dejavnik za ohranjanje biodiverzitet* **E** ← nem. *Biodiversität*, agl. *biodiversity* iz ↑*bio*... + ↑*diverzitet*a

biodizel -zla [bijodizel] m (î-î) ekološko pogonsko gorivo iz rastlinskih olj ali živalskih maščob: *proizvodnja biodizla; Biodizel lahko izdelujejo tudi iz živalskih maščob, teh v Sloveniji na leto pridelajo približno 5000 ton, in iz odpadnih jedilnih olj* **E** ← nem. *Biodiesel*, agl. *biodiesel* iz ↑*bio*... + (↑)dizel

biodizelski -a -o [bijodizelski] prid. (î-î) ki se nanaša na biodizel: *biodizelsko gorivo; Po podatkih združenja je Evropa biodizelska velesila, ki letno proizvede dva milijona ton goriva iz rastlinskih olj* **E** ↑biodizel

bioenergetičarka -e [bijoenergetičarka] ž, člov. (î-ê) ženska, ki zdravi z bioenergijo: *Po več obiskih pri bioenergetičarki je hčerka začela spati brez prebujanja in tudi njeno obnašanje je bolj umirjeno* **E** ↑bioenergetik

bioenergetik -a [bijoenergetik] m, člov. (î-ê) kdor zdravi z bioenergijo: *Bioenergetik mi je povedal, da sem imela že od rojstva nenavadno visoko bioenergijo* **E** ← nem. *Bioenergetiker* iz (↑)bioenergetika

bioenergetika -e [bijoenergetika] ž (î-ê) **1.** panoga, ki proučuje spremembe energije v organizmih, med organizmi in v povezavi z okoljem: *Proučuje osnove celičnega metabolizma in bioenergetike* **2.** zdravljenje duševnih stisk, strahov, frustracij z gibalnimi, dihalnimi in drugimi telesnimi vajami: *Bioenergetika je pomembna za tiste, ki hočejo ostati zdravi, saj se pozablja, da se bolezni začnejo v psihi in da šele pozneje obolijo notranji organi* **E** po zgledu agl. *bioenergetic analysis* 'bioenergetska analiza' iz ↑*bio*... + (↑)energetika

bioenergetski -a -o [bijoenergetski] prid. (î-ê) ki se nanaša na bioenergijo ali bioenergetiko: *bioenergetsko naselje; bioenergetsko zdravljenje; V Londonu sem se učila meditacije in raznih bioenergetskih pristopov* **E** ↑bioenergetika

bioenergijski -a -o [bijoenergijski] prid. (î-î) ki se nanaša na bioenergijo: *bioenergijski center; bioenergijsko zdravljenje; Na temelju bogatih izkušenj ugotavlja, da pri bioenergijskem zdravljenju ni nobenega pravila* **E** (↑)bioenergija

bioetanól -a [bijoetanól] m (î-ô) biokem. etanol, pridobljen iz rastlin, ki vsebujejo veliko škroba ali sladkorja, namenjen zlasti za pogonsko gorivo: *proizvodnja bioetanola; tovarna bioetanola; Lahko se zgodi, da bodo v edini slovenski tovarni sladkorja po novem pridobivali bioetanol* **E** ← agl. *bioethanol*, nem. *Bioethanol* iz ↑*bio*... + (↑)etanól

bioetični -a -o [bjoetični] prid. (î-ê) ki je v zvezi z bioetiko: *bioetična komisija; Za nas vprašanje človekovega dostojanstva in bioetične dileme, povezane z družbenim, znanstvenim in tehnološkim napredkom, niso le moralno, temveč tudi politično vprašanje* **E** ↑bioetika

bioetik -a [bjoetik] m, člov. (î-ê) kdor se zavzema za bioetična načela: *Nekateri bioetiki zagovarjajo, da se je pravzaprav neetično odpovedati tehnologiji, ki omogoča zmanjšanje genetskega tveganja za nastanek bolezni* **E** ↑bioetika

bioetika -e [bjoetika] ž (î-ê) veda, ki sistematično proučuje moralna načela zdravstva in ved o življenju: *odbor za bioetiko; zakon o bioetiki; smernice v bioetiki; Bioetika omogoča etično in filozofsko podlago za miroljubno harmonijo sorazvoja človeštva in tako imenovanega biookolja* **E** ← agl. *bioethics*, nem. *Bioethik* iz ↑*bio*... + (↑)etika

biofarmaceutika -e [bijofarmaceutika] ž (î-ê) dejavnost, ki je v zvezi z izdelovanjem bioloških zdravil: *razvojni center biofarmaceutike; V farmaciji velja biofarmaceutika za naj sodobnejšo in najhitreje rastočo dejavnost v panogi* **E** ← agl. *biopharmaceutics* iz ↑*bio*... + (↑)farmaceutika

biofilm -a [bijofil̩m in bijofil̩m] m (î-î) plast mikroorganizmov in njihovih razkrojkov na kaki površini: *Danes ocenjujejo, da so bakterijski biofilmi udeleženi pri več kot polovici bakterijskih okužb* **E** ← agl. *biofilm* iz ↑*bio*... + (↑)film²

biofilter -tra [bijofilt̩r] m (î-î) filter za odstranjevanje mikroorganizmov: *Biofiltri iz dima prečistijo skoraj 100 odstotkov saj in škodljivih snovi* **E** ← agl. *biofilter* iz ↑*bio*... + (↑)filter

biogenetika -e [bijogenetika] ž (î-ê) genetika, ki se ukvarja s tehnologijo za preurejanje in spremi-

njanje genov: *Biogenetika je prišla do stopnje, kjer se zdi mogoče, da bo v nekaj letih mogoče uporabiti celice zarodkov pri zdravljenju nekaterih do zdaj neozdravljivih bolezni* **E** ← agl. *biogenetics*, nem. *Biogenetik* iz ↑*bio*... + (↑)genetika

biogorivo -a in *bio gorivo* -- -a [bijogorivo] s (î-î) pogonsko gorivo, pridobljeno iz naravnih odpadkov ali namensko za to gojenih rastlin: *pridelava biogoriv; proizvodnja biogoriv; V pripravi je poročilo o porabi biogoriv v Sloveniji, s katerim bo znano, koliko in katera biogoriva bomo prihodnje leto točili v rezervoarje avtomobilov* **E** ↑*bio*... + (↑)gorivo

biohrana -e in *bio hrana* -- -e [bijohrana] ž (î-â) hrana, pridelana samo z uporabo naravnih, organskih snovi: *kupovati biohrano; pridelovati biohrano; pridelava biohrane; Ena največjih zadržev z biohrano je trajnost in s tem higiensko tveganje* **E** ↑*bio*... + (↑)hrana

bioindikátor -ja [bijoindikator] m (î-â) organizem, ki s svojo prisotnostjo ali odsotnostjo, spremembami na telesu, v vedenju kaže na določeno stanje okolja: *Zavedati se moramo, da so ob vsem drugem čebele pomembni bioindikatorji, ki prvi zaznajo strupe v okolju* **E** ← agl. *bioindicator*, nem. *Bioindikator* iz ↑*bio*... + (↑)indikátor

bioinformatika -e [bijoinformatika] ž (î-á) veda, ki proučuje biološke sisteme z informacijsko tehnologijo: *Spoznanja bioinformatike vsak dan uporabljajo v farmacevtskih družbah, v industriji in zdravstvu* **E** ← agl. *bioinformatics*, nem. *Bioinformatik* iz ↑*bio*... + (↑)informatika

bioinženiring -a [bijoinženiring-] m (î-î) uporaba inženirsko-tehnoloških postopkov v biosistemskih vedah: *podjetje za bioinženiring; Končni cilj regenerativne terapije je razvoj povsem funkcionalnih organov ob pomoči bioinženiringa, s katerim bi lahko nadomestili izgubljene ali poškodovane organe* **E** ← agl. *bioengineering* iz ↑*bio*... + (↑)inženiring

biokatalizátor -ja [bijokatalizator] m (î-â) biokem. beljakovina, ki je po svoji funkciji katalizator; encim ^{SSKJ}: *Elementi z beljakovinskimi molekulami in vitamini tvorijo več kot 1000 organizmu nujno potrebnih biokatalizatorjev* **E** ← nem. *Biokatalysator* iz ↑*bio*... + (↑)katalizátor

biokibernétika -e [bijokibernetika] ž (î-ê) veda, ki raziskuje podobnost med delovanjem strojev in živo naravo z inženirsko-tehnološkimi postopki: *Kot biolog je diplomu delal na ljubljanski fakulteti za elektrotehniko in računalništvo – zanimala ga je povezava biologije in biokibernetike* **E** ← agl. *cybernetics* iz ↑*bio*... + (↑)kibernétika

biokmèt -éta in *bio kmèt* -- -éta [bijokmet] m, člov. (î-è î-é) kmet, ki se ukvarja z biokmetovanjem: *Če želi biokmet svoje proizvode prodati, mora biti skrben računovodja – natančnejši od svoje konvencionalne konkurence* **E** ↑*bio*... + (↑)kmèt

biokmetija -e in *bio kmetija* -- -e [bijokmetija] ž (î-î) kmetija, na kateri se prideluje hrana samo z uporabo naravnih, organskih snovi; ekokmetija, ekološka kmetija: *Pritisk na cene ni brez posledic: tudi nekatere manjše biokmetije uporabljajo visokozmogljive kokoši, ki so jih v desetletjih navadili na optimalni izkoristek krme* **E** ↑*bio*... + (↑)kmetija

biokmetijstvo -a in *bio kmetijstvo* -- -a [bijokmetijstvo] s (î-î) kmetijstvo, ki za pridelavo hrane uporablja samo naravne snovi; ekokmetijstvo, ekološko kmetijstvo: *Novinci ne premorejo več takšnega idealizma kot pionirji biokmetijstva pred 20 leti* **E** ↑*bio*... + (↑)kmetijstvo

biokmetoválec -lca in *bio kmetoválec* -- -lca [bijokmetovalac bijokmetovačca] m, člov. (î-â) kdor se ukvarja z biokmetovanjem: *Narava ni do biokmetovalcev nič bolj prizanesljiva kot do konvencionalnih* **E** ↑*bio*... + (↑)kmetoválec

biokmetovánje -a in *biokmètovanje* -a in *bio kmetovánje* -- -a in *bio kmètovanje* -- -a [bijokmetovanje] s (î-â; î-é) kmetovanje, ki temelji na uporabi samo naravnih, organskih snovi: *Biokmetovanje je most med kupcem in dobaviteljem in hkrati sistem kmetovanja, ki pomaga preprečevati uničevanje okolja* **E** ↑*bio*... + (↑)kmetovánje

biokrùh -krúha in *bio krùh* -- krúha [bijokruh] m (î-ù î-ú) kruh iz biološko pridelane moke: *Nekateri pač ne marajo rjavega sladkorja in biokruha* **E** ↑*bio*... + (↑)krùh

biolóški ^{SSKJ} -a -o [bijološki] prid. (ô)

biolóška prideláva -e -e ž (ô, â) pridelava samo z uporabo naravnih, organskih snovi; biopridelava: *Kakšne so po mnenju evropske komisije možnosti za večje spodbujanje biološke pridelave hrane, pri kateri je kakovost pomembnejša od količine?*

biolóško oróžje -ega -a s (ô, ô) orožje, pri katerem mikroorganizmi povzročajo množična obolenja, smrt; bioorožje: *preved biološkega orožja; jedrsko, kemično in biološko orožje; Irak je podal novo dokumentacijo o bojnih strupih in biološkem orožju*

biolóško zdravílo -ega -a s (ô, î) zdravilo, pridobljeno iz biološkega materiala, za zdravljenje raka, aidsa in drugih hudih bolezni: *draga biološka zdravila; nova biološka zdravila; uvajanje bioloških zdravil; Na oddelku za zdravila ugotavljajo, da je največja pomanjkljivost bioloških*

zdravil, da pridejo na trg prehitro, še preden so dovolj dobro raziskani njihov varnostni profil, učinkovitost in kakovost

biomedicina -e [bijomedicina] ž (î-î) **1.** veda, ki združuje medicinske temeljne in klinične vede ter naravoslovne vede, na katerih te temeljijo: *biomedicina in biotehnologija; doktorski študij biomedicine; nove smeri v biomedicini; Raziskava je zelo specifična, interdisciplinarna in nima za osnovo klasičnega laboratorijskega poskusa, tako značilnega za biomedicino* **2.** postopki, ki izhajajo iz spoznanj te vede: *laboratorijska biomedicina; oploditev s pomočjo biomedicine; evropska konvencija o biomedicini; Ob dosežkih moderne biomedicine in genetskega inženiringa se tu in tam celo zazdi, da življenje na Zemlji že trka na vrata nesmrtnosti* **E** ← agl. *biomedicine*, nem. *Biomedizin* iz ↑*bio...* + (†)medicina

biomedicinski -a -o [bijomedicinski] prid. (î-î) ki se nanaša na biomedicino: *biomedicinske raziskave; oploditev z biomedicinsko pomočjo; Biomedicinska znanost brez odgovornosti zagotovo vodi v medicino brez človečnosti* **E** ↑biomedicina

biomesó -á in *bio mesó* --- -á [bijomeso] s (î-ô î-â) meso ekološko vzrejenih živali: *Pohorski kmetje na ekoloških kmetijah pridelujejo biomeso* **E** ↑*bio...* + (†)mesó

biometeorológ -a [bijometeorológ-] m, žlov. (î-ô) strokovnjak, ki proučuje vpliv vremena, podnebja na žive organizme, zlasti na človeka: *Zdaj biometeorologi vsaj v grobih potezah že znajo ustvariti značilno sliko za vremensko občutljive* **E** po zgladu agl. *biometeorologist* iz (†)bio... + (†)meteorológ

biometrični -a -o [bijometrični] prid. (î-ê) ki je v zvezi z biometrijo: *biometrični podatki; biometrični potni list; biometrične značilnosti; Na biometričnem čipu, vdolanem v kartico, sta shranjena še dva prstna odtisa, ki pa sta vidna le s posebnim čitalnikom* **E** ↑biométrička

biometrija ^{SSK1} -e [bijometrija] ž (î) tehnologija zbiranja in obdelave podatkov o posameznikovih merljivih telesnih in vedenjskih lastnostih, po katerih ga je mogoče preveriti in prepoznati; *biometrija: Biometrija preverja identiteto na tistih delih telesa, ki niso enaki niti pri dveh ljudeh, denimo prstnih blazincah, roženici in dlani* **E** po zgladu agl. *biometrics*, nem. *Biometrie* iz ↑*bio...* + tvor. od (†)méter

biométrička -e [bijometrička] ž (î-ê) tehnologija zbiranja in obdelave podatkov o posameznikovih merljivih telesnih in vedenjskih lastnostih, po katerih ga je mogoče preveriti in prepoznati; *biometrija: Biometrička bo povečala varnost pri uporabi bančnih*

avtomatov, pametnih kartic in osebnih računalnikov **E** ← agl. *biometrics* iz ↑*bio...* + (†)métrička

biómónitoring -a [bijomonitoring-] m (î-ô) monitoring kake snovi v živem organizmu: *Predviden je biomonitoring prostovoljcev, in sicer zajem vzorcev urina, krvi, las in telesnih maščob ter njihova analiza* **E** ← agl. *biomonitoring* iz ↑*bio...* + (†)mónitoring

biooróžje -a [bijooróžje] s (î-ô) orožje, pri katerem mikroorganizmi povzročajo množična obolenja, smrt; *biološko orožje: Iste iznajdbe in napredek v mikrobiološki genomiki, ki bi jih zlorabili za biooróžje, lahko uporabimo tudi za protiukrepe* **E** ↑*bio...* + (†)oróžje

biopirátstvo -a [bijopirátstvo] s (î-â) kraja bioloških informacij, zlasti genskih, in njihova gospodarska izraba: *Države v razvoju se počutijo ogrožene zaradi tako imenovanega biopirátstva, ki si prilašča genetske vire in tradicionalna znanja ljudstev držav tretjega sveta* **E** ↑*bio...* + (†)pirátstvo

bioplín -a [bijoplín] m (î-î) plin, ki nastane pri razgradnji organskih snovi in se lahko uporablja kot vir energije: *proizvodnja bioplina; elektrarna na bioplín; Bioplín, ki bo nastajal pri vrenju živalskih iztrebkov, bo zagotavljal do dva megavata električne energije, elektrarna pa bo skrbela tudi za ogrevanje vode in zalagala okoliške kmete s kakovostnim gnojilom* **E** ↑*bio...* + (†)plín

biopolítika -e [bijopolítika] ž (î-î) upravljanje različnih področij človeškega življenja in razpolaganje z življenjem celih populacij: *V zadnjih letih se vse več dokumentarcev ukvarja z vsebinami, ki zadevajo biopolitiko, in s posledicami globalizacije* // veda o tem: *bioetika in biopolitika; študij biopolitike; Docent politologije na FDV se pri predmetu biopolitike s študenti posveča raziskovanju dela, razumevanju zaposlitve* **E** ← agl. *biopolitics* iz ↑*bio...* + (†)polítika

bioprideláva -e in *bio prideláva* -- -e [bijoprideláva] ž (î-â) pridelava samo z uporabo naravnih, organskih snovi; *biološka pridelava: Neki ekonomist mi je pred časom dejal, da bi, če bi male kmetije preusmerili v biopridelavo, lahko odprli od 150 do 180 tisoč delovnih mest* **E** ↑*bio...* + (†)prideláva

biopridélek -lka in *bio pridélek* -- -lka [bijopridelæk] m (î-ê) pridelek, pridelan samo z uporabo naravnih, organskih snovi: *Vse sestavine kuhar dobiva naravnost iz soseščine, kjer so ne le vrhunski vinarji, ampak številne kmetije z biopridelki, ki kar tekmujejo v kakovosti* **E** ↑*bio...* + (†)pridélek

bioprideloválec -lca [bijopridelovalæc bijopridelovaŭca] m, žlov. (î-â) kdor kaj prideluje samo z upo-

rabo naravnih, organskih snovi; ekološki pridelovalec, ekopridelovalec: *V Evropi je konkurenca med biopridelovalci zelo velika* **E** ↑*bio...* + (†)pridelovalec

biopsihológ -a [bijopsiholog-] m, člov. (î-ô) strokovnjak za biopsihologijo: *Neki biopsiholog je nedavno natančno proučeval inteligenco delfinov in ugotovil, da zgodbe o pametnem Fliperju ne držijo* **E** po zgledu agl. *biopsychologist* iz (†)bio... + (†)psihológ

biopsihologija -e [bijopsihologija] ž (î-î) psihologija, ki proučuje duševne pojave z biološkega vidika: *Študirala sem biokemijo in biopsihologijo* **E** ↑biopsihológ

biopsihosociálni -a -o [bijopsihosocijalni] prid. (î-î-â) ki upošteva biološke, psihološke in socialne vidike: *Socialni, psihološki in vedenjski faktorji so vključeni v novi, biopsihosocialni model zdravlja, ki zdravje pojmuje kot vsestransko stabilnost in uravnoteženost osebe* **E** po zgledu agl. *biopsychosocial* iz ↑*bio...* + (†)psicho... + (†)sociáln

bioptični -a -o [bijoptični] prid. (ô) med. ki je v zvezi z biopsijo: *Zdravniki so dolžni poskrbeti za to, da v dobro svojega bolnika čim prej dobijo rezultat oddanega bioptičnega materiala* **E** ← agl. *bioptic*, nem. *bioptisch* k (†)biopsija

biorazgradljiv -a -o [bijorazgradljiv-] prid. (î-î î-î î-î) ki se lahko razgradi z delovanjem živih organizmov: *biorazgradljivi odpadki; Podzemne posode za biološke odpadke imajo odprtino za največ desetlitrške biorazgradljive vrečke* **E** ↑*bio...* + (†)razgradljiv

biorazgradnja -e [bijorazgradnja] ž (î-â) razgradnja snovi z delovanjem živih organizmov: *Biološka čistilna naprava je naprava za obdelavo odpadne vode s postopkom biorazgradnje, to je s pomočjo mikroorganizmov* **E** ↑*bio...* + (†)razgradnja

bioreaktor -ja [bijoreaktor] m (î-â) naprava, v kateri poteka nadzorovano gojenje mikroorganizmov: *Biomaso uporabljajo v bioreaktorjih kot hrano za rast bakterij* **E** ← agl. *bioreactor*, nem. *Bioreaktor* iz ↑*bio...* + (†)reaktor

bioresonanca -e [bijoresonanca] ž (î-â) metoda naravnega zdravljenja, ki zdravi z napravo za merjenje elektromagnetnega valovanja: *Teorija, ki stoji za bioresonanco, pravi, da vsaka snov, vsaka celica v telesu, virusi, bakterije, pelod, torej vse okrog nas, seva energijo, ki ima natančno izmerljivo specifično valovno dolžino* **E** ← agl. *bioresonance*, nem. *Bioresonanz* iz ↑*bio...* + (†)resonanca

biostatistika -e [bijostatistika] ž (î-î) statistika, ki se ukvarja z analizo podatkov iz živega sveta: *in-*

štitut za biostatistiko; Mlada dekleta bi morala piti manj gaziranih pijač, priporoča študija, ki jo je na šoli za javno zdravstvo opravila skupina pod vodstvom profesorice za biostatistiko **E** ← agl. *biostatistics*, nem. *Biostatistik* iz ↑*bio...* + (†)statistika

biotehnológ -a [bijotehnolog-] m, člov. (î-ô) strokovnjak za biotehnologijo: *Biotehnologi, ki razvijajo gensko spremenjene organizme, bi morali dokazati, da njihovi izdelki niso škodljivi* **E** po zgledu agl. *biotechnologist*, nem. *Biotechnologe* iz (†)bio... + (†)téhnik(a) + gr. *-logos* iz (†)lógos

biotehnologija -e [bijotehnologija] ž (î-î) tehnologija pridobivanja česa z uporabo živih organizmov ali različnih bioloških procesov: *katedra za biotehnologijo; laboratorij za biotehnologijo; Razmere v razvitem svetu kažejo, da ima biotehnologija dobre možnosti razvoja, saj zlasti medicina potrebuje čedalje več tkiv, zdravil in diagnostičnih izdelkov* **E** ↑biotehnológ

biotehnolóški -a -o [bijotehnolóški] prid. (î-ô) ki se nanaša na biotehnologijo: *biotehnološke družbe; biotehnološka industrija; biotehnološka podjetja; Pri upoštevanju obojega, tako obetov kot problematičnih možnosti, ki jih ponuja biotehnološka revolucija, se zastavlja vprašanje, kaj je v tej zvezi sploh mogoče storiti* **E** ↑biotehnológ

bioterapévt -a [bijoterapeut] m, člov. (î-ê) strokovnjak za bioterapijo: *Nekdanji metalec kladiiva, nato pa trener, maser in fizioterapevt je združil vse metode in kot bioterapevt delal z mnogimi vrhunskimi športniki* **E** po zgledu agl. *biotherapist* iz ↑*bio...* + (†)terapévt

bioterapija -e [bijoterapija] ž (î-î) zdravljenje z bioenergijo: *Malčku z epilepsijo so zdravniki po bioterapiji zaradi izboljšanja za 60 odstotkov zmanjšali dozo zdravila* **E** ← agl. *biotherapy*, nem. *Biotherapie* iz ↑*bio...* + (†)terapija

bioterorist -a [bijoterorist] m, člov. (î-î) terorist, ki uporablja biološko orožje: *Bioterorist z univerzitetno izobrazbo, denarjem in dobrim laboratorijem bi utegnil izkoristiti podatke, ki so na voljo, prenesti gene v bakterije in viruse in ustvariti nove, grozljivo nevarne agense* **E** ← agl. *bioterrorist* iz ↑*bio...* + (†)terorist

bioteroristični -a -o [bijoteroristični] prid. (î-î) ki je v zvezi z bioteroristi ali bioterorizmom: *Vodna zajetja sicer veljajo za najbolj ranljive točke in najprikladnejše cilje bioterorističnih napadov: v vodo je mogoče vsuti vsakršne strupe in bolezenske klice* **E** ↑bioterorist

bioterorizem -zma [bijoterorizem] m (î-î) terorizem, pri katerem se uporablja biološko orožje:

boj proti bioterorizmu; strah pred bioterorizmom; Bioterorizem je grožnja sodobnega časa in zaradi globalizacije z njim ni prizaneseno tudi Sloveniji **E** ← agl. *bioterrorism* iz ↑*bio*... + (†)terorizem

biotín -a [bijotin] m (ī) farm. vitamin, katerega pomanjkanje povzroča vnetje kože: *Biotin dobro učinkuje na kožo, krepi krhke nohte ter preprečuje izpadanje las in prhljaj* **E** (← agl. *biotin*, nem. *Biotin*) ← nlat. *biotinum* iz gr. *biotē* 'življenje'

biotrgovina -e [bijotərgovina] ž (ī-ī) trgovina z izdelki iz naravnih snovi: *Svoje stanovanje iz principa oddaja pod tržno ceno, kupuje v biotrgovinah in uporablja ekološko elektriko* **E** ↑*bio*... + (†)trgovina

biótski -a -o [bijotski] prid. (ô) biol. ki se nanaša na življenje ali živa bitja; *biotični*^{SSKJ}: *Biologi vidijo naravo kot biosfero, mrežo neštetih odnosov in vzajemnih odvisnosti, ki pogojujejo obstoj posameznih biotskih skupnosti* **E** po zgladu nem. *biotisch* iz gr. *biotikós* 'življenjski' iz *biotē* 'življenje'

biótska raznovrstnost -e -i ž (ô, f) pojavljanje velikega števila različnih rastlinskih, živalskih vrst na določenem območju; *biodiverzитета: ohranjanje biotske raznovrstnosti; Biotska raznovrstnost je prav gotovo najbolj razpoznavna prednost, ki jo imamo*

bióvrême -éna [bijovreme] s (ī-é ī-é) vreme glede na vpliv, ki ga ima na splošno počutje in razpoloženje ljudi, živih bitij: *Poleg biovremena na razpoloženje ljudi vplivajo tudi trenutne družbene razmere* **E** ↑*bio*... + (†)vrême

bióvreménski -a -o [bijovremenski] prid. (ī-ê) ki se nanaša na biovreme: *biovremenska napoved; Opozorilo o biovremenskih vplivih je koristno za vse za volanom, tudi za vremensko neobčutljive ljudi* **E** ↑*biovrême*

bióvrt -a in *bio vrt* -- -a [bijovərt] m (ī-ī ī-ī) vrt, na katerem se prideluje samo z uporabo naravnih, organskih snovi; *biološki vrt*^{SSKJ}: *Posebnost knjige sta poglavje o biotičnem varstvu rastlin pred škodljivci in koledar za delo na biovrtu za vsak mesec posebej* **E** ↑*bio*... + (†)vrt

bióvrtnár -ja in *bio vrtnár* -- -ja [bijovərtnar] m, člov. (ī-á) kdor vrtnari samo z uporabo naravnih, organskih snovi: *Znano je, da biovrtnarji pridelajo veliko zdravega in okusnega fižola* **E** ↑*bio*... + (†)vrtnár

bióvrtnárjenje -a in *bio vrtnárjenje* -- -a [bijovərtnarjenje] s (ī-á) vrtnarjenje samo z uporabo naravnih, organskih snovi: *Nekatere napredne občine v Sloveniji že spodbujajo kompostiranje organskih odpadkov in s tem biovrtnarjenje* **E** ↑*bio*... + (†)vrtnárjenje

bióznánost -i [bijoznanost] ž (ī-á) vsaka od naravoslovnih ved, ki proučuje zgradbo in delovanje organizmov ter njihovo povezanost z okoljem: *Svetovna podjetja, ki tržijo bioznanost, hitijo utrjevati svoj vpliv in nadzor nad novimi genskimi posli* **E** ↑*bio*... + (†)znánost

bióživílo -a in *bio živílo* -- -a [bijoživilo] s (ī-ī) živilo, pridelano samo z uporabo naravnih, organskih snovi; *ekoživilo: Na tržnicah večjih slovenskih mest in v specializiranih trgovinah je že kar nekaj časa mogoče kupovati bioživila, pridelana brez umetnih gnojil in drugih kemičnih pripravkov* **E** ↑*bio*... + (†)živílo

biópartítni -a -o prid. (ī-ī) nanašajoč se na dve strani; *dvostranski*^{SSKJ}: *Tiste države, ki so imele najbolj razvit socialni dialog, ne samo na tripartitni, ampak tudi na bipartitni ravni, so praviloma najbolj razvite* **E** ← lat. *bipartītus* iz *bipartīre* 'razcepiti'

birdie -ja čit. [bārdi] m (ā) šport., pri golfu udarec pod standardnim številom udarcev: *Pri vsaki jamici sva morala igrati napadalno in poskušati doseči birdie* **E** ← agl. *birdie* iz *bird* 'ptica'

bíseksuálec -lca m, člov. (ī-ā) kdor čuti spolno nagnjenje do oseb moškega in ženskega spola: *Mnogi biseksualci pravijo: »Radi imamo človeka, ne njegov spol.«* **E** univerbizirano iz *biseksuálen* človek, móški

bíseksuálka -e ž, člov. (ī-ā) ženska, ki čuti spolno nagnjenje do oseb moškega in ženskega spola: *Po namigovanju nekaterih medijev naj bi bila biseksualka, saj so jo večkrat ujeli, kako se je poljubljala z ženskami* **E** ↑*biseksuálec*

bíseksuálnost -i ž (ī-ā) spolna nagnjenost do oseb moškega in ženskega spola: *Biseksualnost je spolna usmerjenost, pri kateri lahko enako intenzivno ljubiš moškega ali žensko* **E** (†)biseksuálen

bítni -a -o prid. (ī) rač. ki je v zvezi z bitom, najmanjšo enoto računalniškega pomnilnika: *Nakup 64-bitnega procesorja nikakor ni tvegan, saj vsi enako hitro poganjajo tudi 32-bitno programsko opremo* **E** (†)bít

bítna slika -e -e ž (ī, ī) slika, sestavljena iz posameznih pik, ki so urejene v vrstice in stolpce: *izpis bitnih slik; obdelava bitnih slik; tiskanje bitnih slik; V obeh primerih je odvis odvisne slike dober, nekoliko ga kazijo le vodoravne lise*

bivální^{SSKJ} -a -o prid. (ā)

bivální vrt -ega -a m (ā, f f) vrt, urejen za sprostitvev, druženje: *urediti bivalni vrt; Vrtna ograja bo ščitila vaš bivalni vrt pred pogledi radovednežev*

biválník -a m (ā) premični zabojnik, opremljen z

najnужnejšimi pripomočki za bivanje: *Bivalnik za ekipo, ki dežura pri plazu, bodo morali v dolino prepeljati s helikopterjem* **E** ↑bivalni

bíznismen -a m, člov. (í) pog. poslovni človek; poslovnéž^{SSKP}: *Tisti, ki so kdaj z njim poslovno sodelovali, vedo povedati, da se za masko ljudskega človeka skriva brezobziren biznismen* **E** ← agl. *businessman* iz (†)business + man 'mož'

blagôvno-trgovínski cênter -ega -tra in cênter -tra m (ô-î, ě; ě) velik kraj, prostor s trgovskimi, poslovnimi objekti; betece, BTC: *Po desetih letih, odkar se je blagovno-transportni center začel preoblikovati v blagovno-trgovinski center, se je na območju nekdanjih Javnih skladišč veliko spremeniło* **E** (†)blagôven in (†)trgovínski in (†)cênter

blairizem -zma cit. [blerízəm] m (î) politika britanskega predsednika vlade Tonyja Blaira: *Tradicionalni volivci laburistične stranke v velških, nekoč pretežno rudarskih dolinah, so razočarani nad blairizmom* **E** po britanskem politiku Anthonyju Charlesu Lyntonu (Tonyju) Blairu (1953–)

blefêrstvo -a s (ê) pog. blefersko vedenje, ravnanje: *Nekoč ga je zagovarjal in branil, zdaj pa je menda sit njegovega bleferstva* **E** (†)blufêr

blefirati^{SSKP} -am nedov. (í) pog. s pretvarjanjem delati, da je kaj videti drugačno od resničnega: *blefirati pred poslušalci; Tu ni kaj blefirati, treba je biti realen in trdo delati* **E** (†)blufirati

bléndati -am nedov. (ê) pog. z izmeničnim prižiganjem in ugašanjem avtomobilskih dolgih žarometov opozarjati druge voznike na kaj: *Tudi če bi vozil 200 km/h, se bo za tabo našel bedak, ki ti bo blendal in trobil* **E** ← nem. *blenden*, prvotneje 'zasleptiti'

bleščílo -a s (í) tekoče lčililo, ki daje ustnicam bleščeč sijaj; glos, lip gloss: *prosojno bleščilo; sijoče bleščilo; Z veseljem ji je prisluhnila, ko ji je razlagala, kako naj si osenči oči, na trepalnice nanese maskaro in na ustnice malo bleščila* **E** (†)bleščáti se

blíznjjevzhódni -a -o prid. (î-ô) ki je v zvezi z Bližnjim vzhodom: *blíznjjevzhodni mirovni proces; blíznjjevzhodna država; blíznjjevzhodna kriza; Blíznjjevzhodna politika se je iz sveta preselila na ulice ameriških mest in dokončno postala tema predvolilne kampanje* **E** po zemljepisnem imenu *Bližnji vzhod*

blôg -a in blóg -a m (ô; ô) spletno mesto, na katerem avtorji s pomočjo preprostega vmesnika objavljajo besedila, slike, posnetke, bralci pa imajo navadno možnost komentiranja; spletni dnevnik: *pisanje bloga; Moral bo raziskovati otok, veliko plavati in se potapljati ter o vsem tem pisati v blogu* **E** ← agl.

blog, skrajšano iz *weblog* iz *web* 'mreža, splet' + *log* v pomenu 'dnevnik'

blôganje -a in blóganje -a s (ô; ô) pisanje bloga: *Poročilo o dostopu do informacij po svetu navaja, da je rastoče število aretacij blogerjev dokaz naraščajoče politične pomembnosti bloganja* **E** ↑blógati

blógati -am in blómati -am nedov. (ô; ô) pisati blog: *Županski kandidati imajo možnost blogati, se brezplačno predstaviti s svojim programom* **E** ↑blóg

blóger -ja in blóger -ja m, člov. (ó; ó) pisec bloga: *Menda naj bi v tujini nekaj blogerjev že izgubilo službo, ker njihovim delodajalcem ni bilo všeč, kar so prebrali* **E** ← agl. *bllogger* iz ↑blóg

blokátor -ja m (â) farm. snov, ki se veže na celični receptor tako, da zavira ali preprečuje biološko dogajanje v celici; antagonist, zaviralec (1): *blokatorji kalcijevih kanalov; Alfa blokatorji hkrati znižujejo krvni tlak, zato jih uspešno uporabljamo predvsem pri moških, ki imajo poleg težav s povečano prostato tudi arterijsko hipertenzijo* **E** (†)blokírati

blokêr -ja m, člov. (ê) šport. igralec, zlasti pri odbojki, ki preprečuje napad nasprotnih igralcev: *reprezentančni bloker; srednji bloker; Evropsko prvenstvo je zaključil kot najuspešnejši bloker na tekmah, po povratku domov pa se je moral preko noči privaditi na klubski režim dela* **E** ← agl. *blocker* iz (†)blokírati

blokêrka -e ž, člov. (ê) šport. igralka, zlasti pri odbojki, ki preprečuje napad nasprotnih igralcev: *reprezentančna blokerka; Novi trener je bil lahko zadovoljen z igro obeh blokerk* **E** ↑blokêr

blúziti -im nedov. (û) pog. 1. neurejeno, brezciljno živeti: *Vedel sem, da moram nekaj narediti, nekaj konkretnega, ne samo bluziti* 2. nesmiselno govoriti: *Novinarji posvečajo strani vseh dnevnih časopisov našim politikom, ki bluzijo večinoma o nepomembnih starih temah* **E** (†)blues

bôbstèza -e in bôb stèza -- -e ž (ô-â) umetno zgrajena proga za vožnjo z bobom: *Bobstezo bi se dalo narediti v Bohinjski Bistrici, kjer je nekoč že bila umetna sankajska proga* **E** (†)bôb + (†)stèzà

bôdi -ja in body -ja cit. [bôdi] m (ô) enodelno oprijeto otroško ali žensko oblačilo iz životka in spodnjih hlačk: *Sama sem imela podobne težave, a sem našla odlično šiviljstvo, ki po meri izdeluje modrčke, hlačke in bodije iz pestre izbire kakovostnih materialov* **E** ← agl. *body*, skrajšano iz *bodysuit* iz *body* 'telo' + *suit* 'oblačilo'

bôdiárt ↑body art¹, body art²

bôdiartístični ↑bodyartistični

bôdibilder -ja in bodybuilder -ja cit. [bôdibilder] m, člov. (ô-î) kdor si načrtno krepi mišice z ustreznimi vajami in posebno prehrano: *Lahko vam zagotovim, da v vseh letih, odkar pripravljamo ta festival, nikoli noben bodibilder ni bil dopingiran* **E** ← agl. *bodybuilder* iz *body* 'telo' + tvor. od *build* 'graditi'

bôdibilderski -a -o in bodybuilderski -a -o cit. [bôdibilderski] prid. (ô-î) ki se nanaša na bodibilderje ali bodibilding: *Ramenske mišice mi preraščajo v prave bodibilderske grebene in zaradi krepkih vratnih mišic ne morem več zapeti prvega gumba na ovratniku* **E** †bôdibilder

bôdibilding -a in bodybuilding -a cit. [bôdibilding-] m (ô-î) načrtna krepitev mišic z ustreznimi vajami in posebno prehrano: *V Koprju bo danes svetovno prvenstvo v fitnesu in bodibilding* **E** ← agl. *bodybuilding* iz *body* 'telo' + tvor. od *build* 'graditi'

bôdigárd †bodyguard

body †bôdi

body art¹ -- -a cit. [bôdi árt] in bôdiárt -a m (ô, â) umetnostna smer, ki je nastala v drugi polovici 20. stoletja in uporablja telo kot sestavni del umetniškega dela: *Z razstavo želijo pokazati različna dela mladih likovnih umetnikov, ki uporabljajo jezik in poetičnost alternativnih, opozicijskih kultur, kot so stripi, prebadanje telesa, body art, tetoviranje in grafiti* | *Umetnika pri svojem zvočno-vizualnem performansu uporabljata izbrane prvine likovne umetnosti, izrazila filmske in videoumetnosti ter šokantnost in sporočilnost sodobnega bodiarta* **E** ← agl. *body art* iz *body* 'telo' + *art* 'umetnost'

body art² -- -- v prid. rabi bodyartistični: *body art performans*; *Body art umetniki s konca 60. in z začetka 70. let govorijo o sebi kot o svojem delu*

bodyartistični -a -o cit. [bôdiartistični] in bôdiartistični -a -o prid. (ô-î) ki je v zvezi z body artom; *body art*²: *In ker ne razumejo umetniškega procesa, tudi ne vidijo, da je tako kot balet, ki je umetniško formaliziran izraz nenaravnega gibanja, formaliziran tudi bodyartistični performans* | *Bodiartistični performansi, ki jih z enako krvavo ostrino izvajajo moški in ženske, so morda najpopolnejša oblika izzivanja kapitalističnega funkcionalizma* **E** †body art¹

bodybuilder †bôdibilder

bodybuilderski †bôdibilderski

bodybuilding †bôdibilding

bodyguard -a cit. [bôdigárd-] in bôdigárd -a m, člov. (ô-â) telesni stražar: *Z njihov popolni mir oziroma klavzuro pa so pred vsakimi vrati skrbeli najmanj trije bodyguardi* | *Lastnikov bodigard je čofnil po*

nosu enega od najemnikov lokala **E** ← agl. *bodyguard* iz *body* 'telo' + *guard* 'stražar'

bôksarice -ric iz mn. (ô ô) moške spodnje hlače s kratkimi hlačnicami: *Moški naj nosijo ohlapna oblačila, kar predvsem velja za spodnje perilo: priporočljive so boksarice, ki ne ovirajo gibanja in znojenja* **E** (†)bôksar po zgledu agl. *boxers*, univerbizirano iz *boxer shorts* 'boksarske kratke hlače'

bolečinski^{SSKJ} -a -o prid. (î)

bolečinski præg -ega prága m (î, â á) mejna stopnja prenašanja bolečin: *Ljudje imajo različno visok bolečinski prag in bolečino zaznavajo različno*

bolézen^{SSKJ} -zni ž (ê)

bolézen nôrih kráv -zni -- -- ž (ê, ó, â) nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bovina spongiformna encefalopatija, BSE, goveja spongiformna encefalopatija, nore krave: *Nepravilno pitanje goveje živine ni krivo le za bolezen norih krav, ampak tudi za druge okužbe*

bolniškooskrbni -a -o [boŋniškooskərbni] prid. (î-ř) ki se nanaša na bolniško oskrbo: *Bolniškooskrbni dan ne odseva vedno realnih stroškov: ti so za bolnika z zahtevno operacijo lahko tudi desetkrat višji kot pri enostavnejši, pa čeprav bolnika enako dolgo ostaneta v bolnišnici* **E** iz *bolniška oskrba*

bolónjski^{SSKJ} -a -o prid. (ô) ki se nanaša na enotni evropski sistem visokošolskega izobraževanja, ki predvideva medsebojno primerljivost študijskih programov: *novi bolonjski programi; bolonjski sistem; Diplomiranci na prvi bolonjski stopnji imajo v svojem nazivu pred imenom napisano le dipl. (ne univ. dipl.), na drugi stopnji pridobijo naslov magister, na tretji pa doktor znanosti* **E** po italijanskem mestu *Bologna*, kjer so leta 1999 ministri evropskih držav podpisali deklaracijo o reformi sistema visokošolskega izobraževanja

bolónjska refórma -e -e ž (ô, ô) reforma sistema visokošolskega izobraževanja, ki se je na podlagi Bolonjske deklaracije na slovenskih univerzah postopoma uvajala od leta 2005: *uresničevanje bolonjske reforme; Bolonjska reforma naj bi povečala učinkovitost in kakovost našega študija ter omogočila, da bi se diplomirani strokovnjaki z različnih univerz lahko zaposlovali v vseh evropskih državah*

bolšjak^{SSKJ} -a [boušjak] m (á) pog. trg, na katerem se prodajajo navadno rabljene stvari; bolšji trg^{SSKJ}: *Koprski bolšjak, ki je na delu mestne tržnice, ob parkirišču taksistov, je zelo priljubljen, vendar prodajalci zatrjujejo, da jih zadnje čase preganjajo občinski inšpektorji in redarji* **E** univerbizirano iz *bólšji trǵ*

bombéta -e ž (ĕ) krušno pecivo v obliki majhnega hlebčka; bombica: *Zdravi sendviči so pripravljene iz bombetami ali žemljami iz polnozrnatke moke – po možnosti s semeni – in ne iz bele pšenične moke* **E** ← it. *bombetta*, prvotno 'bombica', iz (†)bómba

bómbica ^{SSKJ} -e ž (ĕ) krušno pecivo v obliki majhnega hlebčka; bombeta: *Na segreti ponvici na suho prepražimo na drobne kocke narezano polnozrnatko bombico* **E** (†)bómba

bombológ -a m, člov. (ĕ) pirotehnik: *Tožilec pričakuje še mnenje izvedenca bombologa in rezultate policijskega centra za forenzične preiskave v Ljubljani* **E** (†)bómba + gr. *-logos* iz (†)lógos

bórd -a m (ĕ) pog. deska, navadno iz umetne snovi, v obliki kratke široke smučke za vožnjo po snegu brez palic; snežna deska (1), snowboard (1): *Med vožnjo z bordom je padel in si poškodoval kolk* **E** ← agl. *board*, skrajšano iz †snowboard

bórdanje -a s (ĕ) pog. šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; deskanje (2), snowboard (2), snowboarding: *Bordanje je čedalje bolj priljubljeno, snega pa je vse manj* **E** †bórd

bórdar -ja m, člov. (ĕ) pog. kdor se vozi po snegu stoje na snežni deski; border, deskar (1), snowboarder: *Ne, zavijanje ni tako preprosto, si mislim, in z zavistjo gledam za bordarji, ki z drobnimi zavoji švignejo mimo mene // športnik, ki se vozi po snegu stoje na snežni deski; border (//), deskar (1//), snowboarder (//): Na sneg na Starem vrhu čakajo tudi bordarji* **E** †bórdati

bórdati -am nedov. (ĕ) pog. ukvarjati se s športom, pri katerem se stoji na snežni deski in vozi po snegu; deskati (2): *Letos pozimi sem veliko bordal* **E** †bórd

bórdar -ja m, člov. (ĕ) pog. kdor se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordar, deskar (1), snowboarder: *V treh letih bodo zasneževali prav vse površine, uredili moderno progo za borderje in zgradili dve novi sedežnici // športnik, ki se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordar (//), deskar (1//), snowboarder (//): V smučarskem središču Verbier je potekalo zabavno tekmovanje alpskih smučarjev in borderjev* **E** ← agl. *boarder* iz †bórd

borélija -e ž (ĕ) **1.** biol. spiralasta bakterija iz rodu *Borrelia*: *V različnih raziskavah so ugotovili, da je v Sloveniji z borelijami okuženih od 11 do 82 odstotkov klopov* **2.** bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelioza, lymška bolezen, lymška borelioza: *zboleti za borelijo; Zdravljenje borelije v akutni fazi dokaj uspešno izvaja uradna medicina, in sicer z bolnišničnim zdravljenjem z antibiotiki* **E** ← nlat. *Borrelia* po francoskem bakteriologu *Amédéeju Borrelu* (1867–1936)

borélijski -a -o prid. (ĕ) pog. ki se nanaša na borelijo: *Borelijskega klopa imamo po vsej državi, največ na Gorenjskem in v Zgornji Savinjski dolini* **E** †borélija

borelióza -e [borelijoza] ž (ĕ) bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelija (2), lymška bolezen, lymška borelioza: *zboleti za boreliozo; Borelioza lahko povzroči resne zdravstvene zaplete, a če jo pravočasno prepoznamo, je z ustreznimi antibiotiki povsem ozdravljiva* **E** ← nlat. *borreliosis* iz †borélija

borza ^{SSKJ} -e ž (ĕ)

borza znanja -e -- ž (ĕ, ā) informacijsko središče, v katerem se zbirajo, urejajo in posredujejo podatki o ljudeh, ki znanje iščejo, in o ljudeh, ki znanje ponujajo: *član borze znanja; predstavitev delovanja borze znanja; Čeprav je škojeloška borza znanja edina na Gorenjskem, je večina iskalcev znanja Ločanov*

borzni ^{SSKJ} -a -o prid. (ĕ)

borzni posrednik -ega -a m, člov. (ĕ, ĕ) kdor opravlja borzne posle po nalogu komitenta; broker (1): *izbrati borznega posrednika; pooblaščen borzni posrednik; Borzni posredniki so včeraj sklenili 610 poslov v skupni vrednosti 3,15 milijona evrov*

borzništvo -a s (ĕ) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z borznimi posli: *Študentska borza na ekonomski fakulteti prireja drevi ob 19. uri drugi seminar borzništva in letošnji sezoni* **E** (†)bórniznik

borznoposredniški -a -o prid. (ĕ-ĕ) ki se nanaša na borzne posrednike ali borzno posredovanje: *borznoposredniška družba; borznoposredniška hiša; Bančni, zavarovalniški in borznoposredniški nadzorni organi se bodo sestali naslednji mesec in izmenjali izkušnje v zvezi s pripravami na novo tisočletje* **E** iz *borzni posrednik*

bosánščina -e ž (ā) bosanski jezik: *prevajati v bosanščino; Bosanščina ima to sposobnost, da omehča tudi najbolj zlobne dov tipe* **E** (†)bosánski

bošnjáški -a -o prid. (á) ki se nanaša na Bošnjake: *bošnjaška stranka; bošnjaško prebivalstvo; Izvajalci so izvedli pevsko-recitacijski program, oblikovan v duhu bošnjaške praznične tradicije* **E** iz lastnega imena *Bošnjak* ← hrv., srb. *Bòšnjāk*

bóter ^{SSKJ} -tra m, člov. (ĕ) kdor tujemu otroku, znane ali neznanemu, gmotno pomaga, zlasti pri šolanju: *Boter enkrat na leto prejme poročilo, kako je bil njegov denar porabljen* **E** ← stvnem. (gi)fatera iz *fater* 'očec'

bótoks -a m (ĕ) zdravilo, ki vsebuje očiščen botulin tipa A in se uporablja pri povečanem delovanju mišic ali žlez; botulin (2): *injekcija botoksa;*

Čprav je botoks postal sinonim za sredstvo, ki za določen čas odpravi gube, to snov že dolgo uporabljajo pri zdravljenju bolezenske mišične napetosti ali krčev // tako zdravilo, uporabljeno v estetske namene, zlasti za odpravljanje obraznih gub: *Vbrizgavanje botoksa, priprava, s katerim je mogoče neboleče zgladiti gube, je postalo razširjeno* **E** po imenu izdelka Botox® ameriškega podjetja Allergan iz ↑bo(tulín) + (↑)toks(ín)

botrovánec -nca m, člov. (á) otrok v odnosu do botra, človeka, ki mu gmotno pomaga, zlasti pri šolanju: *V zahvalo botrovánec neznancu le tuintam napiše pismo, ki ga naslovi na mariborsko škofijsko Karitas, od koder potuje na pravi naslov* **E** (↑)botrováti

botulín -a m (î) **1.** strup bakterije Clostridium botulinum, ki ob zaužitju povzroča botulizem: *Pred leti so našli nekaj strupenega v majonezi, pred časom pa so v premazu za tiramisu odkrili botulin, ki menda povzroča huda obolenja* **2.** farm. strup bakterije Clostridium botulinum, ki je v majhnih odmerkih rabljen kot zdravilo pri povečanem delovanju mišic ali žlez; botoks: *Na spletnih klepetalnicah ugledna zdravniška imena svetujejo odstranjanje lojnih žlez ali vsaj vbrizgavanje botulina, ki bo za določen čas – običajno tri mesece – omrtvičil žleze* **E** po bakteriji Clostridium botulinum

bovína spongiformna encefalopatija -e -e -e ž (î, ô, î) vet. nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, BSE, goveja spongiformna encefalopatija, nore krave: *Potem ko je pri kravi, ki so jo evtanazirali zaradi bolezni, trikrat ponovljeni hitri test pokazal verjetnost, da je bolehala za bovino spongiformno encefalopatijo ali boleznijo norih krav, smo doživeli šok* **E** po zgladu agl. bovine spongiform encephalopathy iz nlat. bovinus 'goveji' in spongiformis 'gobast' in encephalopathia 'možganska bolezen'

božičnica ^(SSK) -e ž (î) **1.** denarni dodatek, ki se izplača delavcu ob koncu leta kot nagrada za delovno uspešnost, poslovni uspeh: *izplačilo božičnice; Večina božičnic je bila izplačana kot del plače, s čimer so v sindikatih še posebej zadovoljni* **2.** prireditev z božično obarvanim glasbenim in literarnim programom, ki poteka v cerkvi pol ure pred polnočnico: *Pred polnočnico bi mladi naše župnije radi pripravili božičnico* **E** (↑)božičen

bráhiterapija -e ž (â-î) med. radioterapija, pri kateri se majhni viri sevanja vstavijo v tumor ali zelo blizu njega: *Z večletnimi analizami smo prišli do ugotovitve, da so rezultati brahiterapije zelo dobri oziroma enako dobri kakor operacije* **E** ← agl.

brachytherapy, frc. brachytherapie iz gr. brakhýs 'kratek, bližnji' + (↑)terapija

brainstorming -a cit. [brèjnstórmíng-] m (ê-ô) tehnika spodbujanja ustvarjalnosti in iskanja rešitev, ki jo izvaja skupina ali posameznik s spontanim nizanem idej: *Nato spet skupaj sedemo za mizo – nekakšen brainstorming različnih idej, od katerih se odločimo za eno samo* **E** ← agl. brainstorming iz brain 'možgani' + tvor. od storm 'vihar'

branding -a cit. [brèndíng-] in brèndíng -a m (ê) ustvarjanje in uveljavljanje tržne znamke za doseganje prepoznavnosti; znamčenje: *Dandanes se zdi, kot da je branding edini recept za pridobitev in lojalnost potrošnikov* **E** ← agl. branding iz brand 'blagovna znamka'

bránost -i ž (â) število, ki pove, koliko ljudi v določenem času (pre)bere kako knjigo, revijo, spletno stran: *padec branosti; raziskava branosti; Na podlagi suhoparnih podatkov o branosti, gledanosti in poslušanosti preverjam svoja lastna mnenja o medijih* **E** (↑)bráti

bránžni -a -o prid. (â) pog. panožni: *bránžni sindikat; bránžna kolektivna pogodba; bránžno združenje; Sindikati bodo hočes nočes morali poenotiti izhodišča in z delodajalci poiskati rešitve ne le na podjetniški in bránžni, temveč tudi na makroekonomski ravni* **E** (↑)bránža

brazgotínjenje -a s (î) med. proces nastanka brazgotine: *Da bi bil proces brazgotinjenja čim ugodnejši in krajši, je treba brazgotino vsakodnevno deset do dvajset minut masirati* **E** (↑)brazgotíniti se

breakdance¹ -cea cit. [brèjgdèns] in brèjkdèns -a m (ê-ê) živahen akrobatski ples, po izvoru iz Severne Amerike: *Po izkušnji standardnih plesov, folklore in breakdancea v rodnih Trbovljah se je med študijem na fakulteti za šport leta 1986 pridružil pri nas tedaj edini profesionalni sodobnoplesni skupini | V oddaji, kjer odkrivajo talente, je 72-letni dedek odskakal impresivni brejkdens in navdušil svet* **E** ← agl. breakdance iz break 'lomiti' + dance 'ples'

breakdance² -- v prid. rabi brejkdenserski: *breakdance plesalec; Že več kot tri leta delujejo kot registrirana breakdance skupina*

breakdancer -ja cit. [brèjgdènsér] in brèjkdènsér -ja m, člov. (ê-ê) kdor pleše breakdance: *Dvodnevno prireditev so odprli breakdancerji in privabili mlado, stilsko dovršeno občinstvo, ki je obkrožilo dogajanje na sredi dvorišča | Na preprogi iz lepenke so brejkdenserji izvajali cestne akrobacije* **E** ↑breakdance¹

breakdancerski ↑brèjkdènserski

brèjkdèns ↑breakdance¹, breakdance²

bréjkdénsér ↑breakdancer

bréjkdénserski -a -o in breakdancerski -a -o čit. [bréjgdénserski] prid. (ĕ-ĕ) ki se nanaša na breakdance ali breakdancerje; breakdance²: *V večernih urah se bodo v rimanju in zvijanju telesnih okončin spopadli brejkdenserski tekmeči* **E** ↑breakdancer

brezazbéstni -a -o prid. (ĕ) ki ne vsebuje azbesta: *brezazbestne plošče; Po nam dostopnih informacijah tudi še ni jasno, kateri od 20 vrtec in šol, ki so bili uvrščeni na lanski prednostni seznam, imajo danes brezazbestno streho* **E** iz brez azbésta

brezcestnínski -a -o prid. (ī) ki je brez plačila cestnine: *Avtocesta naj ne bi poslabšala njihovih življenjskih razmer, pričakujejo pa tudi vzporedno brezcestniško cesto, kakršne imajo drugje po državi* **E** iz brez cestnine

brezgluténski -a -o prid. (ĕ) ki ne vsebuje glutena: *brezglutenski izdelki; brezglutenska dieta; brezglutenska moka; Na seminarju so se hotelski kuharji poučili o celiakiji in pomembnosti brezglutenske prehrane* **E** iz brez gluténa

brezjédrski -a -o prid. (ĕ) **1.** ki je brez jedrskega, atomskega orožja: *brezjedrski svet; Nova brezjedrska usmeritev je v ZDA že sprožila precej glasne kritike* **2.** ki ne uporablja jedrske energije: *Zagotoviti je treba brezogljčno in brezjedrsko energetska politiko za 21. stoletje* **E** iz brez jédrskega (oróžja in energije)

brezkontaktní -a -o prid. (â) ki za svoje delovanje ne potrebuje neposrednega stika: *brezkontaktna kartica; V novi slovenski potni list bo vgrajen brezkontaktni čip z biometričnimi in biografskimi podatki o lastniku* **E** iz brez kontakta

brezpilótni -a -o prid. (ô) ki je brez pilota, človeške posadke: *brezpilotni prestreznik; Na vojaškem področju se čedalje bolj uveljavljajo brezpilotna letala, saj je seveda veliko lažje izgubiti letalo kakor pilota* **E** iz brez pilóta

brezpláčnik -a m (â) brezplačni časopis: *Povsem zadovoljivo obveščanje, ki ga zmore spodoben brezpláčnik, sili izdajatelj plačljivih časopisov k mrzličnemu iskanju odgovora, za kakšno vsebino so bralci sploh še pripravljani plačati* **E** (↑)brezpláčen

brezpoménski -a -o prid. (ĕ) ki je brez pomena, smisla: *Tedne in tedne izgubljam v čisto brezpomenskih razpravah* **E** iz brez poména

brezskrupulózni -a -o prid. (ô) brezobzirni, brezvestni: *To bi najbolj škodovalo samim menedžerjem, saj bi senca brezskrupuloznega ravnanja posameznikov padla na vse* **E** iz brez skrupulov

brezvéznost -i ž (ĕ) ekspr. nesmiselnost, nepotrebno: *Ljudje so običajno zelo razočarani nad Ameriko, ko se vozijo po puščavi in pričakujejo kakšno izjemno glasbo iz radia, slišijo pa same brezveznosti* **E** iz brez véze po zgledu hrv. bèveznost

brezvírusni -a -o prid. (ī) ki je brez virusov: *brezvirusna sadika; Neposrednih plačil na površino bodo lahko deležni tudi tisti hmeljarji, ki obnavljajo nasade z brezvirusnimi rastlinami določenih sort hmelja* **E** iz brez virusov

brezvrívčni -a -o prid. (f) pri katerem radijska zveza nadomešča vrstico med slušalko in telefonom: *brezvrvični telefon; Sodelovanje bi bilo koristno za obe podjetji, saj bi lahko skupaj prilagodili svoja omrežja in vlagali v razvoj brezvrvičnih povezav in novih mobilnikov* **E** iz brez vrvice

briefing ↑brífing

brífing -a in briefing -a čit. [brífing-] m (ī) kratek sestanek za posredovanje informacij, napotkov: *Zaradi stavke so odpovedali vse tiskovne konference, tudi brífing na tiskovnem predstavništvu vlade* **E** ← agl. *briefing* iz *brief* 'kratek'

brigadir^{SSKJ} -ja m, člov. (i) najvišji častniški čin in Slovenski vojski: *Brigadir v naši vojski lahko postane nekdo, ki opravi poveljniško štabno šolo (generalštabni tečaj) in ki ima številne vojaške in civilne izkušnje* **E** ← nem. *Brigadier* ← frc. *brigadier* iz (↑)brigáda

brik¹ -a m (ī) embalaža v obliki kvadra za tekočine: *Jabolčni sok brez dodanega sladkorja, pakiran v briku* **E** ← agl. *bric(c)k*, skrajšano iz imena izdelka *Tetra Brik*[®] švedskega proizvajalca Tetra Pak (od 1963), iz *brick* 'opeka'

brik² -- v prid. rabi: *Podjetje je na prodajne police poslalo sokove v litrski brik embalaži*

brisálka^{SSKJ} -e ž (â) ikona na zaslonu ali tipka na tipkovnici za brisanje računalniško napisanega ali narisanega: *Brisalka, ki je skoraj vedno v zgornjem desnem kotu, je po novem pomaknjena v spodnjo vrsto* **E** univerbizirano iz *brisála tipka*

brizgální^{SSKJ} -a -o prid. (â)

brizgální tiskálnik -ega -a m (â, â) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z brizganjem; brizgalnik, inkjet¹: *izdelovalci brizgalnih tiskalnikov; model brizgalnega tiskalnika; Medtem ko pri domačih uporabnikih že dlje časa prevladujejo barvni brizgalni tiskalniki, je barv v poslovnih dokumentih precej manj*

brizgálnik^{SSKJ} -a m (â) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z brizganjem; brizgalni tiskalnik, inkjet¹: *barvni brizgalnik; izdelovalci brizgalnikov;*

Na trg bo novi brizgalnik prišel predvidoma še v tem mesecu **E** (†)brizgati

brkljalnik -a m (â) program za pregledovanje strani na svetovnem spletu; brskalnik: *Vsakič, ko se naš spletni brkljalnik poveže s kakim spletnim naslovom, sporoči podatke o našem internetnem naslovu, ponavadi pa še o tipu brkljalnika in operacijskem sistemu našega računalnika* **E** (†)brkljati

bróker -ja m, člov. (ô) pog. 1. kdor opravlja borzne posle po nalogu komitenta; borzni posrednik: *uspešen broker; Iščejo brokerja, da bi ob sprostitvi trgovanja na borzi čim prej prodali svoje delnice* 2. posrednik: *Ne morem razumeti, da lahko brokerji ponujajo nižjo ceno zavarovanja, kot jo ponujajo zavarovalnice* **E** ← agl. *broker* 'mešetar, posrednik'

brókerski -a -o prid. (ô) pog. ki se nanaša na brokerje: *brokerska hiša; S svojimi brokerskimi izkušnjami se mu je posrečilo zbrati na stotisoče levov za obnovo samostana* **E** †bróker

brskallec -lca [bærskauca] m, člov. (â) kdor pregleduje strani na svetovnem spletu; deskar (2), srfar (2), surfer (2): *Izurjeni brskalci po internetu lahko najdejo na njem več kot 3560 revij* **E** †brskati

brskální -a -o prid. (â) ki je v zvezi z brskanjem, pregledovanjem strani na svetovnem spletu: *brskalne navade; Omogočimo lahko tudi pošiljanje elektronske pošte in tiskanje iz brskalnega okolja, določimo pa lahko tudi seznam spletnih strani, ki jih brskalniki ciklično prikazuje v času nedejavnosti* **E** †brskati

brskálnik -a m (â) program za pregledovanje strani na svetovnem spletu; brkljalnik: *spletni brskálnik; Gre za zmogljiv brskalnik, katerega glavna prednost je izjemna podpora spletnim standardom* **E** †brskati

brskanje ^(SSK) -a s (ř) pregledovanje strani na svetovnem spletu; deskanje (3), surfanje (2): *spletno brskanje; Na Japonskem se večja števila uporabnikov, ki se s spletom prvič srečajo prek telefona in kar preskočijo obdobje brskanja z osebnim računalnikom* **E** †brskati

brskati ^(SSK) -am nedov. (ř ř) pregledovati strani na svetovnem spletu; deskati (3), surfati: *brskati po svetovnem spletu; Nekega dne v lanskem letu, ko se je že odločil, da bo iz svoje življenjske zgodbe naredil film, je brskal po internetu in iskal naslove slovenskih producentov* **E** = bolg. *brškam* 'narahlo tolčem', sorodno z (†)brizgati

BSE -- in -ja [bɛsɛs -ɛja in bəsəɛ -ɛja] m (ê ê) krat. nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene mož-

gane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, bovina spongiformna encefalopatija, goveja spongiformna encefalopatija, nore krave: *imeti BSE; izbruh BSE; pojav BSE; Država je že sprejela ukrepe na področju diagnosticiranja BSE (boleznih norih krav)* **E** ← agl. *BSE*, kratica za *b(ovine) s(pongiform) e(ncephalopathy)* 'bovina spongiformna encefalopatija'

BTC -ja in -- [bɛtɛçɛ -ɛja in bətəçɛ] m (ê ê; ð) krat. velik kraj, prostor s trgovskimi, poslovnimi objekti; betece, blagovno-trgovinski center: *Glede na uspeh in privlačnost BTC-ja, trgovine v centru mesta ne bodo vitalne s ponujanjem enakega* **E** kratica za *B(lagovno)-t(rgovinski) c(enter)*

bug -a cit. [bág-] m (â) rač. napaka v programski kodi računalniškega programa, sistema; hrošč: *Imam TV, ki je imel na začetku bug, ampak po naložitvi novega programa ni več problemov* **E** ← agl. *bug*, prvotno 'hrošč'

búkla -e ž (û) pog. knjiga: *In obsedeli sva doma kot dve stari, vneto beroči dami, vsaka s svojo buklo* **E** (†)búkve

búler -ja m (ú) nav. mn. čevelj z okroglo, dvignjeno kapico in debelimi podplati: *črni bulerji; Fant si obuje težke bulerje, si na glavo povezne črno kapuco in se odpravi na nočni pohod* **E** nejasno, morda po novozelandski tovarni *John Bull* ali iz agl. *bully* 'nasilnež' ali iz (†)búla'

bulímičarka -e ž, člov. (i) ženska, ki ima bulimijo: *Od osebnostnih lastnosti je za bulimičarko značilna velika želja po popolnosti in uspešnosti* **E** †bulímik

bulímični -a -o prid. (i) ki je v zvezi z bulimijo: *bulimična dekleta; bulimična oseba; In vendar je znana tudi povezanost med spolno zlorabo v otroštvu in kasnejšem razvojem bulimičnega obnašanja* **E** †bulimíja

bulimíja -e ž (i) duševna motnja, ki se kaže v pretirani potrebi po hrani, jedenju in bljuvanju: *Se vam ne zdi, da se v javnosti bulimija in anoreksija velikokrat preveč površno razlagata kot »motnja hranjenja, povezana predvsem s tem, da bi zadostili idealu družbe biti lep in mlad, torej suh«* **E** ← nlat. *bulimia* ← gr. *bulímia* 'volčja lakota'

bulímik -a m, člov. (i) kdor ima bulimijo: *Polovica bulimikov nikoli ne poišče strokovne pomoči, saj se ta motnja hranjenja na zunaj ne vidi* **E** †bulimíja

bulmastif -a m, živ. (i) velik, mišičast pes s kratko dlako, širokim gobcem in majhnimi visečimi uhlji: *Bulmastif je zelo učljiv, prilagodljiv in vodljiv pes, vendar mu moramo posvečati veliko pozornosti* **E** ← agl. *bullmastiff* 'iz bull 'bik' + †mastif

bulteriér -ja [bulteriér] m, živ. (Ě) močen, srednje velik mišičast pes z glavo, značilno izbočeno od temena proti konici gobca: *Bulterier je čvrsto grajen, mišičast in živahen pes z odločnim izrazom* **E** ← agl. *bullterrier* iz *bull* 'bik' + (†)teriér

búmbár -ja m, člov. (û) slabš. omejen, neumen človek; butec^(SSKJ): *Seveda ve to vsak bumbar* **E** = hrv., srb. *būmbár* 'čmrli, debeluh', nar. bolg. *būbár* 'hrošč' < pslov. **bqbarь* iz **bqbatī* 'zibati se, tolči'

búndestág -a m (û-â) spodnji dom nemškega parlamenta: *nemški bundestag; poslanci bundestaga; predsednik bundestaga; Nemški kancler, ki bo od prvega zasedanja bundestaga do imenovanja novega predsednika vlade le še vršilec dolžnosti, se o svoji prihodnosti še ni izrekel* **E** ← nem. *Bundestag* iz *Bund* 'zveza' + *Tag* v pomenu 'srečanje, zbor'

bungee jumping -- -a cit. [bándži džámping-] in bándži džámping -- -a m (â, â) skakanje v globino, pri katerem je skakalec pripet z dolgo elastično vrvjo; skakanje z elastiko: *V soju luči so vso noč z žerjava, postavljenega na mostu, izvajali tudi bungee jumping* **E** ← agl. *bungee jumping* iz *bungee* 'elastična vrv' in *jumping* 'skakanje'

búrger -ja m (û) zrezek okrogle oblike iz sesekljane mesa, sira ali zelenjave z dodatki, serviran navadno v okroglem kruhu: *V povprečju taka solata vsebuje približno 500 kalorij in ima veliko več maščobe, kot na primer velik sirov burger* **E** ← agl. *burger*, skrajšano iz *hamburger* po nemškem mestu *Hamburg*

búrka -e ž (û) **1.** širok trak, kos blaga, s katerim si muslimanke pokrivajo obraz: *Iz vozila so izstopile tri ženske, pokrite z burko, ruto z odprtino v višini oči* **2.** vrhnje oblačilo muslimank v obliki ogrinjala, ki pokriva telo od glave do peta: *Talibanski režim je ženskam zapovedoval, da se odenejo v burke, tradicionalna oblačila, ki povsem zakrijejo telo in obraz* **E** ← agl. *burqa*, nem. *Burka* ← arab. *burķu*

bushizem †bušizem

bušízem -zma in bushizem -zma cit. [bušízəm] m (Ī) **1.** ekspr. beseda ali besedna zveza, značilna za ameriškega predsednika Georgea Busha mlajšega, navadno nesmiselna ali neumna: *Če bi se Bush z vsakim bušízmom postaral za sekundo, bi bil zdaj že starejši od ameriške neodvisnosti* **2.** politika ameriškega predsednika Georgea Busha mlajšega: *Od druge svetovne vojne, sploh pa zadnjih de-*

set let zahodne globalizacije planeta z vrhuncem v bušízmu, ki se očitno nadaljuje v obamaizem, se je svet zelo spremenil **E** po ameriškem predsedniku Georgeu Walkerju Bushu (1946–)

butálščina -e ž (â) ekspr. neumno ravnanje ali vedenje: *Vse to njihovo početje je butalščina* **E** (†)butálski

butični -a -o prid. (Ī) ki je v zvezi s posebno, nese-rijsko izdelavo v manjši količini: *Proizvodnja letal je butična in nese-rijska* **E** (†)butík

butler -ja cit. [bátler] in bátler -ja m, člov. (â) v angleškem okolju služabnik, strežnik v ugledni, premožni hiši: *Nekdanji butler waleške princese piše knjigo o pravilih lepega vedenja in umetnosti zabavanja | Batler sprejema goste pri vratih po predhodnih navodilih svojega gospodarja* **E** ← agl. *butler* ← stfrč. *bouteillier* iz *bouteille* 'steklenica'

búto -a in butoh -a cit. [búto] m (û) sodobni ples ekspressionističnega značaja, po izvoru iz Japonske: *Buto, ki se je po drugi svetovni vojni na Japonskem razvil kot odgovor na pretirano amerikanizacijo, je povezava med človekovo notranjostjo in zunanostjo* **E** ← agl. *butoh* ← jap. *butō* iz *bu* 'ples' in *tō* 'korak'

butoh †búto

búzi -ja m, člov. (û) slabš. gej, homoseksualec; peder^(SSKJ), homič, toplovodar: *Na srednji šoli smo imeli dva profesorja buzija in nista bila kaka posebnost* **E** skrajšano iz (†)buzaránt

bypass^(SSKJ) -a cit. [bájpas] in bájpas -a m (â) **1.** operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; obvod (2), premostitvena operacija: *En bypass lahko traja ure in ure | Preživel sem tri bajpase, zamenjali so mi oba kolka* **2.** kar se naredi, uporablja namesto obstoječega zaradi potrebe ali koristi koga; obvod (3): *Zakon je zapisan tako, da predstavlja bypass mimo ustave, da na neki način zlorablja ohlapnost ustavnih določil | Izčrpavanja matičnega podjetja z bajpasom naša pravna praksa ne ocenjuje kot krajo, ker takšnih primerov naša pravna praksa še ne pozna* **E** ← agl. *bypass*, prvotno 'obvoz', iz *by* 'ob, poleg' + *pass* 'prehod'

bypass² -- v prid. rabi, v zvezi *bypass podjetje* podjetje, ki je ustanovljeno kot vzporedno obstoječemu zaradi potrebe ali koristi koga: *Bypass podjetje je bilo zaradi nezakonitega vpisa izbrisano iz sodnega registra*

byte †bájt

C

cánkar -ja m, živ. (á) pog., v letih od 1991 do 2007 bankovec za deset tisoč slovenskih tolarjev: *ponarejeni cankarji*; *Med kupci je bilo tudi znatno število takih, ki so s cankarjem poskušali kupiti škatlico cigaret, nazaj pa so dobili kar lep kupček evrov* **E** po pisatelju Ivanu Cankarju (1876–1918), upodobljenem na bankovcu

capri †kápri

cár ^(SSK) -ja m, člov. (ā) pog., v povedni rabi kdor zaradi svojih uspehov, zanimivih, prijetnih značilnosti vzbuja občudovanje; džek, frajer (1): *biti res car*; *Najhitrejši med moškimi in ženskami na svetu na 100 m so carji športa* **E** ← hrv., srb. *cār* ← rus. *cár* < slovan. **cbsar*'b ← lat. *Caesar*

carpaccio †karpáčo

carving¹ -a cit. [kárving-] in kárving -a m (â) smučanje z nekoliko krajšimi smučmi, ki so razširjene na koncih in tako omogočajo lažje zavijanje in vodljivost: *Zveza trenerjev in učiteljev smučanja Slovenije je med vikendom priredila državno prvenstvo v veleslalomu in carvingu* | *Žal smo Slovenci, ki smo karving prvi razvili, to revolucijo v alpskem smučanju slabo izkoristili* **E** ← agl. *carving* iz *carve* 'rezati, rezbariti'

carving² -- v prid. rabi: *carving smuč* in smuč *carving*; *V danes uveljavljeni carving tehniki smuč* *s poudarjenim stranskim lokom omogočajo smučanje brez oddrsavanja*

casting -a cit. [kásting-] in kásting -a m (â) **1.** izbira igralcev, udeležencev in nastopajočih, zlasti v športu, gledališču in manekenstvu, in razdeljevanje vlog: *Napisala sem scenarij, napravila casting in film posnela s študenti igre* | *Kadar delam, sicer vem, da imam snemanje recimo dva dni, da začnem ob devetih, končam ob šestih ali pa tudi ob devetih, pri kastingih pa nikoli ne več* **2.** športni ribolov, pri katerem se z obale, brega meče ribiška vrstica v vodo; ribolov z obale: *Najprej je treba povedati, da je casting tekmovalna panoga, ki izhaja iz ribolova, tekmovalne discipline pa potekajo na suhem in ne v vodi* | *Slovensko zastopstvo v kastingu se je z nedavnega svetovnega prvenstva v Švici domov vrnilo z zlato in srebrno kolajno* **E** ← agl. *casting* iz *cast* 'metati, snuti, zamišljati si'

casual¹ -- cit. [kêžuə] prid. (ê) **1.** obl. sproščen, neformalen, zlasti v povezavi z oblekami in obutvijo: *casual kolekcija*; *casual obleka*; *Podjetje v prihodnjem letu stavi na oblačila, ki jih označujejo kot novo romantiko v casual stilu* **2.** sproščen, neformalen, ravnodušen, zlasti v komunikaciji: *Američani so s svojo brezbriznostjo, sproščenostjo, casual in pregovorno pozitivno držo zdaj prekosili sami sebe* **E** ← agl. *casual* ← stfrc. *casuel* ← poznolat. *cāsuālis* 'naključen' iz *cāsus* 'padec, dogodek, naključje'

casual² prisl. (ê): *Večina je bila oblečena zelo športno in casual*

catering -a cit. [kêtering-] in kêtering -a m (ê) gostinska dejavnost, ki se ukvarja s pripravo in postrežbo jedi, pijače po naročilu na različnih prireditvah, ob različnih priložnostih: *Gostom je na voljo bar, ob prireditvah pa nudijo tudi kulinarične pogostitve v sodelovanju z zunanjo družbo za catering* | *Podjetje je razširilo svojo dejavnost še na področje gostinstva (slašičarstvo, katering) in izobraževanje krupjejev* **E** ← agl. *catering* iz *cater* 'dobaviti, priskrbeti'

CD -ja in -- [çédé-êja] m (ê ê) krat. **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *Pred nekaj meseci je izšel CD s koncertnimi posnetki* **2.** podatki, navadno glasba, posneti na taki plošči; CD-plošča (2), cede (2), cedejka (2), zgoščenka (2): *Ko sem si prvič zavrtel CD v avtu, nisem mogel verjeti, da sta en človek in ena električna kitara lahko tako močna* **E** ← agl. *CD*, kratica za *c(ompact) d(isk)*, dobesedno 'zgoščen disk' kot opozicija do 12-palčnega laserskega diska, agl. *laser disk*

CD- [çédé] prvi del zložen (ê) ki se nanaša na optično digitalno ploščo za shranjevanje podatkov ali na podatke, navadno glasbo, posnete na taki plošči: *CD-predvajalnik* in predvajalnik CD; *CD-plošča* in plošča CD **E** †CD

CD-player -ja cit. [çédé-plêjer] m (ê-ê) naprava za predvajanje zvočnih posnetkov s CD-jev; CD-predvajalnik, laserski gramofon (1): *prenosni CD-player*; *V razredu ni kasetofona ali CD-pla-*

yerja, ker ni finančnih sredstev **E** ← agl. *CD player* iz ↑CD + ↑player

CD-plôšča -e in plôšča CD -e -- [çedé-plôšča] ž (ê-ô) **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *Trio bo predstavil pesmi, ki so v prvi polovici januarja izšle na CD-plošči* **2.** podatki, navadno glasba, posneti na taki plošči; CD (2), cede (2), cedejka (2), zgoščenka (2): *Posnel je več kot trideset CD-plošč in pripravil številne radijske posnetke* **E** ↑CD + (↑)plošča

CD-predvajalnik -a in predvajalnik CD -a -- [çedé-predvajalnik] m (ê-â) naprava za predvajanje zvočnih posnetkov s CD-jev; CD-player, laserski gramofon: *Prvi CD-predvajalnik se je na trgu pojavil že v osemdesetih, vendar zaradi občutljivosti na tresljaje še ni služil svojemu namenu* **E** ↑CD + ↑predvajalnik

CD-róm -a [çedé-róm in çedé-rôm] m (ê-ô; ê-ô) optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *V okviru prireditve bo izdan CD-rom, na katerem bodo slike, animacije in podatki o prireditvi in nastopajočih* **E** ↑CD + ↑RÓM

cedé -êja m (ê ê) **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cedejka (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *Zaradi razširjenosti formata mp3 in piratskih cedejev se je znižala komercialna vrednost glasbe* **2.** podatki, navadno glasba, posneti na taki plošči; CD (2), CD-plošča (2), cedejka (2), zgoščenka (2): *Novi cede bo izšel tudi v hrvaškem in angleškem jeziku* **E** ↑CD

cedéjka -e ž (ê) pog. **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *Obiskovalci dobijo ob vходу vodič v obliki cedejke in dvanajst gledaliških listov* **2.** podatki, navadno glasba, posneti na taki plošči; CD (2), CD-plošča (2), cede (2), zgoščenka (2): *S slušalkami na glavi med ogledom poslušajo cedejko* **E** univerbizirano iz ↑CD-plôšča

cederóm -a in cederóm -a m (ô; ô) optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), kompaktni disk, kompaktna plošča, zgoščenka (1): *Sedem let po izidu knjižne oblike je leksikon prenesen na cederom* **E** ↑CD-rom

cederómski -a -o in cederómski -a -o prid. (ô; ô) ki se nanaša na cederom: *Včeraj so v Narodni in*

univerzitetni knjižnici v Ljubljani predstavili cederómski strežnik v mreži, ki omogoča velikemu številu uporabnikov, da hkrati pregledujejo podatkovne zbirke, dosegljive na strežniku **E** ↑cederóm

celiakija -e [celijakija] ž (î) med. kronična bolezen tankega črevesa, ki je posledica preobčutljivosti na gluten: *bolehati za celiakijo; bolnik s celiakijo; V zadnjih desetletjih ugotavljamo čedalje več celiakije pri starejših otrocih in pri odraslih* **E** ← nlat. *coeliacia* iz gr. *koiliakós* 'črevesni, trebušni' iz *koilia* 'črevesje, trebuh'

cêljščina -e ž (ê) za Celje značilna govorica: *Profesor je prijazen in ljubezniv mož in njegova mehka cêljščina ga dela še bolj simpatičnega* **E** (↑)cêljški

celosténski -a -o prid. (ê) ki zavzema celo steno: *Sejne sobe so opremljene s celostenskimi črno-belimi fotografijami ljubljanskih vodnjakov, ki jih je posnel znani arhitekturni fotograf* **E** iz *céla sténa*

celulítni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s celulitom: *celulitno tkivo; Pod mikroskopom so v maščobnem in vezivnem tkivu s celulitnih predelov našli znake kroničnega vnetja* **E** (↑)celulít

cènt ^(SSK) cênta in cênta m (ê é; ê) vrednost ene stotine evra; stotin: *Prav je, da potrošniki gledajo na vsak cent* **E** ← agl. *cent* (in v izgovoru prilagojeno starejši izposojenki s pomenom 'sto kilogramov'), starejše 'stotina', pod vplivom (↑)procènt iz prvotnega 'sto' ← stfrc. *cent* < lat. *centum*

cênter ^(SSK) -tra in cênter ^(SSK) -tra m (ê; ê)

cênter dôbrega počútja -tra -- -- in cênter -tra m (ê, ô, ú; ê) center, ki s ponudbo različnih sprostitvenih tehnik, zdrave prehrane človeku omogoča dobro počutje; velnes! (2): *graditi sodobni center dobrega počutja; obisk centra dobrega počutja; ponudba centra dobrega počutja; V termah so obnovili zdraviliške kadi, ki jim pravijo kopeli vodnih nimf in bodo vključene v center dobrega počutja kot sprostitvena ponudba*

cênter odličnosti -tra -- in cênter -tra m (ê, í; ê) središče visokokakovostne multidisciplinarne skupine raziskovalcev, ki z uporabo sodobnih tehnologij povezuje znanost in gospodarstvo: *ustanoviti center odličnosti; razpisati centra odličnosti; Znotraj globalne strukture je njihov center odličnosti strateško usmerjen v posebne tehnologije, ki bodo tudi v prihodnje glavno delovno področje tako v razvoju kot tudi proizvodnji*

cênter za tújce -tra -- -- in cênter -tra m (ê, ú; ê) ustanova, ki na ozemlju svoje države skrbi za tujce brez ustreznih dokumentov za bivanje; CT²: *nastaniti koga v center za tujce; S sošolka-*

*mi so hodile v center za tujce, kjer so se z njihovi-
mi otroki pogovarjale, risale, se igrale družabne
igre, plesale in jih spodbujale*

centrálni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

centrálno zaklépanje -ega -a s (â, ê) sistem za hkratno zaklepanje vseh vrat vozila: *daljinsko centralno zaklepanje; Voznik je bil toliko pri sebi, da je s centralnim zaklepanjem takoj zaprl vsa vrata in sprožil alarm, da so tatovi pobegnili*

centrist -a m, člov. (î) polit. kdor zavzema sredinsko stališče med levico in desnico v večstrankarski politični ureditvi: *Izvirno levosredinska stranka se je več deset let pomikala na desno; danes njeni pripadniki veljajo za centriste, vendar so v evropskem parlamentu člani desničarskih povezav* **E** (↑)centrízem

centristični -a -o prid. (i) polit. ki je v zvezi s centri-
sti ali centrizmom: *centristične stranke; Na pobudo koalicijskega partnerja je prišlo do izglasovanja nezaupnice centristični vladi* **E** (↑)centrist

centristka -e ž, člov. (î) polit. ženska, ki zavzema sredinsko stališče med levico in desnico v večstrankarski politični ureditvi: *Med kampanjo se je družil z močnimi ženskami, denimo s centristko Simone Veil, bojevnico za legalizacijo splava v Franciji* **E** (↑)centrist

certificiranje -a s (î) strokovni postopek, s katerim se pisno zagotovi, da je ocenjeni izdelek ali dejavnost v skladu z določenimi predpisi in standardi; certifikacija: *politika certificiranja; postopki certificiranja; Kmalu bo oblikovana posebna skupina, ki bo izpeljala postopek certificiranja za izdelke z geografskim poreklom ali izdelke višje kakovosti, kakršna je ajdova kaša po tradicionalnem receptu* **E** iz certificarati ← nem. zertifizieren ← lat. certifiçare iz certus 'odločen, gotov' + facere 'napraviti'

certifikacija -e ž (â) strokovni postopek, s katerim se pisno zagotovi, da je ocenjeni izdelek ali dejavnost v skladu z določenimi predpisi in standardi; certificiranje: *certifikacija izdelkov; postopek certifikacije; Udeleženci seminarja so razmišljali, kako vzpostaviti sistem evalvacije, certifikacije in mentorstva vzgojiteljem in učiteljem* **E** ← nem. Zertifizierung iz certificarati, (↑)certificiranje

certifikát ^{SSKJ} -a m (â)

certifikát kakóvosti -a -- m (â, ó) uradno potrdilo o kakovosti izdelka, dejavnosti: *prejeti certifikát kakovosti; mednarodni certifikát kakovosti; pridobitev certifikata kakovosti; Upravna enota je konec tedna dobila mednarodni certifikát kakovosti*

certifikátni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s certifikatom: *certifikatni račun; certifikatni sistem; certifikatna agencija; Želi država vplivati na certifikatni trg?* **E** (↑)certifikát

certifikátski -a -o prid. (â) ki se nanaša na certifikat: *certifikatski primanjkljaj; Na vsak način ima prav, ko svoje certifikatske delničarje prepričuje: ne prodajajte, če ni sila* **E** (↑)certifikát

certifikátska lúknja -e -e ž (â, û) v postopku lastninjenja nastali presežek vrednosti lastniških certifikatov glede na vrednost lastninenega premoženja; privatizacijska vrzel: *Vlado je treba vedno znova opominjati, da še ni uresničena njena obveznost, da pokrije tako imenovane certifikatske luknje*

céstni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

céstni obróč -ega -a m (ê, ô) cesta, pot, speljana v obliki obroča okrog naseljenega kraja: *ljubljski cestni obroč; notranji cestni obroč; Treba bo dokončati cestni obroč okoli mesta in glavne ceste spremeniti v šestpasovnice*

céstna ovíra -e -e ž (ê, î) podolgovata nizka izboklina, ki poteka prečno čez cestišče, namenjena omejitvi, zmanjševanju hitrosti vožnje; grbina, ležeči policaj: *Da ne bi prišlo do kake hujše prometne nesreče, predlagam, da bi se na tej cesti zgradilo cestne ovire (grbine), ki bi preprečile veliko hitrost*

cestníniti -im nedov. (î î) pobirati pristojbino za uporabo cest: *cestniniti tovornjake; satelitsko cestniniti; Zakon naj bi med drugim odgovoril na vprašanje, ali bi bilo treba cestniniti tudi državne ceste* **E** (↑)cestnína

cestnínjenje -a s (î) pobiranje pristojbine za uporabo cest: *elektronsko cestnjenje; satelitsko cestnjenje; sistem cestnjenja; Uvajanje pravičnejšega cestnjenja, ko bi cestnino plačevali po resnični uporabi, je za prihodnja leta napovedoval doverljajši prometni minister* **E** (↑)cestníniti

chardonnay -ja cit. [šardoné -êja] in šardoné -êja m (ê ê) **1.** trta z majhnimi do srednje velikimi, zbitimi, koničastimi grozdi cilindrične oblike, po izvoru iz Francije: *Suho peneče se vino je narejeno iz chardonnayja, modrega pinota in rebule | Letos so pustili 40 arov vinograda z nasadom šardoneja v bližini cerkve na Kapeli* **2.** zlatorumeno kakovostno vino iz grozdja te trte s cvetno ali sadno aromo: *Chardonnay se je štiri mesece staral v barikih in diši po zrelem sadju in nežni vanilji | K pečenemu odojku se prilagaja barikiran šardone, malvazija in sivi pinot* **E** ← frc. chardonnay po krajevnem imenu Chardonnay

chat -a cit. [čēt] m (ē) sinhrona komunikacija med uporabniki interneta; chatanje, klepet, klepetanje: *Mladina se je hitro navadila na skrajšano pisavo na internetnih konferencah, chatih, SMS-ih ipd.* **E** ← agl. chat 'klepet'

chatanje -a cit. [čētanje] s (ē) sinhrona komunikacija med uporabniki interneta; chat, klepet, klepetanje: *Pred začetkom chatanja je mladostnika dobro opozoriti na nekatere nevarnosti* **E** ↑ chatati

chatati -am cit. [čētati] nedov. (ē) pogovarjati se prek internetne storitve, ki omogoča sinhrono komunikacijo med uporabniki; klepetati: *Novi elektronski mediji bodo spremenili naš planet v globalno vas, v kateri bodo vsi izdatno in enakopravno chatali* **E** ↑ chat

cheeseburger -ja cit. [čízburger] in čízburger -ja m (ī) sendvič, navadno okrogle oblike, z zrezkom iz sesekljanega mesa in z rezino sira: *Brokerji ob gol-tanju opoldanskega cheeseburgerja živčno strmijo v borzno tečajnico nad prodajnim pultom | Vrsta se tako hitro sprazni, da se znajdem pred blagajno prej, kot se utegnem odločiti, ali bom naročil hamburger ali čízburger* **E** ← agl. cheeseburger iz cheese 'sir' + ↑búrger

chi -ja cit. [čí] in čí -ja m (ī) univerzalna kozmična energija v taoizmu: *Dobri stari sprehod po gozdu je v poplavi zena, chija, jina in janga nekoliko iz mode, svoje zdravilne moči pa naj ne bi izgubil | Či je vitalna energija, ki prežema vse, kar je živega* **E** ← agl. chi ← kit. qì

ciabatta ↑čabáta

ciklamát -a m (ā) kem. zelo sladka umetna snov: *Ciklamat je potencialno kancerogen in povzroča migrene, poškodbe zarodkov in testisov pri poskusnih živalih* **E** ← agl. cyclamate, generično ime za natrium cyclohexylsulfamate 'natrijeva sol ciklamne kisline'

ciljani -a -o prid. (ī) ki ima točno določen cilj, namen; ciljni (1), tarčni (1): *ciljani ukrepi; ciljana oglaševanje; Čezmerna in ne dovolj ciljana uporaba antibiotikov vodi do povečane odpornosti bakterij* **E** (↑)ciljati

ciljni ^{SSKJ} -a -o prid. (ī) **1.** ki ima točno določen cilj, namen; ciljni, tarčni (1): *ciljni raziskovalni program; ciljne raziskave; temeljna ciljna izhodišča; Nenavadna je bila tudi lanskoletna ponovitev ciljnega razpisa za izbor predstavnika na Beneškem bienalu* **2.** na katerega je usmerjeno določeno delovanje: *ciljna oseba; ciljna skupina; Po odpravljenem izpadu izvornega strežnika izvedemo obnavljanje datotek v izvornem strežniku iz ciljnega strežnika* **3.** ki je postavljen, določen kot cilj kake-

ga prizadevanja: *ciljni kraj potovanja; ciljna cena za mleko; ciljna vrednost stroškov; Smo zgolj tranzitna ali tudi ciljna država? To vprašanje se vsiljuje ob vse večjem pritisku prebežnikov na naše meje* **E** (↑)cilj

ciljno prisl. (ī): *ciljno naravnani ukrepi; ciljno usmerjene raziskave; Tudi v sprejetih sklepih sta bila poudarjena strateško razmišljanje in ciljno vodena univerza, še posebno njena vloga v vseživljenjskem učenju, kar sicer tudi izhaja iz bolonjske deklaracije*

címer -mra m, člov. (ī) pog. sostanovalec, navadno v dijaški ali študentski sobi: *Slišala sem, da naj bi stanovalki címer šel na živce, zato ga je prijavila* **E** ← nem. Zimmer(kamerad) iz Zimmer 'soba' + Kamerad 'tovariš'

címra -e ž, člov. (ī) pog. sostanovalka, navadno v dijaški ali študentski sobi: *Zaradi študija je zapustila rodni Maribor in z dvema cimrama živi v Ljubljani* **E** ↑címer

citátnost -i ž (â) **1.** dejstvo, da je kaj citirano: *Kadar gre za evidentno citatnost, to označimo z narekovaji ali kurzivo* **2.** posebna oblika medbesedilnosti, za katero je značilna dobesedna navedba tujega besedila: *Rezultat kritičnega pregleda teorij citatnosti je avtorjevo spoznanje, da je vsem skupna ideja o medbesedilno odvisnem vzpostavljanju smisla besedila* **E** (↑)citáten

citíranost -i ž (ī) kazalec uspešnosti avtorja, dela glede na pogostnost citiranja: *citiranost člankov; indeks citiranosti; Mednarodna odmevnost njegovega dela se kaže v bogati citiranosti in več kot 50 vabljenih predavanjih* **E** (↑)citíratí

civilni ^{SSKJ} -a -o prid. (ī)

civilna družba -e -e ž (ī, ū) združenje državljanov, ki zastopa javne interese nasproti ukrepom oblasti: *Protestu predstavnikov civilne družbe zaradi zadnjih sprememb na listi zdravil, s katerimi so se nekatera zdravila za otroke in mladostnike znašla na negativni listi, še ni videti konca* **civilna iniciatíva** -e -e [inicijativa] ž (ī, ī) organizirana skupina občanov, ki zastopa kako mnenje, predlog, zahtevo ljudi; civilna pobuda, državljanska pobuda: *Živilna iniciativa je na javni obravnavi dala osem pripomb*

civilna nēposlušnost -e -i ž (ī, è-ū) nenasilna nepokorščina državnim organom; državljanska neposlušnost: *»Koraka k civilni neposlušnosti si preprosto nisem upal napraviti,« priznava, po boža svojo žametno sivo siamsko mačko in se zasméje*

civilna pobúda -e -e ž (ī, ū) organizirana skupina občanov, ki zastopa kako mnenje, predlog,

zahtevo ljudi; civilna iniciativa, državljanska pobuda: *Civilna pobuda je peticijo s 1300 podpisov včeraj poslala občinskemu svetu občine, ki je po podpisu pogodb z agencijo podprl sodelovanje v postopku iskanja lokacije za odlagališče radioaktivnih odpadkov*

civilni pogum -ega -a m (ī, ū) pogum, ki ga kdo izkazuje s tem, ko javno pove svoje mnenje in ga zastopa pred oblastjo ne glede na posledice v javnosti: *Konkretna ocena je rezultanta več dejavnikov, med katerimi velja poleg strokovnosti omeniti predvsem osebno poštenost, civilni pogum in poklicno etiko*

civilno služenje vojaškega roka -ega -a -- -- s (ī, ū, á, ô) služenje vojaškega roka z opravljanjem dela v civilni ustanovi: *Z odpravo civilnega služenja vojaškega roka so morali povečati število operativcev*

civilnik -a m, ðlov. (ī) **1.** kdor je na civilnem služenju vojaškega roka: *Številne organizacije, ki se ukvarjajo s humanitarno dejavnostjo ali varstvom in reševanjem, bodo ostale brez nabornikov, ki so služili kot civilniki* **2.** kdor zagovarja načela civilne družbe: *Veliko je bilo držav, ki so na pritisk civilnikov ukinile smrtno kazen* **E** (†)civilen

civilnodružbeni -a -o prid. (ī-ū) ki je v zvezi s civilno družbo: *civilnodružbene organizacije; civilnodružbena pobuda; civilnodružbeno gibanje; Ni se mogoče znebiti občutka, da dolgo pričakovana in včeraj izvedena ustanovitve tega društva presega zgolj društvene, civilnodružbene okvire in je pomemben mejnik na slovenskem političnem prizorišču* **E** iz civilna družba

cockpit †kôkpit

comeback -a cit. [kámbek] m (â) vrnitev, navadno na javno sceno: *»Ne, takšnemu življenju se res ne nameravam odreči,« je dvakratni svetovni prvak v finskih medijih ovrgel govorice o comebacku* **E** ← agl. comeback iz come 'priti' + back 'nazaj'

cóna ^{SSKJ} -e ž (ô)

cóna za pešce -e -- -- ž (ô, ê) predel v prometni ureditvi mesta, kjer je prepovedan dostop z vozili: *Precej naj bi se razširila cona za pešce, vendar se pojavljajo številna vprašanja, kako bo brez nekaterih vitalnih prometnic deloval promet v centru mesta*

consulting -a cit. [konzáltiŋg-] in konzáltiŋg -a m (â) strokovno, izvedensko svetovanje: *Širitev poslovnega sodelovanja zahteva razvoj consultinga, zlasti v državah, kjer je poslovanje tesno povezano s tradicijo in zelo svojevrstno kulturo | Zakaj se branite tujega inženiringa, konzaltinga, nadzora?* **E** ← agl. consulting iz (†)konzultirati

controlling †kontróliŋg

cookie †kúki

cool †kúl¹, kúl²

copywriter -ja cit. [kôpijúrájter] m, ðlov. (ô-â) pisec, oblikovalec reklamnih, oglaševalskih, propagandnih besedil: *Med prijavljenimi udeleženci so starejši kreativni direktorji oglaševalskih agencij, ugledni copywriterji in umetniški direktorji iz oglaševalskih agencij ter poslovno vodstvo raznih podjetij* **E** ← agl. copywriter iz (†)kôpija + writer 'pisec'

corn flakes -- -a in cornflakes -a cit. [kôrân fléks] m (ô, ê) pečeni kosmiči iz koruznega zdroba, ki se navadno prelijejo z mlekom, jogurtom: *Ponavadi zajtrkujem corn flakes z mlekom* **E** ← agl. corn flakes iz corn 'koruza' in mn. od flake 'luska, kosem, kosmič'

country¹ -ja cit. [kántri] in kántri -ja m (â) zvrst popularne glasbe, ki izhaja iz tradicionalne ljudske, narodne glasbe ameriškega podeželjja; country glasba: *poslušati country; Melodije se približajo ameriškemu jugu: countryju, gospelu in bluesu* **E** ← agl. country (music) 'podeželska glasba' iz country 'dežela' (in (†)múzika)

country² -- v prid. rabi: *country pevec; country stil; country glasba; Njen album je najbolje prodajani country album vseh časov v ZDA*

country glásba -- -e in kántri glásba -- -e ž (â, â) zvrst popularne glasbe, ki izhaja iz tradicionalne ljudske, narodne glasbe ameriškega podeželjja; country!: *ameriška country glasba; pevec country glasbe; Začela je pisati pesmi, ki bi se lahko znašle tudi na albumu popularne ali celo country glasbe*

crash -a cit. [krêš] in krêš -a m (ê) **1.** prenehanje močnosti obstajanja, opravljanja dejavnosti zaradi zelo slabega gospodarskega stanja: *Več kot 12 milijonov nemških delničarjev in lastnikov skladov je pravkar spoznalo, kaj je to crash – doživeli so največje uničevanje denarja v moderni finančni zgodovini | Vlagatelji se zelo bojijo borznega kreša* **2.** prenehanje delovanja: *To so bile sage z računalniki; en manjši crash na dan in večji na mesec je bilo normalno stanje | Poskus predvajanja filma z najnovejšim programom se je končal s krešem* **E** ← agl. crash 'polom, tresk, trčenje'

creutzfeldt-jakobova bolezen -e -zni in Creutzfeldt-Jakobova bolezen -e -zni cit. [krôjcfeld-jákobova] ž (ô-â, ê) med. nalezljiva bolezen, ki se z uživanjem mesa obolelega goveda prenaša na človeka in povzroča demenco, izgubo nadzora nad delovanjem mišic, koma: *Pri ljudeh doslej nismo imeli niti ene primera nove variantne oblike creutzfeld-*

-jakobove bolezni, ki naj bi nastala zaradi uživanja mesa obolelih živali **E** po nemških nevrologih Hansu-Gerhardu Creutzfeldtu (1885–1964) in Alfonsu Marii Jakobu (1884–1931)

CT¹ -- in -ja [çeté-êja] m (ê ê) krat. **1.** rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniška tomografija: *Pri CT glave prikažejo del, kjer bi utegnil potekati bolezenski proces* **2.** naprava za rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniški tomograf: *nakup CT-ja; Zdajšnji CT ni samo tehnološko zastarel, zaradi pogostih okvar je tudi nezanestljiv* **3.** rentgenska slika organov v različnih presekih, sestavljena s pomočjo računalnika; računalniški tomogram: *Poleg običajne slike skeleta bi si želeli še CT* **E** ← agl. *CT*, kratica za *c(omputer) t(omography)* 'računalniška tomografija'

CT² -- [çeté] m (ê) krat. ustanova, ki na ozemlju svoje države skrbi za tujce brez ustreznih dokumentov za bivanje; center za tujce: *Odgovorni za problematiko tujcev so intenzivno iskali novo lokacijo, ki bi ustrezala mednarodnim humanitarnim standardom in zakonu o tujcih, kamor bi preselili CT* **E** kratica za *c(enter) za t(tujce)*

CT- [çeté] prvi del zloženk (ê) **1.** ki se nanaša na rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika: *CT-aparat* in aparat CT; *CT-preiskava* in preiskava CT **2.** ki se nanaša na napravo za rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika: *CT-posnetek* in posnetek CT **E** ↑CT¹

cunámi -ja in tsunami^(SSK) -ja cit. [cunámi] m (â) ekspr. velika množina česa, zlasti slabega, razdiralnega, ki se pojavi naenkrat: *kadrovski cunami; Žal se nam dogaja cunami odpuščenja delavcev, zlasti delavk* **E** ← agl. *tsunami* ← jap. *tsunami* iz *tsu* 'zavliv, pristanišče' + *nami* 'val'

curling -a cit. [kârling-] in kêrling -a m (â; ê) ekipni šport, podoben balinanju, kjer igralci po ledu potiskajo poseben kamen in ga skušajo približati ciljni točki: *Največja posebnost curlinga je tako imenovano pometanje, saj igralci dobesedno pometajo pred drsečim kamnom in s tem dosežejo boljše drsenje in daljšo pot* | *Na zimskih olimpijskih igrah mladih se bo približno tisoč nastopajočih, starih od 14 do 18 let, merilo v sedmih športih, in sicer v smučanju, hokeju, biatlonu, bobu, sankanju, kerlingu in umetnostnem drsanju* **E** ← agl. *curling* iz *curl* 'gubati, kodrati, valoviti'

curry^(SSK) ↑kâri

curryjev ↑kârijev

cvetênje^(SSK) -a s (é) zlasti v zvezi z morje, jezero pojav množične namnožitve planktonskih alg v morski ali sladki vodi, ki se kaže kot rdeče, zeleno, rjavo obarvanje vode: *cvetenje morja; Fosfati onesnažujejo vodotoke in povzročajo škodljivo cvetenje alg v jezerih* **E** ↑cvetêti

cvetêti^(SSK) -ím nedov. (é í) v 3. os, zlasti v zvezi z morje, jezero biti, postajati rdeče, zeleno, rjavo obarvan zaradi pojava namnožitve planktonskih alg v morski ali sladki vodi, kar je posledica čezmernega organskega onesnaževanja: *Morje cveti in cveti, kopanje pa je možno le ob zgodnjih jutranjih urah, morda tja nekje do dvanajste* **E** (↑)cvét

cvičkarija -e ž (î) promocijski in turistični festival, kjer predstavljajo etnološke in enološke značilnosti Dolenjske: *Prvo dejanje letošnje cvičkarije, ki je na prizorišču kostanjeviškega otoka potekala ta konec tedna, je bila slavnostna otvoritev cvičkove vinske kleti v cistercijanskem samostanu* **E** (↑)cvíčček

cyber ↑kíber

Č

čabáta -e in ciabatta -e it. [čabáta] ž (â) nekoliko sploščen štirioglat manjši hlebček, narejen z olivnim oljem: *K solati ponudimo čabato ali lepinje* **E** ← it. *ciabatta*, prvotno 'copata'

čador -ja m (â) vrhnje oblačilo muslimank v obliki ogrinjala, ki pokriva telo od glave do pet: *nositi čador*; *Afganistanski čador je temno modre barve, je v enem kosu in žensko prekriva od glave do pet* **E** ← agl. *chador* ← perz. *čāder* iz (†)šōtor

čága -e ž (â) pog., v štajerskem okolju zasebna družabna prireditelja za ožji krog povabljenec: *Čaga se je, kljub tisti dan slabemu vremenu, očitno zavlekla* **E** ← hrv. *čāga*, nejasnega izvora

čajčkar -ja m, člov. (â) pog. kdor rad pije čaj: *Čajčkar je, ne kofetar* **E** (†)čajček

čakra -e ž (â) v indijski filozofiji vsaka od sedmih posebno občutljivih točk v človeškem telesu, pomembnih za njegovo delovanje: *srčna čakra*; *Avra se združuje v več plasti, vsaka plast je povezana s čakrami, te pa so povezane z organi v telesu* **E** ← agl. *chakra* ← stind. *cakra*- 'kolo, krog'

čapec -pca m, člov. (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu pripadnik subkulturne skupine z značilno govorico, ki je mešanica slovenščine in jezikov drugih narodov nekdanje Jugoslavije; čefur (2): *Napovedi so zbu-jale obete, da bomo končno dobili celovečerec, ki se bo ubadal s čapci, reperji in ostalimi urbanimi kulturami* **E** iz (čip)čap, onomatopeje, ki posnema albanščino

čarovnik^(SKU) -a m, živ. (ô) rač. del programa, ki uporabniku pomaga izvesti določeno zapleteno opravilo: *Za prvo namestitev naprave lahko uporabimo tudi čarovnika, ki nas v osmih korakih pripelje do funkcionalne namestitve sistema* **E** (†)čár

časovnica -e ž (ô) **1.** grafični prikaz vnaprej časovno opredeljenega, določenega poteka česa: *pregledna časovnica*; *časovnica za izvedbo reform*; *Marsikdo bi si želel kakšno informacijo o nastopajočih, ne nazadnje se to spodobi že zaradi spoštovanja do glasbenikov, in program s časovnico* **2.** vnaprej časovno opredeljen, določen potek česa: *Če bi se takrat pogovori zavlekli v naslednje leto, bi lahko prišlo do dodatnih zapletov, tako pa je bila časovnica idealna* **3.** delovno polje v računalniškem programu

za obdelavo videa, kjer so v časovnem zaporedju razvrščeni slikovni in zvočni posnetki; timeline (1): *Ko imamo v oknu časovnice zbrane vse videoposnetke, jih je treba razdeliti na posamezne kadre* **4.** podstran nekaterih spletnih aplikacij, kjer so v časovnem zaporedju prikazana obvestila, na katera je uporabnik naročen; timeline (2): *Uporabnikom, ki se nam zdijo zanimivi, sledimo, to pa pomeni, da se na naši domači časovnici poleg lastnih pojavljajo tudi objave teh uporabnikov* **E** (†)časóven

časóvnik -a m (ô) elektronska priprava, ki vklaplja, izklaplja določeno funkcijo ali celotno napravo; timer: *nastaviti časovnik*; *Aparati za kuhanje kave s časovnikom so uporabnikom že na voljo* **E** (†)časóven

částiti -im dov. in nedov. (â) pog. izkazati prijaznost, vljudnost, naklonjenost s pogostitvijo, plačilom računa v restavraciji, gostinskem lokalu: *častiti večerjo*; *Častim pijačo, sem mu rekel spravljivo* **E** ← hrv., srb. *částiti* iz (†)část

částnica -e ž, člov. (â) članica poveljniškega vojaškega osebja: *častnica Slovenske vojske*; *poklicne vojakinje in častnice*; *Vojakinje in vojaki, častnice in častniki prispevajo k mednarodnemu miru in varnosti* **E** (†)částnik

čè čèja m (è ê) ekspr. pogoj, ki mora biti izpolnjen, da se namera uresniči: *velik čè*; *številni čèji*; *uporabljati čèje*; *Toliko je teh čèjev, da to že meji na nesmisel* **E** (†)čè

čefúr -ja m, člov. (ú) **1.** slabš. pripadnik katerega koli naroda nekdanje Jugoslavije razen Slovencev, živeč v Sloveniji; jugovič (1): *zmerjati koga s čefurjem*; *Učitelj, ki sliši učenca, ki drugemu reče, da je čefur, mora v tistem trenutku ukrepati* **2.** pripadnik subkulturne skupine z značilno govorico, ki je mešanica slovenščine in jezikov drugih narodov nekdanje Jugoslavije; čapec: *Predstavo odlikuje živa in aktualna govorica mladih čefurjev* **E** verjetno ← hrv., srb. *Čifut* 'Jud' ← tur. *Çifit* ← arab. *Jahūd* ← hebr. *Jehūdīm* 'Judje'

čefúrski -a -o prid. (ú) ekspr. ki se nanaša na čefurje: *čefurski roman*; *čefurski vsakdan*; *Pojavljajo se tudi resnejši monologi, ki na iskren način spregovorijo o težavnosti čefurske identitete mladostnika* **E** †čefúr

čefúrščina -e ž (ī) ekspr. mešanica slovenščine in jezikov drugih narodov iz nekdanje Jugoslavije: *Čefurščina samo še začini zgodbo in ji vdahne pristanost* **E** †čefúrški

čekiranje -a s (ī) **1.** preverjanje ustreznosti dokumentov in prtljage pred poletom z letalom: *čakati na čekiranje; čekiranje prtljage; Po čekiranju je treba z ročno prtljago skozi policijski in carinski pregled* **2.** pog. ugotavljanje ustreznosti, pravilnosti česa, seznanjanje s čim z gledanjem; pregledovanje^{SSKJ}: *Takojšnjemu čekiranju pravopisa, prevajanja sta namenjena pripadajoči tezaver in slovarsko orodje* **E** †čekirati

čekirati -am dov. in nedov. (ī) **1.** preveriti ustreznost dokumentov in prtljage pred poletom z letalom: *čekirati prtljago; čekirati vozovnico; Ko smo se že čekirali za odhod v Romunijo, je prišla k nam letališka policistka in zahtevala potne liste* **2.** nedov., pog. pregledovati: *čekirati elektronsko pošto; Policaji so čekirali njene bančne račune, telefonske račune, e-maile in spletne strani, po katerih je surfala na dan izginotja* **E** ← agl. *check*, prvotno 'dati šah', prvotneje 'šah', **V** ← stfrc. *eschequier* ← srlat. *scaccarium* iz (†)šáh

češnjevec^{SSKJ} -vca m (ē) **1.** nizki fižol pozne sorte z vijoličastorjarkastimi zrnji: *saditi češnjevec; fižol češnjevec; češnjevec v solati; Pasulj je mogoče skuhati tudi iz češnjevca, le da barva ni pristna* **2.** sorta paradiznika z okroglimi manjšimi plodovi: *paradižnik češnjevec; V večji skledi zmešamo skupaj hobotnico, vloženo šalotko, češnjevec, olive in na grobo narezano baziliko* **E** (†)čéšnjev

čezcestni -a -o prid. (ē) ki je postavljen nad cestni: *čezcestni plakat; čezcestni transparent; Prehitre voznike na varno pot v šolo opozarja tudi pet čezcestnih napisov Šolska pot* **E** iz čez césto

čezevrópski -a -o prid. (ō) ki se nanaša na različna evropska območja, jih povezuje, poteka čeznje; transevropski: *čezevropski železniški koridor; čezevropsko prometno omrežje; Denarja načeloma ne bi smelo manjkati, kajti iz proračunske postavke za čezevropske prometnice je letno možno črpati okoli 700 milijonov evrov* **E** iz čez Evrópo

čī †chi

čīli -ja m (ī) **1.** feferonu podobna sorta paprike ali njeni drobnji koničasti pekoči plodovi: *pridelovati čīli; svež čīli; V posodi segrejemo olje in na njem prepražimo čebulo, ingver in čīli* **2.** začimba iz zmlatih posušenih plodov te rastline: *ščepec čīlija; Potrebujemo pol litra tekočega jogurta, kavno žličko čīlija v prahu, po dve žlici sesekljane svežega peteršilja in bazilike, 100 g nepražjenih bučnih*

semen, sol, poper **E** ← agl. *chili* ← špan. *chile* ← indijan. (nahuatl) *chilli*

čīlijev -a -o prid. (ī) ki se nanaša na čili: *čīlijevo olje; Ne dodajte preveč čīlijeve omake, saj mora biti jed le rahlo pikantna* **E** †čīli

čīp^{SSKJ} -- v prid. rabi (ī), čipni: *Zaradi varnosti poslovanja smo pred leti prešli z magnetnih kartic na kartice s čip tehnologijo* – glej tudi Čip... **E** ← agl. *chip*, prvotno 'drobec, iver'

čīp kártica -- -e in čīpkártica -e ž (ī, ā) plastična kartica, na kateri so podatki shranjeni v čipu; čipna kartica: *parkirna čip kartica; čip kartica zdravstvenega zavarovanja; Zdravniki bodo morali vpisovati recepte in darovanje organov izključno v čip kartice in ne več na papir*

čīp... prvi del zloženka (ī) ki se nanaša na ploščico, navadno iz silicija, na kateri je integrirano vezje: *čīp-kartica; čīptehtnologija* – glej tudi Čip **E** †čīp

čīpíran -a -o prid. (ī) označen z mikročipom, na katerem je številka, s katero je mogoče najti podatke o lastniku: *čīpirana žival; Nimamo registra čīpiranih mačkov, zato si želim, da bi v zavetišču vzpostavili internega, da bi lahko izsledili lastnike* **E** †čīpirati

čīpíranje -a s (ī) označitev živali z mikročipom, na katerem je številka, s katero je mogoče najti podatke o lastniku: *obvezno čīpiranje mladičev; čīpiranje psov; Čīpiranje je poseg, ko strokovna oseba psu, mački in drugim živalim pod kožo injicira mikročip* **E** †čīpirati

čīpírati -am dov. in nedov. (ī) označiti žival z mikročipom, na katerem je številka, s katero je mogoče najti podatke o lastniku: *čīpirati pasje mladiče; V ljubljanskem zavetišču ob sterilizaciji in kastraciji mačke po novem tudi čīpirajo* **E** †čīp

čīpni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s čipom; čip: *čīpni zapis; čīpna tehnologija* **E** †čīp

čīpna kártica -e -e ž (ī, ā) plastična kartica, na kateri so podatki shranjeni v čipu; čip kartica: *telefonska čīpna kartica; čīpna kartica zdravstvenega zavarovanja; V povprečju je čīpna kartica precej dražja od navadne, odstotek pa je odvisen od vrste čīpa ter pogodbe med banko in dobaviteljem kartic*

čīst^{SSKJ} -a -o prid. (ī) **1.** ki v manjši meri onesnažuje, uničuje okolje: *čīsta industrija; čīsta tehnologija; Promovirali bodo naložbe v energetsko učinkovite tehnologije skupaj s sončno in vetrno energijo ter čistimi postopki pridobivanja energije v termo- in jedrskih elektrarnah* **2.** ekspr. ki je zakonito pridobljen: *Njegov denar je čīst* **E** = stcslov. *čīstъ*, hrv., srb. *čīst*, rus. *čīstyj*, češ. *čīstý* < pslov. *čīstъ iz ide. *sk^heǵd- 'čīstiti tekočino, cediti'

čistún -a m, člov. (û) slabš. **1.** kdor pretirano skrbi za moralno, idejno čistost: *ideološki čistun; Nekateri operni čistuni so mu očitali projekte združevanja klasične pevske umetnosti s popularno glasbo* **2.** kdor si pretirano prizadeva za čist jezik, zlasti z izločanjem tujih prvin; purist^(SSKJ): *jezikovni čistun; Kot učitelj slovenščine je bil velik čistun* **E** (†)číst

čiváva -e ž (â) zelo majhen pes s pokončnimi uhlji, velikimi očmi in gladko dlako: *kratkodlaka čivava; mladič čivave; Čivava je pameten, pogumen in učljiv kuža* **E** ← agl. *Chihuahua* po imenu mehiške zvezne države *Chihuahua*

čizburger †cheeseburger

členkar -ja m (ê) bot. rastlina slanih tal s členastim stebлом in majhnimi listi: *Členkar je halofit, ki dobro prenaša povečano slanost* **E** (†)člénék

človek-léto -a s (ó-ê) enota za količino dela, ki ga pri določenem projektu opravi en človek v enem letu, navadno v rednem delovnem procesu: *Izdelava takih programov zahteva več človek-let dela* **E** (†)člôvek + (†)léto¹

človekolík -a -o prid. (î) ki je podoben človeku: *človekolika lutka; Zelo so mi všeč človekoliki liki in maske, ki dajo zgodbi priokus legendarnega in mitološkega* **E** (†)člôvek + (†)lík¹

čofotalnik -a m (â) majhen, plitev bazen, namenjen najmlajšim otrokom: *otroški čofotalnik; Poleg rekreacijskega bazena sta še šolski bazen in čofotalnik za najmlajše* **E** (†)čofotátí

čokohólik -a m, člov. (ô) kdor pretirano uživa čokolado: *Čokoholiki si v čokoladnici lahko kupijo, kar si poželijo* **E** ← agl. *chocoholic* iz (†)čoko(láda) + (†)(alko)hólik

čokoládnica -e ž (â) prostor, obrat za izdelavo ali prodajo čokolade: *odpreti čokoladnico; Obiskala je čokoladnico v Parizu in se tam naučila nekaj skrivnosti o izdelavi čokolade* **E** (†)čokoláda

čokolíno -a m (î) **1.** živilski izdelek iz žitnih kosmičev, čokolade v prahu in dodatkov, navadno kot otroška hrana: *preliti čokolino z mlekom; Poleg vsega drugega na mesec popijejo okoli 50 litrov mleka in pojedjo okoli štiri kilograme čokolina* **2.** jed iz tega izdelka: *zajtrkovati čokolino; Pogreje si mleko, pripravi čokolino in poje zajtrk* **E** po imenu izdelka *Čokolino*[®] (od 1970) hrvaške tovarne Podravka

črkoválnik -a m (â) del računalniškega programa, navadno v urejevalniku besedil, za odkrivanje tipkarskih in slovničnih napak; pregledovalnik (1): *slovenski črkovalnik; vgrajeni črkovalnik; Prepoznala je nekaj tipkarskih napak, ki so črkovalniku*

ušle, ker pač tudi napačno napisana beseda nekaj pomeni **E** (†)črkováti

črkóvno-števílski -a -o prid. (ô-î) ki je sestavljen iz črk in števil; alfanumerični: *Poleg črkovno-številskih oznak potresnih con so včasih navedene tudi vrednosti pospeška ali intenzitete* **E** (†)črkóven + (†)števílski

črni^(SSKJ) -a -o prid. (f)

črna lúknja -e -e ž (f, û) **1.** astron. območje v vesolju s tako močno gravitacijo, da posrka vase celo svetlobo: *masivna črna luknja; Sonce bi postalo črna luknja, če bi se njegov premer skrčil s sedanjega skoraj poldruega milijona kilometrov na pičlih nekaj kilometrov* **2.** kar povzroča veliko izgubo, škodo, navadno materialno: *davčna črna luknja; črna luknja filmske fikcije; Za varčevalce je ostala le tretjina denarja, drugo je šlo v črno luknjo*

črna tóčka -e -e ž (f, ô) cestni odsek s pogostimi prometnimi nesrečami: *V novogoriški občini bo dodatna prometna nevarnost še naprej prežala na učence in dijake na štirih črnih točkah*

črni rák -ega ráka m (f, ä á) skupek izrojenih malignih pigmentnih celic; melanom^(SSKJ): *Izpostavljanje soncu je glavni dejavnik tveganja za razvoj črnega raka*

črno odlagališče -ega -a s (f, i) nezakonito odlagališče odpadkov v naravi; divje odlagališče: *Okoliš obremenjujejo tudi črna odlagališča gradbenih in nevarnih odpadkov*

črnogórščina -e ž (ô) črnogorski jezik: *Knjižna črnogorščina se od knjižne srbščine razlikuje po toliko pomembnih fonetičnih lastnostih, da ne moremo govoriti o istem knjižnem jeziku* **E** (†)črnogórski

črnogradíteljstvo -a s (î) graditeljstvo, ki ni v skladu z veljavnimi zakoni, predpisi: *Črnograditeljstvo naj bi po novem kazenskem zakonu sodilo tudi med kazniva dejanja* **E** (†)črnogradítelj

črnográdnja -e ž (â) gradnja, ki ni v skladu z veljavnimi zakoni, predpisi; črna gradnja^(SSKJ): *legalizirati svojo črnogradnjo; preprečevanje črnogradenj; Najbolj kritične so črnogradnje in posegi v okolje zaradi ozkih interesov, ki prinašajo določeni skupini dobiček* **E** iz črna grádnja

črtni^(SSKJ) -a -o prid. (ř)

črtna kóda -e -e ž (ř, ô) niz temnih črt z vmesnim svetlejšim prostorom, ki elektronski napravi omogoča odčitavanje določenih informacij o proizvodu; bar koda: *prepoznavanje črtnih kod; Čitalnik naslonimo na rob črtno kode in enakomerno hitro potegnemo čez vso kodo*

črv ^(SSKJ) -a m, živ. (ř) rač. program, ki se lahko sam razmnožuje, širi po računalniškem omrežju in ovira, onemogoča delo z računalnikom: *internetni črv; virusi in črvi; Črv se po elektronski pošti širi zelo hitro* **E** = hrv., srb. *čřv*, rus. *čěrvь*, češ. *červ*, stcslov. *čřvьb* < pslov. *čřrvь ob *čřrmь < ide. *k^uř-mi-

čúk ^(SSKJ) -a m, živ. (û) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu vrednost tisoč denarnih enot: *zaslužiti petsto čukov; Avtomobil sem prodal za ušivih sto petindvajset čukov* **E** = sthrv. *čúk*, nar. bolg. *čúk* < pslov. *čukъ iz ide. *(s)k'ău-, *(s)k'ěu-, *(s)k'ũ- 'tuliti, cviliti'

čústvenostni -a -o prid. (û) jezikosl. ki je v zvezi z izražanjem ali vzbujanjem čustvene prizadetosti: *čústvenostni označevalnik; V slovarju je v več kot treh četrтинah primerov pred slovničnim pojasnilom v zvezi s/z čústvenostna oznaka* **E** (†)čústvenost

čútenjski -a -o in čútênski -a -o prid. (ú; ē) ki se nanaša na čutenje: *Namen terapije je, da si člani skupine med seboj pomagajo z izmenjavo izkušenj, saj naj bi jim to omogočilo prepoznati vedenjske in čutenjske vzorce pri sebi in pri drugih* **E** (†)čútenje

čútnonazóren -rna -o prid. (û-ô ũ-ō ũ-ô) ki se nanaša na čutno nazornost: *čútnonazoren jezik; Vrnil se je k priljubljenim temam in jim dal vidno, čutnonazorno podobo* **E** iz čútni názor

čútnonazórnó prisl. (û-ô): *čútnonazorno prepričati; S filmom sveta sicer ne spreminjamo, lahko pa ga z njim čútnonazorno predstavimo*

čvekálnica -e ž (â) rač. žarg. internetna storitev, ki omogoča sočasno komunikacijo med uporabniki; klepetalnica: *Na spletni strani najdete kopico različnih računalniških orodij, povezav do drugih zanimivih spletnih strani, forum, kjer lahko pustite svoje mnenje, čvekalnico* **E** (†)čvekāti

D

dàj-dám¹ -- in -a m (â-â) odnos, ki temelji na medsebojni izravnavi v dajanju in prejemanju dobrin: *Nemčija je že prej predlagala sedemletno zamrznitev pravice do dela prebivalcev novih članic v starih in tudi ta politični daj-dam je v Berlinu sprožil veliko nasprotij* **E** (↑)dátí

dàj-dám² -- v prid. rabi: *daj-dam odnos in odnos daj-dam; Že malo pod površino daj-dam logike odnosov posameznik – skupnost se izkaže, da posameznik od skupnosti in od soljudi potrebuje in dobiva mnogo več kot zgolj boljše možnosti za fizično preživetje*

daljinec -nca m, živ. (î) (elektronska) priprava za avtomatsko krmiljenje elektronskih naprav, zlasti televizorja; daljinski upravljalnik: *univerzalni daljinec; prižgati televizor z daljincem; Novi radijski sprejemnik je dostopen z daljincem, programe pa lahko zavrtimo nekaj sekund nazaj oziroma shranimo na disk* **E** univerbizirano iz daljinski upravljalnik

daljinski ^(SSK) -a -o prid. (î)

daljinski upravljalnik -ega -a m (î, â) (elektronska) priprava za avtomatsko krmiljenje elektronskih naprav, zlasti televizorja; daljinec: *Računalniku je dodan tudi daljinski upravljalnik, tako da lahko osnovne zmožnosti krmilimo kar na daljavo*

dán ^(SSK) dnéva m (â ê)

dán odprtih vrat dnéva -- -- m (â, î, â; ê) predstavitev dela, načina življenja, delovanja kake ustanove na kraju samem na določen dan: *Skrbel je za publiciteto, fotografiral in pisal o rastlinah, prirejal dneve odprtih vrat vrtnarije in tako širil glas o svojem delu*

dán samostojnosti in enótnosti dnéva -- -- m (â, ó, ó; ê) državni praznik v Republiki Sloveniji, ki se praznuje 26. decembra in obeležuje razglasitev rezultatov plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, ki je bil na ta dan leta 1990: *slavnostna seja ob dnevu samostojnosti in enotnosti; Pojutrišnjem, dan za božičem, praznujemo dan samostojnosti in enotnosti; gre za praznik, ob katerem se spominjamo plebiscitarne odločitve za samostojno državo*

dandyjevski -a -o cit. [déndijevski in déndijevski]

in déndijevski -a -o in déndijevski -a -o prid. (ê; ê) ki je značilen za dandyje: *Prišel je z dandyjevsko rutko okrog vratu | Zaradi medijske histerije, ki so jo ustvarili z dendijevskim videzom, jim kritika ni bila naklonjena* **E** (↑)dandy

dárkerica -e ž, člov. (â) pripadnica mlajše generacije, katere način življenja se kaže v oblačenju v črno: *Televizijska voditeljica je razkrila, da je bila kot najstnica darkerica* **E** (↑)dárker

dárkerski -a -o prid. (â) ki se nanaša na darkerje ali darkerstvo: *Že dobrih sto kilometrov pred prizoriščem vsakoletnega darkerskega festivala je bilo na avtocesti vse več avtomobilov* **E** (↑)dárker

dárkersko prisl. (â): *Pri črni obleki vam ne priporočamo še črne šminke, saj tako hitro izpadete darkerko* **E** (↑)dárker

dárkerstvo -a s (â) lastnosti ali ravnanje, značilno za darkerje: *Sledi darkerstva se še vedno vijejo skozi njegova dela, ki jih strokovnjaki označujejo kot temačna* **E** (↑)dárker

datotéčni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi z datoteko: *datotéčni sistem; datotéčni strežnik; datotéčni zapis; Take datoteke je mogoče pregledovati tudi v datotéčnem brskalniku* **E** (↑)datotéka

dávčni ^(SSK) -a -o prid. (â)

dávčna oáza -e -e ž (â, â) država ali del države, kjer pravni red predpisuje nizke ali ničelne davke za dejavnosti: *ukrepi proti davčnim oazam; Zaradi strahu pred političnim dogajanjem se z davčnimi oazami zakriva izvor kapitala, hkrati pa se investitorji izognejo plačevanju davkov doma*

dávčna številka -e -e ž (â, î) identifikacijska številka davčnega zavezanca v davčnem registru države, katere državljan je: *sporočiti davčno številko; fotokopija davčne številke; Po sprejetju zakona bomo morali uporabniki pri bančnem poslovanju med drugim predložiti davčno številko*

daytonski -a -o cit. [dêjtónski] prid. (ê)

daytonski sporazúm -ega -a m (ê, â) sporazum med sprtimi stranmi na ozemlju bivše SFRJ, podpisan novembra 1995 v Daytonu, s katerim se je končala vojna v Bosni in Hercegovini ter

se je odločilo o njeni prihodnosti: *S tem dokumentom se prihodnja vlada narodne enotnosti zavezuje, da bo spoštovala in dosledno izvajala daytonske sporazume, da se bo aktivno in hitro vključila v mednarodno skupnost in sklenila spravo s svetom*

ddr. -ja [dɛdɛrəʃ] m (ə) okrajš. pristavek k imenu za dvojni doktorat: *prof. ddr. Janez Novak* **E** ← nem. *DDr.*, okrajšano iz *D(oktor) D(okto)r*

ddv ↑DDV

DDV -ja in -- in ddv -ja in -- [dɛdɛvɛ -ɛja in dɛdɛvəʃ] m (ɛ̂ ɛ̂; ə) krat. davek na dodano vrednost; dedeve: *obračun DDV-ja; stopnja DDV-ja; uvedba DDV-ja; zakon o DDV; Vlada želi pokriti delni izpad prihodkov z naslova DDV-ja s povišanjem stopnje tega davka* **E** kratica za *d(avek na) d(odano) v(rednost)*

deadline -na cit. [dɛdlajn] m (ɛ̂) končni rok, čas, do katerega je treba končati kako delo; skrajni rok: *Zmerom je na obzorju kak nov deadline: prevesti moram synopsis, pa napisati novo izjavo, pa v scenarij vnesti zadnje popravke* **E** ← agl. *deadline* 'končni rok', morda iz vojaškega žargona; v ameriški državljanjski vojni je bil izraz v rabi v zaporih v pomenu 'črta, ki se je ne sme prestopiti', dobesedno 'smrtna črta', iz *dead* 'mrtev' + *line* 'črta'

deaktivirati -am dov. in nedov. (ɪ) **1.** spraviti v nedeljavnost, narediti neaktivno: *deaktivirati bombo; Nekaj antibiotika se v tem času zagotovo deaktivira* **2.** narediti, povzročiti, da je kdo brez spodbude, navdušenja: *Nediferencialni frontalni pouk nadarjene učence demotivira in deaktivira* **E** (↑)de... + (↑)aktivirati

dealer ↑diler

dealerski ↑dilerski

debalkanizacija -e ž (á) odprava neurejenih, zlasti političnih razmer, kakršne so (bile) značilne za Balkan: *Pogreša sistem demokratičnih vrednot v naši družbi, v šoli bi bil že čas za debalkanizacijo učnih vsebin, še zlasti pri pouku zgodovine* **E** (↑)debalkanizirati

debalkanizirati -am dov. in nedov. (ɪ) odpraviti neurejene, zlasti politične razmere, kakršne so (bile) značilne za Balkan: *debalkanizirati Balkan; debalkanizirati odnose med državami; Beseda bi morala veljati še naprej, zvičajnost bo treba debalkanizirati* **E** (↑)de... + tvor. od *Balkán*

debatér ^(SSK) -ja m, člov. (ɛ̂) kdor se načrtno ukvarja z večšino debatiranja; debator: *Mladi debaterji in njihovi mentorji so se izpopolnjevali v različnih retoričnih delavnicah* **E** ← frc. *débatteur* iz (↑)debatirati

debatérka ^(SSK) -e ž, člov. (ɛ̂) ženska, ki se načrtno ukvarja z večšino debatiranja; debatorka: *Jaz sem sama bila v srednješolskih letih debaterka in vem, da ni enostavno* **E** ↑debatér

debatérstvo -a s (ɛ̂) načrtno ukvarjanje z večšino debatiranja: *tradicija debaterstva; Debaterstvo je oblika civiliziranega komuniciranja* **E** ↑debatér

debátni ^(SSK) -a -o prid. (ã)

debátna kavárna -e -e ž (ã, â) prireditvev, navadno v okviru knjižnega sejma, na kateri se objavljene avtorji pred obiskovalci pogovarjajo o določeni temi, povezani s knjigami: *Na debatni kavarni so potekali pogovori o kulturno-literarnih tematikah*

debátor -ja m, člov. (ã) kdor se načrtno ukvarja z večšino debatiranja; debator: *debatorke in debatorji; Na srednješolskem debatnem turnirju so sodelovali mladi debatorji z vsega sveta* **E** ← agl. *debator* iz (↑)debáta

debátorka -e ž, člov. (ã) ženska, ki se načrtno ukvarja z večšino debatiranja; debaterka: *Državnega srednješolskega debatnega turnirja so se udeležile najboljše slovenske debatorke* **E** ↑debátor

deblokáda -e ž (ã) odprava, opustitev blokade: *deblokada računa; Neko temno obdobje francoske zgodovine je moralo najprej postati del družbene zavesti, da je bila sodna deblokada sploh mogoča* **E** (↑)de... + (↑)blokáda

debriefing -a cit. [debrɪfɪŋ-] in debriefing -a m (ɪ) psihološka terapevtska storitev in svetovanje po travmatičnih dogodkih: *Več raziskav je pokazalo, da pomoč psihologov ali t. i. debriefing, kakršnega so deležne žrtve naravnih nesreč ali drugih travmatičnih dogodkov, ni vedno učinkovita | Debriefing je oblika psihološke intervencije, izvedene po kritičnem incidentu* **E** ← agl. *debriefing* iz *debrief* iz (↑)de... + tvor. od *brief* 'kratek'; iz vojaškega žargona, kjer pomeni 'dobiti kratko informacijo po opravljeni nalogi'

debrífing ↑debriefing

dedeve -êja m (ɛ̂ ɛ̂) davek na dodano vrednost; DDV: *obračunavati dedeve; uvedba dedeveja; stopnja dedeveja; Samostojni podjetniki bodo ob oddaji poročila na papirju plačali skupaj z dedevejem 15 evrov* **E** ↑DDV

dedevejevski -a -o prid. (ɛ̂) ki se nanaša na dedeve: *Umirjanje domačega povpraševanja se po dedevejevski mrzlici nadaljuje* **E** ↑dedevé

dédi -ja m, člov. (ɛ̂) pog. dedek, stari oče: *Moj dedi je bil glasbenik, igral je klarinet v vojaški godbi in poučeval harmoniko* **E** (↑)déd po zgledu (↑)bábi

dednina -e ž (i) biol. celota dednih informacij živega bitja v genih; genom: *Odkril je številne načine kontrole in številne molekule, vpletene v proces popravljanja poškodovane dednine* **E** (†)dédén

defibrilátor -ja m (â) med. naprava za ustavitev nekoordiniranega krčenja srčnih mišičnih vlaken s sunkom električnega toka: *avtomatski defibrilator*; *Njegovo srce je stalo sedem minut, preden so ga oživili z defibrilatorjem* **E** ← agl. *defibrillator*, nem. *Defibrillator*, frc. *défibrillateur* iz (†)de... + tvor. od (†)fibrila

deforestacija -e ž (â) krčenje gozda: *Odplavljanje je pospešila tudi deforestacija oziroma strohnenje korenin dreves in grmov* **E** ← agl. *deforestation* iz (†)de... + tvor. od *forest* 'gozd'

dehidriranost -i ž (i) stanje človeka, organizma po (pre)veliki izgubi vode: *Zaradi popolne izčrpanosti in dehidriranosti je dobil izdatno infuzijo* **E** (†)dehidrirati

deindeksacija -e ž (â) ekon. ureditev vrednostnih razmerij, izraženih z indeksi, tako da sprememba enega ne pogojuje več spremembe drugega: *deindeksacija plač*; *Inflacijo lahko znižamo tudi z deindeksacijo, a izvedena mora biti tako, da v začetnem obdobju ne bo prizadela socialno najšibkejših, ki naj bi imeli na dolgi rok od nje največ koristi* **E** ← agl. *deindexation* iz (†)de... + tvor. od (†)indeks

deinstitucionalizirati se -am se [deinstitucionalizirati] dov. in nedov. (i) prenehati imeti ustaljeno, zakonsko obliko: *Kot najmanjši in najbolj institucionalizirani evropski narod se moramo deloma deinstitucionalizirati* **E** (†)de... + (†)institucionalizirati

dejavnica -e ž (â) **1.** kar deluje, vpliva na kaj ali povzroča določeno dogajanje; dejavnik^(SKJ), faktor^(SKJ): *Na skupni tiskovni konferenci sta ocenila odnose med državama in menila, da so zelo dobri, z zadovoljstvom pa poudarila, da sta Romunija in Slovenija pomembni dejavnici stabilnosti v Evropi* **2.** organizirano spoznavanje kakega področja udejstvovanja z aktivno dejavnostjo udeležencev in obiskovalcev; delavnica, workshop: *Likovne dejavnice bodo v galeriji sklenili 12. novembra s predavanjem znanega arhitekta* **E** (†)dejáven

dekánja -e ž, čl. (â) predstojnica fakultete; dekanica^(SKJ), dekanika: *dekanja fakultete*; *Dekanja je povedala, da jim je uspelo v fakultetne programe vnesti odprtost (samo letos je na fakulteti predavalo 66 zunanjih profesorjev), izbirnost predmetov, interdisciplinarnost in tutorstvo* **E** po zgledu župánja iz (†)dekán

dekánka^(SKJ) -e ž, čl. (â) predstojnica fakultete; dekanica^(SKJ), dekanja: *dekanika fakultete za farmacijo*;

Dekanka je napovedala, da fakulteta po desetletju intenzivne rasti ne predvideva več širitve programov in vpisa, temveč le kakovostno rast **E** (†)dekán

dekanováti -újem nedov. (á û) **1.** biti dekan, opravljati dekanske posle: *predavati in dekanovati na visoki šoli*; *Zdaj je povsem jasno, kaj privablja študente na visokošolsko institucijo, ki ji dekanuje znani profesor* **2.** biti predstojnik dekanije: *Tam je župnikoval in dekanoval vse do upokojitve* **E** (†)dekán

dekoфеinizirani -a -o prid. (i) ki ima odvzet, odstranjen kofein: *Kofein v kavi je razlog, da se ji nekateri ljudje popolnoma izogibajo ali pa uživajo dekoфеinizirano različico* **E** iz *dekoфеinizirati* iz (†)de... + (†)kofeín

dekomisija -e ž (i) postopek, s katerim se naredi, da za okolje nevaren obrat, naprava preneha delovati, biti v uporabi; razgradnja: *dekomisija jedrske elektrarne*; *Meddržavni sporazum naj bi uredil vprašanje dekomisije odpadkov* **E** ← agl. *decommission* iz (†)de... + *commission* v pomenu 'uporaba'

dekomisijski -a -o prid. (i) ki se nanaša na dekomisijo: *Zato me razumite, da mi ni vseeno, kaj se dogaja z dekomisijskim skladom, ki je namenjen za razgradnjo jedrske elektrarne* **E** †dekomisija

dekomprimirati -am dov. in nedov. (i) **1.** zmanjšati tlak, sprostiti pritisk: *Komprimirani plini v jeklenki za potapljače se pred vdihom vsakokrat dekomprimirajo* **2.** spremeniti datoteko iz zgoščene v prvotno, nezgoščeno obliko: *Ko je datoteka stisnjena, ni prav uporabna, zato jo moramo pred vnovično uporabo dekomprimirati nazaj na njeno normalno velikost* **E** (†)de... + (†)komprimirati

dekomunizacija -e ž (â) odpravljanje politike, ideologije komunističnih režimov: *proces dekomunizacije*; *Novi val dekomunizacije na Poljskem zajema čedalje širša družbena področja in sloje* **E** ← rus. *dekomunizacija*, polj. *dekomunizacja* iz (†)de... + tvor. od (†)komunizem

dekontaminirati -am dov. in nedov. (i) odstraniti škodljivo snov, zlasti kemično, biološko ali radioaktivno: *Obiskovalci si lahko ogledajo razstavo o oborožitveni tekmí med hladno vojno in prikaz postopkov, s katerimi so po zaprtju obratov za izdelovanje jedrskega orožja dekontaminirali okolje* **E** (†)de... + (†)kontaminirati

dekriminalizacija -e ž (â) **1.** prenehanje obravnavanja česa kot nezakonito, kaznivo: *dekriminalizacija marihuane*; *dekriminalizacija prostitucije*; *Treba je opozoriti, da dekriminalizacija, kot si to nekateri zmotno predstavljajo, ne pomeni tudi le-*

galizacije prostitucije **2.** prenehanje obravnavanja koga kot prestopnika, kriminalca: *Naš namen je bil dekriminalizacija zasvojevencev in uživalcev drog, ker menimo, da gre za žrtve zlorabe drog, ki jih ni mogoče enačiti s preprodajalci oziroma kriminalci in jih enako kaznovati* **E** ↑dekriminalizirati

dekriminalizirati -am dov. in nedov. (i) **1.** prenehati obravnavati kaj kot nezakonito, kaznivo: *dekriminalizirati prostitucijo; Nekateri menijo, da bi morali droge dekriminalizirati in legalizirati* **2.** prenehati obravnavati koga kot prestopnika, kriminalca: *Dopolnjeni predlog zakona dekriminalizira samo osebe, ki se vdajajo prostituciji* **E** ← nem. *dekriminalisieren* iz (†)de... + †kriminalizirati

delavnica ^(SSKJ) -e ž (â) organizirano spoznavanje kakega področja udeleženstva in aktivno dejavnostjo udeležencev in obiskovalcev; dejavnica (2), workshop: *likovne delavnice; otroške delavnice; ustvarjalne delavnice; Udeleženci posameznih delavnic so predstavili svoje delo na koncertih* **E** (†)délati

deléžijski -a -o prid. (č) jezikosl. ki se nanaša na deležje: *deléžijski polstavki* **E** (†)deléžje

deléžijsko izražanje -ega -a s (é, á) izražanje, pisno ali govorno, z deležji: *Deléžijsko izražanje je bilo modno v določenem obdobju 19. stoletja*

delfinárj -a m (á) prostor, poslopje za gojenje velikih morskih živali, zlasti delfinov: *Med čofotanjem v delfinariju morski lev Mike nežno ovije plavut okoli delfinke Jenny, medtem ko skupaj plavata po bazenu* **E** ← nem. *Delphinarium* iz (†)delfin + (†)(akv)árj

delfinist -a m, žlov. (i) športnik, ki se ukvarja s prvim plavanjem, pri katerem se plavalec izmenoma potaplja in dviga na površje: *Za ogrevanje je nastopil na 50 m delfin in državni rekord pomaknil pod mejo 24 sekund: 23,64 bi mu zadostovalo tudi za veliki finale delfinistov na nedavnem evropskem prvenstvu* **E** (†)delfin

delilnica -e ž (i) kraj, prostor za razdeljevanje; razdelilnica ^(SSKJ), razdeljevalnica ^(SSKJ): *delilnica hrane; delilnica metadona; Starejšo gospo je zanimal odpiralni čas delilnice oblčil, zato je uslužbenec poklical na Karitas in ji ponudil podatke* **E** (†)deliti

délo ^(SSKJ) -a s (é)

délo na črno -a -- -- s (é, f) samostojno ali nesamostojno delo, ki ga kdo opravlja v nasprotju z zakonskimi določili, brez nadzora pristojnih državnih organov ter brez plačila davkov in prispevkov: *Posameznik bo kršil novi zakon, če bo v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki zanj opravlja delo na črno* **E** po zgledu nem. *Schwarzarbeit* in it. *lavoro nero*

delohóličarka -e ž, žlov. (ó) ženska, ki je zasvojenca z delom: *Je delohóličarka, po značaju, kot pravi sama zase, je feministka, ki zavzeto in zagrizeno opravlja svoje delo* **E** †delohólik

delohóliččen -čna -o prid. (ó) ki je zasvojen z delom: *Sociologi za visoko stopnjo samomorilnosti krivijo tudi delohólično družbo, pehanje za denarjem in slabe družinske razmere* **E** †delohólik

delohóličnost -i ž (ó) zasvojenost z delom; deloholizem: *Zaradi delohóličnosti je izgubil družino* **E** †delohóliččen

delohólik -a m, žlov. (ó) kdor je zasvojen z delom: *Delohólik je prepričan, da je neodgovorno ne delati vsak razpoložljivi trenutek* **E** po zgledu agl. *workaholic* iz (†)délo + (†)(alko)hólik

delohólizem -zma m (i) zasvojenost z delom; delohóličnost: *Deloholizem je v zadnjih letih dobil status nekakšne epidemije zahodne civilizacije* **E** †delohólik

delojemálski -a -o [delojemaŭski] prid. (â) ki se nanaša na delojemalce: *delojemalske organizacije; Kljub nenehnim prizadevanjem delodajalske vlade in delojemalske strani se zadeve vse bolj zapletajo, rešitev pa ni videti* **E** (†)delojemálec

deminêr -ja m, žlov. (ê) strokovnjak za odstranjevanje min, eksploziva: *Ko s stroji preorjejo površino, jo deminerji razdelijo na kvadrate z očiščenimi pristopnimi potmi* **E** ← frc. *démineur* iz †deminirati

deminíranje -a s (i) odstranjevanje min, zlasti z minskih polj; razminiranje: *Najdena bomba je eksplozirala in ranila dva pripadnika skupine za deminiranje* **E** †deminirati

deminírati -am dov. in nedov. (i) odstraniti mine, zlasti z minskih polj; razminirati: *Nihče ne trdi, da bodo ti stroji sami deminirali, vendar pa naredijo teren bolj prijazen za odkrivanje min* **E** ← frc. *déminer* iz (†)de... + (†)minirati

demistifikácija -e ž (á) odprava, odstranitev mističnosti s česa: *demistifikacija droge; demistifikacija medijev; Osební računalniki so dočakali in doživeli popolno demistifikacijo* **E** (†)demistificirati

démo -- v prid. rabi (é) ki je v zvezi z demonstracijo, predstavitevjo česa; demonstracijski ^(SSKJ), predstavitveni: *démo različica; Priložena je démo verzija* -glej tudi *démo...* **E** ← agl. *démo*, skrajšano iz (†)demo(nstrácija)

démo... prvi del zloženk (é) ki je v zvezi z demonstracijo, predstavitevjo česa: *demorazličica; demoverzija* -glej tudi *démo* **E** †démó

demonopolizácija -e ž (â) odprava monopola: *Zaradi demonopolizacije vodilne družbe pričakuje-*

jo hudo konkurenco, vsaj tri do štiri močne tekmece
E (↑)demonopolizirati

demonopolizirati -am dov. in nedov. (î) odpraviti monopol: *Rusija se je obvezala, da bo znižala ceno za prelet letal EU čez Sibirijo in demonopolizirala trg telekomunikacij* **E** (↑)de... + (↑)monopolizirati

démorazličica -e in démo različica -- -e ž (ê-î) demonstracijska, predstavljena verzija česa, zlasti elektronskega aparata, računalniškega programa; demoverzija: *Na mobilniku si lahko ogledate video-predstavitve in demorazličice iger* **E** ↑dém... + (↑)različica

demotivirati -am nedov. in dov. (î) povzročati, da je kdo brez spodbude, navdušenja: *Nasprotniki reforme sodijo, da se v načrtu skrivajo nevarnosti za univerzitetno demokracijo, to pa da bo prej demotiviralo univerzitetne učitelje, kot pa jih pripravilo k učinkovitejšemu delu* **E** (↑)de... + (↑)motivirati

démovêrzija -e ž (ê-é) demonstracijska, predstavljena verzija česa, zlasti elektronskega aparata, računalniškega programa; demorazličica: *demoverzija programa* **E** po zgledu agl. *demo version* iz ↑dém... + (↑)vêrzija

denacionalizácijski -a -o in denacionalizácijski -a -o [denacijonalizácijski] prid. (á; î) ki se nanaša na vrnitev nacionaliziranega premoženja prejšnjim lastnikom: *denacionalizácijski upravičenec; denacionalizácijska odločba; Pri podrobnejših pogovorih so nekateri kupci ugotovili, da bi bil nakup tega premoženja zaradi nerealnih denacionalizácijskih vprašanj in številnih plomb zanje preveliko tveganje* **E** (↑)denacionalizácijska

denacionaliziranec -nca [denacijonaliziranec] m, člov. (î) kdor je dobil vrnjeno nacionalizirano premoženje ali je upravičen do njega: *združenje denacionaliziranecv; obveznosti do denacionaliziranecv; Predlagamo, da se ponovno razmisli o sprejemljivejši rešitvi, tako za denacionaliziranec, upravičence, kakor tudi za prejšnje imetnike stanovanjske pravice oz. najemnike v denacionaliziranih stanovanjih* **E** (↑)denacionalizirati

dëndijevski ↑dandyjevski

denominíran -a -o prid. (î) ki se nanaša na stanje po uvedbi nove denarne, vrednostne enote v zameno za večje število starih: *Finančni strokovnjaki priporočajo podjetjem, naj odprejo račune, denominirane v evrih* **E** ↑denominirati

denominírati -am dov. in nedov. (î) uvesti novo denarno, vrednostno enoto v zameno za večje število starih: *V kratkem bodo točke skladov denominirali, kar pomeni, da bodo vlagatelji iz dosedanje ene točke dobili deset novih, katerih vrednost bo za de-*

setino nižja **E** ← nem. *denominieren* iz (↑)de... + ↑nominírati

denotát -a m (â) **1.** jezikosl. vsebina predmetnosti ali pojavnosti brez čustvenega priznaka: *Sinonimi so različna poimenovanja za isti denotat* **2.** filoz. zaznamovani, imenovani predmet; označenec^{SSKJ}: *Benthamova avtoikona je paradoksní znak, ki je istoveten s svojim denotatom* **E** ← nem. *Denotat* ← lat. *dēnotātum* iz *dēnotāre* 'označiti'

depressívec -vca m, člov. (î) pog. depresiven človek; depressivnež: *Nekateré skupine ljudi skupaj drži tudi to, da so življenjski poraženci, obupanci in depresivci* **E** univerbizirano iz *depressiven človek*

depressívnež -a m, člov. (î) depresiven človek; depressivec: *V besedilih tako kot prenekateri drugi novorokovski depressivnež obupuje nad seboj in stanjem sveta* **E** (↑)depressiven

desétdnévni -a -o prid. (ê-ê) ki traja deset dni: *desetdnevne počitnice; Rok za oddajo ponudb se je iztekel prejšnji petek, zdaj pa teče desetdnevni rok za morebitne pritožbe* **E** iz *desét dni*

desétdnévna vójna -e -e ž (ê-ê, ó) vojna za osamosvojitve Slovenije leta 1991: *Naslednji dan se je začela desetdnevna vojna za Slovenijo, v kateri so padli štirje teritorialci, štirje miličniki in 15 civilistov ter 39 vojakov JLA*

desiro -ja cit. [deziró] m (ô) primestni elektromotorni vlak nemškega podjetja Siemens: *Z vključevanjem novih garnitur Siemensovih desirojev predvidevajo dodatne prevozne zmogljivosti na vseh obstoječih relacijah* **E** po nem. imenu modela vlaka *Desiro* iz agl. *desire* 'železi'

dèskanje -a s (â) **1.** šport, pri katerem se stoji na jadrlni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra; jadrnanje na deski, surfanje (1), windsurfing: *Jezero je dolgo 40 kilometrov, okoli njega pa rastejo turistični bungalovi, ob katerih ponujajo ribarjenje, deskanje in vožnjo s čolni // šport, pri katerem se vozi po valovih z desko brez jadra; surfanje (1//): deskanje na valovih; Pogrešam deskanje, saj je čudovit občutek drseti po valovih s kakšnimi 80 kilometri na uro* **2.** šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordanje, snowboard (2), snowboarding: *deskanje na snegu; Deskanje postaja vedno bolj priljubljen zimski šport, poln adrenalina, energije in akcije* **3.** pregledovanje strani na svetovnem spletu; brskanje, surfanje (2): *spletno deskanje; Visoka tehnologija deskanja, videoiger in mobiltelefonje večine državljanov na razvitem severu ne osvobaja, temveč jim samo malce hitreje prazni žepe, državi pa omogoča še temeljitejši nadzor nad njimi* **E** (↑)dèskati

dèskar^{SSKJ} -ja m, člov. (â) **1.** kdor se vozi po snegu

stoje na snežni deski; bordar, border, snowboarder: *Med 1. decembrom in 21. februarjem se je samo na Rogli zaradi krivde smučarjev in deskarjev zgodilo pet nesreč, v katerih se je več ljudi huje poškodovalo* // športnik, ki se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordar (//), border (//), snowboarder (//): *Najboljši deskarji na snegu bodo ta konec tedna nastopili v Avstriji* **2.** kdor pregleduje strani na svetovnem spletu; brskalec, srfar (2), surfer (2): *spletni deskar*; *Priljubljeni strežniki morajo v sekundi zadovoljiti potrebe desetisočev, stotisočev ali milijonov deskarjev **E** †deskati*

děskarski -a -o prid. (ä) **1.** ki se nanaša na šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; snowboarderski: *slovenska deskarska reprezentanca*; *Najmlajša deskarska disciplina so skoki* **2.** ki se nanaša na šport, pri katerem se vozi po vodi stoje na jadrlni deski: *deskarski jambor in jadro* // ki se nanaša na šport, pri katerem se vozi po valovih z desko brez jadra: *Poleg lepo urejene plaže z zlato mivko stoji še mogočna skalnata deskarska plaža, na kateri vsako leto prirerajo mednarodna tekmovanja* **E** †dėskar

děskati ^{SSKJ} -am nedov. (ä) **1.** ukvarjati se s športom, pri katerem se stoji na jadrlni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra: *Večina jadrancev na deski prebiva kar v mali mehiški vasi, kjer živijo odklopljeno, skromno življenje, saj lahko nemoteno deskajo na enem najboljših krajev na Zemlji* // ukvarjati se s športom, pri katerem se vozi po valovih z desko brez jadra: *Če deskamo na valovih po južnih morjih, moramo vedeti, da nas kakšen val utegne pokopati, pa tudi morskim psom se ne moremo povsem izogniti* **2.** ukvarjati se s športom, pri katerem se stoji na snežni deski in vozi po snegu; bordati: *naučiti se deskati na snegu*; *Med zimskim dopustom je šel deskat na sneg* **3.** pregledovati strani na svetovnem spletu; brskati, surfati: *deskati po spletnem omrežju*; *deskati po svetovnem spletu*; *Uporabniki so dolžni deskati po medmrežju skrbno in previdno, saj v celoti odgovarjajo za svojo telekomunikacijsko opremo* **E** (†)deskā

děsktop -a m (ē) navidezna delovna površina grafičnega uporabniškega vmesnika na računalniškem zaslonu z ikonami; namizje: *urejati ikone na desktopu*; *Datoteko s sporočilom je priročno shraniti kar na namizje (desktop)* **E** ← agl. *desktop*, okrajšano iz *desktop computer* 'namizni računalnik', iz *desk* 'pisalna miza' + †tōp

děsnosredinski -a -o prid. (ē-ī) ki se nanaša na politično usmeritev med desnico in sredino: *desno-sredinska stranka*; *desnosredinska vlada*; *Največ pohval na slovenski račun je tokrat zapisal desnosredinski politični tednik Focus* **E** iz *děsna sredina*

destinācija -e ž (á) kraj, do katerega se pride, pripotuje, navadno z določenim namenom: *priljubljena destinacija*; *turistična destinacija*; *Nekaterim se zdi, da Slovenija ni destinacija za hitro razvijajoča se tuja podjetja in da bi morala celo sama seliti svoje zmogljivosti v države, ki imajo ugodnejše pogoje za proizvodnjo* **E** (← nem. *Destination*) ← frc. *destination* 'namen, cilj potovanja' ← lat. *děstinātio* 'določitev'

děsusovec -vca m, člov. (ē) član Demokratične stranke upokojencev Slovenije: *Kje vidi egoistične interese desusovceev in kje so dokazi za žaljivo trditev, da nas v DeSUS združujejo le leta in isti dan prejemanja pokojnine?* **E** iz kratice *DeSUS* za *De(mokratična) s(tranka) u(pokojencev) S(love-nije)*

detabuizirati -am dov. in nedov. (ī) **1.** dopustiti, da se kaj kritično obravnava: *Ni mogoče pričakovati, da bi o tem občutljivem vprašanju kdaj dosegli popolno soglasje, zato je prav, da se o tem odkrito spregovori, da se detabuizira tema, ki ljudi vznemirja že precej časa* **2.** narediti, da kaj ni več skrivana, prikrivana stvar: *detabuizirati smrt*; *Revija naj bi povezala strokovnjake z različnih področij in laike, z njo pa naj bi med drugim poskusili detabuizirati samomor in samomorilsko vedenje* **E** ← nem. *detabuisieren* iz (†)de... + (†)tabū

detānt -a m (ā) popuščanje (napetosti) v medsebojnih odnosih, zlasti političnih: *Generali so s strokovnimi analizami veliko prispevali k detantu, več njihovih predlogov sta potem obe velesili vnesli v svoje sporazume o omejitvi oborožitve* **E** ← nem. *Detente* ← frc. *détente* 'popuščanje napetosti ali pritiska'

děteljica ^{SSKJ} -e ž (ē) kar je po obliki podobno deteljici, trojni ali četverni pentlji: *Tretji celjski avtocestni priključek je zasnovan kot polovična deteljica* **E** (†)dětělja

detoksikācija -e ž (á) odstranjevanje strupov zlasti iz telesa; razstrupitev ^{SSKJ}, razstrupljanje ^{SSKJ}, razstrupljevanje ^{SSKJ}: *detoksikacija telesa*; *Ena zadnjih modnih muh je detoksikacija: čiščenje telesa pride prav pred zabavo, da ustvarimo čim bolj zdrav videz, predvsem pa po njej, da iz jeter, črevesja in kože odstranimo strupe, ki smo jih vnesli v telo* // postopek nadzorovanega opuščanja uživanja droge: *program detoksikacije*; *Na oddelku za detoksikacijo centra za mentalno zdravje so v preteklih treh letih bolnišnično zdravili 250 pacientov, 878 pacientov pa so obravnavali ambulantno* **E** ← agl. *detoxication* iz (†)de... + tvor. od *toxic* 'strupen'

devedé -ēja m (ē ē) optična digitalna plošča za shranjevanje večje količine podatkov; DVD (1):

filmski devede; zapisljivi devede; Oktobra letos je izšel devede z dodanimi neobjavljenimi posnetki **E** †DVD

devetlétka -e ž (ê) devetletna osnovna šola: *program devetletke; uvedba devetletke; Med izbirnimi predmeti v devetletki je kar sedem tujih jezikov* **E** univerbizirano iz *devetlétna osnovna šola*

devetlétkar -ja m, člov. (ê) učenec devetletne osnovne šole: *prvi devetletkarji; Nov koncept tekmovanj za devetletkarje bo potrdil strokovni svet za splošno izobraževanje* **E** †devetlétka

devétlétni -a -o prid. (ê-ê) **1.** star devet let: *devetletni otrok; Zgodil se je še en čudež: z vozička je vstala devetletna deklica, ki ima od rojstva cerebralno paralizo* **2.** ki traja devet let: *devetletni program; devetletna zaporna kazen; devetletna osnovna šola; Konec oktobra letos se izteče devetletni mandat štirim ustavnim sodnikom* **E** iz *devét lét*

devetošolec -lca m, člov. (ô) učenec devetega razreda osnovne šole: *preverjanje znanja za devetošolce; Večina osmošolcev in devetošolcev, ki hočejo nadaljevati šolanje na šolah z omejitvijo vpisa, se je večeraj lahko vpisala na izbrano šolo* **E** iz *devéta šola*

devíca ^(SSKJ) -e ž, člov. (í) kdor je rojen v astrološkem znamenju device: *Tolstoj je bil devica, Poe riba, Marx in Freud pa sta bila rojena v znamenju bika* **E** = stcslov. *děvica*, hrv. *djèvica*, strus. *devíca*, stčeš. *děvice* < slovan. **děvica* iz **děva* 'mlada ženska' < ide. **dʰoh₂j-uh₂* 'doječa' iz korena **dʰeh₂-* 'dojiti'

devíški ^(SSKJ) -a -o prid. (í)

devíško olívno olje -ega -ega -a s (í, î, ô) olje, katerega pridelava ne vključuje nobenega kemičnega postopka ali obdelave; *devíško oljčno olje: Cvetove šentjanževke zmečkamo v možnarju ali z valjarjem, stresemo v steklenico do ene tretjine in dolijemo devíško olívno olje do vrha*

devíško oljčno olje -ega -ega -a s (í, ô, ô) olje, katerega pridelava ne vključuje nobenega kemičnega postopka ali obdelave; *devíško olívno olje: Poleg idrijskih čipk in devíškega oljčnega olja iz slovenske Istre je zdaj vsestransko zaščiten v Evropski uniji še izvornost prekmurske gibanice*

dezóksiribonukleínska kislína -e -e ž (ô-î, í) biol. nukleínska kislína, ki nosi zapis genske informacije v vseh živih bitjih; DNK: *Dezoksiribonukleínska kislína je osnovna sestavina genskega materiala* **E** po zgladu nem. *Desoxiribonucleinsäure*, agl. *desoxyribonucleic acid* iz (†)dezoksí(dácija) + (†)ribonukleínski in (†)kislína

dežéla ^(SSKJ) -e ž (ê)

dežéla na sónčni stráni Álp -e - - - - - ž (ê, ô, á, â) Slovenija: *Nihče v Sloveniji ni bil več pre-*

pričan, da bo dežela na sončni strani Alp res gostila najboljše vaterpoliste Evrope

dežúrni ^(SSKJ) -a -o prid. (û)

dežúrni krívec -ega -vca m, člov. (û, î) kdor je ne glede na okoliščine vedno ali pogosto (po krivici) proglašen za krivega za probleme, težave: *Gozdni delavci, ki največkrat veljajo za dežurne krivce vseh požarov, se branijo, da so obtožbe krivične in neresnične*

diabétičarka -e [dijabetičarka] ž, člov. (ê) ženska, ki ima sladkorno bolezen: *Pri 48-letni diabetičarki je bilo tveganje za srčni infarkt zelo visoko* **E** (†)diabétik

diabetológ -a [dijabetolog-] m, člov. (ô) med. zdravnik specialist za diabetologijo: *internist diabetolog; Programe hujšanja sestavljajo diabetologi in fizioterapevti, ki vsaka dva meseca opravljajo kontrolne meritve* **E** ← nem. *Diabetologe* iz (†)diabétes + gr. -logos iz (†)lógos

diabetologíja -e [dijabetologíja] ž (î) med. veda o sladkorni bolezni: *Na lanskem srečanju so si za glavno temo izbrali motnje hranjenja pri sladkorni bolezni, govorili pa so tudi o novostih s področja diabetologije* **E** †diabetológ

diahróni ^(SSKJ) -a -o [dijahroni] prid. (ô)

diahróno jezikoslóvje -ega -a s (ô, ô) smer jezikoslovja, ki raziskuje jezik v njegovem razvoju skozi čas: *posvečati se problemom diahronega jezikoslovja; profesor splošnega in diahronega jezikoslovja; Diahrono jezikoslovje opisuje spremembe v jezikovnem sistemu med enim in drugim časovnim obdobjem*

dialektológinja -e [dijalektologinja] ž, člov. (ô) strokovnjakinja za dialektologijo; narečjeslovka: *V času podiplomskega študija se je izobrazila kot dialektologinja, še posebej specializirana za delo pri lingvističnih atlasih* **E** (†)dialektológ

dialóškost -i [dijalóškost] ž (ô) **1.** sposobnost dialoga, pripravljenost na dialog: *Dialóškost in strpnost zahtevata, da najprej drug drugemu priznamo pravico do obstoja in nemotenega delovanja, kakor to terja tudi naša ustava, zlasti ko gre za verske skupnosti* **2.** lastnost, značilnost besedila, da upošteva in vase sprejema prvine zunanjega, zlasti drugih besedil: *Avtor dialóškost ohranja tudi v romanih, ki so odprti za dialog z drugim človekom, drugo kulturo in njenimi teksti* **E** (†)dialóški

días -a [dijas] m (î) pog. diapozitiv: *Projekcija diasov na steni je posvečena igralnim bravuram velikanov slovenske košarke* **E** ← nem. *Dias*, mn. od *Dia*, skrajšano iz *Dia(positiv)film*; (†)diapozitiv

dídžej -a m, člov. (î-ê) **1.** kdor izbira, organizira in

predvaja glasbo ter dodaja komentarje, navadno v diskoklubih, na radiu; diskdžokej (1), DJ (1): *radijski didžej; V mladosti je nekaj let preigraval kitaro, nato pa se seznanil z elektronsko glasbo in začel nastopati kot didžej* **2.** poustvarjalec elektronske glasbe s tehniko mešanja izvornih glasb; diskdžokej (2), DJ (2): *S produkcijskim prvcem, ki mu je pripadel naziv prve slovenske progresivne plošče, sta pritegnila pozornost didžejev svetovnega formata* **E** ← agl. *deejay* po izgovoru kratice *DJ* za ↑diskdžokej

didžanje -a s (ê) **1.** izbiranje, organiziranje in predvajanje glasbe ter dodajanje komentarjev, navadno v diskoklubih, na radiu: *Pričakala ga je približno tisočglava množica navdušenih plesalcev dovolj odprte glave za Gillesov značilni slog didžanja, ki je nekakšen glasbeni talilni lonec* **2.** poustvarjanje elektronske glasbe s tehniko mešanja izvornih glasb: *snemanje lastne glasbe, didžanje in remiksanje; Didžanje oziroma mešanje glasbenih kosov postaja dejavnost sodobnih intelektualcev* **E** ↑didžej

didžerka -e ž, čl. (ê) ženska, ki izbira, organizira in predvaja glasbo ter dodaja komentarje, navadno v diskoklubih, na radiu: *Ob desetih zvečer so prišli v klub, kjer jih je pričakala znamenita didžerka* **E** ↑didžej

didžerski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na didžeje ali njihovo dejavnost: *didžerski album; Izdal je didžersko in avtorsko ploščo ter na Zahodu vrsto plošč pod različnimi psevdonimi, z različnimi stili, a vedno (komercialno in kritično) izredno uspešno* **E** ↑didžej

dietetičarka -e [dijetetičarka] ž, čl. (ê) strokovnjakinja za dietetiko: *Najnovejšo shujševalno dieto je ustvarila dietetičarka, vodilna strokovnjakinja s področja sredozemske, latinskoameriške in azijske prehrane* **E** (↑)dietetik

dietológ -a [dijetolog-] m, čl. (ô) strokovnjak za dietologijo: *Sklenemo lahko, da je sladoleđ najbolj zdrava slaščica, ki je, po priporočilih dietologov, lahko pojemo do tri kepice na dan* **E** (↑)diéta + gr. *-logos* iz (↑)lógos

dietologija -e [dijetologija] ž (î) veda o posebni, predpisani prehrani za določene kategorije ljudi; dietetika^{SSKJ}: *Najnovejše ugotovitve sodobne dietologije priporočajo čim bolj pestro in uravnoteženo prehrano* **E** ↑dietológ

diétoterapija -e [dijetoterapija] ž (ê-î) zdravljenje z dieto: *Spregovoril je o metodi, ki jo s pridom uporablja tudi znotraj svojega celostnega terapevtskega programa, torej o dietoterapiji, samozdravljenju s prehrano* **E** ← nem. *Diätotherapie* iz (↑)diéta + (↑)terapija

digitálec -lca m (â) pog. fotografski aparat, pri katerem se slika shrani v digitalnem zapisu; digitalni fotoaparát, digitalni fotografski aparat, digitalnik: *zrcalnorefleksni digitálec; Fotoaparati z deset- in večkratno optično povečavo so danes med bolj priljubljenimi digitalci* **E** univerbizirano iz *digitalni fotografski aparát*

digitalizácija -e ž (á) **1.** pretvorba podatkov in informacij v (elektronsko) obliko, ki je osnovana na zaporedju števil 0 in 1: *projekt digitalizacije; Digitalizacija je drag postopek* **2.** uvedba, uvajanje tehnologije, ki temelji na taki pretvorbi: *Po usmeritvah strategije razvoja bo letos izpeljana popolna digitalizacija telekomunikacijskega omrežja, ki jo bomo izvajali s postopno zamenjavo analognih telefonskih central z digitalnimi* **E** ↑digitalizirati

digitaliziran -a -o prid. (î) pretvorjen v (elektronsko) obliko, ki je osnovana na zaporedju števil 0 in 1: *digitalizirana glasba; digitalizirana oblika; digitalizirana slika; Slovensko telefonsko omrežje bo do konca leta v celoti digitalizirano* **E** ↑digitalizirati

digitaliziranje -a s (î) pretvarjanje podatkov in informacij v (elektronsko) obliko, ki je osnovana na zaporedju števil 0 in 1: *Knjiga se ukvarja z vprašanjem vpliva digitaliziranja knjižnih vsebin na knjižni trg in z razlogi, zakaj e-knjige niso nadomestile tiskanih knjig* **E** ↑digitalizirati

digitalizirati -am dov. in nedov. (î) **1.** pretvoriti podatke in informacije v (elektronsko) obliko, ki je osnovana na zaporedju števil 0 in 1: *Računalniški strokovnjaki so listine digitalizirali kar na domoznanskem oddelku, kar nam je prihranilo precej tveganja v zvezi s prevozom ter zaščito gradiva* **2.** uvesti tehnologijo, ki temelji na taki pretvorbi: *Šele leta 2001 je Telekom v celoti digitaliziral svoje telekomunikacijsko omrežje* **E** ← nem. *digitalisieren* iz (↑)digitalen

digitalni^{SSKJ} -a -o prid. (â) **1.** ki podaja podatke in informacije v zaporedju števil 0 in 1: *digitalni zapis, digitalna oblika; Prej je bil zapis analogni, zdaj je digitalni* **2.** ki deluje na osnovi tako podanih podatkov in informacij: *digitalna tehnologija; Digitalna projekcija zagotavlja popolno kopijo za vsako predstavo v vsej življenjski dobi filma in za vsak narejen duplikat* **E** ← agl. *digital* iz *digit* 'številka' ← lat. *digitus* 'prst, kazalec'

digitalna fotografija -e -e ž (â, î) **1.** fotografija, narejena na osnovi digitalnih podatkov: *album digitalnih fotografij; prenos digitalnih fotografij s spominskih kartic na zapisljive nosilce CD-R; Je digitalna fotografija, posneta z najboljšim fotoaparatom, res boljša od analogne?* **2.** ed. tehnolo-

logija za fotografiranje na digitalni nosilec podatkov: *področje digitalne fotografije; predavateljica digitalne fotografije; Je eden od pionirjev digitalne fotografije in prvi fotograf, ki je v celoti digitaliziral svoj atelje*

digitalna kamera -e -e ž (â, â) videokamera, v kateri se slika pretvarja v digitalno obliko: *digitalna kamera z visoko ločljivostjo; leča digitalne kamere; Digitalne kamere in sodobne komunikacijske rešitve omogočajo pošiljanje fotografij in videoposnetkov po vsem svetu takoj po njihovem nastanku*

digitalni fotoaparát -ega -a m (â, ô-â) fotografski aparat, pri katerem se slika shrani v digitalnem zapisu; *digitalec, digitalni fotografski aparat, digitalnik: zmogljiv digitalni fotoaparát; model digitalnega fotoaparata; Vse razstavljene fotografije so posnete z digitalnim fotoaparatom*

digitalni fotografski aparát -ega -ega -a m (â, â, â) fotografski aparat, pri katerem se slika shrani v digitalnem zapisu; *digitalec, digitalni fotoaparát, digitalnik: znati uporabljati digitalni fotografski aparát; Digitalni fotografski aparati so najnovejša modna muha, a hkrati tudi nadvse uporabne naprave, če nameravamo snemati slike za poznejšo računalniško rabo in obdelavo*

digitalni podpis -ega -a m (â, î) kodirana datoteka, ki omogoča preveritev istovetnosti podpisnika; *elektronski podpis, e-podpis: preverjanje digitalnega podpisa; podaljšanje veljavnosti digitalnega podpisa; Ministri Evropske skupnosti so uradno odobrili zakon, ki izenačuje digitalni podpis z lastnoročnim podpisom*

digitalni zápis -ega -a m (â, î) pretvorba različnih signalov v kodo s pomočjo računalniških orodij; *V vseh vmesnih fazah se filmski zápis, tako slikovni kot tonski, danes obdeluje v digitalnem zapisu z računalniškimi orodji*

digitalnik -a m (â) fotografski aparat, pri katerem se slika shrani v digitalnem zapisu; *digitalec, digitalni fotoaparát, digitalni fotografski aparát: Svetloba v digitalniku pade neposredno na optično tipalo* **E** (†)digitalen

dijaški ^(SSK) -a -o prid. (â)

dijaški parlamént -ega -ênta m (á, è é) 1. predstavništvo dijakov kake šole, šolskega okoliša: *predsednik dijaškega parlamenta; Dijaški parlament in vodstvo šole sta protestirala zaradi slabih prostorskih razmer – gimnazija je v isti stavbi kot osnovna šola in mora zato imeti pokuk v dveh izmenah* 2. sestanek, zborovanje takih predstavništev: *Na dijaškem parlamentu, ki*

je zasedal v Ljubljani, se je zbralo le 45 dijaških poslancev od 162, tako da zaradi nesklepčnosti niso mogli odločiti

dílanje -a s (î) pog. 1. prizadevanje za dosegogo glasja, sporazuma glede česa; pogajanje ^(SSK): *Dílanje je lep izraz za barantanje* 2. (pre)prodajanje, razpečevanje mamil: *Dílanje je eden izmed načinov, kako priti do droge* **E** †dílati

dílati -am nedov. (î) pog. (pre)prodajati, razpečevati mamila: *Ko bom nehal kaditi, bom nehal tudi dílati* **E** ← agl. *deal* 'deliti, poslovati, trgovati'

dílati se -am se nedov. (î) pogajati se: *dílati se okoli cene; Vlada se je dílala z naftno družbo za cene bencina*

dílcenje -a s (î) pog. smučanje: *Obljubljam vam noro dílcenje po pršiču* **E** †dílcati

dílcati -am nedov. (î) pog. smučati: *Medtem ko so drugi njegovi vrstniki raje dílcali po strminah, si je sam pozimi vselej rad privoščil tek na smučeh* **E** (†)dílcata

díler -ja in dealer -ja cit. [díler] m, člov. (î) pog. 1. (poulični) (pre)prodajalec, razpečevalec mamil: *Resen díler bo pokvarjeno robo vrgel stran, kakšen drugi pa jo bo prodal za vsako ceno* 2. (prodajni) posrednik: *slovenski Fiatov díler; Pred kratkim sem v krogih priznanih stripovskih dílerjev spraševal po Zvitorepcu* **E** ← agl. *dealer* iz (†)dílati

dílerski -a -o in dealerski -a -o cit. [dílerski] prid. (î) pog. ki se nanaša na dílerje: *dílerski biznis; Glavne dílerske mreže so zadaj, za šolo, za ograjo, v šolskih klopeh* **E** †díler

dióksín -a m (î-î) 1. kem. vsaka od kloriranih organskih spojin z osnovno strukturo iz dveh benzenjskih obročev, ki sta med seboj povezana z dvema kisikovima atomoma: *Strokovnjaki so ugotavljali, ali in kako strupen je dióksín v obliki 2,3,7,8-tetrakloro-dibenzo-p-dióksina (TCDD)* 2. zelo strupena kemična snov iz skupine teh spojin, ki se pojavlja kot onesnaževalec v zraku, vodi in zemlji: *dióksín v piščancih, mesu, mleku, krompirju; Danes je že znano, da je nastala belgijska dióksínska aféra z živalsko krmo, onesnaženo z dióksíni* **E** ← agl. *dioxin*, nem. *Dioxin* iz (†)di... + (†)óksi...

dióksínski -a -o prid. (î-î) ki se nanaša na dióksín: *dióksínski škandal; dióksínska kokoš; dióksínsko tveganje; Pri zaužitju večje količine dióksínskih primesi v hrani se pokažejo značilni znaki zastrupitve: slabost, bruhanje, bolečine v mišicah, med tako imenovanimi lokalnimi znaki pa je še draženje kože, oči in sluznic* **E** †dióksín

direktórij ^(SSK) -a m (ô) rač. zbirka datotek, ki so shranjene na danem pogonu; imenik: *glavni direktórij*

rij; seznam direktorijev; preiskovanje direktorijev na disku; Virusi, črvi in druge nadloge, ki pestijo Microsoftovo programje, temeljijo na dejstvu, da so imena ključnih direktorijev in datotek na vseh računalnikih enaka **E** ← nem. *Direktorium* ← lat. *dīrēctōrium* iz (†)dirigirati

direktorováti -tjem nedov. (á û) biti direktor, opravljati direktorske posle: *Podjetju direktoruje gospodarstvenik* **E** (†)diréktor¹

dirkálnik -a m (â) avtomobil, namenjen, prirejen za dirke; dirkalni avtomobil^(SSK); novi dirkalnik; *Ocenjujejo, da testni kilometer dirkalnika formule 1 stane 2000 dolarjev, torej je Ferrari doslej samo na testih skozi izpušne cevi pognal kar 28 milijonov dolarjev* **E** (†)dirkálen

disco dance¹ -- -- cea dit. [dísko dēns] m (î, ê) tekmovalna plesna disciplina, pri kateri se pleše na disko glasbo: *V disco danceu in stepu bodo pionirji, mladinci in člani nastopili v kategorijah solo, pari, male skupine in formacije* **E** ← agl. *disco dance* iz (†)dísko in *dance* 'ples'

disco dance² -- -- v prid. rabi: *disco dance pari; Gledalci so najbolj bučno navijali za hip hop in disco dance formacije*

disk^(SSK) -a m (î) pog. elektronska naprava z vrtečo se magnetno ploščo za shranjevanje podatkov in informacij; trdi disk^(SSK), hard disk: *izbrisati disk zapis na disku; shraniti na disk; gibki ali mehki disk disketa; lokalni disk; Virus je skrivaj preiskal disk in izbrisal ter spremenil datoteke z določenimi končnicami* **E** ← agl. *disc* ← lat. *discus* ← gr. *diskos* 'disk, kolut'

diskáč -a m (á) pog. nočni lokal, zlasti za mlade, v katerem se pleše ob popularni glasbi; disko^(SSK), diskoteka: *S sošolci je imela dobre odnose, rada je hodila plesat v diskač, za posedanje po barih pa ni razmetavala svojega časa* **E** ← hrv., srb. *diskāč* iz (†)diskotéka

diskdžokej -a in diskdžokej -a m, člov. (î-ô; î-ô) **1.** kdor izbira, organizira in predvaja glasbo ter dodaja komentarje, navadno v disko klubih, na radiu; didžej (1), DJ (1): *Diskdžokeji so se razvili v kreatorje plesnih in glasbenih zabav* **2.** poustvarjalec elektronske glasbe s tehniko mešanja izvornih glasb; didžej (2), DJ (2): *V devetdesetih letih se je uveljavil rave in z njim diskdžokeji* **E** ← agl. *disc jockey* iz *disc* 'gramofonska plošča' in *jockey* 'upravljalca s strojem' < 'delavec, pomočnik' < škot. agl. *Jockey* 'Jaka'

diskétni^(SSK) -a -o prid. (ê)

diskétni pogón -ega -óna m (ê, ô õ) rač. del računalnika, ki omogoča pisanje podatkov na diske in branje z njih; disketna enota^(SSK), disketnik:

V mapi izberite ikono disketnega pogona in pritisnite desno tipko miške

diskétnik -a m (ê) rač. del računalnika, ki omogoča pisanje podatkov na diske in branje z njih; disketna enota^(SSK), disketni pogon: *priključiti disketnik; disketnik, imeti vgrajen disketnik; miška in tipkovnica; Vstavite prazno formatirano disketo v disketnik in kliknite Naprej* **E** (†)diskéten

dískomanija -e ž (î-î) nagnjenost k prekomernemu obiskovanju diskoklubov: *Pisalo se je leto 1977 in diskomanija se je začela mešati z valom anarhističnega pankovskega gibanja* **E** (†)dísko + (†)manija

diskónt^(SSK) -a m (ô) prodajalna, v kateri se blago prodaja po nižjih cenah, navadno vezanih na nakup večje količine blaga iste vrste: *Nekoč so v diskontih kupovale predvsem družine in ljudje z nizkimi prejemki, zdaj pa tudi premožni* **E** ← nem. *Diskont* ← stit. *disconto* 'popust' iz srlat. *discomputäre* 'odračunati'

diskótni^(SSK) -a -o prid. (ô) ki je v zvezi s prodajo blaga po nižjih cenah, navadno vezanih na nakup večje količine iste vrste blaga: *diskontna prodajalna; Kaviar, in to le pristni, bi smele prodajati samo specializirane trgovine, nikoli pa supermarketi po diskontnih cenah, pravijo strokovnjaki* **E** †diskónt

diskotéčni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi z diskoteko: *Podaja se v džezovski improvizacije in z občutkom meša flamenko, bluz, klasiko in celo novodobne diskotéčne zvrsti* **E** †diskotéka

diskotéka^(SSK) -e ž (ê) nočni lokal, zlasti za mlade, v katerem se pleše ob popularni glasbi; disko^(SSK), diskač: *obiskovalci diskotek; Ko mladi ljudje ob sobotah zgodaj zjutraj odhajajo iz diskotek in se vračajo domov, je največ prometnih nesreč s smrtnimi žrtvami* **E** ← frc. *discothèque* iz *disque* 'gramofonska plošča' + (†)(biblio)téka

diskóvni -a -o prid. (ô) rač. ki je v zvezi z diskom: *diskovni prostor; diskovni sistem; diskovno polje; Glavna prednost tega diskovnega strežnika je izjemna preprostost priključitve in upravljanja* **E** †dísk

diskriminatóren -rna -o prid. (ô) ki daje, priznava manjše pravice ali ugodnosti komu v primeri z drugimi: *diskriminatoren odnos; diskriminatorna obravnava; diskriminatorno ravnanje; Sodišče je razsodilo, da je dotlej veljavni način omejevanja vpisa na avstrijske univerze diskriminatorne do študentov iz drugih držav Evropske unije* **E** (†)diskriminácija

diskriminatórnost -i ž (ô) **1.** lastnost, značilnost diskriminatornega: *Pravilnik v ničemer ne zmanjšuje diskriminacije, pač pa je samo še enkrat poka-*

zal na diskriminiranost zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti **2.** dajanje, priznavanje manjše pravice ali ugodnosti komu v primeri z drugimi: *Novela zakona o zdravljenju neplodnosti in postopkih z biomedicinsko pomočjo odpravlja diskriminiranost samskih žensk* **E** (†)diskriminatóren

diskriminiranost -i ž (i) lastnost, stanje diskriminiranega: *Diskriminiranost je bila vedno dvojna: v očeh drugih in samega sebe, svoje samopodobe* **E** (†)diskriminirati

disociativen -vna -o [disocijativøn] prid. (i) psih. ki se nanaša na izgubo povezave med nekaterimi duševnimi dejavnostmi in zaznavanjem: *Ljudje z diagnozo disociativne identitete praviloma izhajajo iz zelo kaotičnih družinskih okolij, kjer so bili telesno ali spolno zlorabljeni* **E** (†)disociácija

distrés -a m (ê) stres z negativnimi učinki na zdravje: *Bolezenska različica stresa se imenuje distres ali negativni stres* **E** ← agl. *distress* ← stfrc. *destrece* 'mučna situacija, stiska'

distrófik -a m, člov. (ô) kdor ima distrofijo, za katero je značilno postopno propadanje mišičnih celic, kar sčasoma povzroči delno ali popolno ohromelost različnih mišičnih skupin: *društvo distrofikov; V zdraviliščih so si nekateri distrofiki ravno zaradi svojih vozičkov in drugih značilnosti invalidnosti nabrali kar nekaj negativnih izkušenj* **E** ← nem. *Dystrophiker* iz (†)distrofija

diverzificiran -a -o prid. (i) ki je raznovrsten: *Zelo diverzificirana podjetja so varnejša in za kratkoročnejše vlagatelje je to pomembno* **E** †diverzificirati

diverzificirati -am dov. in nedov. (i) **1.** narediti kaj bolj raznovrstno: *diverzificirati gospodarstvo; Idealno bi bilo, če bi dobili takšnega strateškega investitorja, ki želi tudi sam diverzificirati svoj proizvodni program* **2.** narediti, da kaj pride na več mest, se porazdeli na več enot: *diverzificirati premoženje; Banka je sprejela pomembno odločitev o spremembi smernic o vlaganju deviznih rezerv, s čimer bo diverzificirala portfelj* **E** ← nem. *diversifizieren* iz lat. *diversus* 'raznovrsten' + *facere* 'delati'

diverzitéta -e ž (ê) pojavljanje v različnih oblikah, različnih vrstah; raznovrstnost^(SSKJ): *Ena izmed možnih metod izbora, ki pa na Barju ne postrže z uporabnimi rezultati, daje prednost površinam z nadpovprečno diverzitetno ptic* **E** ← nem. *Diversität* ← lat. *diversitās* iz *diversus* 'različen'

divjevodáš -a m, člov. (á) športnik, ki se ukvarja z veslanjem v kajaku ali kanuju na deroči reki: *Slovenski divjevodaši so se pred tekmo svetovnega po-*

kala na avstralski celini že privadili progi **E** iz *divje vóde*

dívji^(SSKJ) -a -e prid. (i)

dívje odlagališče -ega -a s (i, i) nezakonito odlagališče odpadkov v naravi; črno odlagališče: *Ministrstvo za okolje in prostor naj poskrbi za primerno urejanje nabrežin ob vodotokih in za ustreznejše reševanje problema divjih odlagališč*

dizájner -ja m, člov. (á) kdor daje predmetu obliko z upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom; oblikovalec^(SSKJ): *grafični dizajner; Po besedah barvnega dizajnerja iz znanega podjetja modni trendi pri avtomobilskih barvah prihajajo v valovih, posamezni barvi v desetih do dvanajstih letih uspe doseči višek priljubljenosti, nato zlagoma zamre* **E** ← agl. *designer* iz (†)dizájn

dizájnerka -e ž, člov. (á) ženska, ki daje predmetu obliko z upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom; oblikovalka^(SSKJ): *Mama je dizajnerka in ima v Moskvi atelje s 15 zaposlenimi, kjer kreira plesne obleke in elegantne večerne oprave, tudi za razne tamkajšnje slavne osebnosti* **E** †dizájner

dizájnerski -a -o prid. (á) ki se nanaša na dizajnerje ali dizajnerstvo: *dizajnerska oblačila; Ponoči mesto zaživi v povsem drugi luči: po ulicah se sprehajajo mladeniči, oblečeni po zadnji dizajnerski modi* **E** †dizájner

dizájnersko prisl. (á): *V kopalnicah sta tako banja kot tuš, pa tudi opremljene so prav dizajnersko, kot je navada v dražjih hotelih*

dizájnerstvo -a s (á) dejavnost, ki se ukvarja z dajanjem predmetu oblike z upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom; oblikovanje^(SSKJ): *ukvarjati se z dizajnerstvom; moda in dizajnerstvo; Zanima me dizajnerstvo in oblikujem spletne strani* **E** †dizájner

dizajníran -a -o prid. (i) ki je oblikovan z upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom; oblikovan^(SSKJ): *vrhunsko dizajníran; Dosedanji razvoj mest je bil dizajníran, kakor da imamo na voljo neomejene vire zemlje, energije in hrane* **E** †dizajnírati

dizajnírati -am nedov. in dov. (i) dajati predmetu obliko z upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom; oblikovati^(SSKJ): *Stene galerije so krasila dela nadrealističnih slikarjev, znani arhitekt pa je za dvorano dizajníral luči* **E** (†)dizájn

DJ -ja in -- [dídžêj] m, člov. (i-ê) krat. **1.** kdor izbira, organizira in predvaja glasbo ter dodaja komentarje,

navadno v diskoklubih, na radiu; didžej (1), diskdžokej (1): *Oder bo po koncertu klasične glasbe zasedel DJ in namesto Bachovih melodij bodo po dvorani odmevali razigrani in udarni ritmi* **2.** poustvarjalec elektronske glasbe s tehniko mešanja izvornih glasb; didžej (2), diskdžokej (2): *DJ je izdelal lasni album* **E** †diskdžokej

DJ- [dídžej] prvi del zložen (î-ê) **1.** ki se nanaša na tistega, ki izbira, organizira in predvaja glasbo ter dodaja komentarje, navadno v diskoklubih, na radiu: *DJ-program* **2.** ki se nanaša na poustvarjalce elektronske glasbe s tehniko mešanja izvornih glasb: *DJ-producent* **E** †DJ

djútifíri †duty free

dlánčni -a -o prid. (â) **1.** ki je v zvezi z dlanjo: *zlomiti dlančno kost*; *Pri pregledu reproduciramo težave s pritiskom na zapestje z dlančne strani* **2.** ki je v zvezi z majhnim prenosnim računalnikom, ki ga je mogoče držati v dlani: *dlančni računalnik*; *Povezljivost zmogljivih dlančnih naprav z računalniškimi sistemi naj bi zagotovila popolno mobilnost in dostopnost zaposlenih, ki bi tako lahko učinkoviteje delovali tudi zunaj pisarn* **E** (†)dlán

dlánčnik -a m (â) majhen prenosni računalnik, ki ga je mogoče držati v dlani: *izdelovalec dlančnikov*; *serija dlančnikov*; *Naprednejši dlančniki že dolgo znajo predvajati glasbo in delovati kot mobilni telefoni, zato Apple ni predstavil ničesar zares novega* **E** univerbizirano iz *dlánčni računalnik*

dnévni^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

dnévna koncentracija -e -e ž (ê, â) povprečna vrednost vseh urnih povprečnih vrednosti koncentracije posamezne snovi, izmerjenih v enem dnevu: *Mejna dnevna koncentracija prašnih delcev (50 mikrogramov na kubični meter) je bila presežena 48-krat (smela bi biti le 35-krat na leto)*

dnévníkovec -vca m, člov. (ê) **1.** sodelavec časopisa Dnevnik ali Nedeljski dnevnik: *dnevnikovci in večerovci*; *Bil je stari in prekaljeni dnevnikovec, ki je soustvarjal oba naša časnika* **2.** bralec, zlasti zvesti, časopisa Dnevnik ali Nedeljski dnevnik: *Že tretjo jesen zapored organizira časopisna hiša Dnevnik tradicionalno slovo od poletja za bralce Dnevnikovih edicij; tokrat je prijavljenih kar 830 najzvestejših dnevnikovcev* **E** po časopisni hiši Dnevnik

dnévnoinformatívni -a -o prid. (ê-î) ki je v zvezi s podajanjem dnevni, aktualnih informacij: *dnevnoinformativni program*; *dnevnoinformativna oddaja*; *dnevnoinformativno uredništvo*; *Resen časopis mora bralcu ponuditi precej več kakor zgolj*

dnevnoinformativni servis **E** iz *dnévno informativen*

DNK -- in -ja [dčenká] m (â) krat., biol. nukleinska kislina, ki nosi zapis genske informacije v vseh živih bitjih; dezoksiribonukleinska kislina: *Preiskave DNK omogočajo natančno identifikacijo osebe in preverjanje sorodstvenih povezav med posamezniki* **E** †d(ezóksiribo)n(ukleínska) k(islína)

DNK- [dčenká] prvi del zložen (â) biol. ki se nanaša na dezoksiribonukleinsko kislino, ki nosi zapis genske informacije v vseh živih bitjih: *DNK-analiza in analiza DNK*; *DNK-vzorec* in vzorec DNK **E** †DNK

d. n. o. -ja [dčenoó in dənóó] m (ô) okrajš. družba, ki nima osnovnega kapitala in za katero družbeniki odgovarjajo z vsem svojim premoženjem; družba z neomejeno odgovornostjo: *Založbi Notes d. n. o. iz Motnika in Prešernova družba iz Ljubljane bosta knjigo prodajali na prireditvenem prostoru v Plancici* **E** okrajšano iz *d(ružba) z n(eomejeno) o(dgovornostjo)*

dóbrí^{SSKJ} -a -o prid. (ó)

dóbrí holesteról -ega -a m (ó, ô) holesterol, ki sodeluje pri obrambi telesa pred protozoarnimi infekcijami in je protimikrobno učinkovit: *Moški, ki jih stresne situacije ne ganejo preveč in brez težav ohranijo mirno kri, si tako dvignejo vrednosti dobrega holesterola HDL, tistega, ki varuje krvne žile*

dobrodélněž -a m, člov. (ê) kdor dela dobra, človekoljubna dela; dobrodelnik^{SSKJ}: *Bil je velik pristaš homeopatije, spiritualizma in okultizma, pa tudi velik dobrodelnež in nikoli ni skrival svojih simpatij do socialističnih idej* **E** (†)dobrodélen

dobromislěč -ěča -e prid. (ê ê é) ki dobro, pošteno misli: *dobromisleč človek*; *dobromisleči ljudje*; *Parlament bi moral biti hram pravičnosti, kajti to verjamejo ljudje, ki so nas poslali sem in tako upajo vsi dobromisleči državljani Slovenije* **E** (†)dóbro... + (†)mísliti

dobrostojeć -éča -e prid. (ê é é) ekspr. **1.** ki ima mnogo materialnih dobrin; bogat^{SSKJ}, premožen^{SSKJ}: *Večinoma dobrostoječi, izobraženi ljudje bi si lahko privoščili razkošnejše počitnice, a se nalašč vsako leto za deset ali štirinajst dni odpravijo okusit prvinsko plat bivanja in v tem neizmerno uživajo* **2.** ki daje take rezultate, kot se želi, pričakuje; uspešen^{SSKJ}: *Podjetje je dobrostoječe in zaposluje le okrog 200 ljudi* **E** (†)dóbro... + (†)státí

dodáni^{SSKJ} -a -o prid. (á)

dodána vrédnost -e -i ž (á, ê) ekon. razlika med prodajno in osnovno, izvorno ceno izdelka ali storitve: *visoka dodana vrednost*; *rast dodane vrednosti*; *davek na dodano vrednost*; *Ni čudno,*

da bo združenje podjetnikov pospešeno nadaljevalo priprave na izvajanje projekta uvajanja inovacij, saj prav inovatorstvo omogoča hitrejšo rast dodane vrednosti na zaposlenega delavca

dodelávni -a -o prid. (ã) ekon. ki se za plačilo opravlja po naročilu drugega podjetja kot del njegovega proizvodnega procesa: *dodelávni posli; Domače podjetje opravlja le dodelávna dela; material dobiva iz tujine in tudi izdelki se prodajajo tam; prav tako od tujega podjetja dobi le toliko denarja, kolikor ga potrebuje za najnujnejše stroške* **E** (†)dodélati

dòdiplómec -mca m, ÷lov. (ò-ò) študent, ki si pridobiva izobrazbo na višji ali visoki šoli do diplome: *Od dodiplomcev za ohranitev štipendije zahtevajo, da imajo povprečno oceno najmanj 8,5* **E** univerbizirano iz *dòdiplómski študent*

dòdiplómski -a -o prid. (ò-ò) ki se nanaša na univerzitetni študij do diplome: *dodiplómski program; dodiplómski študij; dodiplómsko izobraževanje; Za vse tiste, ki se jim ne bo uspelo neposredno vpisati na redni študij v tujini, je morda rešitev kateri izmed programov za izmenjavo študentov na dodiplómski in podiplómski ravni* **E** iz do diplóme

dogajálni -a -o prid. (ã) ki je v zvezi z dogajanjem: *Pripoved je postavljena v dogajalni prostor hladnega polarnega morja in ledu ter njegovih značilnih živali* **E** (†)dogájati se

dogajálno prisl. (ã): *Delo je sestavljeno iz štirinajstih kratkih zgodb, ki se zdijo na prvi pogled dogajalno in izpovedno nepovezane*

dogódkovni -a -o prid. (ò) ki je v zvezi z dogodki, zaporedjem dogodkov: *Njegova tematizacija družbenih procesov v zgodovini je merila na preseganje dogodkovne zgodovine ter na koncu prerasla v zgodovino civilizacij* **E** (†)dogódek

dogréti -êjem dov. (ê ê) dodatno segreti: *Pred vstopom v prostore se zunanji zrak v ogrevalnikih dogreje s toploto notranjega zraka* **E** (†)gréti

dogrévati -am nedov. (é) dodatno segreti: *V bazenu bodo imeli morskó vodo, ki jo bodo delno dogrevali, da bodo tako lahko nekoliko podaljšali kopalno sezono pred poletjem in po njem* **E** †dogréti

dòizobráziti -im dov. (ò-ã ò-ã) dodatno izobraziti: *Kako izobraziti nove profesionalne častnike, podčastnike in kako doizobraziti tiste, ki te izobrazbe nimajo?* **E** (†)do... + (†)izobráziti

dòizobraževánje -a s (ò-ã) dodatno izobraževanje: *Šole, ki izobražujejo učitelje, bi morale poskrbeti za dovolj obsežno in kakovostno doizobraževanje učiteljev novih in v veliki meri prenovljenih*

predmetov, kot so naravoslovje ter tehnika in tehnologija **E** †dòizobraževáti

dòizobraževáti -újem nedov. (ò-á ò-ú) dodatno izobrazevati: *Na Finskem, Irskem in Švedskem se zaposleni hitijo doizobraževati v večernih in nočnih urah* **E** †dòizobráziti

dojèncica -e ž, ÷lov. (é) deklica do prvega leta starosti: *Mlajša hči si je pri 20. mesecu preprosto odpela pleničko ter jasno in odločno povedala, da pleničk ne bo več nosila, češ da ni več dojenčica* **E** (†)dojènc

dokapitalizácija -e ž (á) ekon. vložitev dodatnega kapitala za povečanje osnovnega: *potrditi dokapitalizácijo; dokapitalizácija banke; dokapitalizácija podjetja; postopek dokapitalizácije; Ker je sejemská dejavnost za mesto zelo zanimiva, smo se z mestno občino dogovorili za dokapitalizácijo in tako zagotovili denar za nujno potrebne investícije* **E** †dokapitalizírati

dokapitalizácijski -a -o in dokapitalizácijski -a -o prid. (í; á) ekon. ki se nanaša na dokapitalizácijo: *dokapitalizácijské delnice; dokapitalizácijská vsota; Oseбно menim, da bi lahko dobro in strokovno vodstvo v pol leta našlo dokapitalizácijški denar, a očitno niso bili sposobni* **E** †dokapitalizírati

dokapitalizácijski délež -ega -a in dokapitalizácijski -ega m (í, ê; á) delež, s katerim se upravlja v procesu dokapitalizácije: *Podjetje je v Moravske toplice vložilo 1,5 milijona evrov, kar pomeni 35-odstotni dokapitalizácijški delež oziroma 8,7-odstotni delež v celotni masi kapitala delniške družbe*

dokapitalizíran -a -o prid. (í) ekon. ki ima vložen dodatni kapital za povečanje osnovnega: *Trenutno je položaj boljši v manjši od obeh družb, ki je bila letos dokapitalizirana s 500 tisoč evri* **E** †dokapitalizírati

dokapitalizírati -am dov. in nedov. (í) ekon. vložiti dodatni kapital za povečanje osnovnega: *dokapitalizírati družbo; dokapitalizírati podjetje; Francoska cementna nadnacionalka je včeraj sporočila, da se bo dokapitalizirala, in sicer z izdajo novih delnic v višini 1,28 milijarde evrov* **E** (†)kapitalizírati

dóktor ^(SSK) -ja m (ò)

dóktor román -- -a in dr.-román -a [dərə-román] m (ò, á; ò-ã) umetniško manj vreden roman iz bolnišničnega življenja: *Za zdaj prevladujejo stereotipi iz doktor romanov, ki medicínske sestre prikazujejo kot podaljšek zdravnikov*

dolénjka ^(SSK) -e ž (é) dolénjska avtocesta med Ljubljano in hrvaško mejo: *Od dolénjke se dokončno poslovimo v Poljanah, kjer zavijemo na levo* **E** univerbizirano iz *dolénjska ávtocésta*

dolgometražec -žca m (â) film. žarg. film, ki je dolg več kot 1800 m in traja približno uro in pol; dolgometražni film ^(SSKJ); dolgometražnik ^(SSKJ): *Poznam veliko režiserjev glasbenih videov, ki so se lotili dolgometražcev in ob tem drastično spremenili strukturo svojih snemanj* **E** univerbizirano iz *dolgometražni film*

dolgožrnati -a -o prid. (ř) ki ima dolga zrna: *Dolgožrnati riž je trši in zato odličen za rižote, poljne paprike ipd.* **E** iz *dólgo zřno*

dolvôdni -a -o prid. (ô) ki ima smer vodnega toka; nizvodni ^(SSKJ): *Logično bi bilo, da se reka izrablja tudi naprej v dolvodni smeri* **E** (ř)dôl + (ř)vôden

dolvôdno prisl. (ô): *V petek zvečer so dolvodno od čistilne naprave v Vipavi opazili pogin rib*

domáčenje -a s (â) **1.** prevajanje tujih besed v materni jezik: *Za islandščino je značilna večstoletna tradicija domačenja tujega strokovnega izrazja* **2.** jezikosl. prilagajanje tuje besede glasovni podobi maternega jezika: *Neštetokrat je kršeno domačenje tujk* **E** †domáčiti

domáči ^(SSKJ) -a -e prid. (á)

domáča strán -e -í ž (á, â î) rač. spletna stran z vsebino določene osebe, podjetja: *izdelati domačo stran; obiskovati domačo stran; Domače strani so urejene po temah, izbiramo pa lahko med desetimi: od umetnosti in zabave prek športa in potovanj do novic in tehnologije*

domáči stúdio -ega -a [studijo] m (á, ú) ustrezno tehnično opremljeni prostori v domači hiši, domačem stanovanju za snemanje (glasbe): *Vokale sem posnel v domačem studiu, ki sem si ga uredil v garaži svojega doma*

domáči vídeo -ega -a m (á, î) videoposnetki, narejeni s snemalno opremo za domačo rabo, namenjeni predvajanju v domači hiši, domačem stanovanju: *Hotel sem, da je sproščena, kot da bi snemali družinski domači video, hkrati pa je morala biti zelo prepričljiva*

domáčiti ^(SSKJ) -im nedov. (á â) **1.** prevajati tujo besedo v materni jezik: *V drugi polovici 18. stoletja so islandski intelektualci v Københavnu sklenili, da bodo začeli sistematično domačiti tuje strokovno izrazje* **2.** jezikosl. prilagajati tujo besedo glasovni podobi maternega jezika: *Imena valut v slovenščini praviloma pisno domačimo (prim. šiling, funt šterling, pezeta)* **E** (ř)domáč

domiáda †domijáda

domijáda -e in domiáda -e [domijada] ž (â) športno tekmovanje slovenskih dijaških domov: *Sinoči so se udeleženci domijade zbrali na družabnem srečanju v dijaškem domu v Kopru* **E** (ř)dóm + (ř)(olimp)jáda

donácija ^(SSKJ) -e ž (á) **1.** kar se podari ustanovi ali posamezniku z namenom omogočiti, pospešiti kako neprofitno, človekoljubno dejavnost: *donacija slik galeriji; donacija v višini sto evrov; Donacija predstavlja približno petino cene za nakup dializatorja* **2.** darovanje telesnega organa ali spolnih celic; doniranje (2): *Zakon določa, koliko otrok sme največ priti na svet s celicami ene darovalke, ne omejuje torej števila samih donacij jajčnih celic, temveč število otrok – več kot šest naj jih ne bi bilo* **E** ← lat. *dōnātiō* iz †donirati

donácijski -a -o prid. (á) ki je v zvezi z donacijo (1): *donacijski sklad; donacijska konferenca; donacijska pogodba; Za ureditev dotrajanih prostorov so namenili 33.000 evrov, zdaj pa zbirajo še donacijska sredstva za novo opremo* **E** †donácija

dónat -a m (ô) slatina iz Rogaške Slatine, ki vsebuje veliko magnezija: *Če boste imeli težave s prebavo, pijte donat* **E** po imenu izdelka *Donat Mg[®]*, imenovanega po sv. *Donatu*, po katerem je imenovana Donačka gora v bližini izvira te slatine

donátorka -e ž (â) ustanova, organizirana skupnost ali ženska, ki daruje zlasti večja denarna sredstva: *država donatorka; Danska, Norveška in Švedska so največje donatorke pomoči revnim in glede na velikost svojih gospodarstev močno odstopajo od evropskega povprečja* **E** (ř)donátor

donátorstvo -a s (â) darovanje zlasti večjih denarnih sredstev: *Predlog je predvideval povišanje odstotka davčne olajšave za donatorstvo z 0,3 na 0,5 odstotka od prihodka davčnega zavezanca* **E** (ř)donátor

donegován -a -o prid. (á) agr. ki z uporabo predpisanih postopkov dosega večjo, dodatno kakovost: *Pridelovalci kakovostnega vina poudarjajo, da je skrbno donegovano po klasični metodi vretja v steklenici, za kar so izbrane kakovostne sorte grozdja* **E** †donegováti

donegováti -újem dov. in nedov. (á û) agr. z uporabo predpisanih postopkov doseči večjo, dodatno kakovost: *skrbno donegovati; V lendavski kleti so lani donegovali dvesto tisoč litrov vina iz grozdja predlanske trgatve* **E** (ř)do... + (ř)negováti

doniranje -a s (î) **1.** darovanje, navadno denarja, ustanovi ali posamezniku z namenom omogočiti, pospešiti kako neprofitno, človekoljubno dejavnost: *doniranje sredstev političnim strankam; povečati možnosti za doniranje v raziskovalno sfero; Podjetje je v prvem letošnjem polletju za sponzoriranje in doniranje namenilo kar polovico dobička; v letošnjem šolskem letu stipendira 11 študentov in ob delu izobražuje 16 zaposlenih* **2.** darovanje telesnega organa ali spolnih celic; donacija (2): *Doniranje organa je znak altruizma* **E** †donirati

donírati -am dov. in nedov. (î) **1.** podariti, darovati, navadno denar, ustanovi ali posamezniku z namenom omogočiti, pospešiti kako neprofitno, človekoljubno dejavnost: *donirati sredstva za nakup novega dializatorja; donirati za razvoj športa; Vprašali smo ga, zakaj se je odločil svoja dela donirati prav slovenjgraški galeriji* **2.** podariti, darovati svoje telesne organe ali spolne celice: *donirati jajčne celice; donirati ledvico; Ključ do uspeha pri raziskavi je bila uporaba jajčec, ki so jih donirale mlade ženske* **E** ← nem. *donieren* ← frc. *donner* 'dati, podariti' < lat. *dōnāre*

dónor -ja m (ô) **1.** člov., med. kdor daruje svoje telesne organe ali spolne celice; dajalec^(SSKJ), darovalec^(SSKJ): *Čeprav je v Aziji največ posmrtnih donorjev na številu prebivalcev ravno v Singapurju, dve tretjini prebivalstva še vedno odločno zavračata možnost, da bi dali svoje organe* **2.** vet. žival, zlasti govedo, ki da spolne celice: *živali donori* **3.** kem. atom ali molekula, ki odda enega ali več elektronov drugi snovi: *donor dušika; V vodnem tetraedru je osrednja vodna molekula vedno donor, sosednji dve molekuli pa sta akceptorja vodika v vodikovi vezi* **E** ← agl. *donor* ← stfrc. *doneur* < lat. *dōnātor* iz *dōnāre* 'darovati'

dónorka -e ž (ô) **1.** člov., med. ženska, ki daruje svoje telesne organe ali spolne celice; dajalka^(SSKJ), darovalka^(SSKJ): *S posebnim postopkom se odvzame jedro jajčne celice ženske, ki po naravni poti ne more zanositi, v izpraznjeno mesto pa se vstavi jajčno celico donorke* **2.** vet. samica živali, zlasti goveda, ki daje spolne celice ali zarodke: *krava donorka* **E** †dónor

dónorski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na donorje: *donorski center; donorski program; Na srečanju so ob promociji donorskih izkaznic poudarjali etične vidike darovanja organov in tkiv po smrti* **E** †dónor

d. o. o. -ja [dɔ̌ɔɔ in dɔ̌ɔɔ] m (ô) okrajš. družba, za ustanovitev katere je potreben osnovni kapital, sestavljen iz vložkov družbenikov, in za katero ti načeloma odgovarjajo le do višine svojega vložka; družba z omejeno odgovornostjo: *Slovenski producenti so vsi – razen dveh izjem – d. o. o.-ji, ne kulturni zavodi* **E** okrajšano iz *d(ružba z) o(mejeno) o(dgovornostjo)*

dopamín -a m (î) med. snov, ki prenaša živčne dražljaje med celicami centralnega živčnega sistema: *izločanje dopamina; Parkinsonova bolezen je počasi napredujoče stanje, ki se pojavi pri pomanjkanju dopamina v možganih* **E** ← nem. *Dopamin*, agl. *dopamine* iz *DOPA*, skrajšano iz *d(ihydr)o(xy)p(henyl)a(lanine)* 'dihidroksifenilalanin', + (†)amín

dopingíran -a -o prid. (î) ki je pod vplivom dopinga: *Letošnja zmaga je bila za znanega kolesarja psihično lažja kot lanska, saj tokrat ni kolesaril pod nenehnim pritiskom, da je dopingíran* **E** †dopingírati

dopingíranec -nca m, člov. (î) kdor jemlje, uživa nedovoljeno sredstvo, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: *Športnik brez dopinga dokazuje tisto, kar človek zmore po naravni poti, pri dopingíranču pa naj bi šlo predvsem za dokazovanje, kako dobro uporabljena ukana deluje* **E** †dopingíran

dopingíranje -a s (î) **1.** dajanje nedovoljenega sredstva, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: *Šestim nemškim zdravnikom zaradi sistematičnega dopingíranja zdaj sodijo v Berlinu in če bodo spoznani za krive, jih čaka večletna zaporna kazen* **2.** jemanje nedovoljenega sredstva, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: *Športniku dopingíranje ni bilo nikoli dokazano* **E** †dopingírati

dopingírati -am nedov. in dov. (î) **1.** dajati nedovoljeno sredstvo, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: *Vodilne može omenjenega kluba preiskovalci bremenijo, da so sistematično dopingírali svoje nogometše vse od leta 1990* **2.** ekspr. povzročati prekomerno rast, povečanje česa: *Po podražitvah nafte v letih 1999 in 2000 so v prvih šestih mesecih letos inflacijo dopingírale visoke cene hrane* **E** (†)dóping

dopingírati se -am se nedov. (î) jemati, uživati nedovoljeno sredstvo, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: *Če si mentalno in tehnično boljši od tekmeca, boš zmagal, pa tudi če se nasprotnik dopingira*

dópinški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na doping: *dopinški test; dopinška afera; dopinška kontrola; Za dopinški primer bi šlo le v primeru, če bi se izvidi po francoski metodi (urin) in avstralski (kri) povsem ujemali* **E** (†)dóping

dopoldánec^(SSKJ) -nca [dopɔ̌danɛç] m, člov. (á) pog. **1.** kdor je v službi dopoldne: *Dopoldanec je pripravil vsebinski koncept časopisa, ga uskladil z uredniškim kolegijem in odgovornim urednikom* **2.** vlomilec, ki vdira v stanovanja dopoldne, ko ljudi ni doma: *V torek dopoldne se je dopoldanec lotil stanovanja na Gosposki, od koder je ukradel video kamero, nekaj denarja in zlatnine* **E** univerbizirano iz *dopoldánski uslužbenec, vlomilec*

dopustováti -ujem nedov. (á û) preživljati letni dopust, biti na dopustu: *Skoraj tretjina vseh turistov, ki ne dopustujejo v svoji domovini, počitnice preživlja na obalah Sredozemlja* **E** (†)dopúst

dosneževanje -a s (â) dodatno prekrivanje z umetnim snegom: *umetno dosneževanje; zajetje vode za dosneževanje; Dosneževanje se uporablja predvsem na prelomnicah in izpostavljenih mestih, kjer veter občasno odpiha sneg, ki na teh mestih tudi najprej skopni* **E** †dosneževati

dosneževati -tjem nedov. (á û) dodatno prekrivati z umetnim snegom: *Na smučišču je od 40 do 70 centimetrov snega, povrh pa snežno odejo dosnežujejo* **E** iz dosnežiti iz (†)snežiti

dosójati -am nedov. (ô) določati glede na pravila, predpise: *Ironija je, da sodišča neupravičeno prirptim praviloma dosojajo višje zneske odškodnine* **E** (†)dosoditi

dósovski -a -o prid. (ô) rač. ki se nanaša na diskovni operacijski sistem DOS: *dosovski program; dosovsko okno; Delovanje programa je zanesljivo, njegovo upravljanje pa kljub zastarelemu dosovskemu vmesniku enostavno* **E** iz kratice DOS za agl. *d(isk) o(perating) s(ystem)* 'diskovni operacijski sistem'

dostávník -a m (â) zaprt avtomobil za prevoz blaga, zlasti živil; dostavni avtomobil ^(SSK), furgon ^(SSK); poštni dostavnik; *Simpatični mali dostavnik je v mestu dobro opazen in tako primeren za propagandna sporočila in prepoznavnost podjetij* **E** univerbizirano iz *dostávní avtomobil*

dostòp ^(SSK) -ópa m (ô õ) možnost, pravica uporabe česa: *kladni dostop; širokopasovni dostop; dostop do interneta; dostop na daljavo; Živimo v informacijski dobi, imamo tehnologijo, ki nam omogoča dostop do podatkov* **E** (†)dostopiti

dostópanje -a s (ô) uporablanje česa, do česar se ima možnost, pravico priti: *dostopanje do sredstev v skupni rabi; dostopanje do svetovnega spleta; Dostopanje sodišč v register transakcijskih računov brez navedbe davčne številke imetnika transakcijskega računa se zdi smiselno, saj bi to razbremenilo sodišča in pospešilo postopke* **E** †dostópati

dostópati -am nedov. (ô) uporabljati kaj, do česar se ima možnost, pravico priti: *dostopati do elektronske pošte; dostopati do interneta; dostopati do podatkov; Zaposleni ne morejo dostopati do vseh prostorov v stavbi* **E** (†)dostopiti

dostopóvni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z dostopom: *dostopovno omrežje; Boljša rešitev v okolju z več uporabniki je uporaba tako imenovanih dostopovnih točk, ki so nekakšni razdelilniki prometa* **E** (†)dostòp

dóša -e ž (ô) v ajurvedi vsaka od treh vitalnih energij v telesu: *S kombinacijo ustreznih jedi vplivamo na pospešeno ali zmanjšano delovanje notranjih organov in posameznih doš* **E** ← stind. *doša*

došólanje -a s (ô) dodatno šolanje, izšolanje: *Stroka zdravstvene nege proučuje, na kakšen način omogočiti prekvalifikacijo oziroma došolanje zdravstvenih tehnikov v večjem številu kot doslej* **E** (†)došólati

dotcom -a in dot-com -a in dot.com -a cit. [dôtkom in dôtkom] m (ô; ô) internetno podjetje s končnico .com: *V nasprotju z zdravo pametjo so podjetja, ki so hotela vložiti kapital, zasipala dotcome z milijoni, čeprav se ti niso potrudili niti toliko, da bi jim obljubili dobiček* **E** ← agl. *dot-com* iz *dot* 'pika' + *com(mercial)* 'trgovski, trgovinski'

dovóznica -e ž (ô) dovozna cesta: *Na levem bregu bodo križišče dovoznice na most in Gosposvet-ske ceste preoblikovali v rondo, ki naj bi rešil tudi vprašanje kolesarskega prometa* **E** univerbizirano iz *dovózna césta*

downtown -a cit. [dáuntáun] m (â-â) v ameriškem okolju središče velemesta: *Downtown je bil nekdanj poslovalna četrt, danes pa daje Los Angelesu socialni in kulturni utrip* **E** ← amer. agl. *downtown* iz *down* 'spodaj, navzdol' + *town* 'mesto' po južnem, starejšem delu New Yorka na otoku Manhattan

dozátor -ja m (â) priprava, ki natančno odmerja količino česa: *Če pride v času doziranja do napake na katerem izmed dozatorjev (tujek med krmili, velike kepe, ki zaustavijo dozirni mehanizem), se po določenem času ta dozator avtomatično izklopi* **E** ← agl. *dosator* iz (†)dozirati

dražbenik -a m, élov. (â) kdor vodi dražbo; dražbar ^(SSK), dražilec ^(SSK): *Če si dražbenik, je bistvo, da prodajaš za drugega, ne pa da ponujaš svoje stvari; s tem tudi ne bi imel dodatnega zaslužka* **E** (†)dražben

drésing -a in drésing -a in dressing -a cit. [drésing- in drésing-] m (ê; ê) solatni preliv: *Solato zabelimo ali jo prelujemo z dressingom, tik preden jo postavimo na mizo, in listi bodo ostali čvrsti* **E** ← agl. *dressing* iz *dress* 'obleči, okrasiti, začiniti'

dressing †drésing

drevésni ^(SSK) -a -o prid. (ê)

drevésna kirurgija -e -e ž (ê, î) veda o sanaciji poškodovanih dreves: *Načeloma v drevésni kirurgiji velja pravilo, da se nad deset centimetrov debelih vej ne žaga, razen če ni res nujno potrebno*

drive-in -- cit. [drájvin] v prid.rabi (â) ki se nanaša na kraj, kjer lahko opravite storitev, ne da bi izstopili iz avta: *drive-in restavracija* in restavracija *drive-in*; *Drive-in kino se vrača v modo* **E** ← agl. *drive-in* iz *drive* 'voziti' in in 'v'

drkati ^(SSK) -am nedov. (f) vulg. **1.** delati, povzročati ko-

mu kaj nezaželenega, slabega: *Dan na dan te drkajo v glavo, v možgane* **2.** samozadovoljevati se: *drkati na sliko porno igralke; V letošnjih filmih bo manj pravega seksa kot lani, toda pričakujete lahko veliko masturbacije – moški v glavnem le še drkajo* **E** iz vulg. pomena 'onanirati' < 'drsatí' = češ. *drkat* 'suvati, šklepetati, ropotati' < slovan. **drkati* k (†)drfsati

dróbní ^{SSKJ} -a -o prid. (ó)

dróbní tisk -ega -a m (ó, í) besedila, namensko napisana v manjšem, težje prepoznavnem naboru črk, ki je določen za posebno vlogo: *Množica tehničnih podatkov lahko velikokrat bolj zmede kot koristi, še posebej, če so ti podatki taki, da je treba za njihovo pravilno razumevanje pobrskati še po drobnem tisku ob robu reklamnega sporočila*

drogeraš -a m, člov. (á) pog. kdor je zasvojen z mamilí; *mamilar* ^{SSKJ}, *narkoman* ^{SSKJ}, *drogiraneč*, *džanki*, *fiksar*, *mamilaš*, *narkič*, *zadrogiranec*: *pijanci in drogeraši; Nisem drogeraš, samo včasih pokadim kak džoint in to je vse* **E** ← hrv., srb. *drogèrāš* iz *dróga*

drogirán -a -o prid. (í) ki je pod vplivom mamilí: *drogirani vozniki; Obležal sem do kraja drogirán, niti vozječev, ki so se zbirali okrog moje postelje, nisem več prepoznaval* **E** †drogirati

drogiraneč -nca m, člov. (í) kdor je zasvojen z mamilí; *mamilar* ^{SSKJ}, *narkoman* ^{SSKJ}, *drogeraš*, *džanki*, *fiksar*, *mamilaš*, *narkič*, *zadrogiranec*: *Oznanjanje (celo uglednih pediatrov), da otroci žensk, ki jim bodo posvetile ves svoj čas, ne bodo niti drogiranci niti agresivni, je kratko in malo laž, pravi filozofinja* **E** †drogirán

drogiranje -a s (í) omamljanje z mamilí: *Nekatere stavbe, nekdanj ponos mesta, so danes razpadajoče razvaline, ki so po sili razmer postale zbirališče in pribežališče mladih ter prizorišče opijanjanja in drogiranja* **E** †drogirati

drogirati -am nedov. in dov. (í) omamljati z mamilí: *Narkomane drogirajo z metadonom* **E** (†)dróga

drogirati se -am se nedov. (í) omamljati se z mamilí: *Včasih se je drogirál, zdaj pa niti kadí ne več*

dr.-román †dóktor román

drseči ^{SSKJ} -a -e prid. (é)

drseči délovni čas -ega -ega čása m (é, é, à á) delovni čas, ki se glede začetka in konca lahko prilagodi potrebam delavca ali delodajalca; *fleksibilni delovni čas, giblivi delovni čas: uvesti drseči delovni čas; Še sreča, da ima drseči delovni čas in lahko pride v službo tudi po osmi uri*

drugáčnež -a m, člov. (â) kdor se po lastnostih razlikuje od drugih: *nenavadneži in drugačneži; Svoje misli vse preveč usmerjamo k banalnostim, kadar nezavedno podpihujemo sovraštvo do nič hudega slutečega tujca ali zgolj drugačneža* **E** (†)drugáčen

drúgorazrédnež -a m, člov. (û-ê) kdor je obravnavan kot drugorazreden, manjvreden človek: *povprečneži in drugorazredneži; Gre le še za en film iz črnske zgodovine, v katerem so belci vedno junaki, črnici pa drugorazredneži* **E** (†)drúgorazréden

drúgorazrédnost -i ž (û-ê) lastnost, stanje drugorazrednega: *občutek drugorazrednosti; Nihče nima pravice verujoče katoliške večine potiskati v brezpravnost in drugorazrednost* **E** (†)drúgorazréden

drúžba ^{SSKJ} -e ž (û)

drúžba za upravljanje -e --- ž (û, â) družba, ki se ukvarja z upravljanjem (investicijskih) skladov; *DZU: Družba za upravljanje je lani ustvarila dobrih 33.000 evrov dobička*

drúžba z omejeno odgovornostjo -e --- ž (û, é, ó) družba, za ustanovitev katere je potreben osnovni kapital, sestavljen iz vložkov družbenikov, in za katero ti načeloma odgovarjajo le do višine svojega vložka; d. o. o.: *Družbo z omejeno odgovornostjo lahko ustanovi ena ali več fizičnih oziroma pravnih oseb, ki postanejo z ustanovitvijo družbe družbeniki*

drúžba z neomejeno odgovornostjo -e --- ž (û, è-é, ó) družba, ki nima osnovnega kapitala in za katero družbeniki odgovarjajo z vsem svojim premoženjem; d. n. o.: *pogodba o ustanovitvi družbe z neomejeno odgovornostjo; Za družbe, ki niso uskladile osnovnega kapitala do določene višine, je že zakon o gospodarskih družbah določil, da odgovarjajo enako kot družbe z neomejeno odgovornostjo, torej z vsem svojim premoženjem*

drúžbeni ^{SSKJ} -a -o prid. (û)

drúžbeni spól -ega spóla m (û, ô ó) vedenjske, kulturne in psihološke značilnosti, ki jih družba povezuje z enim od spolov: *Diskurz med biološkim in družbenim spolom je izbruhnil v ameriški sociološki in psihološki literaturi, ko so mnoge feministke privzele razlikovanje med biološkim in družbenim spolom ter ob tem zagovarjale prvenstvo kulture in družbenega spola nad biologijo in biološkim spolom*

drúžbenica ^{SSKJ} -e ž (û) ustanova, organizirana skupnost ali ženska, ki sodeluje pri podjetju ali gospodarski akciji s kapitalom ali delom: *večinska družbenica; dogovor o izstopu družbenic; Seja bo pokazala, ali med svetniki obstajata podpora in javni interes, da občina spet vstopi v družbo, iz katere je kot družbenica enkrat že izstopila* **E** (†)drúžbenik

družbenostni -a -o prid. (û) ki je v zvezi z družbenostjo: *družbenostno preživetje* **E** (†)družbenost **družbenostno jezikoslóvje** -ega -a s (û, ô) jezikoslovna veja, ki raziskuje družbeno razsežnost jezikovnih pojavov; sociolingvistika^(SSKJ): *Vsak jezikovni pojav se da obravnavati tudi s stališča družbenostnega jezikoslovja*

družinski^(SSKJ) -a -o prid. (î)

družinska politika -e -e ž (î, î) skupek načel in ukrepov za izboljšanje razmer in kakovosti življenja v družinah: *ukrepi družinske politike; Cilj je kompleksna družinska politika, to je celovitost tako na socialnem, ekonomskem, pravnem, pedagoškem in tudi pokojninskem področju* **družinski zdravnik** -ega -a m, člov. (î, î) zdravnik, ki se ukvarja z zdravstveno oskrbo vseh članov družine: *Družinski zdravnik se za svojega bolnika pogosto še posebej žrtvuje; če je treba, gre tudi sredi noči k obolelemu človeku*

državljan^(SSKJ) -ána in državlján^(SSKJ) -a m (â á; â)

državljan svetá -ána -- in državlján -a m, člov. (â, â; â; â) kdor je zaradi svojega mednarodnega delovanja znan po svetu: *Chopin je bil sicer Poljak, vendar je bil hkrati državljan sveta*

državljánski^(SSKJ) -a -o prid. (â)

državljánska nèposlušnost -e -i ž (â, è-û) nenasilna nepokorščina državnim organom; civilna neposlušnost: *Zagrozili so z državljánsko neposlušnostjo, tožbami in napovedjo, da se bodo obrnili na poslance, če njihovih pripomb pri gradnji obvoznice ne bodo upoštevali*

državljánska pobúda -e -e ž (â, û) organizirana skupina občanov, ki zastopa kako mnenje, predlog, zahtevo ljudi; civilna iniciativa, civilna pobuda: *V naši poslanski skupini državljánsko pobudo pozdravljamo in bomo s pozornostjo spremljali njene učinke*

državnosvétniški -a -o prid. (â-ê) ki se nanaša na državne svetnike ali državni svet: *državnosvetniška komisija; Na tokratnih predsedniških, lokalnih in še državnosvetniških volitvah bo izvoljenih več kot 11.500 novih oblastnikov* **E** iz državni svétnik

duálni^(SSKJ) -a -o prid. (â) šol. ki temelji na pouku deloma v šoli, deloma pri delodajalcih: *Uvedli bomo dualni poklicni sistem, ki bo v naše poklicne šole končno prinesel več praktičnega pouka* **E** (†)duál

dúatlon -a m (û) športno tekmovanje v teku in vožnji s kolesom: *V nedeljo je bila v Nemčiji tekma svetovnega pokala v duatlonu, na kateri so nastopili tudi trije slovenski tekmovalci* **E** ← nem. *Duathlon* iz lat. *duo* 'dve' + gr. *athlon* 'boj, napor, bojna nagrada'

dúatlonec -nca m, člov. (û) športnik, ki tekmuje v teku in vožnji s kolesom: *eden izmed najboljših*

duatloncev zadnjih časov; slovenski duatlonci in triatlonci; Na glavni prireditvi so morali duatlonci premagati 5 km teka, 20 km kolesarjenja in nato še 2.5 km teka **E** †duatlon

dúatlonki -a -o prid. (û) ki se nanaša na športno tekmovanje v teku in vožnji s kolesom: *duatlonska tekma; Finalna tekma svetovnega pokala v duatlonu ima v duatlonskih vrstah upravičen sloves, saj obsega 8,5 km teka, 150 km kolesarjenja in vnovič 30 km teka* **E** †duatlon

duhóvnozgodovínski -a -o prid. (ô-î) ki se nanaša na duhovno zgodovino: *Za ljudsko pesem je značilna kontinuiteta nastajanja v vseh zgodovinskih obdobjih, ne glede na spreminjanje literarnih stilov, duhovnozgodovinskih in družbenih razmer* **E** iz *duhóvna zgodovína*

dúnajec -jca m, živ. (û) pog. paniran in ocvrt zrezek; dunajski zrezek^(SSKJ): *Tam nikoli ne veš, kaj bo, pri nas pa naročiš dunajca, pa točno veš, kaj dobiš* **E** univverbizirano iz *dúnajski zrèzek*

duty free -- -ja in -- -- cit. [djúti frí] in djútifrí -ja m (ú, î) prodajalna, v kateri se tuje blago kupuje brez plačila carine; brezcarinska prodajalna^(SSKJ): *Duty freeji so ponavadi na letališčih | Dunaj je bil na dju-tifrije že dolgo alergičen, proti njim je protestiral že pri jugoslovanski vladi* **E** ← agl. *duty free shop* 'prostocarinska prodajalna' iz *duty free* 'prost carine, dajatev' (iz *duty* 'carina, dajatev, obveznost' in *free* 'prost') in *shop* 'prodajalna'

dvd †DVD

DVD -ja in -- in dvd -ja in -- [dèvdéd-èja in dèvdəd] m (ê ê; ä) krat. **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje večje količine podatkov; devede: *posneti na DVD; Na DVD lahko shranimo za dve uri visokokakovostnega videa* **2.** predvajalnik digitalnih videoplošč: *večnamenski DVD* **E** ← agl. *DVD*, kratica za *d(igital) v(ersatile) d(isk)* 'vsestransko uporabni digitalni disk'

DVD- [dèvdédé in dèvdəd] prvi del zložen (ê; ä) ki se nanaša na optično digitalno ploščo za shranjevanje večje količine podatkov: *DVD-predvajalnik in predvajalnik DVD; DVD-zapisovalnik in zapisovalnik DVD; DVD-plošča in plošča DVD* **E** †DVD

DVD-RÓM -a [dèvdédé-róm in dèvdəd-róm] m (ê-ô; ä-ô; ê-ô; ä-ô) optična digitalna plošča za shranjevanje večje količine podatkov, ki jih po zapisu ni več mogoče izbrisati: *DVD-ROM je predvsem po zmogljivosti in hitrosti naslednik CD-ROM-a* **E** ← agl. *DVD-ROM* iz †DVD + †RÓM

DVD-téka -e [dèvdédé-téka in dèvdəd-téka] ž (ê-ê; ä-ê) **1.** ustanova, ki sistematično zbira, hrani in izposoja

DVD-je: *Največja evropska DVD-teka Lovefilm bo ponudila internetne prenose filmov* **2**. sistematično urejena zbirka DVD-jev: *domača DVD-teka*; *Film je zares dober, zato mora najti mesto v vaši DVD-teki, če zaradi drugega ne, pa zaradi obilice dodatkov na obeh ploščkih* **E** †DVD + (†)(biblio)téka

dvigálka ^(SSK) -e ž (â) tipka na računalniški tipkovnici, ki v kombinaciji z drugo tipko izvede drugotno funkcijo te tipke; shift: *držati dvigalko*; *Ko pritisnemo dvigalko, se v spodnjem oknu prikaže ustrezeni razpored tipkovnice, enako velja za druge pomožne tipke* (*Alt, Ctrl, Command in Caps Lock*) **E** (†)dvígati

dvížni ^(SSK) -a -o prid. (î)

dvížni stebriček -ega -čka m (î, î) stebriček, s katerim se uravnava prometna zapora določenih cest, dovozov, zlasti v urbanih naseljih; potopni stebriček: *V torek bo občina z dvížnima stebričkoma za promet zaprla Trubarjevo ulico od Resljeve do Vidovdanske*

dvójček ^(SSK) -čka m (ô) **1**. člov. kdor je rojen v astrološkem znamenju dvojčkov: *Dvojčki so nemirna bitja* **2**. nav. dv. ena od dveh stavb Svetovnega trgovinskega centra (WTC) v New Yorku, ki sta bili porušeni leta 2001: *Velikanski oblak dima in prahu nad porušenima dvojčkoma je bilo opaziti tudi iz mednarodne vesoljske postaje* **E** (†)dvójec

dvójčica ^(SSK) -e ž, člov. (ô) ženska, rojena v astrološkem znamenju dvojčkov: *Po horoskopu je dvojčica* **E** †dvójček

dvóklík -a m (ô-î) zaporedni pritisk na levo tipko miške z zelo kratkim vmesnim premorom: *Poleg običajnega besedila vsebuje elektronsko pismo priložilo, ki se aktivira z dvoklikom* **E** iz *dvá klíka*

dvóklíkati -am nedov. (ô-í ô-î) zaporedoma pritisniti na levo tipko miške z zelo kratkim vmesnim premorom: *Da zapremo več map ali aplikacij v orodni vrstici z eno potezo, moramo držati tipko ctrl, medtem ko dvoklikamo vsako izmed map ali aplikacij* **E** †dvóklík

dvóklíkniti -em dov. (ô-í ô-î) zaporedoma pritisniti na levo tipko miške z zelo kratkim vmesnim premorom: *Ko želite namestiti servisni paket, dvokliknite datoteko* **E** †dvóklík

dvópasôvnica -e ž (ô-ô) dvopasovna cesta: *stara dvopasovnica*; *Avgusta bodo predvidoma odprli za promet prenovljeno dvopasovnico med Hajdino in Ptujem* **E** univerbizirano iz *dvópasôvna césta*

dvópredmétnik -a m, člov. (ô-ê) študent, ki ima vpisana dva študijska predmeta: *urnik za študente dvopredmetnike* **E** (†)dvópredméten

dvóstárševski -a -o prid. (ô-â) ki se nanaša na družino, ki ima oba starša: *V Sloveniji je danes že tre-*

tjina enostarševskih družin in nikjer ni dokazano, da bi bile te družine slabše, kot so dvostarševske **E** iz *dvá stárša*

dzu †DZU

DZU -- in -ja in dzu -- in -ja [džəʒu] m (û) krat. družba, ki se ukvarja z upravljanjem (investicijskih) skladov; družba za upravljanje: *lastniki DZU-jev*; *predsednik uprave DZU*; *prodaja deležev v DZU Atena*; *DZU te dni živahno trguje s svežnji še neunovčenih certifikatov* **E** kratica za *d*(ružba) *z*(a) *u*(pravljanje)

džakúzi †jacuzzi

džámbo †jumbo

džámbo plakát †jumbo plakát

džánki -ja in junkie -ja cit. [džánki] m, člov. (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kdor je zasvojen z mamili; narkoman ^(SSK), mamilar ^(SSK), drogeraš, drogiranec, fiksar, mamilaš, narkič, zadrogiranec: *Sin je tipičen džanki, ki ga heroin že drži v kleščah in doma krade, da bi si za izkupiček kupil nov odmerek droge* **E** ← agl. *junkie* iz *junk* 'ropotija, odpadki', v slengu tudi 'droga'

džankizácija -e ž (á) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu proces, v katerem uživalec mamil zaradi prevzemanja določenega načina življenja pade na družbeno dno: *V karieri uživalca so številne stopnje: od prve ponudbe in eksperimentiranja do medenih mesecev, ki so najslajši in trajajo ponavadi od šest do 12 mesecev, do odvisnosti, zasvojenosti in džankizacije* **E** †džánki

džék -a m, člov. (ê) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kdor zaradi svojih uspehov, zanimivih, prijetnih značilnosti vzbuja občudovanje; car, frajer (1): *Spoznal sem ga na televiziji in že po prvem vtisu se mi je zdel džek* **E** ← agl. *Jack* 'Jaka'; morda prevzeto kot *jack* v pomenu 'vtikač'

džéki -ja in džéki -ja m (ê; ê) vrsta moškega športnega suknjiča: *Mladenič nas je pozdravil oblečen v usnjen džeki* **E** ← agl. *jacket* ← srfrc. *jaquet* 'kmečko moško vrhnje oblačilo' iz osebnega imena *Jacques*

džemát -a m (â) pri muslimanih osnovna enota v organizaciji islamske verske skupnosti: *Po organizacijski plati je džemat primerljiv z župnijo* **E** ← bos. *džemāt* ← tur. *cemaat* ← arab. *džamā'a* 'skupnost'

džêz ^(SSK) -- v prid. rabi (ê)

džêz balét -- -a in džêzbalét -a in jazz balét -- -a cit. [džêz] m (ê, ê) plesna tehnika, za katero je značilna improvizacija in vpliv džezovskih in drugih ritmov sodobne glasbe: *Ko je bila stara deset let, je redno obiskovala ure džez baleta*

džezistični -a -o prid. (i) ki je v zvezi z džezisti ali džezom: *džezistični kvintet; Skupina ohranja ravnotežje med prvinskimi folk značilnostmi in močnejšimi džezističnimi nastopi instrumentalistov* **E** (↑)jazzist

džins -a in jeans^{SSKJ} -a cit. [džins] m (i) **1.** trpežna, groba bombažna tkanina v keprovi vezavi zlasti za hlače: *Leta 2001 smo namestili novo linijo za izdelavo džinsa in dodatne predilne stroje, da bi lahko sledili velikemu povpraševanju na trgu po teh tkaninah* **2.** hlače, oblačilo iz take tkanine: *V vrstah skritih trgovinic v ulici Canal si lahko kupil ure in džins, ročne torbice in majice, denarnice in pasove, vse z ročno prišitimi etiketami znamenitih oblikovalcev* **E** ← agl. *jeans*, skrajšano iz *Je(a)ne fustian*

‘genovsko blago’ iz stagl. *Jene* ‘Genova’ in *fustian* ‘bombažno blago, barhant’

džôger -ja in džóger -ja in jogger -ja cit. [džôger in džóger] m, člov. (ó; ô) kdor se ukvarja z džogingom: *Priletni džoger se je bodisi upehal in končal svoje fizkulturno poslanstvo za tisti dan ali pa se je kje zgrudil, zdrav in čil, kakor je* **E** ← agl. *jogger* iz *jog* ‘počasi, lahkotno teči’

džôging -a in džóging -a in jogging^{SSKJ} -a cit. [džôging- in džóging-] m (ô; ô) lahkotno tekanje za ohranjanje telesne vzdržljivosti: *Zaradi obilice obveznosti mu v zadnjem času že primanjkuje časa za džoging in smučanje* **E** ← agl. *jogging* iz *jog* ‘počasi, lahkotno teči’

džóker ↑joker^{SSKJ}

E

é- prvi del zloženek (ĕ) elektronski: *e-potrošnik*; *e-konferenca*; *e-pošta*; *e-šola* **E** po agl. zgledu skrajšano iz ↑e(lektrónski), od 1982 v *e-mail* za *electronic mail* 'elektronska pošta'

ébola -e ž (ĕ) **1.** med. virus, ki povzroča hemoragično mrzlico: *Raziskave virusa ebola odpirajo povsem nova obzorja* **2.** hemoragična mrzlica, ki jo povzroča virus ebola: *Zaradi bojazni, da je zbolel za ebolo, so ga prepeljali na posebni oddelek berlinske klinike, kjer je bil nekaj dni v karanteni* **E** po reki *Ebola* v Zairu, kjer je bil leta 1976 prvič opisan primer bolezni

ecstasy ↑ĕkstazi

EEG -- in -ja [ĕĕgĕ -ĕja] m (ĕ ĕ) krat. **1.** snemanje razlik v električnih potencialih v možganih prek elektrod na površini glave; elektroencefalografija: *Možgansko smrt (iz katere ni vrnitve, čeprav so drugi organi še vitalni) je mogoče ugotoviti s pomočjo preiskave EEG in nuklearne medicine* **2.** naprava za snemanje razlik v električnih potencialih v možganih; elektroencefalograf^{SSKJ}: *Psiholog in njegovi sodelavci so poskusnim osebam, ki so bile priključene na EEG, kazali čustveno nabite prizore in obraze* **3.** grafični prikaz razlik v električnih potencialih v možganih; elektroencefalogram^{SSKJ}: *Iz elektroencefalograma (EEG) zdravnik razbere, kateri deli možganov so v določenem trenutku aktivni* **E** ← agl. EEG, kratica za *e(lectro)e(ncephalo)g(raphy)* 'elektroencefalografija'

egiptomanija -e ž (î-î) strastno zanimanje za staroegipčansko civilizacijo: *Od prve egiptomanije pa do danes se ciklusi fascinacije s skrivnostmi starega sveta pojavljajo kot plima in oseka in nikoli ne presahnejo* **E** po imenu države *Egipt* + (†)manija

egomán -a m, člov. (â) kdor pretirano občuduje samega sebe, zlasti svojo moč: *Vsakdo, ki nenehno govori o samem sebi, kmalu obvelja za napornega egomana* **E** ↑egomanija

égomanija -e ž (ĕ-ĕ) pretirano občudovanje samega sebe, zlasti svoje moči: *Pred tem, da bi šel v fundamentalno destrukcijo, me varuje moja lastna etika, moj odnos do dela in reda, pa tudi egomanija, narcizem, samoljubje, če že hočete* **E** (†)égo + (†)manija

égománijak -a m, člov. (ĕ-â) kdor močno pretirava v občudovanju samega sebe, zlasti svoje moči: *V udejanjanju svojih želja sta bila popolna egomanijaka* **E** ← agl. *egomaniac* iz (†)égo + (†)maniják

égotríp -a m (ĕ-î) **1.** potreba po dokazovanju lastne vrednosti, pomembnosti, zlasti pred samim seboj: *Ko se čutimo poklicane izboljšati družbo okrog sebe, poskrbimo za ustrezen ton, ne smemo pa ljudi iritirati zgolj zato, da bi zadostili lastnemu egotripu* **2.** kar izraža tako potrebo: *To je samo en slabo napisan egotrip!* **3.** člov. kdor kaj dela iz potrebe po dokazovanju lastne vrednosti, pomembnosti, zlasti pred samim seboj: *Kako se obnese sobivanje dveh egotripov, kreativcev in egocentrikov?* **E** ← amer. agl. *egotrip* 'dejanje, izkušnja, dogodek, ki godi egu' in 'egoističen ali egocentričen človek' iz (†)égo + (†)tríp

ehinacéja -e ž (ĕ) zdravilna rastlina s škrlatnordečimi ali belimi cveti v koških; ameriški slamnik: *škrlatna ehinacéja*; *Preparati ehinaceje so na voljo v obliki izvlečka, čaja in praška, v uporabi pa je tudi sveže stisnjen sok rastline* **E** ← nlat. *echinacea* ← tvor. od gr. *ehinos* 'jež' + (†)(pan)acéja

EKG -- in -ja [ĕkagĕ -ĕja] m (ĕ ĕ) krat. **1.** snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici prek elektrod na različnih delih telesa; elektrokardiografija: *naprava za EKG*; *Ko opravite EKG in zdravnik ugotovi, da je ta normalen, obsežne dodatne preiskave navadno niso potrebne* **2.** naprava za snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiograf^{SSKJ}: *Denar bo bolnišnica porabila za nakup EKG za otroke in mladostnike, saj želijo bolezní srca in ožilja, ki so glavni vzrok smrti pri odraslih, preprečevati že v zgodnji mladosti* **3.** grafični prikaz razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiogram^{SSKJ}: *Zdravniki so jo pregledali, posneli EKG in vzeli kri* **E** kratica za (†)e(léktro)k(ardio)g(rám)

éko -- prid. (ĕ) **1.** ki se nanaša na varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; ekološki (1): *eko šola*; *Za substrat so pridobili tudi eko certifikat, ki zagotavlja višjo kakovost od izdelkov iz uvoza* **2.** ki poteka v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; ekološki (2): *ukvar-*

jati se z eko kmetovanjem; Ob ohranjanju narave, kulturne in zgodovinske dediščine bodo razvijali domačo obrt in kulinariko, pa tudi sonaravno kmetovanje v navezi z eko turizmom **3**, ki je pridelan, proizveden v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; ekološki (3): eko izdelek; eko živilo; Ne glede na to, kako varčni in eko so motorji, vedno bodo obremenjevali atmosfero s CO₂ – glej tudi éko... **E** ↑eko(lóški)

éko... prvi del zloženka (ê) **1**, ki se nanaša na odnos do življenjskega okolja: *ekocid* **2**, ki se nanaša na varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja: *ekobojevnik; ekokatastrofa; ekoporočilo* **3**, ki poteka v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja: *ekoturizem* **4**, ki je pridelan, proizveden v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja: *ekobus; ekoproizvod; ekokmetija; ekotržnica; ekoživilo* – glej tudi éko **E** ↑éko

ekocíd -a m (î) namerno, sistematično in obsežno uničevanje življenjskega okolja: *Stali smo pred kontejnerjem, v katerem domuje tako imenovana aboriginska ambasada, in čakali, da nam predstavijo knjigo o ekocidu v Bougainvillu* **E** ↑éko... + (†) (geno)cíd

ekodúkt -a m (û) umetni prehod za varno gibanje predvsem divjih živali prek avtoceste: *Ob predoru so že zgrajeni številni premostitveni objekti, tudi največji ekodukt, prek katerega bo imela divjad naravno pot za prečkanje avtoceste* **E** ↑éko... + (†) (akva)dúkt

ékokmetija -e in éko kmetija -- -e ž (ê-î) kmetija, na kateri se prideluje hrana v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biokmetija, ekološka kmetija: *Ekскурzija bo v soboto, udeleženci pa si bodo v Celovcu ogledali še ekološko trgovino, ki jo upravlja 30 ekokmetij* **E** ↑éko... + (†)kmetija

ékokmetijstvo -a in éko kmetijstvo -- -a s (ê-î) kmetijstvo, ki prideluje hrano predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biokmetijstvo, ekološko kmetijstvo: *Odločil sem se za ovčerejo, pozimi gozdarjenje, vmes pa sem predaval kmetom o ekokmetijstvu* **E** ↑éko... + (†)kmetijstvo

ekológinja -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za ekologijo: *Študirala je v Ameriki in doktorirala iz fizike, pri petdesetih pa je bolj znana kot učiteljica, ekológinja, feministka in – kmetica* **E** (†)ekológ

ekologíst -a m, člov. (î) **1**, pristaš gibanja, ki si prizadeva za čisto in zdravo okolje: *O stanju morja v Tržaškem zalivu in ob slovenski obali je s strani*

ekologistov slišati veliko kritičnih pripomb **2**, član stranke, ki si prizadeva za čisto in zdravo okolje: *Ekologi so v brazilskem parlamentu dosegli pomembno zmago: prepričali so sprejem predloga kmetijskega lobija, da bi zaščiteni del amazonskega gozda zmanjšali na polovico* **E** (†)ekologija

ekologízem -zma m (î) navadno pretirano poudarjanje pomena ekoloških načel, ekološkega ravnanja: *Po njihovem mnenju alpska konvencija velikanske predele regije postavlja pod dogmatski pokrov enostranskega ekologizma* **E** (†)ekologija

ekologizírati -am nedov. in dov. (î) uvajati, uveljavljati ekološka načela, ekološko ravnanje: *V naslednjih desetletjih lahko upravičeno pričakujemo, da se bodo svetovni razvojni scenariji postopoma, v primeru ekoloških katastrof pa radikalno ekologizirali* **E** (†)ekologija

ekolóški ^(SSK) -a -o prid. (ô) **1**, ki se nanaša na varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; eko (1): *Osem kmetij že ima ekološki certifikat, lastniki devete pa nanj čakajo* **2**, ki poteka v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; eko (2): *ekološki nadzor; ekološka gradnja; Številni kmetje, ki so se prej ukvarjali z integriranim kmetijstvom, so se preusmerili v ekološko pridelavo hrane* **3**, ki je pridelan, proizveden v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; eko (3): *ekološki izdelek; Cilj zakona je bil podpora ekološki hrani kot kakovostnejše pridelani hrani* **E** (†)ekologija

ekolóška bómba -e -e ž (ô, ô) velika nevarnost za naravo, življenjsko okolje: *Ker gre lahko za pravo ekološko bombo, so gradbinci dela ustavili* **ekolóška kmetija** -e -e ž (ô, î) kmetija, na kateri se prideluje hrana v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biokmetija, ekokmetija: *Nekatere ekološke kmetije so usmerjene zgolj v pridelovanje, nekatere pa kmetijstvo povezujejo tudi s turizmom in izobraževanjem*

ekolóška rénta -e -e ž (ô, ê) renta, ki jo dobiva prizadeta pravna ali fizična oseba od povzročitelja razvrednotenja okolja ali nevarnosti za okolje in s tem za zdravje ljudi: *Po stari pogodbi so ljudje v bližini odlagališča upravičeni do izplačila ekološke rente še šest let po zaprtju deponije*

ekolóška tržnica -e -e ž (ô, î) tržnica, na kateri se prodajajo izdelki, pridelani predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; ekotržnica: *Na petih hektarjih pridelajo hrano zase in za prodajo, večino ma na sobotni ekološki tržnici v Ljubljani*

ekološki ôtok -ega -ôka m (ô, ô ô) manjša površina, navadno v naselju, z zabojniki za ločeno zbiranje odpadkov; ekootok: *Ekološki otoki z zabojniki za ločeno odlaganje stekla, papirja in embalaže so prevečkrat predaleč, jih je premalo ali pa jih sploh še ni*

ekološki pridelovalec -ega -lca [pridelovauca] m, ðlov. (ô, â) kdor kaj prideluje predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biopridelovalec, ekopridelovalec: *Ni dovolj le neposredno plačilo na hektar, temveč je treba ekološke pridelovalce spodbuditi k uspešnejšemu trženju in razviti trg*

ekološki znak -ega -a m (ô, â) oznaka kot izraz okoljevarstvene ozaveščenosti: *Mednarodni ekološki znak Modra zastava predstavlja simbol urejenosti in varnosti naravnega kopališča, ki mora za to izpolnjevati 26 meril*

ekološko kmetijstvo -ega -a s (ô, î) kmetijstvo, ki prideluje hrano predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biokmetijstvo, ekokmetijstvo: *Po naravnih danostih ima Slovenija, kot pravijo na resornem ministrstvu, naravnost odlične možnosti za pospešen razvoj ekološkega kmetijstva*

ekološko prisl. (ô): *ekološko pridelana hrana; Zakaj za ekološko najbolj sporne projekte ni presoje vplivov na okolje?*

ékomáfija -e in éko máfija -- -e ž (ê-á) mafija, ki pod krinko ekologije nezakonito trguje in upravlja z odpadki: *Promet ekomafije je mogoče primerjati s prometom največjega italijanskega avtomobilskega podjetja, le da mafija nima izgub* **E** ↑éko... + (†)máfija

é-konferénca -e ž (ê-ê) konferenca, na kateri s pomočjo informacijske tehnologije sodelujejo prostorsko oddaljeni udeleženci; elektronska konferenca: *Našli boste še različne (športne) nasvete, klepetalnico, e-konference in sploh vse, kar sodi v ponudbo spodobne internetne skupnosti* **E** ↑é- + (†)konferénca

ekonometrija -e ž (î) **1.** veda o uporabi matematičnih in statističnih metod v ekonomskih raziskavah: *Metode, ki jih razvijamo znotraj ekonometrije, niso uporabne zgolj v ekonomiji, temveč jih s pridom uporabljamo pri projektih na drugih področjih, npr. v medicini* **2.** uporaba matematičnih in statističnih metod v ekonomskih raziskavah: *Ekonometrija je orodje, ki ga npr. za dobro oceno inflacije ali katere druge makroekonomske kategorije dober makroekonomist mora znati pravilno uporabljati* **E** ← nem. *Ökonometrie* iz (†)ekono(míja) + tvor. od (†)méter

ékoôtok -ôka in éko ôtok -- -ôka m (ê-ó ê-ô) manjša površina, navadno v naselju, z zabojniki za ločeno zbiranje odpadkov; ekološki otok: *Z ločenim sistemom zbiranja stekla in papirja na ekootokih zberemo približno polovico papirja, kartona in stekla* **E** ↑éko... + (†)ôtok

ékopráznik -a in éko práznik -- -a m (ê-á) praznik ekoloških kmetij, ko se srečajo kmetje s teh kmetij in ponudijo svoje ekološko pridelane izdelke tudi na tržnici: *Priložnost za srečanje s pridelovalci ekološke hrane in njihovo ponudbo je tudi vsakoletni ekopraznik vsako prvo septembrsko soboto na Pogačarjevem trgu v Ljubljani* **E** ↑éko... + (†)práznik¹

ékopridelovalec -lca in éko pridelovalec -- -lca [ekopridelovauca] m, ðlov. (ê-â) kdor kaj prideluje predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; biopridelovalec, ekološki pridelovalec: *Genetsko spremenjene rastline se križajo z divjimi in ekološko gojenimi rastlinami in tako je trud ekopridelovalcev zaman* **E** ↑éko... + (†)pridelovalec

ékošóla -e in éko šóla -- -e ž (ê-ô) šola, ki poleg svoje osnovne dejavnosti izvaja še program ozaveščanja mladih o varovanju okolja in zdravja: *slovenske ekošole; Trajnostni razvoj v ekošoli pomeni oblikovanje vrednot z veliko mero strpnosti, medsebojnega spoštovanja ter sožitja z okoljem in naravo* **E** ↑éko... + (†)šóla¹

ékoterrorizem -zma in éko terorizem -- -zma m (ê-î) **1.** uničevanje narave, življenjskega okolja: *V državi se že vrsto let dogaja barbarski ekoterorizem; umiranja rib v rekah smo se skoraj že privadili, običajni so pomori ptic, vse manj je zablaga regljanja* **2.** akcija privržencev ekoloških gibanj ali strank proti kršenju načel ohranjanja življenjskega okolja: *Konec marca je bilo šest aktivistov aretiranih zaradi tako imenovanega ekoterorizma, ker so se na svoji spletni strani zavzemali za pravice živali* **E** ↑éko... + (†)terorizem

ékotržnica -e in éko tŕžnica -- -e ž (ê-î) tržnica, na kateri se prodajajo izdelki, pridelani predvsem brez uporabe kemičnih ali drugih umetnih sredstev, v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; ekološka tržnica: *Kot so povedali kupci, na ceno izdelkov niti ne gledajo, zato se jih veliko na ekotržnico odpravi vsak teden* **E** ↑éko... + (†)tržnica

ékoturizem -zma in éko turizem -- -zma m (ê-î) turizem, za katerega je značilno prizadevanje za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja: *razvoj ekoturizma; Zagovorniki trajnostnega turiz-*

ma trdijo, da ekoturizem pripomore k ohranjanju ekosistemov in zaščiti lokalnih skupnosti **E** ↑éko... + (†)turizem

ékozastáva -e in éko zastáva -- -e ž (ê-â) priznanje za izpolnjevanje meril okoljevarstvene ozaveščenosti: *Ékozastavo so novim ekošolam podelili številni župani slovenskih občin* **E** ↑éko... + (†)zastáva¹

ékoživilo -a in éko živilo -- -a s (ê-î) živilo, pridelano, proizvedeno v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; bioživilo: *Z nakupom slovenskih ékoživil obenem podpiramo ohranjanje podobe krajine, narave in razvoj slovenskega podeželja* **E** ↑éko... + (†)živilo

ekskluzíva -e ž (î) pog. **1.** kar je za izbran, zaključen krog ljudi: *To ne bo vsakdanja konfekcija, ampak ekskluziva za prave gospode, za intelektualce, za managerje, za zdravnike, za profesorje* **2.** izključna pravica: *Ekskluziva je po svoje prednost, saj v proizvodnji nisi več le eden izmed treh, po drugi strani pa morda tudi tveganje, zlasti če izdelek na trgu ne bi bil uspešen* **3.** kar je izjemno, posebno: *Agencijski fotoreporterji poskušajo ujeti dnevne dogodke, pri čemer je pomembna ekskluziva* **E** ← hrv., srb. *ekskluzíva* iz (†)ekskluzíven

ekslíbríst -a m, člov. (î) ljubitelj in zbiralec ekslibrisov: *V preteklem obdobju je dozorel v enega najvidnejših slovenskih ekslibristov, ki razstavlja po celem svetu* **E** (†)ekslíbríst

éksmíníster -tra m, člov. (ê-î) kdor ni več minister: *vojaški éksminister; Če bi danes éksminister moral pred rešeto volivcev, ali bi ga ti sploh še volili?* **E** (†)éks... + (†)míníster

ekSORCÍST^(SSKJ) -a m, člov. (î) rel. kdor je pooblaščen za izganjanje hudiča, hudobnih duhov; izganjalec (2): *Ostal je ekSORCIST, zdravil je, kot to počno afriški čarovniki, v Rimu in drugod je bil izjemno priljubljen, vsi so ga poznali, vsi so ga pozdravljali* **E** ← nem. *Exorzist* ← poznolat. *exorcista* ← gr. *eksorkístēs* iz *eksorkízō* 'zaklinjam, izganjam hudega duha' iz (†)eks... + tvor. od *hórkos* 'kletev'

ekSPÉrtinja -e ž, člov. (ê) strokovnjakinja, ki daje mnenja, nasvete o zadevah iz svoje stroke; izvedenka^(SSKJ), ekspertka: *Nekdanja vrhunska manekenka je danes znana ekSPÉrtinja za modo* **E** (†)ekSPÉrt

ekSPÉrtka -e ž, člov. (ê) strokovnjakinja, ki daje mnenja, nasvete o zadevah iz svoje stroke; izvedenka^(SSKJ), ekSPÉrtinja: *Policisti, ki so mu sledili, so ugotovili, da se je v nekem lokalu srečal z ekSPÉrtko, ki bi v njegovi zadevi morala izdati svoje nepristransko mnenje* **E** (†)ekSPÉrt

ekSPÉrtni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi z ekSPÉrti; iz-

vedenski^(SSKJ): *ekspertna komisija; član ekspertne skupine; Postopek odločanja glede javnih razpisov je vezan na ekspertni sistem in ekspertno oceno, v katero ministrstvo ne more posegati* **E** (†)ekSPÉrt

ekSPlantácija -e ž (á) prenos, odvzem živih celic, organa iz organizma: *Transplantacija jeter pomeni ekSPlantacijo jeter iz darovalca, ekSPlantacijo bolnikovih jeter in nato implantacijo darovalčevih jeter* **E** ← nlat. *explantatio* iz *explantare* iz (†)eks... + lat. *plantāre* 'saditi'

ékstazi -ja in ékstazi -ja in ecstazy -ja dit. [ékstazi in ékstazi] m (ê; ê) močno sintetično mamilo, ki deluje kot poživilo in povzroči evforično razpoloženje: *tabletko ekstazija; Nemogoče je ugotoviti, koliko ljudi je že imelo zdravstvene zaplete zaradi ekstazija* **E** ← agl. *ecstasy* 'ekstaza, zamaknjenost' ← stfr. *extasie* < clat. *ecstasis* ← gr. *ékstasis* '(verska) zamaknjenost'

ekstÉrec -rca m, živ. (ê) nav. mn., pog. zunanji preizkus znanja po končani osnovni šoli: *Nikakor nisem za odpravo ekstercev, saj ti za učitelje in učence pomenijo vpogled v njihovo delo* **E** univerbizirano iz *ekstérni izpít*

ékstranét -a m (ê-ê) rač. omrežje, ki ga uporabljajo uporabniki v več medsebojno povezanih organizacijah: *Ekstraneti bodo odigrali pomembno vlogo pri povezovanju ponudnikov in uporabnikov, saj bodo 40 odstotkov elektronskega trga pomenili ravno ekstraneti* **E** ← agl. *extranet* iz (†)ekstra... + ↑nét

ekumenízem -zma m (î) rel. gibanje za združitev vseh krščanskih verskih skupnosti v eno Cerkev; ekumensko gibanje^(SSKJ): *Za začetek pravega in dejavnega ekumenizma si je novi papež izbral Bari tudi zato, ker je tam pokopan sveti Nikolaj iz Mire, ki ga slavijo in obiskujejo njegov grob tako katoliki kot tudi pravoslavni* **E** (†)ekuména

elánka -e ž (â) smučka tovarne Elan; elanovka: *Spremljali smo prenose svetovnih smučarskih tekmovalcev na elankah* **E** po imenu tovarne *Elan*

elánovka -e ž (â) smučka tovarne Elan; elanka: *Moje življenje je že od otroštva povezano z Elanom, saj sem kot tekmovalac v alpskem smučarju tekmoval na elanovkah* **E** po imenu tovarne *Elan*

elastán -a m (â) tekst. elastično sintetično vlakno, ki se dodaja tkaninam za večjo prožnost: *Povpraševanje po elastanu je začelo naraščati v 60. letih, ko so postali priljubljeni prilegajoče se spodnje perilo in samostoječe najlonske nogavice* **E** ← nem. *Elastan*, agl. *Elasthan* iz (†)elást(ičen)

eldešovec -vca m, člov. (ê) član, pristaš Liberal-

nodemokratske stranke ali Liberalne demokracije Slovenije; LDS-ovec: *nekdanji eldeesovci; Nikdar mi ni bilo jasno, zakaj bi z elektriko, zavarovalnico ali bolnišnico bolje upravljal eldeesovec kot esdeesovec ali obratno* **E** †LDS-ovec

eldešovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na Liberalnodemokratsko stranko ali Liberalno demokracijo Slovenije; LDS-ovski: *V strankarsko politiko se ni aktivneje podajal in tudi med udeleženci LDS-ovskih kongresov ga ni bilo opaziti* **E** †LDS-ovski

elektorát -a m (â) volilno telo, sestavljeno iz elektorjev: *Večina analitikov je prepričana, da bo kandidat zmagal že v prvem krogu, toliko bolj, če se bodo glasovi desničarskega elektorata razdelili na več drugih kandidatov* **E** ← nem. *Elektorat* 'volilna kneževina' ← srlat. *electorátus* iz (†)eléktor

eléktrični ^(SSKJ) -a -o prid. (ê)

eléktrični smóg -ega -a m (ê, ô) elektromagnetna polja, ki nastajajo ob vključenih električnih ali elektronskih napravah; elektronski smog, elektrosmog: *nevarni električni smog; Čeprav vpliv umetnega elektromagnetnega sevanja, ki ga nekateri imenujejo električni smog, na človekov organizem še ni v celoti raziskan, pa se gotovo kaže v slabšem spancu*

eléktroencefalografija -e ž (ê-î) med. snemanje razlik v električnih potencialih v možganih prek elektrod na površini glave; EEG (1): *Po pol stoletja je elektroencefalografija še vedno osnovni pripomoček v diagnostiki epilepsij pri otrocih in mladostnikih* **E** (†)eléktroencefalográf

eléktrokardiografija -e ž (ê-î) med. snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici prek elektrod na različnih delih telesa; EKG (1): *analiza električne aktivnosti srca s pomočjo večkanalne elektrokardiografije; Srce si lahko predstavljamo kot električni generator, ki je zaprt v tridimenzionalnem prevodniku (prsnem košu), elektrokardiografija pa meri morebitne razlike na dveh točkah tega volumskega prevodnika* **E** (†)eléktrokardiográf

eléktromagnétni ^(SSKJ) -a -o prid. (ê-ê)

eléktromagnétno sévanje -ega -a s (ê-ê, ê) sevanje, ki pri uporabi ali obratovanju vira sevanja v njegovi okolici povzroča elektromagnetno polje: *Eksperti trdijo, da elektromagnetno sevanje telefonskih anten ne povečuje verjetnosti za rakava obolenja v predelu glave in vratu*

elektrónika ^(SSKJ) -e ž (ô) **1.** ed. elektronski elementi, ki krmilijo napravo: *vgrajena elektronika; Vse do štirih krogov pred koncem je vodil, nato pa je tudi njemu zatajila elektronika in tekmeča sta švi-gnila mimo njega* **2.** skupina naprav, sestavljenih iz

elektronskih elementov: *zabavna elektronika; Po kategorijah so rast zabeležile osebna nega, hrana, zdravila in elektronika, padli pa avtomobili, alkoholne in brezalkoholne pijače ter finančne storitve* **3.** glasba, ustvarjena z elektronskimi glasbili ali drugimi elektronskimi napravami; elektronska glasba ^(SSKJ): *Pozivajo, da se prijavijo tudi ustvarjalci nerockovskih žanrov, kot so hiphop, džez, etno, elektronika* **E** ← nem. *Elektronik* iz (†)elektrón

elektrónski ^(SSKJ) -a -o prid. (ô) **1.** ki obstaja v digitalni obliki: *elektronsko sporočilo; Z naraščanjem števila elektronskih dokumentov se hitro pojavijo podobne težave, s katerimi se srečujejo upravljavci v papirnatih skladiščih* **2.** ki se nanaša na prenos podatkov in informacij prek računalnikov ali drugih elektronskih naprav: *elektronska komunikacija; elektronsko poslovanje; Demokratične čase so napovedovala pisma bralcev, nato pa alternativne in opozicijske publikacije, medtem ko opozicijskih elektronskih medijev v Sloveniji pravzaprav nikoli nismo imeli* **E** (†)elektrón

elektrónska denárnica -e -e ž (ô, â) **1.** prostor v računalniškem sistemu finančnega centra, kjer so shranjeni podatki o uporabnikih tega sistema in njihovih vloženi sredstvih: *Študentje na nekaterih britanskih univerzah, v Edinburghu in Exetru, imajo dostop do elektronskih denarnic, v katerih nosijo elektronski denar* **2.** kartica za brezgotovinsko plačevanje, navadno manjših zneskov: *Medtem ko se bankomatne kartice uporabljajo za takojšnje plačilo, kreditne pa za odloženo plačilo, so elektronske denarnice predplačniške*

elektrónska konferéncia -e -e ž (ô, ê) konferenca, na kateri s pomočjo informacijske tehnologije sodelujejo prostorsko oddaljeni udeleženci; e-konferenca: *Pri nas še malo uveljavljene so zlasti elektronske konference, ki so se drugod že izkazale kot odlična skupinska priprava študentov na izpite*

elektrónska póšta -e -e ž (ô, ô) **1.** sistem za pošiljanje sporočil med uporabniki računalnikov ali drugih elektronskih naprav, povezanih v omrežja; e-mail¹ (1), e-pošta (1), mail¹ (1): *odgovoriti po elektronski pošti; Hvala bogu, da smo v informacijski dobi, kjer na vsakem koraku lahko uporabljaj internet in elektronsko pošto* **2.** kar se pošlje, prejme po tem sistemu; e-mail¹ (2), e-pošta (2), mail¹ (2): *poslati elektronsko pošto; nezaželeno elektronska pošta; Posebno težko je, ko gredo po zlu pomembni poslovni podatki, nič lažje, ko se izgubijo družinske fotografije ali elektronska pošta*

elektrónska redoválnica -e -e ž (ô, â) storitev, ki staršem omogoča pregled nad šolskimi oce-

nami in drugimi podatki otroka prek interneta: *Elektronsko redovalnico bosta podjetji osnovnim in srednjim šolam predstavili ta ali prihodnji teden*

elektronska táblica -e -e ž (ô, â) majhni tablici podobna elektronska naprava za evidentiranje prehodov cestninskih postaj: *Največjega stroška pri uvajanju elektronskega cestninskega sistema v prostem prometnem toku ne predstavljajo elektronske tablice, ampak sistemi za nadzor, identifikacijo in obračun*

elektronska tájnica -e -e ž (ô, â) računalniški sistem, ki sprejema sporočila uporabnikov v slikovni, zvočni ali besedilni obliki: *Če modem podpira tudi funkcijo elektronske tajnice, lahko na ta način poslušamo prejeta sporočila ali prek zvočne kartice posnamemo vstopna sporočila*

elektronska váruška -e -e ž (ô, â) priprava za zaznavanje zvokov v prostoru z otrokom in njihovo prenašanje v drug prostor; babyphone: *Večini staršem elektronske varuške ustrezajo, saj lahko ta čas porabijo za svoje obveznosti, pa še cenovno je takšno varstvo najugodnejše*

elektronski časopís -ega -a m (ô, î) 1. elektronska izdaja časopisa, navadno na spletu: *Televizijsko podjetje že več let intenzivno razvija tudi svoj elektronski časopis* 2. storitev, ki jo ponujajo časopisne hiše, da naročenim uporabnikom po elektronski pošti pošiljajo najnovejše članke: *Glede na to, da sem veliko na poti, mi ne uspe sistematično spremljati elektronskih časopisov*

elektronski denár -ega -ja m (ô, â) 1. denar na računih, ki je namenjen brezgotovinskemu poslovanju med različnimi računi: *Centralne banke lahko neomejeno ustvarjajo papirnati oziroma elektronski denar, količine zlata pa so omejene* 2. brezgotovinsko poslovanje med različnimi računi: *Računalniško izmenjavanje poslovnih podatkov je prineslo tudi posodobitev plačilnega prometa, imenovano elektronski denar*

elektronski fórum -ega -a m (ô, ô) spletno mesto, na katerem lahko uporabniki v obliki pisnega pogovora razpravljajo, zapisujejo svoja vprašanja, mnenja, stališča; forum: *Vem, da ni nič novega, kako se ljudje, ki se ne znajo ali ne upajo niti podpisati, varno skriti repenčijo po elektronskih forumih*

elektronski naslòv -ega -òva m (ô, ô ó) naslov za pošiljanje in sprejemanje elektronske pošte, sestavljen iz standardiziranega zapisa, katerega srednji del je znak @; e-naslov, e-poštni naslov: *Odgovore pošljite na elektronski naslov pop@delo.si*

elektronski podpís -ega -a m (ô, î) kodirana datoteka, ki omogoča preveritev istovetnosti

podpisnika; digitalni podpis, e-podpis: *Pri elektronski oddaji obrazcev je težava v njihovem podpisovanju, zato lahko uporabnik naroči digitalno potrdilo, elektronski podpis, ki se šteje za enakovrednega fizičnemu*

elektrónski slovár -ega -ja m (ô, â) slovar v elektronski izdaji: *Programsko okolje slovarja ponuja številno dodatno orodje, zaradi katerega je elektronski slovar za uporabnika prijaznejši od knjižne izdaje*

elektrónski smóg -ega -a m (ô, ô) elektromagnetna polja, ki nastajajo ob vključenih električnih ali elektronskih napravah; električni smog, elektrosmog: *Mislili smo, da si ni treba delati skrbi zaradi sevanj mobilnikov, zaradi tega elektronskega smoga, ki bi nekoč lahko škodoval zdravju*

elektrónsko črnílo -ega -a s (ô, í) tehnologija, ki omogoča grafični prikaz podatkov na posebnih zaslonih, ki niso občutljivi na sončno svetlobo: *Elektronsko črnilo je podobno navadnemu, le da vsebuje milijone mikrokapsul, ki so občutljive za spremembo električnega naboja*

elektrónsko písálo -ega -a s (ô, â) pisalo, s katerim lahko pišemo po posebnem zaslonu: *Pero je zgrajeno tako, da ga uporabljamo kot elektronsko pisalo ali pa z njim pišemo po navadnem listu papirja*

elektrónsko poslovánje -ega -a s (ô, â) trgovanje ter komuniciranje in upravljanje odnosov s strankami prek internetnega omrežja: *Elektronsko poslovanje omogoča pocenitev državne uprave, povečanje njene učinkovitosti in odzivnosti*

elektrónsko trgóvanje -ega -a s (ô, â) nabava in prodaja prek internetnega omrežja: *Raziskave so pokazale, da vedno več vodilnih poslovnežev v Evropi vendarle prepoznava prednosti elektronskega trgovanja*

eléktrósmóg -a m (ê-ô) elektromagnetna polja, ki nastajajo ob vključenih električnih ali elektronskih napravah; električni smog, elektronski smog: *Ljudje, občutljivi na elektrosmog, dobijo glavobole, zmanjša se jim sposobnost koncentracije, poslabšajo se jim alergije in oslabi imunski sistem* **E** (†)elektro... + (†)smóg

eléktróstimulácija -e ž (ê-â) med. draženje, spodbujanje tkiva, organa z električnim tokom: *elektrostimulacija mišic; Poleg običajnih zdravil za lajšanje bolečin, ki jih ženski ponudijo v vseh slovenskih porodnišnicah, se v ljubljanski porodnišnici ženska lahko odloči za elektrostimulacijo* **E** (†) elektro... + (†)stimulácija

eléktróšóker -ja m (ê-ô) pog. električna priprava za

kratkotrajno paraliziranje človeka ali živali; paralizator, šoker (1): *Inštitut je kot možne stranske učinke elektrošokerjev naštel poškodbe pri padcih, nevarnost poškodbe oči in možnost vžiga vnetljivih snovi* **E** ← agl. *electroshocker* iz (†)elektro... + *shocker* iz (†)šók

elitist -a m, člov. (i) 1. pristaš nazora, da pripadajo prednostni položaji v družbi, na kakem področju človekovega delovanja eliti: *Nasprotja med t. i. elitisti in populisti se bodo morda počasi le umirila, saj obe strani spoznavata, da je najbolje sodelovati* 2. kdor izstopa po družbenem položaju, pomembnosti, kakovosti; elitnež, elitnik: *Prepričan sem, da je dejstvo, da elitist želi najboljše, odlika* **E** (†)elita

elitnež -a m, člov. (i) kdor izstopa po družbenem položaju, pomembnosti, kakovosti; elitist (2), elitnik: *Če sin kakšnega elitneža v Sloveniji ne bi bil uvrščen na zeleno šolo, bog pomagaj, je pač tako* **E** (†)eliten

elitnik -a m, člov. (i) kdor izstopa po družbenem položaju, pomembnosti, kakovosti; elitist (2), elitnež: *Znani politik je spomnil, da te dni Edvard Kocbek tudi uradno stopa v panteon slovenskih elitnikov duha* **E** (†)elita

elokvénc -e ž (ê) govorniška spretnost: *Nekateri govorniki so dobro razvili svoj talent za elokvenco in izboljšali stilistične finese* **E** ← nem. *Eloquenz* ← lat. *eloquentia* iz *eloquī* 'izgovoriti'

e-mail¹ -a cit. [-mêj] m (i-ê) 1. sistem za pošiljanje sporočil med uporabniki računalnikov ali drugih elektronskih naprav, povezanih v omrežja; elektronska pošta (1), e-pošta (1), mail¹ (1): *poslati po e-mailu; Obetavnejša bi bila možnost glasovanja po e-mailu (na podlagi osebne volivčeve šifre)* 2. kar se pošlje, prejme po tem sistemu; elektronska pošta (2), e-pošta (2), mail¹ (2): *poslati e-mail; Spisal sem mu krajši e-mail, nanj pa se nisem obrnil kot novinar, temveč kot njegov smrtno razočarani volivec* **E** ← agl. *e-mail*, skrajšano iz *electronic mail* 'elektronska pošta'

e-mail² -- v prid. rabi e-poštni: *Ko kliknete na ime in priimek zelenega poslanca ali poslanke, se odpre elektronska pošta s poslančevim e-mail naslovom*

embalažnina -e ž (i) pristojbina za zbiranje in predelavo odpadne embalaže: *plačevati embalažnino; Embalažnina vključuje stroške zbiranja, prevzemanja, recikliranja in predelave odpadne embalaže* **E** (†)embalža

embeájevec -vca m, člov. (â) kdor konča mednarodni podiplomski študij menedžmenta; MBA (3), MBA-jevec: *zaposlovati embeájevce; upad števila*

embeájevcev po 11. septembru; Izboljšave v podpornih dejavnostih in skrbi za študente se izražajo tudi v tem, da gre dekan z embeájevci enkrat na teden na zajtrk **E** (†)MBA

emocionálec -lca [emocionaləc] m, člov. (â) kdor ne skriva emocij oziroma svoja čustva javno izraža: *Pesnik je emocionalec, pisatelj mislec, zato je poezija terapija čustev, za zdravljenje misli pa je treba vzeti v roke roman* **E** univerbizirano iz *emocionalen* človek

emótikon -a m (ô) simbol, ki izraža čustvo, razpoloženje, navadno v elektronskih besedilnih sporočilih; smajli, smeško: *Sestavni del programa je modul za kramljanje, ki odslej podpira emotikone, majcene ikone, ki kažejo razpoloženje tistih, ki sodelujejo v pogovoru* **E** ← agl. *emoticon* iz *emot(ion)* + *icon*; (†)emócija in (†)ikóna

empátičen -čna -o prid. (â) ki ima, izraža empatijo: *Delil je empatične misli o težavnih trenutkih življenja* **E** (†)empatija

empatija -e ž (i) vživljanje v drugega človeka: *Do drugih čutim veliko empatije // zmožnost takega vživljanja: Malokateri otrok te starosti je zmožen take zbranosti in empatije* **E** ← agl. *empathy* ← gr. *empathēia* 'strast' iz *en* 'v' + tvor. od (†)pátos

émšo¹ (†)ÉMŠO

émšo² -a m (ê) pog. starost, leta in s tem povezana pozabljivost, okornost: *In res, pokazalo se je, da občasna nihanja v počutju niso nedolžna stvar, čeprav jih je doslej odpravil le z zamahom roke, češ, vsega je kriv emšo* **E** (†)émšo¹

ÉMŠO -- in -a in émšo¹ -- in -a m (ê) krat. osebna identifikacijska številka, pod katero je evidentiran državljan v svoji matični državi; enotna matična številka občana: *Uslužbenec vtipka EMŠO ali davčno številko kupca in dobi iz centralnega računalnika vse potrebne podatke o kupcu, njegovo ime in priimek, naslov stalnega bivališča* **E** kratica za *e(notna) m(atična) š(tevilka) o(bčana)*

é-naslòv -òva m (ê-ò ê-ò) naslov za pošiljanje in sprejemanje elektronske pošte, sestavljen iz standardiziranega zapisa, katerega srednji del je znak @; elektronski naslov, e-poštni naslov: *brezplačen e-naslov; Kakor koli že, če vam kaj ne bo jasno, je tam nekje tudi njegov e-naslov, pa mu pišite* **E** (†)é- + (†)naslòv

enbeájevec -vca m, člov. (â) član ameriške košarske lige NBA; NBA-jevec: *S prvim in edinim košem svojega embeájevca so se dobrih šest minut pred koncem spustili na enomestni zaostanek (64:73)* **E** (†)NBA-jevec

encefalopatija -e ž (i) med. vsaka možganska bole-

zen, ki povzroča osebnostne motnje in nevrološke simptome: *Trpi za redko obliko encefalopatije, zaradi katere ne more držati glave pokončno, hoditi, govoriti, niti goltati* **E** ← nlat. *encephalopathia* iz gr. *enképhalos* 'možgani' + (†)pátos

enciklopedistika -e ž (í) 1. dejavnost, ki se ukvarja s pripravljanjem, sestavljanjem, pisanjem enciklopedij: *Da pri založbi resno mislijo z leksikoni in podobnimi izdajami, priča že zastavljeni oddelek enciklopedistike in leksikografike* 2. enciklopedistična dela, enciklopedije: *relativnost enciklopedistike* **E** ← nem. *Enzyklopädistik*, agl. *encyclopaedistics* iz (†)enciklopedija

endorfini -ov m mn. (†) med. beljakovinske snovi, ki se vežejo na opiatne receptorje in tako zmanjšajo bolečino, povzročijo občutek sreče, dobrega počutja: *izločanje endorfinov; sproščanje endorfinov; Razpolovni čas endorfinov v možganih, ki nam dajejo občutek vznesenosti, je le kakih pet minut* **E** ← agl. *endorphin* ← frc. *endorphine* iz (†)endo... + (†)(mo)rfín

energènt -ènta m (è è) snov, iz katere se pridobiva energija: *V državi, bogati z energenti, z ogrevanjem ni večjih težav, temperatura vode v radiatorjih stanovanjskih zgradb pa se samodejno prilagaja zunanji temperaturi* **E** (†)energija

energijski ^{SSKJ} -a -o prid. (†)

energijsko pólje -ega -a s (í, ô) statična energija, ki jo vsebuje naboj ali skupina nabojev v svoji okolici: *Energijsko polje posameznika se uravnoteži, telo se okrepi in postane vitalnejše, mladostnejše*

enojček ^{SSKJ} -čka m, člov. (ô) en sam pri enem porodu rojeni otrok: *Kot zdravnica sem v zadnjih 20 letih pogosto srečevala novorojenčke in njihove starše, zato lahko zatrdim, da so starši dvojčkov enako prikopno zmedeni kot starši enojčkov* **E** (†)enoj(en)

enojčni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z glavnim telefonskim naročniškim aparatom: *Cena osnovne naročnine za klasični telefonski priključek se bo dvignila pri enojčnem priključku za devet odstotkov, pri dvoječnem priključku pa za deset odstotkov* **E** (†)enoj(ec)

ènopróstórec -rca m, živ. (è-ô) avtomobil, manjši od kombija, s povišano streho: *kompaktni enoprostorec; Kdor bo želel kupiti enoprostorca ali terensko vozilo, se bo odpravil k distributerju te vrste avtomobilov in izbiral med različnimi modeli istega segmenta* **E** univerbizirano iz ènopróstórni avtomobil

ènostárševski -a -o prid. (è-á) ki se nanaša na družino, ki ima samo enega od staršev: *enostarševska družina; Raziskali so le enostarševska gospodinj-*

stva, saj je v številnih revnih družinah oče odsoten **E** iz èn stárš

enotéka -e ž (è) urejen prostor za hranjenje, prodajo ustekleničenih kakovostnih vin, navadno razvrščenih po poreklu, kakovosti, pridelovalcih; vinoteka ^{SSKJ}: *Enoteka oziroma vinski bar bo od točilne mize, zidov, tlaka in pročelja narejen iz opeke v različnih odtenkih, barvah in oblikah* **E** ← nem. *Önothek*, frc. *oenothèque* iz gr. *oinos* 'vino' + *thékē* 'shramba'

enòtni ^{SSKJ} -a -o prid. (ó)

enòtna mátična števílka občána -e -e -e -- ž (ó, á, î, â) osebna identifikacijska številka, pod katero je evidentiran državljan v svoji matični državi; EMŠO: *Enotna matična številka občana, ki je pri prenosu delnic z registrskega na trgovalni račun nujna, ni javna*

enouúmje -a s (û) miselnost, usmeritev, ki zahteva razumevanje, ravnanje na en sam način: *medijsko enoumje; politično enoumje; V boju za resnično demokracijo moramo prodreti v medijski prostor, da se že enkrat zvedri to zatohlo ozračje enoumja, ki onemogoča razvoj kritičnega čuta pri ljudeh in vse preveč vpliva na njihove odločitve* **E** iz èn úm

enouúmnež -a m, člov. (û) kdor zagovarja miselnost, usmeritev, ki zahteva razumevanje, ravnanje na en sam način: *Če ne bi bilo preveč žalostno, bi se na glas krohotal tistim enoumnežem, ki so prepričani, da je državo mogoče obdržati na nogah le z večjimi davki, ko zmanjkuje denarja* **E** (†)enoumen

ènouporábniški -a -o prid. (è-â) ki ga lahko uporablja samo en uporabnik: *enouporabniška različica; Razvoj enouporabniških programov za osebno rabo ni več pobuda za nakup novega razvojnega orodja* **E** iz èn uporabnik

ènozvézkovnik -a in ènozvezkôvnik -a m (è-è; è-ô) slovar, ki, navadno po združitvi predhodnih, v daljšem časovnem obdobju izdanih posameznih delov, izide v enem zvezku, eni knjigi; enozvezkovni slovar ^{SSKJ}: *SSKJ je leta 1994 izšel tudi kot enozvezkovnik* **E** iz èn zvézek

énter -tra m (è) tipka na računalniški tipkovnici za potrditev operacije, ukaza z oznako enter ali return; return, vnašalka (2): *pritisniti enter; Kmalu potem, ko sem s pritiskom na enter odposlal mnenje na forum, so začeli najprej kapljati, potem pa kar dreti komentarji nanj* **E** ← agl. *enter* (key) iz *enter* 'vstopiti'

entertainer -ja cit. [entertèjner] m, člov. (é) kdor (rad) zabava: *Njeni prijatelji so prepričani, da je Madonna najambicioznejši entertainer vseh časov* **E** ← agl. *entertainer* iz *entertain* 'zabavati'

entitéta ^(SSKJ) -e ž (ĕ) **1.** polit. družbena, politična enota kake etnične skupnosti v okviru širše politične skupnosti: *V alternativni predlagajo odpravo entitet in ustanovitev države z multietničnimi kantoni ali regijami* **2.** kar je, obstaja kot smiselna enota, celota: *Vsaka država je entiteta zase, z edinstvenim strateškim, političnim, gospodarskim, kulturnim in drugim položajem* **E** ← nem. *Entität* ← srlat. *entitās* iz *ens* 'bitje' iz *esse* 'biti'

é-podpis -a m (ĕ-î) kodirana datoteka, ki omogoča preveritev istovetnosti podpisnika; digitalni podpis, elektronski podpis: *zakon o e-podpisu; Za potrebe uveljavljanja direktive o e-podpisu so ustanovili odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov članic* **E** ↑ĕ- + (†)podpis

é-póšta -e ž (ĕ-ô) **1.** sistem za pošiljanje sporočil med uporabniki računalnikov ali drugih elektronskih naprav, povezanih v omrežja; elektronska pošta (1), e-mail¹ (1), mail¹ (1): *dostop do e-pošte; Za vzpostavitev stikov lahko poleg običajne poti uporabite formular za pošiljanje po e-pošti* **2.** kar se pošlje, prejme po tem sistemu; elektronska pošta (2), e-mail² (2), mail² (2): *nezaželen e-pošta; pošiljanje e-pošte; program za branje e-pošte; Od neznanca ste dobili e-pošto in če ima priponko, je to že samo po sebi dovolj dober znak, da se v njej skriva virus* **E** ↑ĕ- + (†)póšta

é-póštni -a -o prid. (ĕ-ô) ki je v zvezi z e-pošto; e-mail²: *e-poštni naslov; e-poštni predal; Tipičen uporabnik se vsak dan srečuje z množico gesel: za dostop do računalnika, e-poštnega strežnika za prebiranje e-pošte, zbirki podatkov, spletnih strani, različnih forumov itd.* **E** ↑ĕ- + (†)póšta

é-póštni naslòv -ega -òva m (ĕ-ô ò ó) naslov za pošiljanje in sprejemanje elektronske pošte, sestavljen iz standardiziranega zapisa, kate-rega srednji del je znak @; elektronski naslov, e-naslov: *Sporočilo je treba poslati na posebno številko oziroma e-poštni naslov, dodati je treba podatke o naslovniku, ki nato v svoj nabiralnik z navadno pošto sprejme fotografijo s pozdravi*

é-potròšnik -a m, člov. (ĕ-ô) potrošnik, ki naroča, kupuje po internetu: *Kar 57 odstotkov e-potròšnikov je nakupilo izdelke ali storitve po internetu po povzetju, s kreditno kartico pa je plačalo internetni nakup 34 odstotkov e-potròšnikov, praviloma pa so to nakupi v tujini* **E** ↑ĕ- + (†)potròšnik

ergométer -tra m (ĕ) **1.** priprava za merjenje telesne zmogljivosti, zmogljivosti srca in dihal ter sposobnosti za sprejemanje kisika v stanju povečane telesne aktivnosti: *specialni ergometer za laboratorijske meritve; Veslači so te dni opravljali teste maksimalne porabe kisika na ergometrih*

pri izbranem strokovnjaku na Inštitutu za šport FŠ **2.** rekreacijska naprava, opremljena s tako pripravo: *Po tridnevni intenzivni fizioterapiji lahko športnik nogo spet premika, zdravniki pa pričakujejo, da bo v dobrem tednu dni lahko že vrtel pedala na ergometru* **E** ← nem. *Ergometer*, agl. *ergometer* iz gr. *érgon* 'delo' + (†)méter

ergométrični -a -o prid. (ĕ) ki je v zvezi z ergometrijo: *ergometrična in biokemična testiranja* **E** ↑ergometrija

ergométrično kolò -ega -ésa s (ĕ, ô ĕ) kolesu podobna rekreacijska naprava za krepitev mišic, zlasti nožnih, opremljena z ergometrom: *Tarifna podštevilkla zajema opremo za telovadbo kot na primer veslaške naprave, ergometrična kolesa, naprave za tek ali hojo na mestu in kolesa za vadbo*

ergometrija -e ž (î) testiranje telesne zmogljivosti, zmogljivosti srca in dihal ter sposobnosti za sprejemanje kisika: *Priloženi so rezultati ergometrije z mnenjem zdravnika* **E** ↑ergométer

eritropoetín -a m (î) med. hormon, ki se izloča predvsem v ledvicah in uravnava nastajanje rdečih krvnih celic v kostnem mozgu ali snov z biološko aktivnostjo tega hormona: *predpisovanje eritropoetina; Pri bolnikih, ki so na dializi, anemijo zdravijo z eritropoetinom, kar je običajno uspešno* **E** ← nem. *Erythropoietin*, agl. *erythropoietin* iz gr. *erythrós* 'rdeč' + tvor. k *poiēsis* 'izdelava, delo'

erlihija -e ž (î) biol. spiralasta bakterija iz rodu *Erllichia*: *Delež klopov, okuženih z bakterijo erlihijo (erlichia), se giblje med dvema in desetimi odstotki* **E** ← nem. *Ehrlichia* po nemškem mikrobiologu *Paulu Ehrlichu* (1854–1915)

erlihioze -óz [erlihioze] ž mn. (ô) med. bolezn, ki jih prenašajo klopi in povzročajo bakterije erlihije: *Med značilne bolezenske znake erlihioze uvrščamo hudo povišano telesno temperaturo, glavobol, drobne rdečkaste izpuščaje, raztresene po vsem telesu, pogosto tudi motnje v delovanju jeter* **E** ↑erlihija

erotizíran -a -o prid. (î) ki se nanaša na vzbujanje ali stopnjevanje spolne sle: *Ob glasni glasbi se mladenke in mladeniči zibljejo v erotiziranih ritmih* **E** ↑erotizírati

erotizírati -am nedov. in dov. (î) delati, da kaj vzbuja ali stopnjuje spolno slo: *Razmah popularne kulture v šestdesetih je erotiziral vsa področja, od dizajna do filma, glasbe in mode* **E** ← nem. *erotisieren* iz (†)éros

ertevéjevec -vca m, člov. (ĕ) uslužbenec ustanove Radiotelevizija Slovenija; RTV-jevec: *Program, ki*

so ga ertevejevci pripravili za to priložnost, je bil dolgočasen, vlekel se je, predvsem pa mu je manjkalo humorja **E** ↑RTV-jevec

ertevejevski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na ustanovo Radiotelevizija Slovenija; RTV-jevski: *Čeprav je dogajanje na Kolodvorski postalo aktualno šele z javnim pozivom ertevejevskih sindikatov za pregled finančnega poslovanja zavoda, zadeve niso od večeraj* **E** ↑RTV-jevski

esdeêsovec -vca m, člov. (ê) član, pristaš Slovenske demokratske stranke; SDS-ovec: *Tako kot podmladki drugih strank se tudi mladi esdeesovci sklicujejo na same svetle tradicije, kot so načela svobode, enakih možnosti, solidarnosti, strpnosti itd.* **E** ↑SDS-ovec

esdeêsovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na Slovensko demokratsko stranko; SDS-ovski: *Ni odveč podatek, da je večina železniških sindikatov in tudi državni sekretar na prometnem ministrstvu, torej njegov drugi človek, esdeesovska* **E** ↑SDS-ovski

esdêjavec -vca m, člov. (ê) član, pristaš stranke Socialni demokrati; SD-jevec: *Na evropskih volitvah je bila favoritinja pravih esdejevcev oziroma dolgoletnih članov stranke* **E** po kratici *SD* za *S(ocialni) d(emokrati)*

esdêjevski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na stranko Socialni demokrati; SD-jevski: *Esdejevski poslanec državnega zbora bi podprl zakonodajo, če bi bila ustrezno dodelana* **E** po kratici *SD* za *S(ocialni) d(emokrati)*

esejiziran -a -o prid. (î) ki ima značilnosti eseja: *Zanjo je to že druga nagrada te ugledne ustanove (prvo je dobila za esejiziran roman Moreno leta 2003)* **E** ↑esejizirati

esejizirati -am nedov. in dov. (î) dajati čemu značilnosti eseja: *esejizirati pripoved* **E** (↑)esěj

eselêsovec -vca m, člov. (ê) član, pristaš Slovenske ljudske stranke; SLS-ovec: *Predstavniki mlade generacije slovenskih politikov ima v stranki velikanško zaledje starejših eselesovcev* **E** ↑SLS-ovec

eselêsovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na Slovensko ljudsko stranko; SLS-ovski: *Drugi eselesovski župan prihaja iz občine Duplek* **E** ↑SLS-ovski

esemês -êsa m (ê ê) kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; message, SMS: *poslani esemes; Najhitreje prsti po tipkovnici mobitela drsijo 12- do 15-letnikom, ki so od pošiljanja esemesov že malodane odvisni* **E** ↑sms

eskadêjavec -vca m, člov. (ê) član, pristaš Slovenskih krščanskih demokratov; SKD-jevec: *mladi*

eskadêjevci; socialdemokrati in eskadêjevci; Člani nove stranke so nekdanji nezadovoljni eskadêjevci, ki se niso našli ne v SLS ne v NSi **E** ↑SKD-jevec

eskadêjevski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na Slovenske krščanske demokrate; SKD-jevski: *eskadêjevski poslanci; eskadêjevski volilci; eskadêjevski politika; Na kongresu naj bi spremenili ime in logotip stranke, s čimer pa vsaj eskadêjevski del stranke ni preveč zadovoljen* **E** ↑SKD-jevski

eskalirati -am nedov. in dov. (î) postopno se širiti, stopnjevati: *Nenehno napeti odnosi s politično opozicijo so eskalirali tudi v letu 1982, ko se je srdito uprlo Muslimansko bratstvo in zavzelo Hamo* **E** ← nem. *eskalieren* ← agl. *escalate* iz frc. *escalier* 'stopnice' < lat. *scalaria* iz *scala* 'lestev'

eskapizem -zma m (î) izogibanje družbenim ali političnim problemom, udejstvovanju: *Nekateri so v nizu razmeroma obsežnih knjig uvideli skoraj drogo, posebno vrsto eskapizma, ki da je vsekakor škodljiva* **E** ← agl. *escapism* iz *escape* 'zbežati'

eskivirati -am nedov. in dov. (î) izogibati se čemu: *Oseba, ki je do sedaj eskivirala določbe zakona in zavirala postopke izvajanja zakona, ne more biti priporočilo, ampak prej obratno* **E** ← frc. *esquiver* 'spretno se izogniti, izmuzniti se'

eskúdo -a m (û) denarna enota Portugalske do uvedbe evra leta 2002: *Poleg kun v sezoni prodajo tudi precej španskih pezet, grških drahem in portugalskih eskudov* **E** ← port. *escudo*, prvotno 'ščit', < lat. *scūtum*

estétinja -e ž, člov. (ê) ženska, ki ima razvit čut za lepoto in vse vrednoti s stališča lepega: *Perfektno psihološko analizira, predvsem pa je velika estétinja* **E** (↑)estét

estónski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na Estonce ali Estonijo: *estonski premier; estonska vlada; Iz ruskih trgovin so že začeli umikati estonske izdelke* **E** iz *Estónija*

estónščina -e ž (ô) estonski jezik: *V pogovoru nam svetlolasa vilinska pesnica pove, da prevaja slovenske pesnike v estonščino in med njimi ji je zelo blizu Edvard Kocbek* **E** ↑estónski

estráda ^(SSK) -e ž (â) področje udejstvovanja v popularni kulturi: *Na festivalu kot avtorji in izvajalci sodelujejo najbolj zveneča in uveljavljena imena slovenske estrade* **E** ← rus. *estráda* ← frc. *estrade* 'vzvišen prostor, oder, podij' ← špan. *estrado* 'vzvišen prostor, oder, podij, navadno obložen z blazinami' iz lat. *strātum* 'blazina, odeja, pregri njalo'

estrádni ^(SSK) -a -o prid. (â) ki je v zvezi z estradniki ali estrado: *estradni pevec; estradni umetnik; Pisa-*

telji so postali tako rekoč estradne zvezde **E** †estrá-da

estrádnik -a m, člov. (â) slavna, znana oseba s področja popularne kulture: *O tem, koga pričakujejo v polfinalu in kakšen bo končni razplet mundiala, smo vprašali nekaj znanih Slovencev, tako tistih iz nogometnih logov kot estradnikov* **E** †estráda

é-šóla -e ž (ê-ô) šola, ki poleg svoje osnovne dejavnosti izvaja še program računalniškega opismenjevanja, omogoča dostop do interneta, uporabo e-pošte in drugih storitev: *Vsi smo se zelo trudili in e-šola z računalniško učilnico je velika pridobitev* **E** †é- + (†)šóla¹

etablíran -a -o prid. (î) ki ima dejansko veljavo, ugled; uveljavljen^(SSKJ): *etablirana kultura; etablirana stranka; Je tudi razmeroma velik uspeh nove leve stranke izraz nezadovoljstva z etablirano politiko?* **E** †etablírati

etablírati^(SSKJ) -am dov. in nedov. (î) narediti, da dobi kaj veljavo, ugled; uveljaviti^(SSKJ): *Mediji trdijo, da se trudijo zgolj detabuizirati tovrstne posege, v resnici pa jih legitimizirajo in etablirajo* **E** ← nem. *etablieren* ← frc. *établir* 'postaviti, osnovati' < lat. *stabilire* 'utrditi, stabilizirati' iz *stabilis* 'stoječ, trden, stanovitven'

etablírati se -am se dov. in nedov. (î) pridobiti si veljavo, ugled; uveljaviti se^(SSKJ): *Nekateri intelektualci vzvišeno trdijo, da se bolje izražajo v tujih jezikih, ker so se etablirali v tujini in imajo tam bralce in založnike*

etáznik -a m, člov. (â) lastnik dela poslopja, navadno stanovanja v večstanovanjski hiši; etažni lastnik^(SSKJ): *Tako v letu pred novim stanovanjskim zakonom kot v letu po njem je bilo največ pritožb in vprašanj etažnikov v zvezi s stroški* **E** (†)etáža

etiketíran^(SSKJ) -a -o prid. (î) označen s čim negativnim: *Če se kdo ne strinja, je demokratično odžagan, interno diskreditiran ali javno etiketiran* **E** †etiketírati

etiketíranje^(SSKJ) -a s (î) označevanje s čim negativnim: *politično etiketiranje; Varuh je sodišče opozoril, da je pisanje, ki ponuja takšno etiketiranje stranke v postopku, neprimerno za komuniciranje državnega organa* **E** †etiketírati

etiketírati^(SSKJ) -am nedov. in dov. (î) označevati s čim negativnim: *Gre za politično zaledje, ki se še vedno napaja na izviri razrednega in kulturnega boja in ki svoje politične nasprotnike takoj etiketira in diskvalificira, najraje s fašisti* **E** ← nem. *etiketieren* ← frc. *étiqueter* iz (†)etikéta¹

etilométer -tra m (ê) merilnik alkohola v izdihanim zraku: *Kot so pojasnili na celjski policijski*

upravi, bodo preizkuse z etilometrom opravljali na policijskih postajah **E** (†)etil... + (†)méter

étnični^(SSKJ) -a -o prid. (ê)

étnično čiščenje -ega -a s (ê, î) načrtno uničevanje narodnostnih, rasnih ali verskih skupin: *Etnično čiščenje je hud zločin, pa naj je cilj ali le taktična poteza*

etníja -e ž (î) skupina ljudi, ki jih povezuje skupni jezik, materialna in duhovna kultura: *Poudarja, da je demokrat, ki spoštuje vse etnije in vere in si vedno prizadeva za spoštovanje človekovih pravic* **E** ← nem. *Ethnie*, frc. *ethnie* iz gr. *éthnos* 'pleme, narod, ljudstvo'

étno¹ -a m (ê) **1.** glasba, ki temelji na glasbeni tradiciji posameznih etničnih skupin; etnoglasba, etnogodba (1): *Prihodnji teden se bo v Mariboru začel tridnevni festival etna in jazza* **2.** modne prvine, ki posnemajo značilnosti oblačjenja posameznih etničnih skupin: *Materiali, vzorci in kroji oblačil so inspirirani z etnom* **E** ← agl. *ethno* ← gr. *éthnos* 'pleme, narod, ljudstvo'

étno² -- v prid. rabi: *etno stil; etno glasba; Skupaj so posneli čudovito mešanico etno zvokov in vseh možnih modernih plesnih ritmov* – glej tudi **étno**...

étno³ prisl. (ê): *S kresnikom sta neločljivo povezana potica in etno obarvan program*

étno... prvi del zloženk (ê) **1.** ki se nanaša na posamezne etnične skupine: *etnocentrizem; etnocid; etnolingvistika* **2.** ki vsebuje prvine, značilnosti posameznih etničnih skupin: *etnodžez; etnostil; etnoglasba* – glej tudi **étno**² **E** †étno¹

étnocentrizem -zma m (ê-î) prepričanje o kulturni večvrednosti lastne etnične skupine: *Vsaka kultura svoje pripadnike socializira v homogen paket predsodkov o sebi in svetu, katerih jedro je egocentrizem na partikularni in etnocentrizem na občinski ravni* **E** †étno... + (†)centrizem

etnocíd -a m (î) načrtno kulturno uničevanje etnične skupine: *Primorci so kljub izrednemu raznarodovanju, ki je v času fašizma dobilo razsežnosti etnocida, prvi v Evropi začeli z uporomo zoper fašizem, ki ga je začela organizacija Tigr* **E** †étno... + (†)(geno)cíd

étnoglasba -e in **étno** glásba -- -e ž (ê-â) glasba, ki temelji na glasbeni tradiciji posameznih etničnih skupin; **etno**¹ (1), etnogodba (1): *festival etnoglasbe; Režiserka je dramo v verzih spremenila v fizično gledališče o netipoljenih strasteh, močno oklestila dramsko dejanje in osebe, dodala izvirna kmetiška opravila in živo etnoglasbo na odru* **E** †étno... + (†) glásba

étnoglasbeni -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi z etno-

glasbo: *Iz nje je lansko leto zrasel še festival ljudske glasbe Musica Pannoniae, ki so ga poznavalci glasbenega izročila in etnoglasbeni sladokusci prav tako odlično sprejeli* **E** †etnoglásba

étnogódba -e in étno gódba -- -e ž (ê-ô) **1.** glasba, ki temelji na glasbeni tradiciji posameznih etničnih skupin; etno¹ (1), etnoglasba: *etno godba, blues in džez; ljubitelji plesa in etnogodbe; Predzadnji večer bosta z raznovrstno etnogodbo začinili s klezmerjem in jidišem zasedba iz Madžarske, v ritmu salse in latino jazz pa domači sekstet* **2.** skupina ljudi, ki izvaja tako glasbo: *Te dni se odvija festival makedonskih etnogodb* **E** †étno... + (†)gódba

étnokoreologija -e ž (ê-î) veda o ljudskih plesih: *Rezultati Ramovševega znanstvenega dela pomenijo v evropskem merilu vrhunski, doslej nedosežen prispevek na področju mednarodne etnokoreologije* **E** ← agl. *ethnochoreology*, frc. *ethnochoreologie* iz †étno... + gr. *horeia* 'ples' + tvor. od *lógos* 'beseda, govor'

étnovečer -a in étno večér -- -a m (ê-ê) prireditelj, na kateri se poslušalcem, gledalcem posredujejo dela, povezana z značilnostmi posameznih etničnih skupin: *Na sobotnem étnovečerju je poleg tamburašev nastopila tudi Mala beltinska banda* **E** †étno... + (†)večer

é-tóčka -e ž (ê-ô) prostor, ki omogoča javen dostop do interneta: *Razvojna agencija Mirnske doline je lani pridobila sredstva za postavitev prve javne e-točke v tej dolini* **E** †é- + (†)tóčka

é-turizem -zma m (ê-î) organiziranje, urejanje turističnih storitev po internetu: *Znana gospodarstvenica, ki je sodelovala na kongresu o e-turizmu na Mednarodni turistični borzi v Berlinu, meni, da imajo letalske zveze slabosti in da so za preživetje na zdajšnjem trgu druge, boljše možnosti* **E** †é- + (†)turizem

EÚ-jevski -a -o prid. (û) ki se nanaša na Evropsko unijo: *Priložnosti razumljivo spremljajo tudi pasti: ne bo preprosto, evrski in drugi EU-jevski šoki še sledijo* **E** iz kratice *EU* za *E(vrópska) u(nija)*

euribor †évribor

evalvácijski -a -o in evalvacíjski -a -o prid. (á; î) ki se nanaša na evalvacijo: *evalvacíjska komisija; evalvacíjska študija; Poleg nalog, ki jih je opravljal doslej, bo prevzel tudi vlogo evalvacíjskega organa* **E** (†)evalvacija

evangelizácija -e ž (á) delanje, da kaj postane krščansko z oznanjanjem evangelija; pokristjanjevanje^{SSKJ}: *Zlasti od afriške sinode naprej se uveljavlja načelo, da moramo pri evangelizaciji sprejeti vse elemente lokalne kulture* **E** †evangelizirati

evangelizirati -am nedov. in dov. (î) delati kaj krščansko z oznanjanjem evangelija; pokristjanjevati^{SSKJ}: *Zbranim delegatom sinode je papež položil na srce, da je njihova prva in temeljna skrb evangelizirati, oznanjati novico o odrešenju v Kristusu* **E** (†)evangélij

évribor -a in -ja in euribor -a in -ja cit. [éuribor] m (ê) fin. medbančna obrestna mera, izračunana na osnovi podatkov evropskih in zunajevropskih bank: *obrestna mera evribor | Po izbruhu ameriške krize so se na trgu hipotekarnih posojil izrazito zvišali tudi pribitki na evribor* **E** ← agl. *euribor*, kratica za *Eur(o) i(nte)r b(ank) o(ffered) r(ate)* 'evrska medbančna referenčna obrestna mera'

évro¹ -a m (ê) denarna enota Evropske monetarne unije in nekaterih drugih evropskih držav: *vestiti evro; plačevati v evrih; trden evro; območje evra; Trgovci z devizami so prejšnji teden napovedali, da je samo vprašanje časa, kdaj bo evro padel pod vrednost ameriškega dolarja* **E** †évro...

évro² -- v prid. rabi: *evro bankovci; evro kovanci; Banka že od uvedbe evra strankam ponuja evro varčevalni račun* – glej tudi évro...

évro... prvi del zložen (ê) **1.** ki se nanaša na Evropo kot politično-geografsko enoto: *evroatlantski; evrocentrizem; evroregija* **2.** ki se nanaša na Evropsko unijo: *evrobarometer; evročlanice; evroposlanec; evroskeptik* **3.** ki se nanaša na evro, denarno enoto Evropske monetarne unije in nekaterih drugih evropskih držav: *evrobankovec; evrokovanec; evromonetaren* – glej tudi évro² **E** ← nem. *Euro*, frc. *euro*, agl. *euro* iz (†)evró(pski)

évroatlátski -a -o prid. (ê-â) ki se nanaša na povezavo med evropskimi državami in Združenimi državami Amerike: *evroatlantske integracije; Natu je v letih trdega dela uspelo razviti kulturo varnostnega sodelovanja na evroatlantskem območju* **E** †évro... + (†)atlátski

évrobarométer -tra m (ê-ê) javnomnenjska raziskava v državah Evropske unije: *anketa evrobarometra; raziskava evrobarometra; Kljub obširnemu omrežju je v zadnjem evrobarometru bodel v oči podatek, da kar 60 odstotkov staršev ne ve, na koga se obrniti v primeru sporne spletne vsebine* **E** po imenu raziskave agl., nem. *Eurobarometer*, frc. *Eurobaromètre* iz †évro... + (†)barométer

évrobirokrát -a m, člov. (ê-â) **1.** ekspr. član vodstva katere od institucij in organov Evropske unije; evrokrat (1): *Kot da domača nesreča še ni dovolj, se obetajo prav v kratkem še zadevščine, ki jih veselo predpisujejo bruseljski evrobirokrati, predvsem nadaljevanje harmonizacije tukajšnje avtorske zakonodaje z evropsko* **2.** uradnik, uslužbenec insti-

tucij in organov Evropske unije; evrokrat (2): *Prek delodajalca lahko evrobirokrati rezervirajo tudi vrtec in malo šolo za svoje otroke* **E** ↑évro... + (↑) birokrát

évrocetrízem -zma m (ê-î) pretirano poudarjanje Evrope kot središča vsega svetovnega dogajanja; evropocentrizem: *Evropski uniji ni uspelo narekovati tempa in vsebine pogovorov in evropocentrizem je dobil primerno lekcijo* **E** ↑évro... + (↑)centriráti

évrodežéla -e ž (ê-é) skupnost držav članic Evropske unije: *države evrodežele; vstop v evrodeželo; Izstop kake države iz evrodežele za zdaj ni predviden, je pa srednjeročno, še bolj pa dolgoročno, povsem mogoč* **E** ↑évro... + (↑)dežéla

évrofobíja -e ž (ê-î) pretiran strah, pomisleki glede evropskega povezovanja (v okviru Evropske unije): *Nekateri sociologi menijo, da občutek, ki so ga poimenovali evrofobija, izvira iz negativnih izkušenj, pridobljenih med uvodno etapo graditve kapitalizma* **E** ↑évro... + (↑)fobíja

évrokomisár -ja m, člov. (ê-á) član kolegija Evropske komisije; evropski komisar: *Novico, da je češki evrokomisar odstopil s položaja, ki mu je bil namenjen, so v Bruslju sprejeli z obžalovanjem, v domovini pa je sprožila različne reakcije* **E** ↑évro... + (↑)komisár

evrokracíja -e ž (î) **1.** vodstvo Evropske unije: *se-dež evrokracije; prestolnica evrokracije; Šef evrokracije še ni razkril ukrepov, ki jih bo predložil najvišjim državnikom Unije* **2.** ekspr. uradništvo Evropske unije: *Zlasti na drugi strani Atlantika se radi posmehujejo prenapihneni evrokraciji, od katere dobršen del odpade na prevajalce* **E** ← nem. *Eurokrat* iz ↑évro... + (↑)(biro)kracíja

evrokrát -a m, člov. (â) **1.** član vodstva katere od institucij in organov Evropske unije; evrobirokrat (1): *bruseljski evrokrati; Bodoča pogodba Unije bo zmanjšala ekipo najvišjih evrokratov, v kateri ima vsaka država po enega predstavnika* **2.** ekspr. uradnik, uslužbenec institucij in organov Evropske unije; evrobirokrat (2): *Bruseljčani in evrokrati živijo bolj drug poleg drugega kakor skupaj* **E** ↑évro... + (↑)(biro)krát

évrolíga -e ž (ê-î) športno tekmovanje, na katerem sodelujejo košarkarska moštva iz evropskih držav: *finalni turnir evrolige; redni del evrolige; Recept je torej v vrtnitvi v realni svet in spoznanju, da je večina med njimi še pred tedni sanjala, kako bo nekoč igrala v evroligi* **E** ↑évro... + (↑)líga

évroligáš -a m, živ. (ê-á) moštvo, ki tekmuje v evroligi: *slovenski evroligáš; Proti nasprotni ekipi nas čaka težko delo, saj gre za znanega evroligaša;*

da bi zmagali, moramo njegovo igro dobro proučiti **E** ↑évrolíga

évromonetárni -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi s skupno evropsko valuto: *evromonetarni sistem; V poslanski skupini smo prepričani, da izbira te metode vodi k preglednemu delovanju in vodenju evromonetarne politike pa tudi k pravočasni ureditvi infrastrukture Banke Slovenije ter enotnim pravilom uporabe* **E** ↑évro... + (↑)monetáren

évronavdúšenec -nca m, člov. (ê-û) kdor je zelo navdušen nad evropskim povezovanjem (v okviru Evropske unije): *Prepričan je, da preložitev pogajanj ni udarec za evronavdušence niti ni veter v jadra evroskeptikov* **E** ↑évro... + (↑)navdúšenec

évroobmóčje -a s (ê-ô) skupina držav Evropske unije z evrom kot denarno enoto; evroskupina, evrsko območje: *članice evroobmočja; države evroobmočja; gospodarstvo evroobmočja; Oktobra lani je brezposelnost v evroobmočju znašala 8,0 odstotka, v celotni EU pa 7,4 odstotka* **E** ↑évro... + (↑)obmóčje

évroobvéznica -e ž (ê-ê) obveznica, izdana v evrih: *izdaja evroobveznice; Tuje obveznosti države so se v prvih štirih mesecih zmanjšale za 600 milijonov evrov, predvsem zaradi izplačanih državnih evroobveznic iz leta 2002* **E** ↑évro... + (↑)obvéznica

évroparlámént -énta m (ê-è ê-é) zakonodajni organ Evropske unije; evropski parlament: *predsednik evroparlamenta; zasedanje evroparlamenta; Predsednik komisije v evroparlamentu utegne dobiti neprijetno vprašanje, zakaj je trajalo skoraj šest mesecev, preden so začeli urejati status njegovih osebnih stražarjev* **E** ↑évro... + (↑)parlámént

évroparlamentárec -rca m, člov. (ê-â) poslanec v Evropskem parlamentu; evroposlanec: *O uredbi bodo evroparlamentarci najverjetneje odločali v prvi polovici maja* **E** ↑évro... + (↑)parlamentárec

évropesimízem -zma m (ê-î) pesimistično gledanje na smotrnost evropskega povezovanja (v okviru Evropske unije): *Proces širjenja zavira tudi relativni gospodarski zastoj nekaj velikih članic, ki ga še bolj črno slikata tradicionalni evropesimizem in agresivnost neoliberalcev* **E** ↑évro... + (↑)pesimízem

evrópocentrízem -zma m (ô-î) pretirano poudarjanje Evrope kot središča vsega svetovnega dogajanja; evropocentrizem: *Srečanje z drugimi kulturami nas sooči z lastno nepomembnostjo in evropocentrizmom kot edinim zveličavnim pogledom na svet* **E** *Evrópa* + (↑)centrízem

évroposlánec -nca m, člov. (ê-á) poslanec v Evropskem parlamentu; evroparlamentarec: *slovenski*

evroposlanci; volitve evroposlanecv; *Formulacijo so vnesli v besedilo resolucije, ko so evroposlanci potrdili dopolnilo socialistov in zelenih* **E** †évro... + (†)poslánc

evrópski ^{SKC} -a -o prid. (ô)

evrópski komisár -ega -ja m, člov. (ô, á) član kolegija Evropske komisije; evrokomisar: *Evropski komisarji predlagajo, naj članice manko zaradi odprave davka nadomestijo s povečanjem taks za uporabo cest ali z drugimi novimi davčnimi viri*

evrópski parlamént -ega -ênta m (ô, ê é) zakonodajni organ Evropske unije; evroparlament: *poslanci evropskega parlamenta; volitve v evropski parlament; Poraja se dvom o upoštevanju pred letom dni v evropskem parlamentu sprejetih dopolnil za izboljšanje prometne varnosti v vseh državah članicah Unije*

evrópskost -i ž (ô) **1.** pripadnost evropski kulturi, miselnosti: *O evropskosti Moldavije ne gre dvomiti* **2.** pripadnost Evropski uniji: *Ker priljubljenost EU v nekaterih starih članicah pada, se ponekod krepi nacionalizem, to pa politikom, odvisnim od javnega mnenja, otežuje prizadevanje za evropskost* **E** (†) evrópski

évrorealíst -a m, člov. (ê-î) kdor je realist glede evropskega povezovanja (v okviru Evropske unije): *Zakaj vse bolj postajamo evrorealisti, ko spoznavamo tudi slabše plati evropskega povezovanja?* **E** †évro... + (†)realíst

évrorégija -e ž (ê-ê) politično-geografsko obmejno področje, ki ga tvori več evropskih držav: *istrska evroregija; ustanovitev evroregije; Večina udeležencev posveta o evroregiji se je strinjala, da morajo istrske občine med seboj bolje sodelovati* **E** †évro... + (†)régija

évroskepticízem -zma m (ê-î) dvom o smotrnosti, uspešnosti evropskega povezovanja (v okviru Evropske unije): *Pravzaprav je evroskepticizem dobrodošla intelektualna popestritev časih*

prav suhoparnih razprav o prihodnosti Evrope **E** †évro... + (†)skepticízem

évrosképtik -a m, člov. (ê-ê) kdor dvomi o smotrnosti, uspešnosti evropskega povezovanja (v okviru Evropske unije): *Tisti, ki smo pred 1. majem 2004 opozarjali, da je EU prvenstveno ekonomski blok, smo bili pavšalno označeni za evroskeptike* **E** †évro... + (†)sképtik

évroskupína -e ž (ê-î) skupina držav Evropske unije z evrom kot denarno enoto; evroobmočje, evrsko območje: *članice evroskupine; Finančni ministri Unije so formalno potrdili vstop obeh sredozemskih otokov v evroskupino* **E** †évro... + (†) skupína

évrosúper -pra in -ja m (ê-û) visokooktanski bencin po evropskih standardih: *V rekordno dragem Salzburgu stane liter evrosupra 1,204 evra, dizla pa 1,106 evra* **E** †évro... + (†)súper

évrolítve -tev ž mn. (ê-î) volitve v evropski parlament: *V prvih urah je volilo dva odstotka več ljudi kot pred petimi leti, kljub temu pa za evrolitve ni posebnega zanimanja* **E** †évro... + (†)volítev

évrski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na evro: *evrski kovanec; Evrski bankovci, s katerimi sta v igralnici kupovala igralne žetone, so bili ponarejeni* **E** †évro¹

évrsko obmóčje -ega -a s (ê, ô) skupina držav Evropske unije z evrom kot denarno enoto; evroobmočje, evroskupina: *V vseh delih evrskega območja od časa do časa krivdo za razne težave nacionalnih gospodarstev pripišejo evru*

ezotèrik -a m, člov. (ê) kdor se ukvarja z ezoteriko: *Zato se zares razumen človek ne bo razvil v racionalista, a prav tako ne v nekritičnega ezoterika* **E** ← nem. *Esoterik(er)* iz (†)ezotèrič(en)

ezotèrika -e ž (é) nauk o neznanem, obstoječem onstran razumljivega: *V poplavi ekspertov za ezoteriko je treba tiste, ki resnično lahko pomagajo človeku, iskati s povečevalnim steklom* **E** ← nem. *Esoterik* iz (†)ezotèrič(en)

F

fáca -e ž (á) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** prednja stran glave; obraz^{SSKJ}: *Faca nehote pripoveduje zgodbe o našem značaju* **2.** člov., navadno s prilastkom oseba ne glede na spol; človek^{SSKJ}: *Na fotografijah je polno znanih fac* **3.** člov. človek kot nosilec za okolico zanimivih, posebnih lastnosti in kake posebne, izvirne, navadno pozitivne značilnosti: *prava faca*; *Manj ko sem se trudil, da bi ugajal, večja faca sem bil v njihovih očeh* **E** ← hrv., srb. *fāca* ← agl. *face* 'obraz' ← stfrc. *face* < lat. *faciēs* 'obraz, izgled, oblika'

facelifting -a cit. [fêjlslífting-] m (ê-î) kirurško zagotavljanje obrazne kože, s čimer se doseže izravnavna kožnih gub in mlajši videz; obrazni lifting: *Nekatere mislijo, da bodo po faceliftingu videti petnajst let mlajše* **E** ← agl. *face-lifting* iz *face* 'obraz' + ↑lifting

factoring¹ -a cit. [fêktoring-] in fáktoring -a m (ê; â) finančna storitev, pri kateri se z odkupom dolgov, kratkoročnih terjatev drugega podjetja omogoči financiranje, zavarovanje in upravljanje terjatev: *Poleg banke imamo še družbo za upravljanje, dve lizinski hiši, družbo za factoring in projektno družbo* | *Presodili smo, da je factoring primerna nadgradnja drugih naših storitev v okviru zavarovanj in financiranja izvoznih poslov podjetij* **E** ← agl. *factoring* iz *factor* 'posrednik, agent, poslovodja', prim. (↑)fáktor

factoring² -- v prid. rabi: *factoring banka*; *factoring družba*; *Konec leta smo odprli hčerinsko factoring podjetje*

fádo -a m (â) portugalska ljudska pesem otožnega značaja, ki se poje navadno ob kitariski spremljavi: *pevka fada*; *Med mladimi narašča zanimanje za fado, saj ga radi pojejo* **E** ← port. *fado* < lat. *fātum* 'usoda'

fájl ↑file

fájn¹ -- prid. (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu ki ima določene dobre lastnosti, značilnosti v precejšnji meri: *fajn ljudje*; *fajn ideja*; *fajn knjiga*; *Naš kader je fajn in sem z njim povsem zadovoljen* **E** ← nem. *fein* 'fin, droben, rahel' < srvnem. *fin* ← (st)frc. *fin* < lat. *fīnis* 'konec, višek, vrhunec'

fájn² prisl. (â): *fajn gladek*; *Cene so fajn narasle*

fájter ↑fighter

fák ↑fuck

fáks¹ -a m (â) **1.** naprava za prenašanje dokumentov, informacij na daljavo v obliki posnetka izvirnika; telefaks^{SSKJ}: *Vlada je tuje novinarje obvestila, naj ji po faksu pošljejo morebitna vprašanja v zvezi z odpravo* **2.** s takšno napravo prenesen posnetek dokumenta, informacije; telefaks^{SSKJ}: *Kitajsko pravosodno ministrstvo je prejšnji petek poslalo faks fundaciji za varstvo človekovih pravic* **E** ← agl. *fax*, skrajšano iz (↑)faksimile

fáks² -- v prid. rabi: *faks sporočilo*; *Močnejši model telefonov podpira tudi podatkovne in faks komunikacije z vgrajenim modemom*

fáks módem -- -a in fáksmódem -a m (â, ô) del računalniške strojne opreme, ki omogoča pošiljanje in sprejemanje elektronskih dokumentov v obliki faksov: *Strežnik lahko namestimo v kateri koli računalnik v omrežju, zadoščati mora le minimalnim zahtevam za namestitev programa in imeti mora priključen faks modem*

fáks številka -- -e ž (â, î) številka za telekomunikacijsko povezavo s faksom; faksna številka: *Le na drugo faks številko nam je po dolgotrajnem poskušanju uspelo nekoga priklicati*

fáksiran -a -o prid. (î) poslan po faksu: *faksirano sporočilo*; *Faksiran dokument vsaj začasno nadomešča original* **E** ↑faksirati

fáksiranje -a s (î) pošiljanje sporočil po faksu: *barvno faksiranje*; *internetno faksiranje*; *Izdelek je namenjen tako domačim uporabnikom kot podjetjem, podpira pa tiskanje, optično branje, fotokopiranje in faksiranje dokumentov* **E** ↑faksirati

fáksirati -am nedov. in dov. (î) **1.** pošiljati sporočila po faksu: *Recept je treba bodisi faksirati bodisi poslati po elektronski pošti* **2.** sporočiti komu kaj po faksu: *Malo sem faksiral, malo klical, njegove elektronske pošte pa nisem mogel izvrtati* **E** ↑fáks¹

fáksirni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s faksiranjem: *Faksirne naprave so še vedno nujna oprema vsakega podjetja, kljub temu da jih počasi, a vztrajno izriva elektronska pošta* **E** ↑faksirati

fáksni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s faksom; faks²:

Pri telefoniranju zakasnitev za več sto milisekund v eno smer že lahko onemogoča normalen pogovor, za posredovanje faksnih sporočil pa največkrat ni usodna **E** ↑fáks¹

fáksna številka -e -e ž (â, î) številka za telekomunikacijsko povezavo s faksom; faks številka: *Mediji bi morali povabiti svoje bralce, gledalce in poslušalce, naj na njihove naslove ter telefonske in faksne številke pošiljajo mnenja in predloge*

fáktoring ↑factoring¹, factoring²

falcon -a cit. [falkón] in falkón -a m, živ. (ô) manjše potniško letalo znamke Falcon: *Falcon izpolnjuje vse stroge standarde glede dovoljenega hrupa na vseh letališčih | Vemo, da je bil falcon kupljen iz vojaških sredstev* **E** po imenu tipa letala frc. *Falcon* ← agl. *Falcon*, dobesedno 'sokol'

faliti -ím dov. (î î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** pri metanju, streljanju ne zadeti; zgrešiti^(SSKJ): *Napadalec je falil gol* **2.** pri premikanju, iskanju ne videti, ne opaziti; zgrešiti^(SSKJ): *Do tod vodijo neštete poti, ki so lepo označene, ne morete faliti* **3.** narediti napako; zgrešiti^(SSKJ), zmotiti se^(SSKJ): *faliti študij; Recept je preprost, ne moreš faliti* **4.** nedov. biti še potreben do polne mere, do določene meje; manjkati^(SSKJ): *Do vrha fali samo še nekaj metrov* **E** ← it. *fallire* 'zmotiti se, zgrešiti' < lat. *fallere* 'prevarati; povzročiti, da pade'

falkón ↑falcon

famóžno prisl. (ô) ekspr. **1.** izraža splošno priznano veliko vrednost ali veljavo: *Erazem Rotterdamski, avtor Hvalnice norosti, je famozno rekel, da je v deželi slepih kralj ta, ki ima vsaj eno oko* **2.** izraža preseganje stvari svoje vrste po pomembnosti, kakovosti; odlično^(SSKJ): *V sodbi je cel kup formulacij, ki se mi zdijo sporne, a moram priznati, da so famozno formulirane* **E** (↑)famózen

fan -a cit. [fên] in fên -a m, člov. (ê) kdor čuti in izraža zelo pozitiven odnos do koga, česa; oboževalec^(SSKJ): *Poslušala veliko latino glasbe, je velik fan salse | Igrali smo pred občinstvi drugih glasbenih skupin in si želeli, da bi imeli tudi mi toliko fenov* **E** ← agl. *fan*, skrajšano iz (↑)fanatičen

fancy¹ -- cit. [fênsi] in fênsi -- prid. (ê) ki je prefinjen, drag ali ima namen narediti tak vtis: *Iz centra izginjajo vsakdanje oskrbne dejavnosti in znameniti ambient, njihova mesta prevzemajo fancy gostinski lokali in trgovine s trivialno konjunktorno kramo | Mož jo je peljal še na eno fensi večerjo* **E** ← agl. *fancy* < *fantasy*, (↑)fantazija

fancy² prisl. (ê): *Usnje je neprijetno, samo fancy izgleda*

fanzín -a m (î) časopis, ki ga pripravljajo in izda-

jajo privrženci, oboževalci kakega področja in je namenjen zlasti ljubiteljem tega področja: *Vsebinska slovenskih fanzinov v osemdesetih letih je bila pretežno glasbena* **E** ← agl. *fanzone* iz ↑fan + (*magazine* 'revija')

faraónka^(SSKJ) -e ž (ô) majhna oranžna mravlja, ki gnezdi zlasti v stanovanjskih gradbenih in izolacijskih materialih in se hrani tudi z beljakovinsko hrano: *mravlje faraonke; težave s faraonkami; V stanovanju so se pojavile faraonke* **E** iz drugega dela taksonomskega imena *Monomorium pharaonis* iz lat. *pharao* 'faraon'

fast food¹ -- -a in fastfood -a cit. [fást fúd-] m (â, û)

1. hrana v posebnih restavracijah, ki za pripravo ne zahteva veliko časa in ki se lahko vzame s seboj; hitra hrana, hitro pripravljena hrana: *Na kmetijskem ministrstvu so pripravili projekt, s katerim hočejo namesto balkanskega fast fooda popularizirati morsko hrano* **2.** gostinski obrat, ki ponuja tako hrano: *Gre za moderni in prefinjeni pariški fast food, v katerem so na voljo kruh in drugi domači izdelki, gostje pa se lahko odločijo tudi za postrežbo po gurmansko* **3.** kar na hitro zadovolji potrebe: *Založniška industrija raste iz literarnega fast fooda, njeni avtorji so iznajdljivi žanrski rokodelci, ki izdelujejo ohlapne stavke in vsebinsko praznino* **E** ← agl. *fast food* iz *fast* 'hiter' in *food* 'hrana'

fast food² -- -- prid. rabi: *Ob vseh fast food restavracijah so začeli popularizirati francosko kuhinjo v bistrojih nakupovalnih središč*

fašistoiden -dna -o prid. (î) ki teži, se nagiba k fašizmu: *fašistoidna politika; fašistoidno dejanje; Če politični zemljevid Evrope v tridesetih letih prejšnjega stoletja primerjamo s položajem v dvajsetih letih, bomo ugotovili, da se je v večini držav zgodil preobrat k avtoritarnim, fašistoidnim diktaturam* **E** (↑)fašist

fatálka -e ž, člov. (â) ekspr. **1.** ženska, ki zaradi svoje lepote in izredne zapeljivosti odločujoče vpliva na moške; fatalna ženska^(SSKJ), usodna ženska: *V nobenem filmu doslej ni igrala lepotic ali klasičnih fatalk* **2.** ženska, ki ima zaradi svoje lepote, ženskosti, uspešne kariere in karizme močnejši širši, medijski vpliv: *V medijih se pojavlja že trideset let, pa ji še nihče ni rekel, da je fatalka* **E** univerbizirano iz *fatálna ženska*

fátva -e ž (â) rel. **1.** pravno mnenje muslimanskih verskih dostojanstvenikov o tem, kako v posameznem primeru ravnati v skladu z verskimi načeli: *izdati fatvo; Fatve niso zakonsko obvezujoče, zato se posamezniki sami odločajo, ali jih bodo upoštevali ali ne* **2.** smrtna obsodba, skladna z muslimanskim verskim pravnim mnenjem: *razglasiti fatvo;*

Obsojeni pisatelji so se skrivali, ker je bila na njih razpisana fatva **E** ← bos. *fātva* ← arab. *fatvā*

favéla -e ž (ë) revno barakarsko naselje, značilno zlasti za predmestja v Latinski Ameriki: *Nekatere šole sambe, ki je vselej v ospredju karnevala, delujejo tudi v favelah* **E** ← port. *favela* po hribu *Favela* blizu Ria de Janeira

fazán^(SSKJ) -a m, člov. (â) dijak prvega letnika srednje šole: *Vsi smo nestrpno čakali, da se znebimo vzdevka fazan in da bo v drugem šolskem letu nekdo pod nami* **E** ← nem. *Fasan* ← lat. (*avis*) *Phāsīāna* ← gr. (*órnīs*) *Phāsianós* 'fazijski (ptič)' po gr. imenu *Phāsīs* za gornji tok reke Araks v Armeniji

feedback -a čit. [fídbek] in fídbek -a m (î) odziv na kak izdelek, storitev, opravljeno nalogo, ki proizvajalcu, izvajalcu služi kot osnova za izpopolnitev; povratna informacija: *Kolikor lahko sam ocenim feedback s strani studentov, so z mojim delom zadovoljni* | *Diplomanti ne berejo več forumov, da bi dali kak fídbek* **E** ← agl. *feedback* iz *feed* 'hraniti, krmiti' + *back* 'nazaj, spet'

feeling -a čit. [fíling-] in fíling -a m (î) **1.** čustvo kot odziv na zunanje ali notranje dražljaje; občutek^(SSKJ): *imeti dober feeling* | *Utapljaš se, a fíling je kljub temu lebdeč* **2.** sposobnost za dojemanje, presojanje česa; občutek^(SSKJ): *Želeli so pridobiti potrditev in feeling, ali je to, kar delajo, dobro, ali so na pravi poti* | *Nikoli ni izkazal kakega posebnega fílinga za vselej izjemno občutljive medsebojne odnose* **3.** duševno stanje kot posledica celotnega čustvenega doživljanja; razpoloženje^(SSKJ), vzdušje^(SSKJ): *Ulični feeling je tudi treba poznati* | *Z vsakim metrom prehojenega blata je planiški fíling postajal močnejši* **4.** kar izraža, kaže tako duševno stanje v umetnini; občutje^(SSKJ), razpoloženje^(SSKJ), vzdušje^(SSKJ): *Vedno me je najprej prevzel feeling, ki ga glasba sporoča* | *Pesem je bila narejena z dušo, v lepem fílingu* **E** ← agl. *feeling* 'občutek' iz *feel* '(ob)čutiti'

féler -ja m (ë) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kar ni v skladu z določenim pravilom, z določenimi dejstvi ali z zahtevano kakovostjo; napaka^(SSKJ), pomanjkljivost^(SSKJ): *Že v prvem dejanju sem zapazila izrazit kostumski féler* **E** ← nem. *Fehler* 'napaka, okvara'

féminativ -a m (ë) jezikosl. občno ali lastno ime ženskega spola, parno moškemu: *Beseda komisarka je féminativ od komisar* **E** iz lat. *fēmina* 'ženska'

feminist -a m, člov. (î) kdor podpira feminizem: *Največji afriški feminist je v svojih knjigah in filmih ženske vedno prikazoval kot samostojne in močne osebnosti, ki si zaslužijo spoštovanje* **E** (†)feministka

feminiziran -a -o prid. (î) **1.** ki ima, kaže namesto moških veliko mero ženskih značilnosti: *feminiziran moški*; *Tako kot so različne ženske, imamo tudi pri moških močne in šibke, silake in bolj feminizirane moške* **2.** v katerem prevladujejo ženske: *feminiziran poklic*; *Nekatere fakultete so povsem feminizirane, urad za enake možnosti pa opozarja, da se dekleta koncentrirajo v tistih dejavnostih in poklicih, ki so nižje vrednoteni in manj iskani* **E** (†)feminizirati

fên †fan

fénanje -a s (ë) **1.** sušenje las s fenom: *Strokovnjaki priporočajo sušenje las na zraku in odsvetujejo fénanje* **2.** oblikovanje pričeske s krtačo za lase in fenom: *Frizerske usluge, umivanje, striženje in fénanje, so v primerjavi z našimi cenami skoraj zastoj* **E** †fénati

fénati -am nedov. (ë) sušiti lase s fenom: *Priporočljivo je, da nehamo fénati, preden so lasje popolnoma suhi* **E** (†)fén

feng shui -- -a in feng šui -- -a čit. [fénk šúj] in féng šúj -- -a m (ë, û) kitajska večšina urejanja prostora z doseganjem harmoničnega energijskega razmerja: *Vedno več ljudi preureja stanovanja, načrtuje gradnjo hiš in opremljanje poslovnih prostorov po pravih feng shuia* | *Feng šui je kitajska znanost in umetnost s častiljivo zgodovino, saj je znana več kot 4000 let* | *Novejši hotel na otoku je oblikovan v skladu z načeli feng šuja, upoštevajoč bistvene elemente vode, lesa, ognja, zemlje in kovin* **E** ← agl. *fengshui* ← kit. *fengshui* iz *feng* 'veter' in *shui* 'voda'

féng šúj †feng shui

fénsi †fancy¹, fancy²

feragósto †ferragosto

ferragosto -a čit. [feragósto] in feragósto -a m (ô) v Italiji kolektivni poletni dopust, ki se začne 15. avgusta: *Ferragosto pri nas ne bo povzročil turistično-prometnega šoka, kakršnega so minulo soboto doživeli v Franciji, ko so se dopustniki znašli kar v 800 kilometrov dolgem zastaju* | *Po pričakovanjih je bila tretjo soboto v avgustu velika selitev narodov v Evropi, saj se je pri naših zahodnih sosedih začel feragosto* **E** ← it. *ferragosto* iz lat. *fēriae Augusti* 'Avgustovi prazniki'

fést -a m (ë) pog. večdnevna prireditve, ki omogoča pregled dosežkov na različnih kulturnih področjih; festival^(SSKJ): *Prvi festival je prinesel okoli pet milijonov izgube, pokrili so jo šele naslednji trije festi* **E** ← nem. *Fest* ← lat. *festum* 'praznik'

féta -e ž (ë) beli ovčji ali kozji sir nekoliko kiselka-

stega okusa, namočen v slanici, po izvoru iz Grčije: *Sir feta odcedite, narežite na petmilimetrskce kocke in stresite v skledo* **E** ← ngr. *féta* ← it. *fetta* 'rezina'

fidbek ↑feedback

fidelin -a m (ī) nav. mn. droben okrogel rezanec, pripravljen strojno: *Fideline vzamete iz embalaže in kuhate v juhi do primerne čvrstosti približno 3 minute* **E** ← it. *fidellini* iz *fida* 'tanko testo, razvaljano za rezance'

fighter -ja cit. [fájter] in fájter -ja m, člov. (á) kdor si zelo prizadeva za kaj; borec ^(SSKJ): *V njem tli tudi nekaj tistega, kar odklikuje fighterje, borce* | *V finale so se nedvomno prebili največji fajterji* **E** ← agl. *fighter* iz *fight* 'boriti se'

fiksar -ja m, člov. (ī) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu kdor je zasvojen z mamili; mamilar ^(SSKJ), narkoman ^(SSKJ), drogeraš, drogiranec, džanki, mamilaš, narkič, zadrogiranec: *zbirališče fiksarjev*; *Odlično se je odrezal v nekajminutni vlogi fiksarja* **E** (↑)fiksati

fiksni ^(SSKJ) -a -o prid. (ī)

fiksna telefonija -e -e ž (ī, ī) tehnologija, pri kateri se zvok prenaša po žičnem telekomunikacijskem omrežju in pri kateri oba uporabnika uporabljata omrežno priključno točko na fiksni lokaciji: *naročnik fiksne telefonije*; *operater fiksne telefonije*; *ponudnik fiksne telefonije*; *Število uporabnikov fiksne telefonije še naprej upada*

file -la cit. [fáj] in fáj] -a m (ā) rač. urejena skupina podatkov pri (elektronskem) računalniku; datoteka ^(SSKJ); podatkovna zbirka ^(SSKJ): *Nikakor nisem znal skopirati celega fila s kamere* | *S klikom na miško odprete fajl* **E** ← agl. *file*, prvotneje 'kartoteka' < 'vrhica, na kateri so nanizani dokumenti', ← srfrc. *fil* 'vrv, nit' < lat. *filum*

filing ↑feeling

filmarija -e ž (ī) pog. filmska produkcija: *Avtor je svoj zadnji film posnel pred devetnajstimi leti, potem pa dejavno v domačo filmarijo ni več posegal* **E** (↑)film

filmičen -čna -o prid. (i) ki je zaradi svojih značilnosti, zlasti dramatičnosti, zelo primeren za filmsko predstavitev: *Filmična pokrajina naselja ob reki, umirjena igra in čutna režija izkažejo tesnobožnost življenja, zaznamovanega z bolečino iz preteklosti* **E** (↑)film

filmofil -a m, člov. (ī) poznavalec in ljubitelj filma; filmoljub: *Po pravici povedano, nikoli nisem bil filmofil, zato si še dandanes ne ogledam veliko filmov* **E** (↑)film + gr. *philos* 'prijatelj, ljubitelj'

filmoljub -a m, člov. (ū) poznavalec in ljubitelj filma; filmofil: *Festival bo prava poslastica za filmoljube* **E** (↑)film + (↑)ljubiti

filmotrštvo -a s (ř) dejavnost v zvezi s prodajo in nakupom pravic za distribucijo, trženje filmov: *Vrednost naložbe je težko oceniti, ker je v kupnini ovrednoteno tudi poznavanje filmotrštva* **E** (↑)film + (↑)trg

filofaks -a m (ī) pog. fakulteta za humanistične vede; filozofska fakulteta ^(SSKJ): *Ozračje na ljubljanski Filozofski fakulteti, znani kot filofaks, ki se je je držal sloves napol bohemske izobraževalne ustanove, se je spremenilo* **E** po zgledu hrv. *filofäks* skrajšano iz *Filo(zófska) fak(ultéta)*

finánčni ^(SSKJ) -a -o prid. (ā)

finánčna policija -e -e ž (ā, ī) v nekaterih državah državni organ, ki preverja skladnost davčnih prijav poslovne dokumentacije: *Uvedba finančne policije bi bila dobra poteza, vendar je vprašanje, ali obstaja za uresničitev ciljev dovolj politične volje*

finiširati -am nedov. (ī) **1.** šport. žarg. v zadnjem, odločilnem delu tekmovanja povečevati hitrost, tempo: *Ko je začela finiširati in loviti prvakinjo, je nenadoma zavila s proge* **2.** pog. v zadnji fazi obdelovati s povečanim prizadevanjem za izdelanost, kvaliteto zaključne podobe: *Opremljenost članka ni nujno delo avtorja prispevka, saj imajo končno besedo pri tem drugi, ki finiširajo podobo časnika* **E** (↑)finiš

fintirati -am nedov. (ī) **1.** pog. z določenim namenom zavajati koga v zmoto; varati ^(SSKJ): *Arthur je svoje viteze dobro fintiral: da se ne bi topli za stolčke, jih je posedel za okroglo mizo* **2.** šport. žarg. pri športni igri delati gib, ki naj zmede nasprotnika: *Običajno pri streljih z bele točke uspešno fintira vratarja, to pot pa je močno sprožil strel vsaj meter mimo leve vratnice* **E** (↑)finta

fit -- prid. (ī) pog. ki je, zlasti zaradi predhodne telesne, športne aktivnosti, v danem času dobrega počutja, pripravljen, sposoben za kaj: *Tek mu pomaga, da ostaja mladosten in fit* **E** ← agl. *fit* 'primeren, ustrezen, zdrav'

fitnes¹ -a in fitness -a cit. [fítnes] m (ī) **1.** telesne vaje, zlasti na posebnih rekreacijskih napravah, za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti: *hoditi na fitnes*; *trener fitnesa*; *V stranskih prostorih so predvideni plezalna stena, dvorana za squash, dvorana za fitnes, masažo in rehabilitacijski prostor* **2.** prostor, opremljen s posebnimi rekreacijskimi napravami za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti; fitnes center (1): *V hotelu ponujajo kar precej udobja in možnosti za dodatne dejavnosti, saj imajo na voljo savno in fitnes* **E** ← agl. *fitness* iz ↑fit

fitnes² -- v prid. rabi: *fitnes klub*; *fitnes studio*; *Njen*

osebni trener skrbi za obvezno in vodeno telovadbo na fitnes napravah

fitnes cénter -- -tra in cénter -tra in fitness cénter -- -tra in cénter -tra m (î, ê; ě) **1.** prostor, opremljen s posebnimi rekreacijskimi napravami za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti; fitnes¹ (2): *Poleg savn, fitnes centra, masažnih prostorov in lepotilnic bodo tik ob pečini uredili veliki pokriti bazen s pogledom na morje* **2.** podjetje, ki ponuja fitnes storitve: *Članstvo v fitnes centru dandanes ni le priznanje lastnemu telesu, temveč tudi izraz družbene pripadnosti*

fitnesar -ja m, člov. (î) kdor se ukvarja s fitnesom: *Je tipičen novodobni rekreativec fitnesar* **E** †fitnes¹

fitnesirati -am nedov. (î) ukvarjati se s fitnesom: *Po statistiki v urbanih okoljih fitnesira že vsak deseti* **E** †fitnes¹

fitness †fitnes¹, fitness²

fitness cénter †fitnes cénter

fitofarmacévtski -a -o prid. (î-ê) ki se nanaša na proizvodnjo pripravkov, izdelkov za zdravljenje rastlin, preprečevanje njihovih bolezni ali njihovo varovanje pred škodljivci: *fitofarmaceutska sredstva; Ob pogostem škropljenju se pojavljajo vprašanja, ali so fitofarmaceutski pripravki res neškodljivi, tudi če jih pridelovalci uporabljajo v neposredni bližini naselja* **E** iz fitofarmaceut ← nem. *Phytopharmazeut* k †fitofarmacija

fitofarmacija -e ž (î-î) veda o proizvodnji pripravkov, izdelkov za zdravljenje rastlin, preprečevanje njihovih bolezni ali njihovo varovanje pred škodljivci: *Odrekli se bomo proizvodom fitofarmacije in raje za rekreacijo prijeli za motiko, ko nas bo motil plevel na vrtu* **E** ← nem. *Phytopharmazie* iz gr. *phytón* 'rastlina' + (†)farmacija

fitosanitárni -a -o prid. (î-â) ki je v zvezi z nadzorom zdravstvenega stanja rastlin, zlasti z okoljevarstvenega vidika: *fitosanitarni inšpektor; fitosanitarna uprava; fitosanitarno spričevalo; Za izdajo predpisanega spričevala in potrdila o zdravstveni ustreznosti ter fitosanitarne pregleda plača vlagatelj pristojbino* **E** ← nem. *phytosanitär*, agl. *phyto-sanitary* iz gr. *phytón* 'rastlina' + (†)sanitáren

fitoterapija -e ž (î-î) zdravljenje bolezni in motenj počutja z rastlinami, rastlinskimi deli in njihovimi učinkovinami: *Uporaba zdravilnih rastlin tudi moderna medicina vse pogosteje uvaja kot fitoterapijo, predvsem pri zdravljenju kroničnih obolenj* **E** ← nem. *Phytotherapie*, agl. *phytotherapy* iz gr. *phytón* 'rastlina' + (†)terapija

fiziáter -tra [fizijatər] m, člov. (â) med. zdravnik spe-

cialist za fizioterijo: *Če je obolenje težje, mora bolnika pregledati specialist fiziater ali ortoped* **E** ← nem. *Physiater* iz gr. *phýsis* 'narava, stvarstvo' + *iátrós* 'zdravnik'

fiziatríja -e [fizijatríja] ž (î) med. veda o poškodbah, obolenjih gibalnega sistema telesa in o njihovem zdravljenju: *Po končanem študiju medicine se je odločila za specializacijo iz fizioterije* **E** †fiziáter

fiziátrinja -e [fizijatrinja] ž, člov. (â) med. zdravnica specialistka za fizioterijo: *Fiziatrinja je spregovorila o možnih zdravstvenih zapletih pri potapljačih z okvaro hrbtenjače* **E** †fiziáter

flambírani -a -o prid. (î) ki je narejen tako, da se pri dokončni pripravi jedi prižge močna in dišeča alkoholna pijača: *Postregli so jelenov file s flambiranimi višnjami* **E** †flambirati

flambíranje -a s (î) postopek, pri katerem se pri dokončni pripravi jedi prižge močna in dišeča alkoholna pijača: *S flambiranjem dobi jed aromo dodane alkoholne pijače* **E** †flambirati

flambírati -am dov. in nedov. (î) dokončno pripraviti jed s prižigom močne in dišeče alkoholne pijače: *Meso flambiramo s konjakom in temu dodamo maline* **E** ← nem. *flambieren* ← frc. *flamber* iz stfrc. *flambe* 'plamen'

flamenco †flaménko

flaménko -a in flamenco -a cit. [flaménko] m (ê) andaluzijska ljudska glasba in ples, ki ju spremlja kitara, petje in ploskanje: *Flamenco je neločljivo povezan s ploskanjem, petjem in kitarsko spremljavo* **E** ← špan. *flamenco*, prvotno 'romski, ciganski' < 'flamski'

flánca -e ž (â) pog. **1.** mlada, iz semena ali rastlinskega dela vzgojena rastlina za vsaditev na stalno mesto; sadika^(SSKJ): *Na vrtnarski prireditvi si bodo vrtničkarji med sabo lahko izmenjali tudi flance* **2.** pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu vsebinsko prazno, dolgovozno govorjenje: *Država ne bo več izbirala sredstev, kako obračunati s korupcijo – in tokrat ne gre samo za flance* **E** (†)flancáti

flashback -a cit. [flêžbek] m (ê) **1.** lit. pripovedni postopek, ki pretrga časovni potek dogajanja in temelji na vključevanju hipnega spomina na pretekle dogodke, ki so v povezavi s sedanjimi in jih pojasnjujejo: *Flashback kot pripovedni postopek v filmu, ki priklíče dogodke iz preteklosti, je nimalokrat zlorabljen v melodramatične oziroma sentimentalne namene* **2.** hipen spomin na pretekle dogodke, ki so v povezavi s sedanjimi in jih pojasnjujejo: *Hodil bo na skupinske terapije, kjer se mu bodo kot flashbacki razkrivali dogodki iz otroštva* **3.** psiht. perceptivna motnja, ko se spontano

pojavnajo učinki, podobni tistim, ki jih je uživalec doživel med uživanjem droge: *Mnogi uživalci doživljajo redne flashbacke, v katerih podoživljajo občutja, čeprav droge ne uživajo nikoli več* **E** ← agl. *flashback* iz *flash* 'preblisk' + *back* 'nazaj, spet'

fleksibilni ^{SSKJ} -a -o prid. (1)

fleksibilni delovni čas -ega -ega časa m (1, é, à à) delovni čas, ki se glede začetka in konca lahko prilagodi potrebam delavca ali delodajalca; drseči delovni čas, gibljivi delovni čas: *Izkušnje iz držav severne Evrope, ki starše z otroki aktivno podpirajo z davčnimi olajšavami, mrežo vrtecev in možnostjo fleksibilnega delovnega časa, so se pokazale za spodbudne*

flokist -a m, žlov. (1) navt. jadravec, ki upravlja vitel floka pri jamboru: *Za uspeh je bistveno usklajeno sodelovanje krmarja in flokista* **E** (†)flók

flôp -a m (ô) 1. film. žarg. film, ki je bil v javnosti in pri kritiki zelo slabo sprejet: *Film je bil kljub ambicijam in pričakovanjem popoln flop* 2. pog. velik neuspeh, polom: *Zakonodajne spremembe, ki so bile sprejete, so po mojem mnenju flop desetletja* **E** ← agl. *flop* 'polom' < 'padeč'

floristika ^{SSKJ} -e ž (i) umetniško oblikovanje s cvetjem: *V Cankarjevem domu je bilo včeraj šesto državno prvenstvo v floristiki* **E** ← nem. *Floristik* iz (†)flóra

fóvik -a m, žlov. (ô) kdor ima pretiran, nerazumski strah pred čim ali odpor do česa: *Fobiki se sicer naučijo obvladovati svoj strah, nikoli pa se ga popolnoma ne znebijo* **E** (†)fóbija

fokolár -a in -ja m, žlov. (á) pripadnik medverskega etičnega gibanja, temelječega na univerzalnem bratstvu; ognjiščar: *Fokolari štejejo za svoj začetek 7. december 1943, ko je osnovnošolska učiteljica Chiara v tišini prepoznala, da bo svoje življenje posvetila Bogu* **E** ← it. *focolare*, prvotno 'ognjišče'

fokusirati ^{SSKJ} -am nedov. in dov. (1) 1. združevati zlasti svetlobo, vidne vtise in enem mestu, v eni točki: *fokusirati pramen fotonov na površino; fokusirati svetlobo z optičnimi elementi; Oko je zapleten organ, ki fokusira svetlobne žarke, tako da slika nastane na mrežnici, ta nato spremeni sliko v vzorec živčnih impulzov in ti se prenesejo v možgane* 2. usmerjati zaznavo, pozornost; osrediniti ^{SSKJ}, osredotočiti ^{SSKJ}, osredotočiti ^{SSKJ}: *fokusirati pogled na bližnje predmete; fokusirati pozornost na nov problem; Vlada se je odločila, da bo večino ukrepov fokusirala na avtomobilsko industrijo // usmerjati svoje prizadevanje, aktivnost; osredotočiti ^{SSKJ}, osredotočiti ^{SSKJ}, osredinjati se: fokusirati se na proizvodnjo smučí; fokusirati se izključno na rešitev zahtevnega vprašanja; Japonci so najprej razvijali jeklarstvo, potem*

ladjedelnštvo, zatem so se fokusirali na avtomobilsko industrijo, nato pa še na elektroniko in računalništvo **E** ← nem. *fokussieren* iz (†)fókus

fólder ^{SSKJ} -ja m (ô) pog. seznam s podatki o datotekah, navadno shranjen na disku računalnika; mapa: *odpreti nov folder; Če na vrhu v vrstici hitrih gumbov kliknemo na gumb mape oz. folderji, se nam odpre del, ki ga ponavadi uporabljamo, kadar premikamo, kopiramo oziroma delamo s podatki* **E** ← agl. *folder*, prvotno 'mapa', iz *fold* 'zložiti, preganiti'

fólk -a m (ô) glasba, ki temelji na ljudskem izročilu ali je napisana v zanj značilnem slogu; folk glasba: *V klubih so igrali džez, folk, kar je bilo pač popularno* **E** ← agl. *folk (music)* 'ljudska (glasba)' iz *folk* 'ljudstvo'

fólk² -- v prid. rabi: *folk festival; folk pevka; Letošnji festival so odprle flamske folk skupine*

fólk glásba -- -e ž (ô, à) glasba, ki temelji na ljudskem izročilu ali je napisana v zanj značilnem slogu; folk¹: *mehiška folk glasba; festival folk glasbe; Našemu ušesu je prav tako zelo blizu folk glasba, ki temelji na anglosaksonskem srednjeveškem ljudskem glasbenem izročilu*

folkloriáda †folklorijáda

folklorijáda -e in folkloriáda -e [folklorijada] ž (â) srečanje, festival folklornih skupin: *Na folklorijadi bo sodelovalo skoraj 80 skupin iz šestdesetih držav z vsega sveta* **E** (†)folklóra + (†)(olimp)iáda

fondí -ja in fondue -ja cit. [fondí] m (1) 1. jed, pripravljena v posebni posodi nad gorilnikom, pri kateri koščke različne hrane pomakamo v omako ali vroče olje: *Najprej jim bodo postregli s sirovim fondijem in vročim čajem* 2. posoda v obliki manjšega kotlička z gorilnikom in vilicami za pripravo take jedi: *Britanci imajo pogosto doma fondi, ki ga nikoli niso vzeli iz škatle* **E** ← frc. *fondue*, prvotno 'stopljena', iz *fondre* 'topiti, taliti'

fondue †fondí

fónt -a m (ô) zbirka, nabor znakov: *Če ste se pri delu z računalnikom skoraj odvadili pisati na papir, svoje pisave pa ne želite kar pozabiti, lahko ustvarite računalniški font, katerega osnova je vaša pisava* **E** ← agl. *font*, prvotno 'odlitek', ← srffc. *fonte* iz *fondre* 'topiti, taliti'

fôpati -am nedov. (ô) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu lagati komu: *Fopali so nas, da bodo bančne storitve cenejše, ko pridejo k nam tuje banke* **E** ← nem. *foppen* 'dražiti, imeti za norca'

fóra -e ž (ô) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu 1. v roditelju preostala količina česa, še potrebna za dosego cilja: *Pol leta imam fore, da ga prepričam* 2. neresen, smešen, zabaven dogodek ali kratka, šaljiva zgod-

bica: *pasti na foro* dati se prevarati, ukaniti; *vreči koga na foro* z navadno neresnim, smešnim ali zabavnim dogodkom prevarati, ukaniti koga; *za foro* izraža, da se kaj ne opravlja z resnim namenom; *Imam eno foro, ki jo spustim na začetku, da preizkusim občinstvo* **3.** kar je za kaj najvažnejše in najznačilnejše; bistvo ^{SSKJ}: *Sploh ne vem, v čem je fora* **E** v prvem pomenu ← nem. *vor* 'pred', osamosvojen iz *vorgeben* 'določiti, dati prednost', *vorhaben* 'nameravati' ipd., v drugem pomenu ← hrv., srb. *fóra*, prvotno 'prednost', ← nem. *vor* 'pred'

forénzik -a m, člov. (é) strokovnjak, izvedenec, ki se ukvarja s preiskavo človekovih sledi, zlasti kemijskih, bioloških, ki so v kakršni koli zvezi s kaznivimi dejanji, prometnimi nesrečami, in pripravljajo izvedensko mnenje: *Forenziki so na osnovi zbranih podatkov naredili fotorobota nasilneža, ki je na ljubljanski avtobusni postaji huje ranil šoferja* **E** ← nem. *Forensik(er)*, agl. *forensic (scientist)* 'forenzični (znanstvenik)' iz ↑forénzika

forénzika -e ž (é) veda, ki se ukvarja s preiskavo človekovih sledi, zlasti kemijskih, bioloških, ki so v kakršni koli zvezi s kaznivimi dejanji, prometnimi nesrečami, in pripravo izvedenskega mnenja: *Policisti morajo poznati forenziko, da zavarujejo sledi* **E** ← nem. *Forensik*, agl. *forensic (science)* 'forenzična (znanost)' iz lat. *forensis* 'sodni' iz ↑fórum

formatíran -a -o prid. (í) **1.** rač. ki ima s spremembo datotečnega sistema in izbrisom obstoječih datotek predpisano zgradbo pomnilniškega medija: *sveže formatiran disk; formatiran v načinu FAT; Najprej se prepričajte, da imate na voljo formatirano disketo, na katero boste shranili kopijo izvornika* **2.** ki ima vnaprej določeno strukturo, tipizirane značilnosti: *Likovne forme vseh provenienc in kompleksnosti je imel za legitimne izraze človeka v določenem historično formatiranem družbenem okolju* **E** ↑formatirati

formatíratí -am nedov. in dov. (í) **1.** rač. spreminjati datotečni sistem, pri čemer se zbršeje vse obstoječe datoteke: *Včasih je treba disk formatirati in programe nanj posneti na novo* **2.** premišljeno, načrtno ustvarjati, oblikovati podobo, vtis o kom: *Tokratno predvolilno kampanjo bosta formatirali predvsem rasno in žensko vprašanje* **E** (↑)formát

fórum ^{SSKJ} -a m (ô) spletno mesto, na katerem lahko uporabniki v obliki pisnega pogovora razpravljajo, zapisujejo svoja vprašanja, mnenja, stališča; elektronski forum: *spletni forum; Kontaktni portal vsebuje forum in obrazec za postavljanje vprašanj vsem službam v občinski upravi* **E** ← agl. *forum* ← lat. *forum* 'trg, javno življenje, sodstvo'

fórumovec -vca m, člov. (ô) kdor sodeluje na forumu: *V tiskani različici nameravamo objavljati tudi odlomke najbolj zanimivih misli in komentarjev forumovcev* **E** ↑fórum

forvardíratí -am dov. in nedov. (í) pog. poslati prejeto elektronsko pošto sporočilo na enega ali več drugih elektronskih poštnih naslovov: *Mail je forvardiral na pet naslovov* **E** ← agl. *forward* 'dati naprej, preposlati' iz 'naprej'

foteljáš -a m, člov. (á) slabš. kdor udobno živi in ima navadno velik družbeni vpliv: *Govorjenje o večji socialni varnosti po novem pokojninskem sistemu ni nič drugega kot nesramno zavajanje presitih foteljašev* **E** (↑)fotélj

fótká -e ž (ô) pog. posnetek za zapis v pomnilniški medij fotoaparata; fotografija ^{SSKJ}, slika ^{SSKJ}: *Ko vidim priložnost za dobro fotko, mi je pogosto žal, če pri sebi nimam ustrezne opreme* **E** = hrv., srb. *fotka*, češ. *fotka*, polj. *fotka*, skrajšano iz (↑)fotografija

fótkanje -a s (ô) pog. zapisovanje posnetka v pomnilniški medij fotoaparata; fotografiranje ^{SSKJ}: *Ded naju je s sestro pred fotkanjem vedno postavljaj v neki položaj, v zamrznjen gib* **E** ↑fótkati

fótkatí -am nedov. (ô) pog. delati posnetke za zapis v pomnilniški medij fotoaparata; fotografirati ^{SSKJ}: *Nihče več ne slika, ne dela fotografij ali posnetkov, vsi le fotkajo in delajo fotke* **E** ↑fótká

fótoavtomát -a m (ô-â) avtomat za fotografiranje, navadno v preprosti kabini, na javno dostopnih mestih: *Atelje vodi potomec znanega ljubljanskega fotografa, ki je v tridesetih letih po lastni zamisli in patentu dal izdelati fotoavtomat, ki je stal v pasaži kina Komuna* **E** (↑)foto... + (↑)avtomát

fótoeséj -a m (ô-ê) oblika umetniškega izražanja, pri kateri objavljena ali javno predstavljena, organizirana razvrstitev fotografij, posnetkov na določeno temo sporoča zgodbo, poanto: *Na letošnjem natečaju so mu v kategoriji fotoesej iz življenja ptic podelili nagrado za zgodbo o ljubezni, rojstvu in rasti pingvinov* **E** (↑)foto... + (↑)eséj

fótofón -a m (ô) mobilni telefon s fotoaparatom: *Posledica majhne leče je slabši zajem svetlobe, zaradi česar s fotofoni posnete fotografije načeloma uspejo zgolj pri res dobri svetlobi, sicer pa dobimo precej zrnatih slike* **E** (↑)foto... + (↑)(tele)fón

fótogaleríja -e ž (ô-í) **1.** spletna stran s posnetki kakega dogodka, osebe, kraja in komentarji: *Za popestritev spletišča poskrbi razkošna fotogalerija* **2.** razstavni prostor z zbirko umetniških fotografij: *Postavil je dvajset fotografskih razstav domačih in tujih avtorjev ter odprl prvo fotogalerijo v takratni Jugoslaviji* **E** (↑)foto... + (↑)galeríja

fotografski ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

fotografski spomín -ega -a m (â, î) sposobnost človeka, da lahko predstave, misli, podatke o vidnem v spominu zelo dobro, natančno, v podrobnostih ohrani: *Bil je čudežni otrok, ki je navduševal s svojim fotografskim spominom*

fotokopíranje -a s (î) postopek izdelovanja fotokopij: *barvno fotokopiranje; črno-belo fotokopiranje; Dražji model ima poleg barvnega tiskalnika, optičnega bralnika in možnosti fotokopiranja tudi telefaks* **E** (†)fotokopirati

fotokopírec -rca m, živ. (î) pog. naprava za fotokopiranje; fotokopirni stroj: *Večina izmed preizkušenih fotokopircev omogoča nastavljanje števila kopij, nastavljanje kakovosti in morebitno povečevanje/pomanjševanje* **E** univerbizirano iz *fotokopirni strôj*

fotokopírni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s fotokopiranjem: *Ukvarja se s prenosom risbe, fotografije in diapozitiva v fotokopirne tiske* **E** †fotokopiranje

fotokopírni strôj -ega strôja m (î, ô ô) naprava za fotokopiranje; fotokopirec: *digitalni fotokopirni stroj; laserski fotokopirni stroj; Obiskovalcem in uporabnikom študijske sobe bo na razpolago fotokopirni stroj za kopiranje gradiva*

fotokopírnica -e ž (î) **1.** podjetje ali delavnica, ki se ukvarja s fotokopiranjem: *Zakon upošteva jo le samostojne fotokopirnice, ki na podlagi posebne vladne uredbe za zaščito avtorskih in založniških pravic plačujejo od vsake črnobeke kopije* **2.** prostor za fotokopiranje: *Diplomirala je na bostonski univerzi in kariero začela kot pomočnica v fotokopirnici posredniške hiše* **E** univerbizirano iz *fotokopirna delávnica*

fótomonografíja -e ž (ô-î) znanstveno delo, ki s številnimi zbranimi fotografijami celostno obravnava eno temo: *Je avtor in založnik fotomonografij o slovenski naravni in kulturni dediščini* **E** (†)foto... + (†)monografíja

fótosenzibílni -a -o prid. (ô-î) **1.** ki reagira na svetlobo: *Osnova vsakega fotoaparata je fotosenzibilni čip ali tipalo, ki svetlobo, ko pade nanj, pretvori v digitalni zapis* **2.** občutljiv za veliko količino svetlobnih, vizualnih dražljajev: *Fotosenzibilni otroci in odrasli so zelo majhna skupina ljudi* **E** (†)foto... + (†)senzibílen

fótosenzibílna epilepsíja -e -e ž (ô-î, î) epilepsija, ki jo sproži velika količina svetlobnih, vizualnih dražljajev: *Fotosenzibilna epilepsija ni bolezen, ki bi napredovala, vsekakor pa jo je treba zdraviti*

fótotapéta -e ž (ô-ê) tapeta s fotografiranim motivom, navadno v velikosti stene: *Zelo dober odziv*

je vzbudila fototapeta zimskega brezovega gozda **E** (†)foto... + (†)tapéta

fótotiskálnik -a m (ô-â) tiskalnik, specializiran za tiskanje fotografij: *Stroški tiskanja fotografij so še zmeraj mnogo višji kot razvijanje v fotografskih studiih, ne glede na to pa priljubljenost fototiskalnikov narašča* **E** (†)foto... + (†)tiskálnik

fragmentácija -e ž (â) **1.** pojav, obstoj posameznih delov, fragmentov: *V pesmih pogosto brez reda našteva posameznosti iz svojega življenja, ta fragmentacija pa daje njegovim pesmim skoraj skrivnostno značaj* **2.** delitev, razpad na manjše, po značilnostih podobne enote kake prej homogene celote: *Večja fragmentacija, različnost in konkurenca med mediji so povzročili neusmiljen boj za pozornost občinstva* **E** ← nem. *Fragmentation*, agl. *fragmentation* iz (†)fragment

frájáriti -im nedov. (â â) pog. z vpadljivim vedenjem, delovanjem vzbujati vtis sproščenosti, neodvisnosti, pomembnosti: *Animator mora biti odprt za otroke, ne sme biti visok ali frajariti pred njimi* **E** †frájájer

frájájer ^{SSKJ} -ja m, člov. (â) **1.** kdor zaradi svojih uspehov, zanimivih, prijetnih značilnosti vzbuja občudovanje; car, džek: *glavni frajer; velik frajer; Vsak nov dan brez cigarete sem se počutil kot zmagovalec, sam sebi sem se zdel čedalje večji frajer* **2.** kdor z vpadljivim vedenjem, delovanjem vzbuja vtis sproščenosti, neodvisnosti, pomembnosti: *Delal sem se frajerja, s pištolo sem hotel fante samo prestrašiti, nazadnje pa sem se počutil ogroženega* **E** ← pog. nem. *Freier* 'gizdalin', prvotno in knjižno 'snubač', iz *freien* 'snubiti'

francístika -e ž (î) veda o francoskem jeziku in književnosti: *Študenti francistike so prvič zavzeli oder leta 1984, ko so pod vodstvom takratne francoske lektorice pripravili recital poezije Jacquesa Préverta* **E** iz (†)francóski po zgledu (†)romanistika

francóski ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

francóska štrúca -e -e ž (ô, ú) dolga ozka štruca (kruha); bageta: *Francoske štruce delno zapakirajo, zamrznejo in pošiljajo v trgovine in restavracije na različnih koncih sveta* **francóski rogljíček** -ega -čka m (ô, î) pecivo iz kvašenega maslenega listnatega testa podkvaste oblike: *Zjutraj nas je v hotelu zbudil vonj po sveže pečenih francoskih rogljičkih*

franglščina -e ž (ê) francoščina s številnimi v novjšem času prevzetimi angleškimi besedami: *Pred štiridesetimi leti, ko sem v Franciji hodil v srednjo šolo, so ljudje govorili o frangleščini* **E** po zgledu frc. *franglais* iz (†)fran(cóščina) + (†)(an)gléščina

fransíza ^(SSKJ) -e ž (i) **1.** ekon. pogodba med dvema podjetjema o prodaji blaga in opravljanju storitev, ki novo podjetje zavezuje k uporabi zaščitnega znaka in upoštevanju zaščitnih pravic osnovnega podjetja: *Podjetnik lahko začne samostojno poslovanje v različnih oblikah: z novim proizvodom, v partnerski obliki, z nakupom franšize ali delujočega podjetja* **2.** ekon. podjetje, ki pridobi tako pooblastilo: *Večina razvoja novih produktov se začne v franšizah* **3.** šport. žarg., v Severni Ameriki športno moštvo, ki tekmuje v okviru lige: *Franšiza v ligi NBA danes stane štiristo milijonov dolarjev, brez plač igralcev, običajni letni proračun profesionalne ekipe pa znaša še dodatnih osemdeset, tudi sto milijonov dolarjev* **4.** film. žarg. zamisel ali naslov filma, ki se uporabi za ustvarjenje serije filmov, ali film, ustvarjen na tak način: *Najuspešnejša filmska franšiza vseh časov odslej sliši na ime Harry Potter, saj je s petim filmom Feniksov red že presegel Jamesa Bonda* **E** ← agl. franchise ← stfrc. franchise 'svoboščina, privilegij' iz franc 'svoboden'

fransízing -a m (i) ekon. oblika prodaje blaga in opravljanja storitev na podlagi pogodbe med dvema podjetjema, ki zavezuje k uporabi zaščitnega znaka in upoštevanju zaščitnih pravic osnovnega podjetja: *Organizirali bomo mednarodno konferenco o vlogi franšizinga pri razvoju malih in srednje velikih podjetij* **E** ← agl. franchising iz ↑fransíza

fransízni -a -o prid. (i) ekon. ki je v zvezi s franšizo: *fransízna pogodba; franšizna prodajalna; franšizna trgovina; Hitrejšo rast prodaje naj bi po zagotovilih vodstva dosegli tudi z uporabo franšiznega sistema in povečano investicijsko dejavnostjo* **E** ↑fransíza

frazém -a m (ê) jezikosl. besedna zveza, katere pomen ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njenih sestavin in ki ima praviloma stalno ali samo omejeno spremenljivo sestavo: *Za frazeme se je tako v strokovni kot poljudni literaturi uveljavilo precej terminov* **E** (↑)fráz(a) + (↑)(fon)ém

freeware -ra cit. [frívêr] m (î-ê) rač. brezplačna programska oprema, ki pa je uporabnik ne more spreminjati, izboljševati: *Brezplačna programska oprema (freeware) je uporabniku na voljo brezplačno za nedoločen čas, odprtokodna pa omogoča tudi spreminjanje kode in s tem prilagajanje programa* **E** ← agl. freeware iz free 'prost, svoboden' + ware 'trgovsko blago'

frênd -a m, člov. (ê) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu kdor je s kom v iskrenem, zaupnem odnosu, temelječem na sorodnosti mišljenja, čustvovanja; prijatelj ^(SSKJ): *Med njegovim nastopom me preplavlja občutek, kot da je velikanski stadion njegov vrt, kjer glasbenik*

ob večernem žaru ležerno debatira s svojimi frendi **E** ← agl. friend

frêndica -e ž, člov. (ê) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu ženska, ki je s kom v iskrenem, zaupnem odnosu, temelječem na sorodnosti mišljenja, čustvovanja; prijateljica ^(SSKJ): *Posloviva se kakor stari frendici* **E** ↑frênd

frik -a m, člov. (i) **1.** kdor zaradi nenavadnega videza ali vedenja velja za čudaškega človeka: *Zaradi mojih vijoličnih pramenov in doma izdelanih oblačil so vsi mislili, da sem nekakšen frik* **2.** kdor je zasvojen z neko dejavnostjo: *adrenalinski frik; računalniški frik; Kot tehnološki frik je prvi med madridskimi borznimi posredniki imel prenosni telefon* **E** ← agl. freak, prvotno 'kaprica, muhavost'

frika -e ž (i) na maščobi ali zaseki ocvrt nariban sir s krompirjem, navadno z jajci, slanino, salamo, skuto ali klobaso: *Posoška frika se v ničemer ne razlikuje od frik pri sosedih čez mejo* **E** ← it. frico k friggere 'pražiti'

fritirati -am nedov. (i) pripravljati jed v vroči maščobi, zlasti v fritezi; cvreti ^(SSKJ): *panirati in fritirati; Ko se okrog ročaja naberejo mehurčki, začnemo fritirati naslednjo porcijo* **E** ← nem. fritieren iz frc. frit 'ocvrt' iz frire 'cvreti' < lat. frigere

frízbi -ja m (i) **1.** ploščat, okrogel, upognjen predmet, ki si ga igralci podajajo pri športni igri: *metati frízbi; Najprej je bil frízbi le plastična igračka za sprostitve, kasneje pa je metanje frízbija preraslo v profesionalno športno zvrst s posebnimi pravili in progami* **2.** športna igra, pri kateri si igralci podajajo tak predmet: *Mladim bodo ponudili športne igre (badminton, namizni tenis, frízbi, nogomet)* **E** ← agl. frisbee po okrogli embalaži za pite ameriške firme Frisbie Pie Company, ki so jo uporabljali za metanje po zraku študentje univerze Yale

frka -e ž (f) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu zapletena, težko razrešljiva zadeva: *Ne vem natančno, kako se je vse odvijalo, vem, da je bila cela frka* **E** ← hrv. fřka iz (↑)fřk

frontman -a cit. [frôntmen] in frôntmen -a m, člov. (ô) **1.** glavni igralec v ekipi: *Nepotrebna menjava čevljev, opravljena na ljubo trenerju, ki je Alberta Tombo postavil za svojega frontmana, in kriza izpete trenerske ekipe sta zaustavili v tistem času eno najbolj obetavnih smučarskih karier* **2.** vodilni pevec v glasbeni skupini: *Nikoli nisem hotel biti frontman in tudi nisem želel pisati besedil ali glasbe za pesmi* **3.** najpomembnejši, najvplivnejši član kake skupine; vodja ^(SSKJ): *Predsednik sicer mora biti frontman, ampak politika stranke se vedno oblikuje v nekem krogu ljudi* **E** ← agl. front man iz front 'sprednji' in man 'moški, človek'

fróntmen ↑frontman

frutarijánek -nca m, člov. (â) kdor se prehranjuje samo s sadjem, zelenjavo, jedrci in semeni nekaterih rastlin; sadjejedec: *V družini presnojedih veganov je najmanj takšnih, ki uživajo pretežno kalčke, sledijo jim ljubitelji žive hrane, med katerimi so sadjejedi, frutarijanci* **E** ← agl. *fruitarian* iz *fruit* 'sadje, sadež' + (†)(veget)arijánek

fuck cit. [fák] in fák medm. (â) vulg. izraža odklonilen odnos do česa: *Fuck, pravi potihem in se potem vseeno oglasi* | *Fak, kako imam zlizano gumo* **E** ← agl. *fuck*, prvotno 'spolno občevati'

ful prisl. (û) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu izraža veliko mero dejanja ali stanja; zelo^(SSKJ): *postati ful samo-zavesten; Prijatelj ti lahko ful pomagamo s koristnimi informacijami* **E** ← hrv. *ful*, prvotneje 'polno' (kot hrv. *pūno* 'polno' in 'zelo'), ← agl. *full* 'poln, polno, popolnoma'

funk -a cit. [fánk] m (â) plesna glasba, ki temelji na soulu, džezu, s poudarkom na ritmu: *Nastopilo bo več zasedb, ki se spogledujejo s tradicionalnimi glasbami sveta ali drugimi glasbenimi zvrstmi, kot so soul, elektronika, funk* **E** ← agl. *funk*, prvotneje 'star, starinski; močan (o siru)' < 'smrad', tvor. od stfrc. *fungier* 'kaditi se' < srlat. *fūmigāre* iz *fūmus* 'dim'

funkcionalni^(SSKJ) -a -o [funkcionalni] prid. (â)

funkcionalna pismenost -e -i ž (â, î) sposobnost branja, pisanja, razumevanja praktično-sporazumevalnih besedil in osnov računskih

operacij ter matematičnih predstav: *Ne moremo pričakovati, da bodo učitelji materinščine sami postorili vse, da bi naši šolarji dosegli ustrezno stopnjo funkcionalne pismenosti*

furby -ja cit. [fərbi] m, živ. (â) robotizirana igrača v obliki plišaste živali, ki se zna pogovarjati in igrati: *Po izredno priljubljenih tamagočijih in furbyjih je zabavna industrija otrokom in staršem pred nekaj meseci predstavila novo interaktivno igračo* **E** po imenu izdelka agl. *Furby*[®] (od 1998) ameriškega proizvajalca Hasbro iz *fur* 'krzno'

futsal -a cit. [fúcal] m (û) nogomet, pri katerem igra pet igralcev na manjšem igrišču, navadno v dvorani: *V malem nogometu in futsalu se je svojčas preizkušal tudi nekdanji selektor slovenske nogometne reprezentance* **E** ← špan. *futsal* iz *fút(bol)* 'nogomet' in *sal(a)* 'dvorana'

futurolog -a m, člov. (ô) strokovnjak za futurologijo: *Kaj se bo dogajalo v združeni Evropi in ali bo državam članicam uspelo ohraniti nacionalno identiteto, si danski futurolog kljub mednarodnemu ugledu ni drznil napovedati* **E** po zgledu agl. *futurologist*, nem. *Futurologe* iz (†)futúr + gr. *-logos* iz (†)lógos

fúži -ev m mn. (û) makaronom podobne istrske testenine: *Posebnost naj bi bila stojnica z izvirno, domačo istrsko hrano, testeninami, fuži, polento in bakalajem* **E** ← it. *fusi*, prvotno mn. od *fuso* 'vrenteno' < lat. *fūsus*

G

gabión -a [gabijon] m (ô) posoda kvadraste oblike iz žične mreže, polnjena s kamenjem, za ograje, varovanje brežin, nasipov: *sestavljati gabione; V zadnjih letih gabione vse bolj uporabljajo za gradnjo protihrupnih ograj in medsosedskih zidov* **E** ← agl. *gabion* ← it. *gabione* 'žičnata košara za utrjevanje rečnih bregov' iz (†)gájba

gándijevski -a -o prid. (â) ki je tak kot pri Gandiju: *gandijevski odpor; gandijevska drža; Leto pozneje je zaradi vztrajanja pri gandijevski politiki nenasilnega protestiranja in državljanske nepokorščine dobil Nobelovo nagrado za mir* **E** po indijskem politiku in borcu za človekove pravice Mohandasu Karamčandu (*Mahatmi*) Gandhiju (1869–1948)

gándža -e in ganja -e cit. [gándža] ž (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** vrsta konoplje, ki vsebuje opojno snov, *Cannabis sativa* forma indica; indijska konoplja^{SSKJ}, kanabis (1), trava (1): *Ves čas sem imel tudi kakšno rastlino doma, ker me je zanimalo, kako gandža raste* **2.** mamilo iz posušenih vršičkov, cvetov in listov indijske konoplje; marihuana^{SSKJ}, kanabis (2), trava (2): *Devet odstotkov anketiranih je že poskusilo hašiš, gandžo ali skunk* **E** ← agl. *ganja* ← stind. *gañjā*

ganja †gándža

garažiran -a -o prid. (î) ki je shranjen v garaži: *Garažirana vozila so velikokrat odklenjena in ključ kar v njih* **E** (†)garažirati

garažni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

garažna hiša -e -e ž (â, î) stavba za parkiranje motornih vozil; parkirna hiša: *podzemna garažna hiša; Med strateškimi projekti za prihodnja leta je v Slovenj Gradcu tudi gradnja garažne hiše v bližini bolnišnice*

garažnina -e ž (î) plačilo za uporabo garaže: *Me-sečna garažnina znaša 90 evrov* **E** (†)garáža

gaspáčo -a in gaspacho -a cit. [gaspáčo] m (â) hladna španska parižnikova juha: *Z izkušenim in večkrat nagrajenim kuharjem boste za predjed pripravili gaspáčo, sledila bosta paelja in pomarančni kolač z mandlji* **E** ← špan. *gaspacho*, nejasnega izvora

gástarbájter -ja m, člov. (â-â) pog. delavec na začasnem delu v tujini, ki navadno opravlja fizična,

slabše plačana dela: *slovenski gastarbajterji; Gastarbajterji z Vzhoda zaslužijo približno polovico denarja, ki bi ga delodajalec moral izplačati redno zaposlenemu delavcu* **E** ← nem. *Gastarbeiter* iz *Gast* 'gost' + *Arbeiter* 'delavec'

gástroenterológ -a m, člov. (â-ô) med. zdravnik specialist za gastroenterologijo: *internist gastroenterolog; Slovenski gastroenterologi se trudijo ozavestiti javnost o smiselnosti preventivnih pregledov črevesja* **E** po zgledu agl. *gastroenterologist*, nem. *Gastroenterologe* iz gr. *gastér* 'trebuh' + *énteron* 'drobovje, črevesje' + *-logos* iz (†)lógos

gástroenterologija -e ž (â-î) med. veda o prebavnih organih in njihovih boleznih: *klinični oddelek za gastroenterologijo; Po ugotovitvah izvedenke gastroenterologije tožničina jetrna bolezen in patološki jetrni testi niso v vzročni zvezi s spornim zdravljenjem* **E** †gástroenterológ

gaulist †golist

gaulistični †golistični

gaulizem †golizem

gay †gêj¹, gêj²

gayevski †gêjevski

gayevstvo †gêjevstvo

gay friendly -- -- cit. [gêj frëndli] v prid. rabi (ê, ê) ki ima, kaže do homoseksualcev naklonjen odnos: *gay friendly kafič; Amsterdam je zelo gay friendly* **E** ← agl. *gay friendly* iz †gêj in *friendly* 'prijateljski, prijazen' iz †frënd

gazébo -a m (ê) **1.** manjša, delno odprta stavba na vrtu; senčnica^{SSKJ}, uta^{SSKJ}: *Gazebo je izdelan iz smrekovega lesa in ima platneno streho* **2.** manjši paviljon na vrtu ali v parku za prireditve, zlasti družabne: *Velik osemkotni gazebo je odličen za sprejeme in zabave na prostem* **E** ← agl., it., špan. *gazebo*, nejasnega izvora

gaspacho †gaspáčo

gêj¹ -a in gay -a cit. [gêj] m, člov. (ê) moški, ki čuti spolno nagnjenje do oseb istega spola; homoseksualec^{SSKJ}: *pravice gejev; geji in lezbijke; Vedel je, da je gej, odkar se je zavedel svoje spolnosti* **E** ← agl.

gay, prvotno 'radosten' ← stfrc. *gai* ← got. *gâheis* 'živahen'

gêj² -- v prid. rabi homoseksualni^(SSK), gejevski: *gej aktivist; gej film; gej klub; V Evropi so že ugotovili, da je gej turizem pomembna tržna niša*

gêjevski -a -o in gayevski -a -o cit. [gêjɛvski] prid. (ê) ki je v zvezi z geji ali gejevstvom; homoseksualni^(SSK), *gej*²: *gejevski aktivist; gejevska skupnost; Naklada najbolj razširjene ameriške gejevske revije znaša petindvajset tisoč izvodov* **E** †gêj

gêjevstvo -a in gayevstvo -a cit. [gêjɛvstvo] s (ê) spolna nagnjenost moških do oseb istega spola; homoseksualnost^(SSK): *Ko sem se zavedel svojega gejevstva, sem se ločil* **E** †gêj

generácija^(SSK) -e ž (â) s prilastkom razvojna stopnja enakovrstnih izdelkov, zlasti tehničnih, ki so bili narejeni ob približno istem času in dosejajo podobno tehnološko, kakovostno raven: *nova generacija računalnikov; tretja generacija mobilnikov; Tretja generacija mobilnih telefonov UMTS bo na Japonskem prešla v množično uporabo maja 2001* **E** ← nem. *Generation*, agl. *generation* ← lat. *generātiō* iz *generāre* 'roditi, ustvariti' iz *genus* 'rod, pleme'

generácija X -e -- [iks] ž (â, î) generacija, rojena približno med letoma 1960 in 1980, ki se ne počuti vpeta v sodobno družbo, je brez perspektive in nezadovoljna, zavrača sprejete družbene norme: *pripadniki generacije X; Ko so imeli dvajset let, so jim nadeli izraz generacija X, zavračali so idealizem in ambicije svojih staršev*

generácija Y -e -- [ipsilon] ž (â, î) generacija, rojena približno med letoma 1980 in 2000, zrasla ob novih, digitalnih tehnologijah in za katero so značilne prilagodljivost, podjetnost, samozavest: *pripadnik generacije Y; Predstavnike generacije Y je zaznamovala digitalna revolucija, njihovo življenje je tesno povezano z internetom, kjer oblikujejo raznovrstne, heterogene potrošniške navade, obenem pa se te tudi hitro spreminjajo*

generálca^(SSK) -e ž, člov. (â) nosilka najvišjega čina v kopenski vojski ali v letalstvu; *generalka: Zаради vsega, kar se je dogajalo v zaporu, so suspendirali brigadno generalico* **E** (†)generál

generálka^(SSK) -e ž, člov. (â) nosilka najvišjega čina v kopenski vojski ali v letalstvu; *generalka: Prva generalka zračnih sil je leta 1973 postala tudi prva ženska v ameriških oboroženih silah z dvema generaliskima zvezdicama* **E** (†)generál

genérični^(SSK) -a -o prid. (é)

genérično zdravilo -ega -a s (é, î) nepatentirano zdravilo z enako učinkovino kot pri patent-

no zaščitenem originalnem zdravilu, ki se po preteku patenta prodaja pod drugim imenom, navadno po nižji ceni; *generik (1): cena generičnih zdravil; proizvajalec generičnih zdravil; registracija generičnih zdravil; Številni bolniki so še vedno zmotno prepričani, da so generična zdravila manj učinkovita kot originalna*

genèrik -a m (é) **1.** nepatentirano zdravilo z enako učinkovino kot pri patentno zaščitenem originalnem zdravilu, ki se po preteku patenta prodaja pod drugim imenom, navadno po nižji ceni; *generično zdravilo: proizvajalci generikov; Generik lahko pride na trg šele, ko poteče patentno varstvo zdravilu originatorja* **2.** živ. farmacevtska družba, ki izdeluje generična zdravila: *originatorji in generiki; Generiki smo si med seboj veliki konkurenti, hkrati pa tudi veliki partnerji* **E** ← nem. *Generikum*, pre-narejeno iz agl. *generic name* 'občna blagovna znamka' iz (†)genèričen

genétski^(SSK) -a -o prid. (ê)

genétska revolúcija -e -e ž (ê, ú) velika, hitra sprememba na področju raziskovanja genetike, uporabe genske tehnologije; *genska revolucija: Enaindvajseto stoletje bo gotovo minilo v znamenju genetike. Dobrih 50 let po odkritju zgradbe DNK smo sicer šele na začetku genske revolucije, toda obeti so zelo dobri*

genétski inženiring -ega -a m (ê, î) **1.** spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; *genski inženiring (1), genska tehnologija (1), gensko inženirstvo (1): razvoj na področju genskega inženiringa; Med predavanjem je zatrdil, da se ne zavzema za genski inženiring pri človeku niti ne misli dobro o njem* **2.** tehnologija za spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; *genski inženiring (2), genska tehnologija (2), gensko inženirstvo (2): tehnike genskega inženiringa; Raziskovalcem je pred kratkim uspelo z genskim inženiringom sintetizirati mišji kostni mozeg, ki ne zavrača transplantata svinjskega tkiva*

genétsko prisl. (ê), gensko: *gensko spremenjena hrana; Teoretično bi bilo mogoče izvorne celice tudi gensko spremeniti*

genétsko spremenjeni organizem -- -ega -zma m (ê, é, î) nav. mn. organizem, katerega genski material je spremenjen z metodami genske tehnologije; *gensko spremenjeni organizem, GSO: vsebovati gensko spremenjene organizme; Pri proizvodnji hrane se gensko spremenjenim organizmom ne bomo mogli izogniti*

geniálka -e [genijalka] in genijálka -e ž, člov. (â) genialna ženska: *Slepa glasbena geniálka je s skoraj eno uro trajajočim prebiranjem klavirskih tipk ter skladbami Beethovna in Mozarta navdušila vse navzoče | Bila je genijalka, vedno dobre volje in edini človek, za katerega lahko trdim, da je imela absolutni posluš E* (†)geniálec

genijálka †geniálka

genóm -a m (ô) biol. celota dednih informacij živega bitja v genih; dednina: *ustvariti sintetični genom; človeški genom; genom bakterije; raziskovanje gena; Po današnji oceni človekov genom vsebuje med 70.000 in 100.000 različnih genov E* ← agl. *genome*, nem. *Genom* iz (†)gén + (†)(kromos)óm

genómika -e ž (ô) veda, ki proučuje genome organizmov: *primerjalna genomika; genomika živali; Genomika bo omogočila oblikovanje zdravil za individualne paciente in tako zmanjšala možnost neželenih učinkov E* ← agl. *genomics* iz †genóm

genómski -a -o prid. (ô) biol. ki se nanaša na genom: *genomska mutacija; genomske raziskave; Zdravniki bodo morali med študijem pridobiti ustrezno izobrazbo, ki jim bo omogočala, da bolniku pojasnijo genomsko sliko in na njeni podlagi postavijo diagnozo, prognozo ali odredijo ustrezno zdravljenje E* †genóm

génski ^(SKL) -a -o prid. (ê) (ê, â) sistematično urejena zbirka gensko značilnih organizmov ali njihovih delov, hranjena v ustreznih ustanovah v ustreznih razmerah, ki je namenjena ohranjanju vrst, genskega materiala: *nacionalna genska banka; rastlinska genska banka; Odvzem vzorcev biološkega materiala iz narave za genske banke ne sme ogroziti obstoja ekosistemov ali populacij vrst v njihovih habitatih*

génska bánka -e -e ž (ê, â) sistematično urejena zbirka gensko značilnih organizmov ali njihovih delov, hranjena v ustreznih ustanovah v ustreznih razmerah, ki je namenjena ohranjanju vrst, genskega materiala: *nacionalna genska banka; rastlinska genska banka; Odvzem vzorcev biološkega materiala iz narave za genske banke ne sme ogroziti obstoja ekosistemov ali populacij vrst v njihovih habitatih*

génska revolúcija -e -e ž (ê, ú) velika, hitra sprememba na področju raziskovanja genetike, uporabe genske tehnologije; genska revolucija: *V naravoslovnem muzeju je na ogled razstava z naslovom Genska revolucija, ki ponuja vpogled v človekovo DNK*

génska tehnologija -e -e ž (ê, î) **1.** spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (1), gensko inženirstvo (1): *razvoj na področju genske tehnologije; Gensko spremenjeni organizmi že lep čas burijo duhove zagovornikov in nasprotnikov genske tehnologije* **2.** tehnologija za spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da

bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (2), genski inženiring (2), gensko inženirstvo (2): *uporaba genske tehnologije; V prihodnosti naj bi z gensko tehnologijo preprečevali podhranjenost in bolezn*

génski inženiring -ega -a m (ê, î) **1.** spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (1), genska tehnologija (1), gensko inženirstvo (1): *nasprotovati genskemu inženiringu; Transgenski pridelki in človeški genski inženiring v ljudeh zbuja več nelagodja kot računalniki in internet* **2.** tehnologija za spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (2), genska tehnologija (2), gensko inženirstvo (2): *Biološka zdravila so samo tista, ki so bila z genskim inženiringom pridobljena iz biološkega materiala*

génsko inženirstvo -ega -a s (ê, î) **1.** spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (1), genska tehnologija (1), genski inženiring (1): *Strokovnjaki pravijo, da se z genskim inženirstvom lahko pridobivajo izboljšani in učinkovitejši organizmi, ki jih uporabljajo v farmacevtski, prehrabeni in kemijski industriji in v kmetijstvu* **2.** tehnologija za spreminjanje in preurejanje genov organizmov, zlasti z namenom, da bi ti postali bolj zdravi, odporni, za človeka bolj uporabni; genski inženiring (2), genska tehnologija (2), genski inženiring (2): *zloraba genskega inženirstva; Več nezaupanja vzbujajo najnovejša tehnika žlahtnjenja, gensko inženirstvo, s prenašanjem posameznih, posebej izbranih genov s točno znanimi lastnostmi*

génsko prisl. (ê): *gensko spremenjena hrana; gensko spremenjena živila; Debelost pri otrocih je gensko pogojena*

génsko spremenjêni organizem -- -ega -zma m (ê, é, î) nav. mn. organizem, katerega genski material je spremenjen z metodami genske tehnologije; gensko spremenjeni organizem, GSO: *problematika gensko spremenjenih organizmov; gojenje gensko spremenjenih organizmov; Nevladne organizacije so pozvale vlado in parlament k omejitvi uporabe gensko spremenjenih organizmov v kmetijstvu*

gentilizem -zma m (î) nazor, da je narod utemeljen na rodu: *ostra kritika gentilizma; Gentilizem je regre celo glede na nacionalizem, saj vzpostavlja krvno skupnost – narojenost – namesto države E* ← agl. *gentilism* iz (†)gentílen

geografínja -e ž, člov. (â) strokovnjakinja za geografijo: *diplomirana geografínja; Geografínja je v diplomski nalogi raziskala primernost Ljubljanskega barja za kmetijstvo* **E** (†)geográf

geomantija -e ž (î) raziskovanje celostnega prostora z namenom vzpostaviti njegovo optimalno, harmonično energijsko stanje: *geomantija in zdravljenje Zemlje; Geomantija je igrala pomembno vlogo pri določanju lokacij za katedrale, cerkve, samostane in mesta* **E** ← srlat. *geōmantia* ← gr. *geōmanteia* iz (†)geo... + *manteia* 'vedeževanje, prerokba'

geométrinja -e ž, člov. (ê) strokovnjakinja za geodezijo s srednjo izobrazbo: *Prejšnji teden je geometrinja ugotovila, da ima sosedna del svoje hiše na naši parceli* **E** (†)geométer

geostacionárni -a -o [geostacijonarni] prid. (ê-â) ki je v zvezi z navidezno stalno točko nad Zemljinim površjem: *Po sedanjih izračunih bo asteroid letel celo bliže od številnih komunikacijskih satelitov v geostacionarni orbiti okoli Zemlje* **E** ← agl. *geostationary* iz (†)geo... + (†)stacionáren

geostacionárni satelit -ega -a m (ê-â, î) umetni satelit na navidezno stalni točki nad Zemljinim površjem, ki se premika v orbiti nad ekvatorjem z enako hitrostjo in v isti smeri kot Zemlja: *Satelitski oddajnik posreduje signal na enega od devetih geostacionarnih satelitov, od koder se prenaša na zemeljsko postajo*

geostratéški -a -o prid. (ê-ê) ki se nanaša na strategijo vzpostavljanja, spreminjanja ekonomskega in političnega položaja nekega območja, izhajajočega zlasti iz nekaterih njegovih geografskih značilnosti: *geostratéški interes; geostratéški položaj; geostratéški premik; geostratéška lega; Geostratéška podoba sveta se je po 11. septembru popolnoma spremenila* **E** ← agl. *geostrategic*, nem. *geostrategisch* iz (†)geo... + (†)stratéški

géotermální -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi s temperaturo v notranjosti zemlje; geotermični^(SSKJ): *geotermalni vrelec; geotermalna elektrarna; geotermalna voda; Največji potencialni vir geotermalne energije je toploča, ki se skriva v globini v neprepustnih kamninah* **E** ← agl., nem. *geothermal* iz (†)geo... + (†)termálnen

getizácija †getoizácija

getizíran †getoizíran

getizírati †getoizírati

gétó^(SSKJ) -a m (ê) **1.** območje, zlasti del mesta, na katerem družbena skupina živi izolirana od drugih družbenih skupin, navadno v slabih razmerah: *predmestni geto; socialni geto; prebivalci geta; Po*

vojni je bila stara Ljubljana geto, kjer so stanovali zvečine najnižji socialni sloji, ljudje z družbenega dna **2.** s prilastkom izoliran, omejen (družbeni) prostor: *kulturni geto; Te kulturniške ustanove si ne predstavljam kot artističnega geta, v katerem se dogajajo samo stvari, ki so nekomunikativne* **E** ← nem. *Getto* ← it. *ghetto* po imenu beneškega otoka *Ghetto*, kjer so v 16. stoletju prebivali Judje

getoizácija -e in getizácija -e ž (â) **1.** izolacija družbene skupine od drugih družbenih skupin: *Menim, da getoizacija Romov v romska naselja ni ustrežna rešitev bivalnih razmer romske populacije* **2.** omejevanje koga, česa na izoliranem (družbenem) prostoru, zlasti z namenom omejiti, zmanjšati njegovo družbeno vlogo: *getoizacija Cerkve; poskus getoizacije slovenščine; Burska elita se pritožuje, da vladajoči ANC načrtno spodbuja vesplošno prevlado angleščine in getoizacijo njihovega jezika* **E** †getoizírati

getoizíran -a -o in getizíran -a -o prid. (î) **1.** ki je prisiljen živeti na določenem območju, izoliran od drugih družbenih skupin, navadno v slabih razmerah: *getoizirane skupnosti; Oster obračun z demonstranti so vsaj po tihem odobraval štivilni Francozi, prestrašeni zaradi izgube nacionalne identitete, islamizacije in nasilja tolpe getoiziranih priseljencev* // ki je v zvezi z izolacijo družbene skupine od drugih družbenih skupin: *getoizirana naselja; getoizirano območje; Velika večina se je nastanila v getoiziranih četrtnih mestnega juga ali v na novo porajajoči se črnski četrti na zahodu Chicaga* **2.** ki je omejen na izoliranem (družbenem) prostoru, s čimer se omeji, zmanjša njegova družbena vloga: *getoiziran jezik; Boril se je za novatorsko, družbenokritično in velikokrat getoizirano umetnost in kulturo* **E** †getoizírati

getoizírati -am in getizírati -am nedov. in dov. (î) **1.** prisiljevati družbeno skupino, da živi na določenem območju izolirana od drugih družbenih skupin, navadno v slabih razmerah: *Vlada se je odločila, da priseljencev ne bomo getoizirali, temveč jih bomo nastanili enakomerno, po celi državi* **2.** povzročati, da kdo, kaj obstaja, deluje na izoliranem (družbenem) prostoru, zlasti z namenom omejiti, zmanjšati njegovo družbeno vlogo: *Upam, da ljudje ne bodo takoj nasedli neutemeljenim očitkom, da je zakonski predlog ksenofobičen in da skuša getoizirati slovenščino* **E** †gétó

ghostwriter -ja cit. [gôŷtŵrjárter] m, člov. (ô-â) kdor za plačilo piše besedila za naročnika, ki jih objavlja in prikazuje kot lastna: *preživljati se kot ghostwriter; Tisti, ki ne poznajo avtorjevega dolgoletnega knjižnega opusa, namigujejo, da ima ghostwriterja* **E** ← agl. *ghost-writer* iz *ghost* 'duh' in *writer* 'pisec'

gibalni^(SK) -a -o prid. (â)

gibalno prisl. (â): *gibalno ovirani ljudje; Množice gibalno nedejavnih so vse bolj izpostavljene dejavnikom tveganja za sodobne kronične bolezni*

gibljivi^(SK) -a -o prid. (i)

gibljivi delovni čas -ega -ega časa m (í, é, â à) delovni čas, ki se glede začetka in konca lahko prilagodi potrebam delavca ali delodajalca; drseči delovni čas, fleksibilni delovni čas: *vesti gibljivi delovni čas; prednosti gibljivega delovnega časa; Delež zaposlenih z gibljivim delovnim časom se je v podjetju povečal z 10 na 40 odstotkov*

gigabajt -a in gigabyte -ta cit. [gigabajt] m (î-â) rač. enota za merjenje količine informacije, 1024 megabajtov, simbol GB: *osem gigabajtov pomnilnika; Digitalno čtivo hranita na pomnilniških karticah, ki lahko sprejmejo do štiri gigabajte podatkov* **E** ← agl. gigabyte iz (†)giga... + †bajt

gigabit -a m (î-î) rač. enota za merjenje količine informacije, milijarda bitov, simbol Gb: *Podjetje je javno prikazalo pomnilniško vezje, ki lahko shrani gigabit podatkov* **E** ← agl. gigabit iz (†)giga... + (†)bit

gigabyte †gigabajt

gimnazijada -e ž (â) večdnevna prireditev s kulturnim, športnim, zabavnim programom, na kateri se srečajo, družijo dijaki slovenskih gimnazij: *V Velenju so konec minulega tedna pripravili drugo gimnazijado, kulturniško srečanje gimnazijcev Slovenije* **E** (†)gimnáz(ija) + (†)(olimp)íada

ginséng -a m (î-ê) zdravilna rastlina z drobnimi rdečimi cveti in razvejenim koreninom, ki raste zlasti na Kitajskem; ženšen^(SK): *izvleček ginsenga; korenina ginsenga; Ginseng uporabljajo pri srčnem popuščanju, sladkorni bolezni, za boljše delovanje imunskega sistema, za izboljšanje vitalnosti* **E** ← agl. ginseng ← kit. renshen iz ren 'človek' + shen 'ena od zvezdnih konstelacij'

gladóvnik -a m, člov. (ô) kdor protestno odklanja hrano z namenom izsiliti izpolnitev postavljenih zahtev; gladovalec^(SK): *Ministrstvo je gladovnika večkrat pozvalo, naj neha stavkati in poišče pravičo na sodišču* **E** (†)gladováti

glamour †glamúr

glamúr -ja in glamour -ja cit. [glamúr] m (û) razkošje, eleganca, lepota, zlasti na področju mode, oblikovanja, popularne kulture, ki vzbuja pozornost, občudovanje: *filmski glamur; kanček glamurja; svet glamurja; Na filmskem festivalu poskušajo na svoje rdeče preproge zvabiti čim več glamurja in znanih obrazov* **E** ← frc. glamour ← agl. glamour

'slepilo, čar, zapeljiva lepota' ← škot. agl. *gramarye* 'čarovnija, urok' ← agl. *grammar* 'slovnica', v srednjem veku tudi 'vsakršna učenost, posebej okultna'

glamúren -rna -o prid. (û) ki se nanaša na glamur; glamurozen: *glamurna atmosfera; glamurna modna prireditev; Srce razstave je dvorana, obložena s spektakularno procesijo glamurnih portretov v naravni velikosti, ki jih je mojster v svojem času razobešal na javnih razstavah* **E** †glamúr

glamurózen -zna -o prid. (ô) ki se nanaša na glamur; glamuren: *glamurozen dogodek; glamurozna obleka; glamurozna revija; glamurozna zabava; Za bolj glamurozen videz oblikovalci uporabijo tkanine s kovinskim odsevom, medtem ko za klasično uglasbene priložnosti posežejo po barvi pepela* **E** ← nem. glamurös ← agl. glamorous iz †glamúr

glásbeni^(SK) -a -o prid. (â)

glásbena kártica -e -e ž (â, â) plošča tiskanega vezja v računalniku, ki omogoča snemanje in predvajanje zvoka; zvočna kartica: *integrirana glasbena kartica; profesionalna glasbena kartica; S prvim računalnikom je kupil tudi zmogljivo glasbeno kartico, klaviature in potem kitaro*

glásbena terapija -e -e ž (â, î) zdravljenje z glasbo: *izvajati glasbeno terapijo; študij glasbene terapije; Glasbena terapija se je izkazala za uspešno tudi pri zdravljenju Alzheimerjeve in drugih nevroloških bolezni*

glásbeni stólp -ega stólpa m (â, ô ó) elektronska naprava za predvajanje glasbe, sestavljena iz več komponent, zlasti radia, CD-playerja, ojačevalnika: *V kotu dnevne sobe je igral najsoodobnejši glasbeni stolp, izbor zgoščenk v omariči zraven pa je kazal na izbrani okus gostitelja*

glásnost^(SK) -i ž (á) politično gibanje v Sovjetski zvezi v osemdesetih letih 20. stoletja, ki je zagovarjalo načelo odprtosti, transparentnosti v kulturnem, gospodarskem in političnem življenju: *Propagandni oddelek pri centralnem komiteju je odigral ključno vlogo pri promociji politike glasnosti in perestrojke, ki je v Sovjetsko zvezo končno prinesla demokracijo in svobodo* **E** ← rus. glásnost', dobesedno 'odprtost', iz (†)glásen

glédanost -i ž (ê) število, ki pove, koliko ljudi v določenem času gleda kak televizijski program, kako oddajo: *meriti gledanost; visoka gledanost; lestvica gledanosti; rekord gledanosti; Kakšno gledanost povprečno dosegajo dokumentarci?* **E** (†)glédati

gledljivost -i ž (i) dejstvo, da je kaj gledljivo: *Gledljivost filma nikakor še ne pomeni, da je film tudi kakovosten* **E** (†)gledlív

glikemični -a -o prid. (ê) ki je v zvezi s količino sladkorja v krvi, zlasti po zaužitju določenih živil: *glikemični nadzor; glikemična obremenitev; Fruktosa iz jabolka pomaga pri uravnavanju glikemične reakcije (dvigovanje in spuščanje ravnih sladkorja v krvi)* **E** (†)glikemija

glikemični indeks -ega -a m (ê, î) število (med 0 in 100), ki živila razvršča glede na to, kako zaužitje določenega živila vpliva na dvig krvnega sladkorja: *visok glikemični indeks; Nutricionisti in diabetologi priporočajo predvsem živila z nizkim glikemičnim indeksom, da ostane krvni sladkor bolj ali manj enakomeren in da lakote ne občutimo tako pogosto*

glinopór -a m (ô) glina, ki se ji pri žganju poveča prostornina in ki se uporablja pri gojenju rastlin, za izolacijo, drenažo: *Okoli posajenih rastlin lahko potresemo zastirko iz mletega lubja, glinopora, kamenčkov ali česa drugega* **E** (†)glina + (†)(stiro)pór

glisirati -am nedov. (î) pluti tako, da se plovilo pri večji hitrosti dvigne iz vode in na krilcih ali z zadnjim delom drsi po gladini: *Ladje morajo pluti najmanj 300 metrov od obale, čolni, ki glisirajo, vsaj 250 metrov od obale* **E** nem. *glissieren* ← frc. *glisser* 'drseti'

globálen ^(SSK) -lna -o prid. (â)

globálna vás -e -i ž (â, â î) ves sodobni svet, ki temelji na medkulturnem povezovanju in je informacijsko, tehnološko, telekomunikacijsko povezan v celoto; svetovna vas: *Svet je postal globalna vas*

globalist ^(SSK) -a m (î) **1.** člov. pristaš globalizma: *zaprisežen globalist; poulični spopadi med globalisti in antiglobalisti; Ob obisku v Sloveniji je povedal, da se za našo državo zanima že nekaj časa, da ji je zelo naklonjen; kot pravi globalist da ji zameri zgolj restrikcije na področju tujih vlaganj* **2.** žv. veliko podjetje, ki posluje v več državah; multinacionalka ^(SSK), večnacionalka: *panožni globalist; Švicarski farmacevtski globalist namerava v svojih tovarnah po vsem svetu zapreti približno 2500 delovnih mest* **E** ← agl. *globalist* iz (†)globálen

globalistični -a -o prid. (î) ki je v zvezi z globalisti ali globalizmom: *globalistični cilji; globalistični pristop; globalistična politika; Če bodo slovenska gradbena podjetja vztrajala pri samostojnosti in razdrobljenosti, bodo v globalističnih časih prej ali slej izgubila identiteto* **E** (†)globalist

globalizácija -e ž (â) proces, v katerem se svet spreminja, povezuje v gospodarsko in informacijsko enovito celoto; globalizem: *nasprotnik globalizacije; proces globalizacije; vpliv globalizacije; Celoten svet je zajela globalizacija, kar pomeni, da*

se pretok blaga in storitev širi brez posebnih notranjih ovir v vse svetovne države **E** ← agl. *globalisation* iz (†)globalizirati

globalizácijski -a -o in globalizácijski -a -o prid. (î; â) ki se nanaša na globalizacijo: *globalizacijski procesi; globalizacijski tokovi; globalizacijska gibanja; Glavni cilji organizacije so povečanje trgovinskih in razvojnih možnosti za države v razvoju, pomoč pri spopadanju z globalizacijskimi izzivi in enakopravno vključevanje v svetovno gospodarstvo* **E** (†)globalizácija

globalizem -zma m (î) proces, v katerem se svet spreminja, povezuje v gospodarsko in informacijsko enovito celoto; globalizacija: *neoliberalni globalizem; nasprotnik globalizma; Globalizem je že in bo še izraziteje temeljna značilnost ekonomije, politike in tudi kulture* **E** ← agl. *globalism* iz (†)globálen

globalizirati -am nedov. in dov. (î) povzročati, da se kaj širi, pojavlja po vsem svetu: *globalizirati poslovanje; Če bomo globalizirali proizvodnjo, bomo morali lokalizirati znanje, sposobnosti in vsesplošno prizadevnost pri delu* **E** ← agl. *globalise* iz (†)globálen

globalizirati se -am se nedov. in dov. (î) **1.** spreminjati se, povezovati se v gospodarsko in informacijsko enovito celoto: *Ker se trg globalizira, je iste izdelke moč kupiti kjer koli* **2.** širiti se, pojavljati se po vsem svetu: *Ameriški model, način življenja se globalizira*

globálnost -i ž (â) lastnost, značilnost globalnega: *globalnost krize; Globalnost trgov, ki je povečini v interesu kapitala, nujno veže nase tudi druge globalizacijske procese* **E** (†)globálen

glós -a in gloss -a cit. [glós] m (ô) pog. tekoče ličilo, ki daje ustnicam bleščec sijaj; bleščilo, lip gloss: *brezbarvni glos; Naraven make-up z nežno poudarjenimi ličnicami in kančkom glosa na ustnicah bo pravšnji za delovno mesto in vsakdanjik* **E** ← agl. *gloss*, prvotno 'lesk, svetlikanje'

gloss (†)glós

gnjavátor -ja m, člov. (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kdor koga vztrajno, vsiljivo nadleguje: *siten gnjavátor; Ti si pa res pravi gnjavátor!* **E** ← hrv., srb. *gnjavátor* iz (†)gnjavíti

gobárna -e ž (â) podjetje ali prostor za gojenje gob: *uradno registrirana gobarna; podružnica gobarne; Gojenje gob poteka v za ta namen urejenih gobarnah, v tunelih, rudniških rovih, hlevih ali podobnih prostorih* **E** (†)góba

góbica ^(SSK) -e ž (ô) **1.** nav. mn., pog. halucinogeno mamilo iz posebne vrste gob, zlasti rodu *Psilocybe*;

nore gobe: *Zaradi predoziranja z gobicami, katerih prodaja na Nizozemskem cveti, se je v nekaj mesecih zgodilo več hudih nesreč* **2**. krajša pričeska, pri kateri so lasje enako dolgi in oblikovani podobno kot klobuk pri gobi: *postriči na gobico; pričeska na gobico; Gobica že nekaj let ni moderna* **E** (†)góba

gokartist -a m, člov. (ī) športnik, ki se ukvarja z gokartom: *prekaljeni gokartist; Bojazen, da bi bil lahko park tehnične kulture prehrupen zaradi nenehnega cviljenja zavor, treningov in dirk gokartistov in motoristov, so izrazili tudi nekateri lastniki in najemniki lokalov* **E** (†)gókárt

golfigist -a m, člov. (ī) igralec golfa: *poklicni golfigist; slaven golfigist; Po luknji št. 1, ki je najlažja in primerna za začetnike, se golfigisti srečajo z vrsto vodnih ovir, širokimi čistinami, zanimivo oblikovanimi zelenicami in tudi zahtevnimi ledinami* **E** (†)gólfi

golfigistka -e ž, člov. (ī) igralka golfa: *navdušena golfigistka; Zmagala je na šestih tekmovanjih in postala druga golfigistka v zgodovini, ki je v enem letu zaslužila več kot dva milijona dolarjev* **E** †golfigist

gólgeter -ja m, člov. (ô-é) igralec nogometa, ki da zelo veliko golov: *rojeni golgeter; Reprezentančni golgeter, ki je v 149 nastopih dosegel neverjetnih 109 golov, se bo preizkusil tudi kot trener* **E** ← agl. *goal getter* (pomeni predvsem 'kdor dosega zastavljene cilje') iz (†)gól + tvor. od *get* v pomenu 'doseči'

golíst -a in gaulíst -a čit. [golíst] m, člov. (ī) pristaš politike francoskega generala de Gaulla; degolíst^(SSK): *predsednik golístov; zaveznik golístov; Golísti so zagreti za referendum, čeprav mu javnomnenjske raziskave že napovedujejo sila skromno udeležbo* **E** ← frc. *gaulliste* po francoskem generalu in predsedniku *Charlesu de Gaullu* (1890–1970)

golístični -a -o in gaulístični -a -o čit. [golístični] prid. (ī) ki je v zvezi z golísti ali golízomom; degolístični^(SSK): *golístični veljak; golístična stranka; golístično gibanje; Zvesto je sledil golístičnim smernicam in skušal zmanjšati pomen Nata* **E** †golíst

golízem -zma in gaulízem -zma čit. [golízəm] m (ī) politična smer v Franciji, ki goji nazore nekdanjega predsednika de Gaulla: *tradicija golízma; obdobje golízma; Triinpetdesetletni pravnik in politolog je pristaš golízma in zagovornik velike vloge države v skrbi za socialne težave ljudi* **E** ← frc. *gaullisme* po francoskem generalu in predsedniku *Charlesu de Gaullu* (1890–1970)

goncourt -a čit. [gonkúr -ja] m, živ. (û) nagrada za najboljše prozno delo preteklega leta v francoski književnosti, ki jo vsako leto podeljuje francoska akademija Goncourt: *prejeti goncourta; Če si na-*

pisal še tako dobro knjigo in ti jo je izdal manjši založnik, ki ga ni med četverico, nimaš nobenih, ampak resnično nobenih možnosti, da bi dobil goncourta **E** ← frc. *goncourt* po nagradi *Prix Goncourt*, ki jo podeljuje *Société littéraire des Goncourt* 'Literarno združenje Goncourt', imenovano po ustanovitelju *Edmondu Huotu de Goncourtu* (1822–1896) in njegovem bratu *Julesu Alfredu Huotu de Goncourtu* (1830–1870)

gông^(SSK) -a m (ô)

gông populárnosti -a -- m (ô, â) nagrada za najbolj popularno osebnost s področja radia, televizije, glasbe in filma po izboru bralcev časopisne priloge *Vikend*, ki se podeljuje vsako leto: *dobitnik gonga populárnosti; glasovanje za gong populárnosti; Ustvarjalci Vikenda so sešteli prispele glasove zvestih bralcev in podelili gonge populárnosti za minulo obdobje*

gông ustvarjálnosti -a -- m (ô, â) nagrada za najboljšo domačo televizijsko oddajo pretekle sezone po izboru strokovne žirije časopisne priloge *Vikend*, ki se podeljuje vsako leto: *podeliti gong ustvarjálnosti; Vikendov gong ustvarjálnosti je avtorica dobila za oddajo o italijanski mafiji*

gôngovec -vca m, člov. (ô) kdor dobi nagrado gong populárnosti ali gong ustvarjálnosti: *Z gostom se bo pogovarjal večkratni gongovec* **E** (†)gông

gonilnik^(SSK) -a m (ī) rač. programska oprema, ki računalniku omogoča komunikacijo z določeno strojno opremo: *priloženi gonilniki; gonilnik za tiskalnik; različica gonilnika; Kljub temu da gre za dokaj nov predvajalnik, moramo za povezavo z računalnikom namestiti gonilnik, to pa nekoliko omeji uporabnost predvajalnika kot dodatnega zunanega diska USB* **E** (†)goniti

googlanje -a čit. [gúglanje] in gúglanje -a s (û) iskanje informacij na spletu s spletnim iskalnikom Google: *Googlanje ni dalo dobrih iskalnih rezultatov | Med guglanjem sem našla enostaven recept za fantastično toskansko juho z belim fižolom in sušenimi paradizniki* **E** †googlati

googlati -am čit. [gúglati] in gúglati -am nedov. (û) iskati informacije na spletu s spletnim iskalnikom Google: *Pripravljen sem googlati, da bi dobil podatke | Že 3 dni pridno guglam in iščem otok za najin dopust* **E** ← agl. *google* po imenu spletnega iskalnika *Google*[®] (od 1997) istoimenskega ameriškega podjetja iz *googol* 'deset na stoto potenco'

góretéks -a m (ô-ê) sintetična voodporná tkanina zlasti za športna oblačila in obutev, ki ščiti pred vetrom in prepušča vodne hlape: *hlače iz góretéksa; Na notranji strani je čevelj zaščiten z go-*

retexsom, zunanji material pa je neprepustni semiš v kombinaciji s trpežnim najlonskim materialom **E** po imenu izdelka Gore-Tex® (od 1969) iz imena ameriškega proizvajalca W. L. Gore (& Associates) + (†)teks(tíl)

gòrski ^(SSKJ) -a -o prid. (ó)

gòrski kolesár -ega -ja m, člov. (ó, á) kdor se ukvarja z gorskim kolesarstvom: *dirka gorskih kolesarjev; prvenstvo gorskih kolesarjev; Razgibanano Polhograjsko hribovje privablja številne popotnike, izletnike, sprehajalce in gorske kolesarje*
gòrsko kolesárstvo -ega -a s (ó, â) šport, pri katerem se vozi z gorskim kolesom: *ljubitelji gorskega kolesarstva; Za šport in rekreacijo je v okolici domačije nešteto lepih možnosti, od gorskega kolesarstva in sprehodov do planinarjenja*
gòrsko koló -ega -ésa s (ó, ô, ê) kolo z močnim okvirjem, širokimi platišči in veliko prestavami za vožnjo po manj urejenih poteh: *vrhunsko gorsko kolo; žensko gorsko kolo; Vsak dan sede na svoje gorsko kolo in se odpravi osvajat najzahtevnejše vzpetine in premagovat koreninaste poti v okolici*

gorvódni -a -o prid. (ó) ki ima smeri vodnega toka nasprotno smer; vzvoden ^(SSKJ): *Mlin in žaga venecijanka sta najbolj gorvodna v nizu vodnih objektov, ki so nekoč delovali na reki Lahinji* **E** (†)gòr + (†)vôden

gorvóдно prisl. (ó): *Lokacija pregrade je v zožitvi doline Dragonje, en kilometer dolvodno od opuščenega mostu in 200 m gorvodno od električnega daljnovoda, ki preči dolino*

gòspel¹ -a m (ô) moderna oblika črnske duhovne pesmi s prviniami džezja in bluesa: *črnski gospel; koncert gospela; pevec gospela; Gospel, ki ga je zaznamovala tipična ritmična sinkopizacija afriških priseljencev, se je razvil iz tradicije himničnega cerkvenega petja sredi 19. stoletja na jugu ZDA* **E** ← agl. gospel < stagl. godspell 'evangelij', dobesedno 'dobro oznanilo'

gòspel² -- v prid. rabi: *gospel koncert; gospel zbor; gospel skupina; Njihov repertoar vsebuje tradicionalne gospel pesmi v različnih obdelavah*

gòspelovski -a -o prid. (ô) **1.** ki se nanaša na gospel: *gospelovski napev; gospelovska skupina; Džezovski zbor, ki je lani praznoval 20-letnico obstoja, se trenutno mudi v francoskem Lillu na gospelovskem vokalnem festivalu* **2.** tak kot pri gospelu: *Cerkveni zbor k skladbam prispeva enkratno gospelovski pridih* **E** †gòspel¹

gospodinjski ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

gospodinjska sóba -e -e ž (î, ô) prostor za opravljanje gospodinjskih del, zlasti likanja,

šivanja, zlaganja perila; utiliti ^(SSKJ): *Delovni prostori, kot so shrambe ali gospodinjske sobe, so nujni, potrebujemo jih za vzdrževanje oblačil, shranjevanje, šivanje, popravila*

gostíti ^(SSKJ) -im nedov. (î î) delati, kar je potrebno, da se javni dogodek, povezan s sodelovanjem določene osebe, skupine oseb, uresničuje v določenem kraju, državi: *gostiti predsednika; gostiti ekipo; gostiti tekmo; Vrh tekmovalne sezone bo sredi februarja, ko bodo na Švedskem gostili svetovno prvenstvo* **E** (†)göst

gostovánje ^(SSKJ) -a s (â) uporaba mobilnega telefona zunaj področja dosega domačega operaterja, navadno v tujini; roaming: *cene mobilnega gostovanja; Čeprav se bodo cene storitev znižale, pa gostovanje v primerjavi s cenami telefoniranja doma še daleč ne bo poceni* **E** (†)gostováti

gostujoči -a -e prid. (ó) ki javno nastopa, krajši čas deluje zunaj kraja stalnega udeleževanja: *gostujoči dirigent; gostujoči trener; gostujoče moštvo; K razvoju razstavnega koncepta so kot gostujoča kuratorja povabili inovativna nizozemska oblikovalca* **E** (†)gostováti

gostujoči profesor -ega -ja m, člov. (ó, ê) visokošolski profesor, ki določeno časovno obdobje, navadno en semester, predava na nematični visokošolski ustanovi: *dogovor o financiranju gostujočega profesorja; V zadnjih dveh akademskih letih je kot gostujoči profesor slovenske književnosti predaval na dunajski slavistiki*

govédar ^(SSKJ) -ja m, člov. (ê) ekspr. kdor izvaja, poslušar narodno-zabavno glasbo: *Nekoč so se iz mene norčevali, da sem govedar, ker igram harmoniko, zdaj pa, ko je to modno, so vsi navdušeni nad njo* **E** (†)govédo

govéji ^(SSKJ) -a -e prid. (ê)

govéja glásba -e -e ž (ê, â) ekspr. narodno-zabavna glasba: *vrteti govejo glasbo; Ko sem te glasbenike prvič poslušal, sem vedel, da vsakršna slaba misel o goveji glasbi zanje ne velja*

govéja spongifórmna encefalopatija -e -e -e ž (ê, ô, î) vet. nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, bovina spongiformna encefalopatija, BSE, nore krave: *Goveja spongiformna encefalopatija se na človeka prenaša z uživanjem govedine*

govórka -e ž, člov. (ô) **1.** ženska, ki govori, pripoveduje; govornica ^(SSKJ): *rojena govorka jezika; Grška birokratka kot govorka malega jezika razume težave bruseljskega babilona, zato na sestanek ni prišla klepetat, ampak spraševat in svariti pred težavami* **2.** ženska, ki zna spretno govoriti, pripovedovati;

govornica^{SSKJ}: *Kadar je gostja pogovornih oddaj, ji rada prisluhnem, saj je dobra govorka* **3.** ženska, ki neposredno podaja v javnosti sestavek o kakih stvari; govornica^{SSKJ}: *Slavnostna govorka bo predsednica Zveze društev upokojencev Slovenije* **E** (†)govôrec

gradivni -a -o prid. (i) ki je v zvezi z gradivom: *gradivni vir; Na novo bo začela nastajati gradivna zbirka za farmacevtski in vojaški slovar* **E** (†)gradivo

gráfični^{SSKJ} -a -o prid. (á)

gráfična kártica -e -e ž (á, â) plošča tiskane-ga vezja v računalniku, ki omogoča prikaz slik, podatkov na računalniškem ekranu: *vgrajena grafična kartica; zmogljiva grafična kartica; Na videz preprosta nadgradnja računalnika z novo grafično kartico, nekaj pomnilnika in procesor-jem utegne biti težavna, če ne poznamo potreb-nih informacij*

gráfična táblca -e -e ž (á, â) na dotik občutljiva elektronska tablica, ki se priključi k računalni-ku in s pomočjo katere uporabnik premika ka-zalec na računalniškem zaslonu tako, da po njej vleče s posebnim pisalom: *uporabljati grafično tablico; interaktivna grafična tablica; Na grafič-ne tablice je mogoče risati s posebnim peresom*

gráfični vmésnik -ega -a m (á, ê) grafični pri-kaz računalniškega programa na zaslonu, ki uporabniku s pomočjo ikon, menijev omogoča delo s programom: *prenovljen grafični vmesnik; uporabniku prijazen grafični vmesnik; Zaradi grafičnega vmesnika je tudi najbolj zapletene funkcije, kot so pomanjševanje, razporejanje do-kumentov in dodatne možnosti tiska, mogoče pri-kljicati in uporabiti hitro in brez napak*

grafít^{SSKJ} -a m (i) napis ali risba na zidu ali drugi javni površini, narejen na skrivaj, navadno s pr-šilom: *risati grafite; odstranjevanje grafitov; raz-stava grafitov; Grafiti so postali sodobno sredstvo sporočanja* **E** ← it. *graffiti*, mn. od *graffito*, dobe-sedno 'vrezan, graviran', iz *graffiare* 'praskati' < vlat. **graphiāre* iz lat. *graphium* 'pisalo' ← gr. *graphēion*

grafitar -ja m, člov. (i) kdor dela, ustvarja grafite: *skupina mladih grafitarjev; Nekaterim grafitarjem so bolj pri srcu gladke betonske podlage, za druge so izziv rebrasti zidovi, ki jih uporabijo kot tretjo dimenzijo svoje podobe* **E** †grafit

grafitarski -a -o prid. (i) ki se nanaša na grafitarje ali grafitarstvo: *grafitarski sleng; grafitarska sce-na; grafitarska umetnost; Grafitarska dejavnost se že z nelegalnim aktom grafitiranja tuje ali javne po-vršine umešča v opozicijo do obstoječe konstelaci-je, vladajoče politike in oblasti* **E** †grafitar

grafitarstvo -a s (i) dejavnost grafitarjev: *razcvet grafitarstva; Čeprav je grafitarstvo nezakonito in je po zakonu (neuspešno) preganjano, pa bi bilo brez njega glavno mesto bržkone umetniško precej osiromašeno* **E** †grafitar

grafitiranje -a s (i) delanje, ustvarjanje grafitov: *Grafitarji so večinoma dijaki, študentje ali celo osnovnošolci moškega spola, ki jim grafitiranje predstavlja vrsto življenjskega stila ali samo obča-sno popestritev vsakdanjika // spreminjanje podo-be zlasti zidu, javne površine z risanjem grafitov nanjo: nočno grafitiranje; prepovedano in odobre-no grafitiranje; Spremljevalni program umetniške-ga festivala bo obsegal grafitiranje hiše in škarj v okolici in središču mesta* **E** †grafitirati

grafitirati^{SSKJ} -am nedov. in dov. (i) delati, ustvarjati grafite: *Poleg ilegalnega ustvarjanja na urbanih površinah nekateri ustvarjalci občasno grafitira-jo tudi po naročilu // spreminjati podobo zlasti zi-du, javne površine z risanjem grafitov: grafitirati stavbe; Potem ko so ostali brez vnaprej plačanih vstopnic, so razjarjeni navijači v hotelskih sobah razbijali vse povprek, grafitirali hodnike in uniče-vali pročelje* **E** †grafit

grafitomán -a m, člov. (â) kdor pretirano rad dela, ustvarja grafite: *Oblasti so se sprijaznile z invazi-jo grafitomanov, ki so s svojimi risbami in besedili prekrili podzemne prehode, stadione, tramvajске in železniške vagone* **E** †grafit + tvor. od (†)manija

grafoskóp -a in grafoskòp -ópa m (ô; ô ô) optična priprava za projiciranje besedila, podob na pro-sojnici na projekcijsko platno, steno: *uporabljati grafoskop; prenosni grafoskop; Malce starejši se še spominjajo grafoskopov, na katere je učitelj po-lagal prosojnice in jih projiciral na steno* **E** = hrv., srb. *grāfoskop* iz gr. *gráphō* 'pišem, slikam' + gr. *skopéō* 'opazujem, gledam'

gráfoterápija -e ž (â-i) izboljševanje, spreminja-nje počutja, samopodobe s spreminjanjem rokopi-sa: *Strokovnjak vam svetuje, kako s pomočjo grafo-terapije izboljšate svoje počutje in vplivate na pod-zavest* **E** ← agl. *graphotherapy*, nem. *Graphothe-rapie* iz gr. *gráphō* 'pišem, slikam' + (†)terapija

grammy -ja dt. [grêmi] in grêmi -ja m, člov. (ê) največja mednarodna nagrada za dosežke na področju glas-bene produkcije, ki se vsako leto podeljuje v Zdru-ženih državah Amerike: *Legendarni kralj bluesa BB King je v svojem 83. letu prejel grammyja za najbolj-ši album tradicionalnega bluesa | Michel Camilo, dobitnik gremijev, je eden največjih živih džezovskih pianistov* **E** ← agl. *grammy*, skrajšano iz *Gramopho-ne Award* 'nagrada Gramofon', iz (†)gramofón in *award* 'nagrada', po trofeji v obliki gramofona

granatirati -am nedov. in dov. (ī) obstreljevati z granatami: *Med prebivalci se širi strah, saj uporniki vztrajno grozijo, da bodo mesto granatirali* **E** (†)granáta¹

grand slam -- -a cit. [grênt slêm] m (ĕ, ê) šport. zmagana na štirih najpomembnejših tekmah, turnirjih v tenisu ali golfu v istem letu: *zmagovalec grand slama; turnir za grand slam v golfu; Po zmagah na vseh štirih turnirjih za grand slam v sezoni se je nemška teniška igralka okitila še z olimpijskim zlatom* **E** ← agl. *grand slam*, prvotno 'veliki slem', 'napoved vseh vzetrov v bridžu', iz *grand* 'sijajen, imeniten' in *slam* 'tresk, tlesk, pok'

grbína ^(SSK) -e ž (i) nav. mn. podolgovata nizka izboklina, ki poteka prečno čez cestišče, namenjena omejitvi, zmanjševanju hitrosti vožnje; cestna ovira, ležeči policaj: *cestne grbine; vožnja čez grbine; Kljub gostemu prometu se občina ni odločila za namestitev grbin* **E** (†)gr̄ba

gr̄di ^(SSK) -a -o prid. (f)

gr̄di ráček -ega -čka m (f, â) ekspir. **1.** člov. kdor je sprva gr̄d, manj uspešen, kasneje pa se kljub drugačnim pričakovanjem izkaže za lepega, uspešnega: *Temnolaska pravi, da je bila v mladosti gr̄di ráček, danes pa velja za eno najbolj privlačnih žensk na svetu* **2.** kdor ali kar ima navadno med vsemi najbolj neprimerne, nesprijemljive lastnosti: *Telekomunikacijski trg je ob siceršnji kar ugodni oceni znova gr̄di ráček tokratnega ocenjevanja države in njene pripravljenosti na vstop v Evropsko unijo*

grebátor -ja m, člov. (â) ekspir. kdor si zelo prizadeva doseči, dobiti kaj za lastno korist, zlasti ugled, denar, visok položaj v družbi: *velik grebátor; Sistem točkovanja in pomanjkanje solidarnosti je razlog, da vzgajamo otroke v grebatorje* **E** ← hrv., srb. *gr̄ebátor* iz †gr̄ebsti se

grebátorski -a -o prid. (â) ekspir. ki se nanaša na grebatorje ali grebatorstvo: *grebatorski maneuver; grebatorske sposobnosti; Sprašujem se, ali naj vstopim v ta pokvarjen, grebatorski in spolitiziran svet* **E** †grebátor

grebátorstvo -a s (â) ekspir. prizadevanje za dosego, pridobitev česa za lastno korist, zlasti ugleda, denarja, visokega položaja v družbi: *grebátorstvo za ocene; Politično grebátorstvo, kraja državne lastnine in spolno izkoriščanje zaposlenih delavk se po mojih merilih ne more šteti za uspeh* **E** †grebátor

gr̄ebsti se gr̄ebem se nedov. (ĕ) ekspir. zelo si prizadevati doseči, dobiti kaj za lastno korist, zlasti ugled, denar, visok položaj v družbi: *gr̄ebsti se za vsak evro; Politiki bi se lahko nehali gr̄ebsti zgolj za moč*

in za lastne koristi in začeli delovati v dobro vseh ljudi **E** ← hrv., srb. *gr̄ebsti se* iz (†)gr̄ebsti

greenpeaceovec -vca cit. [gr̄inpisovæc] in gr̄inpisovec -vca m, člov. (ī-ī) član mednarodne okoljevarstvene organizacije Greenpeace: *Zaključeno so želeli greenpeaceovci opozoriti na to, da je ubijanje kitov za raziskovalne namene nepotrebno | Na ekološko krizo so gr̄inpisovci opozarjali že junija 1981 v Nemčiji* **E** po imenu organizacije agl. *Greenpeace* iz *green* 'zelen' + *peace* 'mir'

gregôrček -čka m, živ. (ô) nav. mn., na Gorenjskem in v osrednji Sloveniji razsvetljena plavajoča hišica iz papirja, lesa, ki jo na gregorjevo navadno otroci spuščajo po potokih, rekah v znamenje začetka pomladi: *domiselni gregorčki; razstava gregorčkov; Gregorčke, ki so jih naredili v tržiških vrtcih in šolah, bodo po Tržiški Bistrici spustili jutri, ko se bo začelo večeriti* **E** po svetniku, papežu Gregorju Velikem (pribl. 540–604)

gregôrjevo -ega s (ô) 12. marec, ko se po ljudskem izročilu praznuje začetek pomladi: *praznovati gregorjevo; na predvečer gregorjevega; Vajenci in pomočniki so nekoč na gregorjevo v potok metali goreče šope slame in tako naznanili, da od tega dne naprej delajo pri dnevni svetlobi* **E** po svetniku, papežu Gregorju Velikem (pribl. 540–604)

gr̄emi †grammy

grickanje -a s (ī) **1.** ekspir. rahlo grizenje: *Psu dam med česanjem kakšno kost za grickanje, da se zamoti* **2.** jedenje prigrizkov, zlasti nezdravih, navadno med rednimi, glavnimi obroki: *čips za grickanje; Izpuščanje obrokov hrane, začarani krog čudežnih diet, grickanje vsak večer pred televizorjem – to je nekaj slabih prehranskih vzorcev* **E** †grickati

grickati -am nedov. (ī) **1.** ekspir. narahlo gristi; grizljati ^(SSK): *Mladi belgijski ovčarji, tako kot večina ovčarjev, radi grickajo, ščipajo, zlasti roke in noge premikajočih se ljudi* **2.** jesti prigrizke, zlasti nezdrave, navadno med rednimi, glavnimi obroki: *grickati kokice; Tako najstniki kot odrasli se premalo gibamo, izpuščamo zajtrk in druge obroke, grickamo zvečer pred televizorjem in se lotevamo čudežnih diet* **E** ← hrv., srb. *gr̄ickati* iz (†)gr̄isti

gr̄inpisovec †greenpeaceovec

grisín -a m (ī) nav. mn. hrustljivo slano pecivo iz kvašenega testa v obliki daljših paličic: *grizljati grisine; bučni grisini; polnozrnatni grisini; Grisine in nekaj listov rukole ovijemo z rezino pršuta* **E** ← it. *grissino* iz severnoit. *grissin* iz *ghersa* (d pan) 'ozka štruca (kruha)'

grivna ^{SSKJ} -e ž (i) denarna enota Ukrajine: *vednost grivne; Nacionalna valuta grivna je dokaj uspešno prestala vihar, ki ga je v Evropo zanesla azijska finančna kriza* **E** ← ukr. *grývnja*, prvotno 'ogrnica', iz (†)gríva

grozljivka ^{SSKJ} -e ž (i) ekspr. kar je zelo neprijetno, težavno, neustrezno: *doživljati pravo grozljivko; Sanjska dirka se je hitro spremenila v grozljivko* **E** (†)grozljív

grúzijščina -e ž (ú) gruzinski jezik; gruzinščina: *Tu je mogoče slišati albanščino, romunščino, srbščino, makedonščino, bolgarščino in celo gruzijščino, zato se zdi, kakor da se je mesto povrnilo v svoje turške ali celo bizantinske čase* **E** iz grúzijški po imenu države Gruzija

gruzínščina -e ž (i) gruzinski jezik; gruzijščina: *Iz radovednosti se je naučil tudi nekaj gruzinščine, pa tudi drugi manj znani jeziki so zbujaali njegovo zanimanje* **E** (†)gruzínski

gsm †GSM

GSM -a in -- in gsm -a in -- [geesèm -êma] m (è è) krat. **1.** manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; mobi¹, mobilec, mobilnik, mobilni telefon, mobitel, prenosni telefon: *kupiti nov GSM; poklicati po GSM-u; Predrzneži, ki so ga napadli, so zahtevali GSM, in ker jim ga ni takoj dal, so si ga vzeli sami* **2.** mobilno telekomunikacijsko omrežje, izdelano v skladu s svetlobnim standardom digitalne mobilne telefonije: *GSM je digitalni sistem, ki ga je mogoče uporabljati v skoraj vseh državah* **E** ← agl. *GSM*, kratica za *g(lobal) s(ystem for) m(obile communications)* 'svetovni sistem mobilnih komunikacij'

GSM- [geesèm] prvi del zložen (è) ki se nanaša na mobilno telekomunikacijsko omrežje, izdelano v skladu s svetlobnim standardom digitalne mobilne telefonije: *GSM-omrežje* in omrežje GSM; *GSM-aparat* in aparat GSM; *GSM-telefon* in telefon GSM **E** †GSM

GSO -- [geesó] m (ô) nav. mn., krat. organizem, katerega genski material je spremenjen z metodami genske tehnologije; genetsko spremenjeni organizem, gensko spremenjeni organizem: *vsebovati GSO;*

register GSO; gojenje GSO; Delo z GSO v laboratorijih poteka po pravilih dobre laboratorijske prakse z upoštevanjem mednarodnih varnostnih pravil **E** kratica za *g(ensko) s(premenjeni) o(rganizem)*

gúglanje †googlanje

gúglati †googlati

gumenják -a m (á) napihljiv gumijast čoln: *manjši gumenjak; vojaški gumenjak; Pred Gradežem je italijanska obalna straža reševala gumenjak z osmimi ljudmi, ki so ostali na morju, ker se jim je pokvaril motor* **E** ← hrv., srb. *gumènják* iz (†)gúma

gúmitvíst -a m (û-î) otroška igra, pri kateri se izmenično preskakuje trakova v obroč zvezane napete elastike: *skakati gúmitvist; Otroci so klepetali, se igrali ravbarje in žandarje, ristanec in gúmitvist* **E** ← nem. *Gummitwist* iz *Gummi(band)* 'elastika' + (†)tvíst

gurú -ja m, člov. (û) **1.** hinduistični duhovni učitelj ali vodja: *indijski guru; Hindujski guruji grozijo s protesti, če vlada ne bo poskrbela za reko, v katero se zlivajo vse mogoče odplake* **2.** idejni učitelj ali vodja sploh: *Menim, da je naloga vsakega duhovnega iskalca, da si najde pravega guruja* **3.** ekspr., navadno s prilastkom vodilni, medijsko najbolj prepoznaven strokovnjak, poznavalec določenega področja: *finančni guru; modni guru; oglaševalski guru; Prejšnji teden je zasebno starostno varčevanje previdno pohvalil tudi vrhovni guru ameriškega gospodarskega razvoja* **E** ← agl. *guru*, nem. *Guru* ← hindi *gurū* < stind. *gurú-* 'učitelj' < 'pomemben, spoštovanja vreden' < 'težek'

gurújski -a -o prid. (û) ki se nanaša na guruje: *gurujska mistika; gurujska podoba; Sloveniji je treba ponuditi alternativo gurujskim nasvetom o tem, da je raka ali katero koli drugo bolezen mogoče izstradati* **E** †gurú

gverílski ^{SSKJ} -a -o prid. (i)

gverilsko vrtnárjenje -ega -a s (î, á) vrtnárjenje zlasti na opuščjenih, zanemarjenih javnih mestnih površinah z namenom ustvarjanja lepšega, prijetnejšega bivalnega okolja: *Slovenci potrebe po gverilskem vrtnárjenju menda ne čutimo tako močno kot ljudje v velemestih po svetu, ker nam je narava bolj dostopna*

H

habitat -a m (ā) biol. življenjski prostor rastlinske ali živalske vrste: *naravni habitat; ogroženi habitat; ohranjanje habitatov; Nekateri negativni vplivi so povzročili uničenje in onesnaženje ptičjih habitatov* **E** ← nem. *Habitat* ← lat. *habitātum* 'kar je poseljeno' iz *habitāre* 'poseljevati'

hadezejevec -vca m, člov. (č) član, pristaš stranke Hrvaška demokratska skupnost: *nekdanji hadezejevec; V koaliciji s hadezejevci sta le dve obrobni desnosredinski stranki, zato je njihov obstoj na oblasti odvisen od glasov stranke upokojencev in treh poslancev srbske manjšine* **E** po hrv. kratici *HDZ* za *H(rvatska) d(emokratska) z(ajednica)* 'Hrvaška demokratska skupnost'

hadž -a m (ā) muslimansko letno romanje v Meko: *opraviti hadž; odpraviti se na hadž; konec hadža; Priprave na hadž, dolžnost vsakega muslimana, ki si to lahko privoščī, so dolgotrajne, saj je treba v praksi zbrati dovolj denarja in si priskrbeti soglasje delodajalca za koriščenje veliko prostih dni* **E** ← bos. *hādž* ← tur. *hac* ← arab. *ḥadž*

haiderizacija -e cit. [hajderizácija] ž (á) uveljavljanje, uveljavitev skrajno desničarske politike, nazorov, ki jih je zastopal avstrijski politik Jörg Haider: *Nekateri tudi protestirajo proti še večji haiderizaciji Koroške, ki se je začela s poimenovanjem mostu čez Dravo po pokojnem glavarju* **E** po avstrijskem politiku *Jörgu Haiderju* (1950–2008)

haiku¹ -ja cit. [hajkú in hájku] m (ū; ā) lit. pesem iz treh verzov po pet, sedem in pet zlogov, ki zgoščeno prikazuje trenutek iz narave, povezan z dogajanjem v človekovi notranjosti: *pisanje haikujev; Haiku je čisti izraz razpoloženskega stanja* **E** ← agl. *haiku* ← jap. *haiku*, skrajšano iz *hai(kai no) ku* 'del pesnitve, sestavljene v pesniški obliki haikai'

haiku² -- v prid. rabi haikujevski (1), haikujski (1): *haiku festival; Že kmalu si je ustvaril sloves plodnega in virtuoznega pesnika haiku poezije*

haikuist -a cit. [hajkuíst] m, člov. (ī) lit. kdor piše haikuje: *Sodba japonskih učiteljev za zahodne haikuiste ni več edino veljavna* **E** ↑haiku¹

haikujevski -a -o cit. [hajkújeŷski] prid. (ū) lit. **1.** ki se nanaša na haiku; haiku², haikujski (1): *Naslov*

je zapisan v značilnih treh haikujevskih vrsticah **2.** značilen za haiku; haikujski (2): *Prevajalka je odlično ujela haikujevski ritem* **E** ↑haiku¹

haikujski -a -o cit. [hajkújski] prid. (ū) lit. **1.** ki se nanaša na haiku; haiku², haikujevski (1): *Urednik haikujskega stripovskega kataloga je zapisal, da je radikalnost haikuja v njegovi neposrednosti in preprostosti, v tem pa je soroden z izraznostjo stripa* **2.** značilen za haiku; haikujevski (2): *Njeni haikujski zapisi izvirajo iz najrazličnejših situacij – iz narave in z mestnih ulic* **E** ↑haiku¹

halloween -a cit. [hêloúin] m (č) noč med 31. oktobrom in 1. novembrom, ko se zlasti otroci, mladi oblečejo v kostume, navadno čarovniške, in v izdolbene, izrezljane buče vstavlja sveče; noč čarovnic: *Na prvi leseni stopnici in na vrhu lesene ograje stopnišča sta na halloween ali noč čarovnic že čakali votli in mrtvaško izrezljani buči* **E** ← škot. agl. *Halloween*, skrajšano iz *Allhallow-even* 'večer vseh svetnikov' iz *all* 'vsi' + *stagl. hallow* 'svet' + *even(ing)* 'večer'

haló^(SSK) medm. (ō) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu izraža začudenje in navadno tudi nestrinjanje: *Halo, to je poneverba, izmišljotina!* **E** ← nem. *hallo*, velelnik od stvnem. *halōn* 'iti po koga, pripeljati'

halogénka -e ž (č) pog. žarnica, v kateri seva svetlobo ionizirana jodova para; halogenska žarnica^(SSK): *V sprejemnici sem se odločila za kombinacijo vgradnih halogenk in lestenca* **E** (↑)halogén

hálti -ja m (ā) priprava iz vrvic ali jermenov, ki se da psu na glavo, da ga lahko vodimo: *Psa bodo s háltijem poskusili odvaditi tega, da vleče in se zaganja v vse smeri* **E** po imenu izdelka *Halti*[®] britanskega proizvajalca The Company of Animals iz agl. *halt* 'ustaviti (se)'

halucinatórni -a -o prid. (ō) psiht. ki temelji na halucinaciji; halucinatorični^(SSK): *Znane so številne hude posledice jemanja ekstazija: dolgotrajne psihoze in ponavljajoča se halucinatorna stanja* **E** (↑)halucinirati

halucinogén -a m (č) psiht. snov, ki povzroča halucinacije: *uživati halucinogene; LSD je med uživalci drog najpogosteje uporabljeni halucinogen, pri tem pa tudi najmočnejši* **E** ↑halucinogéni

halucinogéni -a -o prid. (ê) psiht. ki povzroča halucinacije: *halucinogene droge; halucinogene gobe; halucinogena snov; Med lončeno posodo so arheologi odkrili tudi halucinogeni kaktus, druge halucinogene rastline, pripomočke za drogiranje in celo mumijo šamana z zelišči* **E** ← nem. *halluzinogen* iz (†)halucin(irati) + (†)gén

hamásovec -vca m, člov. (â) pripadnik palestinskega odporiškega gibanja Hamas: *napad hamasovcev; Palestinska policija je v dve četrti v Gazi zapeljala oklepnike in se spopadla s hamasovci* **E** po arab. *Hamās*, dobesedno 'vnema, navdušenje', kar je hkrati kratica za *Harakat al muqāwama al islāmijja* 'Islamsko odporiško gibanje'

happening ^(SSKJ) -a cit. [hêpening-] in hêpening -a m (ê) javni dogodek, zlasti kulturni, športni, zabavni; prireditve ^(SSKJ): *glasbeni happening; V nedeljo je pritegnil pozornost frizerski happening, na katerem so nakazali modne usmeritve v frizerstvu in kozmetiki* **E** ← agl. *happening* iz *happen* 'zgoditi se'

hardcore¹ -ra in hard core -- -ra cit. [hártkór] in hártkór -a m (â-ô) zvrst elektronske glasbe iz 90. let 20. stoletja, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki: *Moram opozoriti, da je bilo v naši zvrsti, sploh pa v pravem ameriškem hardcoru, sporočilo vedno pomembnejše od glasbe | Ko smo bili mladi, smo poslušali samo metal in hard core | Pitchshifter je bend, ki se je na začetku 90. let obrnil h koreninam britanskega pankaa in ameriškega hardkora* **E** ← agl. *hard-core* 'grob' iz *hard* 'trd, težek' + *core* 'jedro, sredica'

hardcore² -- v prid. rabi: *hardcore glasba; Kot najstnica je pela v hardcore skupini*

hárd dísk -- -a m (â, î) elektronska naprava z vrtečo se magnetno ploščo za shranjevanje podatkov in informacij; trdi disk ^(SSKJ), disk: *500 GB hard diska; Računalniško obdelan material s hard diska je potrebno prenesti nazaj na običajni filmski trak* **E** ← agl. *hard disk* iz *hard* 'trd' in (†)dísk

hárdkór †hardcore¹, hardcore²

hard rock¹ -- -a in hardrock -a cit. [hárt rók] in hárd-rók -a m (â, ô) zvrst rokove glasbe, za katero so značilni okrepljeni, agresivnejši zvoki, zlasti električnih kitar: *Poslušam vse, od klasike do najtežjega hard rocka | Zamenjal sem že mnogo žanrov, od džeza do hardrocka | Skupina igra nekakšno mešanico hardrocka in metala* **E** ← agl. *hard rock* iz *hard* 'trd' in (†)róck

hard rock² -- -- v prid. rabi hardrockovski: *hard rock skupina; Skupina je v osemdesetih postala ena najbolj priljubljenih ameriških hard rock zasedb*

hardrocker -ja cit. [hárdróker] in hárdróker -ja m, člov. (â-ô) **1.** pripadnik mlajše generacije, ki se navdušuje za hardrockovsko glasbo: *Obeta se enkratno doživetje za vse obiskovalce koncerta, predvsem za hardrockerje | Slovenskim hardrockerjem so se pridružili še hrvaški, avstrijski in italijanski navdušenci* **2.** hardrockovski glasbenik: *To je tisti hardrocker, ki mu nikoli ni zares uspelo, kljub temu pa je od nekdaj na sceni in ga pozna veliko ljubiteljev te zvrsti glasbe | Na koncertu so hardrockerji povsem razvneli občinstvo* **E** †hard rock¹

hardrockovski -a -o cit. [hárdrókouški] in hárd-rókovski -a -o prid. (â-ô) ki se nanaša na hard rock; hard rock²: *Njihov namen je bil, da povežejo surov hardrockovski zvok z elektronsko podlago | V prostem času je bil član hardrockovske skupine* **E** †hard rock¹

hárdrók †hard rock¹, hard rock²

hárdróker †hardrocker

hárdrókovski †hardrockovski

harekrišnovce -vca m, člov. (î) pripadnik verske skupnosti, ki časti hinduističnega boga Krišno; krišnovce: *Večina razmišlja o harekrišnovcih kot o sekti, ne da bi vedeli, kakšno veličastno znanje se skriva v njihovih religioznih spisih* **E** po mantri *Hare Krišna* ← stind. *hare kṛṣṇa*, po vzdevku bogu Višnuju *Hare* in imenu boga *Krišna*

harmonogram -a m (â) **1.** formalni pregled usklajenosti pravnih pravil določene države s pravili širše skupnosti, s katero se ta država povezuje: *Še le uporaba mednarodno primerljive metodologije, usklajenosti zakonodaje, ki jo predstavlja ta harmonogram, je pokazala realno stanje usklajenosti naše zakonodaje z evropsko* **2.** pregled usklajenosti česa znotraj širšega sploh: *Natančni časovni harmonogram z zaporedjem posameznih nastopov bo na voljo na kraju dogodka* **E** ← nem. *Harmonogramm* iz (†)harmon(ija) + gr. *grámma* 'pisanje, črka'

háski -ja in husky -ja cit. [háski] m, žv. (â) močen vlečni pes z gosto dlako: *Srce se ji trga, ko mora psa pasme haski oddati dobrim ljudem na deželo* **E** ← agl. *husky* ← *Ehuskemay* ali eskimsko *Huskemaw* 'eskimski'

hášišar -ja m, člov. (â) kdor uživa hašiš: *Naj priznajo, da bi radi legalizirali mamila samo zato, ker so hašišarji* **E** (†)hášiš

hazardêrstvo -a s (ê) igranje za denar, navadno s kartami ali kockami, katerega izid je odvisen od naključja: *patološko hazarderstvo; Zaradi hazarderstva je zabredel v dolgove* **E** (†)hazardêr

hčerinski ^(SSK) -a -o prid. (†) ki se nanaša na vsako od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *ustanoviti hčerinsko družbo; ustanoviti hčerinsko podjetje; Za razmere in poslovanje v državnih bankah in njihovih hčerinskih bankah v tujini so pred slovenskimi davkoplačevalci odgovorni predvsem finančni ministri kot predstavniki lastnice – države* **E** (†)hčérin

hčí ^(SSK) hčére ž (†) (ē) vsaka od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *Delavke trdijo, da matična družba ni spoštovala zakona o finančnem poslovanju podjetij in da je bil stečaj hčere v Dobovi zrežiran* **E** = steslov. *dvšti*, hrv., srb. *kíci*, češ. *dcera*, rus. *dóčb* < slovan. **dvŕi* = litov. *duktė*, stind. *duhitár-*, gr. *thygátēr*, got. *daúhtar* < ide. **d^hugh₂tér*

hearing -a cit. [híring] m (†) predstavitev kandidata za določeno visoko politično funkcijo v obliki zaslišanja: *opraviti hearing; parlamentarni hearing; Upam, da ste te moje pripombe, ki sem vam jih dal že na hearingu, dobronamerno sprejeli* **E** ← agl. *hearing* iz *hear* 'slišati, poslušati'

heavy metal¹ -- -a cit. [hêvi mêtal in metál] m (ē, ê; â) zvrst rokavske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; metal¹, težki metal: *igrati heavy metal; poslušati heavy metal; Čeprav med ljubitelji heavy metala prevladuje skoraj izključno črna barva, jih lahko označimo za zelo pisano družino* **E** ← agl. *heavy metal* iz *heavy* 'težek' in *metal* 'kovina'

heavy metal² -- -- v prid. rabi heavymetalni, heavymetalški, metal², metalški, težkometalni, težkometalski: *heavy metal festival; heavy metal klub; heavy metal skupina; Kot najstnik je igral bobne v heavy metal bendu*

heavymetalec -lca cit. [hêvimetálac] m, žlov. (ê-â) **1.** kdor se navdušuje za heavymetalško glasbo; metalec, težkometalec: *V zraku je bilo čutiti simbolično sovraštvo med heavymetalci in punkerji* **2.** heavymetalški glasbenik; metalec, težkometalec: *Na Novem rocku so prva leta poleg punkerjev, ki so bili tedaj še povsem neortodoksni, nastopili heavymetalci, Laibach, Videosex in celo Agropop* **E** ↑heavy metal¹

heavymetalni -a -o cit. [hêvimetální] prid. (ê-â) ki je v zvezi s heavymetalci ali heavy metalom; heavy metal², heavymetalški, metal², metalški, težkometalni, težkometalski: *heavymetalna glasba; V najstniških letih je v domači Švici prepeval pri heavymetalni skupini Conspiracy* **E** ↑heavy metal¹

heavymetalški -a -o cit. [hêvimetálski] prid. (ê-â) ki se nanaša na heavymetalce ali heavy metal; heavy me-

tal², heavymetalni, metal², metalški, težkometalni, težkometalski: *Celotna plošča ponuja najrazličnejše vizije rapa, od tistega, temelječega na reggaeju, do žagajoče heavymetalškega* **E** ↑heavy metal¹

hëkanje -a in hëkanje -a s (ē; ê) pog. vdiranje v tuje računalniške sisteme in povzročanje škode, zlasti s spreminjanjem, prisvajanjem podatkov: *omrežno hekanje; Hëkanje ni rezervirano samo za internet, ki je tako ali tako najbolj spremenljiv segment računalništva* **E** ↑hëkati

hëkati -am in hëkati -am nedov. (ē; ê) vdirati v tuje računalniške sisteme in povzročati škodo, zlasti s spreminjanjem, prisvajanjem podatkov: *Če bi imel več znanja, ne bi hekal šolskih računalnikov, ampak velike banke* **E** ← agl. *hack*, prvotno 'prebiti se skozi, prodreti' < 'razsekati'

hëker -ja in hëker -ja m, žlov. (ē; ê) **1.** kdor vdira v tuje računalniške sisteme: *računalniški heker; vdor hekerjev; boj proti hekerjem; Hekerji lahko brez posebnih težav vdrejo v osebni računalnik uporabnika v internetu in mu uničijo ali prepišejo podatke* **2.** kdor z navdušenjem spreminja programske opremo: *Skupina dobro znanih hekerjev je na prireditvi ponudila zbirko programov, ki res omogočajo anonimno brskanje v internetu* **E** ← agl. *hacker* iz ↑hëkati

hëkerski -a -o in hëkerski -a -o prid. (ē; ê) ki se nanaša na hekerje ali hekanje: *hekerski napad; hekerski vdor; hekersko orodje; Dejstvo je, da bodo hekerji in hekerske skupine, ki želijo prevzeti nadzor nad računalniki nevednih uporabnikov, največkrat poskušali napasti prav najbolj razširjen operacijski sistem* **E** ↑hëker

hëkerstvo -a in hëkerstvo -a s (ē; ê) pojavljanje hekerjev in njihova dejavnost: *Da je slovensko računalniško hekerstvo dobro razvito, kaže primer zlorab uporabniških imen in gesel za dostop na internetu* **E** ↑hëker

helidróm -a in heliodróm -a [helíjodrom] m (ô) označena ploščad za vzletanje in pristajanje helikopterjev; heliport: *Zaradi slabega vremena s svojim helikopterjem ni mogel pristati na običajnem helidromu | Bolnišnica bo kmalu obnovila tudi heliodrom, jeseni pa odprla nove prostore otroškega oddelka* **E** = hrv. *hëlidrom* iz (†)heli(kópter) + (†)(aero)dróm

heliodróm ↑helidróm

helipórt ↑helipórt

helipórt -a in helipórt -a [helíjopórt] m (ô) označena ploščad za vzletanje in pristajanje helikopterjev; helidrom: *V bolnišnici bodo letos zgradili parkirno hišo in heliport na južnem delu bolnišnič-*

nega kompleksa | Pravi heliport ima samo bolnišnica Jesenice, kjer je pristajališče pripravljeno na strehi ambulantnega dela **E** ← agl. heliport iz (†) heli(kópter) + (†)pórt

hemofilik -a m, žlov. (i) kdor ima hemofilijo: družstvo hemofilikov; zdravljenje hemofilikov; Brez zdravniške pomoči so hemofiliki v življenjski nevarnosti, kajti že majhne rane privedejo do neustavljivih krvavitev **E** (†)hemofilija

hêpening †happening

heroínski -a -o prid. (i) ki se nanaša na heroin: heroínski odvsnik; heroínska pot; Pred nadaljevanjem sojenja sedmerici iz domnevne gorenjske heroínske naveze je veliki senat kranjskega okrožnega sodišča zavrnil večino dokaznih predlogov obrambe **E** (†)heroín

hêrpesni -a -o prid. (ê) ki se nanaša na herpes; herpetični: Tiste, pri katerih zdravniki ugotovijo herpesno okužbo, opozorijo, da se zelo hitro prenaša na partnerja **E** (†)hêrpes

herpétični -a -o prid. (ê) ki se nanaša na herpes; herpesni: herpétična okužba; herpétično vnetje; Najprej se pojavijo drobni mehurčki, ki se pozneje združijo v herpétični izpuščaj **E** (†)hêrpes

hétéro -- prid. (ê) pog. spolno nagnjen do oseb drugega spola; heteroseksualni^(SSK), straight: hetero moški; hetero par; hetero skupnost; Moja sestra je hetero **E** (†)hetero(seksuálen)

hétéroseksuálec -lca m, žlov. (ê-â) kdor čuti spolno nagnjenje do oseb nasprotnega spola: homoseksualci in heteroseksualci; Heteroseksualcev nihče ne sili, da se poročijo, toda če se hočejo, to lahko storijo **E** univerbizirano iz heteroseksuálen človek

hidroizolácija -e ž (î-â) **1.** obdajanje, premazovanje s snovjo, materialom, ki ne dopušča prehajanja vlage, vode: Porušili bodo še notranje nenosilne stene, poskrbeli za hidroizolacijo kleti ter začeli s pripravljalnimi deli za namestitev ogrevanja **2.** izdelek iz snovi, materiala, ki pri kaki stvari ne dopušča prehajanja vlage, vode: proizvodnja hidroizolacij; zamenjava hidroizolacije; Tisto popoldne je opravljal krovna dela na strehi, pokriti z zaključnim slojem hidroizolacije **E** †hidroizolirati

hidroizolácijski -a -o in hidroizolácijski -a -o prid. (î-î; î-â) ki se nanaša na hidroizolacijo: hidroizolácijski materiali; Sanacija je mogoča s prosojnimi in barvnimi hidroizolácijskimi premazi ali z dekorativnim kremenčevim peskom **E** †hidroizolácia

hidroizolírati -am dov. in nedov. (î-î) obdati, premazati s snovjo, z materialom, ki ne dopušča prehajanja vlage, vode: Tla v kleti je treba hidroizolirati in toplotno izolirati **E** (†)hidro... + (†)izolírati

hídromasáža -e ž (î-â) masaža z vodo, vodnimi curki: Hidromasaža se izvaja s pomočjo profesionalnega sistema, ki greje vodo do temperature 37 stopinj Celzija **E** (†)hidro... + (†)masáža

híperaktíven -vna -o prid. (î-î) **1.** zelo, pretirano aktiven: Iz ZDA prihaja generacija hiperaktivnih modnih ustvarjalcev, ki predstavlja zelo izvirno izbrano modo **2.** ki kaže nenormalno zvečano aktivnost, zlasti telesno: hiperaktiven otrok; hiperaktivna motnja; hiperaktivno vedenje; Ščitnica je hiperaktivna pri približno dveh odstotkih žensk in 0,2 odstotka moških **E** (†)hiper... + (†)aktíven

híperaktívност -i ž (î-î) **1.** visoka, pretirana aktivnost: Njegova hiperaktivnost, nenavadna žilavost in vse izrazitejša dejavnost v političnem in javnem življenju so ga spremenile v državnega funkcionarja, o katerem se največ govori in piše **2.** nenormalno zvečana aktivnost, zlasti telesna: otrok s pomanjkljivo pozornostjo in hiperaktivnostjo; Škodljive kemikalije povzročajo nepravilnosti v razvoju možganov pri milijonih otrok, kar se kaže v številnih boleznih, kot so avtizem, hiperaktivnost in tudi mentalna zaostalost **E** †hiperaktívност

hípermárket -a m (î-â) trg. samopostrežna blagovnica s 1000 do 3000 m² prodajne površine: odpreti hipermarket; zgraditi hipermarket; Najbolj ogroženi so mali trgovci, prodajalne v mestnih središčih, ki dobesedno zamirajo, medtem ko prodaja v velikih nakupovališčih in hipermarketih še naprej cveti **E** (†)hiper... + (†)márket

híperpovezáva -e ž (î-â) element računalniškega dokumenta, ki omogoča premik v drug dokument ali na drugo mesto v istem dokumentu; link, nadpovezava, povezava (2): odstraniti hiperpovezavo; vstavljanje hiperpovezave; Ko bodo uporabniki dokumenta kliknili hiperpovezavo, se bo prikazalo pogovorno okno za pošiljanje e-poštnega sporočila **E** (†)hiper... + (†)povezáva

híperproduktíven -vna -o prid. (î-î) zelo, čezmerno produktiven: Napoveduje se ponovni nastop enega najvidnejših predstavnikov svetovne neodvisne elektronike, hiperproduktivnega producenta, avtorja, pisca in teoretika **E** (†)hiper... + (†)produktíven

hípertéktst -a m (î-ê) besedilo, v katerem so nadpovezave na druga besedila: Hipertekst pomeni uporabniku prijazno rešitev, ki omogoča preiskovanje velikih količin besedil, številskih in grafičnih informacij **E** ← agl. hypertext iz (†)hiper... + (†)téktst

hípertéktstni -a -o prid. (î-ê) ki se nanaša na hipertekst: Neveljavne povezave lahko avtorji dokumentov nadomestijo z veljavnimi, hkrati pa odpravijo

tudi tipkarske napake pri pisanju hipertekstnih povezav **E** †hipertéktst

hipertenzívni -a -o prid. (í) med. ki se nanaša na povišan tlak v arterijah: *hipertenzívni bolnik; hipertenzívna motnja; hipertenzívno zdravilo; Tik pred iztekom njenega delavnika je nasvet, ki ga je dala, morda rešil življenje človeku, ki so ga pripeljali na urgenco zaradi hipertenzívne krize* **E** (†)hiperten-zíja

híphôp¹ -a in híp hóp -- -a m (î-ô) moderna plesna glasba, spremljana z ritimiziranim petjem, recitiranjem: *poslušati hiphop; koncert hiphopa; Danes poslušam mešanico hiphopa, rocka, popa in podobno* **E** ← agl. *hip hop* 'poskakovanje'

híphôp² -- v prid. rabi: *hiphop koncert; hiphop glasba; hiphop zasedba; Igrajo glasno mešanico me-tala in hiphop ritmov*

híphôpar -ja m, člov. (î-ô) **1.** pevec, plesalec hiphopa; hiphoper: *hiphoper nastop hiphoparjev; Znani plesalec v oddaji ne bo plesal, bo pa namesto njega to počel hiphopar* **2.** kdor se navdušuje za hiphop: *Za naslednje leto sem hotela kupiti širša oblačila, pa je mami rekla, da bom kot hiphopar* **E** †híphôp¹

híphôper -ja m, člov. (î-ô) pevec, plesalec hiphopa; hiphopar (1): *ameriški hiphoper; Pred časom sva s prijateljem ob enih ponoči iskala klub, v katerem je imela nova generacija hiphoperjev priložnostni festival* **E** ← agl. *hiphopper* iz †híphôp¹

hípijevski -a -o prid. (í) ki se nanaša na hipije: *hípijevska generacija; hípijevska kultura; hípijevska komuna; Leta 1969 se je v Woodstocku začel tridnevni glasbeni festival, ki je pomenil vrhunec hípijevskega gibanja* **E** (†)hípi

hípijevstvo -a s (î) v drugi polovici 20. stoletja, zlasti v zahodnih državah pojav mlajše generacije, katere način življenja se kaže v izrazitem zanikanju družbenih norm: *V mojih mladih letih je oče trmoglavo nasprotoval in kritiziral vse, kar je bilo novega, od rokenrola do hípijevstva* **E** (†)hípi

hípnoterapévt -a m, člov. (î-ê) strokovnjak za hipnoterapijo: *Že s samo enim obiskom pri hipnoterapevtu imate enake možnosti, da prenehate s kajenjem, kot nekdo, ki se počasi odvaja že šest mesecev* **E** po zgledu agl. *hypnotherapist* iz (†)hipno(tizírati) + (†)terapévt

hípnoterapíja -e ž (î-î) zdravljenje s hipnozo: *Britanska pevka se je udeležila hípnoterapije, s katero naj bi brzdala svoje prehranjevalne navade* **E** ← agl. *hypnotherapy* iz (†)hipno(tizírati) + (†)terapíja

hípoterapíja -e ž (î-î) zdravljenje, pri katerem se uporablja konj, ježa na konju: *Predsednik kopr-*

skega odbora je društvu predal konja, ki ga bodo v društvu uporabljali za že uveljavljeno terapevtsko metodo – hípoterapíjo **E** ← nem. *Hippotherapie* iz (†)hípo... + (†)terapíja

híspanístika -e ž (í) veda o španskem jeziku in književnosti: *Pleše dvajset let, tudi balet, džez balet in salso, ko pa jo je študij híspanístike ponesel v Buenos Aires, je dušo zapisala argentinskemu tangu* **E** (†)híspaníst

hít^(SSK) -a m (î) v določenem času najbolj uspela, popularna stvar: *filmski hit; modni hit; velik hit; Prodajalci opažajo, da so letošnji hit plišaste igrače, ki so videti kakor žive, igrače, ki premikajo noge, govorijo, se smejejo ali jočejo* **E** ← agl. *hit*, prvotno 'udarec, zadetek'

hítri^(SSK) -a -o prid. (í)

hítra hrána -e -e ž (í, á) hrana v posebnih restavracijah, ki za pripravo ne zahteva veliko časa in ki se lahko vzame s seboj; fast food¹ (1), hitro pripravljena hrana: *priprava hitre hrane; restavracija s hitro hrano; Čezmerno telesno težo strokovnjaki pripisujejo navdušenju nad hitro hrano*

hítra póšta -e -e ž (í, ô) **1.** dostava pošiljk v krajšem roku: *prejeti po hítri pósti; dostaviti s hitro pósto; mednarodna hítra pósta; V Sloveniji zdaj s posebno hitro pósto potuje okrog 5,5 milijona pisemskih ali paketnih pošiljk na leto* **2.** podjetje za dostavo pošiljk v krajšem roku: *Ostala mi je še zadnja ura, da pokličem hitro pósto in oddam pošiljko, če želim, da do zadnjega roka prispe v Bologno*

hítro pripravljena hrána -- -e -e ž (í, â, á) hrana v posebnih restavracijah, ki za pripravo ne zahteva veliko časa in ki se lahko vzame s seboj; fast food¹ (1), hitra hrana: *prodaja hitro pripravljene hrane; restavracija s hitro pripravljeno hrano; Zdravo prehrano, s katero se že od nekdaj ponašajo v sredozemskih državah, s španskih jedilnikov počasi izpodriva ameriška hitro pripravljena hrana*

hív¹ †HÍV

hív² -a m (î) virus, ki se prenaša z nekaterimi telesnimi tekočinami in povzroča aids; HIV: *Strokovnjaki ocenjujejo, da danes živi na svetu okoli 40 milijonov okuženih s hívom* **E** †HÍV

HÍV -- in -a in hív¹ -- in -a m (î) krat. virus, ki se prenaša z nekaterimi telesnimi tekočinami in povzroča aids; hív²: *okužiti se s HIV; Slovenija ima po podatkih Inštituta za varovanje zdravja med uporabniki drog zelo nizko okuženost z virusom hepatitis in HIV-a, kar kaže na pravočasno izvajanje ustrež-*

nih ukrepov **E** ← agl. *HIV*, kratica za *h(uman) i(mmunodeficiency) v(irus)* 'virus človeške imunске pomanjkljivosti'

hládni ^(SSK) -a -o prid. (á)

hládni bifé -ega -êja m (á, ê ê) **1.** miza s hladnimi jedmi in pijačami na družabni prireditvi, v restavraciji: *V kuhinji s skupnimi močmi uredimo hladni bifé, v veliki jedilnici, podobni klasični gostilni s šankom, pa odmaknemo mize in klopi ob rob, razmestimo stole v krog in že imamo plesišče* **2.** jedi in pijače, ki se ponudijo nekuhane ali ohlajene: *Zvitke prevezemo s tremi, štirimi stebelci drobnjaka, ponudimo s kruhom ali kot sestavni del hladnega bifeja*

hóbit -a m, živ. (ô) majhno, človeku podobno, zelo iznajdljivo bitje iz Tolkienovih literarnih del: *Slišal sem že o čudnih rečeh, ki se godijo v tej deželi, ampak za hobite, ki bi spali na prostem pod drevesom, pa menda res še nisem slišal* **E** ← agl. *hobbit*, popularizirano po zgodbah *Johna Ronalda Reuela Tolkiena* (1892–1973), a že prej znano v angleški narodopisni dediščini

hóbok -a m (ô) posoda za tekočine ali sipek material s pokrovom in enim ali dvema ročajema: *Poleti se je znanca v povsem novem avtu polil cel hobok barve za fasade* **E** ← nem. *Hobcock*, po agl. tvrdki *Thomas Hubback & Son* (od 1765)

hòd ^(SSK) hoda m (ô ô) ena ali več jedi, navadno kuhanih, ki tvorijo samostojni del v okviru enega obroka: *Za vrsto jedi, število hodov in ceno menijev se je mogoče dogovoriti s šefom kuhinje* **E** dobesedni prevod agl. *course* 'tek, potek' in 'ena od jedi v obedu' ← stfr. *cors* 'tek' < lat. *cursus* iz *currere* 'teči'

hodúlja ^(SSK) -e ž (ú) nav. mn. oporna priprava na štirih nogah za pomoč invalidom, starejšim ljudem pri hoji; hojica (2): *Imam pripomoček, hoduljo, ki jo pri daljši hoji moram imeti pri sebi, ker dobesedno mi kar noge odpovedo in ne morem nikamor* **E** (†)hoditi

hójica -e ž (ô) **1.** priprava na kolescih, ki omogoča otroku, ki še ne hodi, gibanje po stanovanju: *Ali je hojica koristna za otrokov razvoj ali mu v resnici škodi?* **2.** oporna priprava na štirih nogah za pomoč invalidom, starejšim ljudem pri hoji; hodulja: *Čprav smo bile vse tri na berglah, sama pa sem prve dni hodila s hojico, so nam namenili najbolj oddaljeno mizo v jedilnici* **E** (†)hójca

hóldinški -a -o prid. (ô) ekon. ki se nanaša na holding: *holdinška družba; holdinško podjetje; V Nafti so se odločili za holdinško organizirano poslovanje podjetja* **E** (†)hólding

holístični -a -o prid. (i) ki obravnava človeka celovito, tako da pri zdravljenju bolezni upošteva medsebojno učinkovanje telesnih, duševnih in družbenih dejavnikov: *holistični center; holistični pristop; Pri zdravljenju uporablja holistično metodo, ki priznava človekove potrebe na fizičnem, mentalnem, čustvenem in duhovnem področju* **E** ← agl. *holistic* iz gr. *hólos* 'cel'

holístično prisl. (i): *Če skušamo neki problem reševati celovito, holistično, ni dovolj, da ga gledamo samo skozi stroko, temveč tudi skozi celovito človeško izkušnjo*

hológrám -a m (â) tridimenzionalna slika, izdelana z laserjem: *izdelava hologramov; Ponaredki so zelo kakovostni in imajo zelo dobro ponarejen srebrn hologram, ki odseva podobno kot hologram originalnega bankovca* **E** ← agl. *hologram* iz gr. *hólos* 'cel' + *grámma* 'pisanje, črka'

hológrámski -a -o prid. (â) ki se nanaša na hologram: *hologramska folija; Ob nagibanju bankovcev za 50, 100, 200 in 500 evrov se hologramska podoba spreminja iz številčne oznake vrednosti bankovca v podobo okna ali vrat* **E** †holográam

homeopátinja -e ž, člov. (â) ženska, ki zdravi s homeopatijo: *Midva sva se odločila, da preden poizkusiva uradno medicino in tablete, greva k homeopatinji* **E** (†)homeopát

homeostáza -e ž (â) **1.** biol. stanje organizma, v katerem fiziološki procesi tečejo optimalno: *psihofizična homeostaza; vzdrževanje homeostaze; Če človeško telo preveč odstopa od homeostaze, je ves človeški organizem v nevarnosti* **2.** stanje skladnosti: *Recept, kako vzpostaviti družbeno homeostazo oziroma stabilnost, nikakor ni preprost* **E** ← nem. *Homöostase*, agl. *homeostasis* iz gr. *hómoios* 'enak, podoben' + *stásis* 'stanje'

hómič -a m, člov. (ô) slabš. gej, homoseksualec; peder ^(SSK), buzi, toplovodar: *Kaj naj storim, če me opravljajo, da sem homič?* **E** ← hrv. *hòmič* iz (†)homoseksualec

hómoerótični -a -o prid. (ô-ô) ki se nanaša na homoerotiko: *homoerotična literatura; homoerotična ljubezen; homoerotična želja; V knjigi je sedem zgodb, prevladuje homoerotična vsebina, radikalni so predvsem opisi neobičajnih spolnih praks* **E** †hómoerótika

hómoerótika -e ž (ô-ô) ljubezen, spolna nagnjenost do oseb istega spola: *Tudi ko sem v visoko umetniškem jeziku pisal o homoerotiki, se tega nisem sramoval, zame je bilo to nekaj najbolj normalnega na svetu* **E** ← nem. *Homoerothik* iz (†)homo(seksuálen) + (†)erótika

hómofobija -e ž (ô-î) sovrašstvo, odpor do homoseksualnosti, homoseksualcev: *boj proti homofobiji; Osemdeseta leta sta zaznamovala aids in z njim porajajoča se homofobija* **E** ← agl. *homophobia* iz (†)homo(seksuálec) + (†)fobija

homologácija -e ž (á) **1.** uradno preverjanje, ali določen proizvod, navadno vozilo ali del vozila, ustreza predpisanim pogojem: *postopek homologacije; Po spremembah zakona o davku na motorna vozila bo davek treba plačati pred tehnično analizo oziroma homologacijo vozila* // uradno preverjanje, ali kaj ustreza predpisanim pogojem sploh: *Že dolgo ne pomnimo tolikšne neučakanosti, kakršno so izpričali slovenski avtomobilisti, ko so v nedeljo komajda dočakali konec postopka homologacije novega kombiniranega dirkališča* **2.** uradno pisno potrdilo o tem, da kaj ustreza predpisanim pogojem: *dobiti homologacijo; izdati homologacijo; Na enem izmed štirih pooblaščenih servisov morate pridobiti homologacijo, saj tuja pri nas ne velja* **E** ← nem. *Homologation*, agl. *homologation*, it. *omologazione* iz gr. *homologéō* 'strinjam se, potrdim'

homologácijski -a -o in homologacijski -a -o prid. (á; î) ki se nanaša na homologacijo: *homologacijski pregled; homologacijsko dovoljenje; Prvi tehnični pregled bo mogoč za vse prikolicе, ki že imajo homologacijsko knjižico* **E** †homologácija

hórs -a m (ô) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu močno mamilo iz morfija; heroin^{SSKJ}: *snifati hors; Na faksu vidiš modla, ki je očitno na horsu, vendar se vsi, tako profesorji in njegovi kolegi s faksa kot tudi njegovi starši delajo, da tega ni* **E** ← agl. *horse* zaradi zvočne podobnosti med besedo za (†)heroín in *horse* 'konj'

hospíc^{SSKJ} -a m (î) **1.** zdravstvena in socialna ustanova, ki pomaga umirajočim in njihovim družinam: *sprejeti bolnika v hospic; Sodelavci hospica nudijo nasvete in podatke, obenem pa so vez med bolnikom in zdravstvenim osebjem* **2.** celostna skrb za umirajočega in njegovo družino: *Umiranje ni samo medicinski proces in hospic je torej veliko več kot le nega in osnovna higiena bolnika ter oskrba simptomov bolnezi* **E** ← nem. *Hospiz* ← lat. *hospitium* 'prenočišče'

hóstel -tla m (ô) pog. poceni turistična nastanitvena ustanova, zlasti za mlade; mladinski hotel: *prenočevati v hostlu; mladinski hostel; Prenočišče sem dobil v pred kratkim odprtem hostlu, ki je od plaže oddaljen le kakih dvesto metrov* **E** ← agl. *hostel* ← stfrc. *hostel* < lat. *hospitāle* 'soba za goste' iz *hospes* 'gost'

hostésni -a -o prid. (ê) ki se nanaša na turistično, gostinsko sprejemanje, spremljanje gostov in dajanje informacij: *hostesna služba; Že kot študentka je opravljala hostesna dela na kulturnih prireditvah* **E** (†)hostésa

hostésnik -a m, člov. (ê) turistični, gostinski uslužbenec, ki sprejema, spremlja goste in daje informacije: *Hostesniki so poskrbeli, da rezerviranih sedežev nihče ni zasedel* **E** (†)hostésa

hot line -- -na in -- -- cit. [hôt lájn] m (ô, â) **1.** telefonska povezava z ustanovo, ki daje ali zbira posebne informacije; vroča linija (1), vroča telefonska linija (1), vroči telefon (1): *Na poseben hot line lahko posamezniki sporočijo, da so naleteli na škodljive ali ilegalne vsebine na internetu* **2.** telefonska povezava, po kateri je mogoče poslušati erotične zgodbe ali sodelovati v erotičnem pogovoru; vroča linija (2), vroča telefonska linija (2), vroči telefon (2): *Potem sem jo začel spraševati, kaj točno dela, pa mi pove, da je na hot line* **E** ← agl. *hot line* iz *hot* 'vroč' in *line* 'linija, telefonska ali telegrafska zveza'

house¹ -sa cit. [háus] m (â) zvrst elektronske plesne glasbe z lahkotnejšim ritmom, ki je nastala v 80. letih 20. stoletja pod vplivom soula, funka in disko glasbe: *Klub K4 bo dva petka zapored gostil dva legendarna didžeja, eden vrti techno, drugi pa house* **E** ← agl. *house*, dobesedno 'hiša', morda po čikaškem nočnem klubu *The Warehouse* 'skladišče'

house² -- v prid. rabi: *house didžej; Organizator festivala objublja, da bomo lahko v Ljubljani uživali ob največjih imenih house glasbe*

hrapáviti -im nedov. (á â) delati kaj hrapavo: *hrapaviti betonsko vozišče v predoru z uporabo vodnega topa in udarnih kladiv; V postopku hrapavljenja se debelina betona zmanjša zgolj za nekaj milimetrov, zato ga je mogoče večkrat na novo hrapaviti* **E** (†)hrápav

hrbteničar -ja m, člov. (î) pog. kdor ima težave s hrbtenico: *Že od otroštva sodim med hrbteničarje in ne morem dvigovati težkih stvari* **E** univerbizirano iz hrbtenični bolnik

hrôšč^{SSKJ} hrôšča m, žv. (ô ô) rač. napaka v programski kodi računalniškega programa, sistema; bug: *odprava hrôšča; računalniški hrošč; milenijski hrošč* ki naj bi se pokazal ob prelomu tisočletja; *V paketu bodo zbrani popravki za hrošče in morebitne nadgradnje sistema* **E** dobesedni prevod agl. *bug* 'napaka v programski kodi' in 'hrošč'

hršrk -a m (î) nav. mn. hrustljava, na pol prerezana, še enkrat pečena štručka: *Njen vsakdanji kruh je*

ržen, črn ali polnozrnat, pa tudi različni hrski, ki ji teknejo skupaj z namazi iz skute **E** po imenu izdelka *Hrski*[®] proizvajalca Žito

hrúšev^{SSKJ} -a -o prid. (ú)

hrúšev ožig -ega -a m (ú, î) bakterijska bolezen nekaterih vrst sadnega drevja in okrasnih grmovnic, pri kateri se poganjki zvijejo in posušijo; ognjevka: *izbruh hruševega ožiga; širjenje hruševega ožiga; žarišča hruševega ožiga; Doslej so okužbe s hruševim ožigom odkrivali v glavnem na okrasnem grmičevju in drevju na vrtovih posameznikov*

html ↑HTML

HTML -- in -ja in html -- [hətəməlà] m (ä) krat. računalniški jezik za izdelavo, oblikovanje dokumentov, zlasti spletnih strani: *priročnik za kodirni jezik HTML; stran HTML; znanja s področja HTML-ja; Novice je mogoče gledati in posredovati neposredno kot dokumente HTML ali kot navadno besedilo s pripadajočimi slikami* **E** ← agl. *HTML*, kratica za *h(yper)t(ext) m(ark-up) l(anguage)* 'jezik za označevanje nadbesedila'

humanistika -e ž (i) **1.** področje znanosti, ki zajema vede, ki proučujejo sledi človeške duhovne in materialne dejavnosti v času in prostoru: *slo-*

venska humanistika; področje družboslovja in humanistike; Na eni strani je humanistika pripeta na močno tradicijo, hkrati pa se mora prilagajati spremembam v duhovni in družbeni strukturi sodobnega človeka **2.** dela s tega področja: *Leposlovje, humanistika in druga neprofitna, a kulturno pomembna literatura na tako majhnem trgu, kot je slovenski, ne more preživeti* **3.** pog. fakulteta za humanistične vede: *Koprška humanistika je dokončno dobila zeleno luč države in lahko maja uradno razpiše vpis za vsaj dva programa* **E** iz (↑)humán po zgledu (↑)romanistika

humanitárni^{SSKJ} -a -o prid. (ã)

humanitárni most -ega -ú in -a m (ã, ô û; ô) povezava za prevoz ljudi z obkoljenega področja ali za prevoz humanitarne pomoči ljudem v nesreči: *Nekaj ironije je tudi v tem, da je bil predor skopan pod letališčem, ki je bilo v času vojne pristajališče zračnega humanitarnega mostu*

húmus -a m (û) tradicionalni orientalski namaz iz čičerike: *Za malico pojedite pomarančo, lahko pa si s sabo v službo odnesete malo humusa in ga pojedite s surovo zelenjavo* **E** ← agl. *humus* ← arab. *ḥummuṣ* 'čičerika'

husky ↑háski

iatrogéni -a -o [jatrogeni] prid. (ĕ) med. ki ga nenamerno povzroči zdravnik, kirurg ali zdravstveni delavec med zdravljenjem bolnika: *iatrogeni zaplet*; *Tako je, na primer, padec s postelje zaradi slabega nadzora ravno tako iatrogena komplikacija kot hujša krvavitev po kirurškem posegu* **E** ← nem. *iatrogen* iz gr. *iātrós* 'zdravnik' + (↑)gén

ibogain -a m (ī) med. alkaloid v afriški rastlini *Tabernanthe iboga*, ki deluje kot antidepresiv ali stimulans: *učinki ibogaina*; *uživanje ibogaina*; *zdravljenje z ibogainom*; *Izkušnje in raziskave so pokazale, da ibogain res prekine zasvojenost, da pa ne zaleže pri vzdrževanju abstinence* **E** ← agl. *ibogaine* po rastlini *iboga*

igličar -ja m (ī) pog. 1. člov. narkoman, ki si mamilo vbrizgava v žilo: *Aids je res tudi zdravstveni problem, toda začel se je kot moralni problem homin biseksualnosti ter se nadaljeval z igličarji* 2. živ. tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z iglicami, kar omogoča tiskanje več kopij hkrati; *iglični tiskalnik: Tiskalnik je precej tih, kolikor je igličar sploh lahko tih* **E** (↑)iglica

iglični -a -o prid. (ī)

iglični tiskalnik -ega -a m (ī, â) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z iglicami, kar omogoča tiskanje več kopij hkrati; *igličar: Iglični tiskalniki so bolj ali manj že stvar preteklosti in jih danes uporabljajo večinoma le še v trgovskih blagajnah in za tiskanje večplastnih obrazcev*

iglomát -a m (â) avtomat za prodajo igel za vbrizgavanje mamila: *namestitev iglomata*; *postavitve iglomata*; *V iglomatih na občinskih stavbah v Mostah in na Viču so od januarja do konca junija zamenjali več kot 11.500 injekcijskih igel, ki jih potrebujejo uporabniki drog* **E** (↑)igla + (↑)(avto)mát

igralni ^(SKJ) -a -o prid. (â)

igralna palica -e -e ž (â, á) naprava v obliki pokončne palice s podstavkom za igranje nekaterih računalniških igrice; joystick: *priključiti igralno palico*; *vmesnik za igralno palico*; *sledilne kroglice in igralne palice*; *Nekatere igralne palice so popoln posnetek pravih krmilnih palic iz sodobnih letal*

igralni plošček -ega -čka m (â, õ) majhna plo-

ščata naprava za igranje nekaterih računalniških igrice; joystick: *uporabljati igralne ploščke*; *Za igranje različnih arkadnih oziroma pretepaških iger je bolj od igralne palice primeren igralni plošček*

igralničar -ja m, člov. (â) lastnik igralnice: *Igralničarji računajo, da jim bo sprememba zakona o igrah na srečo dovolila odprtje več igralnic, kot jim je dovoljevala dosedanja načelno uveljavljena strategija* **E** (↑)igralnica

igralnina -e ž (ī) 1. znesek, ki se plača za uporabo igrišča: *Po odprtju bo prvi igralni dan v sredo, 26. maja, igralnina bo 150 evrov* 2. šport. znesek, ki ga tekmovalec dobi ali plača za nastop na tekmovanju; *startnina* ^(SKJ): *Beseda med športniki je tekla tudi o desetisočih evrov pomladne igralnine za zmagovito moštvo* **E** (↑)igralen

igralniški -a -o prid. (â) ki se nanaša na igralnico ali igralništvo: *igralniški gostje*; *igralniška dejavnost*; *igralniško podjetje*; *V največji slovenski igralniški družbi so v štirih prazničnih dneh po pričakovanjih imeli okoli 22.000 obiskovalcev, med njimi je bilo več kot 90 odstotkov Italijanov* **E** (↑)igralnica

igralništvo -a s (â) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z organizacijo iger na srečo: *razvoj igralništva*; *koncesija za igralništvo*; *zakon o igralništvu*; *Tudi slovensko igralništvo bi lahko pritegnilo goste iz drugih držav* **E** (↑)igralniški

igričar -ja m, člov. (ī) kdor (rad) igra računalniške igrice, igre: *zagrizeni igričarji*; *zahtevnejši igričarji*; *Če niste ravno igričar, vam verjetno nekaj let star računalnik še povsem dobro služi* **E** (↑)igrica

igričarski -a -o prid. (ī) ki se nanaša na igričarje ali računalniške igrice, igre: *igričarska industrija*; *igričarska revija*; *Na obzorju je tudi popolnoma nova igričarska grafična kartica, ki naj bi bila precej hitrejša od katere koli konkurenčne grafične kartice* **E** (↑)igričar

igrotéka -e ž (ĕ) sistematično urejena zbirka različnih iger, igrač: *V igroteki imajo več kot štiri tisoč iger // urejen prostor za hranjenje, izposojajo različnih iger, igrač: V knjižnici danes odpirajo prostor za izposojajo igrač predšolskim otrokom, ki so ga poimenovali igroteka* **E** (↑)igra + (↑)(biblio)téka

ikóna^{SSKI} -e ž (ô) **1.** rač. grafični lik, sličica na zaslону (elektronske) naprave, s katero se požene program, izvede določena funkcija, nastavitvev, izbira: *klikniti ikono; ikona datoteke; ikona programa; V sredinskem delu je z ikonami in imeni pod njimi označena pot do trenutno izbranega podimernika ali datoteke* **2.** s prilaskom vodilni predstavnik na določenem področju popularne kulture: *modna ikona; Vedno je bil mojster besede, saj so bila ravno njegova besedila tisto, kar ga je naredilo za pop ikono, za protestnika in upornika* **E** prek rus. *ikóna*, srb. *ikona* ali nem. *Ikone* ← srgr. *eikóna* < gr. *eikón* 'slika, podoba'

imagologija -e ž (î) ustvarjanje idealiziranih podob, predstav in aluzij o kom, čem, izoblikovanih na podlagi primerjave z drugim istovrstnim: *V dobi imagologije so pomembne podobe, gledalca, ki čaka na nove in nove razburljive posnetke z različnih koncev sveta, ne zanimajo vzroki, zaradi katerih so podobe nastale // veda, ki proučuje tako ustvarjanje: Njegovo razpravo je mogoče brati kot literarnozgodovinsko študijo s področja imagologije* **E** ← agl. *imagology*, nem. *Imagologie* iz lat. *imāgō* 'slika' + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

imeník^{SSKI} -a m (i) rač. zbirka datotek, ki so shranjene na danem pogonu; direktorij: *ustvariti imenik; glavni imenik; uporabniški imenik; Delo z datotekami bi mi bilo bolj jasno, če bi poznala ureditev diska – glavni imenik, podimernik* **E** (†)imé

imenoslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za imenoslovje: *Edino to še ni razčiščeno med imenoslovci, ali je bil eden od njenih prednikov Plašnik ali Blašnik* **E** (†)imenoslóvje

imenoslóvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za imenoslovje: *Delavnico bo vodila izkušena slovenska imenoslovka* **E** †imenoslóvec

imisija -e ž (î) vnašanje onesnaženih snovi v okolje, zlasti v ozračje: *analiza imisij; zmanjševanje imisij; Poročilo za obdobje oktober–december 2003 zajema rezultate meritev emisij in imisij v okolje, pa tudi meritve hrupa v naravnem in življenjskem okolju* **E** ← agl. *immission*, nem. *Immission* iz lat. *immittere* 'poslati v, vpeljati'

imisijski -a -o prid. (î) ki se nanaša na imisijo: *imisijska koncentracija; mejna imisijska vrednost; Koncentracija niklja je v vseh vzorcih presegla opozorilno imisijsko vrednost* **E** †imisija

impeachment -a cit. [im'pičment] in impičment -a m (î) postopek odstavitve, odpoklica funkcionarja zaradi očitkov, dvomov o ustreznosti njegovega dela: *Glasovanje je bilo tesno, saj so za prvi impeachment v evropski zgodovini potrebovali dve tretjini glasov v 141-članskem parlamentu* | *Impičment*

naj bi bili preložili zgolj zato, da bi poslanci temeljito pretehtali ves postopek glasovanja **E** ← agl. *impeachment* iz *impeach* 'obtožiti, poklicati na odgovornost' ← stfrc. *empe(e)chier* 'ovirati, zadrževati' < poznolat. *impediçare*

imperializem^{SSKI} -zma [imperijalizəm] m (î) širjenje vpliva, zlasti močnejših držav, na kakem področju: *jezikovni imperializem; kulturni imperializem; Unija omogoča razvoj gospodarstva in doseganje ekonomije racionalnega obsega, prav tako nudi ekonomsko in politično pomoč, da država ne postane žrtev ekonomskega imperializma* **E** ← nem. *Imperialismus* ← frc. *impérialisme* iz (†)imperiálén

impičment †impeachment

implementácija -e ž (â) **1.** dejanje, s katerim kaj zamišljenega, novega postane stvarnost, dejstvo: *implementacija projekta; implementacija strategije; implementacija zakona; Na tej seji smo udeleženci razpravljali zlasti o problemih implementacije konvencije* **2.** rač. uporaba, uresničitev določenih tehničnih rešitev v informacijskem sistemu: *implementacija strežnika; Na prvi pogled je videti, kot da gre le za zabavo, a s tem pridobljeni algoritmi so neprecenljivi tudi na drugih področjih robotike in implementacij* **E** ← agl. *implementation* 'izvršitev, izvedba' iz †implementirati

implementíran -a -o prid. (î) **1.** pri katerem je kaj zamišljenega, novega postalo stvarnost, dejstvo: *v celoti implementiran; Dejstvo je, da je zgolj implementirana zakonodaja resnično koristna zakonodaja* **2.** rač. ki je uveden kot določena tehnična rešitev v informacijski sistem: *Implementirana programska oprema regulira potek celotnega proizvodnega procesa* **E** †implementirati

implementírati -am dov. in nedov. (î) **1.** narediti, da kaj zamišljenega, novega postane stvarnost, dejstvo: *implementirati evropski pravni red; implementirati raziskovalne rezultate; implementirati zakonodajo EU v Slovenijo; Politiki lahko samo postavljajo okvire, gospodarstvo pa dosežke znanosti implementira* **2.** rač. uvesti določene tehnične rešitve v informacijski sistem: *Na največjem naftnem polju na svetu so že implementirali vse novejšo tehnologije za črpanje nafte – vključno z vbizgavanjem vode in horizontalnim vrтанjem – in tako povečali količino načrpane nafte* **E** ← agl. *implement* 'izvršiti, izvesti' < 'izvedba, izvršitev' ← lat. *implēmentum* 'zapolnitev'

impro -- v prid. (î) pog. ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; improvizacijski: *impro kviz; impro gledališče; Nekateri od gostujočih mojstrov improvizacij bodo slovenski publiki pokazali*

tri nove, nepoznane impro oblike – glej tudi impro...
E ← agl., nem. *impro*, skrajšano iz (†)improvizacija
impro... prvi del zloženka (î) ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje: *improglasba; improliga; improgledališče* – glej tudi impro **E** †impro

improliga -e in impro liga -- -e ž (î-î) **1.** tekmovanje v gledališkem improviziranju: *Je večkratni državni prvak improlige* **2.** navadno s prilastkom skupina, ki se ukvarja z gledališkim improviziranjem: *Ker je že obstajala neka sekcija mladinske improlige, ki se ji reče šolska improliga, sem bil najprej dve, tri leta tam, potem sem pa prestopil v veliko improligo* **E** †impro... + (†)liga

improvizacijski -a -o in improvizacijski -a -o prid. (î; â) ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; *impro: improvizacijska predstava; improvizacijska sposobnost; improvizacijsko gledališče; Ob koncu 60. let so ustanovili improvizacijsko skupino, s katero so imeli približno tristo koncertov* **E** (†)improvizacija

imúnoglobulín -a m (û-î) biol. beljakovina, ki nastane v organizmu kot imunski odgovor ob stiku z neznanim antigenom: *vsebnost imunoglobulinov v mlečivu; V teku evolucije je začel človeški organizem proizvajati različne imunoglobuline, ki pomagajo pri obrambi pred povzročitelji bolezni in tujki* **E** ← agl. *immunoglobulin* iz (†)imún + (†)globulín

imunológ -a m, člov. (ô) strokovnjak za imunologijo: *Da jógurt vpliva na človekovo življenjsko dobo, je v začetku prejšnjega stoletja ugotovil ruski imunolog* **E** (†)imún + gr. *-logos* iz (†)lógos

imúnoterapija -e ž (û-î) zdravljenje z aktivnimi ali pasivnimi imunskimi sredstvi: *izvajati imunoterapijo; zdravljenje z imunoterapijo; Možne terapije so različno obsežna odstranitev bolnega tkiva z okolico, obsevanje, kemoterapija, imunoterapija in zdravljenje s hormoni* **E** ← agl. *immunotherapy* iz (†)imún + (†)terapija

imúnski ^{SSKJ} -a -o prid. (û)

imúnski systém -ega -a m (û, ê) med. organi in celice, ki telo varujejo pred boleznimi: *okrepiti imunski sistem; človeški imunski sistem; oslabljen imunski sistem; Res je, da vitamin C iz sadja pomaga okrepiti imunski sistem, toda v resnici ne more preprečiti prehlada in drugih bolezni*

indeksácija -e ž (â) ekon. ureditev vrednostnih razmerij, izraženih z indeksi, tako, da sprememba enega pogojuje spremembo drugega: *indeksacija plač; indeksacija pokojnin; odprava indeksacije; Sindikati predlagajo, da se poveča zlasti indeksacija in spremeni zakon o dohodnini* **E** ← agl. *indexation* iz (†)indeks

individuálec -lca m, člov. (â) **1.** kdor je mišljen, obravnavan izvzeto, ločeno od skupnosti ali celote; posameznik ^{SSKJ}: *Če nič drugega, je v kriminalkah in hollywoodskih kavbojkah nosilec morale vedno le suvereni posameznik, individualec* **2.** kdor zelo poudarja pomen in interese sebe kot posameznika, ne oziraje se na skupnost, družbo; individualist ^{SSKJ}: *izraziti individualec; velik individualec; Jaz sem individualec, rada živim sama in rada imam svoj mir* **3.** zasebnik, privatnik: *Tudi z lastniškimi odnosi še zelo eksperimentiramo, saj se kabelske organizacije pojavljajo kot individualci, zadruga, društva* **4.** kdor prejema plačilo po individualni pogodbi: *Individualcem se napoveduje črtanje fiksne nagrade za delovno uspešnost, kraješanje dopustov in nižanje bonitet* **E** univerbizirano iz *individualen človek*

industrija ^{SSKJ} -e ž (î)

industrija zabáve -e -- ž (î, â) dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; šovbiznis, zabavna industrija, zabavništvo: *medijska industrija zabave; svetovna industrija zabave; razvoj industrije zabave; Po finančni moči in vplivu tekmuje ameriška industrija zabave samo z oboroževalno industrijo*

info -- v prid. rabi (î) pog. informatijski: *info center; info servis; info točka; Ob recepciji je info kotichek, kjer so na voljo informacije o tekočih dogodkih v Ljubljani* – glej tudi info... **E** ← nem., agl. *info*, skrajšano iz (†)informácija

info... prvi del zloženka (î) ki se nanaša na informacijo: *infobus; infomat; infotočka* – glej tudi info **E** †info

infobus -a m (î) posebej urejen avtobus s knjižnico, namenjeno izposojanju, in gradivom najrazličnejših medijev za informiranje ljudi: *Z imenom infobusa želimo poudariti, da z njim v odročne in večinoma etnično mešane predele države ne bodo potovale samo knjige, ampak tudi vse, kar je potrebno za ozaveščanje* **E** †info... + (†)(ávto)bus

infomát -a m (â) avtomat za dostop do različnih podatkov ter opravljanje nekaterih upravnih in drugih nematerialnih storitev: *postaviti infomat; infomat z zaslonom na dotik; omrežje infomato; Storitve, ki jih infomati ponujajo, so praktične informacije o zakonih, pridobivanju dokumentov, konzulatih, delu vlade, projektih* **E** †info... + (†)(ávto)mát

informatijski ^{SSKJ} -a -o prid. (î) ki se nanaša na nove informacijske tehnologije, informacijske sisteme: *informatijska infrastruktura; informatijske rešitve; Hvala bogu, da smo v informatijski dobi, kjer na vsakem koraku lahko uporabljáš internet in elektronsko pošto* **E** (†)informácija

informacijska ávtocésta -e -e ž (î, â-ê) rač. omrežje za hiter prenos podatkov: *graditi informacijsko avtocesto; optična informacijska avtocesta; Internet je glavna informacijska avtocesta naše dobe*

informacijska družba -e -e ž (î, û) družba s tako informacijsko infrastrukturo, ki omogoča dostopnost informacij vsakomur, na vsakem mestu in ob vsakem času: *razvoj informacijske družbe; prehod v informacijsko družbo; direktorat za informacijsko družbo; Telekomunikacije so infrastruktura, ki kot javno dobro v dobi informacijske družbe močno vpliva na ekonomske in konkurenčne parametre gospodarstva*

informacijska revolucija -e -e ž (î, ú) velika sprememba zaradi intenzivnega razvoja informacijske tehnologije v drugi polovici dvajsetega stoletja: *Posledice razvoja tehnike ter industrijske in informacijske revolucije se najbolj kažejo v načinu in trajanju dela ter predvsem količini pretega časa*

informacijska vójna -e -e ž (î, ó) razširjanje informacij prek medijev z namenom, da se zmanjša ugled nasprotnika v javnosti: *Začela se je huda informacijska vojna, ki so jo vodili oligarhi prek ust in rok svojih novinarjev*

informatívni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

informatívni dán -ega dnéva m (î, â ê) dan, ko se na kaki ustanovi, zlasti šolski, dobi informacije o možnosti šolanja in možnostih za zaposlitev z izobrazbo, pridobljeno na tej ustanovi: *imeti informativni dan; organizirati informativni dan; priti na informativni dan; Informativni dan je izpolnil vsa njegova pričakovanja, po njegovem so se zelo dobro pripravili in jim tudi realno predstavili možnosti zaposlitve po študiju*

informatizácija -e ž (á) uvajanje informacijskih sistemov, tehnologij: *informatizacija družbe; informatizacija državne uprave; informatizacija poslovanja; Uvedeni informacijski sistem predstavlja zaključeno prvo fazo v predvideni notranji informatizaciji kadrovske službe in oddelka za plače* **E** ↑informatizirati

informatizirani -a -o prid. (î) ki je v zvezi z informatizacijo: *informatizirani podatki; informatizirana baza; Iz predlagane novele zakona ni razvidno, do kdaj naj bi se vzpostavila informatizirana evidenca* **E** ↑informatizirati

informatiziranost -i ž (î) dejstvo, da je kaj informatizirano: *informatiziranost javne uprave; Stopnja informatiziranosti zdravstva je še vedno zelo nizka* **E** ↑informatizirani

informatizirati -am dov. in nedov. (î) uvesti informa-

cijske sisteme, tehnologije v delovanje česa: *informatizirati bolnišnice; informatizirati zdravstvo; Če bodo podjetja hotela preživeti, se morajo informatizirati, torej tudi znotraj začeti delovati po mreži* **E** ← nem. *informatisieren*, frc. *informatiser*, agl. *informatise* k (†)informácija

infotehnologija -e ž (î-î) informacijska tehnologija: *Poskušamo predstaviti nove prijeme izobraževanja z infotehnologijo* **E** ↑info... + (†)tehnologija

infotóčka -e in info tóčka -- -e ž (î-ô) kraj, prostor, kjer se dobi informacije, se svetuje: *turistična infotóčka; Poslej bo redno delovala infotóčka, kjer bo za vprašanja, pripombe in predloge občanov na voljo strokovnjak zavoda za zdravstveno varstvo* **E** ↑info... + (†)tóčka

iniciácija ^(SSKJ) -e [inicijacija] ž (á) začetek kake dejavnosti, novega obdobja: *intelektualna iniciacija; moralna iniciacija; Pri kajenju tobaka je iniciacij manj, prav tako tudi rednih kadilcev, kar je posledica strožje zakonodaje in izobraževanj v šolah* **E** ← nem. *Initiation*, agl. *initiation* ← lat. *initiatio* 'uvajanje v skrivno bogoslužje'

iniciácijski -a -o in iniciácijski -a -o [inicijacijski] prid. (á; î) **1.** pri nekaterih prvobitnih ljudstvih ki se nanaša na obredno sprejemanje mladine med odrasle: *iniciacijski obred; iniciacijski ples; Če se s predporočno iniciacijo konča iniciacijska veriga, to še ne pomeni, da se s poroko zaključí napredovanje na družbeni lestvici* **2.** ki se nanaša na začetek kake dejavnosti, novega obdobja: *Mesto je pridobilo nov segment kulture, s tem pa se je še dodatno potrdila njegova vloga iniciacijskega prostora novih gibanj* **E** ↑iniciácija

inicializácija -e [inicijalizacija] ž (á) **1.** rač. dejanje, s katerim se spravi kaj v delovanje, tek; zagon ^(SSKJ): *omogočiti inicializacijo; inicializacija strežnika; čas inicializacije; Koda se izvede ob vsakem zagonu računalnika in omogoča inicializacijo in osnovne nastavitve naprav na matični plošči, kar je potrebno, da se naloži operacijski sistem* **2.** dejanje, s katerim kaj nastopi, se začne razvijati: *Gre pač za povsem življenjski proces, značilen za vse poklice: vsakdo potrebuje inicializacijo* **E** ← agl. *initialization* iz *initial* 'začetni' ← lat. *iniitiālis*

inicializirati -am [inicijalizirati] dov. in nedov. (î) rač. spraviti kaj v delovanje, tek; zagnati ^(SSKJ), zaganjati ^(SSKJ): *inicializirati generator; inicializirati modul; Ko izključimo eno od naprav na vodilu ali priključimo novo napravo, se vodilo samodejno spet inicializira* **E** ← nem. *initialisieren*, agl. *initialize* iz (†)iniciálen

inkjet¹ -a cit. [ingdžet] m (î) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z brizganjem; brizgalnik, brizgal-

ni tiskalnik: *Z inkjetom je natisnil fotografije z leta leta* **E** ← agl. *inkjet* iz *ink* 'črnilo' + *jet* 'brizgati'

inkjet² -- v prid. rabi brizgalni: *inkjet tehnologija* in tehnologija inkjet; *Inkjet tiskalnike odlikuje visoka kakovost izpisa*

inkontinenca -e ž (i-ê) med. nezmožnost zadrževanja seča ali blata: *urinška inkontinenca*; *zdravljenje inkontinence*; *bolnik z inkontinenco*; *Nekontrolirano uhajanje vode – strokovno temu rečemo inkontinenca – je pri ženskah pogost problem* **E** ← nem. *Inkontinenz*, agl. *incontinence* ← (pozno)lat. *incontinentia* iz *in-* 'ne-' + *continentia* 'zadrževanje, vzdržnost'

inkubátor^{SSKJ} -ja m (â) **1.** družba, ki podpira nastanek in razvoj zlasti manjših podjetij, projektov: *vključiti se v inkubator*; *univerzitetni inkubator*; *Podjetniški inkubator je oblika pospeševanja ustanavljanja in rasti malih podjetij* **2.** kraj, ki postaja središče razvoja, nastajanja česa: *kadrovski inkubator*; *inkubator idej*; *inkubator informacijske tehnologije*; *Naši tehnološki parki so razvojni inkubatorji, ki bodo delovali ob univerzitetnih središčih* **E** ← nem. *Inkubator*, agl. *incubator* iz lat. *incubāre* 'valiti (jajca), ležati na'

inline -- in in-line -- cit. [inlájn] v prid. rabi (î-â) ki se nanaša na uporabo rolerjev pri določeni dejavnosti: *inline hokej* in hokej inline; *Na Tednu mladih se boste vsi adrenalina željni lahko udeležili inline slaloma* **E** ← agl. *inline* iz in 'v' + *line* 'črta, linija'

input^{SSKJ} -a m (î) pog. kar se da, vloži v kaj, zlasti za obnavljanje in povečanje osnovnih sredstev in zalog; vložek: *zmanjšati input*; *finančni input*; *input v produkcijo*; *Učitelj predstavlja danes v vzgojnem in izobraževalnem procesu glavni input* **E** ← agl. *input* iz in 'v' + *put* 'postaviti, vtakniti'

insajder -ja in insider -ja cit. [insájder] m, člov. (â) pog. **1.** kdor je vključen v kako skupnost in dobro pozna razmere v njej: *Na resnično škodo opozarjajo predvsem insajderji v (še) državnih bankah* **2.** kdor zlorablja notranje informacije v ustanovi, zlasti finančni, v kateri je zaposlen: *Stroga kazen čaka tudi hekerje in insajderje, ki razpečujejo glasbo in filme še pred uradno izdajo* **3.** delničar, ki ima v lasti več kot deset odstotkov delnic podjetja ali je njegov direktor ali visoki menedžer, ki je tudi materialno odgovoren za poslovanje tega podjetja: *Insajderji morajo v ZDA po zakonu svoje namere o prodaji ali nakupu delnic prijaviti agenciji* **E** ← agl. *insider* iz *inside* 'znotraj'

insajderski -a -o in insiderski -a -o cit. [insájderski] prid. (â) pog. ki se nanaša na insajderje ali insajderstvo: *Če ni insajderskih informacij, ni kritičnega novinarstva, in če ni kritičnega novinarstva, lahko oblast počne, kar koli hoče* **E** ↑insajder

insajderstvo -a in insiderstvo -a cit. [insájderstvo] s (â) pog. zloraba notranjih informacij v ustanovi, zlasti finančni: *Temeljni problem insajderstva je, kako prekršek dokazati in osumljenca pripeljati pred tožilca* **E** ↑insajder

insider ↑insajder

insiderski ↑insajderski

insiderstvo ↑insajderstvo

instalacija^{SSKJ} -e ž (â) um. umetniško, navadno likovno delo, sestavljeno, izdelano iz različnih predmetov, materialov, zvoka, pogosto ob uporabi danega okolja: *kiparska instalacija*; *umetniška instalacija*; *zvočna instalacija*; *Postmoderni umetniki gradijo instalacije s trivialnimi materiali, nepomembnimi najdenimi predmeti in provokativnimi surovinami* **E** ← agl. *installation* iz (†)instalirati

instánt^{SSKJ} -- prid. (â) ki na hitro, na nezahteven način zadovolji kako potrebo; instantni: *instant rešitev*; *Za resničnostne šove se prijavlja čedalje več posameznikov, ki si želijo takšno instant slavo* **E** ← agl. *instant* 'takojšen' ← stprovansal. *instant* 'bližnji' < lat. *instāns* iz *instāre* 'biti v bližini, pritiskati na'

instántni -a -o prid. (â) **1.** pripravljen, narejen brez (dolgega) kuhanja; instant^{SSKJ}: *instantna juha*; *instantna kava*; *instantna polenta*; *V novih prostorih so z novo opremo povečali proizvodne zmogljivosti za desertne prelive s prejšnjih 3000 na 7000 ton, za kakavove instantne izdelke pa z dobrih 3000 na 6000 ton* **2.** ki na hitro, na nezahteven način zadovolji kako potrebo; instant: *instantna duhovnost*; *instantna rešitev*; *instantna slava*; *Las Vegas je znan tudi po instantnih porokah, kjer obred izvedejo v nekaj minutah in predvsem brez nepotrebnih vprašanj* **E** ↑instánt

integrirani^{SSKJ} -a -o prid. (î) agr. osnovan tako, da čim manj škoduje naravi, življenjskemu okolju: *pridelovati hrano na integrirani način*; *integrirana pridelava zelenjave*; *integrirano sadjarstvo*; *Najbrž ne bo odveč, če zapišemo, da so pridelovalci integriranega sadja in zelenjave pod stalnim strokovnim nadzorom, kar je tudi eden izmed pogojev za pridobitev certifikata* **E** (†)integrirati

intelektuálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

intelektualna lastnina -e -e ž (â, î) pravn. izdelek, ki izhaja iz avtorjeve intelektualne dejavnosti na industrijskem, znanstvenem, literarnem ali umetniškem področju in do katerega ima avtor izključno pravico: *kraja intelektualne lastnine*; *zaščita intelektualne lastnine*; *Urad RS za intelektualno lastnino*; *Na Irskem intelektualna lastnina oziroma avtorske pravice niso obdavnene*

interaktivni -a -o prid. (î-î) **1.** rač. ki uporabniku omogoča aktivno udeležbo pri delu z uporabniškimi programom: *interaktivni mediji; interaktivni video; interaktivna televizija; Značilnost njegovega dela je, da standardno videopodoba in videoinstalacijo nadgrajuje z vključitvami v spletne komunikacije in interaktivna virtualna polja* **2.** ki se nanaša na aktivno udeležbo uporabnika: *interaktivni tečaj za učenje nemškega jezika; interaktivna razstava; interaktivna umetnost; Gre za interaktivno igračko, v bistvu krzveno pošast, ki govori, premika usta in oči in sodeluje v igri z otrokom* **3.** ki se nanaša na sodelovanje, medsebojno vplivanje: *Veselimi pa se že, da bom imela več časa za razvijanje podiplomskih programov in bolj interaktivno delo s študenti* **E** ← agl. *interactive* iz (†)inter... + (†)aktiven

interaktivna tabla -e -e ž (î-î, â) elektronska tabla, navadno povezana z računalnikom in projektorjem, ki deluje kot zaslon na dotik; pametna tabla: *Šolo so opremili z interaktivnimi tablam, elektronskimi oglasnimi deskami in brezžičnim internetom*

interaktivnost -i ž (î-î) **1.** rač. kar uporabniku omogoča aktivno udeležbo pri delu z uporabniškimi programom: *Zelo uporabna lastnost programa je interaktivnost, pri katerih lahko takoj po spremembi podatkov opazujemo spremenjene vrednosti v tabelah in grafikonih* **2.** aktivna udeležba uporabnika: *Povabljeni umetniki se bodo osredotočili na interaktivnost, ki je eden najpomembnejših vidikov sodobne medijske umetnosti* **3.** sodelovanje, medsebojno vplivanje: *Prednosti e-demokracije sta povečanje politične udeležbe državljanov in interaktivnost v političnem dialogu, pa tudi izboljšanje politične kulture* **E** †interaktivni

intercity¹ -ja cit. [întersiti] m (î-î) hiter, udoben vlak, ki ustavlja samo na pomembnejših postajah: *vozovnice za intercity; Konec leta bo intercity razdaljo prevozil v uri in pol* **E** ← agl. *intercity* iz (†)inter... + *city* 'mesto, velenje'; prvotno v Veliki Britaniji kot ime železniške mreže *InterCity* (od 1950)

intercity² -- v prid. rabi: *Intercity vlak Pohorje bo po novem vozil od Gradca do Kopra in nazaj*

interkultúrni -a -o prid. (î-û) **1.** ki je, obstaja med različnimi kulturami, navadno na določenem ozemlju; medkulturni (1): *interkulturni dialog; interkulturna komunikacija; Strpnost notraj ene in iste kulture je dosegla razmeroma visoko raven, nestrpnost se seli v konflikte, ki se porajajo v interkulturnih situacijah* **2.** ki se nanaša na več različnih kultur, navadno na določenem ozemlju; medkulturni (2): *interkulturni študij; interkulturne pristojnosti;*

interkulturno društvo; Zavzela se je za ustanovitev centra za multikulturni in interkulturni razvoj Slovenije **E** po zgl. agl. *intercultural* iz (†)inter... + (†)kulturn

interkultúrnost -i ž (î-û) **1.** kar je, obstaja med različnimi kulturami, navadno na določenem ozemlju; medkulturnost (1): *Sprašuje se, kako je današnji z iskanjem in ohranjanjem svojih korenin, kako z interkulturnostjo, kaj dandanašnja kultura sploh je* **2.** medsebojni vplivi, prepletanje več različnih kultur na določenem ozemlju; medkulturnost (2): *Avtor prikaže Welschevo upravičeno kritiko pojmov, kakršna sta multikulturnost in interkulturnost* **E** †interkultúrni

internétni¹ -a m (î-ê) **1.** svetovno računalniško omrežje, ki s pomočjo posebne strojne in programske opreme uporabnikom omogoča izmenjevanje medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih; medmrežje (1), medomrežje (1): *širokopasovni internet; uporabniki interneta; dostop do interneta; Naslednje leto, ko bo mogoče na podlagi elektronskega podpisa preveriti verodostojnost pošiljatelja, bomo lahko izpolnjen obrazec poslali kar prek interneta* **2.** svetovni sistem medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih, ki so med seboj povezane z nadpovezavami; medmrežje (2), medomrežje (2), splet, svetovni splet: *deskanje po internetu; Na tisoče navdušencev na internetu razvija gigantsko enciklopedijo, prodajno uspešnico, ki je tako rekoč zastoj* **E** ← agl. *internet*, skrajšano iz *internet-work* iz (†)inter... + *network* 'omrežje'

internétni² -- v prid. rabi internetni, internetski: *internet kavarna; Očitno je konkurenca med ponudniki internet storitev v Sloveniji še vedno premajhna, saj se ob vse večji rasti uporabe širokopasovnega dostopa do interneta infrastruktura razvija vse prepočasi*

internetizácija -e ž (â) uvajanje interneta v delovanje česa: *internetizacija bank; internetizacija države; Tradicionalne dunajske kavarne so se opogumile in naredile korak v prihodnost: kar dvajset se jih je v okviru projekta internetizacije dunajskih gostinskih lokalov opremilo z dostopom na svetovni splet* **E** †internetizirati

internetizírati -am dov. in nedov. (î) uvesti internet v delovanje česa: *internetizirati državno upravo; Nekatere razvojne rešitve bodo uporabnikom omogočile internetizirati njihove namenske programe* **E** †internétni

internétni -a -o prid. (î-ê) ki se nanaša na internet; internet², internetski: *internetna povezava; internetne storitve; internetna stran; Najbolj znana ljubljanska internetna kavarna je na Kersnikovi, kjer*

goste pričakuje sedem računalnikov in prijazno osebje **E** ↑internét

internétnik -a m, člov. (î-ê) uporabnik interneta; internetovec: *Med temami, ki jih v svojih prispevkih objavljajo običajni internetniki, prevladujejo zapiski iz zasebnega življenja, zabava in različne ume-tnostne zvrsti* **E** ↑internétni

internétovec -vca m, člov. (î-ê) uporabnik interneta; internetnik: *Strastni internetovci, ki deskajo po mreži povprečno 40 ur na teden, priznavajo, da v ta namen porabijo dobršen del delovnega časa* **E** ↑internét

internétski -a -o prid. (î-ê) ki se nanaša na internet; internet², internetni: *ponudnik internetskih storitev; internetska stran; internetsko podjetje; Gorenjska banka je občanom in samostojnim podjetnikom že ponudila internetsko bančništvo* **E** ↑internét

interoperabilen -lna -o prid. (î-î) **1.** ki se da povezati z drugim, lahko deluje skladno z drugim; povezljiv: *Imate dobro pripravljeno vojsko, vendar jo morate organizirati tako, da bo interoperabilna z Natovimi silami* **2.** ki lahko deluje v dveh ali več (različnih) omrežjih: *Po znatnih težavah bodo prihodnji teden prve slovenske interoperabilne lokomotive zapeljale po voznem redu tudi po Italiji* **E** (†)inter... + (†)operabilen

interoperabilnost -i ž (î-î) dejstvo, da je kaj interoperabilno: *interoperabilnost elektronskih cestninskih sistemov; Interoperabilnost, ki smo jo že vzpostavili na progi proti Italiji in bomo z njo nadaljevali, pomeni, da bomo lahko z našimi lokomotivami vozili v osrčje severne Italije* **E** ↑interoperabilen

interpelácija ^{SSKJ} -e ž (á) polit. zahteva skupine poslancev v parlamentu, da se obravnava delo člana vlade, navadno z namenom njegove odstavitve: *vložiti interpelacijo; interpelacija zoper ministra za finance; predlagatelj interpelacije; Interpelacija je že napisana in pripravljena za vložitev v parlamentarno proceduro* **E** ← agl. *interpellation*, nem. *Interpellation* ← lat. *interpellātiō* 'pretrganje, oviranje' iz *interpellāre* 'segati v besedo, ugovarjati'

interpelácijski -a -o in interpelácijski -a -o prid. (á; î) polit. ki se nanaša na interpelacijo: *interpelacijska razprava; interpelacijsko gradivo; Minister bo predstavil argumente, ki naj bi ovrgli interpelacijske očitke* **E** ↑interpelácija

interpelíranec -nca m, člov. (î) polit. član vlade, za katerega skupina poslancev zahteva, da se v parlamentu obravnava njegovo delo, navadno z namenom njegove odstavitve: *Interpelacijo lahko vloži že deset poslancev, za nezaupnico interpelirancu*

pa je treba zbrati najmanj 46 od 90 glasov, kolikor jih ima naš parlament **E** (†)interpelírati

interpréter -ja m (ê) računalniški program, ki ukaze v izvorni kodi ali psevdokodi sproti pretvarja v enega ali več ukazov v strojnem jeziku in sproža njihovo izvajanje; tolmač: *Dobra stran skriptnih jezikov je to, da ko ukaze tipkamo, jih računalnik z interpreterjem prevede in takoj izvede* **E** ← agl. *interpreter* 'prevajalec, tolmač' iz (†)interpretírati

intertekstuálni -a -o prid. (î-â) ki je v zvezi z različnimi povezavami med besedili in njihovimi medsebojnimi vplivi; medbesedilni: *Gre za izrazito intertekstualno delo, polno namigov, citatov in asociacij, kar je nakazano že v naslovu romana* **E** (†)inter... + (†)tekstuálen

intertekstuálnost -i ž (î-â) **1.** lastnost besedil, ki se kaže v različnih povezavah med njimi; medbesedilnost (1): *obča intertekstualnost; Čitatnost kot posebno intertekstualnost pa ima za analitično, kritično in interpretativno orodje za proučevanje konkretnih literarnih del* **2.** teorija, ki proučuje povezave med različnimi besedili in njihove medsebojne vplive; medbesedilnost (2): *Sprašuje se, kako je poststrukturalistična koncepcija intertekstualnosti učinkovala na pojmovanje vpliva kot do nedavnega osrednjega pojma primerjalne literarne vede* **E** ↑intertekstuálni

intervéncia -e ž (ê) **1.** dejanje, ukrep, s katerim se (odločilno) vpliva na potek česa; intervencija ^{SSKJ}, poseg ^{SSKJ}, poseganje ^{SSKJ}: *končati intervenco; državna intervencija; vojaška intervencija; Interventni zakon najbrž bo učinkovit, čeprav gre za precej pozno intervenco* **2.** dejanje, ukrep kake države, s katerim se (odločilno) vpliva na notranje ali zunanje zadeve druge države; intervencija ^{SSKJ}, vmešanje ^{SSKJ}: *oborožena intervencija; intervence na ozemlju drugih držav; Neposredno je začutil vojno in po pogovoru z nama pretresen začel klicati svoje kolege zunanje ministre in pripravljati intervenco* **E** ← nem. *Intervenz* iz (†)intervéncija

intervéntni -a -o prid. (ê) ki se nanaša na intervenco: *interventni ukrep; interventni zakon; interven-tna dela po poplavah; Vsakogar, ki bi pogršanega Kamničana videl ali kar koli vedel o njem oziroma njegovem izginotju, policija prosi, da obvesti najbližjo policijsko postajo ali pokliče interventno številko policije 113* **E** ← agl. *intervenient* iz (†)intervenírati

intifáda -e ž (â) upor arabskega prebivalstva proti izraelski zasedbi: *palestinska intifáda; začetek intifáde; Od izbruha druge intifáde proti izraelski zasedbi septembra 2000 je padlo že 5272 ljudi,*

večinoma *Palestincev* **E** ← agl. *intifada* ← arab. *intifāda* 'vstaja'

intranét -a m (î-ê) rač. računalniško omrežje za prenos informacij, podatkov znotraj kake organizacije, ki ga uporabljajo člani te organizacije: *službeni intranet*; *V podjetju imajo vzpostavljen intranet, prek katerega poteka notranja komunikacija med zaposlenimi* **E** ← agl. *intranet* iz (†)intra... + †(inter)nét

intranétni -a -o prid. (î-ê) rač. ki se nanaša na intranet: *intranetni strežnik*; *Pomen omrežja ISDN vedno bolj spoznavajo tudi večji uporabniki, ki svoje organizacijske enote povezujejo v intranetna omrežja* **E** †intranét

intrigirati ^(SK) -am nedov. in dov. (î) s povzročanjem vznemirjenja vzbujati zanimanje: *Izbrani motiv umetnika privlači, zanima ga in intrigira, zato se ga loteva popolnoma odkrito in zavzeto* **E** ← nem. *intrigieren* ← frc. *intriguer* iz (†)in|ig

invaziven -vna -o prid. (î) med. **1.** ki se nanaša na vdor, navadno mikroorganizmov, v veliki množini v telo: *Salmonela je invaziven mikroorganizem, ki se lahko iz črevesja s krvjo razširi do drugih organov* **2.** ki se nanaša na vraščanje, prodiranje kakega tkiva v drugo tkivo: *invazivni rak materničnega vratu*; *Histološke analize so pokazale, da gre za zelo invazivne tumorje* **3.** ki se nanaša na prodor v telo z instrumentom: *invaziven poseg*; *V želji, da bi odpravili potrebo po anesteziji in bolnišničnem zdravljenju ter skrajšali nezmožnost za delo, so zdravniki razvili številne manj invazivne metode zdravljenja krčnih žil* **E** ← agl. *invasive* ← srfr. *invasif* < srlat. *invāšivus* iz *invadere* 'vdreti, napasti'

in vitro¹ -- -- cit. [in vítro] v prid. rabi (î) ki poteka zunaj živega organizma, navadno v epruveti ali drugi laboratorijski posodi: *in vitro oploditev* in oploditev in vitro; *in vitro poskus* in poskus in vitro; *Za in vitro raziskave so raziskovalci uporabili rastlinske ekstrakte ali čiste fenolne spojine* **E** ← lat. *in vitrō* 'v steklu'

in vitro² prisl. (î): *Zelo je pomembno, da rezultate svojega razvojnega in raziskovalnega dela vrednotimo tako in vitro, se pravi v laboratoriju, kot v klinični praksi*

in vivo¹ -- -- cit. [in vívo] v prid. rabi (î) ki poteka znotraj živega organizma: *in vivo raziskava* in raziskava in vivo; *In vivo meritve opravljamo rutinsko pri posebnih tehnikah obsevanja, kot je na primer obsevanje centralnega živčnega sistema ali obsevanje celega telesa pri bolnikih z levkemijo* **E** ← lat. *in vivō* 'v živem'

in vivo² prisl. (î): *Nova metoda obvladovanja ali zdravljenja sladkorne bolezni še ni bila preizkušena in vivo, na prostovoljcih*

ionizátor ^(SK) -ja [ijonizator] m (â) naprava, ki oddaja negativne ione v prostor in ga s tem očiščuje: *Negativni ioni, ki jih izloča ionizator, so negativno nabiti delčki, zato niso obstojni in dobesedno iščejo pozitivne delčke* **E** ← nem. *Ionisator* iz (†)ionizírati

irakizácija -e ž (â) dodajanje sporu, nesoglasju (v državi, med državami) poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Vse bolj napeti so odnosi med starimi sovražniki – različnimi etničnimi skupinami in pod površjem tli nova državljanska vojna; vse več je podobnosti z Irakom, zato irakizacija Afganistana ni več novica* **E** †irakizirati

irakizírati -am nedov. in dov. (î) dodajati sporu, nesoglasju (v državi, med državami) poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Nasprotniki novega Afganistana poskušajo Afganistan irakizirati* **E** po imenu države Irak

irakizírati se -am se nedov. in dov. (î) dobivati poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Po odhodu prejšnjega predsednika se razmere v državi ob zunanjem vmešavanju nevarno irakizirajo in v nekaj korakih lahko hitro dobijo razsežnosti državljanske vojne vseh z vsemi*

iraški -a -o prid. (â) ki se nanaša na Iračane ali Irak: *iraška kriza*; *iraška vlada*; *iraška vojna*; *Dejal je, da Teheran nikoli ne bo priznal vlade, ki jo bodo v Bagdadu sestavili Američani in ne sam iraški narod* **E** po imenu države Irak

IRC -- in -a m (î) krat. program, ki omogoča istočasno komunikacijo med uporabniki: *IRC sicer lahko uporabljamo tudi za bolj ali manj zasebni klepet v dvoje, a načeloma je namenjen skupinskim pogovorom* **E** ← agl. *IRC*, kratica za (*internet*) *r*(elay) *c*(hat) 'klepet prek interneta'

ircanje -a s (î) komunikacija med uporabniki programa IRC: *IRC je v nekem obdobju postal neznanško priljubljen način skupinske internetne komunikacije in še danes mnogi za ircanje vsak dan zapravijo ure in ure* **E** †ircati

ircati -am nedov. (î) komunicirati prek programa IRC: *Ko se je pojavil internet, sem najprej ircal, sodeloval na forumih in klepetalnicah, nato sem odkril blog, začel pisati, komentirati, kritizirati* **E** †IRC

irokéza -e ž (ê) pričeska, pri kateri so lasje ob straneh glave pobriti, na sredi dolgi in oblikovani podobno petelinjemu grebenu: *Če hoče igralec povedati, da se v njem skriva pravi bojevnik, si omisli irokezo, če naj bi bil neusmiljen, si glavo obrije* **E** ← agl. *Iroquis* (*hairstyle*) 'irokeška (pričeska)' po frc. imenu indijanskega ljudstva *Irokezi*

ironman¹ -a cit. [ájronmen] m (â) šport. zelo težek, zahteven triatlon: *V havajskem mestecu Kona že čakajo na sobotno najtežjo vsakoletno preizkušnjo triatloncev, znameniti ironman* **E** ← agl. *ironman* iz *iron* 'železen' + *man* 'moški, človek'

ironman² -- v prid. rabi: *Capetown danes gosti triatlonce z vsega sveta, ki se bodo pomerili v dolgem ironman triatlonu*

ISDN -- in -ja in -a [isədənə in iesdeèn in iesdèèn-èna] m (â; è ê) krat. digitalno omrežje za prenos zvoka in podatkov po telefonskem kanalu: *Monter je na zid pritrdil škatlico ISDN-ja* **E** ← agl. *ISDN*, kratica za *i(ntegrated) s(ervices) d(igital) n(etwork)* 'celostne storitve prek digitalnega omrežja'

ISDN- [isədənə in iesdeèn in iesdèèn] prvi del zložen (â; è) ki se nanaša na digitalno omrežje za prenos zvoka in podatkov po telefonskem kanalu: *ISDN-priključek* in priključek ISDN; *ISDN-telefonija* in telefonija ISDN; *ISDN-modem* in modem ISDN **E** †ISDN

iskálnik^(SSK) -a m (â) rač. **1.** spletna stran ali polje na spletni strani za iskanje informacij, spletnih strani: *vpisati besedo v iskalnik; internetni iskalnik; spletni iskalnik; Zmogljiv iskalnik omogoča obiskovalcem iskanje informacij po različnih kriterijih: po ključnih besedah ali imenu podjetja, po kraju, po vrsti turistične ponudbe in po datumu* **2.** program, ki na internetu, računalniku najde iskane informacije, podatke: *datotečni iskalnik; Zaradi visoke hitrosti iskanja podatkov je uporaba namiznih iskalnikov postala prijetna in predvsem koristna* **E** (†)iskálen

islamíst -a m, člov. (î) pristaš miselnosti, kulture, ki je pod vplivom islama: *iraški islamisti; radikalni islamisti; zmerni islamisti; V Iraku bodo morali vztrajati sami, mednarodna pomoč pa bo dobrodošla v Afganistanu in morda kmalu tudi v Somaliji, kjer so islamisti nedavno prevzeli oblast* **E** (†)islam

islamizíran -a -o prid. (î) ki je sprejel islamsko vero: *Desetletja trajajoča državljanska vojna krščansko-animističnega juga proti islamiziranemu severu se razrašča* **E** †islamizirati

islamizírati -am nedov. in dov. (î) **1.** uvajati, širiti islam: *Moj namen ni islamizirati Zahod, kakor mi očitajo, ampak modernizirati islam* **2.** delati kaj muslimansko: *To so vojašnice, iz katerih vladne sile napadajo uporne Nube, in hkrati taborišča, v kateri zapirajo tiste, ki jih ulove, da jih nato civilizirajo, se pravi arabizirajo in islamizirajo* **E** (†)islam

islámofobíja -e ž (â-î) sovražstvo, odpor do islama in muslimanov: *Karikature, ki so na ulice pognale na milijone razjarjenih muslimanov, islamofobijo samo še dodatno podžigajo* **E** (†)islam + (†)fobíja

italijánček -čka m, živ. (â) pog. dva decilitra točene-ga piva: *Za priljubljenega italijančka boste odšteli 1,70 evra* **E** po imenu pripadnika naroda Italijan, ker je točenje piva v taki količini navada, ki je prišla k nam iz Italije

izbírni^(SSK) -a -o prid. (î)

izbírna vsebína -e -e ž (î, í) nav. mn., šol. obvezna šolska ali zunajšolska dejavnost, ki si jo učenec sam izbere izmed ponujenih dejavnosti in omogoča pridobivanje takih znanj in spretnosti, ki zadovoljujejo učenčeve individualne želje in zanimanja: *ponuditi izbirne vsebine; obvezne izbirne vsebine; delavnice v okviru izbirnih vsebin; Dijak, ki namerava izobraževanje končati s srednjo šolo, se odloči za izbirne vsebine, iz katerih se pripravlja na zaključni izpit*

izbírník -a m (î) na zaslonu prikazan seznam možnosti, ki so uporabniku na voljo pri upravljanju elektronskih naprav, navadno računalnika, telefona, televizije; meni: *brskati po izbirniku; osnovni izbirnik; slovenski izbirnik; Izbirniki so na voljo v slovenščini in so znani iz drugih sorodnih modelov istega proizvajalca in omogočajo hitro navajanje na telefon* **E** (†)izbíren

izbrísanec -nca m, člov. (î) državlján druge države, naslednice nekdanje SFRJ, ki je živel na območju Slovenije in bil 26. 2. 1992 izbrisan iz registra stalnega prebivalstva Slovenije; izbrisani: *urediti pravni položaj izbrisancev; status izbrisanca; Vsem izbriscancem so omogočili pridobitev dovoljenja za stalno bivanje* **E** †izbrísani

izbrísani -ega m, člov. (î) državlján druge države, naslednice nekdanje SFRJ, ki je živel na območju Slovenije in bil od 26. 2. 1992 izbrisan iz registra stalnega prebivalstva Slovenije; izbrisanec: *podpirati izbrisane; ureditev statusa izbrisanih; zakon o izbrisanih; Izbrisani, ki so imeli v času plebiscita stalno prebivališče v Sloveniji, nato pa so ostali brez državljanstva, morajo takratno bivanje v Sloveniji šele dokazati* **E** (†)izbrísati

izbrísljví^(SSK) -a -o prid. (î í í) rač. s katerega se da zapisano izbrisati: *izbrisljivi DVD-RW; izbrisljivi nosilec za večkratno snemanje podatkov; Izbrisljivi nosilci CD-RW so naprodaj že kar nekaj časa, pa še niso uspeli prevladati nad drugimi izmenljivimi izbrisljivimi nosilci* **E** (†)izbrísati

izganjálec -lca [izganjaɫca] m, člov. (â) **1.** kdor koga, kaj izganja: *Ta trenutek je v središču pozornosti izganjalec verouka iz javnih šol* **2.** rel. kdor je pooblaščen za izganjanje hudiča, hudobnih duhov; eksorcist: *poklicni izganjalci; izganjalec hudiča; Povsem drobčen je bojda postal nenormalno močan, saj kar*

tri ure ni klonil pod silo šestih mož, ki so ga držali za ude, izganjalec pa mu je med molitvijo miril še glavo **E** (†)izgánjati

izgorélost -i ž (é) stanje spolne fizične in psihične izčrpanosti: *preprečiti izgorelost; sindrom izgorelosti; znaki izgorelosti; Ne le telesne bolečine, tudi duševno izgorelost je mogoče preprečiti s telesnim delom* **E** (†)izgoréti

izgúbarski -a -o prid. (û) ki prinaša izgubo: *izgubarske finančne odločitve; izgubarsko poslovanje; Z načrtovano opustitvijo devetnajstih potniških vlakov in z zmanjšanjem števila voženj na izgubarskih progah naj bi železnice v enem letu znatno zmanjšale izgubo v potniškem prometu // ki posluje z izgubo: izgubarska težka industrija; izgubarsko podjetje; Če banke ne bodo več dajale posojil izgubarskim družbam, bodo šla številna gradbena podjetja v stečaj* **E** (†)izgúbár

izložek -žka m (ô) količina česa, kar je izdelano, narejeno z ročnim, strojnim, umskim delom; output: *osnovni izložek; Pomembno je dodajanje vrednosti z vodenjem, kar pomeni, da bi morali biti izložki vodje vedno večji kot vložki v njegovo delo* **E** (†)izložiti

izmenljívi^{SSKJ} -a -o prid. (í)

izmenljívi disk -ega -a m (í, î) rač. disk, ki je narejen za enostavno zamenjavo in prenašanje: *priključiti izmenljivi disk; magnetni izmenljivi disk; izmenljivi disk z zmogljivostjo 250 GB; Zunanji disketnik, izmenljivi disk ali drugo izmenljivo enoto na računalnik priključimo prek zunanjih vmesnikov*

izostrítveni -a -o prid. (î) ki je v zvezi z izostritvijo slike: *Med filtri najdemo tako izostritvene filtre kot tudi učinek, ki fotografijo postara* **E** (†)izostrítev

izpogájani -a -o prid. (â) pri katerem je bilo s pogajanjem doseženo soglasje, sporazum glede česa: *izpogajana cena; V naši pristojnosti so vsi štirje skladi, iz katerih lahko črpamo izpogajana sredstva za obdobje do leta 2015* **E** †izpogájati

izpogájati -am dov. (â) s pogajanjem priti do česa: *izpogajati visoke tantieme; izpogajati znižanje članarine; Uprava podjetja je dovolj sposobna, da izpogaja pozicijo, ki bo koristna tako za trenutni projekt kot tudi za dolgoročne interese podjetja* **E** (†)pogájati se

izpogájati se -am se dov. (â) s pogajanjem doseči soglasje, sporazum glede česa; pogoditi se^{SSKJ}.

izpogajati se za več sredstev; Zagotovo ne bo šlo nič iz njegovega žepa in potem mu je tudi vseeno, kako se izpogaja

izposójanost -i ž (ô) število, ki pove, kolikokrat je bila v določenem času izposojena kaka knjiga v knjižnicah: *Izjemno popularni misleci mlajše generacije nimajo velike izposojanosti v splošnih knjižnicah* **E** (†)izposójati

izposojevalíšče -a s (í) kraj, prostor za izposojanje knjižničnega gradiva: *Knjižnica, v kateri je 17 zaposlenih, ima izposojevališča v različnih manjših krajih* **E** (†)izposojeváti

izróček -čka m (ô) list papirja z glavnimi poudarki predavanja, ki ga prejmejo udeleženci za lažje spremljanje in pomnjenje povedanega: *Referat pa je zaradi lažjega spremljanja dopolnil s preglednim izročkom* **E** (†)izročiti

izštékani -a -o prid. (é) glasb. žarg. ki se izvaja brez električnih, samo z akustičnimi glasbenimi instrumenti; unplugged: *izštekani album; izštekani koncert; Znamenita zasedba v izštekani verziji zveni še bolje kot sicer, saj prideta melodičnost in spevnost bolj do izraza* **E** iz (pog.) *izštékati* 'izključiti iz električnega omrežja' iz †štékati

iztóčnični -a -o prid. (ô) jezikosl. ki je v zvezi z izhodiščno obliko besede, obravnavane v slovarju; geselski^{SSKJ}: *iztočnični sestavek; iztočnična beseda; Slovarski sestavek je zgrajen iz iztočničnega dela, namenjenega prikazu jezikovnega znaka za določen pojem, in razlagalnega dela, v katerem je zgoščeno ubesedena vsebina obravnavanega pojma* **E** (†)iztóčnica

izvídnik^{SSKJ} -a m, člov. (î) član skavtske organizacije, star od 11 do 15 let: *Najmlajši med skavti so volčiči, ki združujejo otroke od prvega do petega razreda, naslednji pa so izvidniki – od petega do konca prvega letnika srednje šole* **E** (†)izvíden

izvírski -a -o prid. (î) ki se nanaša na kraj, kjer voda prihaja, priteka iz zemlje na površje: *izvirska jama; Izvirska voda ima vse leto približno enako temperaturo, seveda pa se temperature posameznih izvirov med seboj precej razlikujejo* **E** (†)izvír

izviséti -ím dov. (é í) pog. ne uspeti, ne doseči zaželenega, pričakovanega: *Zavedal sem se, da gredo študijski kolegi, prijatelji, celotna moja generacija po poklicni poti naprej, da si ustvarjajo družine, jaz sem pa izvisel* **E** (†)izviséti

J

jackpot -a cit. [džêkpot] m (ê) glavni dobitek pri igrah na srečo ali na tekmovanju: *atletski jackpot; To, da je jackpot padel trikrat na treh avtomatih, ki so drug ob drugem, je dalo iskalcem sreče dodobra misliti* **E** ← agl. *jackpot* iz *jack* 'fant (pri kartah)' + *pot* 'lonec', ker se je višanje vložkov lahko začelo le, če je vsaj en igralec imel v rokah vsaj par fantov

jacuzzi -ja cit. [džakúzi] in džakúzi -ja m (û) manjši bazen z masažnimi šobami, navadno s toplejšo vodo: *Dodobra se je mogoče sprostiti predvsem v jacuzziju, ki je v kopalnici v pritličju | V dodatno ponudbo so vključili sprostitevni center s savno, džakuzijem in po naročilu tudi masažo* **E** ← agl. *jacuzzi* po imenu izdelka *Jacuzzi*[®] (od 1968) po ameriških bratih *Jacuzzi* italijanskega porekla, ki so od 1948 izdelovali črpalke za take bazene

jadrálec^{SSKJ} -lca [jadrauča] m (â)

jadrálec na dèski -lca -- -- m, člov. (â, à) kdor se vozi po vodi stoji na jadralni deski; *deskar*^{SSKJ}, *srfar* (1), *surfer* (1): *Kopalci najdejo najlepše plaže na južnozahodnem delu otoka, za jadrance na deski pa je poskrbljeno na vzhodnem delu*

jadrálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

jadrálna dèska -e -e ž (â, à) deska z gibljivim jamborom za vožnjo po vodi s pomočjo vetra; *surf*^{SSKJ}: *Že tako nežna sapica je nehala pihati in brezvetrje je povzročilo še večjo soparo in slabo voljo lastnikov jadrálnih desk na eni sicer najbolj vetrovnih plaž na Jadranu*

jadrálni padálec -ega -lca [padauča] m, člov. (â, â) kdor se premika po zraku z jadrálnim padalom, ki je prilagojeno za skok z vzpetine in dolgo nadzirano letenje pred spustom v dolino: *Šestčlanska slovenska reprezentanca jadrálnih padalcev je v Švici nastopila na tretji letošnji tekmi svetovnega pokala*

jadrálnó padálstvo -ega -a s (â, â) dejavnost jadrálnih padalcev: *Zgornje Posočje s prireditvijo dokazuje, da je eno od svetovnih središč jadrálnega padalstva*

jádranje^{SSKJ} -a s (â)

jádranje na dèski -a -- -- s (â, à) šport, pri katerem se stoji na jadralni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra; *deskanje* (1), *surfanje* (1), *wind-*

surfing: Močen veter, sončno nebo in prazna laguna so pričarali sanjske razmere za jadranje na deski

jádrati^{SSKJ} -am nedov. (â)

jádrati na dèski -am -- -- nedov. (â, à) ukvarjati se s športom, pri katerem se stoji na jadrálni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra; *deskati*^{SSKJ}, *surfati*^{SSKJ}: *V mladosti je jadrál na deski, plaval in igral nogomet*

jáhtar -ja m, člov. (â) kdor pluje z jahto za razvedrilo: *Letos so na državni ravni dosegli, da ne veljajo več takse za varnost plovbe, ki so jih morali lani nenadoma bistveno dražje plačevati tuji jahtarji* **E** (†)jáhta

jáhtarstvo -a s (â) razvedrilna dejavnost uporabnikov jaht: *Pred kakšnimi dvajsetimi leti je bilo jahtarstvo na vrhuncu, potem je sledilo obdobje manjšega zatona, zdaj pa si je spet opomoglo* **E** †jáhtar

ják -a m, živ. (â) letalo sovjetskega letalskega konstruktorja Aleksandra Jakovljeva: *Prestolnici bo povezovalo letalo jak 40 za 30 potnikov* **E** ← rus. *Jak*, skrajšano iz priimka Aleksandra Jakovljeva (1906–1989)

jakúza¹ -e in -a m, člov. (û) pripadnik japonske tajne kriminalne organizacije jakuzi: *Po drugi svetovni vojni je ustvaril gigantsko kriminalno združbo, ki jo je sestavljalo več kot 10.000 jakuz, razdeljenih v 500 skupin* **E** ← agl. *yakuza* ← jap. *yakuza* iz nar. *ya* 'osem', *ku* 'devet', *za* 'tri', kar je najslabša kombinacija v japonski igri s kartami

jakúza² -e ž (û) tajna kriminalna organizacija v japonskem okolju: *Vse restavracije in trgovine, ki ne sodelujejo z japonsko mafijo jakuzo, so policisti opremili z modrimi nalepkami, na katerih obiskovalcem zagotavljajo, da ne bodo imeli nevšečnosti* **E** †jakúza¹

jam session -- -a cit. [džêm sêšən] m (ê, ê) priložnostno zbiranje glasbenikov, ki skupaj improvizirajo: *Nočno življenje se začne šele opolnoči, saj se nekateri jam sessioni ali zgolj priložnostno spontano koncertiranje pogosto končajo šele v jutranjih urah* **E** ← agl. *jam session* iz *jam* 'gneča, stiskanje, mečkanje' in *session* v pomenu '(glasbena) zasedba'

jánčarjevski -a -o prid. (â) tak kot pri slovenskem pisatelju Dragu Jančarju: *Čprav so zgodbe zelo raznorodne, je v njih navzoča neka skupna točka, tipično jančarjevska linija, ki ločuje med individualnim in kolektivnim* **E** po pisatelju Dragu Jančarju (1948–)

jáng -a m (â) moški princip v kitajski dualistični filozofiji, nasprotje jin: *Pomlad je začetek janga, energija se prebuja, vse se širi, dokler poleti, ob sončnem obratu, ne doseže vrhunca dviganja* **E** ← nem. *Yang* ← kit. *yang*

jánševc -vca m, člov. (â) član, pristaš Slovenske demokratske stranke, imenovan po politiku Janezu Janši: *V sprednjih vrstah so sedeli večinoma janševci in Nova Slovenija* **E** po politiku Janezu Janši (1958–)

janšizem -zma m (î) politična usmeritev, kot jo razvija in zastopa slovenski politik Janez Janša: *Znani politik meni, da bi kriza na desnici lahko porodila tudi kako novo stranko, ki bi se distancirala od janšizma in se usmerila v drugačno politiko* **E** po politiku Janezu Janši (1958–)

japánka -e ž (â) nav. mn. obuvalo z dvema jermenoma, ki se združena namestita med prvi in drugi prst; japonka^{SSKJ}: *Prijateljci na obisku sem obljubila kavo v bližnjem zalivu, ker nisem vedela, ali se je pripravljena v japonskih podati na dolgo požgano pot ob morju* **E** ← hrv., srb. *japánka* iz *Japán* 'Japonska'

jápi -ja m, člov. (â) mlad, uspešen, ambiciozen človek, navadno izobraženec, ki dobro zasluži, živi razkošno in se obnaša snobovsko: *Tistim prometnim strokovnjakom, ki ne živijo v mestnem središču, naj povem, da poleg državnih institucij in japijev živijo v mestu tudi običajni ljudje, celo družine* **E** ← agl. *yuppie* iz *yup* za *y(oung)* *u(rban)* *p(rofessional)* 'mladi urbani uslužbenec'

jápijevski -a -o prid. (â) ki se nanaša na japije: *Tovarna je stroje ustavila v 80. letih, prej izrazito industrijska četrt pa se danes spreminja v moderno japijevsko središče, kjer pospešeno postavljajo pisarniška poslopja* **E** †jápi

jápijevstvo -a s (â) miselnost, ravnanje japijev: *Sindrom japijevstva se je uveljavil na področju denarnih zadev in ekonomije, vendar se ga da zlahka aplicirati povsod* **E** †jápi

jápijka -e ž, člov. (â) mlada, uspešna, ambiciozna ženska, navadno izobraženka, ki dobro zasluži, živi razkošno in se obnaša snobovsko: *Na milost in nemilost je prepuščena novim japijem in japijkam, ki za majhen denar izžemajo življenjsko energijo iz njih, hkrati pa si dovoljujejo še poniževanje* **E** †jápi

japónec -nca m, živ. (ô) pog. avtomobil japonske znamke: *Kar leto dni sem vozil japonca, čeprav se je motor pogosto pregreval* **E** univerbizirano iz *japónski ávto*

japonologija -e ž (î) veda o japonskem jeziku in književnosti: *Mineva deseto leto, odkar je bil na Filozofski fakulteti ustanovljen študij japonologije in nekaj mladih ljudi je, ki se resno lotevajo prevajanja* **E** po imenu države *Japonska* + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

jasličar -ja m, člov. (â) izdelovalec jaslic: *Živahno italijansko mestece s prodajalno časopisov, pekarno in tržnico je navdihnilo jasličarja, ki je postavil Jezusovo rojstvo med pisane hiške* **E** (†)jaslice

jasličarstvo -a s (â) dejavnost izdelovanja jaslic: *Gorenjska je bila prvo središče jasličarstva* **E** †jasličar

jaslični -a -o prid. (â) **1.** ki je v zvezi z jaslicami: *Praznovali bodo tudi 120. obletnico rojstva slikarja Maksima Gasparija, ki je naslikal tudi okoli 70 jasličnih figuric* **2.** ki je v zvezi z otroškimi jaslimi: *jaslični oddelek; Lani so pred šolo uredili večje parkirišče, z ograjo so zaščitili igrišče in v vrtcu odprli jaslično skupino, ki je v istem posloplju kot šola* **E** (†)jaslice

javljaléc -lca [in jaŭljaŭca] m, živ. (â) teh. del alarmnega sistema, ki določeno fizikalno ali kemično spremembo javlja alarmnemu centru; javljalnik^{SSKJ}: *Sistem deluje tako, da posebni javljalci požara ves čas nadzirajo notranjost rezervoarja, sistem za hlajenje in gašenje pa začne samodejno gasiti, če pride do signala iz sistema javljanja* **E** (†)javljati

jávni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

jávni dôlg -ega -á [doug-] m (á, ô â) stanje obveznosti države do preostalega dela narodnega gospodarstva in do tujine: *javni dôlg države; javni dôlg na prebivalca; Javni dôlg v primerjavi z drugimi državami ni problematičen, kljub temu pa je treba skrbeti za njegovo redno servisiranje* **jávno podjéte** -ega -a s (á, ê) podjetje v lasti države ali lokalne skupnosti, ustanovljeno za zagotavljanje in uporabo javnih dobrin in storitev; JP: *Kontrola letenja naj bi se komercializirala in poslovala kot javno podjetje*

jávnofinánčni -a -o prid. (á-â) ki je v zvezi z javnimi financami: *javnofinančni odhodki; javnofinančni prihodki; javnofinančna politika; javnofinančna sredstva; Začetek javnofinančne krize je, kadar država več ne plačuje svojih obveznosti* **E** iz *jávne finánce*

jávnomnêjski -a -o prid. (á-ê) ki se nanaša na

javno mnenje: *javnomenjska anketa; javnomnenjska raziskava; Že v kratki zgodovini zadnje šolske reforme v Sloveniji lahko sledimo nekaterim nenavadnim političnim in javnomnenjskim obratom E iz javno mnénje*

jazz balét †džez balét

jeans^{SSKJ} †džins

jéd^{SSKJ} -í ž (ê î)

jéd na žlīco -í -- -- ž (ê, í; î) tekoča jed, navadno iz več vrst živil, ki se jé z žlīco: *Zelo rada ima jedi na žlīco: enolončnice, juhe, obare*

jédrski^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

jédrsko odlagališče -ega -a s (ê, í) prostor in naprave za odlaganje radioaktivnih odpadkov: *gradnja jedrskega odlagališča; Pojasnil je, da so vseskozi nasprotovali jedrskemu odlagališču na območju od Velike Polane pa vse do Sevnice*

jeklenīca -e ž (î) jeklena vrva: *nosilna jeklenica; varovalna jeklenica; vlečna jeklenica; Planinko z obe-ma zlomljenima nogama sta namestila v vakuumsko vrečo in jo pripravila za dvig z jeklenico v helikopter E univerbizirano iz jeklena vrva*

ješīva -e ž (î) judovska verska šola: *Hodil sem v ješīvo, namenjeno tistim, ki se tako kot jaz iz posvetnega življenja vračajo k veri E ← hebr. ješīva 'sedenje'*

jet set -- -a tit. [džét sèt] m (ê, ê) skupina bogatih ljudi, ki pogosto potuje in navadno živi zelo razkošno: *Bogati mladenič je bil v svoji prejšnji izvedbi znan kot fant, ki zbira dragocene ure, vozi hitre avtomobile, stanuje v najdražjih hotelih in obožuje življenje v mednarodnem jet setu E ← agl. jet set iz jet 'reaktivec' in set v pomenu 'skupina ljudi'*

jezikóvni^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

jezikóvna kultúra -e -e ž (ô, û) poznavanje in raba jezika ter obnašanje v jeziku in do jezika: *slovenska jezikovna kultura; jezikovna kultura v medijih; V humanistiki je predstavitev rezultata v veliki meri odvisna od jezikovne kulture posameznega raziskovalca, od njegove pismenosti*

jezikóvna polītīka -e -e ž (ô, í) urejanje jezikovnih razmer in odločanje o njih na nacionalni ravni: *dejavna jezikovna politika; nacionalni program za jezikovno politiko; Jezikovna politika je tisto področje javnega življenja, na katerem se širša jezikovna skupnost dogovarja o tem, kako bo ravnala s svojim jezikom*

jezikóvne tehnologīje -ih -gīj ž mn. (ô, î) tehnologije, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki jezikovnega inženiringa: *Podjetje je vložilo tožbo, saj je strokovnjak za jezikovne tehnologije nezakonito prekinil delovno razmerje pri njih in se lotil razvoja spletnega konkurenta*

jezikóvni imperializem -ega -zma m (ô, î) jezikovna nadvlada ali jezikovno obvladovanje družbe: *Anglo-ameriški jezikovni imperializem je dosegel raven, ko nekateri Slovenci nagovarjajo celo Slovence kar v angleščini*

jezikóvni kórpūs -ega -a m (ô, ô) zbirka besedil v elektronski obliki s standardizirano obliko zapisa in izbranimi podatki; besedilni korpus: *oblikoslovno označen jezikovni korpus; Če so temelji – pri prevajalskem delu so to jezikovni korpusi – trdni, lahko na njih gradiš nove in nove različice ter dodajaš nove prevajalske pare*

jezikóvno načrtóvanje -ega -a s (ô, â) potrjevanje in utrjevanje položaja jezika z dodatnimi zakonskimi členi in ustaljevanje jezika s posodobljenimi priročniki: *področje jezikovnega načrtovanja; Jezikovno načrtovanje je navsezadnje tudi institucionalizacija jezika*

jezikóvno oródje -ega -a s (ô, ô) kar olajšuje delo z jezikom, večinoma računalniško podprta tehnologija: *Jezikovna orodja, predvsem angleški slovar in tezaver ter dvojezični španski, nemški, francoski in italijanski slovarji, so vsekakor uporabna*

jezikóvno polītīčni -a -o prid. (ô-í) ki je v zvezi z jezikovno politiko: *jezikovnopolitični program; jezikovnopolitična strategija; Predlagana resolucija vsebuje kratek zgodovinski oris slovenske jezikovnopolitične problematike, pa tudi predstavlja strategijo jezikovne politike s konkretnimi cilji E iz jezikóvna politika*

jéžek^{SSKJ} -žka m, živ. (ê) priprava za zapenjanje oblacil in obutve, sestavljena iz dveh sprijemalnih trakov: *Za okras ima rožnat pas, ki je pošit z rožnatimi trakovi in se zadaj zapenja na ježka E (†)jéz*

jín -a m (î) ženski princip v kitajski dualistični filozofiji, nasprotje jang: *Jin pomeni temo, vodo in žensko E ← nem. Yin ← kit. yin*

jín-jáng¹ -a m (î-â) nedeljivi ženski in moški princip v kitajski dualistični filozofiji: *Jin-janga ne moremo deliti na eno in drugo polovico E ← nem. Yin-Yang(-Lehre), agl. Yin-Yang ← kit. yinyang iz †jín + †jáng*

jín-jáng² -- v prid. rabi: *jín-jang filozofija in filozofija jin-jang; Ko je izvorna energija v svojem (po)polnem stanju, se jin-jang pola prevesita v ravnovesje*

jogger †džôger

jógijski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na jogije ali jogo: *jogijski položaji; jogijske vaje; Jogijski nauki zagovarjajo vegetarijansko prehrano s posebnim poudarkom na živilih, ki prinašajo mir telesu, umu in duhu E (†)jogi¹*

jógurtni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z jogurtom: *jogurtni preliv; jogurtna strjenka; V mestu je trava pomendrana, po njej se valjajo plastične vrečke, steklenice in jogurtni lončki* **E** (†)jógurt

jógurtna revolúcija -e -e ž (ô, ú) **1.** organizirana zborovanja, demonstracije proti takratni oblasti v jugoslovanski avtonomni pokrajini Vojvodini v letih 1988 in 1989: *V Beogradu so Vojvodino le tu in tam imenovali avtonomna pokrajina, a ta si po političnih spremembah prizadeva za formalno vračanje politične avtonomije, ki jo je po jogurtni revoluciji ob koncu osemdesetih odpravil stari režim* **2.** oznaka za organizirana zborovanja, demonstracije po letu 1991, usmerjene proti birokratskim in demokraciji odtujenim oblastnim strukturam na različnih nivojih: *V nekaterih krajih se lahko zgodi jogurtna revolucija po slovensko*

joint venture¹ -- -- cit. [džôjnt vênčər] m (ô, é) združitev dveh ali več podjetij pri projektu s skupnim vlaganjem in tveganjem: *Nekatera podjetja se odločijo le za joint venture in partnerstvo, če imajo večinski delež* **E** ← agl. joint venture iz joint 'skupen, združen' in venture 'tvegano dejanje, podvig, komercialna špekulacija'

joint venture² -- -- v prid. rabiti: *joint venture podjetje* in podjetje joint venture; *Podjetji sta oblikovali novo internetno joint venture družbo, ki bo tržila na velikem azijskem in oceanskem tržišču*

jojóba -e ž (ô) visoka zimzelena grmičasta rastlina z debelimi listi, iz katere plodov se pridobiva olje, po izvoru iz Amerike: *Olja, ki jih vtrete v vlažne ali suhe lase, naj bodo iz jojobe* **E** ← nem. Jojoba ← meh. špan. jojoba ← indijansko

jojóbin -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z jojobo: *Hladno stisnjeno olivno olje lahko uporabljate tudi pri sončenju, prav tako mandljevo, jojobino in avokadovo olje* **E** †jojóba

joker^(SSKI) -ja cit. [džóker] in džóker -ja m, člov. (ô) ekipni igralec, ki lahko zamenja katerega koli drugega igralca: *Igralec bi bil kar priročen za razdiranje začetkov nasprotnikovih akcij, hkrati pa tudi nevaren joker za protiudare proti nekaterim počasnejšim členom v njegovi obrambi | Tokrat bo džoker na klopi in ga bo trener aktiviral le, če bo ekipa dobila gol* **E** ← agl. joker, prvotno 'šaljivec', iz joke 'šaliti se, zbadati'

jósta -e ž (ô) grmičasta rastlina z užitnimi jagodami, križanec črnega ribeza in kosmulje: *Josta v primerjavi s kosmuljami raste bujnejše in je odpornejša proti nizkim temperaturam* **E** ← nem. Josta iz Jo(hannisbeer) 'ribez' + Sta(chelbeer) 'kosmulja'

joypad -a cit. [džôjped-] m (ô) majhna ploščata naprava za igranje nekaterih računalniških igrice; igralni plošček: *Kupil sem brezžični joypad* **E** ← agl. joypad iz joy 'veselje' + pad 'blazinica, podloga'

joystick -a cit. [džôjstik] m (ô) naprava v obliki pokončne palice s podstavkom za igranje nekaterih računalniških igrice; igralna palica: *Če bi na eno stran postavili naš robotski sistem, na drugo pa ljudi z joysticki, ki bi vodili nasprotno moštvo ročno, bi verjetno zmagal stroj* **E** ← agl. joystick iz joy 'veselje' + stick 'palica'

JP -- [jəpə] m (ə) krat. podjetje v lasti države ali lokalne skupnosti, ustanovljeno za zagotavljanje in uporabo javnih dobrin in storitev; javno podjetje: *Ribiči bodo izstavili račun izvajalcu in ne JP Komunalna, kot je napisano v članku* **E** kratica za j(avno) p(odjetje)

judoistični -a -o [in džudoistični] prid. (í) ki je v zvezi z judoisti ali judom: *judoistična reprezentanca; Na mladinskem judoističnem tekmovanju za svetovni pokal so slovenski reprezentanti osvojili štiri kolajne* **E** (†)judoist

júgoarmáda -e ž (û-â) od leta 1991 oborožene sile nekdanje Jugoslavije; jugovojška: *Domačini spoštujejo slovensko osamosvojitve, saj so tudi sami sodelovali pri poskusih preprečevanja prodora tankov in oklepnikov jugoarmade na slovensko ozemlje ob začetku osamosvojitvene vojne* **E** (†)jugo...² + (†)armáda

júgomáfija -e ž (û-á) kriminalna združba, ki jo sestavljajo pripadniki narodov nekdanje Jugoslavije, razen Slovencev: *V intervjuju je priznal, da je bil v Nemčiji član jugomafije, ki je tesno sodelovala s tajno službo bivše Jugoslavije* (†)jugo...² + (†)máfija

júgonostalgíja -e ž (û-î) od leta 1991 nostalgija po življenju v nekdanji Jugoslaviji: *Ko odrasli govorijo o jugonostalgiji, imajo v mislih celovit pojav – številne socialne vezi, politične dogodke, kulturne usmeritve itd., ki so jih vezale, v dobrem in v slabem, na rajnko Jugoslavijo* **E** (†)jugo...² + (†)nostalgíja

júgonostálgik -a m, člov. (û-á) od leta 1991 kdor ima nostalgijo po življenju v nekdanji Jugoslaviji: *Jugoslavija, ki je zdaj, razen v glavah jugonostalgikov, definitivno ni več, je bila res nekaj posebnega* **E** †júgonostalgíja

jugorock -a cit. [júgorók] m (û-ô) rockovska glasba izvajalcev nekdanje Jugoslavije, razen slovenske: *Razmeroma dobri stiki z mednarodno avantgardo in rock sceno so v poznih šestdesetih letih prejšnjega stoletja in pozneje omogočili razvoj jugorocka* (†)jugo...² + (†)róck

júgotrg -a m (û-ř û-ř) kupovanje in prodaja blaga na območju republik nekdanje Jugoslavije, razen Slovenije: *Evropski trg postaja sicer ob precejšnjem padcu prodaje na jugotрге najpomembnejši v slovenskem kmetijskem izvozu* **E** (†)jugo...² + (†)třg

júgovič -a m, člov. (û) slabš. pripadnik katerega koli naroda nekdanje Jugoslavije, razen Slovencev: *Natakar – mi je prav vseeno, če ni bil naš, ampak jugovič – je prišel čez deset minut vprašat, kaj bom pil* **E** ← hrv., srb. *jùgovič*, hipokoristik od hrv. *Jugoslàvën*, srb. *Jugoslòvën*

júgovôjska -e ž (û-ô) od leta 1991 oborožene sile nekdanje Jugoslavije; jugoarmada: *Poveljniki jugovojске so se odločili, da poiščejo primernejši kraj za prestop reke in prodor v Prekmurje* **E** (†)jugo...² + (†)vôjska

jumbo -- cit. [džámbo] in džámbo -- v prid. rabi (â) zelo velik: *Večji del množice se razprostira ob ciljni areni, kjer je moč tekmo videti na jumbo ekranu | Kar iznenada se je med slovenskimi kulturnimi ustanovami zanetilo tekmovanje, katera bo s svojimi lepaki zasedla džambo panoje* **E** ← agl. *jumbo* po imenu slona *Jumbo* iz londonskega živalskega vrta s konca 19. stoletja

jumbo plakát -- -a in džámbo plakát -- -a m (â, â) zelo velik, zlasti reklamni plakat; billboard, veleplakat: *Vse bolj priljubljeni oglaševalski prostori so jumbo plakati | Nekateri državljane Slovenije so močno vznemirili džambo plakati z razgaljenim stasom domače Playboyeve zajčice*

júngovec -vca m, člov. (û) pristaš psihoanalize švicarskega psihologa in psihiatra Carla Gustava

Junga: Kako jungovci vidijo današnji razvoj nevroznanosti? **E** po švicarskem psihiatru in psihologu *Carlu Gustavu Jungu* (1875–1961)

júngovski -a -o prid. (û) ki se nanaša na ideje in metode švicarskega psihologa in psihiatra Carla Gustava Junga: *júngovski psihoanalitik; júngovska psihoanaliza; Njegove ure psihoanalize so mednarodno priznane po vseh júngovskih inštitutih na svetu* **E** po švicarskem psihiatru in psihologu *Carlu Gustavu Jungu* (1875–1961)

junk bonds -- -- cit. [džáŋg bõnc] m mn. (â, ô) fin. visoko tvegane obveznice: *Nekateri poslovneži računajo na tako imenovane tvegane obveznice, ki jih imenujejo tudi junk bonds zaradi neakovosti mnogih njihovih izdajateljev* **E** ← agl. *junk* 'ropotija, odpadki' in *bonds* 'obveznice'

junk food -- -a cit. [džáŋk fú-d-] m (â, û) nezdrava hrana, ki vsebuje veliko maščob, sladkorja, za pripravo pa zahteva malo časa: *Junk fooda in mastne hrane ne maram* **E** ← agl. *junk food* iz *junk* 'ropotija, odpadki' in *food* 'hrana'

junkie †džánki

junk mail -- -a cit. [džáŋk mēj] m (â, ê) vsiljena elektronska pošta, ki je poslana velikemu številu naslovnikov in ki jo sestavljajo predvsem reklamni oglasi; nezaželena pošta, neželena pošta, spam!: *Junk mail povzroča prejemnikom težave* **E** ← agl. *junk mail* iz *junk* 'ropotija, odpadki' in *mail* 'pošta'

jútranjik^(SK) -a m, člov. (û) pog. napovedovalec jutranjega radijskega, televizijskega programa: *Vajeni smo ga bili kot jutranjika na prvem programu* **E** univverbizirano iz *jútranji napovedovalec*

K

kábelski ^(SSKJ) -a -o prid. (á)

kábelska televizija -e -e ž (á, î) sistem prenosa televizijskih programov po kablenskem omrežju: operaterji kableske televizije; koncesija za kablesko televizijo; Ko ljudje seštejejo posamezne stroške za telefon, internet in kablesko televizijo, ugotovijo, da je klasični kabel že dražji in ponuja manj od drugih

kábelski internét -ega -a m (á, î-ê) tehnologija, ki za prenašanje podatkov z interneta uporablja kablesko televizijsko omrežje: dostop do kableskega interneta; Edina alternativa pri ponudbi širokopasovnega interneta je kableski internet, ki je na voljo le naročnikom kableske televizije

kadét ^(SSKJ) -a m, člov. (ê) športnik v kategoriji med petnajstim in šestnajstim letom: Ekipno so bili naši kadeti najboljši, mladinke pa druge **E** ← nem. Kadett ← frc. cadet < lat. capitellum v pomenu 'vodja, poveljnik' iz caput 'glava'

kadétinja -e ž, člov. (ê) športnica v kategoriji med petnajstim in šestnajstim letom: reprezentanca kadetinj; Po dveh porazih proti hrvaškim kadetinjam so mlade slovenske košarkarice dvakrat premagale italijanske vrstnice **E** ↑kadét

kadriranje ^(SSKJ) -a s (î) izbiranje ljudi za zaposlitev ali za opravljanje določenega dela, funkcije; kadrovanje ^(SSKJ): politično kadriranje; V vseh letih smo priča strankarskemu kadriranju v nadzorne svete državnih bank in drugim primerom političnega klientelizma **E** ↑kadrirati

kadrirati ^(SSKJ) -am nedov. in dov. (î) izbirati ljudi za zaposlitev ali za opravljanje določenega dela, funkcije; kadrovati ^(SSKJ): Kdor koli bo že prišel na oblast za sedanje politično opcijo, ne bo mogel več kadrirati svojih ljudi v gospodarstvo **E** (↑)kader¹

kafeterija -e ž (î) gostinski lokal, kjer se streže s pijačami in slaščicami; kavarna ^(SSKJ), kafič: V svetovnih metropolah gre za posebna pravila, nečloveški tempo, svet butikov in kafetarij, hotelov in parkirnih hiš **E** ← it. caffetteria iz caffè 'kava'

kafič -iča m (î î) pog. gostinski lokal, kjer se streže s pijačami in slaščicami; kavarna ^(SSKJ), kafeterija: posedati po kafičih; Ko sediš v kafiču ob cesti in opa-

zuješ ljudi, ki hodijo mimo in jih ne poznaš, te eni zanimajo, drugi pa ne **E** ← hrv., srb. káfīč iz káfē ← frc. café '(manjša) kavarna'

kajakášica -e ž, člov. (á) športnica, ki se ukvarja z veslanjem v kajaku: kajakašica na mirnih vodah; Prvi se bodo danes v kvalifikacijah pognali v vodo kanuisti, nadaljevale bodo kajakašice, v popoldanskih urah pa bo na vrsti moštvena tekma kanuistov **E** (↑)kajakáš

kájt -a m (â) jadralnemu padalu podobna priprava za kajtanje: Preden se preizkusite na vodi, je pametno, da se s kajtom naučite ravnanja na kopnem **E** ← agl. kite, prvotneje 'zmaj za spuščanje po zraku'

kájtanje -a s (â) šport, pri katerem se s pomočjo jadralnemu padalu podobne priprave stoji na deski in vozi po vodi, snegu: Kadar piha, je idealno za kajtanje in surfanje, kadar ne, je še vedno fino za deskanje **E** ↑kájatati

kájtar -ja m, člov. (â) kdor kajta: Zaradi sunka vetra je kajtar hitro lahko na kakem neprimernem mestu // športnik, ki se ukvarja s kajtanjem: Namibijo je zapustil kot 16. najhitrejši kajtar na planetu **E** ↑kájatati

kájterski -a -o prid. (â) ki se nanaša na kajtarje ali kajtanje: Velika peščena plaža ponuja ogromno prostora za kajterske dogodivščine **E** ↑kájtar

kájatati -am nedov. (â) ukvarjati se s športom, pri katerem se s pomočjo jadralnemu padalu podobne priprave stoji na deski in vozi po vodi, snegu: Poskušala sta napredovati s pomočjo jadra, kajtati po snegu, ko bi ju na smučeh vlekel veter v jadrju, vendar jima je to uspevalo le nekaj kilometrov, ker je bil veter prešibak **E** ↑kájat

kalášnikov -a m, živ. (â) polavtomatska puška z značilnim ukrivljenim nabojnikom, enostavna za uporabo in popravilo; kalašnikovka: Ruski orožarski koncern še zmeraj proizvaja številne različice legendarnega kalašnikova **E** po ruskem konstruktorju Mihailu Timofejeviču Kalašnikovu (1919–)

kalášnikovka -e ž (â) polavtomatska puška z značilnim ukrivljenim nabojnikom, enostavna za uporabo in popravilo; kalašnikov: streljati s kalašnikovko; V noči na torek so iz ene od bližnjih ulic

neznani storilci izstrelili rafal, verjetno iz kalašnikovke **E** ↑kalášnikov

kaliméro -a m, člov. (ĕ) ekspr. kdor se neprestano pritožuje, da se mu godi krivica: *Minister ne dobiva plače za to, da hodi na tiskovne konference in kot kalimero stoka, češ da je žrtev zarot* **E** ← it. *Calimero*, ime lika iz italijansko-japonske risanke (1974–1975)

kalimérovski -a -o prid. (ĕ) ekspr. ki se nanaša na kalimere: *kalimérovska drža; Vladajoči stranki najbrž vendarle ne pritiče jokava kalimérovska poza zaradi drobne nepravilnosti* **E** ↑kaliméro

kalimérovstvo -a s (ĕ) ekspr. lastnost osebe, ki se neprestano pritožuje, da se ji godi krivica: *Časi tarnanja in kalimérovstva so že zdavnaj minili* **E** ↑kaliméro

kameleónka -e ž, člov. (ô) ekspr. ženska, ki pogosto spreminja svoj videz, slog oblačenja: *Je prava kameleónka, vsaj kar se tiče pričesk* **E** (↑)kameleon

kaméni ^(SSKJ) -a -o prid. (ĕ)

kaména vólna -e -e [voʋna] ž (ĕ, ó) snov za izolacijo iz kamenin v nitasti, vlaknasti obliki: *tovarna kamene volne; izolacija iz kamene volne; Pri masivni gradnji se največkrat uporablja toplotna izolacija iz kamene volne in ekspandiranega polistirena*

kamióнар -ja [kamijonar] m, člov. (ô) pog. kdor vozi kamion: *Voznika sta povedala, da je za kamionarja Slovenija še najbolj primerljiva z Nemčijo: policisti so umirjeni, postopki pa hitri* **E** (↑)kamión

kamkórder -ja m (ô) teh. kamera, ki ima poleg možnosti snemanja videoposnetkov prek objektiv tudi možnost snemanja z drugega zunanjega vira, npr. televizije: *digitalni kamkorder; Sposodil si je kamkorder in v lokalnem oglasniku objavil oglas, s katerim je na poskusna snemanja vabil dekleta, ki jih zanima kariera v Milanu* **E** ← agl. *camcorder* iz (↑)kám(era) + (↑)(re)kórdor

kámničan -a m, živ. (â) **1.** vlak, ki vozi med Kamnikom in Ljubljano: *Vožnja s kamničanom bo od septembra precej cenejša kot vožnja z avtobusom* **2.** alp. žarg. vzdolžni ali prečni klin, izdelan v Kamniku: *Poleg štirih svedrovcev sta prva plezalca v smeri pustila še pet klinov, zato ponavljalcem priporočata štiri kamničane, dva debela in en profilni klin, nekaj metuljev in zatičev* **E** po imenu mesta Kamnik

kampánjec -jca m, člov. (â) pog. kdor se kampanjsko uči: *Nekateri so bolj kampanjci, drugi manj, vendar mislim, da je v zadnjem mesecu kljub izrednemu trudu, neprespanim nočem in celim litrom kave zamujena štiri leta težko nadoknaditi* **E** univerbizirano iz *kampánjski učénc*

kámpus -a m (â) prostor, obdan z zelenimi površinami, na katerem se nahajajo fakultete, knjižnice, študentski domovi: *univerzitetni kampus; Prvi dve leti študija študentje v kampusu ne morejo živeti drugje kot v študentskem domu* **E** ← agl. *campus* ← lat. *campus* 'polje, poljana'

kanábis -a m (â) **1.** vrsta konoplje, ki vsebuje opojno snov, *Cannabis sativa* forma *indica*; indijska konoplja ^(SSKJ), gandža (1), trava (1): *sadika kanabisa; pridelovanje kanabisa; Indijska konoplja se je uporabljala za številne indikacije, sedaj pa imamo zdravilo iz kanabisa* **2.** mamilo iz posušenih vršičkov, cvetov in listov indijske konoplje; marihuana ^(SSKJ), gandža (2), trava (2): *kadilec kanabisa; legalizacija kanabisa; uživanje kanabisa; Še zdaleč ni res, da veliko uživalec kanabisa pogosto uživa druge prepovedane droge* **E** ← nlat. *cannabis* ← gr. *kannábis* 'konoplja'

kancerogénéza -e ž (ĕ) med. nastanek rakave bolezni: *Zdi se, da je proces kancerogeneze mogoče ustaviti z majhnimi odmerki protitvnetnih zdravil* **E** ← agl. *cancerogenesis*, nem. *Kanzerogenese* iz (↑)káncer + (↑)généza

kancerogénost -i ž (ĕ) med. lastnost določene snovi, da povzroča raka: *Študija o kancerogenosti učinkovine lahko šteje tisoč in več strani podrobne znanstvene analize* **E** (↑)kancerogén

kanelón -a m (ô) nav. mn. izdelek iz testa cevaste oblike z velikim premerom, navadno z nadevom: *Kuharice v menažke zlagajo zdobovo juho, gratinirane mesne kanelone, mehko solato in vaniljevo kremo* **E** ← it. *cannellone* iz *cannello* 'cevka' iz *canna* 'trs' < lat. *canna*

kanjóning -a m (ô) pog. šport, pri katerem se spušča po soteskah s pomočjo vrvi in druge zaščitne opreme; soteskanje: *Z adrenalinom me napolnijo rafting, kanjoning in vožnja z motorjem* **E** ← agl. *canyoning* iz (↑)kánjon

kántávtorški -a -o prid. (â-â) ki se nanaša na kantavtorje: *kantavtorski večer; kantavtorska glasba; Njen nastop je privlačen, nepretenciozen in variirna med tršimi rock komadi in baladnimi kantavtorski pesmimi* **E** (↑)kántávtor

kántávtorstvo -a s (â-â) dejavnost kantavtorjev: *slovensko kantavtorstvo; festival kantavtorstva; Današnji časi so res kantavtorstvu nenaklonjeni, vendar ustvarjajo zaradi svojega potrošniškega enoumja zelo hvaležno okolje za takšno produkcijo* **E** (↑)kántávtor

kantonizácija -e ž (â) delitev na kantone: *predlog za kantonizácijo; Čedalje pogosteje je slišati predloge za odpravo entitet, kantonizácijo države in*

krepitev skupnih organov oblasti na državni ravni
E (↑)kantón

kántri ↑country¹, country²

kapelét -a m (ê) nav. mn. izdelek iz testa obročaste oblike z nadevom: *kapeleti s pršutom; Manjše testenine, kot so ravioli, kapeleti, tortelini, so polnjene z mesnim ali zelenjavnim nadevom; skuhamo jih bodisi v juhi ali vodi (kot samostojno jed)* **E** ← it. *cappelletto*, prvotno 'klobuček', iz *cappello* 'klobuk'

kapitálski ^(SK) -a -o prid. (â)

kapitálski délež -ega -a m (â, ê) delež v finančni družbi, ki ga imajo fizične ali pravne osebe kot posledica svojega denarnega ali stvarnega vložka: *prodaja kapitálskih deležev; Z nakupi kapitálskih deležev prehranskih podjetij v Sloveniji je podjetje dolgoročno utrdilo tržne deleže in si zagotovilo nadaljnjo dolgoročno rast in povečevanje vrednosti za delničarje*

kapitálski trg -ega -a m (â, f̄ r̄) del finančnega trga, na katerem se trguje s kapitalom, navadno v obliki delnic, obveznic: *domači kapitálski trg; svetovni kapitálski trgi; razvoj kapitálskega trga; Razlog za nadaljnje zniževanje cen je stanje na kapitálskem trgu*

kápri -- in *capri* -- cit. [kápri] v prid. rabi (â) ki se nanaša na tri četrť navadne dolžine hlačnic: *kapri dolžina; kapri pižama; Nosil je rdečo majico in bele kapri hlače* **E** ← agl. *capri* po otoku *Capri*

kapučíno -a m (i) pijača iz kave in spenjenega mleka: *jutranji kapučíno; Odložil je kapučíno in vzal še zadnji košček krofa* **E** ← it. *cappuccino* iz *cappuccio* 'kapuca'

karámbola -e ž (â) rumeni tropski sad zvezdaste oblike: *Karambole operete in narežete na kolarbarje, široke približno pol centimetra* **E** ← port. *carambola* (morda prek agl. ali nem.) ← marat. *karambhal* < stind. *karmaphala*

karaóke -ók ž mn. (ô) način zabave, pri katerem posamezniki pojejo znane pesmi na zvočno matrico, besedilo pesmi pa se jim izpisuje na ekranu: *lokal za karaoke; Ponavadi pripravimo še karaoke in prepevamo naše tradicionalne pesmi, znane večne melodije* **E** ← agl. *karaoke* ← jap. *karaoke* iz *kara* 'prazen' + *oke* 'orkester'

karavánški -a -o prid. (â) ki se nanaša na Karavanke: *karavánški fen; karavánški pokal; karavánški predor; Nadstropna hiša z dvokapno lesenno streho in značilnima čopoma na obeh konceh strehe je vzorčni primerek karavánškega stavbarstva* **E** po gorstvu *Karavanke*

kárdiofitnes¹ -a [kardijofitnes] m (â-i) **1.** telesna

vadba za aerobno vzdržljivost, navadno vodena računalniško: *Pozitivni učinki kardiofitnesa se kažejo v zmanjšanem krvnem pritisku in holesterolu v krvi* **2.** sklop naprav za aerobno vzdržljivost, navadno vodenih računalniško: *V ponudbi wellness centra je tudi naj sodobnejši kardiofitnes* **E** ← agl. *cardio fitness* iz (↑)kardio... + ↑fitnes

kárdiofitnes² -- v prid. rabi: *kardiofitnes center; kardiofitnes program; V wellness centru so pripravili številne sprostitvene in lepotne programe ter programirane aktivnosti v kardiofitnes studiu*

kardiomobíl -a [kardijomobil] m (i) ustrezno prirejeno in opremljeno prevozno sredstvo, ki služi za opravljanje preventivnih zdravstvenih dejavnosti, predvsem s področja srčno-žilnih bolezni: *S kardiomobilom so se odpravili na pot in ljudem ponudili brezplačna predavanja, razstavo o dejavnostih tveganja za nastanek srčno-žilnih obolenj ter izobraževalna gradiva* **E** ← nem. *Kardiomobil* iz (↑)kardio... + (↑)(avto)mobíl

kárdiovaskulárni -a -o [kardijovaskularni] prid. (â-â) med. ki je v zvezi s srcem in ožiljem; srčno-žilni: *kardiovaskularni sistem; kardiovaskularne bolezni; Letos se bodo čakalne vrste za kardiovaskularne operacije v Sloveniji začele krajšati* **E** nlat. *cardiovascularis* iz (↑)kardio... (↑)vaskuláren

kári¹ -ja in *curry* ^(SK) -ja cit. [kári] m (â) orientalska jed, navadno iz mesa in zelenjave, začinjena z ostrimi indijskimi začimbami: *kari s kozicami; Obožujem kari, še posebej tistega, ki ga pripravi moj oče* **E** ← agl. *curry* ← tamil. *kari* 'omaka'

kári² -- v prid. rabi karijev: *Na maščobi popecite zelenjavo, prilijte 125 ml vode in vrečko začimb za kari omako ter rahlo kuhajte 10 minut*

kariérni -a -o [karijerni] prid. (ê) ki je v zvezi s kariero: *karierni diplomat* poklicni diplomat; *karierni razred* razred poimenovanj nazivov za javne uslužbenke; *karierna pot; Uveljavitev novega sistema plač in kariernega sistema je priložnost za novo ovrednotenje dela policista* **E** (↑)kariéra

kárijev -a -o in *curryjev* -a -o cit. [kárijev-] prid. (â) ki se nanaša na kari, ostro indijsko začimbo, mešanico različnih dišav; kari²: *karijeva juha; karijeva omaka; Tri- in štiriletniki najraje jedo karijeve jedi, kar pa ni nič nenavadnega, saj so indijske jedi med najbolj priljubljenimi tudi pri odraslih* **E** ↑kári¹

karizmátičnost -i ž (â) dejstvo, da je kdo karizmatičen: *Nominirancu je priznal karizmátičnost in sposobnost, hkrati pa ga je opozoril, da mora biti evropska komisija močna in neodvisna* **E** (↑)karizmátičen

karkolízem -zma m (i) vseenost, ravnodušnost, brezbriznost: *Karkolízem je simbol današnjega*

potrošniškega časa, v katerem je vsako družbeno ali politično udejstvovanje motnja v vsakodnevem proizvajanju in rabi gmotnih dobrin **E** (†)kàrkóli

kármični -a -o prid. (â) ki je v zvezi s karmo: *karmični vpliv; karmična diagnostika; Notranji glas pravi, da se svojim željam ne smejo odrekat, karmični nauk pa veleva, da moramo poskrbeti tudi za druge, ne samo zase* **E** ← agl. *carmic* iz (†)kárma

karpáčo -a in *carpaccio* -a cit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpáčo; jelenov karpáčo; Karpáčo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju *Vittoreju Carpacciu* (†1526)

kártica ^(SSK) -e ž (â) **1.** ploščat, pravokoten kos plastike, ki vsebuje navadno strojno berljive osebne podatke: *Imetniki kartic ugodnosti so dovolili uporabo podatkov v reklamne namene* **2.** teh. naprava ali del naprave, s katero se razširi ali doda namembnost elektronski napravi: *Vsi modeli podpirajo zamenjavo diskov in kartic med delovanjem ter podvojene procesorje* **E** (†)kárta

kártični -a -o prid. (â) **1.** ki je v zvezi s ploščatim, pravokotnim kosom plastike, ki vsebuje navadno strojno berljive osebne podatke: *kartična tehnologija; kartično poslovanje; Potencialni slovenski uporabniki plačilnih kartic lahko izbirajo med lepim številom kartičnih sistemov in še večjim številom izdajateljev kartic* **2.** teh. ki je v zvezi z napravo ali delom naprave, s katero se razširi ali doda namembnost elektronski napravi: *Modem je seveda energijsko zelo varčen, saj ne vpliva drastično na avtonomijo računalnika, kakor se to dogaja pri rabi kartičnih modemov* **E** †kártica

kartist -a m, člov. (î) športnik, ki se ukvarja s kartingom: *Da bi se lahko kosali s konkurenco, so bili slovenski kartisti primorani trenirati v tujini* **E** (†)kárt

kartodróm -a m (ô) posebej urejen prostor za tekmovanja v kartingu: *Prek 1000 gledalcev si je na kartodromu ogledalo peto dirko za državno prvenstvo in hrvaško-slovenski pokal* **E** ← nem. *Kartodrom* iz (†)kárt + (†)(hipo)dróm

kartomát -a m (â) avtomat za prodajo vstopnic, vozovnic: *uvajanje kartomatov; Potniki morajo označiti, ali bodo vozovnico prevzeli osebno na blagajni, na kartomatu ali po pošti* **E** (†)kárta¹ + (†)(avto)mát

kárving †carving¹, carving²

kasétar -ja m (ê) pog. priprava za snemanje in predvajanje zvoka s kasetami; kasetnik ^(SSK), kaseto-

fon ^(SSK): *Nekega dne sem se zbudil ob dveh zjutraj, vzel mali kasetar in odšel na pomol* **E** (†)kaséta

kasétni ^(SSK) -a -o prid. (ê)

kasétna bómbo -e -e ž (ê, ô) bomba, sestavljena iz številnih manjših bomb, ki se uporablja pri izstrelitvah iz zraka z namenom, da doseže čim širše območje: *prepoved kasetnih bomb; Glavna žrtev kasetnih bomb so civilisti in otroci, območja, ki so kontaminirana s temi bombami, so navadno še leta ali desetletja prenevarna za bivanje*

kásting †casting

katalóg ^(SSK) -a m (ô)

katalóg znánj -a -- in katalóg znánja -a -- m (ô, â; ô, â) sistematično urejen seznam zahtevanih znanj in spretnosti določenega strokovnega področja kot podlaga za postopke preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij: *izpitni katalog znanj; V sekciji smo se skoraj dve leti ukvarjali s pobudami za spremembe poklicnih standardov in katalogov znanja*

katalóški ^(SSK) -a -o prid. (ô)

katalóška prodája -e -e ž (ô, â) prodaja, ki temelji na naročanju različnih izdelkov iz ponudbe v katalogu: *Podjetju, ki je v šestdesetih letih začelo s katalóško prodajo igrač, so se dodatne prodajne možnosti odprle z internetom*

katalóžni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

katalóžni zápis -ega -a m (ô, î) zapis o publikaciji, izdelan v skladu s pravili za katalogizacijo: *Komisija je izločila knjige, ki niso bile prvenci, kajti avtorji so imeli že prej objavljeno literarno delo (kar je ugotovljeno po kataložnem zapisu v NUK-u)*

katána -e ž (â) zelo oster rahlo ukrivljen, izvorno japonski (samurajski) meč: *zabosti s katano; Slavni izdelovalec japonskih katan (rahlo ukrivljenih rezil z rezalno površino na zunanji strani loka) Masamune je živel na prehodu iz 13. v 14. stoletje; izdeloval je izjemne meče, katerih kakovost in eleganca sta še danes nepresežena* **E** ← agl. *katana*, nem. *Katana* ← jap. *katana*

katehumenát -a m (â) rel. uvajanje odraslih v svet (krščanske) vere in priprava na prejem krsta, obhajila in birme: *Škofje podeljujejo zakramente uvajanja katehumenom, to je odraslim, ki so se prej v katehumenatu pripravljali na prejem zakramentov* **E** ← nlat. *catechumenatus* iz (†)katehúmen

katérič prisl. (ê) izraža vprašanje po zadnji ponovitvi v zapovrstju: *Pravilen odgovor na vprašanje, katerič je bil izbor Slovenski avto leta, je štirinajstič* **E** (†)katéri¹

kávbojec -jca m, člov. (â) v ameriškem okolju pastir na ko-

nju; kavboj^{SSKJ}: *Kavbojci so skrbno žigosali kra-ve, da so vedeli, čigave so // tak pastir kot junak pustolovskih filmov, povesti o Divjem zahodu; kavboj^{SSKJ}: Oddelki kavbojcev so občasno izvajali krvave povračilne akcije po indijskih vaseh* **E** (↑) kávbój

kavomát -a m (â) avtomat za kavo: *Kav je ogro-mno sort, postopkov praženja tudi, kavomatov za domačo rabo pa na trgu več kot sto* **E** (↑) káva + (↑) (avto)mát

kavopívec -vca m, člov. (î) kdor (rad) pije kavo: *Ve-čina kadilcev je tudi strastnih kavopivcev, zato so kar nekaj težav, ki so posledica kajenja, zmotno pripisovali kavi* **E** iz pívec káve

kazálec^{SSKJ} -lca [in kazaŭca] m (â) grafični element, ki kaže trenutni položaj na zaslonu in ga upravljamo z miško ali drugo kazalno napravo; kurzor: *premikanje kazalca po zaslonu; Z vnovičnim pritiskom na tipko boste prekopirano besedilo vstavili oziroma prilepili na mesto kazalca* **E** (↑) kázati

KC¹ -- in -ja [kacé -ėja in kacə] m (ê ê; ä) krat. bolnišnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica^{SSKJ}, klinični center: *predsednik sveta KC; strokovni di-riktor KC; vodstvo KC; V nesreči se je hudo ranil, zato so ga s helikopterjem odpeljali v KC* **E** kratica za k(linični) c(enter)

KC² -- in -ja [kacé -ėja in kacə] m (ê ê; ä) krat. usta-nova, ki usmerja in vodi kulturno dejavnost; kulturni center: *KC Srečko Kosovel* **E** kratica za k(kulturni) c(enter)

kdóvékatérič prisl. (ǫ-ě-ě) pri ponavljanju ali v zapovrstju iz-raža nedoločeno ali neznano, navadno veliko šte-vilo: *»Če je kdo zainteresiran, naj dvigne roko,«* je glas izklicevalca na dražbi že kdovekaterič zarezal v morečo tišino nezainteresiranih dražiteljv **E** iz kdóvé katérič

kebáb -a m (â) **1.** jed iz mariniranega mesa, na-vadno govejega, piščančjega ali jagnječjega, v plasteh natakjenega na raženj, obrezanega in pe-čenega, z dodano zelenjavo in omako, navadno v posebni vrsti kruha: *piščančji kebab; prodajalne kebaba; Po ogledu mesta smo se odpravili po nakupih, potem pa v park na kebab* **2.** meso, namenjeno za take jedi: *Afganistanci v svojih lahkih oblačil-cih opravljajo vsakdanje dolžnosti: peko kebaba ali prodajo na enem mnogih vozičkov, ki so še dodatna ovira v prometu* **E** ← nem. *Kebab*, skrajšano iz tur. *şiş kebab* 'ražnjič' iz *şiş* 'raženj' in *kebab* 'pečeno meso' ← arab. *kabāb* 'pečeno meso'

kelnáriti -im nedov. (â â) pog. delati kot natakar: *Naj-starejša gostilničarka pod Alpami v svojem baru kelnari že desetletja* **E** (↑) kélnar

kémični^{SSKJ} -a -o prid. (ě)

kémično stranišče -ega -a s (ě, î) navadno pre-mično stranišče, zlasti na gradbiščih in javnih prireditvah, ki namesto vode učinkuje z dezinfekcijsko tekočino za razkuževanje in nevtrali-zacijo vonjav; mobilno stranišče, prenosno stranišče: *Organizatorji so pripravili 41 vhodov na prizorišče, nekaj manj kot 2000 ljudi bo skrbelo za hrano in pijačo, na voljo pa bo kar 250 kemič-nih stranišč*

kemometrija -e î (î) veda, ki se ukvarja z mate-matičnimi in statističnimi postopki ter metodami za obdelavo kemijskih podatkov: *laboratorij za kemometrijo; Kot uveljavljeni raziskovalec na po-dročju kemometrije in računalniških obdelav po-datkov je delal več kot tri desetletja* **E** ← agl. *che-mometry*, nem. *Chemometrie* iz (↑)kem(ija) + tvor. od (↑)méter

kémoterapévntik -a m (ě-ě) farm. zdravilo, ki ga na-vadno kot infuzijo dajejo bolnikom z rakavimi obo-lenji: *Posebno pozornost je treba posvetiti pravilni uporabi antibiotikov in kemoterapevtikov* **E** ← nlat. *chemotherapeuticum* iz (↑)kémoterapíja

kengurújček -čka m, živ. (û) pripomoček za prena-sanje dojenčka, manjšega otroka na sprednji strani telesa: *Za otroke, ki se rodijo pri 7 ali 8 mesecih, ni dovolj, da jih nosijo naokrog v kengurujčkih, pač pa, da z njimi tudi govorijo* **E** (↑)kengurú

kengurújčkanje -a s (û) materino pestovanje go-lega novorojenčka, zlasti nedonošenčka, na goli koži: *Letos so se odločili prispevati štiri tisoč evrov za nakup počivalnikov za kengurujčkanje, name-njenim mamam, ki pestujejo in negujejo nedono-šenčke* **E** ↑kengurújček

kerámičar -ja m, člov. (â) **1.** izdelovalec predmetov iz žgane gline; keramik^{SSKJ}: *Da bi slovenski kera-mičarji lahko prišli v tesnejši stik z velikimi ustvar-jalci, društvo pripravlja strokovne ekskurzije in obiske mednarodnih bienalnih razstav* **2.** polagalec keramičnih ploščic: *Za preново je smiselno najeti podjetje oziroma mojstra, ki je specializiran za ob-ново kopalnic in ima podizvajalce za posamezna dela, od vodoinštalaterjev do keramičarjev* **E** (↑) kerámika

kérling ↑curling

kétering ↑catering

křórjavec -vca m, člov. (ǫ) na Kosovu od leta 1999 dalje pripa-dnik mednarodnih mirovnih sil KFOR: *Ob nad-zornih točkah pri mostu se vijejo vrste, křórjevci so natančni in mnogih meščanov ne pustijo niti do sta-novanj* **E** iz agl. kraticice KFOR za K(osovo) For(ce) 'vojaške sile na Kosovu'

kíber -- in cyber -- cit. [sáj̥bər] v prid. rabi (í; á) ki je v zvezi z računalniki, internetom; kibernetični, kibernetški: *kíber prostor; kíber kavarna; Najbolj ogroženi pred odvisnostjo od interneta so, poleg nove kíber generacije, osamljeni ljudje srednjih let, ki se jim ni uspelo socializirati* – glej tudi kíber... E po zgledu agl. cyber iz (†)kíber(nétika)

kíber... prvi del zloženka (í) ki se nanaša na računalnik, internet: *kíberprostor; kíberkavarna* – glej tudi kíber E †kíber

kíberkavárna -e in kíber kavárna -- -e in cyber kavárna -- -e cit. [sáj̥bər] i (í-â; á, â) kavarna, ki nudi dostop do interneta; kibernetična kavarna, kibernetška kavarna: *Pri rabi javnih računalnikov, na primer v kíberkavarnah, je treba biti pazljiv* E †kíber... + (†)kavárna

kibernetíčni ^{SSKJ} -a -o prid. (é) ki je v zvezi z računalniki, internetom; kiber, kibernetški: *kibernetična galerija; Zaradi najrazličnejših projektov se iz kibernetične ravnine končno oblikuje poduhovljen kibernetični prostor* E (†)kibernetika

kibernetična kavárna -e -e i (é, â) kavarna, ki nudi dostop do interneta; kiberkavarna, kibernetška kavarna: *Kibernetične kavarne so v preteklem desetletju v večjih mestih rasle kot gobe po dežju*

kibernetični prôstor -ega -óra m (é, ó ó) računalniško, internetno okolje; kibernetški prostor, kiberprostor: *Roparski virusi, črvi in trojanski konji so v kibernetičnem prostoru postali že del vsakdanjika*

kibernetizácija -e i (á) računalniško avtomatiziran nadzor nad proizvodnjo: *avtomatizacija in kibernetizacija procesov* E po zgledu agl. cybernetization iz (†)kibernetika

kibernetški ^{SSKJ} -a -o prid. (é) ki je v zvezi z računalniki, internetom; kiber, kibernetični: *kibernetški kriminal; Če se bo poskus posrečil, kibernetške volitve v prihodnje ne bodo potekale le na lokalni ravni, ampak tudi na nacionalni in celo na evropski* E (†)kibernetika

kibernetška kavárna -e -e i (é, â) kavarna, ki nudi dostop do interneta; kiberkavarna, kibernetična kavarna: *V objektu bodo restavracije, bari, kibernetška kavarna, otroški vrtec in prodajalna igrač*

kibernetški prôstor -ega -óra m (é, ó ó) računalniško, internetno okolje; kibernetični prostor, kiberprostor: *V kibernetškem prostoru se socialne povezave sicer množijo, vendar hkrati postajajo vse površnejše*

kiberprôstor -óra in kiber prôstor -- -óra in cyber prôstor -- -óra cit. [sáj̥bər] m (í-ó í-ó; á, ó ó) raču-

nalniško, internetno okolje; kibernetični prostor, kibernetški prostor: *V kiberprostoru ni potrebe, da bi se premikali naokrog v telesu, kot ga imate v fizični resničnosti* E †kíber... + (†)prôstor

kiberščák -a m, člov. (á) rač. žarg. kdor pogosto uporablja internet: *Kiberščakom so zdaj na voljo le še kratki povzetki oziroma uvodi k posameznim geslom, za dostop do popolne vsebine pa je treba plačati naročnino* E †kíber

kíbicati -am nedov. (í) pog. s prepričevanjem povzročati pri kom psihično pripravljenost, da kaj stori; nagovarjati ^{SSKJ}: *Pri dveh fantkih me zdaj kibicajo, da bi se morali potruditi še za kakšno punčko* E (†)kíbic

kíborg -a m (í) organizem, ki vsebuje deloma organske in deloma umetne dele: *Prebivalci planeta so postali nekakšni kiborgi, sestavljeni iz živalskih udov, človeških in mehanskih delov* E ← agl. cyborg iz †kíb(er)... + (†)org(anizem)

kickbox †kíkbòks

kickboxing¹ -a cit. [kígbòksing-] in kíkbòksing -a m (í-ò) šport, podoben standardnemu boksu, pri katerem se tekmovalca udarjata s pestmi in nogami; kimboks: *Imam vse naslove v mlajših kategorijah, dve zlati odličji s članskih SP, najboljša na stari celine sem bila tudi v kickboxingu | Nosilec črnega pasu pri kimboksinu, evropski prvak v težki kategoriji te discipline, je nasprotnika ves čas udarjal z desnico v pleksus* E ← agl. kickboxing iz kick 'brcniti' + boxing 'boks'

kickboxing² -- v prid. rabi: *Tekmovalci celjskega kickboxing kluba so upravičili pričakovanja in v prvem kolu državnega prvenstva osvojili eno prvo, dve drugi in eno tretje mesto | Selektor slovenske kimboksin reprezentance meni, da so nekateri tekmovalci in tekmovalke že v dobri formi, kar kaže, da so v klubih dobro izrabili pripravljajni del pred novo sezono*

kíkbòks -a in kickbox -a cit. [kígbòks] m (í-ò) šport, podoben standardnemu boksu, pri katerem se tekmovalca udarjata s pestmi in nogami; kickboxing¹: *trenirati kimboks; evropski prvak v kimboksu; turnir v kimboksu; Na evropskem prvenstvu v kimboksu so slovenski reprezentanti osvojili tri bronaste kolajne* E †kickboxing¹

kíkbòksing †kickboxing

kikirikijev -a -o prid. (í) ki se nanaša na tropsko rastlino ali njen sad kikiriki: *kikirikijevo maslo; kikirikijevo olje; Po mestnih ulicah je videti opice, ki s stavb na ulične prodajalce mečejo kikirikijeve luščine, se vzpenjajo po električnih napeljavah in pogosto kradejo* E (†)kikiriki

kiláža -e ž (â) pog. masa v kilogramih: *Trenerji izračunajo, pri kakšni kilaži je bil skakalec najbolje pripravljen in kdaj je imel najboljši počep* **E** (↑)kila² + (↑)(ton)áža

kilóbajt -a in kilobyte -ta cit. [kílobájt] m (î-â) rač. osnovna merska enota za količino pomnilnika v računalništvu, 1024 bajtov, simbol kB: *Digitalni potni list ima vgrajen čip, kamor lahko shranimo za 32 kilobajtov biometričnih in besedilnih podatkov* **E** (↑)kilo... + (↑)bajt

kílobít -a m (î-î) rač. redkeje uporabljena merska enota za količino pomnilnika v računalništvu, 1024 bitov, predvsem v zvezi s hitrostjo prenosa podatkov: *Modemi s hitrostmi prenosa nekaj kilobitov na sekundo se vse bolj umikajo hitrejšim tehnologijam, kot so ISDN, ADLS in kabelski modemi* **E** (↑)kilo... + (↑)bít

kilobyte ↑kílobájt

kineziologija -e [kinezijologija] ž (î) veda o gibanju človeškega telesa: *aplikativna kineziologija; psihološka kineziologija; Študentka kineziologije na univerzi Illinois je še dodala, da bo sicer zamudila nekaj predavanj, a upa, da bo zlata kolajna zadostno opravičilo* **E** ← agl. *kinesiology*, nem. *Kinesiologie* iz gr. *kinēsis* 'gibanje' + tvor. od gr. *-logía*

kinézioterapija -e [kinezijoterapija] ž (ê-î) terapija, zdravljenje z gibanjem: *S kinezioterapijo izboljšamo gibljivost sklepov in hrbtenice ter zagotovimo boljši krvni obtok in sproščenost mišic* **E** ← agl. *kinesiotherapy*, nem. *Kinesiotherapie* iz gr. *kinēsis* 'gibanje' + (↑)terapija

kinológinja -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za kinologijo; psoslovka: *Kako lahko svojim štirinožnim prijateljem pomagamo, smo se pogovarjali z dvema kinologinjama in veterinaro* **E** (↑)kinológ

kiótski ↑kjótski

kípati -am nedov. (î) pog. stresati tovor s prekucnika, prikolice: *Na 2,3 tone težko tandemsko prikolico z dimenzijami kesona 4,15 x 2,16 metra je mogoče naložiti 6 ton tovora in ga kipati na tri strani* **E** ← nem. *kippen* 'zvrčati, prekucniti'

kíropráktični -a -o prid. (î-á) ki je v zvezi s kiropraktiko: *Znano je, da traja kiropraktična obravnava 20 minut, kiropraktična masaža pa 50 minut* **E** ↑kíropráktika

kíropráktik -a m, člov. (î-á) kdor se ukvarja s kiropraktiko: *Vsak bolnik bi moral pred odhodom h kiropraktiku pri svojem zdravniku preveriti, v kakšnem stanju je njegov skelet* **E** ↑kíropráktika

kíropráktika -e ž (î-á) zdravstvena obravnava, ki se ukvarja z diagnostiko, terapijo in preventivo

mehanskih nepravilnosti mišično-kostnega sistema ter njihovim vplivom na zdravje: *Ker v uradni medicini pogosto ni našel ustreznih rešitev in odgovorov na svoja vprašanja, je svoja znanja razširil še na področja akupunkture, kiropraktike in homeopatije* **E** ← agl. *chiropractic* iz gr. *kheir* 'roka' + (↑)práktika

kíslí ^(SSK) -a -o prid. (í)

kíslí dež -ega -jâ in -ja m (í, â ä; ð) dež, ki vsebuje raztopljene žveplove in dušikove okside: *Strehe so izpostavljene atmosferskim dejavnikom, kislemu dežju, spremembam temperature, eroziji zaradi vetra in mikroorganizmov*

kitájski ^(SSK) -a -o prid. (â)

kitájska medicína -e -e ž (â, î) vrsta zdravljenja z odpravljanjem energijskih blokad in poškodb, navadno z akupunkturo ali s terapevtsko masažo: *tradicionalna kitajska medicina; Že stari spisi v kitajski medicini govorijo, da stara zdravila ne bodo veljala za nove bolezni*

kitájski dátelj -ega -na in -tlja m (â, á) sredozemsko drevo s svetlozelenimi suličastimi usnatimi listi ali njegov jajčast koščičast sad rdeče barve; žizula: *Žizulo večkrat imenujejo tudi kitajski datelj, ker njeni kandirani in sušeni plodovi tako po obliki kot po okusu spominjajo na dateljne*

kitárski -a -o prid. (â) ki se nanaša na kitaro: *kitarske strune; Ker sem poklicni glasbenik, pogosto nakupujem glasbeno opremo; nazadnje sem kupil kitarski ojačevalec // ki se nanaša na igranje na kitaro: sijajna kitarska tehnika; peti ob kitarski spremljavi; Festival je združeval koncerte vrhunskih izvajalcev klasične kitarske glasbe* **E** (↑)kitára

kjótski -a -o in kiótski -a -o [kijótski] prid. (ô) **1.** ki se nanaša na kjotsko konferenco: *kjotski protokol; kjotski sporazum* **2.** ki se nanaša na Kjoto: *Po sijajnem odkritju so se v njegovi pisarni na kjotski univerzi zvrstile številne novinarske ekipe, kar ga je začelo motiti in je v nekem pogovoru svojo nestrpnost tudi odkrito pokazal* **E** po japonskem mestu *Kjoto*

klánovski -a -o prid. (â) **1.** ki se nanaša na skupnost ljudi v rodovno-plemnski družbi, ki temelji na mitično sorodstvenem odnosu s svojim totemom: *Oblast prevzemajo že poraženi gospodarji vojne, kriminalci in klanovske milice* **2.** ekspr. ki se nanaša na skupino ljudi, ki jih tesno družijo enaki interesi, prizadevanja: *Očitno je do časa, ko bo najpomembnejša strokovnost, ne pa klanovska razcepljenost, še zelo daleč* **E** (↑)klán

klánovstvo -a s (â) ekspr. lastnost, značilnost skupine ljudi, ki jih tesno družijo enaki interesi, prizadevanja: *V petintridesetih letih svoje avtorske poe-*

tike si je izborila svoj prostor na likovni sceni brez pomoči kogar koli, brez klanovstva, pripadnosti tej ali oni grupi, galeriji, akademiji **E** (†)klán

klás -a m (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu stopnja, organizacijska enota izobraževanja v osnovnih in srednjih šolah; razred ^{SSKJ}: *Pero je hodil na našo šolo prve tri klase, potem se je pa prepisal na drugo šolo* **E** ← agl. *class* 'razred, sloj' ← frc. *classe* < lat. *classis*

klásika ^{SSKJ} -e ž (á) pog. nekaj samoumevnega, izredno pogostega: *Pred leti je bil edini pravilni način rojevanja leže na hrbtu – to je bila klasika, vse ostalo pa zgolj alternativa* **E** ← nem. *Klassik* ← frc. *classique* iz (†)klásičen

klaviatúre -túr [klavijature] ž mn. (û) klavirju podoban glasbeni instrument, ki elektronsko proizvaja zvok; sintesajzer: *Vse instrumente – kitaro, bas, bobne in klaviature – na posnetkih igra sam* **E** ← nem. *Klavatur* iz lat. *clavis* 'ključ, tipka'

klaviaturíst -a [klavijaturíst] m, člov. (î) glasbenik, ki igra na klaviature: *kitaríst in klaviaturíst; Ansambel je bil sestavljen iz treh glasbenikov z električno kitaro (vodilna, ritem, bas) in bobnarja, včasih pa tudi klaviaturista in harmonikarja* **E** †klaviatúra

klavzúra ^{SSKJ} -e ž (û) sestanek omejenega števila ljudi, ki je zaprt za javnost: *klavzura stranke; Recept dogodka je sicer že preverjen in uveljavljen: ob osmih zvečer se žirja umagne v klavzuro, kjer kakšni dve uri odloča o zmagovalcu* **E** ← srlat. *clausūra*, prvotno 'grad, utrdba', iz *clausus* 'zaprt'

klavzúrni ^{SSKJ} -a -o prid. (û) ki je zaprt za javnost: *Že imate svojega favorita in argumente zanj ali boste sedli v klavzurno sobo še neodločeni?* **E** †klavzúra

klementína -e ž (î) južno drevo, križanec mandarine in pomaranče, ali njegov sad: *Miklavž in njegovi spremljevalci so med otroke razdelili pol tone klementin* **E** ← frc. *clémentine*, verjetno po vrtnarju Clémentu Rodieru (1839–1904)

klepèt ^{SSKJ} -éta in -êta m (è é; é) sinhrona komunikacija med uporabniki interneta; chat, chatanje, klepetanje: *spletni klepet; Otroci in mladostniki so dejavni in navdušeni uporabniki informacijskih in komunikacijskih tehnologij za klepet in izmenjavo osebnih informacij* **E** = hrv., srb. *klèpēt* 'šum, ropot', češ. *klepot* 'zamolko stokanje' < pslov. **klepeto* iz onomatopeje **klep*

klepetálec -lca [klepetauca] m, člov. (â) kdor sodeluje v internetnih klepetalnicah: *Mimo so časi, ko so surferji in klepetalci najraje prečesavali medmrežje za delničarskimi informacijami, v enovrstič-*

nih sporočili hvalili velikane nove ekonomije in se širokoustili s senzacionalnimi dobički **E** †klepetáti

klepetálnica -e ž (â) internetna storitev, ki omogoča sočasno komunikacijo med uporabniki; čvekalnica: *elektronska klepetalnica; spletna klepetalnica; Po zadnjih podatkih se povečuje oglaševanje nezdrave hrane prek interneta, z računalniškimi igrigami, v klepetalnicah, blogih itn.* **E** †klepetáti

klepetánje ^{SSKJ} -a s (â) sinhrona komunikacija med uporabniki interneta; chat, chatanje, klepet: *Kanalizacija za klepetanje, ki so med mladimi in tudi nasploh zelo priljubljeni, so lahko dopolnitev medosebnim odnosom ali njihovo olajšanje* **E** †klepetáti

klepetáti ^{SSKJ} -ám nedov. (â â) pogovarjati se prek internetne storitve, ki omogoča sinhrono komunikacijo med uporabniki; chatati: *Ni bilo dneva, boljše noči, da ne bi kar nekaj ur klepetal s pomočjo računalniške tipkovnice* **E** †klepét

kleptokracíja -e ž (î) vladavina tatov: *Guvernerji provinc in veliki poslovneži so novi fevdalni gosposdje v novem vladnem sistemu: kleptokraciji* **E** po zgledu agl. *kleptocracy* iz gr. *kléptō* 'kradem' + tvor. od *krátos* 'moč, oblast'

klerikalizácija -e ž (â) ekspr. povečanje vpliva cerkve na določenem področju, območju: *Vladavina konservativnih političnih sil je na Poljskem v precejšnji meri pripomogla h krepitvi nacionalizma, ki temelji na bojevitim katolicizmu in klerikalizaciji javnega življenja* **E** po zgledu agl. *clericalisation* iz (†)klerikalén

klicáriti -im nedov. (á â) ekspr. večkrat, pogosto klicati: *nenehno klicariti; Še po toliko letih ji nenehno pisari ostudna pisma, jo klicari in zasleduje na vsakem koraku* **E** (†)klicáti

klicátelj -a m, člov. (â) kdor kliče po telefonu: *anonimni klicatelj; številka klicatelja; Klicatelji SOS-telefonov za pomoč žrtvam nasilja so praviloma ženske in/ali otroci* **E** (†)klicáti

klíčni ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

klíčni dostòp -ega -ópa m (î, ò ô) vzpostavitev povezave do interneta prek telefonskega omrežja na zahtevo uporabnika: *klíčni dostop do interneta; omrežje s klíčnim dostopom; Klíčni dostop do interneta danes uporablja le tisti, ki za širokopasovni dostop nima tehničnih možnosti ali dovolj denarja*

klientelístični -a -o [klíjentelístični] prid. (î) ki je v zvezi s sistemom odnosov, v katerem imajo prednost znanci vplivnih oseb, ne glede na merila kakovosti in sposobnosti: *klientelístični interesi; klientelístične povezave; Pogosto koalicija in vlada*

ne storita nič, da bi preprečili koruptivno in klientelistično ravnanje nekaterih svojih funkcionarjev **E** ↑klientelizem

klientelizem -zma [kljɛntelizɛm] m (ī) sistem odnosov, v katerem imajo prednost znanci vplivnih oseb, ne glede na merila kakovosti in sposobnosti: politični klientelizem; boj proti klientelizmu; Prepletanost med državo in gospodarstvom, pravijo, je glavni vir klientelizma in korupcije **E** (†)klientéla

klik -a m (ī) **1.** pritisk navadno levega gumba na računalniški miški: klik na miško; Za opravila, ki so v prejšnjih različicah zahtevala kar nekaj klikov z miško, bo odslej zadostoval le eden **2.** ekspr. nenadno spoznanje, premik v mišljenju: klik v glavi; Smučar je čakal le na tisti klik, ki je prehod v stanje popolne pripravljenosti za največje dosežke **E** ← agl. click, prvotno onomatopeja

klikanje -a s (ī) pritiskanje navadno levega gumba na računalniški miški: S klikanjem na pluse in minuse lahko besede dodajate ali odstranjujete in s tem spreminjate prikaz **E** ↑klikati

klikati -am nedov. (ī) pritiskati navadno levi gumb na računalniški miški in s tem izbirati možnosti, funkcije, prikazane na zaslonu računalnika: Analize kažejo, da so uporabniki čedalje bolj ravnodušni, se ne odzivajo več na oglase in ne klikajo več na hiperpovezave, ki jim jih ponujajo oglaševalci **E** ↑klik

klikniti -em dov. (í î) **1.** pritisniti navadno levi gumb na računalniški miški in s tem izbrati možnost, funkcijo, prikazano na zaslonu računalnika; poklikati (2): klikniti ikono; Zanimivo je, da na klasični spletni oglas klikne približno 0,5 odstotka ljudi, medtem ko na videooglas na spletni strani klikne tudi do dva odstotka uporabnikov **2.** ekspr., s smiselnim osebkom v dajalniku doživeti nenadno spoznanje, premik v mišljenju; posvetiti se ^(SSK): klikniti v glavi; Pri 23-ih letih mi je kliknilo, kar je bilo mojim teniškim kolegom jasno že v mladinski konkurenci: da je čas, da iz svojega teniškega življenja naredim nekaj več **E** ↑klik

klinični ^(SSK) -a -o prid. (í)

klinični cênter -ega -tra in cênter -tra m (í, ě; ě) bolnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica ^(SSK), KC¹: univerzitetni klinični center; urgencia kliničnega centra; Z reševalnim vozilom so ga odpeljali v klinični center

klíping¹ -a m (ī) **1.** storitev spremljanja poročanja medijev za določenega naročnika: spremljati javni kliping; izdelava spletnega klipinga; Za legalno delovanje agencij za kliping je treba skleniti pogodbe z medijskimi hišami oziroma lastniki avtorskih pravic ali uvesti zakonito licenco **2.** nav. mn. iz medijev

izbran članek, ki se nanaša na določeno podjetje, ustanovo ali posameznika: Iz klippingov je razviden širši kontekst referendumske iniciative **E** ← agl. clipping iz clip v pomenu 'izrezati'

klíping² -- v prid. rabi: kliping agencija; Ureditev razmer oziroma sporazum z vsemi slovenskimi mediji bi verjetno podražil tudi kliping storitve, ki se zdijo vsaj medijskim hišam precej poceni

ključek ^(SSK) -čka m (ú) prenosna pomnilniška naprava s priklopom USB; USB (2), USB-ključ, USB-ključek: Kliknite povezavo Varno odstranjevanje strojne opreme, da prikažete ikono za varno odstranjevanje ključka iz računalnika **E** (†)ključ

kljúčni ^(SSK) -a -o prid. (ū)

kljúčna beséda -e -e ž (ū, ě) **1.** beseda ali besedna zveza, ki povzema širše besedilo ali sobesedilo: Ključna beseda človeškega sveta je čas **2.** beseda ali besedna zveza, ki se uporablja za iskanje informacij v knjižnicah ter v elektronskih in spletnih zbirkah besedil: iskanje po ključnih besedah; Vtipkate ključno besedo, sprožite iskanje in dobite seznam zadetkov **3.** rač. osnovni element programskega jezika, ki označuje določen ukaz: Ključna beseda je in, s katero povemo, da bi radi pretvarjali enote **4.** beseda ali besedna zveza, ki omogoča komunikacijo prek storitev SMS: Naročnik lahko pošlje tudi SMS s ključno besedo poraba na številko 1919

klón ^(SSK) -a m (ô) **1.** identična kopija izvirnega organizma ali stvari; kloniranec (1): človeški klon; Na Škotskem so leta 1996 ustvarili ovco Dolly, prvi klon iz odrasle celice sesalca **2.** člov. kdor je podoben komu; kloniranec (2): Zakon oblasti pravi, da bo vsak nov predsednik, ki ne bo popolni klon zdajšnjega, s seboj pripeljal nove ljudi, ti pa potem ne bodo hoteli oditi **E** ← nem. Klon, agl. clone ← gr. klôn 'poganjek, podtaknjeneč'

klonêr -ja m, člov. (ê) kdor ustvarja identične kopije izvirnega organizma ali stvari: Ocen o tem, koliko so spletni klonerji pri nepoštenem poslu iztržili, še ni **E** ↑klonirati

kloníranec -nca m (ī) **1.** identična kopija izvirnega organizma ali stvari; klon (1): Zaradi visokih stroškov razvoja bodo prototipi klonirancev neznansko dragi **2.** člov. kdor je podoben komu; klon (2): Ameriški demokrati za zdaj še neuspešno iščejo kloniranca Johna Kennedyja ali Billa Clintona **E** ↑klonirati

kloníranje -a s (ī) ustvarjanje identične kopije izvirnega organizma ali stvari: reprodukcijsko kloniranje; kloniranje človeka; Znanstveniki priznavajo, da je stopnja uspešnosti pri kloniranju živali še vedno zelo nizka **E** ↑klonirati

klonírati -am nedov. in dov. (í) ustvarjati identične kopije izvirnega organizma ali stvari: *klonírati človeka*; *Ovco Dolly so klonírali šele po 270 neuspelih poskusih* **E** ↑klón

klorámfenikól -a m (â-ô) zelo učinkovit antibiotik širokega spektra, a z možnostjo resnih neželenih učinkov: *prepovedani kloramfenikol*; *vsebnost kloramfenikola v mleku*; *Kakor je ugotovilo sodišče, je kloramfenikol prišel v mleko zaradi neustreznega zdravljenja krav* **E** ← agl. *chloramphenicol* iz (†)klór... + (†)am(íd) + (†)fe(nól) + (†)ni(tro)... + (†)(gli)kól

klorámfenikólski -a -o prid. (â-ô) ki se nanaša na kloramfenikol: *kloramfenikolska afera*; *kloramfenikolsko mleko*; *Kakšno je mleko in kakšni so mlečni izdelki, ki jih slovenske mlekarnе pošiljajo na trg po razpiti kloramfenikolski mlečni zgodbi?* **E** ↑kloramfenikól

klošáríti -im nedov. (á â) biti, živeti kot brezdomec, potepuh: *klošariti po Ljubljani*; *Življenje je kmalu zavozila: psihično in fizično zlomljena je nehala delati in začela klošariti* **E** (†)klošár

klošárjenje -a s (â) brezdovski, potepuški način življenja: *Le redki se zavestno odločijo za klošarjenje, saj jih k temu, vsaj na začetku, prisilijo življenjske okoliščine* **E** ↑klošáriti

klóšarka -e in klošárka -e ž, čl. (ô; á) brezdomka, potepuhinja: *Bila je klošarka, veliko je pila in se zdravila zaradi psihičnih težav* **E** (†)klošár

klóšarski -a -o in klošárski -a -o prid. (ô; á) ki se nanaša na klošarje: *klošarsko življenje*; *Od vseh, ki beračijo, in teh ni malo, so klošarski pijančki deležni največjih simpatij* **E** (†)klošár

klóšarstvo -a in klošárstvo -a s (ô; â) dejstvo, da kdo je, živi kot brezdomec, potepuh: *Bil je komunizem in klošarstvo ter prosjačenje za drobiž na javnih mestih sta bila strogo prepovedana* **E** (†)klošár

klovnésa -e ž, čl. (ê) komedijantka z značilno namazanim obrazom: *Idejo za ustanovitev društva za pomoč trpečim in bolnim je dobila, ko se je kot diplomirana klovnésa udeležila mednarodne konference o vplivu humorja na zdravje* **E** ← fr. *clownesse*, agl. *clowness* iz (†)klólvn

kméčki ^(SSK) -a -o prid. (ê)

kméčki turízem -ega -zma m (ê, í) **1.** dopolnilna dejavnost kmetije na področju turizma; turizem na kmetiji: *razvoj kmečkega turizma*; *Vhodna vrata krasijo tri jabolka, ki imajo v kmečkem turizmu podobno vlogo kot hotelske zvezdice* **2.** objekt, kjer se izvaja taka dejavnost; turistična kmetija: *odpreti kmečki turizem*; *V vasi imajo ovčarja*

s tropom 300 ovac, eden od vaščanov pa se je ojunčil in v tem mirnem, prijaznem kraju začel urejati tudi kmečki turizem

kmetíja ^(SSK) -e ž (í)

kmetíja odprtih vrat -e --- ž (í, î, â) izletniška kmetija, ki ima poleg svoje primarne dejavnosti še gostinsko in turistično ponudbo, ne nudi pa nastanitve: *Mimo cerkve stopimo do ceste, kjer je kmetija odprtih vrat*

knjigár ^(SSK) -ja m, čl. (â) kdor dela v knjigarni, zlasti lastnik knjigarne: *Knjigarne svojim knjigarjem ne uspejo zagotavljati osebnih dohodkov, ki bi jim omogočali spodobno preživetje* **E** (†)knjígá

knjigárka -e ž, čl. (â) ženska, ki dela v knjigarni, zlasti lastnica knjigarne: *Knjigarka pravi, da bodo učbeniki na voljo predvidoma še pred začetkom novega šolskega leta* **E** ↑knjígár

knjigomát -a m (â) avtomat za izposajo, vračanje knjižničnega gradiva: *Uvedli bomo knjigomat, da si bodo lahko naši uporabniki sami izposajali in vračali gradivo* **E** (†)knjígá + (†)(avto)mát

knjigosléd -a m (ê) tematsko organizirana predstavitev knjig po založbah na knjižnem sejmu: *šolski knjigosled*; *Strokovni javnosti bo namenjen poseben knjigosled, na katerem bodo glavno besedo seveda imeli založniki in knjigotržci* **E** (†)knjígá + (†)sledíti

kobilca -e ž (í) pog., od 1991 do 2007 bankovec za pet tisoč slovenskih tolarjev: *Odkrili so ponarejene cankarje in kobilce* **E** po slikarki Ivani Kobilca (1861–1926), upodobljeni na bankovcu

kočérja -e ž (ê) pog. obrok hrane, ki se je pozno popoldne namesto kosila in večerje: *Poleg vina ponujajo pristne domače dobrote, ki so nekaj povsem drugega kot povprečna urbana kočerja* **E** (†)ko(sílo) + (†)(ve)čérja

kočévarščina -e ž (ê) nemščina, ki so jo govorili v Kočevju živeči Nemci; kočevska nemščina ^(SSK): *Društvo je izdalo zgoščenko starih kočevarskih pesmi ter pesmarico z 20 pesmimi v kočevarsčini skupaj s prevodi v slovenščino, nemščino in angleščino* **E** po prebivalskem imenu *Kočevar* iz krajevnega *Kočevje*

kodírni -a -o prid. (í) rač. ki je v zvezi s kodiranjem: *kodirni ključ*; *kodirni sistem*; *kodirna kartica*; *Kodirni algoritmi, ki se pri tem uporabljajo, so večinomoma isti, kakor tisti, s katerimi zaščitimo pošto* **E** (†)kodírati

kodírnik -a m (í) rač. program, ki kodira podatke, informacije: *kodirnik mp3*; *Pri večji kakovosti je stiskanje počasnejše, saj bo kodirnik posnetek analiziral natančneje* **E** (†)kodírati

kodrálNIK -a m (â) električni aparat za kodranje las: *kodrálNIK las*; *Konice lahko skodrate s kodrálNIKOM* **E** (†)kódrati

kòencím -a m (ò-î) kem. nebeljakovinska spojina, ki se veže z encimi in omogoča njihovo delovanje: *koencim Q10*; *Začnimo z očiščevalnim lahkim mlekom oziroma mešanico aminokislin in koencimov, ki pomagajo odpraviti maščobo iz jeter* **E** (†)ko... + (†)encím

kofétkanje -a s (ê) pog. pitje kave, pogosto v povezavi z druženjem: *Odkar sem dobila službo na področju, kjer sem si vedno želela delati, to je v razvojnem podjetju, mi zmanjkuje časa za zabave in kofetkanje v barih* **E** †kofétkati

kofétkati -am nedov. (ê) pog. piti kavo, pogosto v povezavi z druženjem: *Redno sem kofetkala v enem izmed bližnjih lokalov* **E** (†)koféték

kògenerácija -e ž (ò-â) elektr. hkratno pretvarjanje energije goriva v toplotno in električno energijo: *Zanimalo ga je, ali je sedanja kotlarna oziroma sedanji kotel, ki je namenjen za ogrevanje vročevoda, primeren za nadgradnjo s kogeneracijo* **E** po zgledu agl. *cogeneration* iz (†)ko... + tvor. od (†)generírati

kòkica -e ž (ò) nav. mn., pog. razpočeno in napihnjeno zrno koruze pokovke; pokovka (2), popkorn (1): *Kokice so hitra hrana, ki jo zobaš ob gledanju lahkotnih zgodbic* **E** ← hrv., srb. *kòkica* iz (†)kòka

kòkpit -a in cockpit -a tit. [kòkpit] m (ò) prostor, iz katerega se upravlja vozilo, v nekaterih prevoznih sredstvih: *dirkač v kokpitu*; *V dobi razcveta letalskega prometa prevoznikom gremi veselje le ugibanje, koga posaditi v kokpit* **E** ← agl. *cockpit* 'zaprt pilotova kabina', prvotneje 'prostor za mornariške kadete pod palubo' < 'petelinje bojišče', iz *cock* 'petelin' + *pit* 'jama'

kolabírati -am dov. (î) pog. 1. pasti v nezavest, doživeti kolaps: *Po finalnem nastopu, v katerem je bila druga, je kolabirala in nato nekaj časa preživela v bolnišnici* 2. sesuti se, prenehati delovati: *v celoti kolabirati*; *Zdi se, da slovensko prebivalstvo vse bolj zaveda, da brez finančne injekcije naš zdravstveni sistem lahko le še kolabira* **E** ← nem. *kollabieren* iz lat. *collābī* 'pasti skupaj'

koláč ^(SSK) -a m (â) finančni delež, odmerjen za določeno področje delovanja: *finančni kolač*; *oglaševalski kolač*; *proračunski kolač*; *Po prvotnih načrtih bi od 21 začetnih milijard dolarjev morali za obnovo električnega omrežja nameniti največji del kolača, kar 5,56 milijarde dolarjev* **E** = cslov. *kolačb*, hrv. in srb. *kòlāč* < pslov. **kolačb* iz (†)koló

kolénčnik -a m (ê) nav. mn. ščitnik za koleno iz neoprena ali drugih materialov, ki se uporablja v terapevtske namene in pri raznih športih: *Čelada, kolenčniki in komolčniki so že skoraj obvezna smučarska oprema* **E** (†)koléno

kolesariáda †kolesarijáda

kolesarijáda -e in kolesariáda -e [kolesarijada] ž (â) množično športno srečanje, namenjeno predvsem rekreativnemu kolesarjenju in druženju: *Kolesarijada je potekala deloma po slovenskih, večinom pa po hrvaških cestah* **E** iz (†)kolesár + (†)(olimp)íada

kolesárke -sárk ž mn. (â) pog. kolesarske hlače: *Kolesarke imajo poseben vložek, ki omogoča udobno vožnjo tudi na daljše razdalje* **E** (†)kolesár

kolokácija -e ž (â) 1. jezikosl. zveza dveh ali več besed, ki se v besedilih pogosto pojavljajo skupaj, pri čemer je pomen zveze napovedljiv iz posameznih pomenov besed: *Kolokacije s primeri so vzete iz korpusa* 2. rač. postavitve strežnika v prostore ponudnika dostopa do interneta: *kolokacija strežnika*; *Gre za to, da se manjšim operaterjem omogoči razvoj na trgu, država pa bo subvencionirala del stroškov operaterjem, ki bodo ponudili kolokacijo* **E** ← agl. *collocation*, nem. *Kollokation* ← lat. *collocātiō* 'razporeditev, ureditev' iz *collocāre* 'razporediti, urediti'

kolokátor -ja m (â) jezikosl. beseda, ki se v kolokaciji pojavlja ob jedru: *Vsakokratni pomen besede določa šele celotni vzorec njenih kolokatorjev* **E** ← nem. *Kollokator* h †kolokácija

kolonoskopija -e ž (î) med. preiskava notranjosti danke in debelega črevesja z upogljivim instrumentom, ki omogoči pregledovanje in manjše posege, če so potrebni: *virtualna kolonoskopija*; *pregled s kolonoskopijo*; *Vsi, pri katerih bodo ugotovili prikrito krvavitev, morajo biti pregledani s kolonoskopijo v enem mesecu* **E** ← nlat. *colonoscopia* iz gr. *kólon* 'debelo črevo' + *skopíā* 'gledanje'

kolúmna -e ž (û) članek v reviji ali časopisu z izrazito poudarjenim osebnim stališčem avtorja, ki navadno izhaja v določenih časovnih presledkih; stolpica: *napisati kolumno*; *časopisna kolumna*; *tedenska kolumna*; *V svojih kolumnah pogosto zagovarja poteze aktualne oblasti* **E** ← nem. *Kolumne*, prvotneje 'stolpec', ← lat. *columna* 'steber'

kolumníst -a m, člov. (î) kdor piše kolumne; stolpčar: *znani kolumnist*; *Mnogi težko razumejo, da kolumnist ni plačan za objektivno balansiranje med javnimi vprašanji, ampak za prikaz subjektivnih pogledov* **E** ← nem. *Kolumnist* iz †kolúmna

kolumnistični -a -o prid. (i) ki je v zvezi s kolumnisti ali kolumno: *kolumnistično pisanje; Tukaj in zdaj me je prvič v življenju zamikalo, da bi po vzoru enega od svojih kolumnističnih kolegov uporabila vsaj pet klicajev* **E** ↑kolumnist

kolumnistika -e ž (i) dejavnost pisanja kolumen; stolpičarstvo: *Poplava blogov in množenje mnenj na internetu ne ogroža kolumnistike, so bili prepričani razpravljavci* **E** ↑kolumnist

kolumnistka -e ž, člov. (i) ženska, ki piše kolumne: *Sloves si je pridobila kot kolumnistka ostrega jezika, avtorica analitičnih esejev in ducata provokativnih knjig* **E** ↑kolumnist

kómbi -- v prid. rabi (ô) gradb., v zvezi **kombi plošča** večslojna plošča z jedrom iz kamene volne, ki se uporablja za toplotno in zvočno izolacijo: *Proizvodnja stiropora je v dohodkovnem smislu že pomembnejša od proizvodnje kombi plošč* **E** ← nem. *Kombi*, skrajšano iz *Kombiplatte* 'kombinirana plošča'

komercialka -e [komercijalka] ž (â) pog. komercialna televizijska hiša: *Obe glavni slovenski televiziji, nacionalka in komercialka, sta tekmovalje uspešno ignorirali* **E** univerbizirano iz *komercialna televizija*

komôlčnik -a [komoučnik] m (ô) zaščitni elastični ovoj za komolec; komolčni ščitnik^{SSKJ}: *Z uporabo komolčnika lahko omilite in pozdravite športne poškodbe na komolcu* **E** (↑)komoléce

kompáktni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

kompáktna plôšča -e -e ž (â, ô) optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktni disk, zgoščenska (1): *piratska kompaktna plošča; Pianist je posnel odlično kompaktno ploščo z džezovsko priredbo narodnih pesmi*

kompáktni disk -ega -a m (â, î) optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktna plošča, zgoščenska (1): *Plačate le stroške snemanja in izdelave kompaktnega diska ter poštino*

kompetitíven -vna -o prid. (î) ki se meri s kom v kaki dejavnosti, lastnosti z namenom biti boljši, uspešnejši; tekmovalen^{SSKJ}: *kompetitivna družba; V današnjem kompetitivnem svetu seveda tudi tekmujejo med seboj, toda hkrati čedalje bolj tudi sodelujemo med seboj* **E** ← agl. *competitive*, nem. *kompetitiv* iz lat. tvor. od *competerē* 'skupaj stremeti k nečemu'

kompjuterizácija -e ž (â) prenos človeškega dela na računalnike: *Pravkar izvajajo novo kompjuterizacijo kontejnerjev na ploščadi, nameščajo pa tudi nove žerjave, ki naj bi v prihodnje zelo povečali*

delovno storilnost **E** ← agl. *computerization* iz (↑)kompjúter

komplementárni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

komplementárna medicína -e -e ž (â, î) medicina, ki zdravi z metodami, ki trenutno niso del uradne medicine: *metoda komplementarne medicine; Bolniki, nezadovoljni s ponudbo uradne medicine, se vse pogosteje zatekajo po navsote in pomoč k praktikantom komplementarne medicine*

komplementárno zdrávljenje -ega -a s (â, á) zdravljenje z metodami, ki trenutno niso del uradne medicine: *Ali naj starši otrokom poleg uradne medicine pomagajo tudi s komplementarnim zdravljenjem?*

kompostárna -e ž (â) objekt za predelovanje biološko razgradljivih odpadkov: *gradnja kompostarne; Veliko odpadkov bodo lahko namenili reciklaži, biološko razgradljive odpadke vozijo v kompostarno in tako zmanjšujejo obremenitev lokalnega odlagališča odpadkov* **E** (↑)kompóst

kompóstnik -a m (ô) posoda ali ograjen in pokrit prostor za pripravo komposta, navadno na domačem vrtu: *Suhljad (travo, listje in zdrobljene veje) zmečite v kompostnik in pustite odležati eno leto* **E** (↑)kompóst

komprimíran^{SSKJ} -a -o prid. (î) rač. zgoščen v obliko, ki zavzame manj prostora na disku; stisnjen: *komprimirane datoteke; Visokoresolucijska televizija, filmi na devededu in videospoti v prenosnih telefonih – nič od tega ne bi bilo mogoče brez komprimiranih digitalnih slik* **E** ↑komprimírati

komprimírati^{SSKJ} -am nedov. in dov. (î) rač. zgoščevati datoteko, da zavzame manj prostora na disku; stiskati, stisniti: *komprimirati podatke; Z novo tehnologijo je mogoče videodatoteke komprimirati do razmerja 1200 : 1 brez občutne izgube kakovosti posnetka* **E** ← nem. *komprimieren* ← lat. *comprimere* 'stisniti'

kompulzívni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s ponavljajočim se obnašanjem, ki se mu oseba ne more upreti: *kompulzivno prenajanje; obsesivno-kompulzivna motnja; Preden se odločijo za zdravljenje, se zasvojenim zdi, da je njihovo kompulzivno vedenje neizogibno* **E** ← nem. *kompulsiv*, agl. *compulsive* ← frc. *compulsif* iz lat. tvor. od *compellere* 'zbrati, nabrati skupaj'

kompulzívnost -i ž (î) ponavljajoče se obnašanje, ki se mu oseba ne more upreti: *Glavne značilnosti alkoholikovega spremenjenega vedenja so: čustvena nezrelost, beg od odgovornosti, otopelost, nesamostojnost, dvojna morala, perfekcionizem in kompulzivnost* **E** ↑kompulzívni

komunikátor -ja m (â) **1.** elektronska naprava, ki združuje funkcije prenosnega računalnika in mobilnega telefona; pametni telefon: *Ker je komunikator manjši, je manjša tudi tipkovnica, in ker že prej ni bila ravno primerna za hitro tipkanje, si lahko mislite, da tudi v novi izvedbi ni* **2.** člov. kdor ima govorniške spretnosti: *Kot igralka menim, da sem komunikator, ki skozi sebe, besedilo in režiserja komunicira z vami in vam pripoveduje o vsem lepem in grdem o nas in svetu* **E** ← agl. *communicator*, nem. *Kommunikator* ← lat. *communicator* iz (†) komunicirati

komunikológ -a m, člov. (ô) strokovnjak za komunikologijo: *univerzitetni diplomirani komunikolog; Psihologi, sociologi, komunikologi in še kdo že dalj časa opozarjajo, da internet močno vpliva na življenje ljudi* **E** (†)komunik(ácija) + gr. *-logos* iz (†)lógos

komunikolóški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na komunikologe ali komunikologijo: *komunikološka stroka; komunikološka znanost; Čakamo na verodostojne sociološke in komunikološke raziskave* **E** (†)komunikológja

koncendént -énta m (ě é) naročnik javne službe: *soglasje koncendenta; Ker nismo imeli sklenjenih koncesijskih pogođb, tudi nismo imeli nobene osnove, da izterjamo obvezo koncesionarja do koncendenta* **E** ← agl. *concedent* iz lat. tvor. od *concedere* 'dovoliti, dopustiti'

koncesnína -e ž (i) plačilo koncesionarja koncendentu: *plačevati koncesnino; V proračun občine se bo vsako leto nateklo približno pol milijona evrov koncesnina za posekan les v kočevskih gozdovih* **E** (†)koncesija

kondomát -a m (â) avtomat za prodajo kondomov: *Prvih dvajset kondomov ameriške izdelave so prejšnji teden namestili na železniških postajah, fakultetah, v veleblagovnicah in na bencinskih črpalkah* **E** ← nem. *Condomat* iz (†)kondó(m) + (†) (avto)mát

konkatedrála -e ž (â) pomožna cerkev drugi, predhodno obstoječi stolni cerkvi: *Konkatedrala je po pomenu in časti druga cerkev v škofiji* **E** ← nem. *Konkathedrale*, it. *concattedrale* iz (†)kon... + (†)katedrála

konkordánca ^(SSKJ) -e ž (â) jezikosl. prikaz iskane besede ali besedne zveze v sobesedilu: *Posamezni zadetek (torej eno vrstico besedila) imenujemo konkordanca, rdeče izpisani del je konkordančno jedro, nabor vseh zadetkov pa je konkordančni niz* **E** ← nem. *Konkordanz* ← srlat. *concordántia* 'ujemanje, register'

konkordánčni ^(SSKJ) -a -o prid. (â) jezikosl. ki je v zvezi

s konkordanco: *konkordančni niz; Konkordančna širina (število besed v konkordanci) je različna, večinoma pa obsega celoten verz* **E** †konkordánca

konkurénčni ^(SSKJ) -a -o prid. (ě) **E**

konkurénčna klávzula -e -e ž (ě, â) v pogodbi sklenjen dogovor med delodajalcem in delavcem o prepovedi opravljanja konkurenčne dejavnosti po prenehanju delovnega razmerja: *kršitev konkurenčne klavzule; Spoštovanje konkurenčne klavzule; Vlada predlaga uvedbo konkurenčne klavzule, ki bi sodnikom in tožilcem štiri leta po opravljanju te funkcije preprečevala prehod med odvetnike*

konsekutívni ^(SSKJ) -a -o prid. (i) **E**

konsekutívni tolmač -ega -a m, člov. (i, á) tolmač, ki besedilo tolmači v sklopih po tem, ko govorec neha govoriti: *Konsekutivni tolmači se popolnoma prilagajajo načinu in dinamiki govorca ter morajo zato biti natančni, hitri in prilagodljivi*

konsekutívno tolmačenje -ega -a s (i, á) vrsta tolmačenja, pri katerem tolmač besedilo tolmači v sklopih po tem, ko govorec neha govoriti: *Avtorske honorarje izplačujejo predvsem za konsekutivno tolmačenje in za druga specifična področja, za katera nimajo zaposlenih strokovnjakov*

konsézní -a -o prid. (ě) ki je v zvezi s konsenzom; soglasni ^(SSKJ), konsenzualni: *konsenzni odbor; konsenzna rešitev; konsenzna skupina; Jasno je, da bi vsi raje imeli konsenzno pot, če bi le bila produktivna* **E** (†)konsézní

konsenzuálni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s konsenzom; soglasni ^(SSKJ), konsenzni: *konsenzualna politika; konsenzualna rešitev; konsenzualno odločanje; Konsenzu poslancev pri sprejemanju zakonov ne sledi enako konsenzualno izvajanje v vladi in parlamentu* **E** ← agl. *consensual* iz (†)konsézní

konsenzuálnost -i ž (â) lastnost, značilnost konsenzualnega; soglasnost ^(SSKJ): *Z izjemo velikih projektov politika ni kazala posebne nagnjenosti h konsenzualnosti* **E** †konsenzuální

kontaktní ^(SSKJ) -a -o prid. (â) **E**

kontaktna oddája -e -e ž (â, â) radijska ali televizijska oddaja z gosti v studiu, ki nudi poslušalcem oziroma gledalcem možnost navadno telefonskega sodelovanja v programu: *Oglasila sem se v eno od kontaktnih oddaj v zvezi s sistemom ocenjevanja in nujnosti pisanja ne vem koliko kontrol in spraševanj*

kontaktna oseba -e -e ž, člov. (â, é) kdor je določen za stik z zainteresirano javnostjo, poslovnimi partnerji, sodelavci: *številka kontaktne*

osebe; Določi se kontaktno osebo, ki bo dajala ponudnikom dodatne informacije, pri čemer pa mora zelo paziti, da je raven obveščenosti za vse ponudnike enaka

kontejner^{SSKJ} -ja m (č) **1.** velik prenosni kovinski zaboj za začasno bivanje, navadno v času dela na terenu, ob naravnih nesrečah ali za shranjevanje zlasti gradbenih orodij in naprav; zabojnik (1): *bivalni kontejner; Gradbeni kontejner na gradbišču avtoceste so delavci zaklenili že pred prazniki in po orodje spet prišli šele januarja* **2.** navadno večji kovinski ali plastični zaboj za odlaganje odpadkov; zabojnik (2): *plastični kontejnerji za recikliranje v obliki zvonov; Naj vas ne presenetijo otroci, ki opozarjajo starše, da so steklenico napačno odvrgli v kontejner za papir* **E** ← agl. *container* iz *contain* 'vsebovati'

kontemplatívec -vca m, člov. (i) kdor poglobljeno razmišlja, razglablja o kaki stvari, zlasti duhovni: *Pri vseh pristnih kontemplativcih oziroma mistikih je bistveno, da je človek v razmerju do Boga trpen in ne dejaven* **E** univerbizirano iz *kontemplativen* človek

kontinentálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

kontinentálni zájtrk -ega -a m (â, â) lahek zajtrk, navadno sestavljen iz kruha, masla, marmelade in kave, čaja: *Britanski hoteli gostom ne ponujajo več samo tradicionalnega angleškega in kontinentalnega zajtrka, ampak razne specialitete z vsega sveta*

kontinuitéta^{SSKJ} -e ž (č) polit. žarg., od leta 1991 nadaljevanje predhodnega političnega režima: *sile kontinuitete; Bipolarnost leve in desne opcije sovpada z delitvijo na stranke kontinuitete in pomladne stranke* **E** ← nem. *Kontinuität* ← lat. *continuitās* 'nepretrganost'

kontinuitétni -a -o prid. (č) polit. žarg., od leta 1991 ki je v zvezi z nadaljevanjem predhodnega političnega režima: *kontinuitetna politika; Kadar je na oblasti pomladna vlada, potegnejo ven ene, kadar je kontinuitetna vlada, potegnejo ven druge, da bi pri lobiranju dosegli najboljše razmere za svojo organizacijo* **E** ↑kontinuitéta

kontraceptív -a m (i) kontracepcijsko sredstvo, navadno v obliki tabletk, kondomov, obličev: *oralni kontraceptivi; Novejše generacije kontraceptivov vsebujejo povsem nove hormone, ki jih ženske prenašajo bistveno bolje* **E** ← nem. *Kontrazeptivum* h (†)kontracépcija

kontróling -a in *controlling* -a cit. [kontróling-] m (ô) upravljalni sistem podjetja, vodenega s cilji: *vodja kontrolinga; Kot je povedal, bo skrbel za fi-*

nance, kontroling in načrte, poleg tega pa še za vse naložbe **E** ← agl. *controlling* iz (†)kontrolírati

kontrovérzen -zna -o prid. (č) sporen: *kontroverzna osebnost; Eden najbolj kontroverznih evropskih monarhov devetnajstega stoletja je bil kralj Ludvik II. Bavarski* **E** (†)kontrovérza

konvertírati^{SSKJ} -am dov. in nedov. (i) rač. pretvoriti, spremeniti način zapisa: *Če želi proces pomnilnik uporabljati, mora najprej navidezni pomnilniški naslov konvertirati v fizični pomnilniški naslov in nasprotno* **E** ← nem. *konvertieren*, agl. *convert* ← lat. *convertere* 'obrniti'

konzálting ↑consulting

kónzulka -e ž, člov. (ô) uradna predstavica, ki zastopa koristi države in njenih državljanov v tuji državi: *častna konzulka; generalna konzulka; italijanska konzulka; Rekli so, da bi bila čast, če bi imeli edino žensko konzulko v Ljubljani* **E** (†)kónzul

koordinátorica -e ž, člov. (â) ženska, ki kaj koordinira; koordinatorka: *nacionalna koordinatorica; koordinatorica projekta; Izkušnje za prostovoljno delo si je nabirala v domačem kraju, kjer je bila koordinatorica skavtskih voditeljev in predsednica območnega odbora društva Hospic* **E** (†)koordinátor

koordinátorka -e ž, člov. (â) ženska, ki kaj koordinira; koordinatorica: *nacionalna koordinatorka; koordinatorka programa; Bila je prva namestnica pomočnika sekretarja za demokracijo, človekove pravice in delo, do pred kratkim pa je bila koordinatorka za Balkan* **E** (†)koordinátor

kòprocésor -ja m (ô-č) rač. dodatna procesna enota h glavnemu procesorju z namenom njegove razbremenitve in hitrejše izvedbe zahtevnih računskih operacij: *matematični koprocesor; Sodobni koprocesorji stavijo na večkratno pohitritev delovanja funkcij z uporabo čipov, ki tvorijo več procesnih jeder* **E** ← agl. *coprocessor* iz (†)ko... + (†)procésor

korêjec -jca m, živ. (č) pog. avtomobil korejske znamke: *Pri korejcu za svoj denar še zmeraj dobite polno malho dodatne opreme in sedem let garancije* **E** univerbizirano iz *korejski avtomobil*

korékcijski^{SSKJ} -a -o prid. (č)

korékcijška očála -ih očál s mn. (č, â) očala za popravo vida: *sončna in korekcijska očala; Ropar je visok 185 centimetrov, vitke postave, nosi korekcijska očala*

koréktor^{SSKJ} -ja m (č) **1.** kar kaj popravlja, korigira: *Vsekakor je študentsko delo tisti velik socialni koréktor, ki omogoča študentom, da lahko študirajo*

2. ličilo, ki zakrije kožne nepravilnosti, navadno na obrazu: *Na temeljito očiščeno kožo najprej nanesemo ustrezno dnevno kremo, nato pa uporabimo korektor* **3.** člov, šport. igralec pri odbojki, ki zlasti z napadom skrbi, da so posledice napak drugih igralcev njegove ekipe čim manjše: *reprezentančni korektor; Na pomladnem pokalu so ga razglasili za najboljšega korektorja na turnirju* **E** ← nem. *Korrektor*, agl. *corrector* ← lat. *corrector* iz (†) korigirati

korónavírus -a m (ô-î) virus iz družine Coronaviridae: *okužba s koronavirusom; Ko napade neznan patogen, kakršen je koronavirus, telo po naravni poti razvije protitelesa, ki lahko poiščejo in uničijo vsiljivca* **E** ← nlat. *coronavirus* iz lat. *corona* 'krona' + (†)vírus

kórtikosteroid -a m (ô-î) med. hormon nadledvične žleze ali snov z biološko aktivnostjo tega hormona: *inhalacijski kortikosteroidi; uporaba kortikosteroidov; Za boleče sklepe lahko predpišemo nesteroidna protivnetna zdravila, po potrebi pa klinični specialist lahko začne zdravljenje s kortikosteroidi* **E** ← nlat. *corticosteroidum* iz (†)kórteks + ísteroid

kortizól -a m (ô) hormon nadledvične žleze: *hormon kortizol; raven kortizola; izločanje kortizola; Stres in posledično višja raven kortizola v telesu oslabi imunski sistem, smeh pa raven kortizola zniža* **E** ← agl. *cortisol*, nem. *Cortisol*, *Kortisol* iz (†) kortizón

kosóvni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

kosóvni odpadki -ih -ov m mn. (ô, â) večji odpadki v kosu, ki jih ustrezne službe odvažajo le enkrat ali dvakrat letno: *odvoz kosovnih odpadkov; zbiranje kosovnih odpadkov; Zaradi slabega nadzora nad vračanjem izrabljenih avtomobilskih gum se te vse prevečkrat znajdejo na zbirnih mestih kosovnih odpadkov in na črnih odlagališčih*

kóstni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

kóstna gostóta -e -e ž (ó, ó) masa anorganskih sestavin na prostorninsko enoto kostnine: *mineralna kostna gostota; merjenje kostne gostote; Kostna gostota, ki se zgradi v mladosti, je tesno povezana z osteoporozo v starosti*

kotácija -e ž (á) ekon. **1.** sprejem novega vrednostnega papirja v trgovanje na borzi: *borzna kotácija; prva kotácija del borzne kotácije, v katero se lahko uvrstijo delnice izdajateljev, ki izstopajo po svoji likvidnosti, velikosti in transparentnosti poslovanja; razširitev kotácije; Višji dobiček je posledica višjih prihodkov iz borznega poslovanja in prihodkov od kotácij vrednostnih papirjev* **2.** vrednost, cena če-

sa na borzi: *visoke kotácije evra; znižanje kotácij; Naftni derivati so dražji tako zaradi podražitve dolarja kot zaradi dviga kotácij na sredozemski borzi* **E** ← agl. *quotation* v pomenu 'navedba cene' iz *quote* 'navajati'

kozomógrám -a m (â) v kozmologiji simbolični znak, ki z geometričnim vzorcem upodablja univerzalno celoto duhovnega sveta, pogosto namenjen meditaciji: *Na vsak steber bo vklesan kozmogram, ki bo predstavljal kakovost neke dežele in kakovost evropskih voda, gora in vitalnih energijskih centrov* **E** ← nem. *Kosmogramm*, agl. *cosmogram* iz (†)kózmós + gr. *grámma* 'pisanje, črka'

kozoróg ^(SSK) -a m, člov. (ô) kdor je rojen v astrološkem znamenju kozoroga: *Kozorog obožuje aplavz in pozornost občinstva* **E** (†)kóza + (†)róg

kozoróginja -e ž, člov. (ô) ženska, rojena v astrološkem znamenju kozoroga: *Sebe opisuje kot urejeno, ambiciozno in disciplinirano kozoroginjo* **E** †kozoróg

krajínski ^(SSK) -a -o prid. (î)

krajínska arhitektúra -e -e ž (î, û) veda o oblikovanju krajine in okolja, o varstvu okolja in narave ter o prostorskem načrtovanju: *študij krajinske arhitekture; Ustvarjalci na področju arhitekture, krajinske arhitekture in urbanizma ugotavljajo, da ministrstvo s svojimi dejanji vztrajno zapostavlja vlogo prostorske kulture v slovenskem kulturnem prostoru*

krajínski arhitékt -ega -a m, člov. (î, ê) strokovnjak za krajinsko arhitekturo: *Krajinski arhitekt je mediator, ki pritegne različna znanja in discipline ter jih združi v smiselni ureditvi*

krajínski párk -ega -a m (î, â) območje, ki je zavarovano zaradi velike ekološke, biotske, krajinske vrednosti: *čezmejni krajinski park; ustanovitev krajinskega parka; območje krajinskega parka; V krajinskem parku z varovalnimi območji bo treba predvideti režim*

krasoslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za krasoslovje: *slovenski krasoslovci; srečanje krasoslovcev; Posebno pozornost posvečajo krasoslovci vplivu gradnje in uporabe avtocest na kraške vode* **E** (†)krasoslóvec

krasoslóvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za krasoslovje: *Znana japonska krasoslovka se je šolala tudi v Sloveniji* **E** †krasoslóvec

krasoslóvni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi s krasoslovjem: *mednarodna krasoslovna šola; Slovenska ekipa je do zdaj izvedla številne krasoslovne geološke, geomorfološke in speleološke raziskave* **E** (†) krasoslóvje

kratkometržec -žca m (â) film. žarg. film, ki je dolg do 600 m; kratkometražni film ^(SSKJ): *V tekmovalnem sporedu bodo zavrteli 20 celovečercer, od tega en sam prvenec, in deset kratkometražcev* **E** univerbizirano iz kratkometržčni film

kreativni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

kreativno pisanje -ega -a s (î, â) pisanje, pri katerem se z miselno sproščenostjo, z visoko stopnjo osebne svobode spodbuja ustvarjalnost pišočih; ustvarjalno pisanje: *poučevati kreativno pisanje; delavnica kreativnega pisanja; šola kreativnega pisanja; Tečaji kreativnega pisanja pomagajo evidentirati dobre strani in odpravljati šibke točke*

kredibilni -a -o prid. (î) ki je verodostojen: *kredibilni partner; kredibilna država; kredibilna kandidatka; Američani hočejo konstruktivno rešitev in kredibilno vlado* **E** ← lat. *crēdibilis*, iz *crēdere* 'verjeti'

kredibilnost -i ž (î) dejstvo, da je kdo kredibilen: *izgubiti kredibilnost; politična kredibilnost; kredibilnost države; Dvignili sta se nam kredibilnost in prepoznavnost, kar je močno vplivalo na prodajo v Sloveniji* **E** ↑kredibilni

kreditni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

kreditna kárta -e -e ž (î, â) plastična kartica z magnetnim trakom, vdelanim mikročipom, ki se uporablja kot negotovinsko plačilno sredstvo za plačilo s kreditnega računa uporabnika z odlogom ali za dvig gotovine na bančnih avtomatih: *imetnik kreditne kartice; številka kreditne kartice; zloraba kreditne kartice; Število transakcij s kreditnimi karticami se je zmanjšalo, povečala pa se je uporaba debetnih plačilnih kartic*
kreditna tóčka -e -e ž (î, ô) enota za vrednotenje dela, ki ga študent opravi v procesu izobraževanja, zlasti v bolonjskem sistemu: *sistem kreditnih točk; Študenti, ki bodo uspešno opravili izpite, bodo na začetku septembra prejeli potrdilo z oceno in številom pridobljenih kreditnih točk*

kremirati -am dov. in nedov. (î) upeliniti truplo: *Truplo bodo najverjetneje kremirali, pepel pa raztresli* **E** ← nem. *kremieren* ← lat. *cremare* '(za)žgati'

kresnička ^(SSKJ) -e ž (î) odsevno telo, ki ga navadno pešci nosijo za večjo vidnost v prometu: *uporabljati kresničko; Zlasti starejši proti večeru ne bi smeli hoditi po robu lokalne ceste brez kresničke ali odsevnega traku* **E** (†)kresnica

krésnik ^(SSKJ) -a in kresník ^(SSKJ) -a m, živ. (ê; í) od leta 1991 vsakoletna nagrada za najboljši roman preteklega leta v Sloveniji, ki se podeljuje okoli poletnega solsticija: *prejeti kresnika; dobitnik kresnika; Nantanko mesec dni pred podelitvijo kresnika, nagrade*

Dela za najboljši slovenski roman minulega leta, je znanih pet finalistov **E** (†)krés

krěš ↑crash

krímič -a m (î) pog. literarno delo ali filmska upodobitev iz življenja in delovanja kriminalcev in kriminalistov; kriminalka ^(SSKJ): *francoski krimič; Videti je, da mi bodo večino večerov, sicer namenjenih študiju pobrali krimiči na televiziji* **E** ← hrv., srb. *krímič*, skrajšano iz *kríminālni rómān*

kriminalizirati -am nedov. in dov. (î) razglašati koga ali kaj za nelegalno, nezakonito: *Radi bi presegli miselnost, ki kriminalizira vsakogar drugačnega odenka polti, kot je njihova* **E** ← nem. *kriminalisieren* iz (†)kriminal

kristálka -e ž (â) krhka solata s hrustljivimi listi: *Na tržnici so nam med solatami priporočili endivijo, kristalko in maslenko, med sadjem pa jabolka, grozdje in hruške* **E** univerbizirano iz *kristálna soláta*

kristáloterapija -e ž (â-î) zdravljenje s pomočjo kristalov in njihove domnevne energije: *Opravlja jo različne vrste zdravljenja, denimo kristaloterapijo in kromoterapijo* **E** ← agl. *crystallotherapy*, nem. *Kristallotherapie* iz (†)kristál + (†)terapija

kríšnovc -vca m, člov. (î) pripadnik verske skupnosti, ki časti hinduističnega boga Krišno; harekrišnovc: *Pri krišnovcih je našel tolažbo in pozornost* **E** po hindujskem bogu *Krišni*

kritični ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

kritična javnost -e -i ž (í, á) posamezniki ali skupina ljudi, ki kritično presojujejo predvsem delo vlade in aktualna družbena dogajanja: *strokovna kritična javnost; biti na očeh kritične javnosti; Jasno je, da se v tem uradnem odgovoru skriva prezir do tiska in kritične javnosti*

kritična mása -e -e ž (í, â) najmanjša stopnja, količina česa, potrebna za začetek spremembe: *doseči kritično maso; kritična masa ljudi; pomanjkanje kritične mase; Kulturni projekti na tako majhnem trgu, kot je Slovenija, težko ustvarijo kritično maso, ki bi jim pomagala živeti in uspeti samo na podlagi prodajne, ekonomske logike*

krízni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

krízno obmóčje -ega -a s (î, ô) nestabilno območje, ki ga je prizadela vojna ali naravna katastrofa: *posredovanje na kriznih območjih; Slovencem se zdi bolj smiselno pošiljati vojake na bližnja krizna območja, ki jih poznamo in kjer res lahko naredimo kaj pomembnega za stabilizacijo razmer*

krmílka -e ž (î) tipka na računalniški tipkovnici, ki v kombinaciji z drugimi tipkami tem dodeli ne-

ko drugo funkcijo; tipka ctrl: *Držimo pritisnjeno krmilko in vlečemo čez posamezne zelene dele besedila* **E** univerbizirano iz *krmilna tipka*

krmilnik -a m (ī) upravljavnik elektronskih naprav: *daljinski krmilnik* daljinec, daljinski upravljavnik; *Kakor vsak računalnik ima tudi krmilnik laserskega tiskalnika svoj procesor, pomnilnik in sistemski program, ki skrbi za obdelovanje podatkov in upravljanje tiskalnika* **E** (†)krmiliti

krómoterapija -e ž (ô-ī) zdravljenje s pomočjo barv: *Najprimernejši odtenki za kromoterapijo so tisti, ki jih v posameznih dneh ponuja narava* **E** ← agl. *chromotherapy*, it. *cromoterapia* iz gr. *chrōma* 'barva' + (†)terapija

krompirjev ^(SSK) -a -o prid. (ī)

krompirjeve počitnice -ih -nic ž mn. (ī, ī) jesenske počitnice ob koncu oktobra in v začetku novembra: *Med krompirjevimi počitnicami ne bomo pobirali krompirja, temveč se bomo zabavali ob morju, v termah, se potepali po Sloveniji in odkrivali lepote sosednjih držav*

krónik -a m, člov. (ô) pog. kronični alkoholik: *Sem rekla šefu, naj si tisti drobiž nekam vtakne, da ne bom več poslušala nakladanja kronikov!* **E** univerbizirano iz *krónični alkoholik*

krónski ^(SSK) -a -o prid. (ô)

krónska priča -e -e ž, člov. (ô, ī) pravn. kdor lahko v sodnem ali upravnem postopku odločilno vpliva na izid postopka: *kronska priča obrambe; kronska priča tožilstva; zaslišanje kronske prič; Hvaležno so vzeli konvertita v svoj tabor kot kronske pričó*

krónski zamašek -ega -ška m (ô, â) kovinski zamašek za steklenice: *Z začasnim kronskega zamaškom napolnjene steklenice pustimo ležati vsaj 15 mesecev, lahko pa tudi več let*

krožišče -a s (ī) križišče v obliki kroga z več uvozi in izvozi, v katerem promet poteka v nasprotni smeri urinega kazalca; krožno križišče, rondo: *gradnja krožišča; Za nemoten potek del so ob gradbišču uredili zasilno krožišče, ki bo pozneje postalo sestavni del velikega* **E** (†)króž(no) + (†)(križ)išče

króžni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

króžno križišče -ega -a s (ô, ī) križišče v obliki kroga z več uvozi in izvozi, v katerem promet poteka v nasprotni smeri urinega kazalca; krožišče, rondo: *Voznika, ki je na obvoznico pripeljal iz krožnega križišča, je zaradi prevelike hitrosti zaneslo prek nasprotnega smernega vozišča*

křpanka -e ž (ř) **1.** tiskan ali tkan vzorec, ki ima videz sešitih majhnih koščkov tkanine različnih vzorcev in barv; patchwork (1): *Nekoč so se křpan-*

ke sestavljale z ostanki, zdaj se to počne z najprestižnejšimi materiali **2.** ekspir. kar je sestavljeno iz več različnih elementov; patchwork (3): *Ne potrebujemo še ene teoretične razprave o večkulturnosti, če imamo v resnici křpanko iz nepovezanih skupnosti* **E** (†)křpati

křpára -e ž (â) preproga ali tekač iz křp: *Tudi letos bomo zbirali stare brisače, křpare, odeje, manjše preproge, skratka kar koli, kar lahko pogrnemo po tleh, da kužkov v zavetišču ne bo zeblo* **E** ← hrv., srb. *křpara* iz (†)křpa

křščán -ána in křščán -a m, člov. (â á; â) pog. pripadnik křščanske vere; kristjan ^(SSK): *Kot sila zavedna křščana sta pogosto iskala podporo v dolgih pogovorih o veri in smislu življenja* **E** retrogradno iz (†)křščanski

křščanski ^(SSK) -a -o prid. (â)

křščanska demokracija -e -e ž (â, ī) nazor, ideologija, ki zagovarja principe křščanstva v javni politiki: *evropska křščanska demokracija; opozicijska křščanska demokracija; voditelj křščanske demokracije; Strank, ki se polasčajo različic imena nekdanje trdno vladajoče křščanske demokracije, je cela vrsta, prav malo pa jih lahko računa na zastopstvo v parlamentu*

kšenofób -a m, člov. (ô) kdor čuti sovraštvo, odpor do tujcev in tujega: *Ob zadnjih dogodkih z begunci v slovenskih tiskanih medijih ni resne družbenokritične kolumne, ki se ne bi spraševala, ali smo Slovenci kšenofobi in rasisti* **E** (†)ksenofobija

kšenofóbični -a -o prid. (ô) ki je v zvezi s kšenofobijo; kšenofoben: *ksenofobična izjava; ksenofobična politika; Problem je treba rešiti na način, ki ne bi povzročil vzpona rasističnih in ksenofobičnih čustev, ki bi spodkopala načela pravne države* **E** (†)ksenofobija

kšenofóben -bna -o prid. (ô) ki se nanaša na kšenofobijo; kšenofobični: *ksenofoben napad; ksenofobna politika; Gorje nam vsem brez razlik, če ta družba postane nestrpna in netolerantna, sovražna in ksenofobna!* **E** †ksenofób

kúčanovec -vca m, člov. (û) kdor pripada političnemu krogu, ki je blizu politiku Milanu Kučanu: *Nisem kučanovec niti politično opredeljen* **E** po politiku in državniku Milanu Kučanu (1941–)

kúdovec -vca m, člov. (û) član Kulturno-umetniškega društva France Prešeren iz Ljubljane: *Ob bolj ali manj spodobni moralni in denarni podpori je festival že utečen mehanizem, ki ga poganja zlasti entuziazem kudovcev* **E** iz kratice KUD za *K(ulturno)-u(metniško) d(ruštvo)*

kuhalíšče -a s (ī) kuhalna plošča štedilnika: *indukcijsko kuhalíšče; Najprestižnejše kuhinje se po-*

našajo tudi s takšnimi novostmi, kot je pomični pult iz granita, s katerim pomivalno korito in kuhališče, ko ju ne uporabljate, preprosto prekrijete **E** (†)kúhati

kúhinjski ^(SSK) -a -o prid. (û)

kúhinjski ótok -ega -óka m (ú, ó ó) sklop kuhinjskih elementov, postavljen sredi prostora: *Kuhinjski otok je glede na razpoložljivi prostor umeščen med kuhinjo in prehodom ter lahko deluje kot minibar ali pult*

kúki -ja in cookie -ja cit. [kúki] m (û) **1.** ploščato pecivo okrogle oblike iz nekvašenega testa z dodatkom čokolade ali sadja v koščkih: *Moka, maslo, sladkor, jajca, pecilni prašek, oreščki ali čokoladni koščki so glavne sestavine za peko kukijev* **2.** podatek o uporabniku, ki ga spletni brskalnik shrani na računalniku ali drugi elektronski napravi za možnost nadaljnje uporabe; piškotek: *Kukiji funkcionirajo tako, da se z njihovo uporabo ciljanje oglaševalskih segmentov bistveno izboljša, služijo pa tudi za oceno različnih obiskovalcev strani* **E** ← agl. *cookie* ← niz. *koekje* iz *koek* 'torta', neznanega izvora

kúl¹ -- in cool -- cit. [kúl] prid. (û) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu ki privlači, vzbuja dober vtis in povzroča odobravanje ljudi: *kul tip; kul bejba; Kul si, če si drugačen od drugih* **E** ← agl. *cool* 'drzen, hladnokrven', prvotno 'hladen'

kúl² prisl. (û): *Kul je, če te imajo ljudje radi*

kúlíca -e ž (û) pog. kemični svinčnik: *Imaš svinčnik, kulico, kakršno koli pisalo?* **E** (†)kúli²

kultúrni ^(SSK) -a -o prid. (û)

kultúrni cênter -ega -tra in cênter -tra m (û, ě; ě) ustanova, ki usmerja in vodi kulturno dejavnost; KC²: *islamski kulturni center; mladinski kulturni center; dvorana kulturnega centra; Pokazalo se je, da sta v kulturnem centru, ki vključuje prav vsa področja umetnosti, potrebni velika stopnja strokovnosti in predvsem specializacija*

kulturološki -a -o prid. (ô) ki se nanaša na kulturologijo: *kulturološki problem; kulturološki vidik; kulturološka študija; Vsak prihod nove komunikacijske tehnologije zaznamuje histerija o vseh vrstah kulturnoloških, socioloških in psiholoških učinkov, ki naj bi jih imela v našem življenju* **E** (†)kulturologija

kúna ^(SSK) -e ž (û) od leta 1994 denarna enota Republike Hrvaške: *hrvaška kuna; Na deviznem trgu je kuna minuli teden ponovno rahlo zrastle* **E** ← hrv. *kúna* iz (†)kúna¹, domnevno zaradi nekdanjega plačevanja s krznom

kunčereja -e ž (ê) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo kuncev; *kuncereja* ^(SSK), *kunčereja* ^(SSK): *Kmetom je treba pomagati pri kunčereji in reji nojev* **E** (†)kúnec + (†)réja

kúng fú -- -ja in kúngfú -ja m (û, û) različne kitajske borilne veščine za samoobrambo: *mojster kung fuja; Že cel teden nisem bil na treningu kung fuja, kar se mi v dobrem letu in pol, odkar treniram, še ni zgodilo* **E** ← agl. *kung fu* ← kit. *gongfu* 'veščina' iz *gong* 'delo, dosežek' in *fu* v pomenu 'mož'

kúpčkanje -a s (û) **1.** dogovarjanje o razdelitvi denarja, položajev, navadno na moralno sporen način: *Zdi se, da jim je več do kupčkanja sredstev, kot do tega, da bi ustanovili učinkovito turistično organizacijo* **2.** razporejanje: *Ne gre nam v glavo, da bo kupčkanje odpadkov prej ali slej postalo način življenja* **E** †kúpčkat

kúpčkati ^(SSK) -am nedov. (û) **1.** dogovarjati se o razdelitvi denarja, položajev, navadno na moralno sporen način: *Koalicijski partnerici bosta znova kupčkali za razdelitev bodočega proračunskega denarja* **2.** razporejati: *Dele teksta program kupčka po skupnih frazah, besedah ali temah* **E** (†)kúpček

kúrdski -a -o prid. (û) ki se nanaša na Kurde: *kurdski uporniki; kurdski voditelj; kurdska manjšina; Do leta 1991 je bil kurdski jezik v javnem življenju prepovedan* **E** po imenu naroda *Kurdi*

kuríkulum -a in kuríkulum -a m (î) učni program; učnik: *šolski kurikul; kurikul za vrtece; V devetletnem šolanju so v javno veljavnem programu tudi obvezni izbirni predmeti, ki pa so sestavni del kurikula* **E** ← agl. *curriculum*, nem. *Curriculum* ← lat. *curriculum* 'tek, potek, razvoj, kariera' iz *currere* 'teči'

kurikulárni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s kurikulumom: *kurikularni svet; kurikularna komisija; kurikularna prenova; Vzgoja za zdravje je v prenovljeno osnovnošolsko izobraževanje vključena kot medpredmetno kurikularno področje* **E** ← agl. *curricular*, nem. *curricular* iz †kurikul

kuríkulum †kurikul

kurkúma -e ž (û) **1.** rastlina, katere posušene in zdrobljene korenine se uporabljajo v prehrabne in zdravilne namene, po izvoru iz Azije: *Kurkuma je rastlina, ki se je v zadnjih letih znašla na meji med tradicionalno indijsko kuhinjo in sodobno znanstveno medicino* **2.** živo rumen začimbni prašek, ki ga pridobivajo iz oranžne korenine te rastline: *žlička kurkume; Kurkuma pomaga prebavilom k večji učinkovitosti tako, da spodbuja pre-*

bavne encime k razgrajevanju ogljikovih hidratov in maščob **E** ← nem. *Kurkuma*, it., špan. *curcuma* ← arab. *kurkum* 'žafrań'

kúrzor -ja m (û) grafični element, ki kaže trenutni položaj na zaslonu in ga upravljamo z miško ali drugo kazalno napravo; kazalec: *premakniti kurzor*; *utripajoči kurzor*; *položaj kurzorja*; *Drsna ploščica daje dovolj povratnih informacij in omogoča natančno potovanje s kurzorjem po zaslonu* **E** ← agl. *cursor*, prvotno 'tekač', ← lat. *cursor* iz *currere* 'teči'

kúskus -a m (û) iz posebne vrste pšenice narejen z drob, po izvoru iz severne Afrike: *Kuskus poparimo, pustimo nekaj sekund v vreli vodi, odcedimo*

in ohladimo **E** ← agl. *couscous*, frc. *couscous* ← berber. *kuskus*, arab. *kuskus*

kvárčni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

kvárčna úra -e -e ž (â, û) ura, ki deluje na osnovi kremenovih kristalov: *Zadnjih 30 let so tradicionalno urarstvo mučili huda konkurenca, svetovna gospodarska kriza, pa tudi povpraševanje po kvarčnih urah*

kvinója -e ž (ô) semena rastline *Chenopodium quinoa*, po izvoru iz Južne Amerike, ki se uporabljajo kot živilo: *Kvinoja daje telesu poleg beljakovin in kalcija še dovolj vitamina E in vitaminov skupine B* **E** ← nem. *Quinoa* ← amer. špan. *quinua* ← indijan. (kečua) *kinwa*

L

lájf -a in life -fa cit. [lájf] m (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu bivanje, obstojanje človeka; življenje ^{SSKJ}: *cel svoj lajf; uspeti v lajfu; Koliko bi lahko midve v tem času imeli od lajfa* **E** ← agl. life

lájkra ↑lycra

lájmska bolézen ↑lymska bolézen

lájmska borelióza ↑lymska borelióza

láktovegetarijánec -nca m, člov. (â-â) vegetarijanec, ki poleg rastlinske hrane uživa tudi mleko in mlečne izdelke: *Posameznik se lahko sam odloči, ali bo postal vegetarijanec ali laktovegetarijanec* **E** ← agl. lacto-vegetarian iz (†)lakto... + (†)vegetarijánec

lamaíst -a m, člov. (î) pripadnik lamaizma: *voditelj lamaistov; Redko kateri tuji državnik ali aktivist je v ZDA deležen toliko nedeljenih izrazov podpore in toliko vznesenih vzdihov občudovanja kot verski poglavar tibetanskih lamaistov dalajlama* **E** ← agl. lamaist, nem. Lamaist iz (†)láma

lamaístični -a -o prid. (i) ki je v zvezi z lamaisti ali lamaizmom: *lamaistični samostan; lamaistični verski voditelj; Za nas bi utegnilo biti zelo pomembno, da je bil med nami dalajlama, čigar sliko njegovi verniki skrivaj hranijo v svojih bornih hišah in za čigar zdravje v zaporih molijo lamaistični duhovniki* **E** ↑lamaist

lambáda -e ž (â) hiter ples v štiričetrtinskem taktu, pri katerem se plesalca dotikata z rameni in trebušnim delom, po izvoru iz Brazilije: *Skupaj se prijavita na tekmovanje v plesanju lambade* **E** ← port. lambada iz lambar 'tolči'

laparoskopíja -e ž (î) med. poseg, pri katerem se skozi droben rez v trebušnem predelu vstavi instrument, ki omogoči pregledovanje, operacijo trebušnih organov, zlasti v ginekologiji: *opraviti laparoskopijo; poseg z laparoskopijo; Laparoskopija omogoča dokončno diagnozo in hkrati tudi kirurški način zdravljenja* **E** ← nlat. laparoscopia iz gr. lapárā 'mehki del telesa med rebri in boki' + skopía 'opazovanje'

lápati -am nedov. (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu vsebinsko prazno, nespametno govoriti: *lapati čisto cel čas; Nekaj jih je odsotno buljilo v stene, drugi*

so živahno debatirali med sabo ali pa samo lapali v prazno **E** (†)lápa

laptop -a cit. [lêptop] in lêptop -a m (ê) osebni računalnik, ki v enem ohišju združuje vse enote namiznega računalnika, lahko deluje na polnilne baterije in se da prenašati; prenosnik, prenosni računalnik: *Laptop je postal za študente že kar obvezna oprema | V mojem naročju počiva dobri stari leptop, prenosni računalnik, ki ga uporabljam samo še za popotovanja* **E** ← agl. laptop iz lap 'naročje' + †tòp

láserski ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

láserska plôšča -e -e ž (â, ó) okrogla, tanka plastična plošča s kovino v sredini, manjša od gramofonske, na katero so digitalno zapisani glasba, videoposnetki ali drugi podatki, ki se preberejo z laserskim žarkom; optični disk: *Ko so se pred dvajsetimi leti pojavile prve laserske plošče, so bile bistveno dražje od klasičnih vinilk* **láserski gramofón** -ega -a m (â, ô) **1.** naprava za predvajanje zvočnih posnetkov s CD-jev; CD-player, CD-predvajalnik: *vklopiti laserski gramofon; Gramofoni in plošče so se kot način reprodukcije zvoka v domovih obdržali do konca 80. let, ko so jih začeli nadomeščati laserski gramofoni in plošče* **CD 2.** naprava za predvajanje zvočnih posnetkov z gramofonske plošče z uporabo laserskega žarka: *Problem je, da trenutno obstaja samo eno podjetje, ki proizvaja laserske gramofone*

last minute -- -- cit. [lást mínit] v prid. rabi (â, î) ki se nanaša na ponudbo potovalne agencije za potovanje po znižani ceni tik pred njegovim začetkom: *last minute aranžma in aranžma last minute; last minute ponudba in ponudba last minute; Zanimanje za last minute počitnice se v zadnjih letih povečuje, gospodarska kriza pa ga samo še dodatno krepi* **E** ← agl. last minute 'v zadnji minuti' iz last 'zadnji' in (†)minúta

lastníniti -im nedov. in dov. (í î) **1.** spreminjati družbeno lastnino v kako drugo obliko lastnine, zlasti zasebno: *Podjetja, ki so se lastninila z javno ponudbo delnic, zakonodaja zavezuje, da uvrstijo delnice na borzo* **2.** pridobivati kaj s postopkom lastninjenja: *Vsi v Sloveniji niso bili najemniki stanovanj in ni-*

so lastnili stanovanj po stanovanjskem zakonu **3**. nedov., ekspr. vesti se, delovati kot lastnik dobrin: *Država si je z zakonom o vodah začela lastniniti vodo* **E** (†)lastnina

lastninski ^(SSK) -a -o prid. (î)

lastninski certifikát -ega -a m (î, â) potrdilo o določenem deležu lastninske pravice do denacionaliziranega premoženja; lastniški certifikat: *vložiti lastninski certifikat; Pidi so zbrane lastninske certifikate že v celoti zamenjali za deleže in delnice v slovenskih podjetjih*

lastninsko preoblikovanje -ega -a s (î, â) sprememba v lastniški strukturi gospodarske družbe: *izvesti lastninsko preoblikovanje; lastninsko preoblikovanje zavarovalnice; postopek lastninskega preoblikovanja; V podjetju so prodajo 40-odstotnega deleža izbrali kot enega od načinov lastninskega preoblikovanja podjetja poleg interne razdelitve in notranjega odkupa*

lastniški ^(SSK) -a -o prid. (î)

lastniški certifikát -ega -a m (î, â) potrdilo o določenem deležu lastninske pravice do denacionaliziranega premoženja; lastninski certifikat: *zamenjava lastniških certifikatov; Imetnik lahko uporabi lastniške certifikate za nakup delnic podjetij*

latinični -a -o prid. (î) ki je v zvezi s pisavo latinično: *latinična pisava; V Slovenskem pravopisu piše, da ima slovenska abeceda 25 latiničnih črk in da v prevzetih besedah, zlasti v imenih, uporabljamo tudi druge* **E** (†)latinica

latino -- v prid. rabi (î) **1**. ki se nanaša na prebivalce Latinske Amerike ali Združenih držav Amerike, katerih predniki izvirajo iz Latinske Amerike: *latino igralec; latino zvezdnik; Latino lepotica se je po rdeči preprogi filmskega festivala v Cannesu sprehodila v dolgi rdeči obleki* **2**. tak kot pri prebivalcih Latinske Amerike: *latino temperament; Priljubljeni hrvaški pevec nam je v pogovoru razkril, od kod izvira njegov latino šarm* **3**. ki se nanaša na glasbeni, plesni stil z izrazitim ritmom, po izvoru iz Latinske Amerike; latinskoameriški ^(SSK), latinoameriški (2): *latino pop; latino ritmi; latino glasba; V tistem času je bil razglašen za obetavnega latino pevca* – glej tudi latíno... **E** ← agl. *Latino* iz †latinoamériški

latino... prvi del zloženka (î) ki se nanaša na glasbeni, plesni stil z izrazitim ritmom, po izvoru iz Latinske Amerike: *latinoglasba; latinoglasbenik; latinoritm* – glej tudi latíno **E** †latino

latinoamériški -a -o prid. (î-ê) **1**. ki se nanaša na Latinsko Ameriko; latinskoameriški ^(SSK); *latinoameriška kultura; latinoameriška zgodovina; Ka-*

narska kuhinja je znana po svoji raznolikosti, saj je nekakšna mešanica španskih receptov z afriškim in latinoameriškim vplivom **2**. ki se nanaša na glasbeni, plesni stil z izrazitim ritmom, po izvoru iz Latinske Amerike; latinskoameriški ^(SSK), latino (3): *latinoameriška glasba; V naših novih pesmih prevladuje severnoameriški zvok, za razliko od prejšnjega, ki je bil poln latinoameriških ritmov in melodij* **E** ← špan. *Latinoamericano* iz (†)latinski + (†)amériški

latínos -a m, člov. (î) pog. **1**. potomec evropskih, navadno španskih, portugalskih priseljencev v Latinski Ameriki: *Turistke se veselijo flirtanja s šarmantnimi latinosi* **2**. človek, živeč v Združenih državah Amerike, čigar predniki izvirajo iz Latinske Amerike: *Latinosi, priseljenci iz Mehike in srednjeameriških držav, so v Kaliforniji najhitreje naraščajoča jezikovna skupina* **E** ← špan., agl. *Latinos*, množina od †latino

lats -a cit. [lác] m (â) denarna enota Latvije: *Povprečna plača v Latviji znaša 250 latsov* **E** ← latv. *lats* po imenu države *Latvija*

látvijski -a -o prid. (â) ki se nanaša na Latvijce ali Latvijo; letonski ^(SSK): *latvijski jezik; latvijski premier; latvijska prestolnica; Latvijska predsednica se je srečala s predsednikom državnega zbora in predsednikom vlade* **E** po imenu države *Latvija*

látvijsčina -e ž (â) latvijski jezik; letonščina ^(SSK): *Ob hrastu je tradicionalno drevo lipa, ki ji v latvijsčini nekako domače pravijo – liepa* **E** †látvijski

LCD -ja in -- [elcédé -êja] m (ê ê) krat. tanek, ploščat zaslon, ki prikazuje sliko s pomočjo tekočih kristalov; LCD-zaslon: *Slika LCD-jev je izredno ostra, poleg tega ploski zasloni ne generirajo sevanja* **E** ← agl. *LCD*, kratica za *liquid crystal display* 'zaslon s tekočimi kristali'

LCD- [elcédé] prvi del zloženka (ê) ki se nanaša na prikaz slike s pomočjo tekočih kristalov: *LCD-prikazovalnik* in prikazovalnik LCD; *LCD-televizor* in televizor LCD; *LCD-zaslon* in zaslon LCD **E** †LCD

LCD-zaslòn -óna [elcédé-zaslòn] m (ê-ò ê-ó) tanek, ploščat zaslon, ki prikazuje sliko s pomočjo tekočih kristalov; LCD: *vrtljiv LCD-zaslon; Na zadnjo stran kompaktnega fotoaparata so vgradili 2,4-palčni LCD-zaslon* **E** †LCD- + (†)zaslòn

LDS-ovec -vca [eldeêsovæc in eldeêsovæc] m, člov. (ê) član, pristaš Liberalnodemokratske stranke ali Liberalne demokracije Slovenije; *eldeesovec; Nekdanji LDS-ovec je govoril o stanju v politiki* **E** po kratici LDS za *L(iberalna) d(emokracija) S(lovenije)*

LDS-ovski -a -o [eldeêsovski in eldeêsovski] prid.

(ê) ki se nanaša na Liberalnodemokratsko stranko ali Liberalno demokracijo Slovenije; eldeosovski: *Prepričana sem, da bodo mlajši člani uspešno vodili in peljali našo LDS-ovsko skupnost naprej* **E** po kratici *LDS* za *L(ibera)l*na *d(emokracija)* *S(lovenije)*

leasingodajalec †lizingodajálec

leasingojemalec †lizingojemálec

leasinški †lízinski

léčín -a -o prid. (é) ki je v zvezi s kulturno rastlino lečo; lečen^{SSKJ}: *lečin pire*; *Ko sem bil majhen, mi je mama kuhala lečino juho ali pa solato iz leče in trdo kuhana jajčka* **E** (†)léča

ledéni^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

ledéna trgátev -e -tve ž (ê, â) trgatev, ki se opravi, ko je povprečna dnevna temperatura v treh dneh pred trgatvijo od minus sedem do minus pet stopinj Celzija: *V vinorodni deželi Posavje bo v teh dneh vsaj sedem ledenih trgatev*

ledéni čaj -ega -a m (ê, â) hladna negazirana brezalkoholna pijača iz čaja: *pločevinka ledene čaja*; *Mi lahko podaš tiste velike kozarce za ledeni čaj?*

ledéno víno -ega -a s (ê, í) vino iz grozdja, nartganega na ledeni trgatvi: *pridelati ledeno vino*; *Vsak dan se spusti v temačno klet in spremlja zorenje svojega ledenega vina*

ledomát -a m (â) električna naprava za izdelavo ledenih kock: *Preverili smo, koliko stane hladilnik z ledomatom* **E** (†)léd + (†)(avto)mát

legalízem -zma m (î) dosledno, strogo upoštevanje pravne zakonodaje: *fanatični legalizem*; *Togost in dlakocepski legalizem, ki nam v začetku devetdesetih nista bila všeč, zdaj pomenita vsaj nekakšno jamstvo* **E** ← agl. *legalism*, nem. *Legalismus* iz (†)legálen

légica -e ž (ê) nav. mn., pog. vsak od elementov igrače v obliki kock, kvadrov za sestavljanje, oblikovanje poljubnega predmeta; lego kocka^{SSKJ}: *Najraje se igra z legicami* **E** (†)légó

légice -gic ž mn. (ê) hlačne nogavice brez stopala: *nositi legice*; *Še vedno so zelo modne legice, tako enobarvne tanjše ali debelejše kot seveda vzorčaste* **E** prenarejeno iz agl. *leggings* iz *leg* 'noga'

legionárski^{SSKJ} -a -o [legijonarski] prid. (á)

legionárska bolézen -e -zni ž (á, ê) med. hujša oblika legioneloze, za katero sta značilni močno povišana temperatura in pljučnica: *Prvič so legionarsko bolezen odkrili leta 1977 v ZDA, ko je zbolelo nekaj sto ameriških veteranov iz vietnamske vojne*

legionéla -e [legijonela] ž (ê) biol. bakterija *Legionella pneumophila*: *okužba z legionelo*; *V vodovodnem omrežju so ugotovili povišano vrednost legionele* **E** ← nlat. *Legionella (pneumophila)* iz (†)légija, ker je na srečanju Ameriške legije 1976 več udeležencev zbolelo za legionelozo

legionelóza -e [legijoneloza] ž (ô) med. bolezen, ki jo povzroča bakterija legionela: *Legioneloza je največkrat izbruhnila, kadar so bili obsežni vodovodni sistemi v hotelih ali bolnišnicah slabo vzdrževani* **E** ← nlat. *legionellosis* iz †legionéla

legitimitéta -e ž (ê) upravičenost, temelječa na pravni podlagi: *demokratska legitimiteta*; *Arhitekt je razgrnil še nekaj dejstev, ki ne dajejo legitimitete premestitvi celotnega spomenika* **E** ← nem. *Legitimität* ← frc. *légitimité* ← srlat. *legitimitas* 'zakonitost'

léptop †laptop

lêr -a m (ê) **1.** pog. vrtenje avtomobilskega motorja, pri katerem ta ne poganja vozila; prosti tek^{SSKJ}, prazni tek (1): *Na vsakem križišču, kjer stojim, prestavim v ler* **2.** ekspr. stanje, v katerem kdo ne opravlja dela; prazni tek (2): *spraviti iz lera*; *biti v leru*; *Zaključil je svoje kaotično obdobje brezdelja in iz lera prestavil v peto prestavo* **3.** ekspr. časovno obdobje brez vsebinskih sprememb in učinkov; prazni tek (3): *Po polletnem leru je ministrica včeraj vendarle podpisala prvi paket dovoljenj za izvajanje zdravstvene dejavnosti // del s takšnimi značilnostmi v drami ali filmu*; prazni tek (3 //): *Filmska slika poganja film v enem kosu od začetka do konca – tudi tam, kjer se sicer zaradi svoje zgodbene nedodolnosti in neodločenosti prestavi v ler* **E** ← nem. *Leer(gang)* 'prosti tek' iz *leer* 'prazen' + *Gang* 'hod'

letálnik -a m (â) zračno vozilo: *jadralni letalnik*; *brezpilotni letalnik*; *izbrati letalnik iz hangarja*; *V samo dveh dneh sta strmoglavila dva letalnika*; *najprej helikopter s sedemnajstimi potniki in tremi člani posadke, zatem pa še bojno letalo* **E** (†)létati

letéči^{SSKJ} -a -e prid. (ê)

letéči cílj -ega -a m (é, î) šport. vmesni cilj, na katerem se orientacijsko meri uspešnost tekača, kolesarja: *točkovanje letéčih ciljev*; *Prva je prevozila črto letéčega cilja, ki prinaša posebno nagrado*

letéči zdravník -ega -a m, člov. (é, î) nav. mn. član organizacije zdravnikov, ki s helikopterskim, letalskim prevozom bolnikom in ponesrečenecem nudi medicinsko pomoč v oddaljenih, težko dostopnih krajih: *Mnogi, ki živijo v divjini,*

se imajo zahvaliti letečim zdravnikom za življenje

lèv ^(SSK) lèva m, žlov. (è ē) kdor je rojen v astrološkem znamenju leva: *Vam, levom, ne bo prav nič všeč, da se boste morali podrežati pravilom in avtoriteti drugega* **E** = hrv., srb. *lāv*, rus. *lèv*, češ. *lev*, stcslov. **lǫvъ* < slovan. **lǫvъ* ← germ. ← gr. *lèōn*, semitskega izvora

lévi ^(SK) -a -o prid. (é) pog. nepomemben: *Izbor miss Evrope vendarle ni neko levo tekmovanje, temveč ugledna prireditelja* **E** = hrv. *lijévī*, srb. *lèví*, rus. *lèvyj*, češ. *levý*, stcslov. *lěvъ* < pslov. **lěvъ* = lat. *laevus*, gr. *laiós* < ide. **laiuo-*

léva poševnica -e -e ž (é, ê) grafično znamenje v obliki poševne črte, nagnjene v levo: *Leva poševnica se uporablja zlasti v računalništvu v programskih jezikih, kjer na koncu določene vrstice označi, da napis v naslednji vrstici dejansko sodi v nadaljevanje prve vrstice*

levinja ^(SK) -e ž, žlov. (í) ženska, rojena v astrološkem znamenju leva: *Po horoskopu sem levinja in moram biti na odru* **E** ↑lèv

léviske -visk ž mn. (ê) pog. kavbojke znamke Levi's: *legendarne leviske; Cena, zlasti za izvirne leviske, je kar visoka* **E** po blagovni znamki Levi's® (od 1873) ameriškega proizvajalca *Levi Strauss & Co.*

levitácija -e ž (á) samodejni dvig telesa in lebdenje v zraku ne glede na zakon težnosti, zlasti pri zamaknjenjih, hipnozah: *Vsi so se neznansko prestrašili, saj bi v trenutku, ko bi levitacija popustila, z vso silo treščil na tla* **E** ← nem. *Levitation*, agl. *levitation* ← nlat. *levitatio* iz lat. *levitās* 'lahkost'

lévosredinski -a -o prid. (é-í) ki se nanaša na politično usmeritev med levico in sredino: *levosredinska koalicija; levosredinska stranka; levosredinska vlada; Levi demokrati, največja stranka v levosredinski navezi, niso dobili predsedstva niti zgornjega niti spodnjega doma parlamenta* **E** iz *léva sredina*

lézba -e ž, žlov. (ê) slabš. lezbijka: *zmerjati žensko z lezbo; Rekli so, da se obnašava kot lezbi, ko sva šli po cesti z roko v roki* **E** ← nem. *Lesbe* iz (↑)lézbijka

ležálka -e ž (â) podloga za ležanje, navadno na prostem, na plaži: *slamnata ležalka; Reka ljudi z zvitiimi ležalkami in zlozljivimi stolčki se je že pred 8. uro zjutraj stekala v park* **E** univerbizirano iz *ležálna podlógá*

ležéči ^(SK) -a -e prid. (é)

ležéči policáj -ega -a m (é, â) nav. mn. podolgovata nizka izboklina, ki poteka prečno čez cestišče,

namenjena omejitvi, zmanjševanju hitrosti vožnje; cestna ovira, grbina: *Odstranil bi polovico ležečih policajev in promet omejeval drugače*

libanonizácija -e ž (á) ekspr. vmešavanje države v zadeve druge države ob političnih konfliktih, vojaških spopadih v tej državi zaradi lastnih koristi: *Kulturniki smo že ob začetku osamosvajanja napovedali libanonizacijo Jugoslavije* **E** po zgledu agl. *Lebanonisation* po imenu države *Libanon*

libanonski ^(SK) -a -o prid. (í)

libanonska zánka -e -e ž (í, â) zloraba plačilne kartice, ki jo tat izvede s pomočjo naprave, vstavljene v režo bankomata, ki plačilno kartico zadrži in pod pretvezo pomoči uporabniku od njega pridobi še kodo PIN: *Zlorabe bančnih avtomatov oziroma kraje kartic z libanonsko zanko so razjezile vse, ki za sprotno rabo dvigajo denar na bankomatih*

licenčnína -e ž (í) plačilo za pridobitev, uporabo licence: *plačevati licenčnino; plačilo licenčnine; Licenčnine za patente so visoke, saj podjetja po svetu zanje na leto porabijo približno sto milijard dolarjev* **E** (↑)licenčen

líči -ja m (í) subtropsko sadno drevo s temnozelinimi svetlečimi listi ali njegov sad z grobo, hrpavo, rdečkasto lupino: *Prodajalec povezuje v šope sadeže líčija, da jih bo prodajal na ulicah indonezijske Džakarte* **E** ← nem. *Litschi* ← kit. *lizhi*

líderstvo -a s (í) pog. **1.** vodilni položaj v kaki skupini, skupnosti, organizaciji: *Američani ne želijo močne in enotne Evrope, ker bi ogrozila njihovo liderstvo* **2.** način vodenja: *Volivci niso ocenjevali njegovega ne preveč posrečenega liderstva v stranki* **E** (↑)líder

lífe ↑lájf

lífting -a m (í) kirurško zategovanje, dvigovanje obrazne kože, s čimer se doseže zlasti izravnava gub: *obrazni lífting; Poleg líftinga si bo privoščil še popravek nosu in brade* **E** ← agl. *lifting* iz *lift* 'dvigniti'

light show -- -a in *lightshow* -a cit. [lájť šóv-] m (â, ô) **1.** niz svetlobnih efektov, sestavljenih iz večbarvnih svetlobnih pramenov spreminjajoče se jakosti in smeri: *laserski light show; Njuno vrhunsko izvedbo podpirajo odlično ozvočenje, animacija in light show* **2.** naprava, ki omogoča tak svetlobni efekt: *Že nekaj časa kupujem light show za ansambel* **E** ← agl. *light show* iz *light* 'luč' in (↑)shów

liméta -e ž (é) južno drevo z zelenimi, limoni podobnimi užitnimi sadovi ali njegov sad: *sok limete; Povaljal sem rezino limete po soli, posesal, kar*

je bilo posesati, in potem izpil **E** ← nem. *Limetta* ← frc. *limette* iz *lime* 'vrsta citrone'

limfni^(SSK) -a -o prid. (ī)

limfna drenaža -e -e ž (ī, â) masažna metoda, pri kateri se spodbuja limfni žilni sistem in limfni pretok ter pospešuje odstranjevanje odpadnih snovi iz telesa: *ročna limfna drenaža; darilni bon za limfno drenažo; Široka paleta ponudbe vključuje anticelulitno masažo, masažo obraza z najrazličnejšimi maskami ter limfno drenažo obraza in vratu*

limfóm -a m (ô) med. vsaka od bolezní, ki nastanejo zaradi trajnega nenadzorovanega razraščanja malignih celic limfatičnega tkiva: *zdravljenje različnih vrst limfomov; Znaki limfoma so lahko podobni znakom prehladnih obolenj, zato se zgodi, da se bolniki ne menijo zanje* **E** ← nlat. *lymphoma* iz (†)limfa

limonáda^(SSK) -e ž (â) televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; *limonadnica, soap opera, telenovela, žajfarica, žajfnica: mehiška limonada; televizijska limonada; Rada gleda limonade, saj ne zahtevajo preveč naprežanja* **E** ← nem. *Limonade* ← frc. *limonade* iz (†)limóna

limonádnica -e ž (â) televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; *limonada, soap opera, telenovela, žajfarica, žajfnica: prducentka limonadnice; Skoraj vsak dan tudi v živo spregovori javnosti na vseh televizijskih in radijskih postajah ter tako prekine serijo limonadnic, ki so običajno na sporedih ob popoldnevih* **E** (†)limonáden

linč^(SSK) -a m (ī) besedni sramotilni napad na koga z namenom pokazati odklonilen odnos do njega, ga onemogočiti: *medijski linč; politični linč; Izbruhnil je mednarodni medijski škandal, v katerem je znani proizvajalec risank in video iger doživel javni linč* **E** ← agl. *lynch*, prvotno *Lynch law* 'Lynchev zakon', po ameriškem sodniku *Charlesu Lynchu* (1736–1796)

lingua franca -e -e cit. [líŋva fránka] in líŋva fránka -e -e ž (ī, â) jezik, v katerem se sporazumevajo govorci različnih jezikov: *Nobenih težav nimam z dejstvom, da postaja angleščina evropska in svetovna lingua franca | Lingva franka ali svetovno dogovorjeni jezik je jezik, ki ima za glavni cilj uspešno sporazumevanje med različnimi narodi uspešno* **E** ← it., srlat. *lingua franca*, prvotno 'frankovski jezik', nekdanj poimenovanje za mešani, pretežno romanski skupni sporazumevalni jezik v sredozemskih pristaniščih

líŋva fránka ↑lingua franca

link^(SSK) -a m (ī) pog. element računalniškega dokumenta, ki omogoča premik v drug dokument ali na drugo mesto v istem dokumentu; hiperpovezava, nadpovezava, povezava (2): *Vsak link je opremljen s kratkim opisom vsebine in oceno, to pa močno povečuje uporabno vrednost prikazanih povezav* **E** ← agl. *link*, prvotno 'člen v verigi'

lionist -a cit. [lajoníst] m, člov. (ī) član humanitarne organizacije Lions klub: *zavzet lionist; V obdobju tridnevnega druženja v Portorožu so lionisti izbrali novega guvernerja* **E** ← agl. *Lionist* po imenu organizacije *Lions klub*

lionistični -a -o cit. [lajonístični] prid. (ī) ki je v zvezi z lionisti: *svetovna lionistična organizacija; V uporabo so dobili kombi, za katerega je večino denarja zbral najstarejši lionistični klub v Sloveniji* **E** ↑lionist

lionizem -zma cit. [lajonízem] m (ī) gibanje, utemeljeno v delovanju humanitarne organizacije Lions klub: *Lionizem se je v Sloveniji nadpovprečno dobro razvijal ter se uspešno širil in povečeval svoje članstvo* **E** ← agl. *Lionism* po imenu organizacije *Lions klub*

lípa^(SSK) -e ž (i)

lípa správe -e -- ž (i, â) **1.** lipa, posajena leta 1989 na ljubljanskem pokopališču Žale kot simbol slovenstva, prizadevanja za narodno spravo in želje po pokopu žrtev pobojev ob koncu druge svetovne vojne: *Na Žalah bo tudi spominška slovesnost ob lipi sprave* **2.** takšna lipa v drugih slovenskih krajih: *Neznaneč je poškodoval lipo sprave na Slovenskem trgu v Kranju*

lip gloss -- -a cit. [líb glóš] m (ī, ô) tekoče ličilo, ki daje ustnicam bleščec sijaj; bleščilo, glos: *barvni lip gloss; V 1. letniku sem si začela mazati trepalnice in uporabljati lip gloss* **E** ← agl. *lip gloss* iz *lip* 'ustnica' in ↑glós

liposúkcija -e ž (ú) lepotna operacija, pri kateri se odstranjuje, izsesava maščobno tkivo: *kirurška liposukcija; ultrazvočna liposukcija; V Evropi je vsak dan opravljenih več kot 1500 liposukcij, kar kaže na velik potencial nove storitve in na hitro rastoči trg* **E** ← agl. *liposuction* iz gr. *lípos* 'maščoba' + lat. *sūctiō* 'sesanje' iz *sūgere* 'sesati'

lisíca^(SSK) -e ž (i) nav. mn. naprava, ki se namesti na kolo nepravilno parkiranega vozila in mu onemogoči vožnjo: *nataktni lisice; sneti lisice; Ljubljanski redarji so po uradni uvedbi lisic v dveh dneh priklenili 22 vozil* **E** = hrv., srb. *lisica*, rus. *lisica*, polj. *lisica* < pslov. **lisica* iz **lisb* 'lisjak'

lisičiti^(SSK) -im nedov. (i ī) nameščati lisice na kolo nepravilno parkiranega vozila: *Medtem ko v cen-*

trih naselij mestni redarji vestno lisičijo in pišejo globe napačno parkiranim vozilom, se mirujoči promet izven strogega središča ureja sam po svoje **E** ↑listica

listinjenje -a s (ī) fin. preoblikovanje posojil v vrednostne papirje: *listinjenje obveznic; Hipotekarni krediti, ki jih zdaj odobravajo slovenske banke, so v bistvu hipotekarni samo napol, saj jih banke z listinjenjem ne morejo prodajati na kapitalskem trgu, novi zakon pa bo to omogočil* **E** iz listiniti iz (↑)listina

listôvnik^(SSK) -a m (ô) mapa, v kateri se zbirajo učenčevi izdelki in podatki o njegovih dejavnostih in dosežkih; portfolio¹ (3), zbirna mapa (2): *Otrokov glasbeni profil se izdelava na podlagi glasbenega listovnika, ki lahko vsebuje primere opažanj, opisnega ocenjevanja, avdio in video posnetkov* **E** (↑)list

litas -a m (ī) denarna enota Litve: *Litovski litas in estonska krona, ki sta vezana na evro, brez težav nihata v dovoljenih mejah od plus do minus 15 odstotkov glede na evro* **E** ← litov. litas po imenu države Litva

litopunktúra -e ž (û) ekol., po Marku Pogačniku **1.** metoda zdravljenja zemlje, podobna akupunkturi, temelječa na filozofskih in geomantičnih raziskavah zemljinih energijskih vibracij in blokad: *Če je pretok energije oviran, ga akupunktura vzpostavi z iglami, ki jih zabadamo v energetske točke, litopunktura pa s pozicioniranjem kamnitih stebrov na energetske točke v pokrajini* **2.** skulptura z izklesanimi kozmogrami, risbami energetskih valovanj in arhetipov nekega kraja, arhitekture, bitja, namenjena za zdravljenje zemlje, temelječe na filozofskih in geomantičnih raziskavah zemljinih energijskih vibracij in blokad: *Dodani so litopunktura, z lesenimi čoki obkrožena lipa, nekaj zvezdastih tlakov in še grobo betoniran zidec ob pločniku* **E** iz gr. lithos 'kamen' + lat. punctūra 'zbođljaj'

litopunktúrni -a -o prid. (û) ekol., po Marku Pogačniku ki je v zvezi z litopunkturo: *litopunktúrni kamen; litopunktúrni steber; Do sredine prihodnjega leta bodo opremljene vse litopunkturne točke, pripravljena pa bo tudi vsa dokumentacija za začetek gradnje zdraviliške vasi* **E** ↑litopunktúra

lizingodajálec -lca in leasingodajalec -lca dit. [lizingodajálɛc lizingodajájɥca] m, člov. (â) kdor daje lizing: *Lizingojemalec je po razveljavitvi pogodbe dolžen takoj vrniti predmet pogodbe lizingodajalcu* **E** iz dajálec lizinga

lizingojemálec -lca in leasingojemalec -lca dit. [lizingojemálɛc lizingojemájɥca] m, člov. (â) kdor jemlje, dobi lizing: *obveznosti lizingojemalca; Če je*

lizing odplačan, postane lizingojemalec lastnik vozila **E** iz jemálec lizinga

lizinški -a -o in leasinški -a -o cit. [lizinški] prid. (ī) ki se nanaša na lizing: *lizinška pogodba; lizinško podjetje; Če lizingojemalec ne more odplačevati obrov, mu lizinška hiša pač vzame dobrino* **E** (↑)lizing

ljúdski^(SSK) -a -o prid. (û)

ljúdska iniciatíva -e -e [inicijativa] ž (û, ī) pravica po predpisih organizirane skupine občanov, da zastopa kako mnenje, predlog, zahtevo ljudi, iz katerih izhaja, in predlaga kak zakon ali zakonsko spremembo: *Obravnava predloga zakona, vloženega v okviru ljudske iniciative, ne bi zadržala obravnave drugih predlaganih zakonov, ki se nanašajo na isto področje // tako organizirana skupina občanov: Ljudska iniciativa je vložila zahtevo za razveljavitve sklepa // predlog, pobuda, zahteva državnemu organu, ki jih predlaga tako organizirana skupina občanov: vložiti ljudsko iniciativo; V Švici ni redkost, da smejo volivci zaradi zavlačevanja državnih organov o kakšni ljudski iniciativi odločiti šele nekaj let po tem, ko je bila vložena*

lobíranje -a s (ī) načrtno vplivanje na tistega, ki odloča o kaki stvari, z namenom uveljavitve določenih interesov; lobizem: *politično lobiranje; uspešno lobiranje; Parlament pripravlja zakon, s katerim naj bi vzpostavili red v za zdaj pravno neurejeni praksi lobiranja* **E** ↑lobírati

lobírati -am nedov. (ī) načrtno vplivati na tistega, ki odloča o kaki stvari, z namenom uveljavitve določenih interesov: *uspešno lobirati; V vladi so štiri zelo različne stranke: ena lobira za interese upokojencev, druga kmetov, tretja je zelo blizu nekaterim sindikatom, četrta pa je sploh vseobsegajoča* **E** ← nem. lobbieren iz (↑)lôbi

lobíst -a m, člov. (ī) kdor lobira: *glavni lobist; register lobistov; Glede lobijev in lobiranja imajo v ZDA te zadeve najbolje urejene: zakonsko je opredeljeno, kaj lobist sme in česa ne* **E** ← agl. lobbyist iz (↑)lobírati

lobístični -a -o prid. (ī) ki je v zvezi z lobisti ali lobiranjem: *lobistična akcija; lobistična skupina; Interesni lobistični pritiski prihajajo z vseh strani pri vsakem velikem poslu* **E** ↑lobíst

lobízem -zma m (ī) načrtno vplivanje na tistega, ki odloča o kaki stvari, z namenom uveljavitve določenih interesov; lobiranje: *Lobízem izkazuje neko nevidno, neformalno moč v fazi priprave in sprejemanja določenih odločitev* **E** ← agl. lobbyism iz (↑)lôbi

lobotomíja -e ž (ī) **1.** v drugi polovici 20. stoletja opuščena zaradi osebnostnih sprememb, ki jih povzroča operacijska prekinitev

povezav med čelno možgansko regijo in talamusom pri hudih psihičnih obolenjih ali bolečinah: *frontalna lobotomija; Kako se človek po lobotomiji spremeni, je na svoje oči videla na prijateljici* **2.** ekspr. povzročitev otopelosti, ležernosti: *Hrvaška je v tranzicijskih letih doživela neoliberalno lobotomijo kulturnega prostora* **E** ← nlat. *lobotomia* iz gr. *lobós* 'pljučno krilo, jetrni reženj, uhelj' + tvor. od *tomé* 'rezanje'

lóčeni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

lóčeno zbiranje -ega -a s (ô, i) zbiranje z razvrščanjem po lastnosti: *lóčeno zbiranje odpadkov; Ker nimamo ločenega zbiranja, tudi nimamo ločene predelave in ločenih proizvodov*

ločljivost ^{SSKJ} -i ž (i) **1.** število slikovnih točk, ki jih naprava za predstavitev podatkov prikaže uporabniku; resolucija (1): *visoka ločljivost; Mislim, da je najpomembnejša ločljivost zaslona, saj je jasno, da si uporabnik želi vsaj takšno kakovost slike, kot jo lahko opazuje na televizijskem zaslonu* **2.** število slikovnih točk, ki sestavljajo fotografijo, videoposnetek; resolucija (2): *Če je ločljivost slike manjša od ločljivosti zaslona, nam program sliko po želji razpostavi čez ves zaslon* **E** (↑)ločljiv

logirati se -am se dov. in nedov. (í) pog. vnesti podatke, navadno uporabniško ime in geslo, s katerimi je mogoče dostopati do uporabniškega računa računalnika, spletne strani, sistema; prijaviti se, prijavljati se: *Danes jutraj, ko sem se logiral v Googlevo klepetalnico, da bi pokramljal s sestro, se je program molče nadomestil z novejšo različico* **E** ← agl. *log* (in), prvotno 'vpisati se v kontrolno knjigo', k *log*(book), 'kontrolna knjiga'

logistika ^{SSKJ} -e ž (i) **1.** dejavnost, ki se ukvarja z načrtovanjem, organizacijo in koordinacijo premika, prevoza česa, koga od začetne do ciljne točke: *vodja logistike; področje logistike; Logistika odhoda ter nastanitve reprezentance in spremstva za evropsko prvenstvo nas časovno ne preganja* **2.** dejavnost, ki se ukvarja z organizacijo in koordinacijo medsebojno odvisnih delovnih enot, faz kakega procesa: *Prejšnji teden sem na koalicijskem sestanku predlagal, da bi v kratkem pripravili širši posvet vodstev koalicijskih strank, na katerem bi dorekli logistiko delovanja* **E** ← agl. *logistics* ← frc. (*l'art*) *logistique* 'veščina razporejanja čēt' iz srffc. *logis* 'nastanitev'

logo -a m (ô) pog. grafični element, ki označuje blagovno znamko, podjetje, organizacijo; logotip: *barvni logo; logo evrolige; Njihov logo je bil simbol naše generacije* **E** ← agl. *logo*, skrajšano iz ↑logotip

logotíp -a m (í) grafični element, ki označuje blagovno znamko, podjetje, organizacijo; logo: *nov*

logotip; logotip podjetja; Naročniki z vsega sveta želijo imeti na kristalnih kozarcih logotip svojega podjetja in najhitreje ga posredujejo prav po internetu **E** ← agl. *logotype* iz (↑)lógos + (↑)típ¹

lójtra ^{SSKJ} -e ž (ô) **1.** znak iz dveh poševnih in dveh prečnih črtic: *Če pred besedo napišete lojtro, program poišče vse zapise, ki ne vsebujejo dane besede* **2.** tipka na računalniški tipkovnici s takim znakom: *Če želite izbrisati staro številko, potem po pisku za vnos pritisnite lojtro* **E** ← srvmem. *lojter* 'lestev'

lokálček -čka m (â) gostinski lokal, zlasti manjši: *prijeten lokalček; Ob Ljubljani je nastal intenziven urbani prostor, ki privlači mlado in staro, da se sprehodi po nabrežjih in obiše katerega izmed številnih lokalčkov* **E** (↑)lokál¹

lokálec -lca m (â) pog. **1.** člov. prebivalec, pripadnik ožjega območja, določenega kraja: *Obhodila sva otok in spoznala lokalce, ki so nama kasneje priskrbeli ribe* **2.** živ. lokalni vlak, avtobus: *Po krajšem pešačenju sem šel na drugega lokalca in voznik mi je dovolil, da se peljem do centra* **3.** živ. lokalna radijska postaja: *Ob nedeljah poslušam lokalca* **E** univerbizirano iz *lokálni prebivalec, vlak, ávtobus, rádio*

look -a cit. [lúk] m (û) izgled, imidž, videz: *Renovacije so potrebne in jih uvajamo vsak dan: eden si omisli nov telesni look, drugi nove zobe, tretji nov avto, četrti novo ženo* **E** ← agl. *look*

loser ↑lúzer

lót ^{SSKJ} -a m (ô) fin. enota za trgovanje z vrednostnimi papirji, blagom: *Varčevalci stanovanjske sheme bodo lahko vplačevali najmanj en lot na mesec, kar znese 50,08 evra* **E** ← agl. *lot*, prvotno 'določena količina blaga'

lounge¹ -gea cit. [láundž-] m (â) **1.** sodobno urejen gostinski lokal, navadno dražji: *Slovesno so odprli moderno restavracijo in lounge* **2.** zvrst navadno elektronske razpoloženske glasbe, ki se vrtili zlasti v takem lokalalu: *Medtem ko sonce zvečer pada v Sredozemsko morje, vrtijo lounge* **E** ← agl. *lounge*, prvotno 'zofa, naslanjač'

lounge² -- v prid. rabi: *lounge bar; lounge glasba; Glasbeno vzdušje v lokalalu je prepuščeno znane mu francoskemu lounge didžeju*

lóvec ^{SSKJ} -vca m (ô)

lóvec na gláve ^{SSKJ} -vca -- -- m, člov. (ô, á) ekspr. kdor išče strokovnjake, primerne za določeno delovno mesto, in jih poskuša prepričati, naj sprejmejo zaposlitev pri drugem delodajalcu: *Če lovci na glave znajo zagotoviti res izjemne strokovnjake, so podjetja to pripravljena plačati*

love story -- -- cit. [láu stóri] ž (â, ô) ljubezenska zgodba: *Meni osebno ni bil film nič posebnega, pač*

ena navadna love story, podprta z močno estetično
E ← agl. *love story* iz *love* 'ljubezen' in (†)stória

LSD -ja [elesdē -ēja] m (ĕ ĕ) krat. močno sintetično mamilo, ki povzroča halucinacije; acid: *pivnik LSD*; *mamilo LSD*; *Opravili so test in ugotovili, da so bili keksi prepojeni z LSD* **E** ← nem. *LSD*, kratica za *L(yserg)s(äure-)d(iäthylamid)* 'dietilamid lizergične kisline'

lúčkar -ja m, člov. (û) kdor skrbi za razsvetljavo na koncertih, filmskem, televizijskem snemanju: *Če hočem podobe, ki me vznemirjajo v glavi, prenesti na filmski trak, se bom obrnil na direktorja fotografije, na igralce, lučkarja, kostumografko* **E** (†)lúčka

lunátičen -čna -o prid. (â) ki se zelo razlikuje od običajnega, stvarnega in daje vtis neuravnovešenosti, čudaštva, sanjaštva: *Čeprav so ti ljudje res lunatični sektaši, daleč stran od osrednjega toka, je njihov vpliv daljnosežen in prodoren* **E** ← agl. *lunatic* iz lat. *lūnāticus* 'podvržen luninim menam' iz (†)lúna

lustrácija -e ž (â) v nekaterih pokomunističnih državah preverjanje nekdanjih pripadnikov komunističnega političnega sistema z namenom njihove odstranitve z aktualnih vodilnih položajev v politiki, javnih službah: *izvesti politično lustracijo; zakon o lustraciji; Za lustracijo v bivših komunističnih državah so se, kolikor vem, zavzele vse liberalne stranke* **E** ← češ. *lustrace* ← lat. *lūstrātio* 'očiščenje z žrtvami, pravna daritev' iz *lūstrāre* '(s spravno daritvijo) očistiti'

lustrácijski -a -o in lustrácijski -a -o prid. (î; â) v nekaterih pokomunističnih državah ki se nanaša na lustracijo: *lustracijski zakon; lustracijska zakonodaja; lustracijsko sodišče; Med preverjanjem morajo lustracijski sodniki izslediti nekdanje pripadnike ali sodelavce (ovaduhe) komunistične tajne policije* **E** †lustrácija

lustrátor -ja m, člov. (â) v nekaterih pokomunističnih državah kdor predlaga, zahteva lustracijo: *Določanje krivcev, ki bi jih zajela lustracija, je za nekatere današnje samozvane lustratorje, na moč enostavna stvar* **E** †lustrácija

lustrírati -am nedov. in dov. (î) v nekaterih pokomunističnih državah izvajati lustracijo: *Zakon je lustriral vsakogar, ki je sodeloval s tajno službo bivšega režima; taka oseba ni mogla opravljati dela niti v upravi, niti v državnih medijih, niti na vodilnih položajih v državnih podjetjih* **E** †lustrácija

lúzer -ja in loser -ja cit. [lúzer] m, člov. (û) pog. kdor je neuspešen pri svojem delu, v življenju: *totalni luzer; Zakaj bi bil luzer, če si lahko faca* **E** ← agl. *loser* iz *lose* 'izgubiti'

lycra -e cit. [lájkra] in lájkra -e ž (â) zelo prožno, elastično sintetično vlakno iz poliuretana, ki omogoča tesno prileganje in daje izdelkom rahlo svetleč videz: *Dragoceni naravni materiali, kot so volna, alpaka, kašmir in svila, včasih vsebujejo tudi dodatek najlona ali lycra za boljšo obstojnost in udobje | V prejo se lahko vgradi tudi elastična nitka lajkre, ki bombažni majici daje prožnost* **E** po imenu izdelka *Lycra*® (od 1958) ameriškega proizvajalca Invista

lymska bolézen -e -zni cit. [lájmska] in lájmska bolézen -e -zni ž (â, ě) med. bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelija (2), borelioza, lymska borelioza: *Zdravljenje z antibiotiki je smiselno v vseh stadijih lymske bolezni, najbolj učinkovito pa je na začetku bolezni | Računalniški modeli in raziskave na terenu kažejo, da kolikor bolj pester je ekosistem, toliko manjša je nevarnost pojava lajmske bolezni* **E** po ameriškem mestu *Lyme*, kjer so 1975 zabeležili več pojavov te bolezni

lymska borelióza -e -e cit. [lájmska] in lájmska borelióza -e -e [borelijoza] ž (â, ô) med. bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelija (2), borelioza, lymska bolezen: *Na ljubljanski kliniki za infekcijske bolezni na dan v povprečju odkrijejo od pet do deset bolnikov z lymsko boreliozo | Po podatkih Inštituta za varovanje zdravja je lani v Sloveniji zaradi lajmske borelioze zbolel 3801 človek* **E** po ameriškem mestu *Lyme*, kjer so 1975 zabeležili več pojavov te bolezni

M

máček ^{SSKJ} -čka m, živ. (á) teh. žarg. priprava na dolgi palici za beljenje: *beliti z mačkom* **E** ↑máčka

mačíst -a m, člov. (í) kdor zagovarja pretirano poudarjanje možatosti: *Pisatelj je bil znan ženskar in mačíst* **E** ↑mačízem

mačístični -a -o prid. (í) ki je v zvezi z mačísti ali mačízmom: *mačístični svet; mačístična družba; mačístična podoba; Ne obotavlja se pripovedovati o težkem otroštvu v dušečem družinskem okolju s pobožno materjo in mačístičnim očetom* **E** ↑mačíst

mačízem -zma m (í) pretirano poudarjanje možatosti: *Ženske se trudijo narediti konec mačízmu in kulturi, ki ji vladajo moški* **E** ↑máčo

májji ^{SSKJ} -a -e prid. (â) (â)

májja bolézen -e -zni ž (â, ê) zelo nalezljivo glivično obolenje kože, ki se prenaša na človeka predvsem z neposrednim dotikom obolele živali, zlasti mačke; mikrosporija: *Tako kot vse glivične okužbe kože tudi májja bolezen utegne biti zelo trdovratna in lahko traja več tednov ali mesecev*

máčka ^{SSKJ} -e ž, člov. (â) ekspr. spolno privlačna ženska: *Je izredno fotogenična in še dobra mačka* **E** = hrv., serb. *măčka*, slovaš. *mačka* < slovan. **mačьka* iz vabnega klica *mac(a)*

mačkárna -e ž (â) podjetje za vzrejo rodovniških mačk: *Naša mačkárna je članica Slovenskega felinološkega društva* **E** ↑máčka

máčo -a m, člov. (â) pog. moški, ki pretirano poudarja svojo možatost: *Za družbo je bil máčo, ko je pri petdesetih zapustil ženo zaradi mlajše ženske* **E** ←agl. *macho* ← špan. *macho* 'moški, samec' < lat. *masculus*

máfijec -jca m, člov. (á) **1.** zlasti v italijanskem in ameriškem okolju član tajne kriminalne organizacije; mafiozo: *italijanski mafijec; Mafijec se je dvajset let izogibal roki pravice* **2.** slabš. človek, ki deluje podtalno: *Če bo država dopuščala brezpravje, nam grozi, da nam bodo življenje kmalu diktirali razni lokalni šerifi in mafijci* **E** (↑)máfija

máfin -a in muffin -a cit. [máfin] m (â) hitro pripravljena sladica iz umešanega testa z dodatki, ki se peče v papirnatih modelčkih v pekaču z vdolbi-

nicami: *pekač za mafine; Mafine ohladimo in jih posujemo s sladkorjem v prahu* **E** ←agl. *muffin*, morda iz mn. k spnem. *muffe* 'majhen kolač'

mafíózo -a [mafíjozo] m, člov. (ô) pog. član tajne kriminalne organizacije; mafijec: *Iz pisarne newyorškega javnega tožilca so sporočili, da so mafiozom stopili na prste* **E** ←it. *mafioso* iz (↑)máfija

magdalénica -e ž (ê) drobno odišavljeno biskvitno pecivo, navadno v obliki školjke: *Na začetku slovitoga Proustovega dela V iskanju izgubljenega časa je odlomek, v katerem avtor popisuje, kako ga je ob grížljaju magdalenice in požirku čaja preplaval spomin na minule čase* **E** prenašeno iz frc. *madeleine* po domnevni avtorici recepta *Madeleine Paulmier* (18. stol.)

magistrálka -e ž (â) glavna (prometna) pot; magistrála ^{SSKJ}: *Zaradi nesreče je bila magistrálka več ur zaprta* **E** univerbizirano iz *magistrálna césta*

magístrica -e ž, člov. (í) ženska, ki ima magistrski naslov: *magístrica znanosti; Po novem je četrta semester predviden za izdelavo in zagovor magistrske naloge, diplomanti pa bodo po končanem študiju dobili strokovni naziv magister ali magístrica poslovnih znanosti* **E** (↑)magister

magnétek -tka m (ê) **1.** majhen, navadno okrasni predmet z magnetom, namenjen zlasti pritrjevanju sporočil, slik: *Od turističnih spominkov so prodajali majice, obeske in magnetke* **2.** priprava za terapijo z magnetnim poljem: *Pogosto se odločajo za nakup stopalnih vložkov z magnetki, ki naj bi bili po besedah proizvajalcev namenjeni preprečevanju bolečin v peti in spodnjem delu nog* **E** (↑)magnét

magnétni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

magnétna kártica -e -e ž (ê, â) plastična kartica z magnetnim trakom za identifikacijo: *čitalnik magnetnih kartic; Dostop do varovanih prostorov je mogoč le z magnetno kartico*

magnétna resonanca -e -e ž (ê, â) tehnika preiskovanja notranjih organov človeškega telesa, pri kateri se uporabljajo lastnosti magnetnega polja in radijskih valov: *pregled z magnetno resonanco; Bolnišnice bodo še letos lahko opravljale preglede bolnikov z napravo za magnetno resonanco*

magnétoterapija -e ž (ê-î) zdravljenje z utripajočim magnetnim poljem nizkih frekvenc: *Poglejte samo, koliko stvari je uradna medicina prevzela od alternative – naj omenim samo ročno masažo, magnetoterapijo, desenzibilizacijo* **E** (†)magnét + (†)terapija

mágnum -a m (â) **1.** steklenica za vino, ki drži približno 1,5 l: *V zadnjih letih narašča prodaja šampanjca v magnumih* **2.** revolver ali pištola velikega kalibra: *streljati z magnumom*; *Ob hišni preiskavi so mu zasegli magnum* **E** ← lat. *magnum*, sr. spol od *magnum* 'velik'

máher -ja m, člov. (â) pog. kdor zna kaj dobro, spretno narediti, organizirati; mojster^{SSKJ}: *Postal je pravi maher za lesene stropce* **E** ← nem. *Macher* 'organizator, vodja, sposoben človek' iz *machen* 'delati, narediti'

mail¹ -a cit. [mêjl] in mêjl -a m (ê) **1.** sistem za pošiljanje sporočil med uporabniki računalnikov ali drugih elektronskih naprav, povezanih v omrežja; elektronska pošta (1), e-mail¹ (1), e-pošta (1): *Prosili smo vas, da nam vprašanja pošljete po mailu in da bomo takrat videli, ali lahko odgovorimo ali ne* | *Prek mejla urejava podrobnosti v prezentaciji o delu zveze potrošnikov* **2.** kar se pošlje, prejme po tem sistemu; elektronska pošta (2), e-mail¹ (2), e-pošta (2): *Vsak dan ji pošlje en mail* | *Zdelo se mi je, da v mejlih, ki mi jih je poslal, piše tako zelo sproščeno in neposredno kot še nikdar poprej* **E** ← agl. *mail* 'pošta, poštna pošiljka' ← stfr. *male* 'torba' ← stfrank. **malha*, prim. (†)málha

mail² -- v prid. rabi: e-mail², e-poštni: *mail strežnik*; *V Cankarjevem domu bo na ogled razstava Ženske brez meja, ki izhaja iz koncepta mail arta – umetnosti po pošti*

mailati †mêjlati

mail bombing -- -a cit. [mêjl bômbing-] m (ê, ô) pošiljanje velikega števila neželene elektronske pošte: *Mail bombing je po mnenju nekaterih oblika kiberterorizma, katerega namen je povzročanje škode* **E** ← agl. *mail bombing*, dobesedno 'bombardiranje s pošto', iz †mail¹ + tvor. od (†)bômba

mailing¹ -a cit. [mêjling-] m (ê) sistem za pošiljanje elektronskih obvestil z enostavno uporabo: *Vse urejajo izključno prek mailinga* **E** ← agl. *mailing* iz †mail¹

mailing² -- v prid. rabi: *mailing akcija*; *mailing lista*

mailing ákcija -- -e ž (ê, â) organizirano delovanje po e-pošti: *Oglaševalsko nagrado je dobila agencija, ki je »zakuhala« tudi najboljšo mailing akcijo*

mailing lísta -- -e ž (ê, î) elektronski poštni seznam, ki omogoča hkratno pošiljanje sporočil

večjemu številu naslovnikov: *preurejanje in dopolnjevanje mailing list*; *Prednost mailing liste pred pošiljanjem na veliko število naslovov je v tem, da sporočilo pošljemo na en sam naslov, nato pa ga sistem razpošlje vsem prijavljenim uporabnikom*

mainstream¹ -a cit. [mêjnstrím] m (ê-î) ideje, stališča ali dejavnosti, ki jih večina ljudi sprejema in jih ima za običajne: *glasbeni mainstream*; *politični mainstream*; *Vsaka nova arhitekturna generacija se razglasi za nosilko novih, glede na mainstream naprednejših idej* **E** ← agl. *mainstream* iz *main* 'glavni' + *stream* 'tok'

mainstream² -- v prid. rabi: *mainstreamovski*: *mainstream mediji*; *mainstream kultura*; *Teci, Lola, teci je trendovski mainstream film, ki se vsečno spogleduje z modno rejversko estetiko*

mainstreamovski -a -o cit. [mêjnstrímouški] prid. (ê-î) ki se nanaša na mainstream; *mainstream²: mainstreamovska produkcija*; *mainstreamovska publika*; *mainstreamovski film*; *Mainstreamovski svetovni mediji novice o njegovi smrti niso objavili* **E** †mainstream¹

majórka^{SSKJ} -e ž, člov. (ô) nosilka čina, za stopnjo višjega od kapetana I. razreda: *Po osnovnem činu je poročnica, po položajnem činu pa majorka* **E** (†)majór

makadámka -e ž (â) pog. cesta iz povaljanih plasti kamna in peska; *makadamska cesta*^{SSKJ}: *Mnoge ceste, ki vodijo v te strmine, so še vedno le ovinkaste makadamke* **E** univerbizirano iz *makadamska cesta*

mákina -e ž (â) pog. boljši avtomobil: *V dolgi koloni vozil so izstopale tri bleščeče makine* **E** ← it. *macchina* < lat. *māchina* 'stroj, naprava' ← gr. dor. *mākhaná*, prim. (†)mašina

máкро¹ -a m (â) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zažene z enim ukazom; *makroukaz*: *Ker makre lahko poženemo s poljubno kombinacijo tipk, je postala hitrost iskanja besed v slovarju odvisna v glavnem od hitrosti diska in procesorja in ne toliko od tipkarskih sposobnosti* **E** ← agl. *macro*, skrajšano iz *macroinstruction* iz (†)makro... + (†)inštrúkcija

máкро² -- v prid. rabi: *makro način* in način makro; *Če želite preizkusiti delovanje makro programa, odprite datoteko, ki vsebuje hiperpovezave, in pritisnite kombinacijo tipk Alt in F8 – glej tudi máкро...*

máкро³ -ja m, člov. (ô) pog. kdor posreduje pri prostituciji tako, da za plačilo išče stranke; *zvodnik*^{SSKJ}: *Policija ne preganja le pocestnic in makrojev, temveč tudi njihove odjemalce* **E** ← fr. *maquereau* ←

srniz. *makelâre* 'posrednik, mešetar' iz *makeln* 'trgovati, prekupčevati'

mákro... ^(SSKJ) prvi del zloženka (â) rač. ki se nanaša na določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom: *makro-način*; *makroukaz* – glej tudi *mákro*² **E** † *mákro*¹

mákrobiótični -a -o [makrobijotični] prid. (â-ô) ki je v zvezi z makrobiotiko: *makrobiotična prehrana*; *Inovativna kuharica, ki kuha po makrobiotičnih načelih, je prepričana, da se vsakdo lahko prehranjuje zdravo, uravnoteženo in kljub temu okusno* **E** † *mákrobiótika*

mákrobiótič -a [makrobijotik] m, člov. (â-ô) **1.** strokovnjak za makrobiotiko: *Pri zdravljenju je upošteval navodila znanega japonskega makrobiotika* **2.** kdor se prehranjuje in živi po načelih makrobiotike: *Med vegetarijanci in makrobiotiki je manj debelosti, raka, boleznih srca in ožilja* **E** † *mákrobiótika*

mákrobiótika ^(SSKJ) -e [makrobijotika] ž (â-ô) **1.** veda o prehrani, sestavljeni iz sonaravno pridelane hrane, ki temelji na budističnih načelih ravnovesja jina in janga: *V tujini se je seznanila z načeli makrobiotike* **2.** prehranjevanje na tak način: *Če se zaradi raka odločiš za makrobiotiko ali vegetarijanstvo, to za organizem ni dobro* **E** ← nem. *Makrobiotik* iz (†) *makro...* + tvor. od gr. *biótikós* 'ki se nanaša na življenje'

mákroekonomist -a m, člov. (â-î) strokovnjak za makroekonomijo: *Ugledni slovenski makroekonomisti že nekaj časa opozarjajo, da so apetiti po zadolževanju države pretirani* **E** (†) *mákroekonomija*

mákrorégija -e ž (â-ê) veliko področje, območje s svojimi posebnostmi: *evropska makroregija*; *EU kot okoljsko bolj ozaveščena razvita makroregija sveta mora ohraniti in okrepiti vodilno vlogo pri potrebnem globalnem zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in razvoju novih, inovativnih ekotehnologij* **E** (†) *mákro...* + (†) *régija*

mákroukàz -áza in *mákro ukàz* -- -áza m (â-â â-â) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom; *mákro*¹: *Novejše različice pisarniških programov uporabnika vedno opozorijo na prisotnost makroukazov in mu prepustijo odločitev, ali bo dopustil njihovo izvajanje ali ne* **E** † *mákro*¹ + (†) *ukàz*

málamut -a m, živ. (â) močen vlečni pes z gostim sivim kožuhom, po izvoru z Aljaske: *aljaški malamut*; *Malamuti so uživali v teku po snegu* **E** ← agl. *malamute* po imenu eskimskega plemena *Mali-miut* na severozahodu Aljaske

malgáški -a -o prid. (â) ki se nanaša na Malgaše, prebivalce Madagaskarja: *malgáški jezik*; *malgáška*

književnost; *Obred spremljajo petje, ples in igranje na tradicionalne malgaške instrumente* **E** ← frc. *malgache* ← malgaško *malagasy*

máli ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

máli šólar -ega -ja m, člov. (â, ô) do leta 2000 učenec male šole; *malošolar*: *V zgibanki je zapisano, kdaj in zakaj je treba nositi kresničko ter zakaj naj mali šolarji in prvošolčki nosijo rumeno rutico*

málo délo -ega -a s (â, ê) delo, ki traja največ dvajset ur na teden in ne več kot štirideset ur na mesec, plačilo za opravljanje tega dela pa ne presega pol minimalne plače: *predlog zakona o malem delu*; *uvajanje spodbud za malo delo*; *Malo delo koristi vsem, ki na trgu težko najdejo zaposlitev*

málo gospodarstvo -ega -a s (â, â) gospodarstvo, ki vključuje manjša podjetja in obrti: *sklad za razvoj malega gospodarstva*; *Več denarja bo namenjenega spodbujanju nekaterih posebnih projektov, kakršna sta podjetništvo žensk in mladih ter spodbujanje malega gospodarstva na nerazvitih območjih*

málo mórje prisl. (â, ô) ekspr. izraza veliko količino ali mero; veliko ^(SSKJ): *Na festivalu se je nagnetto malo morje obiskovalcev*

malošólar -ja m, člov. (ô) do leta 2000 učenec male šole; *mali šolar*: *Plavalnega tečaja se je udeležilo veliko malošolarjev* **E** iz *mála šóla*

mamílarški -a -o prid. (î) ki se nanaša na mamilarje; *mamilarški*: *mamilarška mafija*; *mamilarška združba*; *Kriminalisti in tožilci so pretrgali bosansko-slovenske mamilarске povezave* **E** (†) *mamílar*

mamílaš -a m, člov. (á) pog. kdor je zasvojen z mamilami; *mamílar* ^(SSKJ), *narkoman* ^(SSKJ), *drogeraš*, *drogiravec*, *džanki*, *fiksar*, *narkič*, *zadrogiranec*: *Naselje velja za leglo mamilášev* **E** (†) *mamílo*

mamílaški -a -o prid. (á) pog. ki se nanaša na mamiláše; *mamílarški*: *mamílaški posli*; *mamílaška naveza*; *Kamele in ljudje so požirali vrečke z opijem in čez meje nosili na desetine ton mamilá na leto, vladarjem mamiláške mafije pa prinašali neizmerno bogastvo* **E** † *mamílaš*

mamográf -a m (â) med. aparat za rentgensko slikanje dojk: *preiskava z mamografom*; *Ambulanta je dobila nov mamograf* **E** † *mamográfija*

mamográfija -e ž (î) med. rentgensko slikanje dojk: *Poleg samopregledovanja je za zdaj najuspešnejša metoda odkrivanja raka ravno mamográfija* **E** ← agl. *mammography*, nem. *Mammografie* iz lat. *mamma* 'dojka' + (†) *grafía*

mamográfski -a -o prid. (â) med. ki se nanaša na mamograf ali mamografijo: *mamográfski aparat*; *ma-*

mografski pregled; mamografska preiskava; Vsako sliko pregledata zdravnik radiologa, ki sta za odčitavanje mamografskih slik posebej usposobljena **E** ↑mamográf

mamográf -a m (â) med. rentgenska slika dojke, narejena z mamografom: *odčitavanje mamogramov; Vsak mamogram bi morala pregledati vsaj dva radiologa* **E** ← agl. *mammogram* iz lat. *mamma* 'dojka' + (†)grám

mamotóm -a m (ô) med. naprava za vakuumski odvzem tkiva v dojkah: *Na onkološkem inštitutu je začel delati nov mamotom* **E** ← agl. *mamotome* po imenu izdelka *Mamotome*[®] (od 1995) proizvajalca Devicor Medical Products iz lat. *mamma* 'dojka' + gr. *tómos* 'del, izrez'

managerka †mènedžerka

managiranje †mènedžiranje

managirati †mènedžirati

mandála -e ž (â) v hinduizmu in budizmu okrogla slika, ki simbolično predstavlja vesolje: *peščena mandala; Tibetanski menihi ustvarjajo živo pisano mandalo* **E** ← stind. *maṅḍala* - 'krog'

mandarínščina -e ž (î) uradni jezik Kitajske: *Mandarínščino govorijo v šolah, na radiu, televiziji* **E** (†)mandarinski

manevrírni -a -o prid. (î) ki je v zvezi z manevriranjem: *manevrirni prostor; Zračna vojna je bila v tehnološkem smislu neenakopravna, saj so ZDA imele na razpolago celo vrsto satelitov, nevidna letala in manevrirne izstrelke* **E** (†)manevrirati

manevrírna rakéta -e -e ž (î, ê) radarsko vodena raketa, ki leti nizko nad površjem in se v letu prilagaja obliki zemeljskega površja: *izstreliti manevrirno raketo; sistem za prestrezanje manevrirnih raket; Vlada bo v prihodnje nadzorovala vse izdelke, namenjene izvozu, med katerimi bi se lahko skrivala oprema za izdelavo manevrirnih raket*

mánga -e ž (â) japonski strip z realistično črno-belo sliko, dinamično kompozicijo zgodb, roboti, nasiljem: *manga in anime; Umetniki mange pogosto vključujejo v svoje delo zahodne teme in zgodbe, ne da bi izgubili japonski pridih* **E** ← agl. *manga* ← jap. *manga* iz *man* 'zabavati se' + *ga* 'slika'

manjšínstvo -a s (î) 1. pripadnost skupini ljudi, ki se od večinskega prebivalstva loči po narodnosti, jeziku: *Manjšinstvo je ne le seštevke posebnih pravic, temveč tudi vrsta priložnosti in dolžnosti* 2. pripadniki skupine ljudi, ki se od večinskega prebivalstva loči po narodnosti, jeziku: *Članki se ukvarjajo z vprašanji naroda, manjšinstva, kulture in jezikovne identitete* **E** (†)manjšina

mántra -e ž (â) 1. v hinduizmu in budizmu zlog, beseda, več besed, ki se ponavljajoče izgovarjajo pri meditaciji: *tibetanske mantre; Žebrali so svoje mantre in peli iz dna duše* 2. kratko izražena programska misel ali izjava, ki se pogosto ponavlja: *V nekdanjem vzhodnem bloku so dolgo ponavljali mantro o svojih posebnostih, nazadnje pa doživeli upor univerzalnih vrednot gospodarske, politične in verske svobode lačnega ljudstva* 3. kar določa ravnanje koga glede na cilj, ki ga želi doseči; vodilo^{SSKJ}: *Mantra podjetja je zadovoljiti potrebe potrošnikov* **E** ← stind. *mantra* - iz *manyate* 'misliť'

manuálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

manuálna medicina -e -e ž (â, î) tehnika zdravljenja s posebnimi prijemi pri bolečinah v hrbtenici, sklepih, pri glavobolih, vrtočlavi, mravljinčavosti: *Zdravniki manualno medicino velikokrat zavračajo*

mápa^{SSKJ} -e ž (â) seznam s podatki o datotekah, navadno shranjen na disku računalnika; folder: *mapa z datotekami; Pri še tako vestni organizaciji map postane iskanje določenega dokumenta, programa, slike ali pesmi vse prej kot enostavno opravilo* **E** ← nem. *Mappe* 'mapa', prvotneje 'ovoj za zemljevid' < 'zemljevid', ← srlat. *mappa* < lat. *mappa* 'tkanina, na kateri je narisana zemljevid' < 'tkanina, robec, prtič'

margína -e ž (î) 1. rob, obrobje družbenega ali kulturnega dogajanja, življenja; *marginala* (1): *družbena margina; politična margina; Vesela sem, ker so me nekateri dramatik pripoznali kot svojo, čeprav si želim ostati na margini* 2. ljudje, ki niso vključeni v družbeno dogajanje, življenje; *marginala* (2), obrobna skupina: *Razvojni program sem izdelal z namenom, da bi lokacijo kulturnega centra odprli in jo napravili dostopno za vso publiko: otroke in odrasle, elito in margino* **E** ← lat. *margo*, rod. *marginis*, 'rob, meja'

marginála -e ž (â) 1. rob, obrobje družbenega ali kulturnega dogajanja, življenja; *margina* (1): *Iskrenost in boleča neposrednost travmatiziranih junakov marginale v njegovih tekstih sta obenem dovolj razorožujoče pristni, da se človek nehote zivi v izmozganega ameriškega vojnega veterana* 2. ljudje, ki niso vključeni v družbeno dogajanje, življenje; *margina* (2), obrobna skupina: *Subkultura in estetika nista le stvar marginale in outsiderjev* **E** ← nem. *Marginale* iz (†)marginálen

marginálec -lca m, člov. (â) kdor ni vključen v družbeno dogajanje, življenje; obrobnež^{SSKJ}: *politični marginelec; Zmeraj se je počutil marginalca in zato so bili njegovi odnosi z drugimi še slabši* **E** univerbizirano iz *marginálen človek*

marginalizacija -e ž (â) odiranje, potiskanje na rob, obrobje družbenega dogajanja, življenja: *družbena marginalizacija; marginalizacija literature; Dolžnost vlade je, da prekine začarani krog nepismenosti, revščine in marginalizacije romske skupnosti ter da vključi najbolj ranljivi del prebivalstva v družbo* **E** ↑marginalizirati

marginaliziran -a -o prid. (î) ki je odričan, potiskan na rob, obrobje družbenega dogajanja, življenja: *marginalizirane skupine; Ilegalna trgovina spada skupaj z drugimi marginaliziranimi družbenimi dejavnostmi med manj preučevane probleme tako v zgodovini pisju kot etnologiji* **E** ↑marginalizirati

marginalizirati -am nedov. in dov. (î) odrivati, potiskati na rob, obrobje družbenega dogajanja, življenja: *marginalizirati posamezne skupine ljudi; Literatura se vse bolj marginalizira in postaja predmet interesa ozkega kroga ljudi* **E** ← nem. *marginalisieren* iz (†)marginālen

margināla -e ž, đlov. (â) ženska, ki ni vključena v družbeno dogajanje, življenje; obrobica: *Vse so odpadnice, marginalke, prepuščene same sebi* **E** ↑marginālec

marginālnost -i ž (â) dejstvo, da je kdo odrinjen, potisnjen na rob, obrobje družbenega dogajanja, življenja: *V svojih umetniških stvaritvah se je posvetil socialnim problemom andskih kmetov, opozarjal na marginalnost indijske kulture, kritiziral ameriški imperializem in zrcalil politično dogajanje v državi* **E** (†)marginālen

máriborščina -e ž (â) za Maribor značilna govorica: *Govori pristno mariborščino* **E** (†)máriborski

marihuānar -ja m, đlov. (â) pog. kdor uživa marihuano: *Marihuanarje so spremljali kar z avtobusne postaje, kjer so se zapletali v pogovore z znanci in naključnimi radovedneži* **E** (†)marihuāna

márikultúra -e ž (â-û) gojenje morskih organizmov v njihovem naravnem okolju za komercialne namene: *razvoj marikulture; Potrebe po večjih zalogah hrane bodo vsekakor močno vplivale na marikulturo in ribištvo, vendar tovrstna dejavnost lahko uspeva in prinaša koristi le v zdravem okolju* **E** ← nem. *Marikultur*, agl. *mariculture* iz lat. *mare* 'morje' + (†)kultúra

mariologija -e [marijologija] ž (î) rel., v krščanski dogmatiki veda, ki proučuje življenje Marije: *Diplomiral je iz mariologije* **E** ← srlat. *mariologia* iz osebnega imena *Maria* + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

márker^(SSK) -ja m (â) **1.** med. kar označuje verjetnost prisotnosti bolezni ali nagnjenosti k določeni bolezni; označevalec: *Tumorski markerji so snovi, ki jih tvorijo tumorji in jih s preiskavami najdemo v*

telesnih tekočinah (npr. krvi) in tkivih **2.** polsteno pero z debelejšo konico za označevanje; signir: *označiti z markerjem; Dal mi je majhen fotokopiran zemljevid, na katerem je bila neka ulica obkrožena z rumenim markerjem* **3.** pri paintballu puški podobna priprava, katere kroglice z barvilom ob zadetku počijo in pustijo barvno sled: *Rokavice in marker so pozeleneli od na njih usmerjenih kroglic* **E** ← agl. *marker* iz *mark* 'označiti'

márketingar -ja m, đlov. (â) pog. strokovnjak za marketing; tržnik: *Urednik je lahko marketingar, ki vabi najbolj sugestivne in inventivne k svoji založbi, lahko je sposoben tudi za druge dejavnosti, vendar urednik predvsem natančno bere besedila* **E** (†)márketing

márketinški -a -o prid. (â) ki se nanaša na marketing: *marketinški pristop; marketinška agencija; marketinška poteza; Marketinški strokovnjaki razlagajo, da je lahko promoviranje podjetja prek različnih sponzorskih nakazil zagotovo ena izmed učinkovitih tržnih potez, ne morejo pa v celoti nadomestiti klasičnega oglaševanja* **E** (†)márketing

martínčkanje -a s (î) ekspr. brezskrbno poležavanje na soncu: *Po petkovem čofotanju v bazenu in večerajšnjem martinčkanju v sončni Lipici najboljše slovenske hokejiste drevi čaka vse prej kot sproščeno pomladno razpoloženje* **E** ↑martínčkati se

martínčkati se -am se nedov. (î) ekspr. brezskrbno poležavati na soncu: *Največ je tu mladih, obeh spolov, ki se martinčkajo na soncu, veseleč se prihajajočega poletja* **E** (†)martínček

masakrírati^(SSK) -am nedov. in dov. (î) **1.** povzročati komu hude rane, poškodbe, navadno z rezilom, konic: *Z bodalom se je masakriral po spodnjem delu telesa* **2.** ekspr. uničevati, onemogočati: *Kritiki me že deset let brezčutno masakrirajo* **E** (†)masáker

masážnik -a m (â) priprava za mehanično delovanje na telo, del telesa iz zdravilnih, kozmetičnih razlogov; masažni aparat^(SSK): *masažnik za noge; Čas masiranja je potekel in treba je izklopiti masažnik* **E** univerbizirano iz *masážni aparat*

mascarpone ↑maskarpone

máskara -e ž (â) ščetkasto ličilo za trepalnice v obliki spirale: *črna maskara; vodoodporna maskara; Ker trepalnice na soncu hitro osvetlijo, uporabite maskaro, ki bo potemnila svetle konice* **E** ← agl. *mascara* ← špan. *mascara* 'madež, maska' iz (†)máska

maskarpóne -ja in mascarpone -ja cit. [maskarpone] m (ô) svež, mehek, kremast italijanski sir: *Peresniki, ki so se v sredici še rahlo upirali, so bili prekriti s plastjo omake, ki jo je raztopil maskarpone* **E** ← it. *mascarpone*, neznanega izvora

máster¹ -tra m (á) **1.** študij do druge visokošolske stopnje izobrazbe: *Na fakulteti so uvedli dvoletni master* **2.** športno tekmovanje, na katero prireditelji povabijo le izbrane tekmovalce: *V belgijski metropoli so pripravili uvodni master letošnje tekmovalne sezone v športnem plezanju* **3.** končna različica glasbenega ali filmskega posnetka, navadno namenjena za serijsko izdelovanje kopij: *V Milanu so delali master prejšnjega albuma* **E** ← agl. *master*, prvotno 'mojster'

máster² -- v prid. rabi: *master posnetek; master program; master plošča; V športnem plezanju bo naslednjo nedeljo master tekma*

másters -a m (á) zaključni športni turnir osmerice najboljših igralcev sezone, zlasti pri tenisu: *sklepní masters; teníski masters; zmagovalec mastersa; Za uvrstitev na masters potrebuje igralec še nekaj dobrih rezultatov* **E** ← agl. *masters* iz ↑*máster*¹

mastif -a m, živ. (í) velik, močen, težek pastirski pes marelične, rdečerjave, srebrnosive barve s črno masko: *angleški mastif; neapeljski mastif; tibetanski mastif; Rejci mastifa si želijo poiskati gen za dolžino dlake, da bi se izognili preveliki kosmatosti legla, saj se lahko tudi kratkodlakim mastifom skotijo dolgodlaki mladiči* **E** ← agl. *mastiff* iz stfrc. *mastin* k lat. *mānsuēs* 'krotek'

mastodónt^{SSKJ} -a m (ô) ekspir. kar je pretirano veliko, nepraktično, neskladno: *nakupovalni mastodonti; železarski mastodont; Gradijo nove trgovske mastodonte, ki bodo zadušili mesto* **E** ← agl. *mastodont* ← nlat. *mastodōn* ← gr. *mastós* 'dojka' + *odoús* rod. *odóntos* 'zob'

mastodóntski -a -o prid. (ô) ekspir. ki se nanaša na kaj pretirano velikega, nepraktičnega, neskladnega: *mastodontski projekt; mastodontska birokracija; mastodontska podjetja; Soočamo se s problemom mastodontske univerze in nekaterih, zlasti družboslovnih fakultet, ki so čedalje težje obvladljive z vidika notranjega menedžmenta in tako imenovanih režijskih stroškov* **E** ↑*mastodónt*

maturánec -nca m, živ. (á) pog. **1.** maturantski ples: *Hodi na plesne vaje za maturanca* **2.** maturantski izlet: *Ko so odšli na maturanca v Grčijo, sta ves čas tičala drug ob drugem* **E** univerbizirano iz *maturántski plés, izlèt*

maturitétni^{SSKJ} -a -o prid. (ê) (test z maturitetnimi vprašanji: *Maturitetne pole, zapečatené v posebnih zabojih, hranijo na občinskih uradih, za varovanje pa odgovarjajo pristojni notarji*)

maturitétna pòla -e -e ž (ê, ó) test z maturitetnimi vprašanji: *Maturitetne pole, zapečatené v posebnih zabojih, hranijo na občinskih uradih, za varovanje pa odgovarjajo pristojni notarji*

maturitétni katalóg -ega -a m (ê, ô) seznam z opredeljenimi cilji mature, številom maturitetnih predmetov, obveznimi in izbirnimi ma-

turitetnimi predmeti, načinom in obsegom zunanjega ocenjevanja znanja: *Maturitetno snov določamo z maturitetnim katalogom*

MBA -- in -ja [embeá in embeá] m (â) krat. **1.** mednarodni podiplomski študij menedžmenta: *Na največji poslovni šoli v Evropi lahko študirate management na stopnjah od certifikata do MBA-ja* **2.** šola, ustanova, kjer se izvaja ta študij: *Po končani ekonomski fakulteti je vpisal še študij na MBA* **3.** člov. kdor konča mednarodni podiplomski študij menedžmenta; embeajevec, MBA-jevec: *vodilni MBA; Vsak četrti novi magister v ZDA je MBA* **E** ← agl. *MBA*, kratica za *M(aster of) b(usiness) a(dministration)* 'magisterij poslovedenja in organizacije'

MBA- [embeá in embeá] prvi del zloženk (â) ki se nanaša na mednarodni podiplomski študij menedžmenta: *MBA-program in program MBA; MBA-študij in študij MBA; MBA-diploma in diploma MBA* **E** ↑*MBA*

MBA-jevec -vca [embeájevəc in embeájevəc] m, člov. (â) kdor konča mednarodni podiplomski študij menedžmenta; embeajevec, MBA (3): *MBA-jevci z elitnih univerz; Črne limuzine peljejo domov pravnike ali MBA-jevce, ki so delali ves dan pa še pozno v noč ali jutro* **E** ↑*MBA-*

mcdonaldizacija -e cit. [mægdonaldizáci] ž (á) **1.** širjenje ameriške verige restavracij s hitro prehrano: *Mcdonaldizacija je med evropskimi državami še najbolj prizanesla Portugalski* **2.** ekspir. prevzemanje zahodnega načina življenja in mišljenja v okviru globalizacije, ki ima za posledico poenotenje življenjskih slogov, kulturnih simbolov različnih narodov: *To je lep primer mcdonaldizacije umetniških muzejev* **3.** ekspir. proces birokratizacije in racionalizacije dejavnosti, ki ima za posledico slabšo kakovost izdelkov, storitev: *Nekateri govorijo o mcdonaldizaciji visokega šolstva, pri čemer vidijo univerzo kot sodobno samopostrežno izobraževalno institucijo* **E** po mednarodni verigi restavracij, ki sta jo 1940 ustanovila brata *Richard in Maurice McDonald* v mestu San Bernardino v Kaliforniji

mečkánka -e ž (á) izdelek iz tkanine ali drugega materiala, ki ima zmečkano, nagubano površino: *Ne likam posteljnine, tudi če ni mečkanka* **E** (↑)mečkáti

médbesedilni -a -o prid. (ê-î) ki je v zvezi z različnimi povezavami med besedili in njihovimi medsebojnimi vplivi; intertekstualni: *medbesedilni postopki; medbesedilne primerjave; Pisanje o knjigah se ne more udeležiti drugače kot prek citiranja, povzemanja, evociranja in še kakšnega medbesedilnega postopka* **E** iz *médbesedilo* iz (↑)med... + (↑)besedilo

mèdbesedilnost -i ž (è-î) **1.** lastnost besedil, ki se kaže v različnih povezavah med njimi; intertekstualnost (1): *Pojem medbesedilnost je literarno vedo soočil z novo razlago razmerij med subjektom, jezikom, literarnim besedilom in družbeno-zgodovinskim kontekstom* **2.** teorija, ki proučuje povezave med različnimi besedili in njihove medsebojne vplive; intertekstualnost (2): *V nekem smislu se šele po Kristevi in Barthesu začenja pravi razvoj medbesedilnosti* **E** †mèdbesedilni

mediána -e [medijana] ž (â) srednja vrednost, ki razdeli po velikosti urejene podatke o kaki spremenljivki na dve, po številu enaki polovici: *mediána starosti*; *V splošnem so se mediane telesne višine po vsem svetu izboljšale z gospodarsko rastjo in boljšo prehrano* **E** ← lat. (*summa*) mediána iz *medius* 'srednji'

mediatéka -e [medijateka] ž (è) prostor, navadno v okviru knjižnice, z računalniki, avdio-, video-napravami, internetom, neknjižnim gradivom: *V kleti urejajo mediateko, kjer bo mogoče tudi poslušati glasbo in gledati filme ter na odru prirediti različne nastope* **E** (†)médij + (biblio)téka

médijec -jca m, člov. (é) medijska oseba: *Po razglasitvi zmagovalca so se medijci usuli v konferenčno dvorano, da bi pričakali Ruse* **E** (†)médij

médijski ^{SKJ} -a -o prid. (é)

médijska vójna -e -e ž (é, ó) dalj časa trajajoče prepiranje, spopadanje prek medijev: *Objava tajnih dokumentov je sprožila pravo medijsko vojno*

médijski atentát -ega -a m (é, â) silovit napad prek medijev: *Namen te oddaje je bil vsekakor medijski atentat na politika*

médijski dogódek -ega -dka m (é, ô) v medijih zelo odmeven, velik, pomemben dogodek: *Globalni medijski dogodek je opozoril na prihajajočo krizo*

médijsko prisl. (é): *medijsko oglaševati*; *medijsko pokrivati*; *Drugi sodni korak v medijsko odmevnem primeru je storjen, že konec junija pa bo jasno, kakšno bo nadaljevanje*

meditácijski -a -o in meditacíjski -a -o prid. (â; î) ki se nanaša na meditacijo: *meditacijska delavnica*; *meditacijska tehnika*; *Ker je po prepričanju budistka, rada obiskuje meditacijska središča v Indiji* **E** (†)meditácija

meditánt -a m, člov. (â â) kdor meditira; meditator: *Zgraditi nameravajo velikansko središče za meditacijo, kjer bodo meditanti lahko meditirali* **E** (†)meditírati

meditátor -ja m, člov. (â) kdor meditira; meditant:

Vrhunski meditatorji v nasprotju s strelci ne trenajo ob zvoku strela **E** (†)meditírati

mèdkultúrni -a -o prid. (è-û) **1.** ki je, obstaja med različnimi kulturami, navadno na določenem ozemlju; interkulturni (1): *medkulturni dialog*; *medkulturni konflikti*; *medkulturna nestrpnost*; *S projektom želijo spodbuditi medkulturno razumevanje, toleranco, solidarnost, spoznavanje drugih narodov in držav v Evropski uniji ter hkrati zavedanje lastne kulturne identitete* **2.** ki se nanaša na več različnih kultur, navadno na določenem ozemlju; interkulturni (2): *medkulturne primerjave*; *medkulturne raziskave*; *V bližini tržaške fakultete, kjer je diplomirala iz medkulturnih študij, je bila evropska infotočka* **E** po zgledu agl. *intercultural* iz *med kultúrami*

mèdkultúrnost -i ž (è-û) **1.** kar je, obstaja med različnimi kulturami, navadno na določenem ozemlju; interkulturnost (1): *filozofija medkulturnosti*; *Kurikul je zasnovan zelo odprto in prožno, tako da seznanjanje s tujim jezikom in prvinami drugih kultur ter ozaveščanje medkulturnosti ni v nasprotju z njegovimi izhodišči in načeli* **2.** medsebojni vplivi, prepletanje več različnih kultur na določenem ozemlju; interkulturnost (2): *Medkulturnost je način bivanja, ki prebivalce Evrope že od nekdaj najgloblje prežema* **E** †mèdkultúrni

medmréžje -a s (è) **1.** svetovno računalniško omrežje, ki s pomočjo posebne strojne in programske opreme uporabnikom omogoča izmenjevanje medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih; internet (1), medomréžje (1), net: *elektronsko medmréžje*; *svetovno medmréžje*; *dostop do medmréžja*; *Z nenehnim širjenjem števila uporabnikov svetovnega računalniškega omrežja – interneta oziroma medmréžja – vsak dan vznikajo tudi najrazličnejši informativni servisi* **2.** svetovni sistem medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih, ki so med seboj povezane z nadpovezavami; internet (2), medomréžje (2), splet, svetovni splet: *brskati po medmréžju*; *uporabniki medmréžja*; *Občinska volilna komisija mestne občine Slovenj Gradec je preverila razširjenost medmréžja* **E** po zgledu agl. *internet* iz (†)mréža

medmréžni -a -o prid. (è) ki je v zvezi s svetovno povezavo računalnikov v omrežje; medomréžni (2): *medmréžni umetnik*; *medmréžna telefonija*; *Besedilo leksikona je še dokaz več, da je slovenščina prav tako kot angleščina izrazno močan jezik medmréžnega globalizma 21. stoletja* **E** †medmréžje

mèdomréžje -a s (è-è) **1.** svetovno računalniško omrežje, ki s pomočjo posebne strojne in programske opreme uporabnikom omogoča izmenjevanje

medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih; internet (1), medmrežje (1), net: *dostop do medomrežja; povezovanje ljudi v svetovno računalniško medomrežje; Internet ali po slovensko medomrežje je danes gotovo najbolj razširjeno sredstvo za računalniške komunikacije na daljavo* **2.** svetovni sistem medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih, ki so med seboj povezane z nadpovezavami; internet (2), medmrežje (2), splet, svetovni splet: *brskati po medomrežju; spletne strani medomrežja; uporabniki medomrežja; Če nekaj podjetij medsebojno poveže svoje intranete, nastane internet, medomrežje, ne pa tudi Internet* **E** po zgledu agl. internet iz (†)med... + (†)omréžje

mèdomréžni -a -o prid. (è-è) **1.** ki je v zvezi s skupino avtomatskih krajevnih telefonskih omrežij, vezanih na isto glavno centralo: *medomréžni klic; medomréžni pogovor; Cena minute medomréžne povezave iz fiksnega omrežja v mobilna omrežja in obratno je znana* **2.** ki je v zvezi s svetovno povezavo računalnikov v omrežje; medmrežni: *medomréžna knjigarina; V načrtu imajo izdajanje revije in pripravo medomréžne strani* **E** †mèdomréžje

mèdpomnilnik -a m (è-î) računalniški pomnilnik, kjer so začasno shranjeni podatki, ki jih sistem zaradi hitrejšega delovanja kasneje pošlje v napravo: *Strežniki po navadi spletno stran zapisujejo v mèdpomnilnik in jo šele po tem, ko je dokončno zgrajena, pošljejo odjemalcu* **E** (†)med... + (†)pomnilnik

mèdresórski -a -o prid. (è-ò) ki je, poteka med resorji: *medresorska komisija; medresorska delovna skupina; medresorsko usklajevanje; Brez mèdresorskega sodelovanja in dogovora inšpekcij ves sistem nadzora ne bo posebno učinkovit* **E** (†)med... + (†)resórski

méga -- v prid. rabi (è) pog. **1.** zelo velik, pomemben: *mega center; mega dogodek; mega prireditev; Založbo so zelo dobro preverili, preden so jim izročili slovenske pravice za izdajo mega uspešnice* **2.** odličan, zaželen: *Dogodek so oglaševali s sloganom: Strpnost je mega* – glej tudi méga... **E** ← gr. méga- iz mégas 'velik'

méga... ^(SSKJ) prvi del zloženka (è) ki se nanaša na kaj zelo velikega, pomembnega: *megacenter; megazvezda; megazabavišče* – glej tudi méga **E** †méga

mégabájt -a in megabyte -ta cit. [mégabájt] m (è-â) rač. milijon bajtov, simbol MB: *mégabájt dolga datoteka; Minuta zvočnega zapisa zasede približno en mégabájt* **E** (†)méga... + †bájt

mégabít -a m (è-î) rač. milijon bitov, simbol Mb: *Hitrost prenosa podatkov dosega 54 mégabitov na sekundo* **E** (†)méga... + (†)bít

megabyte †mégabájt

mégamárket -a m (è-â) samopostrežna blagovnica z več kot 3000 m² prodajne površine: *zgraditi megamarket; nakupovati v megamarketu; Če bodo lahko uresničili vse investicijske načrte, bodo odprli deset novih trgovin in dva megamarketa* **E** †méga... + (†)márket

mégazabavišče -a s (è-i) veliko poslopje, prostor za hazardiranje in drugo zabavo: *V regiji pričakujejo šest milijonov obiskovalcev na leto, od tega naj bi jih kar 4,4 milijona pritegnilo megazabavišče* **E** †méga... + (†)zabavišče

mehatronika -e ž (ò) veda, ki združuje znanja strojništva, elektrotehnike in računalništva: *inženir mehatronike; tehnik mehatronike; Mehatronika je nov način razmišljanja v načrtovanju izdelkov in sistemov, ki omogočajo integracijo precizne mehanike, elektronike, avtomatskega vodenja ipd.* **E** ← agl. mechatronics iz (†)mehá(nika) + (†) (elek)trónika

mèhki ^(SSKJ) -a -o prid. (è) ki ima blažji, postopni učinek: *mehki dejavniki; mehki zagon elektromotorjev; Mehki terorizem mora imeti odmevni prostor* **E** = stcslov. *mèkkyk*, hrv., srb. *mèk*, rus. *mjàkij*, češ. *mèkky* < slovan.**mèkkyk* iz ide. **menHk-* 'tlačiti, stiskati, tolči'

mèhka dróga -e -e ž (è, ò) mamilo, ki navadno ne povzroča odvisnosti: *Zakon vsebuje jasno ločnico med trdimi in mèhkimi drogami*

mèhka pornografija -e -e ž (è, î) pornografija, za katero so značilni manj nazorni prikazi golih teles: *Nov erotični mesečnik je izdalo založniško podjetje, ki izdaja mehko pornografijo*

mèjl †mail¹, mail²

mèjlati -am in mailati -am cit. [mèjlati] nedov. in dov. (è) pog. pošiljati elektronsko pošto: *mejlati 20 novih besedil; Tudi odrasli se redkokdaj potrudimo poslati pismo po elektronski pošti, ampak se enostavno mejlamo* **E** †mèjl

mémó -a m (è) pog. krajše uradno ali poslovno pisno sporočilo; dopis ^(SSKJ): *interni memo; Uprava zjutraj pošlje memo, v katerem so zapisana kratka navodila, o čem bodo ta dan poročali in kako* **E** ← agl. memo, skrajšano iz (†)memorándum

mènedžerka -e in managerka -e cit. [mènedžerka] ž, žlov. (è) **1.** vodilna uslužbenka podjetja: *kadrovska menedžerka; uspešna menedžerka; Pri nas menedžerke vlagajo v delo več truda, da dosežejo enako priznanje kot menedžerji* **2.** poslovna voditeljica moštva, skupine, posameznika v poklicnem športu, popevkarstvu: *glasbena menedžerka; kulturna menedžerka; Iz svoje športne kariere je napravil*

družinsko podjetje: žena je obenem tudi njegova menedžerka **E** (†)menedžer

menedžiranje -a in managiranje -a cit. [menedžiranje] s (î) odločanje o življenju, opravljanju temeljnih nalog v kaki delovni skupnosti ali o uporabi, izkoriščanju, vzdrževanju česa: učinkovito menedžiranje; menedžiranje podjetij; Težava menedžiranja je v tem, da lahko zgolj 3 odstotke vseh poslovnih problemov izrazimo v številkah, 97 odstotkov pa jih ostaja nemerljivih in zato težko obvladljivih **E** †menedžirati

menedžirati -am in managirati -am cit. [menedžirati] nedov. (î) odločati o življenju, opravljanju temeljnih nalog v kaki delovni skupnosti ali o uporabi, izkoriščanju, vzdrževanju česa: Lastnino je treba uporabljati predvsem kot orodje, s katerim se zagotavlja, da se podjetja učinkovito menedžira **E** (†)menedžer

meni ^(SSKJ) -ja in **menu** ^(SSKJ) -ja cit. [meni] m (î) na zaslono prikazan seznam možnosti, ki so uporabniku na voljo pri upravljanju elektronskih naprav, navadno računalnika, telefona, televizije; izbirnik: Priložena je knjižica z navodili o tem, kako zagnati slovar, uporabljati iskalno orodje, si nastavlja različne menije, orodne vrstice, sîta in uporabiti različne druge funkcije **E** (← nem. Menü) ← frc. menu 'jedilnik, jedilni list', prvotno 'majhen, podoben', < lat. *minûtus* 'majhen'

menijski -a -o in **menujski** -a -o cit. [menijski] prid. (î) ki se nanaša na meni: Menijsko vrstico je mogoče tudi posebej vklopiti, tako da naj vas ne skrbi, da bi ostali brez nje **E** †meni

meningoencefalitis -a m (î-î) med. vnetje možganskih ovojnic in možganskega tkiva: klopni meningoencefalitis; Na klope in nevarnost, da bi se po njihovem ugrizu lahko okužili z meningoencefalitism in borelijo, strokovnjaki opozarjajo že zgodaj pred pomladjo **E** nlat. *meningoencephalitis* iz (†) mening(itis) + (†)encefalitis

menjalničar -ja m, žlov. (â) kdor se (poklicno) ukvarja z menjavo ene valute za drugo: menjati denar pri menjalničarju; Zaradi poneverb so airtirali dva menjalničarja **E** (†)menjalnica

menjalniški -a -o prid. (â) ki se nanaša na menjalnico: menjalniški tečaj; menjalniški trg; menjalniško poslovanje; Menjalniške storitve ponujajo poleg bank še drugi menjalci, ki pa morajo skleniti pogodbo z banko **E** (†)menjalnica

menu ^(SSKJ) †meni ^(SSKJ)

menujski †menijski

meridián ^(SSKJ) -a [meridijan] m (â) vakupunkturi vsak od kanalov v telesu, po katerem naj bi tekla življenj-

ska energija: pljučni meridian; Zabadanje igel v točke ob meridianih znova vzpostavi energijski tok in telesu povrne zdravo ravnovesje **E** ← lat. (*circulus*) *meridiánus* 'poldnevni (krog)' iz *meridiēs* 'poldne'

merílник ^(SSKJ) -a m (î)

merílник korákov -a -- m (î, â) priprava za štetje korakov; pedometer: Da bi bilo vse skupaj še zanimivejše, s telefonom v škatli dobite tudi merilnik srčnega utripa in merilnik korakov, ki ga je treba pritrđiti na športni čevlji

mésidž †message

mésni ^(SSKJ) -a -o prid. (é)

mésna štrúca -e -e ž (é, ú) jed v obliki štruce iz mletega mesa, kruha, jaje in začimb: Prijateljica mi je za večerjo ponudila odlično mesno štrucco, nadevano z jajci in začinjeno z zelišči

message -gea cit. [mésidž-] in mésidž -a m (é) kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; esemes, SMS: Nisem poslušal, ker sem dobil message | Danes zjutraj so se s številke 1919 množično pošiljali mésidži, da demonstracije odpadejo **E** ← agl. *message* 'sporočilo' ← stfrc. *message* < srlat. *missaticum* iz lat. *mittere* 'poslati'

méstni ^(SSKJ) -a -o prid. (é)

méstno koló -ega -ésa s (é, ô é) za mestno vožnjo narejeno kolo: izposoja mestnih koles; policisti na mestnih kolesih; Do kolesarjev je oblast kar prijazna in za kavoji si lahko izposodiš prepoznavno mestno kolo

méšati ^(SSKJ) -am nedov. (é) pog. združevati, sestavljati posnete zvoke, govorjenje ali slike in skladno, smiselno celoto; mikšati: Opazoval je DJ-e, kako méšajo glasbo ter dvigajo in spuščajo vznemirjenje v klubu **E** = cslov. *měšati*, hrv. *mijěšati*, srb. *měšati*, rus. *měšátb*, češ. *měšat* < slovan. **měš'ati* iz (†)mesíti

mešihát -a m (â) pri muslimanih **1.** enota v organizaciji islamske verske skupnosti, ki obsega več džematov: ustanoviti mešihat; Oktobra leta 2001 je v Sloveniji začel delati prvi pravi muftija (do takrat so bili le vršilci dolžnosti), ki vodi mešihat v Sloveniji **2.** sedež te enote: prostori mešihata; Odbor islamske verske skupnosti je leta 1981 kupil hišo v Ljubljani in jo preuredil v mešihat, ki je bil edini tovrstni objekt v Sloveniji do leta 1990 **3.** izvršni organ najvišjega zakonodajnega telesa islamske verske skupnosti: predsednik mešihata; Vse zadeve islamske skupnosti na Hrvaškem ureja mešihat v Zagrebu **E** ← bos. *mešihāt* ← tur. *mešihat* ← arab. *mašīha*

metadón -a m (ô) sintetična snov, ki se uporablja pri zdravljenju odvisnosti od heroína, morfina: jemati

metadon; odmerek metadona; Pacienti lahko enkrat ali dvakrat na teden raztopino metadona in soka odnesejo domov **E** ← agl. *methadone*, skrajšano iz (6-di)meth(y)l(a)(mino-4,4)d(i)phenyl-3-heptanone '6-dimetilamino-5-metil-4,4-difenil-3-heptanon'

metadónec -nca m, člov. (ô) kdor je odvisen od metadona: *komuna metadoncev; Na pobudo okoliških stanovanalcev je bil sprejet sklep, da se metadonci po prejemu odmerka ne smejo zadrževati 500 metrov okoli centra* **E** ↑metadón

metadónski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na metadon: *metadonska terapija; Zaprtje metadonske ambulante je danes povzročil pravi vihar med tistimi odvisniki, ki so vključeni v metadonski program zdravljenja odvisnosti* **E** ↑metadón

métal¹ -a in **metál^{SSK1}** -a m (ê; â) zvrst rokavske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; heavy metal¹, težki metal: *Njihova glasba je mešanica metala, industrijske glasbe, tehnica in klasične glasbe* **E** ↑heavy metal¹

métal² -- v prid. rabi heavy metal², heavymetalni, heavymetalški, metalški, težkometalni, težkometalski: *metal koncert; metal glasba; metal scena; Z brezkompromisno bržečo muziko so vplivali na vse sodobne metal skupine, od Pantere do Metallice*

metálec -lca m, člov. (â) **1.** metalški glasbenik; heavymetalec (2), težkometalec: *Na festivalu so nastopile tudi skupine metalcev* **2.** kdor se navdušuje za metalško glasbo; heavymetalec (1): *Po koncertu so pridržali nekaj najbolj razgretih metalcev* **E** ↑métal

metálski -a -o prid. (â) ki se nanaša na metalec ali metal; heavy metal², heavymetalni, heavymetalški, metal², težkometalni, težkometalski: *metalški koncert; Na alternativni sceni so vladali hrupni metalški zvoki* **E** ↑métal

metámfetamín -a m (â-î) močno sintetično mamilo, ki se uporablja kot poživilo, s hitrejšim in dalj časa trajajočim učinkom kot pri amfetaminu: *preprodajalec metamfetamina; Skrb vzbuja vedno večja količina zaseženega metamfetamina* **E** ← agl. *methamphetamine* iz (†)met(il)... + ↑amfetamín

métroseksuálec -lca m, člov. (ê-â) moški, navadno mlajši, ki posveča veliko pozornosti svojemu videzu, nakupovanju, modi: *Označili so ga za metroseksualca, moškega nove dobe, ki obožuje modo, kozmetiko in sploh vse, kar je doslej spadalo pretežno v ženski svet* **E** (†)metro(politánski) + (†)(homo)seksuálec

metúlječek^{SSK1} -čka m (û) **1.** živ. manjši nož, ki ima rezilo spravljen med dvema deloma ročaja: *Pri*

enem od navijačev so ob vstopu na stadion našli tudi nož metulječek **2.** nav. mn. testenina v obliki metuljih kril: *Špageti, svedri, valoviti rezanci, pereznički, metuljčki, polžki se lahko postavljajo z domišljenimi recepti in predvsem sestavinami odlične kakovosti* **E** (†)metúlj

migrénik -a m, člov. (ê) kdor ima migreno: *Večina izkušnih migrenikov dobro ve, da se je najbolje čim prej umakniti v miren in zatemnjen prostor ter poskušati zaspati* **E** ← nem. *Migräniker* iz (†)migréna

migrénski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na migreno: *migrénski glavobol; migrenski napad; Hormonske spremembe so eden izmed pogostih povzročiteljev glavobola migrenskega tipa* **E** (†)migréna

míkročíp -a m (î-î) elektr. ploščica, navadno iz silicija, na kateri je integrirano vezje: *Vsem ljubljencem, še posebej psom in mačkam, ki se najpogosteje izgubijo, bodo vsadili posebne mikročipe, v katerih bodo spravljeni podatki o lastniku* **E** ← agl. *microchip* iz (†)mikro... + (†)čip

míkrropodjéte -a s (î-ê) podjetje, ki ima zaposlenih manj kot deset ljudi in ima manj kot dva milijona evrov letnega prometa: *Zakon naj bi mikropodjetjem prinesel ugodnejše pogoje poslovanja* **E** (†)mikro... + (†)podjéte

míkroračúnálnik -a m (î-â) računalnik, katerega osnovna procesna enota je mikroprocesor: *Mikroračunalniki so lahko nastali po izumu pomnilniških čipov in mikroprocesorjev* **E** (†)mikro... + (†)račúnálnik

míkrósívert -a m (î-î) fiz., od leta 1980 dalje enota za merjenje absorbirane doze ionizirajočega sevanja, milijonina siverta: *Zakonsko dovoljena mera nenaravnega sevanja je 1000 mikrosivertov na leto, naravnega sevanja pa vsak človek prejme 2400 mikrosivertov letno* **E** ← agl. *microsievert* iz (†)mikro... + ↑sívert

míkrósporíja -e ž (î) med. zelo nalezljivo glivično obolenje kože, ki se prenaša na človeka predvsem z neposrednim dotikom obolenje živali, zlasti mačke; mačja bolezen: *Ker otroci radi božajo mačke, jih pestujejo in se z njimi igrajo, tudi najpogosteje dobijo mikrosporijo* **E** ← nlat. *microsporia* iz (†)mikro... + tvor. od (†)spóra

míkróvalóvka -e ž (ô) mikrovalovna pečica: *Kadar v mikrovalovki grejete ali kuhate kosilo, stopite kak meter stran* **E** univerbizirano iz mikrovalóvna pečica

míkróvlákno -a s (î-á) zelo tanko, upogljivo in elastično umetno vlakno: *poliamidna mikrovlakna; Vsaka zelo obstojna mikrovlakna so žal obstojna tudi v naši pljučih, kjer učinkujejo podobno kot azbest* **E** (†)mikro... + (†)vlákno

míks -a m (í) pog. **1.** kar je sestavljeno, pripravljeno iz različnih sestavin; mešanica ^(SSK): *Sam ugotavlja, da gre pri njegovih filmih za nekakšen miks avtorskega in žanrskega pristopa* **2.** glasbeni izdelek, sestavljen iz ločenih posnetkov: *Miks mu je naredil eden najbolj znanih smenalcev* **E** ← agl. *mix* iz ↑miksati

míksati ^(SSK) -am nedov. (í) pog. združevati, sestavljati posnete zvoke, govorjenje ali slike v skladno, smiselno celoto; mešati: *Še nikoli prej nisem miksal plošče* **E** ← agl. *mix* 'mešati' ← lat. *mixtus* 'mešan' iz *miscere* 'mešati'

míkser ^(SSK) -ja m, člov. (í) pog. kdor združuje, sestavlja posnete zvoke, govorjenje ali slike v skladno, smiselno celoto: *Bil je lastnik založbe kaset, producent in mikser v eni osebi* **E** ← agl. *mixer* iz ↑miksati

milénijski -a -o prid. (é) ki se nanaša na milenij: *milenijski razvojni cilji*; *Pred štirimi leti so se svetovni voditelji na milenijskem vrhu zavezali k boju proti revščini, umazani vodi, neznanju in aidsu* **E** (†)milénij

milénijski hróšč -ega hróšča m, živ. (é, ò ó) rač. napaka v programski kodi računalniškega programa, sistema, ki bi se lahko pokazala ob prehodu na 1. januar 2000 pri programih, ki niso mogli beležiti datumov od tega dne dalje: *Spomnite se na paniko zaradi milenijskega hrošča, ki navsezadnje ni povzročil skoraj nobene škode*

mílka -e ž (í) čokolada iz alpskega mleka in dodatki v vijolični embalaži švicarske blagovne znamke Milka: *Pripravili so jim več kot sto iger in jim razdelili nekaj sto tisoč čokoladic milka* **E** po blagovni znamki Milka® (od 1901) iz nem. *Mil(ch)* 'mleko' + *Ka(kao)* 'kakav'

milónga -e ž (ò) **1.** argentinska glasba, predhodnica tanga, praviloma napisana v dvočetrtinskem taktu: *Milonga se je s časom razvila v drug glasbeni izraz, tango // ples za to skladbo: V milongah si plesalci ne morejo privoščiti akrobatskih gibov, saj morajo paziti na druge, zato pa si lahko dajo duška profesionalni pari, ki nastopajo v šovih* **2.** družabni dogodek, kjer se pleše milonga ali tango: *Na milongi veljajo posebna pravila lepega obnašanja, ki zagotavljajo, da je ples za vse udeležence prijeten* **E** ← špan. *milonga*, neznanega izvora

mineóla -e ž (ò) južni sad kiselkastega okusa, križanec mandarine in grenivke: *Mineole so izjemno dober vir vitamina C in betakarotena* **E** ← agl. *minneola* po mestu *Minneola* na Floridi

mínibár -a m (í-â) manjša omarica, manjši hladilnik zlasti v hotelski sobi: *Vsaka soba ima kopalnico, v nobeni pa ni minibara, telefona ali televizorja* **E** (†)míni + (†)bár¹

mínica -e ž (í) pog. zelo kratko krilo: *Moški radi pogledajo za dekleti v minicah* **E** (†)míni

minimálec -lca m, živ. (â) pog. minimalni osebni dohodek: *Nekateri zaposleni so že po šestnajst let v stečajni firmi na minimalcu, pa še kar čakajo gospodarja, da bo rešil vse njihove probleme* **E** univerbizirano iz *minimalni dohodek*

minimalíst -a m, člov. (í) **1.** kdor zagovarja, zastopa najmanjše zahteve pri kakem delovanju, prizadevanju: *Po naravi sem bil vedno neke vrste minimalist in tudi gledališče je zame minimalistična umetnost* **2.** predstavnik minimalizma: *Minimalisti v neskončnost ponavljajo preproste melodije in ritme ter nad njimi počasi spreminjajo harmonijo* **E** ↑minimalizem

minimalístičen -čna -o prid. (í) ki se nanaša na minimaliste ali minimalizem: *Avtor je posnel svoj najbolj minimalističen film z digitalno tehniko, a vsebina je klasična in nikakor minimalna* **E** ↑minimalist

minimalízem -zma m (í) **1.** umetnostna smer v drugi polovici 20. stoletja, ki s svojo abstraktnostjo poudarja čist prostor brez površinskih okraskov ali ekspresivnih elementov: *Na razstavi so najbolj zastopani pop art, minimalizem in nemška umetnost* **2.** glasba, nastala sredi 60. let 20. stoletja v Ameriki, za katero so značilne preproste, dolgo ponavljajoče se melodijske fraze: *Kompozicija je mešanica različnih stilov: od jazza do minimalizma* **3.** estetsko načelo, ki zagovarja preprostost, odsotnost okrasja: *Finsko oblikovanje opredeljuje predvsem minimalizem ter občutek za naravo v vsaki liniji in materialu* **E** ← agl. *minimalism* iz (†)minimálen

minimizírati -am nedov. in dov. (í) zmanjševati do najmanjše mogoče mere: *Pokojninski sistem mora v čim večji meri prepustiti svobodo odločanja vsakemu posamezniku in minimizirati administrativne omejitve, ki povzročajo nefleksibilnost // pripisovati manjši pomen, težo čemu: minimizirati problem; minimizirati razsežnosti podnebnih sprememb; Zaradi političnih vzrokov oblasti minimizirajo izjemen vpliv, ki so ga imele manifestacije s filmom in drugimi prireditvami vred* **E** ← nem. *minimisieren* ← frc. *minimiser* iz *minime* 'najmanjši' ← lat. *minimus* iz (†)míni

ministrántka -e ž, člov. (â) v katoliški cerkvi dekle, ki streže duhovniku pri obredih: *Odkar je prejela prvo sveto obhajilo, pomaga pri mašah kot ministrantka* **E** (†)ministránt

mínivlák -a m (í-â) pomanjšana izvedba navadnega vlaka za prevoz na manjše relacije: *muzejski minivlak; parni minivlak; turistični minivlak; Večkrat dnevno vozi hotelski mini vlak* **E** (†)míni + (†)vlák

mirnovodaš -a m, člov. (á) športnik, ki se ukvarja z veslanjem v kajaku ali kanuju na ravnih progah različnih dolžin: *Nadarjeni Koprčan je za več stopničk preskočil dosedanje skromne dosežke slovenskih mirnovodašev v mednarodni konkurenci E iz mirne vode*

mirnovodaški -a -o prid. (á) ki se nanaša na mirnovodaše: *Prvi slovenski mirnovodaški štart na olimpijskih igrah se je po pričakovanju končal z napredovanjem našega kajakaša v polfinale E ↑ mirnovodaš*

miróvniški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na mirovnike: *mirovniška misija; mirovniška organizacija; mirovniško gibanje; Na šoli so potekali različni programi z mirovniško vsebino E (↑)miróvnik*

miróvništvo -a s (ô) mirovno gibanje: *načelno mirovništvo; Namen mojega mirovništva je doseči mir med nami, kjer koli že smo E (↑)miróvnik*

miselni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

miselni vzorec -ega -rca m (î, ô) skica s črtami in oblački za prikaz pomembnih podatkov, pri čemer je osrednja tema podana v središčnem oblačku: *Še preden se lotite miselnega vzorca, se morate dobro seznaniti z učno snovjo*

misica -e ž, člov. (î) ženska, izbrana za najlepšo na lepotnem tekmovanju; *lepotna kraljica ^(SSKJ), miss ^(SSKJ); nekdanja misica; nova misica; slovenska misica; Prireditev je vodila lanska misica E (↑)míss*

misli -ja in muesli -ja čit. [míslj] m (î) nekuhana jed iz žitnih ali sojinih kosmičev z dodatki in mleka: *Laneno seme lahko dodate misliju, primešate jogurtu ali pa zmeljete in prah potresete po kateri koli hrani E ← nem. Müsli ← švic. nem. Müesli iz Mues 'sadna ali zelenjavna kaša' (= standardno nem. Mus) < stvnem. muos 'jed'*

mislica -e ž (î) posebej poudarjena misel, modrost, izpostavljena iz večjega besedila: *anekdote in mislice znanih filozofov; Mislice se včasih pojavijo na začetku ali na koncu poglavij E (↑)mísel*

míster ^(SSKJ) -tra m, člov. (î) moški, izbran za najboljšega in najboljšega na kakem tekmovanju: *Letos bodo poleg mis izbirali tudi mistra sveta E ← agl. mister 'gospod'*

mišičnják -a m, člov. (á) kdor ima močno razvite mišice: *V zabavnih oddajah so prevladovali moški komedijanti, mišičnjaki in pomanjkljivo oblečena mlada dekleta E (↑)míšičen*

míška ^(SSKJ) -e ž (î) manjša, po obliki roki prilagojena naprava z gumbi za podajanje ukazov, ki je povezana z računalnikom in omogoča premikanje kazalca na računalniškem zaslonu: *klikniti na miško; tipka miške; Novo vezje naj bi sprva uporabljali*

predvsem za brezžično povezavo tipkovnic in mišk z osebnim računalnikom, vendar so načrti z izdelkom še precej večji E po zgledu agl. mouse 'miš' in 'miška', kot računalniški termin prvič uporabljeno 1968 na Raziskovalnem inštitutu Stanfordove univerze, ZDA

mitingáš -a m, člov. (á) udeleženec množičnega zborovanja, zlasti političnega: *Mitingaše so strpali v marice in odpeljali s prizorišča E (↑)mítíng*

mitingáški -a -o prid. (á) ki se nanaša na mitingaše: *mitingaška evforija; mitingaška politika; Izživljali so njegov mitingaški govor E ↑ mitingáš*

mládi ^(SSKJ) -a -o prid. (á)

mládi raziskoválec -ega -lca [raziskovaúca] m, člov. (á, â) študent znanstvenega magistrskega ali doktorskega študija, ki je v okviru posebnega programa zaposlen na visokošolski, raziskovalni instituciji ali v podjetju: *razpis za mlade raziskovalce; Vključitev v že vpeljano raziskovalno skupino je za mladega raziskovalca velik izziv in priložnost*

mladínski ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

mladínski hotél -ega -a m (î, ê) poceni turistična nastanitvena ustanova, zlasti za mlade; hostel: *V idilični kraški vasici so v dveh objektih domačije odprli prvi mladinski hotel na Krasu*

mlekomát -a m (â) avtomat za prodajo svežega mleka, ki se ustekleniči ob naročilu: *postaviti mlekomat; Uporaba mlekomata je dokaj preprosta: v režo za kovance uporabnik vstavi kovance, avtomat pa izda toliko mleka, kolikor je bilo plačano E (↑)mléko + (↑) (avto)mát*

mobbing ↑ móbing

móbi ¹ -ja m (ô) pog. manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; GSM (1), mobilec, mobilnik, mobilni telefon, mobitel, prenosni telefon: *Iz meditiranja ga je iztrgalo zvonjenje mobija E skrajšano iz ↑ móbitel*

móbi ² -- v prid. rabi: *mobi račun in račun mobi; Kupci aparata s stvarno napako imajo pravico zahtevati zamenjavo mobi paketa ali povrnitev denarja - glej tudi móbi...*

móbi... prvi del zloženka (ô) ki se nanaša na manjši brezžični prenosni telefon: *mobipaket; mobiuporabnik; mobikartica - glej tudi móbi² E ↑ móbi¹*

móbiškárta -e in móbi škárta -- -e ž (ô-â) kartica s številko, s katero uporabnik na mobilni telefon prenese vnaprej plačan znesek za uporabo storitev mobilnega operaterja: *Telefonske in mobikartice lahko kupite tudi na pošti E ↑ móbi... + (↑)škárta*

mobilec -lca m, živ. (î) pog. manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; GSM (1), mobi¹, mobilnik, mobilni telefon, mobitel, prenosni telefon: *Na mobilcu je videl, da ima nekaj neodgovorjenih klicev* **E** univerbizirano iz *mobilni telefon*

mobilni^{SSKJ} -a -o prid. (î)

mobilna hiša -e -e ž (î, î) hiša, navadno počitniška, ki jo je mogoče odpeljati na drugo lokacijo: *Gasilci se še vedno spopadajo s tremi požari, ki so v štirih dnevih uničili približno tisoč domov, od več milijonov dolarjev vrednih vil do mobilnih hiš*

mobilna telefonija -e -e ž (î, î) prenašanje govora, sporočil z mobilnim telefonom; prenosna telefonija: *operater mobilne telefonije; uporabnik mobilne telefonije; Še vedno ni jasno, ali sploh in koliko mobilna telefonija ogroža naše zdravje*

mobilni telefon -ega -a m (î, ô) manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; GSM (1), mobi¹, mobilec, mobilnik, mobitel, prenosni telefon: *Planinca je rešil mobilni telefon, saj je po padcu sam poklical reševalce*

mobilno omrežje -ega -a s (î, ê) brezžično omrežje radijskega signala, prek katerega deluje mobilni telefon: *analogno ali digitalno mobilno omrežje; cena minute pogovora iz fiksnega v mobilno omrežje; Za nižje cene pogovorov med obema mobilnima omrežjema bi moral biti dosežen konsenz obeh operaterjev*

mobilno stranišče -ega -a s (î, î) navadno premično stranišče, zlasti na gradbiščih in javnih prireditvah, ki namesto vode učinkuje z dezinfekcijsko tekočino za razkuževanje in nevtralizacijo vonjav; kemično stranišče, prenosno stranišče: *Na koncertu na prostem so postavili več mobilnih stranišč*

mobilnik -a m (î) manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; GSM (1), mobi¹, mobilec, mobilni telefon, mobitel, prenosni telefon: *Njegov mobilnik zvoni vsakih pet minut* **E** (†)mobilen

móbing -a in mobbing -a dt. [móbing-] m (ô) sistematično duševno nasilje, trpinčenje, ustrahovanje na delovnem mestu: *Žrtve mobinga so največkrat ženske* **E** ← agl. *mobbing* 'nasilje skupine ljudi nad posameznikom' iz (†)mób

móbitel -a m (ô) manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naroč-

nikom; GSM (1), mobi¹, mobilec, mobilnik, mobilni telefon, prenosni telefon: *izklopiti mobitel; vklopiti mobitel; Mobitel je zvonil v prazno* **E** po imenu družbe *Mobitel* (od 1991) iz (†)mobi(lni) + (†)tel(efón)

móbitelovec -vca m, člov. (ô) **1.** uporabnik storitev družbe *Mobitel*: *klicati mobitelovca; Mobitelovci so zamenjali operaterja* **2.** sodelavec družbe *Mobitel*: *Ljudje se bojijo sevanja in zahtevajo predstavitev anten, mobitelovci pa že imajo vse papirje za gradnjo* **E** †móbitel

móbiuporábnik -a in móbi uporabnik -- -a m, člov. (ô-â) kdor uporablja predplačniško storitev družbe *Mobitel*: *dostopi za mobiuporabnike; paket za mobiuporabnike; Mobiuporabnik postanete z nakupom Mobipaketa* **E** †móbi... + (†)uporabnik

mocaréla -e in mozzarella -e dt. [mocaréla] ž (ê) italijanski mehki beli sir iz bivoljega ali kravjega mleka z manjšo vsebnostjo maščob: *rezine mocarele; Mocarelo narežemo na štiri debele rezine in začинimo s prelivom* **E** ← it. *mozzarella* iz *mozza* 'sveži sir'

modél^{SSKJ} -a m, člov. (ê) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu **1.** kdor s svojimi posebnimi lastnostmi, značilnostmi pozitivno izstopa: *On je pa res pravi model* **2.** moški, navadno mlajši: *Ker je model zelo nadarjen, delaven in vztrajen, so trenerji nad njim navdušeni* **E** (← nem. *Modell*, frc. *modèle*) ← it. *modello* 'kalup, vzorec, model' < vlat. *modellus* iz lat. *modulus* 'mera, merilo' iz *modus* 'način, mera'

módem -a m (ô) elektronska naprava, ki omogoča prenos podatkov med računalniki po telefonskem omrežju: *brezžični modem; kabelski modem; Sistem ima že vgrajen modem* **E** ← agl. *modem* iz (†)mo(dulátor) + (†)dem(odulátor)

módemski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na modem: *modemski priključek; Brez modemske povezave je terminal neuporaben* **E** †módem

moderátor^{SSKJ} -ja m, člov. (â) kdor preverja skladnost prispevkov na spletnem forumu s pravili foruma ali odgovarja na vprašanja uporabnikov: *Kot moderátor foruma Ginekologija in porodništvo vsak dan povprečno odgovori na 60 vprašanj* **E** ← agl. *moderator* iz †moderirati

moderirati -am nedov. in dov. (î) **1.** na konferencah, strokovnih sestankih namesto avtorjev strnjeno podajati glavno vsebino referatov ali voditi njihov potek: *Okroglo mizo je moderirala novinarka osrednjega časopisa* **2.** preverjati skladnost prispevkov na spletnem forumu s pravili foruma ali odgovarjati na vprašanja uporabnikov: *Forum lahko moderira lastnik spletne strani* **E** ← nem. *moderieren* ← poznolat. *moderāre* < lat. *moderārī* 'usmerjati, urejati, voditi'

módrí^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

módrí ángel -ega -a m, člov. (ô, á) ekspr. policist: *Zaradi prehitre vožnje ga je ustavil modri angel*
módrí planét -ega -a m (ô, ê) planet Zemlja: *Odgovor, kako preprečiti izginjanje vrst z m-drega planeta, so poskušali najti na konferenci Organizacije združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo*

móduł^{SSKJ} -a m (ô) samostojno zaokrožena enota (stopnja) v izobraževalnem procesu: *Junija se bo začel izobraževalni modul za tekstilno industrijo, ki ga bo izvedel Center za strokovno izpopolnjevanje in svetovalno dejavnost ljubljanske ekonomske fakultete* **E** ← nem. *Modul* ← lat. *modulus* 'mera, merilo' iz *modus* 'način, mera'

mónitoring -a m (ô) **1.** načrtno in stalno opazovanje in spremljanje količine kake snovi v drugi snovi: *izvajati monitoring pesticidov v pitni vodi; monitoring emisij toplogrednih plinov; monitoring kakovosti zraka; Tovarna opravlja redni monitoring mejnih vrednosti emisij snovi v zrak* **2.** načrtno in stalno opazovanje in spremljanje kakega pojava, procesa: *monitoring cen; Že od leta 2000 stalno izvajamo monitoring ptic, od leta 2001 dalje pa ob sodelovanju zunanjih izvajalcev tudi monitoring kakovosti vode in hidroloških parametrov* **E** ← agl. *monitoring* iz (†)mónitor

mónocentrízem -zma m (ô-î) obstajanje samo enega pomembnega središča: *politika monocentrizma; Tisoči podpisov potrjujejo, da se ljudje ne strinjajo z vse izrazitejšim monocentrizmom v državi* **E** ← agl. *monocentrism* iz (†)mono... + (†)centrízem

monocít -a m (î) biol. največje belo krvno telesce, ki nastaja v kostnem mozgu in uničuje tuje snovi in delce: *Monociti diabetikov sodelujejo v več vnetih procesih* **E** ← agl. *monocyte*, nem. *Monozyt* iz (†)mono... + nlat. *cytus* 'celica' ← gr. *kýtos* 'votlina, posoda'

monópoli -ja in monopoly -ja cit. [monópoli] m (ô) družabna igra na igralni deski s kartami, kockami, pri kateri se kupuje in prodaja nepremičnine: *Več ur so igrali monopoli, eno najbolj priljubljenih družabnih iger na svetu* **E** po agl. imenu igre *Monopoly* iz (†)monopól

monopoly ↑monópoli

montessori -- cit. [montesóri] v prid. rabi (ô) ki se nanaša na izobraževanje otroka s poudarkom na spodbujanju samodiscipline, samospoznavanja in samostojnosti ob posebnih delovnih pripomočkih: *montessori vrtec* in vrtec montessori; *montessori pedagogika* in pedagogika montessori; *Septembra bo vrata odprl prvi katoliški vrtec v Mariboru, v kate-*

rem bodo vzgojno-izobraževalni program izvajali po montessori metodi **E** po italijanski zdravnici, učiteljici in filozofinji *Marii Montessori* (1870–1952)

montírani^{SSKJ} -a -o prid. (î)

montírani procés -ega -a in procés -ésa m (î, ê; è é) vnaprej pripravljen sodni proces, ki temelji na izmišljenih in ponarejenih dokazih, na zgolj navidezni ločenosti tožilstva in sodišča in na katerem je obdolženec obvezno obsojen: *Na montiranem procesu so ga obsodili na dvajset let ječe*

mórisovec -vca m, člov. (ô) pripadnik specialne brigade slovenskega ministrstva za obrambo, ki je obstajala med letoma 1990 in 1998: *akcije morisovcev; Glavni zaplet je okrog vprašanja, ali so morisovci sploh imeli pooblastilo, da nekomu odvzamejo prostost* **E** po imenu brigade *MORiS* iz kratice *MORS* za *M(inistrstvo za) o(brambo) R(epublike) S(lovenije)*

môrski^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

môrski sádeži -ih -ev m mn. (ó, â) užitni morski organizmi, razen rib: *solata iz morskih sadežev; rižota z morskimi sadeži; Navadno pripravi štiri jedi: hladna predjed so običajno morski sadeži, topla jed je riba, vmes sorbet, s katerim jedci nevtralizirajo okus po ribi, potem še kakšna mešana jed, nazadnje pa sladica*

motivátor -ja m, člov. (â) kdor spodbuja, navdušuje za kaj: *V vrhunskem športu je znan kot izjemno pozitivna oseba in motivator, kakršnega si vsi želijo* **E** ← agl. *motivator* iz (†)motivirati

mótnja^{SSKJ} -e ž (ô)

mótnja hránjenja -e -- ž (ó, á) duševna motnja, ki se navadno kaže v nezadostnem zauživanju hrane ali v prekomernem zauživanju hrane in bljuvanju: *Motnje hranjenja, kot sta anoreksija in bulimija, so vse pogostejše*

mousse moussa cit. [mús] in mús -a m (û) lahka, navadno sladka penasta jed, pripravljena zlasti iz smetane, jajc in dodatkov: *Za sladico so ponudili čokoladni mousse s praženimi lešniki | Kokosov mus je kombinacija najboljšega, kar lahko ponudi kokosov oreh* **E** ← frc. *mousse* < lat. *mulsum* 'medica, z medom zmešano vino', sorodno z *mel* 'med'

mozzarella ↑mocaréla

móž^{SSKJ} -á m (ô â)

možjé v módre **móž** -- -- m mn. člov. (ê, ô; ô) ekspr. policisti: *Možje v modrem so ga odpeljali na policijsko postajo*

mréženje^{SSKJ} -a s (ê) vzpostavlanje in ohranjanje stikov, namenjenih izmenjavi informacij ter raz-

vijanju poklicnih in družabnih interesov: *spletne mreženje; mreženje kulturnih potencialov; Konkurenčnost podjetja se izboljša z uspešnim mreženjem* **E** ↑mrežiti

mréžiti ^(SSKJ) -im nedov. (é ê) vzpostavljati in ohranjati stike, namenjene izmenjavi informacij ter razvijanju poklicnih in družabnih interesov: *Zna mrežiti in tako je prišel do zaposlitve* **E** ↑mréža

mréžni ^(SSKJ) -a -o prid. (ê)

mréžna kártica -e -e ž (ê, â) kartica, ki omogoča hiter prenos podatkov po lokalnem omrežju in povezano računalnika s svetovnim spletom: *V splošnem je za priklop na internet potrebna naslednja vrsta opreme in storitev: modemi, širokopasovni usmerjevalniki in mrežne kartice* **mréžni márketing** -ega -a m (ê, â) način prodaje izdelkov ali storitev prek mreže prodajalcev, navadno fizičnih oseb, pri katerem želi vsak prodajalec pridobiti več podrejenih prodajalcev in od njih in njihovih podrejenih prejemati provizijo; mrežno trženje: *Mrežni marketing je legitimen posel, ki ga odlikujejo predvsem nizke vstopne ovire in relativno nizki stroški poslovanja* **mréžno trženje** -ega -a s (ê, í) način prodaje izdelkov ali storitev preko mreže prodajalcev, navadno fizičnih oseb, pri katerem želi vsak prodajalec pridobiti več podrejenih prodajalcev in od njih in njihovih podrejenih prejemati provizijo; mrežni marketing: *Bistvo mrežnega trženja je, da tovarna prodaja lastni produkt brez posrednikov*

mrsa¹ ↑MRSA

mrsa² -e ž (í) biol. patogena bakterija, odporna proti več znanim antibiotikom in v posebnih okoliščinah glavna povzročiteljica bolnišničnih okužb; MRSA: *V sodobnem bolnišničnem zdravljenju se zdravniki vse pogosteje spopadajo z mrso* **E** ↑MRSA

MRSA -e in -- in mrsa¹ -e in -- ž (í) krat. patogena bakterija, odporna proti več znanim antibiotikom in v posebnih okoliščinah glavna povzročiteljica bolnišničnih okužb; mrsa²: *širjenje MRSE; Zdravljenje okužb z MRSA je problematično, ker so antibiotiki, ki še ostajajo na voljo, vse manj učinkoviti – oziroma so bakterije vse bolj odporne* **E** ← agl. MRSA, skrajšano iz *m(ethicillin)-r(esistant) s(taphylococcus) a(ureus)* 'sev bakterije Staphylococcus aureus, odporen na meticilin'

múdra -e ž (û) rel. simbolična kretnja rok, ki se izvaja pri hindujskih obredih: *Vsaka mudra, gib s prsti, ima poseben pomen, tako kot maske in barve oblačil, in verni himalajski budist med obredom zlahka zdrsne v stanje religiozne zamaknenosti* **E** stind. mudrā 'pečat, znak'

mudžahedín -a m, člov. (í) v muslimanskem okolju kdor se z orožjem bori za uveljavitev svojih političnih idej; mudžahid ^(SSKJ): *S podporo savdskega dvora je novičil mudžahedine za boj proti sovjetskim agresorjem in postal glavni simbol džihada in ljudski junak* **E** ← bos. mudžahédín ← arab. mudžāhidīn, mn. od mudžāhid 'sveti bojevnik', iz (†)džihād

muesli ↑míslí

muffin ↑máfin

múlčér -ja m (û) agr. stroj za mletje, stiskanje rastlin, rastlinskih delov, zlasti trave: *poljedelski mulčer; travniški mulčer; Na ogled je več različnih znamk traktorjev, prvič pa bo predstavljen mulčer s patentiranim sistemom za lažjo košnjo po brežinah* **E** ← agl. mulcher iz ↑múlčiti

múlčiti ^(SSKJ) -im nedov. (û û) **1.** agr. z mletjem stiskati, zmanjševati obseg rastlin, rastlinskih delov, zlasti trave: *Pri strojni obdelavi pašnikov velja za optimalno rešitev tista, pri kateri se sočasno kosi, mulči in zbira tako nastali material* **2.** ekspr. mleti, uničevati sploh: *Neurje s točo je v treh silovitih napadih s šesturnimi presledki dobesedno mulčilo po goricah, za oreh debela toča je cefrala perje in les trsja* **E** ← agl. mulch 'prekriti, osuti (korenine)'

múltidisciplinárni -a -o prid. (û-â) ki je v zvezi z več disciplinami; večdisciplinarni: *multidisciplinarni pristop; multidisciplinarni projekt; multidisciplinarnarne raziskave; Multidisciplinarna gledališka skupina v svojih odrskih delih prepleta nekonvencionalni pripovedni slog, gib in video* **E** (†)multi... + (†)disciplinären

múltifokální -a -o prid. (û-â) **1.** ki ima veliko žarišč; večžariščni (1): *multifokalni rak dojke; Doslej še nismo ugotovili primera progresivne multifokalne levkoencefalopatije* **2.** fiz. ki ima postopno spreminjajočo se dioptrijo; večžariščni (2): *multifokalna očala; Multifokalne leče bolniku omogočajo dober vid na daljavo in bližino* **E** (†)multi... + (†)fokálen

múltikínó -a m (û-í) kinematograf, kjer istočasno predvajajo filme v več dvoranah; multipleks: *V trgovskem centru je poleg trgovske in gostinske ponudbe tudi moderen multikino* **E** (†)multi... + (†)kínó

múltikonferéncá -e ž (û-ê) konferenca, ki sestoji iz več samostojnih konferenc: *Danes in jutri poteka multikonferenca o informacijski družbi* **E** (†)multi... + (†)konferéncá

múltikúlti -- v prid. rabi (û-û) pog. ki ima, vsebuje več kultur; multikulturni (1), večkulturni (1): *Ob slanih prigrizkih in črnem vinu se je zbrala multikulturna družčina* **E** ← nem. multikulti, agl. multiculti, skrajšano iz ↑múltikultúrni

múltikultúra -e ž (û-û) kultura, sestavljena iz prepleta več kultur na določenem ozemlju: *Po njegovem prepričanju je prežemanje kultur sestavni del sodobnega sveta, saj je kultura sama po sebi pravzaprav multikultura, kolikor je kulturni človek odprt* **E** ← nem. *Multikultur*, agl. *multiculture* iz (†)multi... + (†)kultúra

múltikulturalizem -zma m (û-î) **1.** nazor o možnosti soobstajanja več različnih kultur na določenem ozemlju: *filozofske razsežnosti multikulturalizma; Multikulturalizem se poskuša uveljaviti kot pravica vseh skupnosti, pa čeprav nekatere spodbujajo apartheid* **2.** soobstajanje več različnih kultur, navadno na določenem ozemlju: *religiozni multikulturalizem; Bil je doma tako v angleški oz. ameriški kot arabski kulturi in je predstavljal primer ameriškega multikulturalizma* **3.** prizadevanje za enakopraven položaj narodov, etničnih, socialnih skupin na določenem ozemlju, v določeni skupnosti: *politika multikulturalizma; Svobode govora ne smemo žrtvovati za nič na svetu, niti v imenu multikulturalizma ali politične korektnosti* **E** ← agl. *multiculturalism* iz ↑múltikultúra

múltikulturalnost -i ž (û-â) **1.** lastnost, značilnost multikulturenega; multikulturalnost (1), večkulturalnost (1): *Kultnega svetovnega avtorja je odkril najprej kot avtorja scenarija za film Moja čudovita pralnica iz leta 1985, ki je prinesel v sodobno umetnost multikulturalnost pop kulture* **2.** soobstajanje več kultur različnih skupnosti na določenem ozemlju; multikulturalnost (2), večkulturalnost (2): *problemi multikulturalnosti in ksenofobije; Srednjeevropsko multikulturalnost zelo občuti, saj se je rodila na Moravskem nemško govorečim staršem, po drugi svetovni vojni je kot begunka s konvojem Rdečega križa pribežala v Švico* **E** po zgledu agl. *multiculturality* iz ↑múltikultúra

múltikultúrni -a -o prid. (û-û) **1.** ki ima, vsebuje več kultur; multikulti, večkultúrni (1): *multikulturna država; Sodobna družba je danes sama po sebi multikulturna in zaobsega mnoštvo različnih načinov življenja in življenjskih slogov* **2.** ki je v zvezi z mnogo, več kulturami; večkultúrni (2): *multikultúrni projekt; Bistvo multikulture vzgoje ni anemična in bojazljiva nevtralnost, ampak samozavest, s katero se človek ne počuti ogrožen, če nekdo misli in čuti drugače* **E** ↑múltikultúra

múltikultúrnost -i ž (û-û) **1.** lastnost, značilnost multikulturenega; multikulturalnost (1), večkulturalnost (1): *Njihova glasba ima več obrazov in odseva multikulturalnost kozmopolitskega New Yorka* **2.** soobstajanje več kultur različnih skupnosti na določenem ozemlju; multikulturalnost (2), večkulturalnost (2): *vprašanje multikulturalnosti; Po mne-*

nju nekaterih naj bi koncept multikulturalnosti sam po sebi razrešil odnose med narodoma **E** ↑múltikultúrni

múltilaterála -e ž (û-â) večstransko, mnogostransko sodelovanje: *Zunanje ministrstvo bo generalnega direktorja Direktorata za načrtovanje politik in politično multilateralo iskalo v ponovljenem postopku* **E** (†)múltilaterálen

múltilóg -a m (ô) **1.** pogovor med več osebami; večgovor (1): *Najenostavnejši primer za multilog je, če si na internetu v dialogu z osmimi ljudmi hkrati* **2.** izmenjava mnenj med zastopniki različnih stališč z namenom doseči soglasje ali sporazum; večgovor (2): *Prešli smo od monologa k multilogu, od pasivnega spremljanja sporočil do aktivnega soustvarjanja* **E** ← agl. *multilogue* iz (†)multi... + (†)(dia)lóg

múltimediálni -a -o [multimedijalni] prid. (û-â) ki je v zvezi z vsestransko predstavitvijo vsebine s predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka; multimedijski, večmedijski (2), večpredstavni, večpredstavnostni: *multimedialni dogodek; multimedialni gledališki projekt; multimedialna razstava; Telefoni se spreminjajo v multimedialne komunikacijske terminale* **E** ← agl. *multimedial* iz ↑múltimédij

múltimédij -a m (û-é) nav. mn. vsebina, predstavljena s hkratnim predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka, zlasti prek računalnika; multimedija, večpredstavnost: *Na področju didaktike predstavljajo, kako je mogoče v izobraževalni proces vključevati internet, multimedije, kako uporabljajo računalnike v prvih razredih bodoče devetletke* **E** po zgledu agl. *multimedia* iz (†)multi... + (†)médij

múltimédija -e ž (û-é) nav. ed. vsebina, predstavljena s hkratnim predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka, zlasti prek računalnika; multimedij, večpredstavnost: *Vzpostaviti bo treba sistem izobraževalnih centrov, ki bodo preko medračunalniških povezav in ob uporabi multimedije omogočili učenje na daljavo* **E** ← agl. *multimedia* iz (†)multi... + (†)médij

múltimédijski -a -o prid. (û-é) ki se nanaša na vsestransko predstavitev vsebine s predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka; multimedialni, večmedijski (2), večpredstavni, večpredstavnostni: *multimedijski center; multimedijski umetnik; multimedijska učilnica; V povsem novi večnamenski dvorani je na ogled krajša multimedijska predstavitev o nastanku krasa, o jami in o bogastvu podzemeljskega živalstva* **E** ↑múltimédij

múltipleks -a m (û) kinematograf, kjer istočasno

predvajajo filme v več dvoranh; multikino: *multi-pleks s šestnajstimi dvoranami; Mestno središče izumira zaradi multipleksa v nakupovalnem središču na obrobju mesta* **E** ← agl. *multiplex* iz (†)multi... + (†)(kom)pléks

múltipraktik -a m (û-á) **1.** gospodinjska priprava za mešanje, stepanje, rezanje: *Od manjših gospodinjskih aparatov naj bi imela vsaka kuhinja multi-praktik, ročni mešalnik in palični mešalnik* **2.** člov., ekspr. kdor zna mnogo stvari dobro narediti: *Je vizualni multipraktik; njegova umetnost vključuje slikarstvo, kiparstvo, animacijo, industrijsko oblikovanje, modo* **E** v prvem pomenu ← agl. *multi-practic (food processor)* 'večnamenski (kuhinjski strojček)' iz (†)multi... + (†)práktičen; v drugem pomenu (†)multi... + (†)práktik

multivizija -e ž (î) istočasno projiciranje več fotografij, diapozitivov na eno ali več platen ob glasbeni spremljavi: *Predstavili so prvo multivizijo o življenju in delu prvega čebelarkega učitelja na svetu* **E** ← agl. *multivision* iz (†)multi... + (†)(te-le)vizija

multivizijski -a -o in multivizijski -a -o prid. (î; î) ki se nanaša na multivizijo: *multivizijska predsta-*

vitev; Šola bo imela šest novih kabinetov in multivizijsko dvorano **E** ↑multivizija

mús ↑mousse

muslimanizácija -e ž (á) uvajanje, širjenje muslimanstva: *Pred odhodom v BiH so me mnogi opozarjali, naj bom pozorna na muslimanizacijo Sarajeva* **E** (†)muslimán

mitsu -ja cit. [múcu] m (û) sladko-kislo debelo, okroglo zimsko jabolko zelenorumenih barve, po izvoru iz Japonske: *Mitsu zori konec septembra, ima debel zelenorumen plod in čvrsto meso* **E** ← agl. *Mitsu (apple)* 'jabolko' *mitsu* po pokrajini *Mutsu* na Japonskem

muzêjski ^(SSKJ) -a -o prid. (ë)

muzêjski vlák -ega -a m (ë, â) vlak iz 19., 20. stoletja, navadno s parno lokomotivo, ki na določenih relacijah vozi v turistične namene: *Muzêjski vlak se ponaša z enim najstarejših vagonov v Sloveniji, ki so ga izdelali leta 1893 v Nusseldorfu in ima še lesene klopi*

múzikoterapija -e ž (û-î) zdravljenje z glasbo: *Pacienti so prostovoljno vključeni tudi v muzikoterapijo* **E** ← agl. *musicotherapy* iz (†)múzika + (†)terapija

N

nabávník -a m, člov. (â) kdor opravlja nabavo; naba-vljač^{SSKJ}: *Ko smo šli s 1. oktobrom na centralizirano nabavo, smo opozorili nabavnike, da je zadnje četrtletje v trgovini najmočnejše, da se tedaj največ prodaja* **E** (†)nabáviti

nabijálnik^{SSKJ} -a m (â) gradb. priprava za nabijanje, zbijanje zemlje, betona; nabijač^{SSKJ}, žaba^{SSKJ}: *vibracijski nabijalnik; Na koncu cesto ponovno asfaltirajo in še enkrat utrdijo, pri manjših površinah to pogosto naredijo z nabijalnikom* **E** (†)nabijati

nabój^{SSKJ} -ôja m ed. (ô ó) navadno s prilastkom izrazita naravnost, usmerjenost: *čustveni naboj; politični naboj; tekmovalni naboj; Razporeženje te poezije je ambivalentno, sebi nasprotno, saj ob silni socialni naboj postavlja optimizem brez pravih osnov* **E** < *nabójь iz (†)nabíti

nabòr^{SSKJ} -ôra m (ô ó) **1.** uradni postopek za ugotovitev sposobnosti športnikov za igranje v moštvu, ligi: *Vnela se je vroča razprava o tem, kdo bi bil na letošnjem naboru za ligo NBA prvi izbor, če bi se seveda vsi trije športniki odločili, da bodo študij zapustili po prvem letu in se zapisali profesionalni košarki* **2.** navadno z rodilnikom urejena množica: *pester nabor; nabor podatkov; nabor znakov; Trenutni zavarovalni rezultati so tudi posledica prenizkih premij, prevelike škodne pogostosti ali preširokega nabora storitev* **E** < *naborъ iz (†)nabrâti

nacionálka -e [nacionalka] ž (â) pog. **1.** osrednja državna televizija: *program nacionalke; oddaja na nacionalki; nacionalka in zasebna televizija; Vodstvo nacionalke ni pripravilo programsko-poslovnega načrta* **2.** ustanova, zlasti kulturna, državne-ga, nacionalnega pomena: *nacionalke in zavodi za varovanje kulturne dediščine; Danska ima inštitut za kulturo, ki je sestavljen iz predstavnikov ministrstev za kulturo in zunanje zadeve, direktorjev nacionalnih in strokovnjakov za posamezna umetniška področja* **E** univerbizirano iz nacionálna televizija, ustanóva ipd.

nacionáلكin -a -o [nacionalkin] prid. (â) pog. ki je v zvezi z osrednjo državno televizijo: *nacionalkin program; nacionalkin proračun; nacionalkina oddaja; Dobili smo tudi informacijo, da je ta teden o*

posnetkih razpravljala nacionalkin nadzorni odbor **E** †nacionálka

náciskín -a m, člov. (â-î) pog. nacistično, fašistično usmerjen obritoglavc: *pohod naciskinov; Med preiskavami so pri naciskinih našli veliko nacističnega propagandnega materiala* **E** ← it. naziskin ← agl. naziskinhead iz (†)náci + †skin(head)

nadaljeváni -a -o prid. (â) pravn. ki je storjen v več dejanjih, v različnih časih, ki si sledijo: *nadaljevana goljufija; Obtožba mu je poleg nadaljevanega kaznivega dejanja ponarejanja denarja očitala še, da je ponaredil tisoč hrvaških znamk, vendar ga je sodišče za to kaznivo dejanje zaradi pomanjkanja dokazov oprostilo* **E** (†)nadaljeváti

náddržáva -e ž (â-â) organizirana politična skupnost, ki presega okvir posamezne države: *centralizirana náddržava; Evropski náddržavi vlada neznanško zapleten sistem komisij, direktoriatov, ekspertnih in parlamentarnih skupin, ki nenehno proizvajajo velikanske količine uradnih dokumentov* **E** (†)nad... + (†)držáva

nadgradítev -tve ž (î) rač. zamenjava dela programske ali strojne opreme z novejšimi, zmogljivejši-šo: *ponujati nadgraditve; varnostne programske nadgraditve; Merilno funkcijo smo spravili v miniaturno integrirano vezje po naročilu, ki omogoča enostavno nadgraditev z novimi funkcijami* **E** †nadgradíti

nadgradíti^{SSKJ} -ím dov. (î í) rač. **1.** zamenjati ali dopolniti dele kakega sistema z novejšimi, zmogljivejšimi: *nadgraditi cestninski sistem; nadgraditi sistem umetnega zasneževanja; nadgraditi z novo tehnologijo; Občina razmišlja, da bi sistem daljinskega ogrevanja z biomaso nadgradila s proizvodnjo električne energije* **2.** zamenjati dele programske ali strojne opreme z novejšo, zmogljivejšo: *nadgraditi spletno stran; Evropski telekomunikacijski svet je za zaščito pred škodljivimi internetnimi vsebinami nadgradil program za varnejšo rabo interneta* **E** (†)gradíti

nadgradljív -a -o prid. (î í) rač. ki se da nadgraditi: *nadgradljiv operacijski sistem; nadgradljivo okolje; Strežnik je programsko nadgradljiv, nad-*

gradnja pa spet poteka prek spletnega vmesnika
E ↑nadgradíti

nadgrajeváti -újem nedov. (á û) **1.** graditi, zidati nad čim: *nadgrajevati stare objekte; Vzhodnonemške oblasti so zid še 15 let nadgrajevale z dodatnimi zaščitami in videti je bilo, da bo trajal še dolga leta* **2.** rač. zamenjevati ali dopolnjevati dele kakega sistema z novejšimi, zmogljivejšimi: *Prihodki od mobilnega interneta po ocenah strokovnjakov še zdaleč ne bodo sledili rasti prometa, zato operaterji ne bodo mogli nadgrajevati svojih omrežij skladno z rastjo količine prenesenih podatkov* **3.** rač. zamenjevati dele programske ali strojne opreme z novejšo, zmogljivejšo: *nadgrajevati računalnike; Portal bodo nadgrajevali sproti, v skladu z razvojem tehnoloških možnosti ter potreb in povpraševanja uporabnikov* **4.** dodajati nove elemente, sestavine, ki razširjajo, dopolnjujejo že dano, znano: *nadgrajevati pridobljeno znanje; V prihodnje bo revija nadaljevala svojo uredniško zasnovo in dodatno nadgrajevala tematske sklope predvsem v mednarodnem sodelovanju* **E** ↑nadgradíti

nàdjógi -ja m (ã-ô) blazina, ki se da na vzmetnico: *Delamo odeje, nadjogije, blazine* **E** (↑)nad... + (↑)jógi²

nàdlák -a m (ã-ã) lak, ki se nanaša kot zaščitna prevleka na polakirane nohte: *Nohte najprej namažete z osnovnim, brezbarvnim podlakom, nato pa nanje nanesete zaželen odtенок in končate z nanosom zaščitnega nadlaka* **E** (↑)nad... + (↑)lák

nàdnacionálka -e [nadnacionalka] ž (ã-ã) podjetje, ki s svojim poslovanjem presega okvir države: *bančna nadnacionalka; farmacevtska nadnacionalka; Od sto največjih svetovnih nadnacionalk jih ima že skoraj 80 svoje proizvodne obrate ali hčerinske družbe na Madžarskem* **E** univerbizirano iz *nàdnacionálna družba*

nàdnápis -a m (ã-ĩ) **1.** kar je napisano nad čim, navadno kot naslov: *Vsaka slika mora imeti podnapis, tabela pa nadnapis (naslov)* **2.** prevod umetniškega besedila na prikazovalniku na zgornjem robu odsrke odprtine: *Predstava bo v francoskem originalu z nadnapisi v slovenščini* **E** (↑)nad... + (↑)napís

nadpísati in nadpisáti -pišem dov. (í; á í) **1.** napisati zgoraj, nad črto: *Nekje sem založil svoje zapise tega komada, zato sem danes skopiral note in na hitro nadpisal prijemčke* **2.** napisati znak nad osnovno črko: *Diakritični znak bo treba nadpisati* **E** (↑)písati

nàdpomenka -e ž (ã-ê) jezikosl. beseda, katere širši pomen izraža nadrejeni pojem v razmerju do besed z ožjim pomenom; hipernim^(SSK): *Ker je na svetovnem spletu svetovna količina informacij, je*

spletni vodnik kot veliko in močno razvejeno drevo, v katerega krošnjo se prebijamo s klikanjem po nadpomenkah in podpomenkah **E** (↑)nad... + ↑poménka

nàdpovezáva -e ž (ã-ã) element računalniškega dokumenta, ki omogoča premik v drug dokument ali na drugo mesto v istem dokumentu; link, hiperpovezava, povezava (2): *Pri pretvorbi je pomembno, da se ohrani vsa oblika dokumenta, tudi zaznamki in morebitne nadpovezave na druge dokumente* **E** (↑)nad... + ↑povezáva

nàdpřt -a m (ã-ř ã-ř) prt, ki se pogrne po drugem, večjem prtju, navadno za dekoracijo: *Na prt sva položila kavno rjav nadprt* **E** (↑)nad... + (↑)přt

nàdstándard -a m (ã-ã) standard, ki presega navadno, običajno, ustaljeno raven: *zagotavljati nadstandard; cestni nadstandard; nadstandard šole; Pri stanovanjih bi morali obdavčiti nadstandard, da bodo ljudje, ki imajo več stanovanj, plačevali višje davke* **E** (↑)nad... + (↑)stándard

nàdstándardni -a -o prid. (ã-ã) ki presega navadno, običajno, ustaljeno raven: *nadstandardna restavracija; nadstandardna storitev; nadstandardno zdravstveno zavarovanje; Novo zgrajena stanovanja se na trgu praviloma prodajajo kot nadstandardna* **E** ↑nàdstándard

nàdzavaróvanje -a s (ã-ã) zavarovalno stanje, ko je zavarovalna vsota višja od vrednosti zavarovane stvari: *Pri podzavarovanju je zavarovalna vsota sklenjena na nižjo vrednost, kot je vrednost nepremičnine, pri nadzavarovanju pa je glede na vrednost nepremičnine previsoka* **E** (↑)nad... + (↑)zavaróvanje

nagibni^(SSK) -a -o prid. (ĩ)

nagibni vlák -ega -a m (ĩ, â) vlak z nagibnim sistemom, ki omogoča, da se zgornji del vagona nagne za osem stopinj: *medmestni nagibni vlak; Nagibni vlak, ki mu Italijani pravijo pendolino, je uporaben tudi za dosedanje, ne posebej prilagojene proge*

naglasoslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za naglasoslovje; akcentolog: *Naglasoslovec je v razpravi proučil aktualna vprašanja slovenskega pravečja* **E** ↑naglasoslóvec

naglasoslóvje -a s (ô) veda o naglasu; akcentologija^(SSK): *Ob njegovem strokovnem delu pri slovarju knjižnega jezika so nastale številne razprave s področja dialektologije, zgodovine jezika in naglasoslovja* **E** (↑)naglâs + tvor. od steslov. slovo 'beseda'

naglasoslóvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za naglasoslovje; akcentologinja: *Naglasoslovka se trenutno posveča problematiki govorjenih knjižnih besedil* **E** ↑naglasoslóvec

nahrbtnikar -ja m, člov. (f) popotnik, turist z nahrbtnikom: *potovati kot nahrbtnikar; Mafijci pustijo nahrbtnikarje, simbol nizkocenovnega potovanja, pri miru, saj jim tistih nekaj dolarjev, ki bi jih ukradli popotniku, ne bi dosti pomagalo* **E** (↑)nahrbtnik

naiva -e ž (î) pog. likovna umetnost, ki navadno ne temelji na akademski izobrazbi in ne upošteva realnih, razumskih razmerij med likovnimi sestavinami: *mojstri klasične naive; slika v stilu naive; Njegovo slikarstvo je nekakšna mešanica nadrealizma, kubizma in ruske naive, zavita v pisan papir ruske magije* **E** ← nem. *naive* (*Kunst*) 'naivna (umetnost)' iz (↑)naiven

náj ^(SSKJ) -- v prid. rabi (â) pog. ki ima zaželeno lastnost, kakovost v največji meri: *Pesem je bila razglašena za naj skladbo festivala* – glej tudi naj... **E** (↑)náj...

náj... ^(SSKJ) in **náj...** ^(SSKJ) predpona v sestavljenkah (â; â) za izražanje najvišje stopnje zaželene lastnosti, kakovosti tega, kar je pomen osnovne besede: *najkulturnik; Britanska prestolnica je že sicer noro živahno, bleščeče in sploh najmesto, pred božičem pa je dogajanje še bolj razgibano* – glej tudi naj **E** = stcslov. *nai-*, hrv., srb., nar. rus., češ. *naj-* iz (↑)na + pslov. členek *i

najdestinacija -e in **náj** destinacija -- -e ž (â-â; â, â) zelo cenjen ciljni kraj za različne dejavnosti: *turistična najdestinacija; Portugalsko glavno mesto so postavili na vrh desetih najdestinacij* **E** (↑)náj... + (↑)destinacija

najpopévka -e in **náj** popevka -- -e ž (â-ê; â, ê) najboljša, zmagovita popevka: *izbor najpopevke; Prihodnje leto se bo za naslov najpopevke Evrovizije potegovalo 38 držav, med njimi tudi Slovenija* **E** (↑)náj... + (↑)popevka

na kíp prisl. (î) pog. zgoraj priprto: *Dolgotrajno prežračevanje na kíp je bistveno slabše in manj energetsko učinkovito* **E** (↑)na in *kíp* iz *kípiti* 'prevračati' ← nem. *kippen*

nakladáč ^(SSKJ) -a m, člov. (â) ekspr. kdor obširno in vsebinsko prazno govori: *Zagotovo nočem biti nakladač, ki govori tjavendan, da impresionira ljudi* **E** (↑)nakladati

nakladálka -e ž (â) traktorski priključek za nakladanje, prevažanje sena, krme: *nakladalka za seno; Nakladalko je mogoče sneti in enostavno ponovno priključiti na kateri koli traktor* **E** (↑)nakladati

nakládanie ^(SSKJ) -a s (â) ekspr. obširno in vsebinsko prazno govorjenje: *Če ste prepričani, da so vsi hvalospevi združenji prehrani le nakládanie, boste pač jedli, kot mislite, da je prav* **E** (↑)nakladati

nakládati ^(SSKJ) -am nedov. (â) ekspr. obširno in vsebinsko prazno govoriti: *Učil nas je izražati se transpa-*

rentno, jasno in stvarno, presojati logično in brez emocij, ne nakladati **E** iz *kládati* iz (↑)klásti

nakládni ^(SSKJ) -a -o prid. (â) ki je v zvezi z naklado publikacij: *najbolj nakladne knjige; Pravzaprav se o povsem natančnih nakladnih številkah literature za otroke ne moremo pogovarjati, ker statistični zavod že nekaj let tega podatka ne spremlja* **E** (↑)nakláda

nakládna revíja -e -e ž (â, î) revija, katere obstoj je odvisen od naklade: *Specializirane revije so težko nakladne revije*

nakládno písánje -ega -a s (â, â) pisanje, ki ima za cilj visoko naklado: *Za časopise je bistveno čim boljše obvladovanje nakladnega pisanja*

nakupovalíšče -a s (i) veliko omejeno območje z različnimi trgovinami, poslovalnicami, restavracijami; *nakupovalno središče* ^(SSKJ), šoping center: *odpreti nakupovališče; predmestno nakupovališče; mreža nakupovališč; V največjem slovenskem nakupovališču danes odpira vrata več novih trgovin, med njimi tudi popolne novinke na slovenskem trgu* **E** (↑)nakupováti

nalágati ^(SSKJ) -am nedov. (â) **1.** prenašati program, datoteko s pomnilniške naprave, omrežja v pomnilnik, na trdi disk računalnika, mobilnega telefona: *nalagati s spleta na računalnik; Delavce je treba vnaprej obvestiti, da ima podjetje možnost pregledovati vsebino diskov, zato naj zasebnih datotek ne nalagajo* **2.** ekspr. tvesti: *Nikar mi ne nalagaj teh filozofskih bedarij, ker vse to še predobro vem* **E** (↑)naložiti

nalóžbenica -e ž (ô) ekon. oseba, ustanova, organizirana skupnost, ki uporabi del na novo proizvedenih dobrin, sredstev za obnavljanje in povečevanje osnovnih sredstev in zalog: *vodilna tuja nalóžbenica; Madžarska naftna družba je z okoli 85 milijoni evrov nalóžb v Romuniji ena od desetih največjih tujih nalóžbenic v tej državi* **E** (↑)nalóžbenik

nalóžbenik -a m, člov. (ô) ekon. kdor uporabi del na novo proizvedenih dobrin, sredstev za obnavljanje in povečevanje osnovnih sredstev in zalog: *domači nalóžbenik; tuji nalóžbenik; zasebni nalóžbenik; Lastnik je resen nalóžbenik in bo začel sanacijo v najkrajšem času* **E** (↑)nalóžba

naložítí ^(SSKJ) -ím dov. (î i) **1.** prenesti program, datoteko s pomnilniške naprave, omrežja v pomnilnik, na trdi disk računalnika, mobilnega telefona; *prenaložiti (1): naložiti datoteko; naložiti pisave v tiskalnik; Dosežke in rezultate, ki so plod dela množice strokovnjakov, je mogoče v nekaj minutah priklicati iz medmrežja in naložiti v svoj računalnik* **2.** ekspr. natvesti: *Naložil jima je, da bi z njima rad napravil intervju, v stanovanje pa sta ga spustili, ker je hotel telefonirati* **E** (↑)ložiti

namizje ^(SSKJ) -a s (ī) navidezna delovna površina grafičnega uporabniškega vmesnika na računalniškem zaslonu z ikonami; desktop: *shraniti datoteko na namizje; različica slovenskega namizja; do-stop do namizja na daljavo; Površini zaslona, kjer je grafično predstavljeno celotno okolje, rečemo namizje (desktop) E iz na mizi*

namiznozaložniški -a -o prid. (ī-ī) ki se nanaša na pripravo besedil za tiskanje z uporabo osebnega računalnika: *namiznozaložniška funkcija; V namiznozaložniških programih lahko tiskamo vsako barvo posebej E iz namizni založnik*

nánodélec -lca m (â-ē) delec, velik od ene milijardinke do ene milijoninke metra: *razbiti snov na nanodelce; srebrni nanodelci; Med običajnim bliskom, ki zadene zemljo s kremenom, to je silicijevim dioksidom, v bližini drevesa, naj bi nastali drobni delci silicija, tako imenovani nanodelci E (†) náno... + (†)délec*

nánométrski -a -o prid. (â-é) ki se nanaša na milijardinko metra: *nanometrski natančnost; delci nanometrskih velikosti; Študij materialov nanometrskih razsežnosti zahteva uporabo visokoločljivostne elektronske mikroskopije E iz nánométer iz (†) náno... + (†)méter*

nánotehnologija -e ž (â-ī) tehnologija, ki se ukvarja z raziskovanjem, ustvarjanjem miniaturnih predmetov v razsežnostih milijardink metra: *razvoj nanotehnologije; industrijska uporaba nanotehnologije; Nanotehnologija pomeni revolucijo pri odkrivanju in zdravljenju bolezni ter je nedvomno znanost za tretje tisočletje E ← agl. nanotechnology iz (†)náno... + (†)tehnologija*

nánoznánost -i ž (â-á) znanost o stvareh, pojavih v razsežnostih milijardink metra: *dosežki na področju nanoznanosti; Osnovali so študij nanoznanosti in nanotehnologije, študij novih medijev in e-znanosti E (†)náno... + (†)znánost*

napajálnik ^(SSKJ) -a m (â) elektr. električna naprava, ki dovaja električno energijo enemu ali več porabnikom, navadno s pretvarjanjem ene oblike električne energije v drugo ali kake druge vrste energije v električno: *priključiti napajalnik; vgrajeni napajalnik; zunanji napajalnik; Prvi osebni računalniki so imeli le en ventilator, ki je hladil napajalnik E (†) napájati*

napenjálni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

napenjálna rjúha -e -e ž (â, ú) rjuha z elastiko ob robovih, ki se napne, razpne čez vzmetnico: *napenjalne rjuhe iz frotirja; Imam dva kompleta prevlek in napenjalno rjuho*

napíhati ^(SSKJ) -am dov. (í) pog. doseči določeno stop-

njo vsebnosti alkohola v izdihnjem zraku pri preizkusu z alkoktestom: *Če voznik napiha znatno preveč, ga morajo policisti po zakonu pospremiti v ustrezne prostore za treznjenje E (†)píhati*

napízđiti -im dov. (ī ī) vulg. zelo grobo, glasno ozmerjati, ošteti: *Ne moreš kar napízđiti človeka, če ni nič kriv E †pízđiti*

naplávati se -am se dov. (â) zadovoljiti svojo potrebo, željo po plavanju: *naplavati in nasončiti se; Zvečer v vodi preživijo uro in pol: to je ravno dovolj, da se ohladijo, naplavajo in načofotajo E (†) plávati*

napolnítí ^(SSKJ) in napólniti ^(SSKJ) -im [napoɥniti] dov. (ī; ó ó)

napolnítí si baterije -im -- -- in napólniti -im dov. (ī, ī; ó ó) ekspr. dobiti, pridobiti si novih moči, energije: *Napolnite si baterije, a ne samo s poležavanjem, temveč bodite kar se da aktivni*

napótni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z napotitvijo: *napotna ambulanta; Kljub napotni diagnozi, da gre verjetno za raka, histološkega izvida odvzetega tkiva ni dobila skoraj pet mesecev E (†)napotíti*

napótni zdravnik -ega -a m, člov. (ô, í) zdravnik, ki pacienta napoti na nadaljnje preiskave, zdravljenje: *Izvajanje storitev napotnega zdravnika je praviloma časovno omejeno in vezano na napotitev osebnega zdravnika*

napovedljivost -i ž (í) lastnost, značilnost napovedljivega: *napovedljivost vremena; Osebnost običajno razumemo kot določeno pravilnost, napovedljivost v ravnanju, občutkih in razmišljanjih, ki so značilne za posameznike E (†)napovedljív*

napóvednik ^(SSKJ) -a m (ô) 1. kratka radijska, televizijska oddaja, ki opozarja na izbrane oddaje, prireditve: *filmski napovednik; napovednik kulturne oddaje; Kot ste lahko videli in slišali v izjavi v napovedniku oddaje, bomo najprej govorili o precej občutljivi temi, o tem, koliko delajo naši zdravniki* 2. kratka predstavitev česa kot opozorilo na predstavljeno sploh: *festivalski napovednik; Projekt je še v izdelavi in za zdaj si lahko ogledate le napovednik E (†)napóved*

napréđni ^(SSKJ) -a -o prid. (ē)

napréđno iskánje -ega -a s (ē, â) ena od možnosti računalniškega iskanja podatkov, ki ustrezajo specifičnim, navadno sproti določanim, iskalnim kriterijem: *vmesnik za napredno iskanje; Napredno iskanje omogoča izdelavo iskalnih meril na podlagi datuma, imena, velikosti datoteke*

napréđovali -a -o prid. (ē) ki se nemoteno razvija, navadno brez možnosti zamejitve: *napréđovali*

aids; napredovali rak; lokalno napredovali tumor; Pri napredovali boleznih se pojavijo bolečine v zgornjem delu trebuha, zlatenica, zaprtje in driske **E** (†) napredovati

naratologija -e ž (î) **1.** veda o pripovedovanju, pripovedi: *Delu, namenjenemu zlasti študentom, je dodan tudi seznam ključnih pojmov naratologije* **2.** pripovedovanje, pripoved; naracija^{SSKJ}: *Flashback je bržkone edini prijem iz filmske naratologije, ki ga scenarist uporablja* **E** ← agl. *narratology* ← frc. *narratologie* iz lat. *narrātus* 'pripovedovan' + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

naratolóški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na naratologijo: *V romanu se, z uporabo naratološkega trika, odvije pripoved v nasprotni smeri, v smeri od junakove smrti k njegovemu rojstvu* **E** ↑naratologija

narávní^{SSKJ} -a -o prid. (â) **narávná dedíščina** -e -e ž (á, ě) neokrnjena narava, ki jo narod, človeštvo prevzame od prejšnjih generacij: *svetovna naravna dediščina; varstvo naravne dediščine; Kulturni turizem je v porastu, številni turisti si počitniško območje izberejo prav zaradi kulturne in naravne dediščine*

naravovárstveni^{SSKJ} -a -o prid. (â) **naravovárstvena policija** -e -e ž (â, î) organ nadzora in varstva pred škodljivimi in nevarnimi posegi v naravo: *Naravovarstvena policija je pregledala nekatere od številnih sladkovodnih želv, ki so jih zasegli divjim lovcem*

naravovárstvenica -e ž, člov. (â) ženska, ki si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo narave; okoljevarstvenica: *Čeprav je poklicna državna naravovarstvenica že pred več kot desetletjem opozarjala na škodljive vplive in posledice neurejenega plezalstva, pristojno ministrstvo ni storilo praktično ničesar* **E** ↑naravovarstvenik

naravovárstvenik -a m, člov. (â) kdor si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo narave; okoljevarstvenik: *nasprotovanje naravovarstvenikov; Naravovarstveniki se zavzemajo za ohranitev tradicionalnega kmetovanja* **E** ↑naravovarstvo

naravovárstvo -a s (â) **1.** dejavnost, prizadevanje za varstvo narave: *ukvarjati se z naravovarstvom; naloge naravovarstva; predstavniki društva za naravovarstvo; Slovensko naravovarstvo je desetletja delovalo kot spomeniška služba v duhu doktrine o naravni dediščini* **2.** člov. naravovarstveniki: *protesti naravovarstva; Če zmaga gospodarstvo, je narava prizadeta, če zmaga naravovarstvo, je narava rešena* **E** iz *várstvo naráve*

narečjeslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za narečjeslovje; dialektolog^{SSKJ}: *Fran Ramovš, sloven-*

ski jezikoslovec, narečjeslovec in imenoslovec, se je rodil 14. septembra 1890 in umrl 16. septembra 1952 **E** (†)narečjeslójve

narečjeslójvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za narečjeslovje; dialektologinja: *Kot narečjeslovko me je zanimalo tudi krajevno oz. regionalno razlikovanje, zato sem poskušala opozoriti na različnost(i) ljudskega izročila v slovenskem etničnem prostoru* **E** ↑narečjeslójvec

narečjeslójvni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z narečjeslovci ali narečjeslovjem; dialektološki^{SSKJ}: *Prvi veliki slovenski dialektolog je bil Fran Ramovš, ki je ob številnih krajših razpravah v času med obema vojnama napisal temeljna narečjeslovna dela in izdelal načrt za slovenski lingvistični atlas* **E** (†)narečjeslójve

narekóválnik -a m (â) električna priprava za zapisovanje in reprodukcijo govornjenih besed; diktafon^{SSKJ}, snemalnik (2): *Vklopil je narekóválnik, v katerega je prejšnjo noč ubesedil še eno pesem, in se poslušal* **E** (†)narékóvatí

nárkič -a m, člov. (â) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu kdor je zasvojen z mamili; mamilar^{SSKJ}, narkoman^{SSKJ}, drogeraš, drogiranec, džanki, fiksar, mamilaš, zadrogiranec: *Sredi dneva mi je narkič vlomil v avto, seveda tako, da mi je razsul steklo na levih vratih* **E** ← hrv., srb. *narkič* iz (†)narkomán

nárko -- v prid. rabí (â) pog. ki se nanaša na ukvarjanje z mamili, zlasti z uživanjem, razpečevanjem: *narko scena; narko mafija; Pomurski policisti so razkrinkali narko združbo* – glej tudi *nárko...* **E** skrajšano iz (†)narko(mánski)

nárko... prvi del zložen (â) ki se nanaša na ukvarjanje z mamili, zlasti z uživanjem, razpečevanjem: *narkomafija; narkoscena; narkotest* – glej tudi *nárko* **E** ↑nárko

narkolepsija -e ž (î) med. nevrolóška bolezen z motnjo spanja, ki se kaže v napadih nepremagljive potrebe po spanju sredi dneva: *zdravljenje narkolepsije; Zdravniki narkolepsije ne morejo pozdraviti, vendar je z zdravili – s poživilni in antidepresivi – mogoče ublažiti tegobe* **E** ← nlat. *narcolepsia* iz gr. *nárkē* 'omamljenost' + tvor. od *lēpsis* 'napad'

nárkomáfija -e in *nárko máfija* -- -e ž (â-ê) tajna teroristična, kriminalna organizacija, ki se ukvarja z ilegalno trgovino z mamili: *Policijski podatki ne povedo, koliko umorov in ubojev je treba pripisati političnemu nasilju, koliko spopadom med državnim aparatom in gverilo in koliko obračunom z narkomafijo* **E** ↑nárko... + (†)máfija

nárkoscéna -e in *nárko scéna* -- -e ž (â-ê) pog. področje udejstvovanja in uveljavljanja ilegalne tr-

govine z mamili: *Narkoscena je zlasti zaživela v nočnih lokalih, kjer je bilo mogoče mamila naročiti skupaj s pijačo* **E** ↑nárko... + (↑)scéna

nárkotést -a in nárko tést -- -a m (â-ê) preveritev vsebnosti narkotikov v organizmu: *Narkotest je potrdil, da je oseba pod vplivom narkotikov* **E** ↑nárko... + (↑)tést

národnostnik -a m, člov. (â) pog. poslanec madžarske, italijanske narodne skupnosti v slovenskem parlamentu: *Narodnostnika sta glasovala za novele zakona* **E** (↑)národnost

narodotvórní -a -o prid. (ô) ki ima sposobnost ustvarjati, vzdrževati narodno zavest, občutek pripadnosti določenemu narodu: *narodotvorna misel; narodotvorna politika; narodotvorna zavest; Politika se ne zaveda dovolj narodotvorne vloge slovenskega jezika* **E** (↑)národno... + (↑)tvóren

narójèni ^(SSKJ) -a -o prid. (é) izvorni, podedovani: *narojeni pesniški dar; Pokončno sprejemanje lastne (narojene) dediščine je trdno izhodišče za uveljavljanje odprtosti in strpnosti do posebnosti in dediščin drugih posameznikov in narodov* **E** (↑)narodíti

narójènost -i ž (é) dejstvo, da je kdo kje rojen: *skupna narojenost; Tudi Kosovelu je bilo jasno, da narodnost ni samo narojenost in celo ne samo kulturna narejenost, temveč je to tudi razsežnost duha* **E** ↑narójèni

nasélbinski ^(SSKJ) -a -o in naselbínski ^(SSKJ) -a -o prid. (ê; î) **nasélbinsko imé** -ega -na in naselbinsko -ega s (ê, ê; î) poimenovanje naselja: *Logarska Dolina je lahko naselbinsko ime (ime naselja), zato pišemo vse z veliko*

nashi ↑náši

naslòvje -a s (ô) skupina naslovov, naslovi: *Ljudje smo takšni, da naš pogled najprej pritegnejo fotografija in naslovje, šele nato se lotimo prebiranja člankov* **E** (↑)naslòv

naslovljív -a -o prid. (î í î) rač. iz katerega lahko procesor prebere ali vanj zapiše podatek: *Piksel predstavlja najmanjšo naslovljivo enoto slike, ki se jo lahko prebere ali nariše* **E** (↑)naslovíti

naspídíran -a -o prid. (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** zelo živahen, dejaven: *Ko ima veliko dela in je naspídírana, ji sploh ni do hrane, na potovanjih pa, ko tempo malo popusti, se vedno zredi* **2.** v katerem si stvari hitro sledijo: *Grozljiva, a v današnjem naspídíranem, razrvanem svetu na žalost zelo pogosta tematika: o otrocih, ki se trpinčijo* **E** ↑naspídírati

naspídírati -am dov. (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu povzročiti, da postane kdo bolj živahen, dejaven:

Zanima me, ali te zeleni čaj res naspídíra **E** iz spídírati iz ↑speed

naspřéjati -am dov. (ê) s pršenjem nanesti, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj; napřšiti ^(SSKJ): *Po rekonstrukciji dlani so zdravniki celice darovane kože naspřejali na prste // narisati, zlasti grafit, s sprejem na kaj: Aktivistu se je po dveh urah plavanja v temi uspelo prebiti do oporišča in na eno izmed podmornic naspřejati pomenljiv napis* **E** ↑spřéjati

náši -ja in nashi -ja čit. [náši] m (â) azijska hruška, po obliki podobna jabolku: *Náši je vrsta hruške, zato potrebuje podobne razmere za rast kot naše hruške, denimo dobro odcedna tla z dovolj vode* **E** ← agl. nashi ← jap. nashi 'hruška'

nášost -i ž (â) **1.** ekspr. privrženost, somišljeništvo: *V gospodarstvu se bodo dolgoročni učinki menjav, pri katerih je imela našost prednost pred kvaliteto, šele pokazali* **2.** kar kdo prepozna kot svojino, značilnost skupnosti, kateri pripada: *Nacionalne identitete kot skupka vsebinskih lastnosti, ki bi zagotavljal našost kulturne produkcije v Sloveniji, ni smiselno iskati* **E** (↑)náš

našpònan -a -o prid. (ô) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** napet, nategnjen: *našponan jermen; Na stara leta se bo lahko hvalila, kako lepo postavo in našponano kožo je imela* **2.** ki je v stanju razvnetosti, vznemirjenosti: *Pričakovanja za drugi album so bila našponana do skrajne možne točke* **3.** zvišan, dvignjen, povečan: *V državah, kjer imajo cene tobacnih izdelkov zelo našponane, se hitro razvija tihotapljenje cigaret iz dežel, kjer so ti izdelki poceni* **4.** ki ima, vsebuje veliko točk, sestavin: *našponan program; Bolj našponan urnik bi verjetno sploh ne bil več izvedljiv* **E** ↑našpònati

našpònati -am dov. (ô) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** napeti, nategniti: *našponati vrv; Ploščo je premazal z lepilom, nanj našponal svilo in dal sušiti* **2.** zvišati, dvigniti, povečati: *našponati ceno; našponati ritem; našponati vrtljaje; Svetloba je sila porazna, sam bi zato pretvoril v črno-belo in našponal kontraste // izkoristiti, izrabiti vse razpoložljive možnosti: Našponali so urnik, kolikor se je dalo* **3.** povzročiti visoko stopnjo čustvene vznemirjenosti: *našponati sceno; V polurnem nastopu je dodobra našponal slovensko mladino* **4.** prevarati: *Našponal jih je, da se je zaletel v podboj vrat, kar so mu vsi verjeli* **E** ↑špònati

natèg ^(SSKJ) -éga m (è ê) pog. dejanje, s katerim kdo zavede koga v zmoto, zlasti z namenom, da se okoristi; goljufija ^(SSKJ), prevara ^(SSKJ): *finančni nateg; Ko spoznajo, da gre zgolj za nateg, je že zdavnaj prepozno* **E** nategniti

nativni -a -o prid. (ī) **1.** ki je tak po naravi, izvoru: *nativni ljudje; nativna ljudstva; Od nas so tako kot toliko nativnih ljudstev dobili naše najslabše: boleznī, egoizem, pohlep, zahrbtnost, sprenevedanje, agresivnost, prostitucijo, zapijanje in tako naprej* **2.** ki ni umetno spremenjen: *Iz vzorca naredimo nativni preparat in mikroskopiramo* **E** ← agl. *native* ← frc. *natif* ← lat. *nātīvus* 'naraven, neizumetničen' iz *nātus* 'rojen'

nátosképtik -a m, člov. (â-ê) kdor ima odklonilen, skeptičen odnos do zveze NATO: *biti natoskeptik; Ostaja natoskeptik, dokler nekdo natančno ne pove, kolikšni so stroški in kolikšne koristi, in ga z argumenti prepriča* **E** po agl. kratici NATO za *N(orth) A(tlantic) T(reaty) O rganization* 'Organizacija severnoatlantskega sporazuma' + (†)sképtik

nátovec -vca m, člov. (â) **1.** član, pripadnik vojske zveze NATO: *najsodobneje oboroženi natovci; sprejem natovcev; Vojaki osvobodilne narodne vojske so natovcem izročili 1000 kosov različnega orožja* **2.** privrženec zveze NATO ali vstopa vanjo: *Domači in tuji natovci naj uvidijo, da se slovensko ljudstvo tem vezavam ne priključuje navdušeno vriskajoč* **E** po agl. kratici NATO za *N(orth) A(tlantic) T(reaty) O rganization* 'Organizacija severnoatlantskega sporazuma'

nátovski -a -o prid. (â) ki se nanaša na zvezo NATO: *natovski vojaki; natovska letala; natovsko oporišče; Podobno kakor drugim kandidatkam so diplomati natovskih držav tudi Sloveniji priporočili stvarno postavljanje ciljev in razumno uporabo sredstev* **E** po agl. kratici NATO za *N(orth) A(tlantic) T(reaty) O rganization* 'Organizacija severnoatlantskega sporazuma'

naturopát -a m, člov. (â) kdor zdravi z naturopatijo: *zdravnik in naturopat; Telo je samo sebi najboljši zdravilec, trdijo naturopati oziroma zagovorniki naravne medicine* **E** ← agl. *naturopath* k †naturopatija

naturopatija -e ž (ī) metoda zdravljenja na osnovi predpostavljjanja, da je v telesu samozdravilna moč, ki vzpostavlja, vzdržuje in vrača zdravje: *osnove naturopatije; Oba sta v zadnjih nekaj letih preživelata raka in zato želita razširiti ponudbo terapij, kot so naturopatija, joga in meditacija* **E** ← agl. *naturopathy* iz (†)natúra + tvor. od gr. *páthos* 'občutenje, trpljenje, bolezen'

natúrščica -e ž, člov. (û) nepoklicna, nešolana igralca, režiserka: *V filmu je v glavni vlogi debitirala naturščica, sicer študentka komunikologije* **E** †natúrščik

natúrščik -a m, člov. (û) nepoklicni, nešolani igra-

lec, režiser: *Filma sta režirala naturščika, človeka, ki se obrti nista učila na pristojnih institucijah* **E** ← rus. *natúrščik* iz (†)natúra

navedénka -e ž (é) bibliografska enota, iz katere je avtor dobil podatke: *seznam navedenk; Kratek seznam knjig in člankov o lektoriranju je naveden v sklepnem razdelku Izbrane navedenke* **E** (†)navésti

navezoválen -lna -o prid. (â) ki se navezuje: *V tej pesmi je pesnik tradicionalen in motivno navezovalec na ljudsko slovnost* **E** (†)navezováti

navezoválna césta -e -e ž (â, é) promet. cesta, rezervirana za motorna vozila, ki določen kraj, določeno področje povezuje z avtocesto ali obvoznico: *Zdaj smo pred gradnjo avtoceste in navezovalne ceste nanjo*

navídezni ^{SSK1} -a -o prid. (ī)

navídezna resničnost -e -i ž (ī, ī) posnemanje stvarnega okolja z računalniškimi napravami; virtualna realnost, virtualna resničnost: *Precej upov vzbujajo združevanje videokonferenčne tehnologije z navidezno resničnostjo, pri čemer se sogovornika ne le poslušata in gledata, temveč sobivata v istem računalniško ustvarjenem navideznom prostoru*

navigácija ^{SSK1} -e ž (â) **1.** iskanje in izbira določene funkcije v menijih elektronskih naprav: *preprosta navigacija; Navigacija po menijih in postavkah na zaslonu je olajšana, saj si pri tem navadno pomagamo z daljinskimi upravljalnikom* **2.** sistem navigacijskih satelitov, postaj in elektronskih navigacijskih pripomočkov, ki omogoča določanje položaja vozil in njihovo vodenje v določeni smeri: *Vsak satelit je opremljen z atomsko uro, ki je ključnega pomena za navigacijo* **E** ← nem. *Navigation*, agl. *navigation* ← lat. *nāvīgātīō* 'plovba' iz *nāvis* 'ladja'

navigátor ^{SSK1} -ja m (â) elektronski navigacijski pripomoček, ki od satelitov prejema podatke za izračunavanje zemljepisne širine, dolžine, nadmorske višine in lastne hitrosti: *ročni navigator; Večina cestnih navigatorjev ima prednaloženo kartografijo Evrope s Slovenijo* **E** ← nem. *Navigator*, agl. *navigator* ← lat. *nāvīgātor* 'mornar, pomorščak' iz *nāvīgāre* 'pluti' iz *nāvis* 'ladja'

navijáčica -e ž, člov. (â) **1.** ženska, ki ob tekmah s klici, ploskanjem spodbuja eno izmed moštev ali posameznega tekmovalca: *glasna navijačica; klubska navijačica; Manjša skupina danskih navijačic je izbrala igralce, ki so jim najbolj padli v oči* **2.** pripadnica organizirane skupine deklet, ki na tekmah z vzklikanjem, petjem in plesom spodbuja eno izmed moštev: *V odmoru, ko so za nadaljeva-*

nje tekmovanja pripravljali led, se jim je pridružil še kakšen ducat nizozemskih navijač v oranžnih dresih, ki so skušale publiko spodbuditi, da bi pela in ploskala **3.** ekspr. navdušena privrženka: *Na dirkah me spremlja, ker je moja največja navijačica* **E** (↑)navijáč

navijaštvo -a s (á) **1.** dejavnost navijačev: *nogometno navijaštvo*; *Navijaštvo se je pričelo razvijati v začetku 20. stoletja v ZDA, ki so še danes glavna avtoriteta na tem področju* **2.** ekspr. navdušena privrženost: *očitati komu navijaštvo*; *politično navijaštvo*; *Pretirana gorečnost in navijaštvo lahko preideta v hujskaštvo, vse do pravega netenja medčloveškega sovraštva, nestrpnosti, diskriminacije – nasprotja demokracije* **E** (↑)navijáč

NBA-jevec -vca [enbeájevéc in enbeájevéc] m, člov. (á) član ameriške košarkarske lige NBA; enbeajevec: *nekdanji NBA-jevec*; *Reprezentančni zdravnik je po pregledih na ljubljanski kliniki odredil, da bo naš NBA-jevec nekaj dni okreval pod vodstvom fizioterapevta* **E** po agl. kratici *NBA* za *N(ational) B(asketball) A(sociation)* 'nacionalna košarkarska zveza'

neákcija -e ž (ě-á) kar je nasprotno, drugačno od akcije: *Nevarnost akcije je velika, nevarnost neakcije pa še večja* **E** (↑)ně... + (↑)ákcija¹

neatestirani -a -o prid. (ě-î) ki nima atesta: *neatestirani izdelek*; *neatestirana naprava*; *Zelo radi se vnamejo adventni venčki, na katerih ljudje pozabijo upihiniti sveče, ko odidejo od doma, velikokrat pa zaradi kratkega stika zagorijo tudi novoletne jelke, okrašene z neatestiranimi lučkami* **E** (↑)ně... + (↑)atestirati

neavtorizirani -a -o prid. (ě-î) **1.** ki ni avtoriziran, potrjen: *neavtorizirani intervju*; *neavtorizirana izdaja*; *Minister z obžalovanjem ugotavlja, da je bil objavljen neavtorizirani, delovni osnutek besedila, izjave, iztrgane iz konteksta uradnega pogovora* **2.** nepooblaščen: *Pomembni podatki kljub naporom hitro pridejo v roke neavtoriziranim osebam* **E** (↑)ně... + (↑)avtorizirati

nebesédni -a -o prid. (ě-ě) ki za izražanje ne uporablja besed; neverbalni: *nebesedno sporazumevanje*; *Ko avtorica piše o pomenu pogovora z otrokom, ne poudarja le besedne, ampak tudi nebesedno komunikacijo* // ki ni v zvezi z besedo, besedami: *nebesedna sestavina*; *nebesedna zveza*; *Tudi nebesedni znaki so pomemben sestavni del medčloveške komunikacije* **E** (↑)ně... + (↑)beséden

nečiljni -a -o prid. (ě-î) ki nima cilja: *Pri nekaterih avtistih so prisotne nevrološke motnje in motnje gibanja (tiki, nehoteni nečiljni sunkoviti gibi)* **E** (↑)ně... + (↑)čiljen

nečlánstvo -a s (ě-â) dejstvo, da kdo ni član organizacije ali društva: *nečlanstvo v Evropski uniji*; *Ni mogoče izračunati ne stroškov članstva ne stroškov nečlanstva v Natu, saj ni mogoče dovolj natančno predvideti razvoja mednarodnih dogodkov* **E** (↑)něčlán

nederlandistika -e ž (i) veda o nizozemskem jeziku in književnosti: *Njuni veličanstvi sta se nato v švedščini pomenkovali z nekaj deset študenti od delka za germanistiko, nederlandistiko in skandinavistiko na ljubljanski filozofski fakulteti* **E** ← nem. *Nederlandistik*, agl. *nederlandistics* iz niz. *Nederland* 'Nizozemska'

nedobesédni -a -o prid. (ě-ě) ki ni dobeseden: *nedobesedni navedek*; *nedobesedni prevod*; *V strokovnih virih je nedobesedno povzemanje prevladujoč način poročanja* **E** (↑)ně... + (↑)dobeséden

nedresirani -a -o prid. (ě-î) ki ni dresiran: *Dresirani kot nedresirani konji se pasejo, valjajo po blatu, se drgnejo ob drevice, so povsem naravni* **E** (↑)ně... + (↑)dresirati

nedrséči -a -e prid. (ě-ě) **1.** ki ne drsi: *čevlji z nedrsečim podplatom*; *Ohišje je izdelano iz kovine in ni obdano z nedrsečim materialom* **2.** na katerem ne drsi: *nedrseča keramika*; *Obnovili so cestišče in ga preplastili z nedrsečim asfaltom, na novo so uredili celotno komunalno infrastrukturo, napeljali optični kabel in plinsko napeljavo* **E** (↑)ně... + (↑)drséti

negatívec -vca m, člov. (î) pog. **1.** literarna, filmska oseba s slabimi, nesprejemljivimi lastnostmi: *filmski negativec*; *vloga negativca*; *Od nekdanj sem si želel igrati negativca, ker sem od starejših kolegov slišal, da je to najzabavnejši tip vloge, ki vam dovoli, da se kot igralec povsem sprostiti* **2.** človek s slabimi, nesprejemljivimi lastnostmi: *Preprosti ljudje, ki se ne razumejo v skrivnosti podjetništva, imajo te ljudi za negativce, ki gledajo le na svoje koristi in jim ni prav nič mar družba kot celota* **E** univerbizirano iz *negativen lík, člòvek*

negatívni ^{SSKJ} -a -o in **negatívni** ^{SSKJ} -a -o prid. (ě; î)

négativna lista -e -e in **negatívna** -e ž (ě; î; î) **1.** seznam zdravil, ki jih mora uporabnik plačati brez nadomestila zavarovalnice: *samoplačniška negativna lista*; *Glede na potrebe in izkušnje je povsem nerazumljivo, da je to zdravilo uvrščeno na negativno listo* **2.** seznam česa neugodnega: *Področje kozmetike je dokaj dobro zakonsko urejeno, saj pozitivna lista določa, kaj in koliko česa sme neki izdelek vsebovati, na negativni listi pa so snovi, ki se v kozmetiki ne smejo pojaviti*

nëgazirani -a -o prid. (ë-î) ki mu ni dodan ogljikov dioksid: *negazirana pijača; Najbolj priporočljiva sta kakovostna negazirana ali mineralna voda in kakršnen koli sok brez dodanega sladkorja* **E** (†)nè... + (†)gazirati

nëgledljiv -a -o prid. (ë-î ë-î ë-î) **1.** ki ni prijeten za gledanje: *negledljiv film; negledljiva predstava; Tekma je postala negledljiva* **2.** ki ga ni mogoče gledati: *Še preden bodo kasete postale negledljive, jih bo treba presneti na katerega od digitalnih nosilcev* **E** (†)nè... + (†)gledljiv

nëgoválni ^{SSKJ} -a -o prid. (â) **(â, î)**

nëgovalna bolnišnica -e -e [bojnišnica] ž (â, î) bolnišnica za ljudi s potrebo domskega varstva, ki se morajo rehabilitirati po odpustu iz bolnišnice: *mesna negovalna bolnišnica; Negovalne bolnišnice lahko ponudijo le začasno namestitev ljudem, ki potrebujejo rehabilitacijo v primeru težke in kratke bolezni*

nëgovalna kozmetika -e -e ž (â, ê) sredstva za nego kože, zlasti na obrazu, in las: *naravna negovalna kozmetika; Za mladosten videz naj ne bi zadoščala le zdrava prehrana, potrebujete tudi negovalno kozmetiko, obogateno z naravnimi sestavinami*

nëimétnik -a m, ðlov. (ë-ê) kdor ni imetnik: *neimétnik internetnega naslova; neimétniki odgovornosti; Neimétnik letne karte lahko rezervacijo ter plačilo uporabe igrišča in igralnine opravi pri enem od zadolženih predstavnikov kluba* **E** (†)nè... + (†)imétnik

nëinstitucionalni -a -o [neinstitucionalni] prid. (ë-â) ki ni vezan na institucijo: *neinstitucionalna kultura; neinstitucionalna umetniška ustvarjalnost; neinstitucionalno gledališče; Zagnanost, ambicioznost, krepko mero poguma, morda tudi prepričanje o lastnem kulturnem poslanstvu – vse to nedvomno potrebuje manjša, novejša, neinstitucionalna založba* **E** (†)nè... + (†)institucionalen

nëinvazíven -vna -o prid. (ë-î) med. **1.** ki se nanaša na bolezensko dogajanje, ki ne vdre v obdajajoče tkivo: *neinvazivni rak dojki; neinvazivni tumor; Neinvazivne vrste raka so danes že popolnoma ozdravljive* **2.** ki se nanaša na način preiskovanja, zdravljenja, pri katerem ne pride do prodora v telo z instrumentom: *neinvazivna preiskava; neinvazivna terapija; Danes je tehnika prav revolucionarno napredovala, tako da lahko na neinvazivni način gledamo žilo v treh dimenzijah* **E** (†)nè... + †invazíven

nëionizirajóč -a -e [neijonizirajoč] prid. (ë-ö ë-ö ë-ö) fiz. ki ne ionizira: *elektromagnetni neionizirajoči spekter; Največji naravni vir neionizirajočega se-*

vanja je sonce, najpogostejši umetni viri pa so daljnovodi, gospodinjske naprave, radijski in televizijski oddajniki, mobilni telefoni, radarji **E** (†)nè... + (†)ionizirati

nëionizirani -a -o [neijonizirani] prid. (ë-î) ki ne vsebuje ionov: *neionizirani plin; Znanstveniki še nimajo nedvoumnih odgovorov, ali električna in magnetna polja ter neionizirana sevanja neugodno vplivajo na ljudi, živali in rastline* **E** (†)nè... + (†)ionizirati

nëjéščost -i ž (ë-é) lastnost neješčega človeka ali živali; neješčnost ^{SSKJ}: *neješčost in utrujenost; Zavračanje hrane, izbirčnost, neješčost in prevelika ješčost so pogoste težave otrok v predšolski dobi* **E** (†)nëjéšč

nëkadilski -a -o [nekadijski] prid. (ë-î) ki se nanaša na nekadilce ali nekajenje: *nekadilski lokal; nekadilski prostor; V restavracijah so nekadilske in kadilske sobe, v pisarnah pa se sodelavci dogovarjajo, ali bodo kadili ali ne* **E** (†)nè... + (†)kadilski

nëkajénje -a s (ë-ê) stanje brez kajenja: *odločiti se za nekajenje; svetovni dan nekajenja; spodbujanje nekajenja; V Evropi in svetu je rak debelega črevesa po razširjenosti na drugem mestu, v nekaterih severnoameriških državah, tam, kjer so z nekajenjem omejili pljučnega raka, pa celo na prvem* **E** (†)nè... + (†)kajénje

nëklimatizirani -a -o prid. (ë-î) ki nima klimatske naprave: *neklimatizirani javni promet; neklimatizirana stavba; Razmere za delo so bile zaradi neznozne vročine v neklimatiziranih prostorih absolutno neprimerne* **E** (†)nè... + tvor. od (†)klimatizirati

nëkoherénten -tna -o prid. (ë-ê) ki ni koherenten: *nekoherentna družba; nekoherentna politika; Študija je pokazala, da je v izbranih učbenikih za devetletko več pomensko nekoherentnega besedila kot v izbranih učbenikih za osemletko* **E** (†)nè... + (†)koherénten

nëkoheréntnost -i ž (ë-ê) lastnost, značilnost nekoherentnega: *nekoherentnost pravnega sistema; nekoherentnost zakona; Pomenska nekoherentnost otežuje razumevanje besedil* **E** †nëkoherénten

nëkompatibílen -lna -o prid. (ë-î) ki ni kompatibilen; nezdružljiv ^{SSKJ}, neskladen ^{SSKJ}: *nekompatibilna naprava; Nadomestili so nekompatibilno staro zakonodajo* **E** (†)nè... + (†)kompatibílen

nëkompatibilnost -i ž (ë-î) lastnost, značilnost nekompatibilnega; nezdružljivost ^{SSKJ}, neskladnost ^{SSKJ}: *komunikacijska nekompatibilnost; nekompatibilnost podatkov; programska nekompatibilnost strank; Razlike v uporabi informacijskih sistemov in uvaja-*

nju sodobnejših informacijskih tehnologij povzročajo nekompatibilnost med sistemi **E** †nèkompatibílen

nèkonsistènten -tna -o prid. (è-è) ki ni konsistenten: *nekonsistenten zakon; nekonsistentna politika; nekonsistentna trditev; Vladni model lastnínjenja je po njegovem mnenju popolnoma nekonsistenten* **E** (†)nè... + (†)konsistènten

nèkonsistèntnost -i ž (è-è) lastnost, značilnost nekonsistentnega: *opozoriti na nekonsistentnost; nekonsistentnost v zakonu; Vlada je v mnenju zapisala, da zakona zaradi nekonsistentnosti in premalo domišljenih rešitev ne more podpreti in da bo v najkrajšem možnem času pripravila svoj predlog sprememb zakona* **E** †nèkonsistènten

nèleposlòvni -a -o prid. (è-ò) ki nima lastnosti leposlovja: *neleposlovna knjiga; Napisal je tudi zbirko kratkih zgodb, pesmi, kritike in neleposlovna dela* **E** (†)nè... + (†)leposlòven

nèmatèrni -a -o prid. (è-â) ki ni materni; neprvi (2): *matèrni govorec govorec nematèrnega jezika; poučevanje slovenščine kot nematèrnega jezika; Monografija se v izhodišču ukvarja z vprašanjem prevodov v matèrni jezik, kar je ena od stalnic v znanstvenem prevodoslovnem razpravljanju* **E** (†)nè... + (†)matèren

nènalíčen -a -o prid. (è-í) ki ni nalíčen: *nenalíčna ženska; Če ste se odločili za močen odtènek rdečila, so lahko oči skoraj nenalíčne* **E** (†)nè... + (†)nalíčiti¹

néoavantgárda -e ž (è-â) zlasti v 50., 60. in 70. letih 20. stoletja umetnostno gibanje, ki izhaja iz tradicije avantgarde: *slovenska neoavantgarda; Večinska usmeritev neoavantgarde je v tem, da njeni protagonisti poizkušajo zabrisati mejo med umetnostjo in življenjem, med umetnostjo in znanostjo in med umetnostjo in filozofijo* **E** ← it. *neoavanguardia*, agl. *neo-avantgarde* iz (†)neo... + (†)avantgárda

nèobdávčenost -i ž (è-â) stanje neobdávčenega: *neobdávčenost obresti na bančne vloge; Neobdávčenost kapitálskih dobičkov iz naslova poslovanja s tujimi delnicami naj bi bila ena izmed pglavilnih prednosti pred nakupi domačih delnic* **E** (†)nèobdávčen

nèobjáva -e ž (è-â) dejstvo, da kaj ni objavljeno: *Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, do krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov* **E** (†)nè... + (†)objáva

nèodgòvor -a m (è-ò) kar je nasprotno, drugačno od odgovora: *neodgovor ministrstva; Razočarani so predvsem zaradi odgovora oziroma boljše rečeno*

neodgovora, neodziva slovenske vlade na hrvaške ukrepe **E** (†)nè... + (†)odgòvor

nèodvísnik -a m, člov. (è-í) neodvisen človek: *postati neodvisnik; neodvisnik od politike; Žal mi je, da zaradi napak voditeljev te kampanje niso bili izvoljeni v upravni odbor sposobni ljudje iz vrst neodvisnikov, ki bi znali in tudi hoteli narediti kaj koristnega* **E** (†)nè... + (†)odvísnik

nèoiimperialízem -zma [neoiimperijalizəm] m (è-í) težnja po novi ekonomski in politični delitvi sveta po drugi svetovni vojni: *Svet je zaradi ameriškega unipolarnega neoimperializma postal bolj nevaren in še bolj razdeljen, ZDA pa manj varne in bolj ranljive kot kdaj prej* **E** ← nem. *Neoimperialismus*, agl. *neo-imperialism* iz (†)neo... + (†)imperialízem

nèokapitalíst -a m, člov. (è-í) pristaš neokapitalizma: *Ti neokapitalisti ne oškodujejo le dotičnih delavcev, ki jih je zdaj že kar na tisoče, ampak tudi zdravstvo, šolstvo, socialo* **E** ← nem. *Neokapitalist*, agl. *neocapitalist* iz (†)neo... + (†)kapitalíst

nèokatehúmen -a m, člov. (è-ū) rel. pripadnik neokatehumenata: *Neokatehumeni so se zbrali v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja* **E** ← nlat. *neocatechumenus* iz (†)neo... + (†)katehúmen

nèokatehúmenát -a m (è-â) rel., po drugem vatikanskem koncilu uvajanje navadno že krščenih odraslih vernikov v poglobljeno življenje po načelih rimskokatoliške vere: *začeti neokatehumenat; vodenje neokatehumenata; Neokatehumenat želi pomagati, da bi po povezovanju božje besede, oznanjevanja, liturgije in moralnega spreobrnjenja posamezniki obnovili dar krsta, ki so ga že prejeli // skupnost, skupina, ki se uvaja v tako življenje: Nama je na samem začetku zelo veliko pomagala zakonska skupnost, ki je pozneje prerasla v neokatehumenat* **E** ← nlat. *neocatechumenatus* iz (†)neo... + †katehúmenát

nèokatehúmenski -a -o prid. (è-ū) rel. ki se nanaša na neokatehumene ali neokatehumenat: *neokatehumenska skupina; neokatehumensko gibanje; neokatehumensko občestvo; Neokatehumenske skupnosti se lahko ustanavljajo le v velikih središčih, ne pa v malih župnijah* **E** †nèokatehúmen

nèokorporatívizem -zma m (è-í) sodelovanje velikih organiziranih interesnih skupin v političnem odločanju in izvajanju zlasti socialnih in ekonomskih politik: *Neokorporativizem zavrača kakršno koli avtoritarno ali totalitarno usmeritev* **E** ← agl. *neocorporativism* iz (†)neo... + (†)korporatívizem

nèolastnínjeni -a -o prid. (è-í) ki je v zvezi s tem, kar ni olastnínjeno: *neolastnínjeni družbeni kapital;*

neolastninjena zavarovalnica; neolastninjeno premoženje; Lastniške certifikate bodo lahko unovčili tisti, ki so upravičeni do interne razdelitve ali notranjega odkupa v še neolastninjenih podjetjih **E** (↑)nè... + ↑olastníniti

néoliberaléec -lca m, člov. (ê-â) pristaš neoliberalizma: slovenski neoliberalci; Evropa je vedno bolj razcepljena na neoliberalce in socialdemokrate, ki so razdeljeni glede vprašanja, kateri izmed modelov – liberalni ali socialni – je boljši **E** po zgledu agl. neoliberalist iz (↑)neo... + (↑)liberálec

néoliberalistični -a -o prid. (ê-î) ki je v zvezi z neoliberalizmom: neoliberalistični pogled na svet; neoliberalistična ideologija; neoliberalistična ekonomska politika; Želimo opozoriti na aktualno problematiko degradiranega položaja umetnosti in gledališča v neoliberalistični družbi **E** iz néoliberalíst k ↑néoliberalízem

néoliberalizácija -e ž (ê-á) uveljavljanje neoliberalistične miselnosti: neoliberalizacija države in družbe; neoliberalizacija gospodarstva; boj proti neoliberalizaciji; Ključni namen in jasek učinek neoliberalizacije je torej uničenje demokracije **E** ← agl. neoliberalisation iz ↑néoliberalíni

néoliberalízem -zma m (ê-î) teorija in gospodarskopolična smer, ki spodbuja prosto trgovino in nasprotuje posegom države v gospodarstvo; novi liberalizem: ekonomski neoliberalizem; kritik neoliberalizma; uveljavitev neoliberalizma; Ključne strategije neoliberalizma so liberalizacija (kapitalističnih odnosov), svobodno tržišče in svobodna trgovina **E** ← agl. neoliberalism iz (↑)neo... + (↑)liberálizem

néoliberalka -e ž, člov. (ê-â) pristašinja neoliberalizma: Škodovala da sta ji dva nasprotujoča si klišeja – da je hladna neoliberalka in da je oblastiteljna političarka brez političnega prepričanja **E** ↑néoliberaléec

néoliberalni -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi z neoliberalizmom: neoliberalni kapitalizem; neoliberalna politika; neoliberalna reforma; Neoliberalna ekonomija poskuša vse vidike življenja podjarmiti ideologiji dobička **E** ← agl. neoliberal iz (↑)liberálen

neologija -e ž (î) 1. ustvarjanje novih besed: Slovenistično jezikoslovje še nima raziskav, posvečenih izključno teoretičnim vprašanjem neologije, niti aplikacije v slovarju neologizmov 2. jezikosl. beseda ali zveza, ki še ni splošno uveljavljena; neologizem^{SSKJ}: Ekvivalentnost pač terja od prevajalca, da si kako besedno igro (kar naštevate, so v veliki meri besedne igre) ali neologijo izmisli **E** ← nem. Neologie ← frc. néologie iz (↑)neo... + tvor. od gr. lógos 'beseda, govor'

neologístični -a -o prid. (î) ki je v zvezi z neologizmom: neologistični naslov; Gre za virtuožno neizčrpno poigravanje z metaforami in slogi, retoričnimi klišeji in vsemogočimi neologističnimi izmišljajami **E** ← agl. neologicistic k (↑)neologízem

néonatalni -a -o prid. (ê-â) med. 1. ki je v zvezi s prvimi štirimi tedni življenja po rojstvu: neonatalna okužba; neonatalna umrljivost; Velja ocena, da imamo pri nas dobro neonatalno varstvo, to je najzgodnejšo skrb za novorojenčke 2. ki je v zvezi s preprečevanjem, razpoznavanjem in zdravljenjem bolezni pri novorojenčkih: neonatalna ambulanta; študenti neonatalne medicine; Na neonatalnem oddelku splitske bolnišnice so se z otroki, odvisnimi od heroina, prvič srečali pred osmimi leti **E** ← agl. neonatal iz (↑)neo... + natal ← lat. nātālis 'rojstni'

néonatólog -a m, člov. (ê-ô) med. zdravnik specialist za neonatologijo: Na prihajajoče novorojenčke so v polni pripravljenosti čakali zdravniki, anesteziologi, medicinske sestre, nad nedonošenčki v inkubatorju sta bedela neonatologa **E** po zgledu agl. neonatologist iz ↑néonatalni + gr. -logos iz (↑)lógos

néonatólogija -e ž (ê-î) med. preprečevanje, razpoznavanje in zdravljenje bolezni pri novorojenčkih: ultrazvočna diagnostika v neonatologiji; Sodoben inkubator bo nadomestil dotrajanega in zastarelega v službi za neonatologijo // veda o tem: Danes na katedri za pediatrijo medicinske fakultete študentom predava izbrana poglavja iz neonatologije **E** ↑néonatólog

néonesnáženi -a -o prid. (ê-â) ki ni onesnažen: Tri velika kraška polja in neonesnažena zemlja so idealni pogoji za pridelavo zdrave hrane **E** (↑)nè... + (↑)onesnážiti

néonesnáženost -i ž (ê-â) lastnost, značilnost neonesnaženega: neonesnaženost okolja; Redno praznjenje greznic in predelava grezničnih gošč prispeva k ohranjanju neonesnaženosti tal, vodotokov in podtalnice **E** ↑néonesnáženi

néonka^{SSKJ} -e ž (ê) pog. neonska žarnica: rdeča neonka; Strokovnjaki običajno svetujejo, da je za otroške sobe najbolje uporabiti toplo rumeno svetlobo, ki ustvarja prijetno osvetlitev, ne priporočajo pa neonk in drugih svetlobnih teles, ki dajejo hladno osvetlitev **E** univerbizirano iz néonka žárnica

neopunk -a cit. [néopánk] m (ê-â) vrst zabavne glasbe ob koncu 20. stoletja, ki združuje prvine panka in pop glasbe: S tretjo ploščo so postali ena najpomembnejših glasbenih skupin, ki je vodila k razcvetu neopunk in prvi polovici devetdesetih let, komaj polnoletne mulce pa je ponesla v svet slavnih milijonarjev **E** ← agl. neo-punk iz (↑)neo... + (↑)punk

nèplačnik -a m, člov. (è-í) kdor česa ne plača ali noče plačati: *nèplačnik davkov; poplačilo terjatve nèplačnika; Zdi se, da v naši državi nihče več ne izpolnjuje svojih obveznosti in to velja tudi za državo, ki je največji nèplačnik* **E** (†)nè... + (†)plačnik

nèpodpis -a m (è-í) dejstvo, da kaj ni podpisano, se ne podpiše: *nèpodpis sporazuma; Razlogov za nèpodpis pogodbe za zdaj še ni natančneje pojasnil* **E** (†)nè... + (†)podpis

nèpodpisnik -a m, člov. (è-í) kdor česa, navadno uradnega, ne podpiše: *nèpodpisnik peticije; Sporazum z več kot polovico podpisov bo veljal tudi za nèpodpisnike* **E** †nèpodpis

nèporočénost -i ž (è-é) stanje neporočenega človeka: *Pravoslavna in evangeličanska cerkev ne zahtevata nèporočénosti za duhovnike* **E** (†)nèporočén

nèposlòvni -a -o prid. (è-ò) **1.** ki ni v zvezi s posli: *nèposlovni obiskovalci; nèposlovne dejavnosti; poslovne in nèposlovne obveznosti; Podjetja dajejo poleg tega, kar jim pobere država in kar porabijo za sprotno poslovanje, precej tudi za razne nèposlovne namene, s katerimi naj bi olajšali in zavarovali poslovanje* **2.** ki ni v skladu s pravili poslovanja: *nèposlovni odnos do strank; Prispevek temelji na neresničnih navedbah in ima za podjetje lahko negativne posledice, saj v javnosti ustvarja vtis o neracionalnosti in nèposlovnih odločitvah* **E** (†)nè... + (†)poslòven

nèpovrátni ^{SSKJ} -a -o prid. (è-à)

nèpovrátna steklenica -e -e ž (è-à, í) steklenica, ki se v trgovini ne more vrniti ali zamenjati: *Vino so stekleničili samo v nèpovratne steklenice*

nèpremičninar -ja m, člov. (è-í) kdor se ukvarja s posredovanjem med prodajalcem in kupcem nèpremičnin: *S posredovanjem nèpremičninarja so prvotno nekoliko višjo ceno zbili na 125.000 evrov in nič ni kazalo, da izbrana hiša ne bi mogla več postati njihova* **E** (†)nèpremičnina

nèpremožénjski -a -o prid. (è-è) ki se ne nanaša na premoženje: *pridobitev nèpremoženjske koristi; nèpremoženjska odškodnina; Kot je ugotovilo sodišče, duševne bolečine zaradi občutka krivde niso pravno priznana nèpremoženjska škoda* **E** (†)nè... + (†)premožénjski

nèpripét -a -o prid. (è-è) ki ni pripet: *nèpripet varnostni pas; Nèpripeto čelado mu je odneslo z glave // ki ni pripet z varnostnim pasom; nèprivezan: nèpripet voznik; Tridesetletna voznica, ki ni bila pripeta, se je hudo poškodovala, njen štiriletni otrok, prav tako nèpripet, pa je staknil lažje poškodbe* **E** (†)nè... + (†)pripéti

nèprivatizírani -a -o prid. (è-í) ki je v zvezi s tem, kar ni privatizirano: *nèprivatizirana banka; nèprivatizirano podjetje; Med nèprivatiziranimi družbami je veliko strateško pomembnih podjetij, kot so železnice, pošta ali letališča* **E** (†)nè... + (†)privatizírati

nèprivézan -a -o prid. (è-é) ki ni privezan: *nèprivezano govedo; Težka zima je predvsem za srnjad že sama po sebi dovolj naporna, dodatna grožnja pa so nèprivezani psi v naravi // ki ni privezan z varnostnim pasom; nèpripet: Analiza nesreč je pokazala, da nèprivezani sopotniki po bočnih ali čelnih trkih najpogosteje z glavo treščijo drug z drugim* **E** (†)nè... + (†)privézati

nèprofítni -a -o prid. (è-í) ki nima namena ustvarjati dobička, profita: *nèprofítna najemnina; nèprofítno stanovanje; nèprofítno založništvo; Naši člani plačujejo letno članarino, mi pa delujemo kot nèprofítna organizacija* **E** (†)nè... + (†)profítén

nèprofítno prisl. (è-í): *Nevladne potrošniške organizacije bodo morale delovati nèprofítno, neodvisno, strokovno, ob pomoči članstva in ne zgolj z državnimi subvencijami*

nèprví -a -o prid. (è-í) **1.** ki v zapovrstju ne ustreza številu ena: *nèprva slovenska vlada; Vsi obvladamo večinoma to prvo branje, ki se mu reče intuitivno oziroma doživljajsko branje, manj pa obvladamo drugo, torej nèprvo branje, ki se mu reče miselno analitično branje // ki ni na prvem mestu: Zamaknjene so vse nèprve vrstice odstavkov prvotnega teksta* **2.** ki ni materni, nematerni: *Učbenikov za učenje slovenščine kot nèprvega jezika, nastalih v Sloveniji, je na trgu kar nekaj* **E** (†)nè... + (†)prví

nèravnína -e ž (è-í) izboklina, vzpetina na ravni, gladki površini: *izravnati neravnine; blage neravnine; neravnine kože; Pri vožnji z avtom ne čutimo neravnin, ker so nad kolesi pritrjene vzmeti, nihanje avta pa zadušijo oljni blažilniki, amortizerji* **E** (†)nè... + (†)ravnína

nèrešévánje -a s (è-à) dejstvo, da se kaj ne rešuje: *nèreševanje zaostankov; nèreševanje težav; Po štirih mesecih nèreševanja problema javnega cestnega potniškega prometa je avtobusnim prevoznikom spet prekipelo* **E** (†)nè... + (†)rešévánje

nèrezidénčni -a -o prid. (è-è) ki ima svoje stalno prebivališče, sedež zunaj države, v kateri posluje: *nèrezidénčni vojaški ataše; nèrezidénčni veleposlanik; V ozadju je bojazen, da bi vključitev v sistem avtomatične izmenjave informacij povzročila vračanje prihrankov v države, iz katerih prihajajo nèrezidénčni varčevalci* **E** (†)nè + (†)rezidénčen

nèrezidénčna (hranílina) vlóga -e -e ž (è-è, í, ô) hranilna vloga na nèrezidénčnem računu:

obdavčenje nerezidenčnih vlog; Pogajanja, ki jih je treba skleniti do letošnjega aprila, doslej niso obrodila nobenih rezultatov, saj Švica odločno zavrača pošiljanje informacij o nerezidenčnih hranilnih vlogah

nèrezidénčni račun -ega -a m (è-è, û) bančni račun fizične ali pravne osebe, ki ga ima ta v državi zunaj svoje matične države: *nakazilo na nerezidénčni račun; Tožilstvo opozarja, da je bila zoper dva obdolženca zaradi uporabe ponarejenih listin pri odpiranju nerezidénčnega računa fiktivne firme vložena obtožba, vendar je postopek na sodišču zastaral*

nèrezidènt -ènta in -ènta m, člov. (è-è è-é; è-é) pravna ali fizična oseba, ki ima v državi zunaj svoje matične države stalno prebivališče oziroma sedež: *obdavčenje nerezidentov; račun nerezidenta; Nerezident Slovenije ni dolžen plačevati akontacije dohodnine in dohodnine od dohodkov, ki ne izvirajo iz Slovenije* **E** (†)nè... + (†)rezidènt

nèsamozavést -i ž (è-è) stanje človeka, ki mu manjka samozavesti: *Udeleženci opozarjajo tudi na izsledke domačih raziskav, ki kažejo visoko stopnjo depresivnosti, nesamozavesti, negotovosti in strahu pred neuspehom* **E** (†)nè... + (†)sámozavést

nèsemaforizírani -a -o prid. (è-î) ki ni semaforiziran: *nesemaforizirani prehod za pešce; Posebej so opozorili, da je nesprejemljiv promet po ulici, ki je na eni strani slepa, na drugi pa se konča z nepreglednim, nesemaforiziranim križiščem, ki ga pešci že zdaj težko prečkajo* **E** (†)nè... + (†)semaforizírati

nèsêrijski -a -o prid. (è-è) ki se ne nanaša na serijo: *neserijska proizvodnja; neserijska publikacija; Ogljikova vlakna sicer uporabljajo za izdelavo neserijskih tekmovalnih jadrnic, material pa je číslan zaradi trdnosti, odpornosti proti osmozi in sorazmerne lahкости* **E** (†)nè... + (†)sêrijski

nèsezónski -a -o prid. (è-è) ki se nanaša na čas zunaj sezone: *nesezonski mesec; nesezonska hrana; nesezonsko sadje; Kot pojasnjujejo v laški pivovarni, je prvo četrtletje izrazilo nesezonsko obdobje za večino proizvajalcev pijač* **E** (†)nè... + (†)sezónski

neskónčni ^{SSKJ} -a -o prid. (ó) (ó)

neskónčni papír -ega -ja m (ó, î) papir, ki se lahko izdela v neomejeni dolžini, z luknjicami, zarezami ob robu: *Tipkovnice ni bilo, namesto nje je bilo nekaj enostavnih stikal na sprednji plošči, za prikaz rezultatov pa je v najboljšem primeru rabil kar tiskalnik z neskončnim papirjem*

nèslovénščina -e ž (è-è) jezik, ki ni slovenščina: *V neslovenščini napisane razprave imajo povzetek v slovenščini* **E** (†)nè... + (†)slovénščina

nèsolvénten -tna -o prid. (è-è) ekon. ki ni sposoben poravnati svojih plačilnih obveznosti; plačilno nesposoben ^{SSKJ}: *nesolventna banka; nesolventno poslovanje; postati nesolventen; Glavni upniki večine nesolventnih in nelikvidnih podjetij so banke s hipotekarnimi krediti* **E** (†)nè... + (†)solvénten

nèsolvéntnost -i ž (è-è) ekon. nesposobnost poravnati svoje plačilne obveznosti; plačilna nesposobnost ^{SSKJ}: *nesolventnost kupca; nesolventnost podjetja; nelikvidnost in nesolventnost; Če velike naravne katastrofe niso ustrezno pozavarovane, se lahko zavarovalnice znajdejo v nesolventnosti* **E** (†)nè... + (†)solvénten

nèsprejèm -éma m (è-è è-é) dejstvo, da kaj ni sprejeto, se ne sprejme; nesprejetje: *nesprejem proračuna; nesprejem ustave; nesprejem zakona; Na nujnih sejah bi odločali o nujnih aktih, katerih nesprejem bi povzročil težko popravljive posledice za delovanje države* **E** (†)nè... + (†)sprejèm

nèsprejétje -a s (è-è) dejstvo, da kaj ni sprejeto, se ne sprejme; nesprejem: *nesprejetje amandmaja; nesprejetje proračuna; Nesprejetje tega zakona bi povzročilo vladno krizo* **E** (†)nè... + (†)sprejétje

nèstanovánjski -a -o prid. (è-â) ki ni stanovanjski: *nestanovanjska stavba; Če se lastnik stanovanja odloči spremeniti rabo stanovanja v nestanovanjske namene, potrebuje za to soglasje etažnih lastnikov in upravne enote* **E** (†)nè... + (†)stanovánjski

nèstíčni -a -o prid. (è-î) ki ne pride v neposreden stik s čim: *Svetovna javnost je zelo razločno povedala, da je to bil nestični raketni napad // jezikosl. ki ga od drugega znamenja loči presledek: nestično ločilo; Nestični vezaj pišemo med osebnim imenom in vzdevkom oziroma med prvotnim in privzetim priimkom* **E** (†)nè... + (†)stíčen

nèstrukturírani -a -o prid. (è-î) ki strukturno ni natančneje opredeljen: *nestrukturirani podatki; nestrukturirana informacija; Nestrukturirane odločitve so enkratne, ustvarjalne, nezanesljive in z nepredvidljivimi posledicami, odločati je treba na temelju presoje ter intuicije* **E** (†)nè... + (†)strukturírati

neštétíč prisl. (è) ekspr. pri ponavljanju ali v zapovrstju izraža zelo veliko ponovitev: *Medtem ko je srkal sok in si pred očmi neštetič vrtel usodne prizore tekme, ni mogel prikriti razočaranja* **E** (†)neštét

nét -a m (è) pog. svetovno računalniško omrežje, ki s pomočjo posebne strojne in programske opreme uporabnikom omogoča izmenjevanje medijskih vsebin, besednih, zvočnih in filmskih; internet, medmrežje (1), medomrežje (1): *Net se je razvil v največjo svetovno zbirko glasbe in filmov, največjo*

prednost pa omogoča dostop do vsega kulturno-zabavnega programa iz domače mize **E** ← agl. *net*, okrnjeno iz ↑internét

nétárt -a m (ê-â) pog. umetnost, ki izrablja možnosti, ki jih daje svetovni splet; spletna umetnost: *Segamo v srž problematike sodobne umetnosti, ukvarjamo se z netartom, kibernetično umetnostjo in umetnost obravnavamo kot razširjen pojem, ki sega na področja drugih disciplin* **E** ← agl. *netart* iz ↑nét + art 'umetnost'

nètransparènten -tna -o in nètransparènten -tna -o prid. (è-è; è-è) ki ni razviden, jasen: *netransparenten postopek; netransparentne javne finance; netransparentna poraba denarja; Sedanji sistem, po katerem sodnike voli državni zbor, ni ustrezen, saj pomeni politično kadrovanje, in je netransparenten* **E** (↑)nè... + (↑)transparènten

nètransparèntnost -i in nètransparèntnost -i ž (è-è; è-è) nerazvidnost, nejasnost: *netransparentnost razdelitve sredstev; netransparentnost poslovanja; V preiskavi so ugotovili hude zlorabe znotraj banke, številna kršenja zakonov, negotovo in slabo bančno prakso, pa tudi netransparentnost transakcij* **E** ↑nètransparènten

nètržen -žna -o prid. (è-è) ki ni tržen: *netržna cena; netržna dejavnost; netržna naložba; Predlog zakona opredeljuje vzajemne sklade kot odprte investicijske sklade, ki lahko v netržne vrednostne papirje naložijo le desetino svojih sredstev* **E** (↑)nè... + (↑)tržen

nèukrépanje -a s (è-è) dejstvo, da se ne ukrepa: *neukrepanje policije; neukrepanje vlade; razlogi za neukrepanje; Zaradi neukrepanja veterinarske inšpekcije se sledi lahko zabrisajo, sumljiva hrana po zastrupitvi pa na skrivaj uniči (ali tudi ne)* **E** (↑)nè... + (↑)ukrépanje

nèuniverzitétni -a -o prid. (è-è) ki ni povezan z univerzo: *neuniverzitetni del visokošolskega izobraževanja; neuniverzitetna raziskovalna ustanova; Minister je o vse večjem deležu neuniverzitetne oziroma nevisokošolske študijske ponudbe dejal, da je to očitno odraz dejanskih vpisnih želja* **E** (↑)nè... + (↑)univerzitéten

nèuporábnik -a m, člov. (è-â) kdor ni uporabnik: *neuporabnik interneta; neuporabnik mobilnega telefona; Neuporabniki mobilne telefonije se bolj strinjajo s trditvama, da otroci ne bi smeli imeti mobilnih telefonov in da bi morali uporabo mobilnega telefona brez prostoročnega kompleta med vožnjo strožje kaznovati* **E** (↑)nè... + (↑)uporábnik

nèuvédba -e in nëuvédba -e ž (è-è; è-è) kar je nasprotno od uvedbe: *neuvédba davka; uvedba ali*

neuvédba evra; Kadar se pojavi sum, da zakonskim pogojem ni bilo zadoščeno, revizijski odbor izroči primer v nadaljnjo obravnavo tožilstvu, to pa zatem samostojno odloči o morebitni uvedbi ali neuvédbi sodne preiskave **E** (↑)nè... + (↑)uvédba

nevárni ^(SSKJ) -a -o prid. (â) (â)

nevárni odpádek -ega -dka m (â, â) nav. mn. odpadna snov, ki ima eno ali več nevarnih lastnosti: *Nevarni odpadki zahtevajo poseben način odstranitve, saj se le tako prepreči njihov škodljiv vpliv*

nevémkólikokrat prisl. (è-ó) ekspr. izraža zelo veliko ponovitev: *Nevemkolikokrat sva že debatirala, merila, pa nikakor ne gre* **E** iz *ne vém kólikokrat*

nèverbálni -a -o prid. (è-â) ki za izražanje ne uporablja besed; nebesedni: *neverbalni znak; neverbalna govornica; neverbalna komunikacija; Starši naj svojim otrokom prenašajo pozitivna verbalna in neverbalna sporočila o zdravem načinu življenja* **E** (↑)nè... + (↑)verbálen

nèvidenje -a s (è-í) dejstvo, da kdo česa ne vidi: *Posebej bode v oči njegovo videnje dejanske stvarnosti, dejanskega sveta in dejanskih problemov in njegovo nevidenje drugačnega pogleda na stvarnost in dejanske težave tega sveta* **E** (↑)nè... + (↑)videnje

nèvládni -a -o prid. (è-â) ki ni v zvezi z vlado: *zunanja nevladna institucija; nevladna organizacija; Povsod po svetu postajajo čedalje glasnejša vladna in nevladna prizadevanja za sprejem načela prevladnosti pri upravljanju z zdravstvenimi tveganji v primeru znanstvene negotovosti* **E** (↑)nè... + (↑)vláden

nèvolívec -vca m, člov. (è-í) kdor (koga) ne voli: *potencialni nevolivci; Še dobro, da so volitve jeseni, saj se trenutno večina volivcev ravna po načelu, da je najbolj racionalni volivec nevolivec* **E** (↑)nè... + (↑)volívec

névrobiológ -a [neurobijolog-] m, člov. (è-ó) strokovnjak za nevrobiologijo: *biti nevrobiolog; Nevrobiologi menijo, da koncentracija traja le 20 minut, potem je potreben krajši premor, lahko je to igra ali pa telesno gibanje* **E** po zgledu agl. *neurobiologist*, nem. *Neurobiologe* iz (↑)nevro... + (↑)bio... + gr. *-logos* iz (↑)lógos

névrobiológija -e [neurobijologija] ž (è-í) biologija živčevja: *Nova spoznanja preteklega stoletja s področja genetike in nevrobiologije so prinesla številne novosti v razumevanju bolezni odvisnosti* **E** ↑névrobiológ

névrobiológinja -e [neurobijologinja] ž, člov. (è-ó) strokovnjakinja za nevrobiologijo: *Je nevrobiolo-*

ginja in direktorica raziskav na pariškem inštitutu Pasteur, ki se je specializirala za možgane **E** ↑névrobiológ

névrodermítis -a m (ê-î) med. kronična alergijska kožna bolezen z zelo močnim srbenjem: *zdravljenje neurodermitisa; Že od otroštva imam neurodermitis, predvsem na obrazu, komolcih in kolenih* **E** ← nlat. *neurodermitis* iz (↑)nevro... + tvor. od gr. *dérma* 'koža'

névrolingvístični -a -o prid. (ê-î) ki je v zvezi z nevrolingvistiko: *Podan bo pregled dobre prakse v nevrolingvističnih raziskavah ter uporabe jezika kot načina za preizkušanje metod in analitičnih pristopov v nevrologiji* **E** ↑névrolingvistika

névrolingvístično programiranje -ega -a s (ê-í, î) psihološke tehnike za povečanje osebne učinkovitosti: *Priručnik nas seznani z najboljšimi tehnikami za zavestno samoorganiziranje, kot so vizualizacija, samohipnoza in nevrolingvistično programiranje*

névrolingvístika -e ž (ê-í) jezikoslovje, ki proučuje možganske procese, ki vodijo razumevanje, tvorbo in znanje jezika: *Nevrolingvistika je razmera mlada veda, ki združuje več področij znanosti* **E** ← nem. *Neurolinguistik*, agl. *neurolinguistics* iz (↑)nevro... + (↑)lingvístika

névropsihologija -e ž (ê-î) psihologija, ki proučuje odnos med živčnim sistemom in duševnimi procesi: *profesor nevropsihologije; Nevropsihologija je pokazala, da obstajajo evolutijski razlogi za to, da ljudje tako težko sprejmejo naključje* **E** ← agl. *neuropsychology*, nem. *Neuropsychologie* iz (↑)nevro... + (↑)psihologija

névrotoksin -a m (ê-î) med. snov, ki v določenih odmerkih povzroči motnje v delovanju živčevja oziroma ga okvari: *vsebovati nevrotoksin; Živo srebro je nevrotoksin, ki lahko trajno prizadene spomin, centre za učenje in vedenje* **E** ← agl. *neurotoxin*, nem. *Neurotoxin* iz (↑)nevro... + (↑)toksin

névrotransmíter -ja m (ê-í) med. kemična snov, ki prenaša impulze med živčnimi celicami ali med živčnimi in mišičnimi celicami; *nevrotansmiter, živčni prenašalec: možganski nevrotansmiter; nevrotansmiter dopamin; sproščanje nevrotansmiterja; Serotonin je nevrotansmiter, od katerega je deloma odvisno naše razpoloženje, in med drugim vpliva na spanje, tek, agresivnost in naklonjenost* **E** ← agl. *neurotransmitter* iz (↑)nevro... + ↑transmíter

névrotransmítor -ja m (ê-í) med. kemična snov, ki prenaša impulze med živčnimi celicami ali med živčnimi in mišičnimi celicami; *nevrotansmiter, živčni prenašalec: nevrotansmitor dopamin; Znanstveniki vedo, da so naše misli, čustva, zazna-*

ve in občutki rezultat prehajanja natrijevih in kalijevih ionov skozi celično membrano živčnih celic in kemične izmenjave nevrotansmitorjev **E** (↑)nevro... + ↑transmítor

névroznánost -i ž (ê-á) znanost o živcih: *razvoj kognitivne nevroznosti; Genetska znanost in nevroznost bosta obvladovali znanstveno polje novega stoletja in bosta že v kratkem do neprepoznavnosti spremenili tudi psihologijo* **E** (↑)nevro... + (↑)znánost

new age¹ -- -gea cit. [njú êjdž-] m (û, ê) **1.** duhovno gibanje ob koncu 20. stoletja, za katero je značilno zanimanje za alternativne duhovne in filozofske ideje; *nova doba: Zahodni svet je preplaval new age, pozitivno mišljenje, prenovljena vera v boga* **2.** ambientalna, razpoloženska glasba, ki uporablja zvoke iz narave, navadno kot pripomoček za meditacijo: *New age je moj najljubši glasbeni žanr* **E** ← agl. *New Age*, dobesedno 'nova doba'

new age² -- -- v prid. rabi newagevski, novodobski: *new age ideologija; new age kultura; Prav v Indiji je najbolj prisotno new age prepričanje, da je religija le sredstvo, ki pripelje do boga*

newager -ja cit. [njuêjdžer] m, člov. (ê) pripadnik new agea, nove dobe; *novodobnik: Za civilno služenje vojaškega roka se odločajo še newagerji in pripadniki drugih starejših orientalskih sekt* **E** ← agl. *New Ager* iz ↑new age¹

newagevski -a -o cit. [njuêjdževski] prid. (ê) ki se nanaša na newagerje ali new age; *new age*², novodobski: *newagevski guru; newagevska glasba; newagevsko gibanje; Na ure meditacije danes hodijo vsakdanji ljudje, ki doma nimajo kristalov in niso naročeni na newagevske revije* **E** ↑new age¹

nězaposljív -a -o prid. (ê-î ê-í ê-í) ki ni zaposljiv: *nezaposljiva delovna sila; Trajno nezaposljiva oseba bo tista, ki ni uspela najti zaposlitve v enem letu in je bila neuspešno vključena v aktivno politiko zaposlovanja* **E** (↑)ně... + ↑zaposljív

nězaposljívost -i ž (ê-í) lastnost, stanje nezaposljlivega: *ugotavljati nezaposljívost; začasna nezaposljívost; visoka stopnja nezaposljívosti diplomantov; Šolski sistem, ki ustvarja nezaposljívost, je slab* **E** ↑nězaposljív

nězasvojen -êna -o prid. (ê-ê ê-é ê-é) ki ni zasvojen: *biti nezasvojen; nezasvojen z denarjem; Podatkov o rednih, a nezasvojenih uživalcih je zelo malo, ker za oblast niso tako zanimivi in ker tudi niso vidni, so zunaj delovnega območja policije, zdravstva ali sociale* **E** (↑)ně... + (↑)zasvojití

nězatežen -êna -o prid. (ê-ê ê-é ê-é) pog. **1.** ki ni siten, nadležen: *nezatežen človek; nezatežen žur*

sproščen; *Biti moraš takšen fant, kot si ga dekleta želijo: samozavesten, sproščen, nezatežen* **2.** nezah- teven, nezapleten: *nezateženo, bralcu prijazno pi- sanje; Igra je zelo zanimiva in na nezatežen način poučna* **E** (†)nè... + †zatežèn

nèzaželèni ^(SSKJ) -a -o prid. (è-é)

nèzaželèna pòšta -e -e ž (è-é, ô) vsiljena elek- tronska pošta, ki je poslana velikemu številu naslovnikov in ki jo sestavljajo predvsem rekl- amni oglasi; junk mail, neželena pošta, spam¹: *Zadnje izdaje programa omogočajo tudi filtrira- nje nezaželene pošte*

nèzdrávljeni -a -o prid. (è-à) ki se načrtno siste- matično ne zdravi: *nezdravljeni alkoholik; nezdra- vljena bolezen; nezdravljena okužba; Nezdravljena venska tromboza pogosto povzroči nevaren zaplet, pljučno embolijo* **E** (†)nè... + (†)zdráviti

nèzemljàn -ána in nèzemljàn -a m, živ. (è-à è-á; è-à) bitje, ki ni prebivalec zemlje: *vprašanje o obsto- ju nezemljanov; Morda so nezemljani nezaintere- sirani za raziskovanje vesolja in ne želijo vzposta- vljati stikov z drugimi civilizacijami* **E** (†)nè... + (†) zemljàn

nèželèni ^(SSKJ) -a -o prid. (è-é)

nèželèna pòšta -e -e ž (è-é, ô) vsiljena elek- tronska pošta, ki je poslana velikemu številu naslovnikov in ki jo sestavljajo predvsem rekl- amni oglasi; junk mail, nezaželena pošta, spam¹: *pošiljatelj neželene pošte; Programov, ki omogo- čajo obrambo pred neželjeno pošto, bo počasi kot listja in trave*

níndža -e m, ðlov. (î) **1.** v srednjeveški Japonski bojevnik, ki mojstrsko obvlada borilne veščine, z nenavadno telesno sprtnostjo in sposobnostjo biti neopažen, izurjen za vohunstvo: *japonski nindže; Obiskoval- ci lahko spremljajo tudi snemanje filmov in televi- zijskih dram in se fotografirajo v obleki samuraja ali nindže* **2.** kdor obvlada te veščine: *uriti se za nindžo; Kot nindže poznajo vse skrivnosti borilnih veščin in svoje znanje s pridom uporabljajo v boju proti zlu* **E** ← agl. *ninja* ← jap. *ninja* iz *nin* 'vztra- jati' + *sha* 'oseba'

niša ^(SSKJ) -e ž (î) navadno v zvezi tržna niša priložnost za pro- dajanje določenega izdelka, storitve, ki se še ne pojavlja na trgu: *Podjetniki so izkoristili dosežke sodobne tehnologije, ki je odprla številne tržne niše z visoko dodano vrednostjo* **E** ← nem. *Nische* ← frc. *niche* iz stfrc. *nichier* 'gnezdit'

nišni -a -o prid. (î) ki je v zvezi z nišo: *nišni izdelek; nišni proizvajalec; nišni trg; Kot nišna banka se lahko pohvali s skoraj 70-odstotno zvestobo strank* **E** †niša

nítka ^(SSKJ) -e ž (î) vrstica, nit iz umetne snovi, ki se uporablja kot rezilo: *zamenjati nitko; kosilnica na nitko; Koso, rezila in nitke uporabljajte v skladu z navodili proizvajalca* **E** (†)nit

nítkati -am nedov. (î) čistiti z zobno nitko: *Zobe re- dno ščetkajte in nitkajte* **E** †nitka

nivójski ^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

nivójski pouk -ega -a m (ô, û) pouk učencev iste tega razreda, navadno 8. in 9., razdeljenih na tri skupine glede na stopnjo zahtevnosti snovi in na njihove zmožnosti dojemanja določenega pred- meta: *Nivojski pouk so učenci, učitelji in starši dobro sprejeli, nekaj težav je bilo z drugačnim sistemom ocenjevanja ter z merili za razvrščanje v določeno nivojsko skupino*

nízkocénóvnik -a m (î-ô) letalski prevoznik, ki po- tnikom nudi cenejši letalski prevoz: *Za določen se- gment trga nizkocenovnike potrebujemo, tako kot potrebujemo turistične čarterske prevoznike* **E** iz nizkocenovni iz nizka céna

nízkoenergíjski -a -o prid. (î-î) **1.** ki deluje z maj- hno energijo, močjo: *nizkoenergíjski laser; Za ob- sevanje z visokoenergíjsko napravo morajo bolniki čakati do konca junija, čakalne dobe za obsevanje z drugimi nizkoenergíjskimi napravami pa so ne- koliko krajše* **2.** ki porabi malo energije: *nizkoener- gíjski stanovanjski objekt; V idealnih razmerah je nizkoenergíjska hiša pravilno orientirana, prepro- ste oblike kocke in narejena iz čim manj različnih materialov* **3.** ki ima majhno energijo: *nizkoener- gíjski valovi v magnetnem polju; nizkoenergíjska elektronska stanja; Sončna celica je elektrokemič- ni generator, ki nizkoenergíjske valenčne elektro- ne s pomočjo fotonov pretvori v mobilne elektrone z višjo energijo, ki lahko generirajo električni tok* **4.** ki vsebuje malo kalorij; nizkokalorični: *nizko- energíjski dietni pripravki; Aromatizirane vode ali vode z okusom spadajo v posebno kategorijo niz- koenergíjskih osvežilnih brezalkoholnih pijač iz ra- stlinskih izvlečkov* **E** (†)nizko... + (†)energíjski

nízkokalórični -a -o prid. (î-ô) ki vsebuje malo kalorij; nizkoenergíjski (4): *nizkokalórična dieta; nizkokalórična hrana; Riževemu vinu pripisujejo blagodejne učinke na zdravje, med drugim poudar- jajo, da je nizkokalórična pijača, ki pomaga zniževati krvni tlak in odpravljati stres* **E** (†)nizko... + (†)kalóričen

nízkonakládni -a -o prid. (î-â) ki ima nizko nakla- do: *nizkonakladna publikacija; nizkonakladno za- ložništvo; Tudi priročnik za lutke je nizkonakladni in namenjen maloštevilnim učiteljicam in vzgojite- ljicam* **E** (†)nizko... + (†)nakládén

nizkopódni -a -o prid. (ī-ō) ki pri vstopu nima obene stopnice: *nizkopodni mestni avtobus; nizkopodni tramvaj; nizkopodni vagon; Da bi bila vožnja kar se da udobna tudi za starejše prebivalce in invalide, podjetje že več let kupuje le nizkopodne avtobuse z nagibno tehniko, ki omogočajo lažji vstop in izstop* **E** iz nizki pod

nizkopražni -a -o prid. (ī-ā)

nizkopražni program -ega -a m (ī-ā, ā) program za zmanjševanje škodljivih posledic uživanja drog in socialno rehabilitacijo odvisnikov: *Nizkopražni programi za uživalce drog se pri nas kljub večletni načelni podpori še niso dovolj uveljavili*

nizkopračunski -a -o in nizkopračunski -a -o prid. (ī-ū; ī-ō) ki za svoj obstoj, delovanje porabi sorazmerno malo denarnih sredstev: *nizkopračunski projekt; nizkopračunska produkcija; Posnela je štiri večinoma nizkopračunske filme in si za filmsko vlogo prvič nataknila kratko črno lasuljo* **E** iz nizki proračun

njok -a m (ō) **1.** majhen svaljek ali blazinica iz krompirjevega testa: *Včasih je nona vsak njok posebej povaljala po vilici, tako da je na eni strani nastal rebrest vzorec, na mestu, kjer je pritisnila s prstom, pa je ostala vdolbinica* **2.** nav. mn. kuhana jed iz takih svaljkov: *Za kosilo so nam pripravili odlične zrezke in prave primorske njoke* **E** ← it. *gnocco*

NLP -- in -ja [nələpə] m (ā) krat. predmet ali svetlobni pojav, ki se za kratek čas pojavi na nebu in katerega vzrok nastanka nekateri povezujejo z obstojem nezemljanov; neznaní letéči predmet^(SSK): *NLP so večinoma neslišni, včasih povzročajo tudi nenavadno brnenje* **E** kratica za *n(eznani) l(eteči) p(predmet)*

noč^(SSK) -í ž (ō ī)

noč čarovnic -í -- ž (ō, ō; ī) noč med 31. oktobrom in 1. novembrom, ko se zlasti otroci, mladi oblečejo v kostume, navadno čaravnice, in v izdolbene, izrezljane buče vstavlja sveče; halloween: *Na prvi leseni stopnici in na vrhu lesene ograje stopnišča sta na halloween ali noč čarovnic že čakali votli in mrtvaško izrezljani buči*

nokavtiran -a -o prid. (ī) ki je premagan z nokavtom: *Tekmec je bil že napol nokavtiran* **E** (†)knockavtirati

nomádka -e ž, člov. (ā) **1.** pripadnica ljudstva, ki se seli iz kraja v kraj: *Ženske, ki so živele v ustaljeni kmetijski skupnosti in so večinoma sedele, so otroka lahko večkrat odložile in ga prenehale dojiti prej kot nomadke* **2.** ženska, ki pogosto potuje, se seli iz kraja v kraj: *Kakor v mladih letih, ko se je selila*

z očetom, je do današnjih dni ostala nomadka na nenehni poti s celine na celino, iz mesta v divjino in iz ene v drugo družbeno skupino **E** (†)nomád

nomenklátúra^(SSK) -e ž, člov. (ū) ekspr. **1.** skupina ljudi, ki jih je na vodilne položaje v javni upravi, gospodarstvu, kulturi, znanosti postavljala komunistična oblast: *oblastna nomenklatura; Sistem partijske nomenklature je bil odpravljen v programu glasnosti in perestrojke Mihaila Gorbačova* **2.** višji, vodilni delavci, politiki, ki se med seboj podpirajo, so si lojalni zaradi osebnih koristi: *politična nomenklatura; vladajoča nomenklatura; Državo zdaj vodi avtoritarna birokratska nomenklatura, ki ne potrebuje ne zaveznikov ne ljudstva, saj ima v rokah vse: varnostne službe in denar, ki ji ga prinašata nafta in plin* **E** ← nem. *Nomenklatur* ← lat. *nōmenclātūra* 'seznam imen'

nominíranec -nca m, člov. (ī) kdor je imenovan, določen za kandidata za nagrado: *letošnji nominiranec; ime nominiranca; Na Prešernov rojstni dan so letos razglasili tudi nominirance za Prešernove nagrade in nagrade Prešernovega sklada* **E** †nominirati

nominíranka -e ž, člov. (ī) ženska, ki je imenovana, določena za kandidatk za nagrado: *letošnja nominiranka; nominiranka za oskarja; Največ nominirank je prav iz filmov, ki so jih režirale ženske* **E** †nominirance

nominírati -am dov. in nedov. (ī) **1.** imenovati, določiti kandidata za nagrado: *nominirati za oskarja; Vse nominirance smo povprašali, kaj menijo o odločitvi upravnega odbora sklada, da po novem javno nominira kandidate za nagrade* **2.** imenovati, določiti znanstveno, umetniško delo, da se poteguje za kako nagrado: *nominirati film; Iz tekoče sezone lahko vsako gledališče nominira za tekmovalni in spremljevalni program največ pet uprizoritev* **E** ← nem. *nominieren* ← lat. *nōmināre* 'imenovati'

nóni¹ -ja m (ō) **1.** tropska rastlina ali njen kot jajce velik zeleni sadež: *Nekatere spojine v plodovih in koreninah nonija so pri biološkem testiranju pokazale protibakterijsko delovanje, kar se ujema s tradicionalno rabo rastline za zdravljenje okužb* **2.** sok iz sadeža te rastline: *Ob sodobnem hitrem in stresnem življenju je noni lahko koristno dopolnilo k prehrani, s katerim okrepiamo imunski sistem* **E** ← agl. *noni*, nem. *Noni* ← havajsko *noni*

nóni² -- v prid. rabi: *Ker naravni noni sok ni prijetnega okusa, ga lahko mešate s sadnimi sokovi z nizko vsebnostjo kislin, a tudi z riževim in sojinim mlekom*

nónica -e ž, člov. (ō) pog., v primorskem okolju Stara mati, ba-

bica: *Zlata nonica in nono, ki stanujeta za vogalom, ponudita pomoč, kot že tolikokrat* **E** (↑)nóna²

nonšalántnost -i ž (â) **1.** sproščeno, neprisiljenost: *Poleti nam vročina zamegli estetske pomisleke in iz svojih oblaci stopimo z nonšalantnostjo Venere, ki brez skromnosti pozira na školjki* **2.** ravnodušnost, brezbriznost: *Ponovno bi želel opozoriti na že kronično nezainteresiranost in nonšalantnost predstavnikov organov izvršilne veje oblasti oz. teh organov samih pri obravnavani problematiki* **E** (↑)nonšalánten

nórdijski ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

nórdijska hója -e -e ž (ô, ô) rekreacijska hoja s posebnimi palicami, pri kateri je aktiven tudi zgornji del telesa, navadno po razgibanem terenu: *tečaj nordijske hoje; tehnika nordijske hoje; palice za nordijsko hojo; Nordijska hoja povečuje gibljivost hrbtnice in zgornjega dela telesa ter krepi mišice podlahtnice, mišice ramenskega obroča, kot tudi trebušne, prsne in hrbtnice mišice* **nórdijsko zlató** -ega -á s (ô, ô â) zlitina bakra, aluminija, cinka in kositra, ki se uporablja za izdelavo kovancev: *Kovanci za 10, 20 in 50 centov so izdelani iz unikatnega nordijskega zlata*

nôri ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

nôre góbe -ih gób ž mn. (ô, ô ô) pog. halucinogeno mamilo iz posebne vrste gob, zlasti rodu Psilocybe; gobica (1): *Član gobarskega društva nam je povedal, da halucinogene nore gobe, ki jih je posušene mogoče kupiti v amsterdamskih lokalih, rastejo tudi pri nas*

nôre kráve -ih kráv ž mn. (ô, á â) pog. nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, bovina spongiformna encefalopatija, BSE, goveja spongiformna encefalopatija: *Kopičenje nesreč, kot so suša, toča, nore krave, parkljevka in slinavka, neizplačevanje subvencij, kasnitev povračil na področju kmetijstva so do skrajnosti zaostrili že tako težek položaj našega kmeta*

nostálgik -a m, člov. (â) kdor ima močno, otopno željo po tem, kar je v preteklosti čutil, imel: *večni nostalgik; Čeprav tudi sama sodim med nostalgike, ki pogosto tarnajo, da nam je bilo nekoč lepše, kot nam je danes, sem morda premlada, da bi znala natančno razložiti, zakaj tako mislim* **E** ← nem. *Nostalgiker* k (↑)nostalgija

notárka ^{SSKJ} -e ž, člov. (â) ženska, ki poklicno sestavlja pravne listine z uradno veljavnostjo, izdaja potrdila, overovlja podpise, prepise: *overiti podpis pri notarki; urad notarke; Notarka je bila imenovana na podlagi predloga notarske zbornice, ki je od enajstih kandidatov, kolikor se jih je prijavi*

razpis, ministru predlagala v imenovanje tri kandidate **E** (↑)notár

notebook -a cit. [nôudbuk] m (ô) majhen, lahek prenosni računalnik; notesnik: *Notebook morate pred nakupom obvezno preizkusiti s tipkanjem daljšega besedila* **E** ← agl. *notebook*, prvotno 'beležnica', iz *note* 'zapisek' + *book* 'knjiga'

nótes ^{SSKJ} -a m (ô) žepni računalnik, elektronska beležka: *Današnji notesi so po računalniški zmožljivosti že povsem enakovredni namiznim modelom* **E** ← agl., frc. *notes*, mn. od *note* 'zapisek'

nótesnik -a m (ô) majhen, lahek prenosni računalnik; notebook: *Po vsem svetu na razvitih trgih opažamo naraščanje zanimanja za notesnike kot zamenjavo za namizne računalnike, saj so poslovneži očitno ugotovili, da so zmožljivosti notesnikov na dovolj visoki ravni* **E** ↑nótes

notranji ^{SSKJ} -a -e in notránji ^{SSKJ} -a -e prid. (ô; â)

nótranje lastništvo -ega -a in notránje -ega s (ô, î; â) delničarstvo zaposlenih: *večinsko notranje lastništvo; Notranje lastništvo je lahko tudi primeren instrument za dodatno motiviranje managementa in zaposlenih pri prestrukturiranju problematičnih podjetij*

nótranji dôlg -ega -á [doug-] in notránji -ega m (ô, ô â; â) dolgovanje lastnim državljanom: *Notranji dolg naj bi odplačali z emisijo novih vrednostnih papirjev*

nótranji odkúp -ega -a in notránji -ega m (ô, û; â) prodaja deležev ali delnic zaposlenim znotraj podjetja: *notranji odkup delnic; pretežni notranji odkup; Odbor vsem upravičencem do gotovinskega nakupa delnic v notranjem odkupu s 50-odstotnim popustom priporoča, naj to ugodno možnost izkoristijo v čim večji meri*

nouveau riche¹ -- -- cit. [nuvô ríš] m (ô, î) družbeni sloj, ki je obogatel pred kratkim in na hiter način: *Kaj pa nouveau riche, ki si je še predčerašnjim požvižgaval vesele viže, ve, koliko simfonij je napisal Beethoven in da se med stavki klavirskega koncerta ne ploska* **E** ← frc. *nouveau riche* 'novi bogataš'

nouveau riche² -- -- v prid. rabi: *Ali čutite to novo plat nouveau riche slovenske mentalitete?*

novelácija -e ž (â) pravn. sprememba, dopolnitev veljavnega zakona, dokumenta: *novelacija zakona; Vlada je rudnikom rjavega premoga v zapiranju naročila, naj do konca septembra pripravijo novelacije krovnih programov zapiranja* **E** (↑)novéla

nôvi ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

nôva dôba -e -e ž (ô, ô) duhovno gibanje ob koncu 20. stoletja, za katero je značilno zanimanje za alternativne duhovne in filozofske ideje;

new age¹ (1): *V kotlu, imenovanem nova doba, se prepletajo najrazličnejše ideje in verovanja, med katerimi lahko vsak najde kaj zase*

nóvi liberalizem -ega -zma m (ó, ĩ) teorija in gospodarskopolitična smer, ki spodbuja pravo trgovino in nasprotuje posegom države v gospodarstvo; neoliberalizem: *politika novega liberalizma; privrženec novega liberalizma; Atribut demokracije, novega liberalizma in človekovih pravic je zmanjšano in omejeno ideološko ciljanje, načrtovanje, planiranje*

nóvi vál -ega -a m (ó, â) rokavska glasba iz 70. in prve polovice 80. let 20. stoletja, ki izhaja iz pank, s prvimi pop glasbe: *V okviru novega vala je nastalo kar lepo število uspešnih skupin*

novičar^{SSKJ} -ja m, člov. (ĭ) novinar, ki na kratko poroča o čem novem: *spletni novičar; Bil je novičar in komentator, predvsem pa reporter* **E** (†)noviča¹

novičarski^{SSKJ} -a -o prid. (ĭ) ki se nanaša na novičarje ali novice: *novičarski portal; novičarska agencija; Pri nas imajo spletne medije registrirane predvsem večje medijske hiše, medtem ko so novičarske strani pogosto zgolj projekti posameznikov* **E** †novičar

novodobnik^{SSKJ} -a m, člov. (ô) pripadnik nove dobe, new agea; newager: *Ker se prav v vsakem človeku skriva božansko, je treba boga iskati tudi v sebi, menijo novodobniki* **E** iz nóva dôba

novodobski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na novodobnike ali novo dobo; new age², newagevski: *novodobski tok; novodobna skupina; novodobsko gibanje; Nekje od konca osemdesetih dalje so se novodobne ideje razpršile, osvobodile so se navezanosti na določene družbene skupine* **E** iz nóva dôba

novorék -éka m (ě ě) **1.** način izražanja, s katerim se uvajajo nove besede, zveze za že znane pomenne, ki navadno omogoča prikrievanje namere govorečega: *komunistični novorek; politični novorek; Medijem je vsilil celo brezosebni novorek, tako da civilne žrtve niso bile več civilne žrtve, ampak kolateralna škoda* **2.** jezikosl. sistem jezikovnih sredstev, zlasti besed, besednih zvez, nastalih v težnji po popolni samoniklosti vseh jezikovnih prvin: *V vinarso govorico je uvedel nekakšen novorek* **E** (†) nóvo... + (†)rék

novorevijáš -a m, člov. (â) sodelavec revije Nova revija: *Kljub priznanosti revije in njenemu potrjenemu prispevku k slovenski kulturi in družbi zadnjih dvajset let pa temeljne ideje novorevijášev še niso dovolj zasidrane v splošni slovenski misli* **E** po imenu revije Nova revija

novorevijáški -a -o prid. (â) ki se nanaša na revijo Nova revija: *novorevijáški razumniki; novorevijá-*

ška skupina; Osnovna misel, izražena v novorevijáških prispevkih, je bila, da se mora slovenski narod preoblikovati v nacijo, to je doseči svojo državnost z izvirno suverenostjo, ki ne bo podrejena jugoslovanski **E** †novorevijáš

novorojénčica -e ž, člov. (é) otrok ženskega spola do štirih tednov starosti; novorojenka^{SSKJ}: *Novorojenčico, ki je ob rojstvu tehtala malce več kot 200 gramov, bodo po več kot treh mesecih v bolnišnici kmalu odpustili iz zdravstvene nege* **E** (†) novorojénček

novotvórlenka -e ž (ô) jezikosl. na novo narejena beseda ali besedna zveza: *Obrobje besednega zaklada zapolnjujejo novotvorjenke, t. i. priložnostnice, za katere Pleteršnik ni mogel vedeti, ali se bodo obdržale ali izginile* **E** iz novotvórlen iz nóvo tvóriti

novoválovski -a -o prid. (â) **1.** ki se nanaša na novi val, smer v filmski umetnosti po letu 1950, po izvoru iz Francije: *novovalovski film; Film izhaja iz novovalovske estetike* **2.** ki se nanaša na novi val, rokavska glasba iz 70. in prve polovice 80. let 20. stoletja, ki izhaja iz pank, s prvimi pop glasbe: *novovalovska glasba; novovalovsko obdobje; Prešli so od udarnega novovalovskega roka in politično angažiranih himen s prvih plošč v osemdesetih do eksperimentiranja z elektronskimi ritmi v devetdesetih* **E** iz nóvi vál

nukleárni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

nukleárna medicína -e -e ž (â, ĩ) **1.** medicina, ki za laboratorijsko in klinično diagnostiko in zdravljenje uporablja radioaktivne izotope: *specialist nuklearne medicine; klinika za nuklearno medicino; Na simpoziju so predstavili najpogostejše scintigrafske preiskave in zdravnike seznanili z novostmi na področju nuklearne medicine in boleznih ščitnice* **2.** nuklearni oddelek v bolnišnici: *predstojnik nuklearne medicine; V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bila stavba dokončana, preseljeni in opremljeni vsi oddelki razen nuklearne medicine*

numerológ -a m, člov. (ô) kdor se ukvarja z numerologijo: *V zadnjih letih se je veliko ljudi preimenovalo po nasvetu numerologov in astrologov* **E** po zgledu agl. *numerologist*, nem. *Numerologe* iz (†) númera + gr. *-logos* iz (†)lógos

numerologija -e ž (ĭ) **1.** napovedovanje, predvidevanje usode, dogajanja v prihodnosti na podlagi proučevanja simbolike in skrivnega pomena števil: *ukvarjati se z numerologijo; knjige o astrologiji in numerologiji; Medtem ko na raznolikost imen precej vpliva moda in pogosto tudi domišljija staršev, numerologija in navdušenje nad nenavadnim, si priimkov ljudje načeloma ne izmišljujejo*

2. veda o tem: *strokovnjak za numerologijo; Numerologija govori o tem, da je od imena odvisna tudi naša življenjska pot* **E** ↑numerológ

numerológinja -e ž, člov. (ḡ) ženska, ki se ukvarja z numerologijo: *Priznana slovenska numerologinja si je že vsaj trikrat spremenila ime in priimek* **E** ↑numerológ

numerolóški -a -o prid. (ḡ) ki se nanaša na numerologe ali numerologijo: *numerološka analiza; Numerološka uskladičev prinaša v človeka mir, harmonijo, ljubezen, zadovoljstvo, uspeh in zdravje* **E** ↑numerológija

nutricionist -a [nutricijonist] m, člov. (ī) strokovnjak za prehrano; nutricist, prehrabenik (2): *Štetje kalorij, ki jih porabimo, je velik izziv za nutricioniste, prav tako kot je izziv razumeti, kako človek sprejema in razgrajuje uskladiščeno maščobo* **E** ← agl. *nutritionist* iz *nutrition* 'prehrana' ← lat. *nūtrītio* iz *nūtrire* 'hraniti, prehranjevati'

nutricionistika -e [nutricijonistika] ž (ī) veda o

prehrani: *Govoril je o odkrivanju talentov in razvoju športnika, načrtovanju treninga hitrosti, nutricionistiki v vrhunskem treningu, doseganju vrhunske forme* **E** ← agl. *nutritionistics* iz ↑*nutricionist*

nutricionistka -e [nutricijonistka] ž, člov. (ī) strokovnjakinja za prehrano; nutricistka: *Na podlagi več preiskav bosta nutricionistka in osebni trener sestavila varen individualni program hujšanja* **E** ↑*nutricionist*

nutricist -a m, člov. (ī) strokovnjak za prehrano; nutricionist, prehrabenik (2): *Francoski nutricisti so dolgo vihali nosove nad kislim zeljem, ljubitelji pa si že petnajst let prizadevajo, da bi javnost spoznala vse njegove blagodejne učinke* **E** ← agl. *nutricist* iz lat. *nūtrīcāre* 'hraniti, prehranjevati'

nutricistka -e ž, člov. (ī) strokovnjakinja za prehrano; nutricionistka: *Kdor želi shujšati, si mora za prehranjevanje vzeti čas, hrano dobro prežvečiti in se zavedati, kaj je zaužil, meni nemška nutricistka* **E** ↑*nutricist*

O

občestje -a s (ê) območje neposredno ob cesti: urejanje občestja; *Cesta je že sama po sebi nevarna, kadar so njeni elementi neustrezni, je drsnost asfalta neprimerna, je slabo vzdrževana ali je občestje tako, da na cesto pada kamenje* **E** iz ob cesti

občnobesédni -a -o prid. (ô-ê) jezikosl. ki je v zvezi z občno besedo: *občnobesedno gradivo; Lastna imena bodo predstavljena v posebnem slovarju, ki bo mogoče združen z občnobesednim, ko bosta oba dokončana* **E** iz občna beséda

občutljiv ^{SSKJ} -a -o prid. (î í î)

občutljiv na dotik -a -o prid. (î, î; í î) ki omogoča upravljanje z dotikom: *zaslon, občutljiv na dotik; Ekran, občutljiv na dotik, se uporablja za izbor postavk in vnos informacij*

obešanka ^{SSKJ} -e ž (ê) **1.** cvetlični lonec, ki se kam obesi: *Okras prostora je praprot v obešanki* **2.** predmet, ki se kam obesi, prirejen za različne namene: *Vsi kakovostni izdelki s področja domačih in umetnostnih obrti, ki jih oceni komisija in jim prizna ta status, so označeni z obešanko ali z nalepko* **E** (†)obešati

obiskánost -i ž (â) lastnost, značilnost obiskane-ga: *obiskanost filmskih predstav; Raziskava merjenja obiskanosti spletnih strani se izvaja dvakrat letno, in sicer spomladi in jeseni* **E** (†)obiskáti

objektivni ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

objektivna odgovornost -e -i ž (î, ô) odgovornost nadrejenega za namerne ali nenamerne napake, kriminalna dejanja, ki so jih storile osebe pod njegovo pristojnostjo, čeprav pri tem ni bil udeležen in o tem ni nič vedel: *prevzeti objektivno odgovornost; načelo objektivne odgovornosti; Po zadnjem izmed sklepov bi poslanci pozvali vlado, naj sama ugotovi morebitno objektivno odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij in ustrezno ukrepa*

obnovljívi ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

obnovljívi vír energíje -ega -a -- m (î, î, î) nav. mn. vir energije, ki se zajema iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok, in ki se ne izčrpa; OVE: *izkoriščati obnovljive vire energije; uporaba obnovljivih virov energije; Imamo program, na podlagi katerega*

bomo od držav članic zahtevali, da morajo zagotoviti ustrezen delež obnovljivih virov energije pri pridobivanju elektrike

obporódni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z zadnjimi dnevi nosečnosti in prvimi dnevi po rojstvu otroka; perinatalni (1): *obporodna stiska; Če bi radi, da se pri nas glede lajšanja obporodnih bolečin kmalu kaj spremeni, mislim, da bi se morali v tej smeri izobraževati tudi in predvsem vodje porodniških oddelkov* **E** iz ob poródu

obramboslôvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za obramboslovje: *diplomirani obramboslovec; Na Fakulteti za družbene vede imajo pri iskanju prakse največ težav kulturologi, politologi in obramboslovci* **E** (†)obramboslôvje

obramboslôvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za obramboslovje: *Kandidatka je sicer diplomirana obramboslovka in si je svoje cilje visoko postavila, najprej pa bo januarja nadaljevala šolanje na Šoli za častnike* **E** (†)obramboslôvec

obramboslôvni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z obramboslovjem: *obramboslovni raziskovalni center; doktor obramboslovnih znanosti; Ustanovitev vojaške akademije je po mnenju obramboslovne katedre neracionalna in neprimerna* **E** (†)obramboslôvje

obrázni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

obrázni lífting -ega -a m (â, î) kirurško zategovanje obrazne kože, s čimer se doseže izravnava kožnih gub in mlajši videz; facelifting: *Veliko bolnikov prihaja zaradi presajanja las, obraznega líftinga in popravka nosu*

obrazstávni -a -o prid. (â) ki poteka, je organiziran ob razstavi: *obrazstavna prireditev; Ambientalni del je namenjen različnim obrazstavnim dejavnostim za odrasle in otroke: delavnicam, filmski projekciji, monodrami in koncertom* **E** iz ob razstávi

obremenjénost ^{SSKJ} -i ž (é)

obremenjénost okólja -i -- ž (é, ô) stopnja izkoriščanja ali onesnaževanja naravnega prostora: *ekološka obremenjenost okolja; obremenjenost okolja z elektromagnetnim sevanjem; Z obsežnimi raziskavami stanja na območju doline reke Meže smo ugotovili veliko obremenjenost okolja s svincom in drugimi težkimi kovinami*

obritoglavčec -vca m, člov. (â) pripadnik subkulturne skupine, prepoznavne po obrutih glavah, za katero sta navadno značilna nestrpnost do drugih narodnosti, ras in nasilništvo nad njimi; skin, skinhead: *tolpa obritoglavčev; Obritoglavci kršijo splošne družbene norme* **E** iz *obritoglavč* iz (†)obriti + (†)gláva

obrnjeni^(SSKJ) -a -o prid. (f)

obrnjeni slovar -ega -ja m (f, â) jezikosl. slovar, v katerem si besede sledijo po abecednem redu od njihovega konca proti začetku; odzadnji slovar^(SSKJ): *obrnjeni slovar lastnoimenskega besedja; Odzadnji ali obrnjeni slovar je nujno potreben za tipološke in druge študije sorodnih in nesorodnih jezikov, pa tudi za izdelavo besedovrnih in oblikoslovnih del*

obróbni^(SSKJ) -a -o prid. (ö)

obróbna skupina -e -e ž (ö, i) ljudje, ki niso vključeni v družbeno dogajanje, življenje; margina (2), marginala (2): *Ravno Slovenci, ki do leta 1991 nikoli niso imeli svoje države, bi morali imeti malo več občutka, razumevanja in strpnosti za obrabne skupine in manjšine*

obróbnica^(SSKJ) -e ž, člov. (ö) ženska, ki ni vključena v družbeno dogajanje, življenje; marginalka: *Obrobnice so bile prepuščene same sebi* **E** (†)obróben

obróbno-industrijski -a -o prid. (f-î) ki se nanaša na obrt in industrijo: *V tej postavki je zanimiva zlasti izdelava dokumentacije, ki bo opredelila optimalno razdelitev rudniškega kompleksa na obrtno-industrijske, športno-rekreativne, vrtičkarske, kmetijske in gozdarske površine* **E** (†)obróben + (†)industrijski

obróbno-industrijska cóna -e -e ž (f-î, ö) zaključeno ozemlje, namenjeno obrtni in industrijski dejavnosti: *V bližnjih objektih nekdanjega vojaškega kompleksa naj se uredi obrtno-industrijska cóna*

obstrúkcijski -a -o in obstrúkcijski -a -o prid. (ú; î) ki se nanaša na obstrukcijo: *obstrúkcijška strategija; Tisti, ki menijo, da je potrebno ohraniti preživeti nemoderni in škodljivi zakon, želijo z navideznimi dopolnitvami in obstrúkcijškimi zavlačevanji ohraniti obstoječe stanje* **E** (†)obstrúkcija

obšólski -a -o prid. (ö) ki poteka, je organiziran ob rednih šolskih dejavnostih: *obšólska dejavnost; Srbskim dijakom so priskrbeli primerno namestitev in zanje organizirali tudi vrsto obšólskih aktivnosti* **E** iz *ob šóli*

obštúdijski -a -o prid. (ú) ki poteka, je organiziran ob rednih študijskih dejavnostih: *obštúdijska dejavnost; obštúdijsko izobraževanje; Študentska organizacija se je pripravljena odreči nekaterim*

svojim obštúdijskim projektom in tako zagotoviti sredstva za ustanovitev in delovanje javne agencije za visoko šolstvo **E** iz *ob štúdiju*

obvestilnik -a m (î) tiskano, pisano ali elektronsko sredstvo za obveščanje, posredovanje sporočil kake skupine, organizacije: *Če želite prejemati obvestilnik, nam pišite na naš elektronski naslov* **E** (†)obvestilen

obvestilnost -i ž (î) lastnost, značilnost obvestilnega: *obvestilnost slovarja; Obvestilnost napisov na železniški postaji je zavajajoča* **E** (†)obvestilen

obveščevalno-varnostni -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi z obveščevanjem in varnostjo: *obveščevalno-varnostna agencija; obveščevalno-varnostna služba; Ločena od obveščevalno-varnostne dejavnosti je varnostna dejavnost, ki jo opravljajo policija, varnostni organ ministrstva za obrambo ter vojaška policija* **E** (†)obveščevalen + (†)varnosten

obveščevalski -a -o [in obveščevalski] prid. (â) ki se nanaša na obveščevalce ali obveščanje: *obveščevalska aferá; Podatke so jim posredovali obveščevalski viri v neki prijateljski državi* **E** (†)obveščati

obvezniški -a -o prid. (ê) **1.** fin. ki se nanaša na obveznice: *obvezniški indeks; obvezniški sklad; obvezniški trg; Delniški in obvezniški investitorji so nezadovoljni z letošnjimi donosi* **2.** ki se nanaša na vojaške obveznike: *obvezniška vojska; obvezniško služenje; Zadnji nabornik bo vojsko odslužil leta 2004, zadnji obvezniški rezervist pa bo opremo vrnil najpozneje do konca leta 2010* **E** v prvem pomenu (†)obveznica, v drugem pomenu (†)obveznik

obvòd^(SSKJ) -òda m (ö ô) **1.** priprava, ki premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa: *Šlo je za vstavitev srčnega obvoda, operacijo pa so opravili na oddelku za bolezni srca na leipziški medicinski fakulteti* **2.** med. operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; bypass¹ (1), premostitvena operacija: *V zadnjih letih smo dodali vrsto novih dejavnosti: delamo koronarografije, žilne obvode, nove operacije na oddelku za otorinolaringologijo* **3.** kar se naredi, uporablja namesto obstoječega zaradi potrebe ali koristi koga; bypass² (2): *Zakonodajá takšnega ravnanja sicer ni izrecno prepovedovala, toda logično bi bilo, da si sklad obvoda z javnimi sredstvi ne bi smel privoščiti* **E** iz *obvésti iz (†)vésti

obvòdni^(SSKJ) -a -o prid. (ö) ki je v zvezi z obvodom: *obvodno podjetje; Obvodna operacija je primerna le za bolnike z lažjimi okvarami ali manjšim številom okvarjenih žil* **E** †obvòd

ocestniniti -im dov. (î î) pobrati pristojbino za upo-

rabo cest: *ocestniniti tovornjake; Tovornjakarji do prehoda na satelitsko cestninjenje pričakujejo, da cestninjenje zanje ne bo dražje; tujce bo treba ocestniniti višje, domače pa drugače* **E** †cestniniti

ôče ^{SSKJ} -éta m (ô é)

ôče národa -éta -- m, člov. (ó, á; é) ekspr. kdor je zaradi svojih zaslug imenovan za voditelja naroda: *V očeh ljudi ostaja idealen voditelj: topel in plemenit človek, ki se ne boji priznati poraza, ôče naroda, čigar vrednote še danes oblikujejo in povezujejo celotno družbo*

očetovski ^{SSKJ} -a -o prid. (é)

očetovski dopúst -ega -a m (é, û) dopust, ki ga dobi ôče za svojega otroka v trajanju 90 dni do tretjega leta otrokove starosti: *Pravica do očetovskega dopusta želi dati očetom možnost, da se enakopravno vključijo v nego in vzgojo otroka v njegovem najzgodnejšem obdobju*

odbit ^{SSKJ} -a -o prid. (î) pog. ki se zelo razlikuje od navadnega, običajnega; odklopljen, odštekán: *Tudi zasebno je zelo simpatičen in ima odbit smisel za humor* **E** (†)odbiti

odděskati -am dov. (ä) **1.** odpeljati, oddaljiti se na snežni ali jadralni deski, deski brez jadra: *oddeskati naprej po napadu morskoga psa; Proti koncu strmine se je v smučarko zaletel deskar, ki je odde-skal naprej, medtem ko je smučarka pri padcu izgubila zavest* **2.** prestaviti se z ene, navadno začetne, na drugo spletno stran; odklikati (2), odsurfati: *V brskalnik lahko vpišete kateri koli naslov in odde-skate kamor koli // priti do določene strani na svetovnem spletu sploh; odklikati (2//), odsurfati (//): oddeskati na spletno stran; Na www.e-slovenscina.si lahko oddeskajo vsi tuji in domači govorci, ki jih naš jezik vznemirja in v njih prebuja radovednost* **E** (†)děskati

odganjálec -lca m (â) kar odganja kaj neprijetnega: *ultrazvočni odganjalec mrčesa; Dober imunski sistem je najboljši odganjalec prehladnih obolenj* **E** (†)odgánjati

odhódni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

odhódni klíc -ega -a m (ô, î) telefonski klíc s telefonske številke imetnika telefonskega aparata: *Francoski operaterji so praviloma ugodnejši od švicarskih za odhodne klíce v Slovenijo, pri dohodnih klících iz domovine pa je ravno nasprotno*

odklikati -am dov. (î) **1.** s klikom računalniške miške kaj izbrati, označiti, zaznamovati: *odklikati ikono; Uporabnik le odklika ustrezne parametre in tako nadomesti tipkanje ukaza* **2.** prestaviti se z ene, navadno začetne, na drugo spletno stran s klikom računalniške miške; oddeskati (2), odsurfati: *Ko si je ogledal video, je odklikal na drugo spletno*

stran // s klikom računalniške miške priti do določene strani na svetovnem spletu sploh; oddeskati (2//), odsurfati (//): Če ima kdo željo po raziskovanju novih funkcij priljubljenega programa, lahko odklika na spodaj navedeni naslov **E** †klikati

odklónskost -i ž (ô) lastnost, značilnost odklonskega: *ideološka odklonskost; spolna odklonskost; Tematiko nasilja smo v preteklosti obravnavali v kriminologiji, sociologiji odklonskosti, kazenskem pravu, danes pa je tematika nasilja postala mainstream* **E** (†)odklónski

odklòp ^{SSKJ} -ópa in -ôpa m (ö ó; ó) pog. prekinitev kake dejavnosti ali ukvarjanje z nevsakdanjo dejavnostjo z namenom duševne ali telesne sprostitve: *dopustniški odklop; Po napornem izpitnem obdobju si utrujena študentska duša zasluži pošten počitniški odklop* **E** †odklopiti se

odklopíti se ^{SSKJ} in odklópiti se ^{SSKJ} -im se dov. (î; ô ô) pog. prekiniti kako dejavnost ali začeti se ukvarjati z nevsakdanjo dejavnostjo z namenom duševne ali telesne sprostitve: *Pomaga, če zamenjam okolje in se odklopim, na primer s šivanjem, pleskanjem sten, poslušanjem dobre glasbe* **E** (†)(pri)klopiti

odklópljen ^{SSKJ} -a -o prid. (ô) pog. ki se zelo razlikuje od navadnega, običajnega; odbit, odštekán: *odklopljen svet; Rad oblečem kaj nenavadnega, odklopljenega* **E** †odklopiti se

odkodírník -a m (î) teh. naprava za dekodiranje; dekoder ^{SSKJ}, dekodirnik ^{SSKJ}: *Prodajalci zabavne elektronike na policah nimajo ustreznih digitalnih odkodirnikov, potrebnih za sprejem digitalnega signala* **E** iz odkodirati iz (†)kodirati

odlogíрати se -am se dov. (î) pog. odjaviti se kot uporabnik računalnika, spletne strani, sistema: *Če mogoče koga zanima, zakaj sem se odlogiral, naj povem, da zato, ker sem bil sit vaših večnih preprirov* **E** †logirati se

odložíšče -a s (î) **1.** rač. prostor, namenjen za (začasno) shranjevanje besedil ali slik na trdem disku: *prenesti prek odložišča; kopirati na odložišče; Vsebinsko odložišča vstavimo v ustrezen program ter sliko odtisnemo ali shranimo v datoteko* **2.** del tiskalnika za odlaganje papirja: *Odložišče na vrhu tiskalnika sprejme do 150 listov in je hkrati tudi pokrov, pod katerim sta boben in kaseta z barvilom* **E** (†)odložiti

odlòžni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z odlogom: *odložni rok; odložni veto odložilni veto; odložno plačilo; Če je pogodba sklenjena z odložnim pogojem, je do uresničitve tega pogoja negotovo, ali bo pogodba sploh stopila v veljavo* **E** (†)odlòg

odmetálec -lca m (â) naprava za odmetavanje,

zlasti snega: *Včeraj pozno popoldne je strojnik s snežnim odmetalcem skidal zbiti sneg plazu E (†) odmétnati*

odmrzovalec -lca m (â) tekočina, ki se navadno uporablja za odmrzovanje stekla, ključavnice: *odmrzovalec ključavnic; Odnesla sta avtoradio, kasete, dežnik, odmrzovalec stekel in očala ter se odpejla novim podvigom naproti E (†)odmrzováti*

odnaročiti -ím dov. (ī ī) prenehati biti naročnik: *odnaročiti časopis; V nabiralnik mi trgovec ne sme vreči oglasa za svoje izdelke, lahko pa isti oglas objavi v brezplačniku, ki se ga ne da odnaročiti E (†) naročiti*

odnòs ^(SSKJ) -òsa m (ö ó)

odnòsi z javnostmi -ov -- -- in odnòsi z javnostjo -ov -- -- m mn. (ó, á; ó, â) načrtovano in usmerjano komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov; *piar¹ (1), piarovstvo, PR, stiki z javnostmi: svetovalec za odnose z javnostmi; agencija za oglaševanje in odnose z javnostmi; Odnosi z javnostmi so del poslovne strategije podjetij in vključujejo celovito komuniciranje organizacije navznoter in navzven*

odparkirati -am dov. (ī) odstraniti motorno vozilo z mesta, ki je določeno za parkiranje: *Ob odhodu v nakupovalno središče je bilo treba temeljito premisliti, ali se spleča odparkirati avto, vedoč, da ob vrnitvi ne bo več parkirnega mesta E (†)parkirati*

odpirálni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

odpirálni čas -ega čása m (â, â á) čas, ko je ustanova, poslovalnica, trgovina odprta za stranke: *odpiralni čas vrteev; Podpiramo zahteve predlagateljev referendumu za razumno zakonsko uređitev odpiralnega časa trgovin*

odpórnostni -a -o prid. (ó) ki je v zvezi z odpornostjo; rezistenčni (2): *nerjaveče in visoko odpornostno jeklo; Mikrobná odpornost je posledica pridobitve odpornostnih genov, ki so prisotni v genetskem materialu odpornega mikroba E (†)odpórnost*

odprávar -ja m, ðov. (â) udeleženec, organizator zlasti alpinistične odprave: *Knjigo je napisal znan alpinist in odpravar E (†)odpráva*

odprávarstvo -a s (â) organiziranje, udeleževanje zlasti alpinističnih odprav: *Bogato ilustrirana knjiga slikovito opisuje enomesečno odpravo v ekvadorske Ande in zgodovino karlovškega odpravarstva E (†)odprávar*

odpŕti ^(SSKJ) -a -o prid. (ř)

odpŕta mĕja -e -e ř (ř, é) **1.** nenadzorovani, prosti mejni prehodi med državami, navadno po-

vezanimi zaradi skupnih ciljev v skupnost suverenih držav: *V odpŕti meji vidijo priložnost za razvoj turizma v povezavi z bližnjimi smučišči na avstrijski strani, medtem ko se bodo sami trudili zagotoviti več turističnih prenočišč **2.** dovoljen prihod, uvoz v državo in odhod, izvoz iz nje: Odpŕta meja je pomenila možnost umika in izhoda, totalitarizem pa takšne možnosti ni dopuščal **odpŕti telefón** -ega -a m (ř, ô) organizirano neposredno komuniciranje državljanov z odgovornimi o aktualnih vprašanjih, problemih po telefonu: *Prvi letošnji odpŕti telefon je namenjen vprašanjem s področja delovanja vrteev, osnovnih in srednjih šol**

odreagirati ^(SSKJ) -am dov. (ī) narediti kaj, pokazati določen odnos, ki se glede na določeno dejanje, stanje pričakuje: *Zavarovalnica mora odreagirati na nezadovoljstvo čakajočih bolnikov E (†)reagirati*

odrólati -am dov. (ô) **1.** pog. v celoti uresničiti dejanje, ki poteka tako, da se nekaj razvija, predvaja: *Film se odrola v glavnem v enem prostoru **2.** pog. izraža, da osebek s hojo, premikanjem napravi, da ni več ali da je na določenem mestu; oditi ^(SSKJ), odpraviti se ^(SSKJ): *Počasi se je odrolal proti postaji **3.** opraviti določeno pot na rolerjih: Odrolali boste 14 km dolg krog E (†)rólati**

odrólati se -am se dov. (ô) pog., s smiselnim osebkom v dajalniku zmešati se; zrolati se: *Vsakemu se kdaj odrola*

odrólkati se -am se dov. (ô) odpeljati se na rolki: *Rolko je dal na tla in se odrolkal po glavni cesti E (†)rólkati*

odstávčni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z odstavkom: *odstavčni pomišljaj; odstavná vrstica; V knjigi najdemo napotke za izdelavo kazal, poravnávo besedila in odstavnó naštevanje E (†)odstávek*

odstopíti ^(SSKJ) in odstópiti ^(SSKJ) -im dov. (ī; ô ô) narediti, povzročiti, da kdo preneha opravljati pomembnejšo javno funkcijo ali službo; odstaviti ^(SSKJ): *Zaradi te afere bi morali takoj odstopiti ministra E (†) stopiti*

odstópljeni ^(SSKJ) -a -o prid. (ô) ki je odstopil: *odstopljeni minister; odstopljeni vodja; Odstopljena direktorica državnega sklada kmetijskih zemljišč in gozdov bo po dogovoru s svetom sklada končala svoje direktorstvo konec tega tedna E (†)odstopiti*

odstótkovni -a -o in odstotkóvni -a -o prid. (ô; ô) ki je v zvezi z odstotkom: *odstotkovni ključ; odstotkovná rast plač; odstotkovno razmerje; Določili so tri osnovne kriterije: dohodnino, velikost občine in število prebivalstva, in na njihovi podlagi izračunali odstotkovne deleže za posamezno občino E (†) odstótek*

odstresirati -am dov. (†) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu odpraviti stres: *Odstresira ga lahko samo dober spanec* **E** iz *stresirati* iz (†)strés

odsurfati -am cit. [otsɔrfati] dov. (ž) prestaviti se z ene, navadno začetne, na drugo spletno stran; odklikati (2), oddeskati (2): *odsurfati drugam; Danes sem odprl brskalnik in hotel odsurfati na neko spletno stran, nakar se mi je brskalnik preprosto zaprl // priti do določene strani na svetovnem spletu sploh; odklikati (2//), oddeskati (2//): odsurfati na spletišče; Lahko odsurfate do televizijskega sporeda in enostavno pogledate, kar vas zanima* **E** (†) surfati

odščip -a m (†) med. odvzem tkiva ali organskih delov iz živega telesa za preiskavo: *odščip na materničnem vratu; Gastroskopija odkriva zaplete bolezní, omogoča odščip sluznice in pregled pod mikroskopom* **E** (†)odščipniti

odštékan -a -o prid. (ê) pog. ki se zelo razlikuje od navadnega, običajnega; odbit, odklopljen: *odštékan naslov knjige; odštékana komedija; Končal sem šolo svobodnih umetnosti, odrasčal sem med liberalnimi, že kar odštékanimi ljudmi* **E** iz *odštékati* se 'odklopiti se' iz †štékati

odštékanec -nca m, člov. (ê) pog. kdor se po določenih lastnostih, nazorih, navadah izrazito loči od drugih: *Na zabavi so se zbrali sami odštékanci* **E** †odštékan

odtegnítev ^{SSKJ} -tve ž (†) med. ukinitév uživanja zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *sindrom odtegnitve; Odtegnítev droge včasih povzroči hudo reakcijo* **E** †odtegníti

odtegníti ^{SSKJ} in odtégniti ^{SSKJ} -em dov. (†; é ê) med. ukiniti uživanje zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *V ljubljanskem centru za zdravljenje in preprečevanje odvisnosti so pacientu, ki se je pretepal pred vhomom, odtegnili metadon* **E** (†)tegníti

odtegnítveni -a -o prid. (†) med. ki je v zvezi z odtegnitvijo: *odtegnitveni simptomi; odtegnitveni sindrom; Pri nenadni prekinitvi zdravil lahko pride do močnih odtegnitvenih znakov* **E** †odtegnítev

odtujeváti ^{SSKJ} -újem nedov. (á û) prenašati lastninsko pravico na drugo osebo: *odtujevati premičnine in nepremičnine; odtujevati premoženje; Odtujevati intelektualno lastnino se mi zdi skoraj rop* **E** (†)odtujíti

odvisnež -a m, člov. (†) ekspr. kdor je odvisen od česa, zlasti mamil; odvisnik: *adrenalinski odvisnež; odvisnež od alkohola; odvisnež od mamil; Odvisneži morajo za rešitev iz brezna droge spremeniti svoje življenje* **E** (†)odvisen

odvisnica -e ž, člov. (†) ženska, ki je odvisna od česa, zlasti mamil: *odvisnica od alkohola; odvisnica od mamil; odvisnica od nakupovanja; Petnajst let je bila odvisnica od heroína* **E** †odvisnik

odvisnik ^{SSKJ} -a m, člov. (†) kdor je odvisen od česa, zlasti mamil; odvisnež: *odvisnik od mamil; center za pomoč odvisnikom; zdravljenje odvisnikov; Odvisnik je in preprodaja mamila* **E** (†)odvisen

odvisniški -a -o prid. (†) ki se nanaša na odvisnike: *odvisniška sla; Po prihodu iz zapora je padel v odvisniško krizo* **E** †odvisnik

odvisnost ^{SSKJ} -i ž (i) stanje človeka, ki je odvisen od česa, zlasti mamil: *zmanjšati odvisnost; odvisnost od alkohola; zdravljenje odvisnosti; Novo zdravilo ne povzroča odvisnosti* **E** (†)odvisen

odznačiti -im dov. (á â) narediti, da kaj ni več označeno: *Napaka je že to, da mora uporabnik samostojno odznačiti, da tega ne želi, ne pa označiti* **E** (†)znáčiti

odzračeválnik -a m (â) naprava, ki omogoča odstranjevanje, izpuščanje zraka iz česa: *avtomatski odzračevalnik; odzračevalnik cevovodov; odzračevalnik za gorivo; Najprej bodo odpravili občasne in za prebivalce zelo moteče emisije ob uhajanju prahu skozi odzračevalnik, nato pa zamenjali še filtrirni del naprave* **E** (†)odzračeváti

odžalováti -újem dov. (á û) prenehati žalovati: *Svojci pokojnika imajo možnost, da žalujejo in odžalujejo* **E** (†)žalováti

offline -- in off-line -- cit. [ôflájŋ] v prid. rabi (ô-â) ki je brez povezave z računalnikom, računalniškim omrežjem, navadno internetom: *Možnost offline delovanja omogoča, da telefon prejeta elektronska sporočila shrani na disk telefona in s tem omogoči, da elektronska sporočila lahko beremo in pišemo, ne da bi bili na internetu ali kadar nimamo signala* **E** ← agl. off-line iz off 'stran, proč' + line v pomenu 'zveza'

offroad -- in off-road -- cit. [ôfrôút] v prid. rabi (ô-ô) ki se nanaša na neasfaltirane, strme ceste ali na vozilo za take ceste: *offroad avtomobil* in avtomobil offroad; *Za užitek v offroad vožnji je pomemben tudi dober avtomobil* **E** ← agl. off-road 'namenjen vožnji čez drn in strn' iz off 'stran, proč' + road 'cesta'

offshore -- in off-shore -- cit. [ôfšôr] v prid. rabi (ô-ô) **1.** ki se nanaša na državo ali del države, kjer pravni red predpisuje nizke ali ničelne davke za dejavnosti: *offshore območje* in območje offshore; *Mednarodni denarni sklad Kajmanske otoke uvršča med offshore države* **2.** ki se nahaja ali poteka v tuji državi, kjer pravni red predpisuje nizke ali ničelne

davke za dejavnosti: *offshore podjetje* in podjetje offshore; *Offshore družbe so trgovinske ali storitvene družbe, ki izkoriščajo posebne davčne in carinske olajšave, olajšave trgovinskega in deviznega nadzora ter druge olajšave* **E** ← agl. *offshore* 'inozemski', prvotno 'oddaljen od obale', iz *off* 'stran, proč' + *shore* 'obala'

oglaševalski -a -o [oglaševaški] prid. (â) ki se nanaša na oglaševanje: *oglaševalska agencija; oglaševalska akcija; oglaševalska kampanja; V avstrijski prestolnici lahko oglase na javnih površinah postavljajo samo oglaševalska podjetja, ki jim je bila za to dejavnost podeljena koncesija* **E** (†)oglaševâti

ogljikohidratni -a -o prid. (â-î) ki vsebuje ogljikove hidrate: *ogljikohidratna živila; V vročini so primerna ogljikohidratna hranila z majhno vsebnostjo vlaknin* **E** iz *ogljikohidrat* iz (†)ogljik + (†)hidrát

ôgnjevka -e ž (ô) bakterijska bolezen nekaterih vrst sadnega drevoja in okrasnih grmovnic, pri kateri se poganjki zvijejo in posušijo; hrušev ožig: *izbruh ognjevke; zatiranje ognjevke; okužba dreves z ognjevko; Nekateri sadjarji iz držav, ki so se z ognjevko srečale že pred desetletji, menijo, da okužena drevesa, ki ne propadejo, postanejo odporna na bolezen in se pozneje le redko ponovno okužijo* **E** (†)ôgenj

ognjiščar -ja m, člov. (î) pripadnik medverskega etičnega gibanja, temelječega na univerzalnem bratstvu; fokolar: *gibanje ognjiščarjev* **E** (†)ognjišče

ohrapáviti -im dov. (â â) narediti kaj hrapavo: *ohrapáviti cestišče; Površina se ohrapavi s peskanjem* **E** †hrapáviti

ôkenski ^(SSKJ) -a -o in ôkenski ^(SSKJ) -a -o prid. (ô; ô) ki je grafično prikazan na zaslonu računalnika: *okenski program; okensko namizje; Namestitev in nastavitve programa v okenskem okolju poteka prek nastavitvenega programa, medtem ko moramo v drugih operacijskih sistemih to postoriti ročno* **E** †ôkno

ôkno ^(SSKJ) -a s (ô) omejen del računalniškega ekrana za prikazovanje programov, datotek: *odpreti okno; pogovorno okno v katerem uporabnik programu posreduje podatke; okno brskalnika; Na zaslonu lahko prikazujemo slike tudi iz več virov hkrati, in sicer tako, da so ti razporejeni v štiri enako velike dele, ali pa večji del slike zasede glavno okno* **E** = cslov. *okno*, hrv., srb. *ôkno*, rus. *ôknó*, češ. *okno* < pslov. **okъno* iz ide. **h₂okʷ* - 'gledati'

okólje ^(SSKJ) -a s (ô) celoten sistem, znotraj katerega deluje uporabnik, računalnik, računalniški program: *delovno okolje; razvojno okolje; Ločljivi*

vost in način prikaza računalniške slike sta nadvse neprijazna do besedil, prav tako za to ni primer-no osnovno grafično okolje operacijskega sistema **E** (†)okóli

okólju prijázen -- -zna -- -o prid. (ô, á â á) ki deluje, je izdelan tako, da v manjši meri onesnažuje, uničuje okolje: *okolju prijazen avtomobil; okolju prijazen turizem; okolju prijazna tehnologija; Embalaža je iz okolju prijaznih materialov in se z recikliranjem znova uporabi*

okoljevárstveni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z varstvom okolja: *okoljevarstvena organizacija; okoljevarstveno dovoljenje; okoljevarstveno soglasje; Evropska komisija pritiska na industrijo, naj še izboljša okoljevarstvene standarde in načrtuje uvedbo še strožjih omejitev za emisije toplogrednih plinov* **E** †okoljevárstvo

okoljevárstvenica -e ž, člov. (â) ženska, ki si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo okolja; naravovarstvenica: *Nobelovo nagrado so podelili kenijski okoljevarstvenici* **E** †okoljevárstvenik

okoljevárstvenik -a m, člov. (â) kdor si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo okolja; naravovarstvenik: *Okoljevarstveniki opozarjajo, da lovljenje divjih živali, izsekavanje gozdov in boleznj vodijo k izumrtju nekaterih vrst primatov* **E** †okoljevárstveni

okoljevárstvo -a s (â) prizadevanje, da se ohrani naravno okolje: *področje okoljevarstva; okoljevarstvo in ekologija; Okoljevarstvo zadeva celotno civilno družbo* **E** iz *várstvo* *okólja*

okóljski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na okolje: *okoljski minister; okoljski problem; okoljsko ministstvo; Temeljni namen okoljske dajatve za onesnaževanje okolja ni financiranje javnih služb, ampak spodbujanje manjšega onesnaževanja okolja* **E** (†)okólje

okóljska politika -e -e ž (ô, í) urejanje razmer in odločanje o njih na področju varovanja okolja: *državna okoljska politika; razumna okoljska politika; okoljska politika Evrope; Integracija okoljske politike v vsa ključna gospodarska, infrastrukturna in ostala polja dejavnosti ter v gospodinjstva bo ključni kazalec udejanjanja sonaravnega razvoja*

okóljska vzgója -e -e ž (ô, ô) **1.** vzgoja odnosa do okolja in ravnanja z njim: *Država skrbi za okoljsko vzgojo* **2.** šolski predmet s takšno vsebino: *Osnovnošolci ekologijo obravnavajo v okviru izbirnega predmeta okoljska vzgoja*

okrásnica -e ž (â) rastlina, ki se goji za okras: *zelišča in okrasnice; Hortikulturna razstava je bila v znamenju okrasnic in vinske trte* **E** (†)okrásen

okúžen ^{SSKJ} -a -o prid. (û) **1.** ki ga prizadene računalniški virus: *okúženi računalnik; okúžena datoteka; Filter preprečuje širjenje virusa do naših uporabnikov in razširjanje okužbe v primeru, da je okúžen sistem uporabnika klicnega dostopa* **2.** ekspr. ki zaradi predhodne vpletenosti, že izdelanega mnenja o določeni sodni zadevi ne sme sodelovati v z njo povezanem sodnem procesu: *okužen sodnik; Sodbo celjskega sodišča, s katero je bil maja lani obsojen na osem let in pol zapora, je višje sodišče razveljavilo, ker je bil sodni senat okúžen s podatki iz predkazenskega postopka* **E** (†)okúžiti

okvárjati -am nedov. (á) povzročati okvaro: *Pred vsako načrtovano presaditvijo katerega koli organa izvedemo preizkuse, s katerim ugotovimo, ali so v serumu bolnika protitelesa, ki okvarjajo celice dajalca* **E** (†)okváríti

olastniniti -im dov. (í î) **1.** spremeniti družbeno lastnino v kako drugo obliko lastnine, zlasti zasebno: *olastniniti banko; olastniniti podjetje; 64 odstotkov tovarne so olastninitili z notranjim odkupom delnic, kar je bila velika motivacija za zaposlene* **2.** pridobiti kaj s postopkom lastninjenja: *olastniniti premoženje; Pri lastninjenju velikih sistemov si ljudje pogosto postavljajo vprašanje, kateri del sistema bodo s svojim certifikatom olastninitili* **E** †lastniniti

olastninjeni -a -o prid. (î) ki je nastal kot posledica spreminjanja družbene lastnine v kako drugo obliko lastnine, zlasti zasebno: *olastninjeno podjetje; olastninjeno družbeno premoženje; Denar je ostal v obliki naložb v olastninjenih depozitih v bankah* **E** †olastniniti

olastninjenje -a s (î) sprememba družbene lastnine v kako drugo obliko lastnine, zlasti zasebno: *olastninjenje podjetja; Družba je dosegla zavidljivo raven olastninjenja: zasebnega je že 97 odstotkov osnovnega kapitala, več kot tisoč delničarjev pa jamstvo za stabilnost upravljavske in lastniške strukture* **E** †olastniniti

óldtájmer -ja in oldtimer -ja cit. [ólttájmer] m, živ. (ô-á) pog. starinsko vozilo; starodobnik: *sprevod oldtjmerjev; zbirka oldtjmerjev; Oldtjmerji so evidentirani in označeni s posebnimi tablicami z letnicami* **E** ← agl. *old-timer* iz *old* 'star' + tvor. od *time* 'čas'

oldtimer †óldtájmer

oligopól -a m (ô) stanje, ko je na trgu majhno število ponudnikov blaga: *Izraziti monopoli in oligopoli obstajajo predvsem pri izdelkih in storitvah, ki jih prodajajo javne gospodarske družbe* **E** ← agl. *oligopoly* iz (†)oligo... + tvor. od gr. *pólēō* 'prodajam'

oligopolíst -a m, živ. (î) vsak od ponudnikov blaga, ki na trgu soustvarja oligopol: *Multinacionalke,*

ki obvladujejo svetovni tobačni trg, uživajo v svoji vlogi ekonomskih oligopolistov **E** †oligopól

oligopólni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z oligopolom: *oligopolna struktura trga; S svojim oligopolnim položajem brez skrbi pometajo z morebitno konkurenco in tiste redke, ki morda le preživijo prvi udar, preprosto prevzamejo* **E** †oligopól

olisíciti -im dov. (í î) nadeti, namestiti lisice na kolo nepravilno parkiranega vozila: *Redarji so mu olisícili avto* **E** †lisíciti

óljkar -ja m, člov. (ô) kdor se ukvarja z gojenjem oljk: *Oljkarji so obnovili oljčni nasad* **E** (†)óljka

óljkarski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na oljkarje ali oljkarstvo: *oljkarsko društvo; V slovenski Istri se je začela oljkarska sezona* **E** †óljkar

óljkarstvo -a s (ô) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojenjem oljk: *vinarstvo in oljkarstvo; Oživljanja oljkarstva v slovenski Istri so se lotili vrhunski strokovnjaki* **E** †óljkar

ollie -ja cit. [óli] m (ô) osnovni, nezahtevni skok pri rokanju ali deskanju: *Temelj je ollie, skok, pri katerem desko odlepiš od tal* **E** po ameriškem skejterju Alanu Gelfandu (1968–) z vzdevkom *Ollie*

ómbudsman -a m, člov. (ô) **1.** predstavnik ljudstva, ki varuje človekove pravice, zlasti pred državnimi organi; varuh človekovih pravic: *evropski ombudsman; pritožiti se ombudsmanu; kandidirati za ombudsmana; Poročilo ombudsmana s konca letošnjega aprila je državnim svetnikom ob odsotnosti varuha človekovih pravic predstavil njegov namestnik* **2.** kdor je uradno določen, da kaj ohranja, skrbi za koristi, pravice koga: *časopisni ombudsman; finančni ombudsman; ombudsman za bolnike; Postal je zeleni ombudsman, ki bo kot novi strankin organ med drugim sprožal postopke za preprečitev ekološke škode* **E** ← šved. *ombudsman* iz *ombud* 'zastopnik, zagovornik' + *man* 'moški, človek'

ómbudsmanka -e ž, člov. (ô) predstavnica ljudstva, ki varuje človekove pravice, zlasti pred državnimi organi; varuhinja človekovih pravic: *Znižanje plač funkcionarjem med trajanjem njihovih mandatov je tudi v neskladju z načelom varstva zaupanja v pravo, je v obrazložitvi zahteve navedla ombudsmanka* **E** †ómbudsman

ómbudsmanski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na ombudsmane: *Po mojih izkušnjah in izkušnjah mojih ombudsmanskih kolegov je velika večina objavlenih popravkov povezana s točnostjo navedb in podatkov* **E** †ómbudsman

ómbudsmanstvo -a s (ô) dejavnost in poslanstvo varuha človekovih pravic: *Mnogi te vloge še vedno*

ne razumejo in si ombudsmanstvo predstavljajo kot izključno pritožbeni organ **E** ↑ómbudsman

omejevalec -lca m (â) kar kaj omejuje: *omejevalec hitrosti; omejevalec vrtljajev motorja; Nizka raven povpraševanja je tudi največji letošnji omejevalec rasti proizvodnje* **E** (†)omejevati

omërta -e ž (ê) mafijski zakon o molččnosti: *prekršiti omerto; O očetovih zločinih molči kot riba – ne glede na to, ali se družini pokorijo ali odrečejo, hčere mafijcev spoštujejo zakon, ki jim je v krvi: omerto* **E** ← južnoit. *omertà*, verjetno < umiltà 'ponižnost, spoštljivost'

omizje ^(SSKJ) -a s (î) uradno srečanje, na katerem udeleženci izmenjujejo mnenja, stališča: *delovno omizje; pogajalsko omizje; udeleženec omizja; V petek bo prvo herbersteinsko književniško omizje na temo Slovenska poezija zadnjega desetletja, drugo omizje o prozi pa bo popoldan* **E** iz o(b) mizi

omreženost -i ž (ê) lastnost, značilnost omreženega: *globalna omreženost; O varnosti danes pišemo že na vsakem koraku, o njej se pogovarjamo takoj, ko pogovor nanese na omrežja in omreženost* **E** ↑omrežiti

omreževati ^(SSKJ) -ujem nedov. (á û) povezovati v omrežje, vzpostavljati omrežje na določenem območju: *V sodelovanju z računalniškim podjetjem je vlada začela omreževati državo* **E** ↑omrežiti

omrežiti ^(SSKJ) -im dov. (ê ê) povezati v omrežje, vzpostaviti omrežje na določenem območju: *omrežiti in med seboj povezati vsa večja mesta; Omrežiti računalnik ni čisto enostavna zadeva, najprej je za to treba odpreti računalnik in namestiti omrežno kartico* **E** ↑omrežje

omrežje ^(SSKJ) -a s (ê) strežniki in osebni računalniki, povezani s posebno strojno in programsko opremo: *Dandanes je stalna povezanost računalnika v omrežje nujna za marsikatero opravilo na delovnem mestu, pa naj gre za povezavo z internetom ali pa le za zvezo s strežnikom v podjetju* **E** iz o(b) mreži

omrežni ^(SSKJ) -a -o prid. (ê) ki je v zvezi z omrežjem: *omrežna kartica* naprava, ki omogoča povezavo računalnika z računalniškim omrežjem; *Omrežna povezava je v najzmogljivejših napravah zabavne elektronike že nekaj povsem vsakdanjega* **E** ↑omrežiti

omrežnina -e ž (î) plačilo za uporabo elektroenergetskega omrežja: *omrežnina za gospodinjske uporabnike; cene omrežnin; dvig omrežnine; Spremembe omrežnin različno vplivajo na končne cene električne energije* **E** (†)omrežje

onaglasiti -im dov. (î î) ugotoviti, določiti besedi

naglas: *Za slovar je treba onaglasiti veliko novih besed* **E** (†)naglasiti

onaglaševanje -a s (â) ugotavljanje, določanje naglasa: *Urejanju geslovnika je sledilo onaglaševanje slovarskih iztočnic* **E** ↑onaglaševati

onaglaševati -ujem nedov. (á û) ugotavljati, določati besedam naglas: *Na vajah so morali onaglaševati nedoločnike in deležnike* **E** ↑onaglasiti

onkogén -a m (ê) med. gen, ki v določenih okoliščinah povzroči spremembo normalne celice v rako: *Onkogeni lahko aktivirajo spremembe v genski strukturi* **E** ← nem. *Onkogen*, agl. *oncogene* iz gr. *ónkomai* 'nabreknem, otečem' + (†)gén

online¹ -- in on-line -- cit. [ónlájŋ] v prid. rabi (ô-â) **1.** v povedni rabi ki je povezan z računalniškim omrežjem, navadno internetom: *Dokler je uporabnik PC online, se beleži vsak pritisk na tipkovnico* **2.** ki je dostopen na računalniškem omrežju, navadno internetu: *online katalog; Pomemben razvojni korak bo portal dosegel, ko bodo na njem mogoče povezave na online rezervacije* **E** ← agl. *online* iz on 'na' + *line* v pomenu 'zveza'

online² prisl. (ô-â): *Križarjenja je mogoče rezervirati online*

ôpa ^(SSKJ) medm. (ò) izraža začudenje: *Mislili smo si, opa, tukaj nas ljudje poznajo* **E** ← hrv., srb. *ôpa* iz (†)hòp

ópcija ^(SSKJ) -e ž (ó) **1.** kar je dano na izbiro za uresničitev česa; možnost ^(SSKJ): *Lik, ki ga igram v tem filmu, se nima za slabega fanta: je samo človek, ki pride v situacijo, ki mu ne daje preveč opcij* **2.** oblika uresničitev česa, različna od druge oblike iste vrste; varianta ^(SSKJ): *Po eni od opcij bi se ministrstva za gospodarske dejavnosti, za malo gospodarstvo in turizem in za ekonomske odnose in razvoj združila v eno* **3.** navadno s prilastkom določen politični nazor, ki ga zagovarja kaka politična stranka, ali tako opredeljena politična stranka: *nacionalistična opcija; politična opcija; vladajoča opcija; Izrazilo za levo opcijo sta se izrekli stranki upokojencev in nacionalna stranka* **E** ← agl. *option*, nem. *Option* ← lat. *optiō* 'svobodna volja, izbira'

operacijski ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

operacijski sistem -ega -a m (î, ê) glavni program, ki upravlja delovanje računalnika, povezuje strojno opremo s programsko, omogoča uporabo drugih specializiranih programov: *Operacijski sistemi navadno hranijo podatke na disku v datotekah, ki imajo svoja imena in lastnosti in jih program pokliče, kadar jih uporabnik potrebuje*

operacionalizacija -e [operacijonalizacija] ž (á) **1.** stanje, ko je kaj operacionalizirano: *Operacio-*

nalizacija spremembe 80. člena ustave je zapisana v ustavnem zakonu; veljala bo samo za letošnje volitve, za prihodnje bi jo bilo treba prenesti v sistemski volilni zakon **2.** proces, v katerem se kaj operacionalizira: *operacionalizacija zakona; Nacionalni kulturni program je zasnovan tako, da je njegova operacionalizacija v kar največji meri neodvisna od menjav politične oblasti* **E** (†)operacionalizirati

operacionalni -a -o [operacijonalni] prid. (â) ki je v zvezi z operacijo: *kulturni operacionalni program; Vse operacionalne rešitve v predlogu niso dobre* **E** ← nem., agl. *operational* ← nlat. *operationalis* iz (†)operacija

operatêr ^(SSKJ) -ja m, živ. (ê) **1.** podjetje, ki svojim naročnikom omogoča dostop do televizijskih, radijskih programov, uporabo telefonskih, internetnih storitev: *kabelski operater; operater mobilne telefonije; Povsem normalno je, da operaterji mobilnih telekomunikacij za klice znotraj svojega omrežja ponujajo nižje cene kot za klice v stacionarno omrežje oziroma v omrežje drugega mobilnega operaterja* **2.** podjetje, ki skrbi za organizirano javno razdeljevanje električne energije, plina: *Energetski zakon določa, da dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja opravlja bodisi javno podjetje bodisi pravna oseba* **E** ← nem. *Operateur*, frc. *opérateur* iz (†)operatôr

opiâtni -a -o [opijatni] in opijâtni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z opiat: *opiatne droge; Ameriška in evropska organizacija za zdravljenje opiatne odvisnosti sta nas prosili, naj ustanovimo prvo federacijo različnih združenj na tem področju in pripravimo kongres* **E** (†)opiât

opioid -a [opijoid-] m (î) farm. zdravilo za lajšanje hudih bolečin, ki vsebuje opij: *Samo 12 odstotkom bolnikov so zdravniki predpisali močan opioid, 30 odstotkov bolnikov pa še dodatno jemlje zdravila brez recepta, da bi si olajšali bolečino* **E** ← agl. *opioid*, nem. *Opioid* iz (†)ôpij

opioidni -a -o [opijoidni] prid. (î) farm. ki je v zvezi z opioidi: *opioidni analgetik; opioidno zdravilo; Ne nazadnje alkohol vpliva na izločanje opioidnih peptidov, malih molekul, ki nas sproščajo in vplivajo na dobro razpoloženje* **E** †opioid

opisménjen -a -o prid. (ê) **1.** ki si je pridobil sposobnosti pisanja, branja, govora: *Ker se ne zavedajo, da je jezik orodje moči in ga je mogoče uporabljati tudi za jezikovno manipulacijo, so pomanjkljivo opismenjeni ljudje največkrat tudi žrtve take moči in manipulacije* **2.** ki si je pridobil znanje, sposobnost za opravljanje kakega dela, dejavnosti: *računalniško opismenjen; Plesna kultura je sestavni del vzgojno-izobraževalnega procesa, ki pote-*

ka postopoma tako, da so vsi učenci ob zaključku osnovnošolskega izobraževanja plesno opismenjeni **E** (†)opisméniti

opisménjenost -i ž (ê) lastnost, značilnost opismenjenega človeka: *računalniška opismenjenost; 18. in 19. stoletje sta čas začetkov lahke literature in vse večja opismenjenost je povzročala, da je ta literarni tok postal vedno bolj dostopen najširšim plastem prebivalstva* **E** †opisménjen

opismenjevanje -a s (â) **1.** učenje pisanja, branja: *Učbenik je namenjen opismenjevanju in učenju slovenščine za otroke slovenske narodnosti v tujini* **2.** načrtno učenje, usposabljanje: *digitalno opismenjevanje* razvijanje sposobnosti uporabljanja interneta, elektronske pošte, digitalne fotografije, elektronskega komuniciranja z državno upravo; *plavalno opismenjevanje; računalniško opismenjevanje; Zakon o knjižničarstvu določa v okviru javne službe med drugim tudi posredovanje informacijskih proizvodov in storitev ter informacijsko opismenjevanje* **E** (†)opismenjevat

òpla ^(SSKJ) medm. (ò) izraža začudenje, presenečenje: *Opla, kaj pa se dogaja?* **E** (†)òpla

oplinjevanje -a s (â) zgraditev, gradnja objektov, naprav za dovod in uporabo plina; plinifikacija ^(SSKJ): *oplinjevanje kraja; načrti za oplinjevanje; Del namenskih sredstev bodo porabili za širitev oplinjevanja v občini* **E** iz *oplinjevat* 'opremljati s plinsko napeljavo' iz *opliniti* iz *pliniti* iz (†)plín

opozorilni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

opozorilna stâvka -e -e ž (î, â) kratkotrajno prenehanje dela z namenom opozoriti na prihajajočo stavko, če se ekonomske, politične zahteve stavkajočih delavcev ne bi izpolnile: *splošna opozorilna stavka; opozorilna stavka zdravnikov; Delavci so za nekaj ur prekinili delo z opozorilno stavko*

oprâti ^(SSKJ) opêrem dov. (â é)

oprâti denâr opêrem -- dov. (â, â; é) ekspr. spraviti nelegalno pridobljeni denar v legalni obtok: *oprati denar v igralnici; Kupnina za prodajo zemljišča je bila za komisijo dokaz, kako se je sklenil krog in opral denar iz domnevnega podkupovanja*

opredâlčkati -am dov. (â) ekspr. opredeliti: *Najnovejši razred avtomobilske serije je še težje opredelčkati kot predhodnega* // opredeliti se: *Kot je običajna praksa pri označbah glasbenih žanrov, je bilo le malo glasbenih skupin, ki so se želele opredelčkati* **E** †predâlčkati

opršnica -e ž (f) **1.** kost prsnega koša, na katero so pritrjena rebra; prsnica ^(SSKJ): *Če moški pacient na-*

vaja bolečine za oprsnico pri naporu, kar da misliti, da gre za angino pectoris oziroma bolečino srca zaradi motnje v prekrvitvi srčne mišice, takoj opravimo obremenitveno testiranje **2.** priprava iz jermenov in zaponk, ki se živali, zlasti psu, namesti okoli vratu in čez prsi, da se jo lahko vodi: Psi, ki vodijo slepe, so označeni z rdečim križem na oprsnici **E** (↑)oprsen

óptični ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

óptični bralnik -ega -a m (ô, â) naprava za pretvarjanje navadno natisnjene grafične v digitalno obliko; optični čitalnik, skener (1): Predlogo faksa ali kopije moramo vstaviti v optični bralnik in pognati program, s katerim jo potem optično preberemo

óptični čitalnik -ega -a m (ô, â) naprava za pretvarjanje navadno natisnjene grafične v digitalno obliko; optični bralnik, skener (1): V napravo, ki združuje tiskalnik, fotokopirni stroj, optični čitalnik in telefaks, lahko vgradite brezžično mrežno kartico

óptični disk -ega -a m (ô, î) okrogla, tanka plastična plošča s kovino v sredini, manjša od gramofonske, na katero so digitalno zapisani glasba, videoposnetki ali drugi podatki, ki se preberejo z laserskim žarkom; laserska plošča: Stroški shranjevanja podatkov na papirju za več kakor 75-krat presegajo stroške shranjevanja na optičnem disku

óptični kábel -ega -bla m (ô, â) kabel iz optičnih vlaken: polagati optične kable; širokopasovni optični kabel; prenos podatkov po optičnih kablích; Najhitreje se internet pretaka po optičnih vlaknih in prav letos so začeli največji ponudniki internetnega dostopa v večjih slovenskih mestih s polno paro napeljevati optične kable

óptično vlákno -ega -a s (ô, â) tanko upogljivo stekleno vlakno, ki se uporablja za prenos svetlobnega signala: Po optičnih vlaknih se podatki prenašajo s pomočjo svetlobe

optimalizácija -e ž (â) delanje, da postane kaj glede na dane možnosti najugodnejše, najboljše; optimizacija: stopnja optimalizacije; Pri načrtovanju proračuna imajo stroški, povezani z svetovanjem, izobraževanjem in optimalizacijo poslovnih procesov, praviloma podrejeno vlogo **E** ← agl. *optimisation* iz (↑)optimalen

optimírati -am dov. in nedov. (î) narediti, da postane kaj glede na dane možnosti najugodnejše, najboljše; optimizirati: Nenormalno visoke podražitve vhodnih surovin ne bodo mogli prenesti v prodajne cene mesa in izdelkov, zato so iskali notranje rezerve in optimirali proizvodnjo **E** ← nem. *optimieren* iz lat. *optimus* 'najboljši'

optimizácija -e ž (â) delanje, da postane kaj glede na dane možnosti najugodnejše, najboljše; optimalizacija: optimizacija procesa; optimizacija proizvodnje; optimizacija poslovanja; Nenehna optimizacija stroškov temelji na večji specializaciji proizvodnje ter razvoju lastnega znanja in kadrov **E** ← agl. *optimisation* iz (↑)optimizirati

optimizírati -am dov. in nedov. (î) narediti, da postane kaj glede na dane možnosti najugodnejše, najboljše; optimirati: V serijsko opremo vseh kompaktnih fotoaparatorov sodi prepoznavanje obrazov – funkcija, ki samodejno zazna enega ali več obrazov v kadru in glede na razmere optimizira ostrino in osvetlitev **E** ← nem. *optimisieren*, agl. *optimise* iz lat. *optimus* 'najboljši'

oránževéc -vca m, člov. (â) član protestantskega reda Viljema Oranskega na Severnem Irskem: pohod oranževcev; red oranževcev; Oranževci s svojim pohodom obeležujejo stoletja staro zmago nad irskimi katoliki **E** po kralju Viljemu III. Oranskem (1650–1702)

oránžni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

oránžna revolúcija -e -e ž (â, ú) v Ukrajini leta 2004 protesti, ki so po drugem krogu predsedniških volitev potekali v podporo prozahodnega predsedniškega kandidata Viktorja Juščenka, katerega privrženci so v oblačilih oranžne barve zahtevali ponovitev volitev: Eno leto po oranžni revoluciji mnogi Ukrajinci ugotavljajo, da so bili njihovi ideali izdani

oratórij ^{SSKJ} -a m (ô) večdnevni program, ki ga v času počitnic za otroke organizira župnija, namenjen verskemu pouku, ustvarjalnim delavnicam, igri: V celjski župniji spet pripravljajo oratorij za otroke, nekakšno celodnevno varstvo otrok **E** ← sr-lat. *oratorium* 'molilnica'

orgán ^{SSKJ} -a m (â)

orgán pregóna -a -- m (â, ó) nav. mn. policija in tožilstvo: Vprašanje je, ali bodo organi pregona uspešni pri odkrivanju storilcev

organigrám -a m (â) grafična ponazoritev organiziranosti podjetja, ustanove; organogram: organigram zavarovalnice; Organigram mora vsebovati tudi terminski načrt priprave in sprejema vseh teh aktov **E** ← nem. *Organigramm*, agl. *organigram*, *organigramme* iz (↑)organi(zácija) + gr. *grámma* 'pisanje, črka'

organístika -e ž (î) **1.** veda o sestavi orgel in njihovi zgodovini, razvoju: Organistika je relativno dobro razvita po zaslugi nekaterih posameznikov, ki se ukvarjajo z orglami, zgodovinskim razvojem in uporabo tega glasbila **2.** orgelska glasba: Po-

stavitev koncertnih orgel je začrtalo novo obdobje v slovenski organistiki **E** iz srlat. *organisticus* 'orgeljski'

organizátor^(SSKJ) -ja m (â) računalniška naprava, program v obliki koledarja za vpisovanje beležk, obveznosti, naslovov, telefonskih števil: *Kot osebni organizator se telefon kar obnese, omogoča shranjevanje zabeležk (besedil in skic), ki jih lahko nato celo faksirate* **E** ← nem. *Organisator* iz (†)organizirati

organogram -a m (â) grafična ponazoritev organiziranosti podjetja, ustanove; organigram: *Pripravili smo celoten organogram funkcioniranja oziroma komunikacije med ožjim vodstvom kolegija, ministri, poslansko skupino in celotno mrežo stranke* **E** ← agl. *organogram* iz (†)organ(izâcija) + gr. *grâmma* 'pisanje, črka'

orgânski^(SSKJ) -a -o prid. (â) **1.** ki se nanaša na naravo, na skladnost, povezanost z naravo: *organska pridelava; Sponosom in zanosom so ženske govorile o kilogramih poljščin, ki so jih pridelale z organskim kmetovanjem brez kemikalij, in o sobotnih čistilnih akcijah, v katerih sodeluje vsa vas* **2.** ki se pri pridelavi hrane nanaša na uporabo samo naravnih, organskih snovi; bio: *organski bombaž; organska kozmetika; organska usnje; Organska hrana, pridelana oziroma vzrejena brez umetnih dodatkov, je porabnikom dokaj nedostopna zaradi visokih cen* **E** po zgledu agl. *organic* iz (†)orgân

orgličar -ja m, člov. (ô) kdor igra (na) orglice: *Nadaljeval je kot solist in postal prvi orgličar, ki je nastopil s simfoničnim orkestrom* **E** (†)orglice

orgónski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na presežno življenjsko silo, ki naj bi bila porazdeljena po vesolju in jo lahko zbiramo, hranimo za terapevtske namene: *Zdravnike je poučeval o svojih terapevtskih tehnikah in nadaljeval s preiskavami orgonske energije, s katero je poskušal zdraviti tudi rakava obolenja* **E** ← nem. *Orgon-* iz (†)org(âzem) + (†)(horm)ón

orientacist -a [orijentacist] m, člov. (î) športnik, ki se ukvarja z orientacijskim pohodom, tekomo: *izkušen orientacist; Tekmovalec, orientacist, mora v čim krajšem času le s pomočjo karte in kompasa preteči ali prehoditi svojo pot* **E** (†)orientâcija

origano -a in origâno -a m (î; â) zdravilna ali začimbna rastlina z drobnimi škrlatnimi cveti; dobra misel^(SSKJ): *dodati origano; Za preliv zmešamo oljčno olje, kis in žličko svežega ali suhega origana* **E** ← it. *origano* < lat. *orîganum* ← gr. *orîganon*

originátor -ja m (â) **1.** originalno zdravilo: *Treba je dokazati, da vsebuje generik enak odmerek učin-*

kovine kot originator, da oba sproščata učinkovino na enak način in da zdravilo v plazmi dosega enake koncentracije **2.** farmacevtska družba, ki originalno zdravilo izumi, razvije, klinično preizkusi in patentira: *Izdelovalci generikov se tako pri dokazovanju učinkovitosti in varnosti sklicujejo na podatke, ki jih je originator navedel v svoji pri ustreznem ministrstvu vloženi dokumentaciji* **E** ← agl. *originator* 'začetnik, osnovelec, tvorec' iz *origin* 'poreklo, začetek'

órk -a m, živ. (ô) pri J. R. R. Tolkienu nasilno, umsko pogosto nekoliko omejeno bitje z grobo zelenkasto ali sivkasto kožo, ki je navadno nesnažno in ne trpi sončne svetlobe: *V Gospodarju prstanov nastopajo tudi orki, ki niso nič drugega kot naši ogri, torej velikani ljudožerci; iz tega korena besede izvirajo tudi današnje orke – kiti ubijalci* **E** ← agl. *orc*, popularizirano po zgodbah *Johna Ronalda Reuela Tolkiena* (1892–1973), a že prej znano kot stagl. *orcþyrs, orcneas* (mn.) 'božanstva smrti'

orodjârna^(SSKJ) -e ž (â) zbirka programskega orodja: *Ko je ukaz dejaven in je prikazano njegovo pogovorno okno, lahko posodabljam vsebinsko vseh orodjarn in menijev* **E** †oródje

oródje^(SSKJ) -a s (ô) program, ki omogoča izvajanje računalniških operacij, navadno ustvarjanje, prirejanje kakega drugega programa: *Novo orodje je namenjeno pretežno profesionalnim oblikovalcem: proizvajalcem posebnih učinkov za filme, razvijalcem iger* **E** = cslov. *orodije*, hrv., srb. *orúde* 'orodje', stčes. *orudi* < pslov. **orodbe*, morda k (†)réd

oródni^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

oródna vrstíca -e -e ž (ô, î) del slike na računalniškem zaslonu, kjer so druga poleg druge v eni smeri razvrščene ikone: *Ko bo luč sveta ugledala druga različica prevajalskega sistema, bodo uporabniki s preprostim klikom miške na gumb na orodni vrstici prišli do slovenskega prevoda*

órto¹ -- v prid. rabi (ô) pog. ki se po svojih značilnostih, lastnostih zelo razlikuje od povprečja: *Na pogled je orto svobodnjak* **E** (†)orto...

órto² prisl. (ô): *Bilo je orto smešno*

órtofóto¹ -a m (ô-ô) geometrijsko popravljen fotografski posnetek zemeljskega površja iz zraka: *digitalni ortofoto; dober ortofoto; Praktični preizkus uporabnosti ortofota v vseh fazah gradbeniškega načrtovanja nizkih gradenj so pred kratkim izvedli Angleži pri projektiranju železnice* **E** ← agl. *orthophoto* iz (†)orto... + (†)fóto

órtofóto² -- v prid. rabi: *ortofoto načrt; ortofoto posnetek; Komisija je pripravila 998 topografskih in ortofoto kart*

ortoreksija -e ž (ī) motnja hranjenja, ki se kaže v izogibanju določeni hrani, ki jo bolnik dojema kot nezdravo: *Nekatera dekleta doživljajo hude psihološke pritiske, ki se kažejo v obliki bulimije, anoreksije, ortoreksije in izgube samospoštovanja* **E** ← nlat. *orthorexia* iz (†)orto... + †(ano)reksija

orwellovski -a -o cit. [órveloujski] prid. (ō) tak kot pri Orwellu: *orwellovska metafora; orwellovska tematika; Na televiziji je moč spremljati dokumentarce o vseh metodah orwellovskega nadzora države* **E** po britanskem pisatelju Ericu Arthurju Blairu z umejniškim imenom *George Orwell* (1903–1950)

orwellovstvo -a cit. [órveloustvo] s (ō) delovanje v smislu nazorov o družbi, izkazanih v Orwellovem romanu 1984, ali na njih temelječi miselnosti o totalitarni oblasti, ki posamezniku z izvajanjem nadzora in manipulacijo omejuje zasebnost in svobodo: *Državljanji lahko pričakujemo še kaj hujšega kot le orwellovstvo ali nadzor tako imenovanega velikega brata* **E** †orwellovski

osamosvojitelj -a m, člov. (ī) kdor pripomore k samostojnosti, neodvisnosti države: *slovenski osamosvojitelji; Država ne more in sme biti mačehovska do osamosvojiteljev, še posebej miličnikov, sedanjih policistov, ki smo aktivno sodelovali v neposredni osamosvojitvi naše države* **E** (†)osamosvojitji

osamosvojitveni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi z osamosvojitvijo države: *osamosvojitveni proces; osamosvojitvene težnje; osamosvojitvena vojna; Tudi nekateri najuglednejši madžarski izobraženci so oklevali pri izražanju svoje naklonjenosti do osamosvojitvenih prizadevanj Slovencev* **E** (†)osamosvojitvev

osébnī ^(SSK) -a -o prid. (ē)

osébnā številka -e -e ž (ē, ī) zaporedje števil, navadno štirimestno, ki posamezniku omogoča uporabo plačilne kartice, mobilnega telefona; PIN, PIN-koda: *zamenjava osebne številke; Osebno številko za kartico si takoj po prejemu zapomnite in uničite ovojnico, v kateri ste jo prejeli*

osébnī računalnik -ega -a m (ē, ā) računalnik z operacijskim sistemom za enega uporabnika; PC: *Vsaj štiri petine Švedov, starih med 16 in 64 let, ima v svojem gospodinjstvu osebni računalnik, med njimi ga vsak dan uporablja 39 odstotkov moških in 24 odstotkov žensk*

osébnī stečaj -ega -a m (ē, ā) pravn. sodni postopek, v katerem se ugotavljajo obveznosti upnikov do prezadolženih fizičnih oseb, samostojnih podjetnikov in možnosti za poravnavo: *postopek osebnega stečaja; Stečaj zapuščine in osebni stečaj sta dve pomembni novosti, ki ju pri naša predlog zakona o finančnem poslovanju*

ósemkolésen -sna -o prid. (ō-ē) ki ima osem koles: *osemkolesno oklepno vozilo; Novi osemkolesni oklepnik ima sodobno samonosilno konstrukcijo, ki omogoča manjšo težo in lažje plavanje* **E** iz *ósem kolés*

ósemkolésnik -a m (ō-ē) osemkolesno vojaško oklepno vozilo: *izdelati osemkolesnik; Prvi osemkolesnik bo iz tovarne odpeljal v začetku prihodnjega leta* **E** †ósemkolésen

osipnik -a m, člov. (ī) šol. kdor opusti začeto šolanje: *Da bi preprečili neuravnoteženost med ponudbo in povpraševanjem po delu, bi morali izboljšati izobraževalni sistem tako, da bi znižali število osipnikov in okrepili usposabljanje zaposlenih* **E** (†)osip

osiromášení ^(SSK) -a -o prid. (ā)

osiromášení urán -ega -a m (ā, ā) oblika urana, ki nastane zlasti kot stranski produkt pri izdelavi obogatene urana in vsebuje manj v nuklearne namene uporabnega izotopa kot naravni uran: *izstrelki z osiromašenim uranom; strelivo z osiromašenim uranom; Radioaktivno onesnaževanje je posledica uporabe osiromašenega urana v bombah in protiklepkih raketah*

óskarjevec -vca m (ō) 1. člov. kdor dobi nagrado oskar: *zahvalni govor oskarjevca; Bosanski oskarjevec je že drugi režiser, ki je poskušal dokončati nedokončano trilogijo slavnega poljskega režiserja* 2. živ. film, katerega avtor, soavtor zanj dobi tako nagrado: *Za nastop v danskem oskarjevcu je bil tudi sam nominiran za oskarja* **E** (†)óskar

oskrbováni ^(SSK) -a -o prid. (ā)

oskrbováno stanováne -ega -a s (ā, ā) stanovanje, ki ima oskrbnika za 24-urno pomoč stanovalcu; varovano stanovanje: *gradnja oskrbovanih stanovanj; Oskrbovana stanovanja so namenjena starejšim, zlasti upokojencem*

osmofébruarski -a -o prid. (ē) ki se nanaša na osmi februar: *osmofebruarske državne prireditve; osmofebruarska proslava; Osmofebruarsko branje Prešernove poezije na trgu pesnikovega imena sredi Ljubljane je prijazna tradicija* **E** iz *ósmī fěbruar*

osredínjati se -am se nedov. (ī) usmerjati svoje prizadevanje, aktivnost; osredotočati ^(SSK), fokusirati (2 //): *Strateško načrtovanje se osredinja na opredeljevanje prednostnih in odločilnih smeri razvoja organizacije* **E** (†)osrediniti

osrednjleslovénski -a -o prid. (ē-ē) ki se nanaša na osrednjo Slovenijo: *osrednjleslovenska regija; Osrednjleslovenska pokrajina bo po novem Ljubljanska pokrajina, v kateri je Ljubljana tako sedež uprave kakor sedež pokrajinskega sveta* **E** iz *osrednja Slovenija*

ostaréli^{SSKJ} -ega m, člov. (ĕ) star, starejši človek: *po-moč ostarelim; dom za ostarele; Ostareli so pogo-sto žrtve diskriminacij in zlorab* **E** (†)ostaréti

osteopatija -e ž (ī) **1.** med. obolenje kosti: *imeti osteopatijo* **2.** v alternativni medicini zdravljenje različnih bolezni z ročnim mehaničnim delovanjem na okostje, mišičevje: *homeopatija in osteopatija; Osteopatija se ukvarja predvsem z boleznimi mišično-skeletnega sistema, pri čemer verjamejo, da bolezni enega sistema porušijo ravnotežje v drugih sistemih* **E** ← nlat. *osteopathia* iz gr. *ostéon* 'kost' + tvor. od *páthos* 'občutenje, trpljenje, bolezen'

osteopenija -e ž (ī) med. začetno zmanjšanje minimalne kostne gostote: *imeti osteopenijo; Predstopnja osteoporoze je osteopenija* **E** ← nlat. *osteopenia* iz gr. *ostéon* 'kost' + *penía* 'pomanjkanje'

osteoporótični -a -o prid. (ô) med. ki je v zvezi z osteoporozo; osteoporozni: *osteoporotični bolnik; osteoporotične spremembe; Že majhna obremenitev lahko povzroči osteoporotični zlom* **E** ← nem. *osteoporotisch* k (†)osteoporóza

osteoporózni -a -o prid. (ô) med. ki je v zvezi z osteoporozo; osteoporotični: *osteoporozni zlom; Vitamin D je pomemben dejavnik ne le tvorbe zdravih kosti, temveč tudi zdravljenja osteoporoznih kosti* **E** (†)osteoporóza

ostranjevánje -a s (â) rač. razdeljevanje pomnilnika na pomnilniške strani: *ostranjevanje in segmentacija; Pri operacijskih sistemih je odstranjevanje (tudi delitev na strani) način upravljanja s pomnilnikom* **E** iz *ostranjeváti* iz *ostraniti* iz (†)strán

osvežilec -lca m (ī) priprava s sredstvom za osvežitve česa, zlasti zraka: *osvežilec zraka; Številnih voznikov ne moti le smrad na prepolnih ulicah velikih mest – mnogi vihajo nos tudi nad vonjem, ki jih obdaja v vozilu in ki se ga z običajnimi osvežilci prostora ne morejo znebiti* **E** (†)osvežiti

oteževálni -a -o prid. (â) ki dela kaj, zlasti krivdo, večje, težje: *oteževalne okoliščine; oteževalno dejstvo; K oteževalnim dejavnikom je senat navedel obtoženčev nekritičen odnos do dogodka, saj tragedije ni niti enkrat obžaloval* **E** (†)oteževáti

otonémiti -im dov. (ĕ ĕ) jezikosl. ugotoviti, določiti besedi vrsto tonema: *Za pravopisni slovar je bilo treba otonečiti veliko število novih enot* **E** iz **tonémiti* iz (†)toném

otonémljanje -a s (ĕ) jezikosl. ugotavljanje, določanje vrste tonema: *Otonečljanje je bilo najprej teoretično, pozneje pa preverjeno tudi z anketami* **E** (†)otonémljati

otonémljati -am nedov. (ĕ) jezikosl. ugotavljati, določati besedi vrsto tonema: *Otonečljali so lastnoimensko besedje* **E** (†)otonémiti

otròk^{SSKJ} -òka m (ò ò)

otròk cvétja -òka -- m, člov. (ö, ě; ó) nav. mn., ekspr., zlasti konec 60. let 20. stoletja pripadnik gibanja mladih, nasprotnikov militarizma, sprva vietnamske vojne, ki zanikuje ustaljene družbene norme; *hipi*^{SSKJ}: *generacija otrok cvetja; Spaček je postal francoski nacionalni simbol, tako kot Eifflov stolp, in priljubljeno prevozno sredstvo študentov, otrok cvetja in svetovnih popotnikov*

otròk iz epruvéte -òka -- -- m, člov. (ö, ě; ó) ekspr. otrok, spočet z zunajtelesno oploditvijo: *Nemalo otrok iz epruvete si, ko prestopijo prag odraslosti, želi izvedeti, kdo je njihov pravi oče*

otròk s posébnimi potrebami -òka -- -- -- m, člov. (ö, ě; ě; ó) otrok, ki zaradi motnje v razvoju, boleznih potrebuje pomoč, prilagoditev programa pri vzgoji in izobraževanju: *Zakon omogoča, da se tudi otroci s posébnimi potrebami šolajo v rednih osnovnih šolah*

otròški^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

otròški parlament -ega -enta m (ô, ě ě) **1.** predstavništvo učencev kake šole, šol kakega območja, ki na zborovanju zastopajo interese svojih vrstnikov: *Klopi prenovljene dvorane državnega zbora so včeraj namesto pravih poslancev zasedli poslanci tako imenovanega otroškega parlamenta* **2.** sestanek, zborovanje tega predstavništva: *pripraviti otroški parlament; Kar 220 mladih parlamentarcev iz trinajstih osnovnih šol iz Celja in okolice se je pod okriljem mentorjev zbralo na občinskem otroškem parlamentu*

outlet¹ -a cit. [áútlet] m (â) prodajalna, v kateri se lahko izdelki iz preteklih sezon kupijo po močno znižanih cenah: *Pričakujejo, da bodo do konca razprodaj prodali skoraj vso sezonsko kolekcijo, ostanke pa bodo preselili v svoje outlete* **E** ← agl. *outlet (shop)* 'trgovina z izdelki iz opuščeni programov' iz *out* 'ven, iz' + *let* 'pustiti'

outlet² -- v prid. rabi: *outlet center* in *center outlet*; *outlet trgovina* in *trgovina outlet*; *Outlet prodajalne so sicer zanimiv pojav za porabnike, za velike blagovne znamke pa so dvorezni meč*

output^{SSKJ} -a cit. [áútput] m (â) količina česa, kar je izdelano, narejeno z ročnim, strojnim, umskim delom; izložek: *kulturni output; raziskovalni output univerze; znanstveni output; Če bodo vsi v verigi dobaviteljev samo nižali cene, se bo nižal tudi output, večala brezposelnost, skratka, ekonomsko se bo nazadovalo* **E** ← agl. *output* 'proizvodnja, produkcija' iz *out* 'ven, iz' + *put* 'položiti, spraviti'

ouzo -a cit. [úzo] in úzo -a m (û) grška žgana pijača z aromo janeža: *Kozarec ouza je nepogrešljiv pri grškem kosilu | Uzo izdelujejo s stoodstotnim ekstraktom janeža (zakon določa najmanj 20-odstotni ekstrakt) E* ← ngr. *ouzo*, verjetno ← tur. *üzüm* 'grozd'

ÖVE -- m (ô) krat. vir energije, ki se zajema iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok, in ki se ne izčrpa; obnovljivi vir energije: *V prihodnjih sto letih bodo morali ÖVE povsem nadomestiti fosilna goriva E* po kratki *ÖVE* za *o(bnovljivi) v(ir) e(nergije)*

ôven ^{SSKJ} ôvna m, člov. (ô) kdor je rojen v astrološkem znamenju ovna: *Ovni premorejo neizčrpen vir energije in strasti pri vsem, kar počnejo E* = steslov. *овѣнъ*, hrv., srb. *ôvan* < pslov. **ovъnъ* = litov. *âvinas* iz ide. **h₂ouino-* 'pripadajoč ovci' k **h₂ouī-* 'ovca'

overdose -sa cit. [ôvêrdouz-] m (ô) 1. prevelik in nevaren odmerek mamila: *Nihče ne ve, koliko odvisnikov od trdih drog je v zadnjem času umrlo zaradi overdosa, koliko jih je bilo umorjenih in koliko jih je v resnici naredilo samomor 2.* z roditeljskim velika količina, množina: *Ta overdose zastav nas bo k praznovanju petdesete obletnice pripeljal utrujene in izpraznjene E* ← agl. *overdose* iz over 'čez' + (†)dôza²

ovirani ^{SSKJ} -a -o prid. (i) ki je v zvezi z oviro, navadno telesno, gibalno: *delno ovirani učenci; Včeraj so odprli brezplačne javne sanitarije za gibalno ovirane osebe E* (†)ovirati

oviraš -a m, člov. (â) športnik, ki tekmuje v teku z ovirami: *Bil je naš najboljši oviraš E* (†)ovira

ovirašica -e ž, člov. (â) športnica, ki tekmuje v teku z ovirami: *Tako je postala druga najboljša slovenska ovirašica vseh časov E* (†)oviraš

ovnica -e ž, člov. (i) ženska, rojena v astrološkem znamenju ovna: *Ovnice smernicam ne sledijo, ampak jih postavljajo E* (†)ôven

ozavéščanje -a s (é) delanje, povzročanje, da kdo kaj spozna, se česa zave: *Inštruktorjeva vloga ni le učenje vožnje, ampak tudi ozaveščanje o odgovorni vlogi, ki jo ima voznik do drugih udeležencev v prometu E* (†)ozavéščati

ozavéščati -am nedov. (é) delati, povzročati, da kdo kaj spozna, se česa zave: *Mlade so ozaveščali o nevarnostih čezmernega pitja alkohola E* (†)ozavéstiti

ozeênovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na Organizacijo združenih narodov: *ozeenovski funkcionar; ozeenovska organizacija; To je tip ozeenovskega filma, filma s protivojnim humanističnim sporočilom, njegova kvaliteta pa sta nežnost in senzibilnost*

režiserkinega pristopa k tematiki E po kratki *OZN* za *O(rganizacija) z(druženih) n(arodov)*

ozémeljjski ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

ozémeljske vóde -ih vód in vodá ž mn. (ê, ó ô; â) priobalni pas morja, ki je pod oblastjo države, kateri pripada obala: *Nizozemska ladja je zapustila poljske ozemeljske vode*

ozemljèn ^{SSKJ} -êna -o prid. (ë é ê) ekspr. ki pri mišljenju, ravnanju priznava, upošteva dejstva, uresničljive možnosti; stvaren ^{SSKJ}, prizemljen: *Deluje kot zelo ozemljen praktik in je zato prav zanimivo brati njegove izkušnje E* (†)ozemljiti

ozemljeváti -újem nedov. (á û) ekspr. 1. delati, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; prizemljevati (1): *Stik z vsakdanjimi opravili, z vsakdanjim življenjem – iz tega nastaja poezija in to je tisto, kar poezijo tudi ozemljeje 2.* povzročati, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; prizemljevati (2): *Najina nasprotja se lepo dopolnjujeta: on bi v svoji vizionarnosti in ustvarjalnosti odfrčal že kdo ve kam, če ga ne bi ozemljevala, jaz pa bi v svoji togosti splesneta, če me ne bi nenehoma metal iz ravnotežja in oživljal s svojimi pobudami E* (†)ozemljiti

ozemljítev ^{SSKJ} -tve ž (i) ekspr. 1. delanje, povzročanje, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; prizemljítev (1): *ozemljítev želje; Z idealizmom je treba biti previden, saj lahko brez praktične ozemljítve postane nezanesljiv in nevaren 2.* povzročanje, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; prizemljítev (2): *Ne pozabite si vzeti časa za praktične in posvetne naloge: opravljanje vsakdanjih fizičnih del je koristna tehnika ozemljítve E* (†)ozemljiti

ozemljíti ^{SSKJ} -im dov. (î í) ekspr. 1. narediti, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; prizemljíti (2): *V ljudski pesmi, kjer je svet mnogo manj zapleten, izvoren, povezan z rojevanjem in minevanjem, najdeta pesnika elemente, ki njuno poezijo ozemljijo 2.* povzročiti, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; prizemljíti (3): *Optimistično dekle potrebuje nekoga, ki jo zna ozemljiti in ji nuditi oporo – pogosto je starejši, resnejši in bolj izkušen od nje E* iz *zemljíti* iz (†)zêmlja

ozkogléd -a -o prid. (ê ê ë) ki pri presojanju, vrednotenju upošteva samo določene kriterije, ki ne zajemajo pojava v celoti, navadno zaradi predsodkov, neznanja, nezavedanja česa: *ozkogléd človek; ozkoglédlo prepričanje; Samo stopnjevanje pritiska ozaveščene javnosti bo tista prava pot, ki bi lahko pripeljala do spremembe v načinu razmišljanja*

ozkogledih, v pridobitništvo za vsako ceno zazrtih oblastnikov **E** (↑)ózek + (↑)glédati

označevalec ^(SSKJ) -lca m (â) med. kar označuje verjetnost prisotnosti bolezni ali nagnjenosti k določeni bolezni; marker (1): *Po enem letu so diagnostične preiskave pokazale tri- do štirikratno zmanjšanje tumorskega označevalca, tumorska masa pa se je zmanjšala za 20 odstotkov* **E** (↑)označeváti

označevalnik -a m (â) **1.** kar kaj označuje: *Zbira stare knjige, hkrati z njimi pa hrani številne ekslibrise, avtorske podpise in razne označevalnike; laserski označevalnik* priprava za osvetljevanje ciljev pri nočnem obstreljevanju **2.** jezikosl. beseda, ki opredeljuje leksikalno enoto glede na slovnico kategorijo, zvrstnost, stilnost, časnost; kvalifikator ^(SSKJ): *označiti besedo z označevalnikom; oblikoslovni označevalnik; Nekatero besede so v pravopisu označeno s čustvenostnim označevalnikom poudarjalno, kar pomeni, da beseda nikakor ne zveni nevtrarno* **E** (↑)označeváti

oznaka ^(SSKJ) -e ž (â) **1.** osnovna enota računalniških označevalnih jezikov, navadno zapisana v lomljenih oklepajih; tag (1), značka (1): *Poleg oznake <summary> nam je na voljo še precej drugih, nihče pa nam ne brani, da bi dodali še svoje* **2.** niz znakov, ki označuje spletne vsebine in se uporablja predvsem za iskanje in prikaz teh vsebin; tag

(2), značka (2): *Iskanje fotografij je nasploh dobra stran tega programa, saj je možno iskanje po naslovih ali lastnih oznakah, imenu, zgodovini glede na več različnih parametrov, vrsti datotek, podrobnostih in motivih* **E** (↑)oznáčiti

ozónski ^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

ozónska lúknja -e -e ž (ô, û) območje tanjšanja ozonske plasti zaradi onesnaževanja s plini, zlasti freoni: *Potrebno bo zmanjšati porabo snovi, ki povzročajo nastanek ozonske luknje*

ozónski plášč -ega -a m (ô, á) plast v Zemljini stratosferi na višini 25–50 km z visoko koncentracijo ozona, ki absorbira večino ultravijoličnega sevanja Sonca; ozonska plast ^(SSKJ): *Zemlja se zdi še zlasti ranljiva zaradi tanjšanja in čedalje večje prepustnosti zaščitnega sloja, nevidnega ozonskega plašča, ki jo varuje pred prodorom nevarnega sevanja Sonca*

ožiliti se -im se dov. (í î) med. umestiti se v okoliško tkivo prek žil v telesu: *Po daljšem procesu nastanejo tumorji, se ožilijo, torej dobijo več hranilnih snovi in kisika, kar pomeni, da hitreje rastejo* **E** (↑)žiliti

ožiljenost -i ž (î) razporeditev žil na tkivu: *ožiljenost listov; ožiljenost tumorja; ožiljenost mišic; Populacijo kranjske čebele v Sloveniji smo še enkrat preučili, tokrat na podlagi ožiljenosti kril* **E** (↑)ožiliti

P

padálec ^(SSKJ) -lca [in padaŭca] m, člov. (â) ekspr. kdor ne-pričakovano, nenapovedano pride kam, stori kaj, navadno nepričakovanega, nezaželenega: *Priveditve so se udeležili župan, njegova žena, nekaj občinskih veljakov in nekaj naključnih padalcev* **E** (†)pádati

pádec ^(SSKJ) -dca m (â)

pádec berlínskoga zidú -dca -- -- m (â, î, û) ukinitev političnoekonomskih ovir med Vzhodno in Zahodno Nemčijo kot posledica zrušitve zidu med Vzhodnim in Zahodnim Berlinom: *obletnica padca berlinskega zidu; Globalizacija se je v svetovnem merilu sprostila po nekaterih temeljnih preobratih, kot je padec berlinskega zidu, konec hladne vojne ipd.*

paélja -e in paella -e cit. [paélja] ž (ê) španska, po izvoru katalonska jed iz riža, morskih sadežev, piščančjega, zajčjega mesa in zelenjave: *Če nas flamenko in paelja spominjata na Španijo, kaj je sinonim za Slovenijo, po čem nas Španci prepoznajo?* **E** ← špan., katalon. *paella*, prvotno 'ponev', ← stfrc. *paële* < lat. *patella* 'ponev, pladenj'

paella ↑paélja

pager -ja cit. [pêjdžer] m (ê) žepni sprejemnik za osebne klice; pozivnik: *Z vzponom mobilne telefonije so pagerji zastarali in dejavnost je konec devetdesetih ugasnila* **E** ← agl. *pager* iz *page* 'poklicati', prvotno 'poslati paža', iz (†)páz

paintball -a cit. [pêjndbol] m (ê) športna igra, pri kateri se izstreljujejo želatinaste kroglice, ki zadetega igralca označijo z barvo in s tem izločijo iz igre: *poligon za paintball; tekmovanje v paintballu; Paintball ni vojaška, temveč športna disciplina* **E** ← agl. *paintball* iz *paint* 'barva' + *ball* 'žoga'

pájkice -kic ž mn. (â) tesno se prilagajoče dolge hlače, navadno ženske, iz raztegljivega materiala: *Dolgonoga svetlolaska v pajkicah, škornjih, kratki volneni obleki in živo rdečem šalu žareče izstopa iz sivolase množice* **E** (†)pájek

paletizirani -a -o prid. (î) ki je povezan v večje tovorne enote za prevoz na paletah: *transport paletiziranega tovora; Skladišče je opremljeno z velikimi regali in zato namenjeno skladiščenju predvsem paletiziranega blaga* **E** †paletizirati

paletizirati -am nedov. in dov. (î) povezovati manjši, kosovni tovor v večje tovorne enote za prevoz na paletah: *Projektiramo, izdelujemo in izvajamo montažo skladiščnih, transportnih, dviznih in manipulacijskih sistemov ter paletiziramo* **E** ← nem. *palettisieren* iz (†)paléta

pálični ^(SSKJ) -a -o prid. (á)

pálični mešálnik -ega -a m (á, â) palici z ročajem podoben kuhinjski električni aparat za mešanje, stepanje, mečkanje: *Grah, narezan krompir in korenček zalijemo s tri četrt litra vode in kuhamo tako dolgo, da se zelenjava zmehča, nato jo obdelamo s paličnim mešalnikom*

pálij -a m (á) rel. ozek ovratni trak iz bele volne s črnimi križi, ki ga nosijo papež in metropolit: *Ob smrti metropolita palij položijo v grob skupaj z njim* **E** ← srlat. *pállium* < lat. 'plašč, ogrinjalo' ← gr. *pállion*

pámetni ^(SSKJ) -a -o prid. (á) ki deluje z umetno inteligenco: *pametni pralni stroj; Nekateri napovedujejo celo, da bomo pametne naprave upravljali kar z našimi mislimi* **E** (†)pámet

pámetna híša -e -e ž (á, î) hiša z računalnikom, ki centralno vodi in usklajuje določene sisteme in opravila z namenom zmanjšati uporabo energije: *Pri opremi bodo upoštevali najnovejša dognanja s področja varčne rabe energije, hiše bodo imele tudi možnost nadgradnje s tehnologijo pametne hiše*

pámetna kártica -e -e ž (á, â) plastična kartica z vdelanim čipom za hranjenje informacij: *čitalnik pametne kartice; tehnologija pametne kartice; uporaba pametne kartice; Zaenkrat še ne uporabljamo pametnih kartic za podpisovanje vsake transakcije, vendar pa že razmišljamo, kako bomo sistem dogradili v prihodnosti*

pámetna tábla -e -e ž (á, â) elektronska tabla, navadno povezana z računalnikom in projektorjem, ki deluje kot zaslon na dotik; interaktivna tabla: *Šola ima zdaj povsem novo telovadnico s fitnessom, prenovljen gledališki amfiteater, knjižnico, učilnice so opremljene s pametnimi tablamimi in drugo multimedijško opremo*

pámetni telefón -ega -a m (á, ô) elektronska naprava, ki združuje funkcije prenosnega raču-

nalnika in mobilnega telefona; komunikator (1): *Podjetja, ki bi šla v prestrukturiranje, bi svojim zaposlenim lahko kupovala pametne telefone namesto prenosnih računalnikov, saj za pošiljanje elektronske pošte zadostujejo*

panáda -e ž (ā) zmes iz moke, stepenega jajca in drobtin za obdajanje živil: *sočna panada; žabji kraki v panadi; Postrv je bila prvovrstna, mojstrsko očiščena in pazljivo ocvrta, tako da smo uživali v sovzočju lahkotne svežine mesa in hrustljavosti izvrstne panade* **E** ← nem. *Panade* ← frc. *panade* ← provans. *panada* iz *pan* 'kruh' < lat. *pānis*

panakóta -e in *panna cotta* -- -e cit. [panakóta] ž (ō) italijanska sladica iz kuhane sladke smetane in prelita s sadnim prelivom: *Bilo je toliko različnih jedi, da se ne spomnim vseh, med njimi sta bili panakota in juha iz zelišč* **E** ← it. *panna cotta* iz *panna* 'smetana' in ž. oblika od *cotta* 'kuhan'

panetón -a m (ō) pecivo, navadno z rozinami in kandiranim sadjem: *Če bo šlo vse po načrtih, bo že naslednje leto na škatlah panetonov videti logotip za izvirnost, ki zagotavlja, da je bil kolač izdelan po tradicionalnih metodah* **E** ← it. *panettone* iz *panetto* 'majhen hlebec' iz *pane* 'kruh' < lat. *pānis*

paničáríti -im nedov. (ā â) pog. razburjati se po nepotrebnem in s tem zapletati stvari: *Pred tremi dnevi sem se odločil, da nekaj časa še ne bom paničaril zaradi tega, ker nisem prejel potrdila o nezaknovanju v matični državi* **E** ← hrv., srb. *paničáríti* iz (†)pánika

pánik¹ -a m, člov. (â) kdor se hitro, navadno neupravičeno prestraši in nerazsodno, zmedeno ravna; *paničar*^{SSKJ}: *V bistvu je rojen panik, nevrotik, egoist in hipohonder* **E** ← nem. *Paniker* iz (†)pánika

pánik² -- v prid. rabi, v zvezi *panik stikalo stikalo*, sprožilec za klic na pomoč, sprožitev alarma: *Varnostnike in policijo je na pomoč poklical s pritiskom na panik stikalo* **E** ← agl. *panic (button)* iz (†)pánika

panín -a m (î) pog., v primorskem okolju podolgovato pecivo iz kvašenega testa, navadno prerezano in nadevano z mesnimi izdelki, sirom; sendvič^{SSKJ}: *Po ogledu pršutarne v Lokvah smo dobili zajeten panin s pršutom, ki smo ga poplaknili s kozarčkom terana* **E** ← it. *panino* iz *pane* 'kruh' < lat. *pānis*

pánker -ja in *punker* -ja cit. [pánker] m, člov. (ā) pripadnik subkulturne skupine, katere način življenja se kaže v izrazitem nepodrejanju veljavnim družbenim normam: *Odraščal je v socialnem stanovanju, pobegnil v London in postal panker, se podal za iskanjem smisla in poskusil skoraj vse, kar ga je doletelo* **E** ← agl. *punker* iz (†)punk

pánkerica -e in *punkerica* -e cit. [pánkerica] ž, člov. (ā)

pripadnica subkulturne skupine, katere način življenja se kaže v izrazitem nepodrejanju veljavnim družbenim normam: *Pankerica je bila po eni strani glave pobrita, po drugi pa pobarvana modro* **E** ↑pánker

pánkerski -a -o in *punkerski* -a -o cit. [pánkerski] prid. (ā) ki se nanaša na pankerje ali pank; *pankovski*^{SSKJ}: *pankerska glasba; pankerska zasedba; Poslušali so jih vsi, malce naskrivaj tudi tisti, ki jim je po telesu vrela bolj metalska ali pankerska kri* **E** ↑pánker

panna cotta ↑panakóta

panóptikon -a m (ō) 1. krožno zgrajena kaznilnica z zaporniški celicami na oboju in paznikom v sredini, ki omogoča hkratno nadzorovanje vseh kaznjencev: *sprejem zapornikov v panoptikon; Nadzornik je z ozirom na panoptikon vseviden, vseveden in vsemogočen – ne more mu uiti nobena podrobnost* 2. vseprisotni nadzor: *elektronski panoptikon; spletni panoptikon* **E** ← agl. *panopticon* iz (†)pan... + gr. *optikós* 'viden'

panorámski^{SSKJ} -a -o prid. (ā)

panorámska césta -e -e ž (ā, ê) cesta, speljana po pobočju, slemenu, s katere je lep razgled: *Ko bo Pohorje nekoč povezano v enoten turistični izdelek, ko bo z enega dela Pohorja na drugega mogoče priti tudi po panoramski cesti na tisoč metrov visokem obrobju, bo oddih tam pravi raj* **panorámska míza** -e -e ž (ā, í) mizi podobna plošča z zemljepisnimi imeni, navadno krajev, voda in vzpetin, in nakazanimi smermi do njih: *Če z vrha ne boste vedeli, kam, poglejte na okroglo panoramsko mizo z zemljevidom, ki vam bo nakazal pravo smer in pot*

papamobil -a m (î) panoramski neprebojni avtomobil za prevoz papeža: *Papež bo pripotoval na letališče ob desetih dopoldne in se s papamobilom kot običajno zapeljal med navzočimi* **E** ← it. *papamobile* iz *papa* 'papež' + (†)(avto)mobil

paparác -a in *paparáco* -a in *paparazzo* -a cit. [paparáco] m, člov. (ā) fotograf, usmerjen na škandalozne, senzacionalne posnetke iz zasebnega življenja javnih in slavnih osebnosti: *italijanski paparaci; O pikantnih zgodbicah, opremljenih s fotografijami znane ga paparaca, se je v času kislih kumaric razpisal ves svet* **E** ← agl., nem., it. *paparazzo* po liku fotografa *Paparazza* iz filma Federica Fellinija

paparáco ↑paparác

paparazzo ↑paparác

paperback¹ -a cit. [pêjperbêk] m (ê-ê) knjiga, vezana v mehke platnice; broširana izdaja knjige^{SSKJ}: *Zakaj slovenski založniki ne izdajajo poceni paper-*

backov, zakaj praktično vse knjige izhajajo v trdi vezavi in so tudi zaradi tega dražje? **E** ← agl. paperback iz (↑)papír + back 'hrbet'

paperback² -- v prid. rabi: paperback izdaja; Redno segam po svoji mali zasebni paperback kolekciji, ki se je nikoli ne naveličam

papirologija -e ž (t) ekspr. odvečna administracija in dokumentacija v zvezi s čim: Prav neprijetna zakonodaja in gora papirologije naj bi mnoge odvrčala od oddajanja sob turistom **E** = hrv., srb. papirologija, polj. papierologia iz (↑)papír + gr. -logía iz (↑)lógos

paráda^{SSKJ} -e ž (â)

paráda ponósa -e -- ž (â, ô) javna manifestacija za pravice lezbijk, gejev, biseksualcev, transseksualcev in transspolnih oseb: Parade ponosa potekajo po vsem svetu, so pa spomin na dogodke iz leta 1969, ko se je ameriška skupina gejev in lezbijk uprla racijam in nasiljem policistov v New Yorku

páradržáva -e ž (â-â) **1.** organizirana politična skupnost, ki si na delu ozemlja svoje ali druge države prisvoji suvereno oblast: Napredovanje islamske milice proti paradržavi na severovzhodu Somalije grozi, da bodo izbruhnili novi spopadi **2.** kar deluje neodvisno od države, katere del je: Država sebe postavlja v funkcijo paradržave, kot da se vse v resnici dogaja nekje drugje, zunaj njenih zakonov in programov **E** (↑)para... + (↑)držáva

páradržávni -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi s paradržavo: paradržavni skladi; paradržavna institucija; paradržavno podjetje; Razen Evropske unije statuta ne bo podpisala nobena velika država ali paradržavna tvorba **E** (↑)paradržáva

paralélni^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

paralélni računálnik -ega -a m (ê, â) računalnik ali mreža računalnikov z velikim številom procesorjev, ki so zmožni delovati skupaj, z namenom, da rešijo računski problem: Velikanski paralelni računalniki so programirani tako, da dajo numerične rešitve diferencialnih enačb, izpeljanih iz teorije fluidne dinamike in termodinamike

paralizátor -ja m (â) električna priprava za kratkotrajno paraliziranje človeka ali živali; elektrošoker, šoker (1): električni paralizator; uporaba paralizatorja; uvedba paralizatorjev; Policijo obtožujejo zavajanja, ker trdi, da je paralizator včasih edina alternativa uporabi strelnega orožja **E** ← nem. Paralytator iz (↑)paralizirati

páramedicína -e ž (â-î) **1.** uradno nepriznana medicina, ki uporablja znanstveno nepotrdjene diagnostične in terapevtske metode: Bolniki se

vse bolj obračajo k paramedicini – k bolj ali manj preverjenim metodam **2.** načini zdravljenja po teh metodah: obvladovanje paramedicine **E** ← agl. paramedicine, nem. Paramedizin iz (↑)para... + (↑)medicina

páramedicínski -a -o prid. (â-î) ki se nanaša na paramedicino: V Sloveniji in drugod po Evropi paramedicinske stroke v resnici niso samostojne, znanje homeopatije se absorbira le ob študiju splošne medicine in s seminarji **E** (↑)paramedicína

páranormální -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi s pojavom, ki jih ni mogoče znanstveno pojasniti: paranormalni pojavi; Kljub zapisom očividcev o njeni nerazložljivi moči marsikdo ne verjame v njene paranormalne sposobnosti **E** ← agl., nem. paranormal iz (↑)para... + (↑)normálen

páraobveščéválni -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi z obveščevalci in obveščanjem, ki je organizirano neodvisno od uradnega: paraobveščevalna služba; Paraobveščevalna skupnost je izdelala dokument, ki je pomenil ogrožanje temeljnih človekovih pravic **E** (↑)para... + (↑)obveščéváln

páraolimpijáda -e ž (â-â) olimpijske igre športnikov invalidov: Imam se za privilegirane, ker sem že imel možnost nastopiti na paraolimpijadi in sem že osvojil tri bronaste medalje **E** po zgledu agl. paralympic (games) iz (↑)para... + (↑)olimpiáda

páraolímpijec -jca m, žlov. (â-î) tekmovalec na paraolimpijskih igrah: slovenski paraolimpijec; Življenje paraolimpijcev postaja vse bolj podobno življenju profesionalnih športnikov **E** (↑)para... + (↑)olímpijec

páraolímpijski -a -o prid. (â-î) ki se nanaša na paraolimpijado: paraolimpijske igre; slovenska paraolimpijska reprezentanca; Paraolimpijski ogenj je zaplapolal **E** (↑)para... + (↑)olímpijski

páraskí -ja m (â-î) smučarska disciplina, sestavljena iz spusta s padalom in veleslaloma: državni prvak v paraskiju; Slovenci padalci se po napornih tednih že počasi pripravljajo na sezono v paraskiju **E** ← agl. paraski iz (↑)para... + ski 'smučanje'

páravojáški -a -o prid. (â-â) **1.** ki se nanaša na oborožene sile, ki niso organ države: Slovel je kot najbolj poznan paravojáški poveljnik in najmočnejši mafijski šef v regiji **2.** ki se nanaša na oborožene sile, ki niso sestavni del redne vojske: Paravojáška veja Cie je najbolj skrivni oddelek ameriške obveščevalne službe **E** (↑)para... + (↑)vojáški

páraznánost -i ž (â-â) znanost, ki se ukvarja s proučevanjem pojavov, ki jih ni mogoče pojasniti z doslej znanimi zakonitostmi: Astrologija je lep primer paraznanosti **E** (↑)para... + (↑)znánost

párckanje -a s (â) ekspr. združevanje v pare, parčke, navadno zaradi priložnostnega ljubimkanja, spolnega združevanja: *Na eni strani imamo opraviti z ločitvami, na drugi pa s parčkanjem osamljenih duš, saj verjamemo, da si vsak zasluži malce romantike* **E** iz *párčkati se* iz (†)párček

parêo -a m (ê) velika ruta, ki se lahko različno ovija, zavezuje okrog telesa kot oblačilo: *Tako so začeli serijsko izdelovati kolekcijo, ki jo sestavljajo kopalke za ženske in moške, pareo in kopalni plašč* **E** ← agl. *pareo*, nem. *Pareo* ← polinez. *pareo*, *pareu*

parfait †parfé

parfé -êja in parfait -a cit. [parfé -êja] m (ê ê) sladoledu podobna ledena krema iz jajc, smetane in dodatkov; zmrzlina^{SSKJ}; čokoladni parfe; *Recept za piščančji parfe je prefinjena kombinacija sestavin* **E** ← frc. *parfait*, prvotno 'dovršen', iz *parfaire* 'dovršiti'

párica -e ž (â) elektr. dve izolirani bakreni žici, oviti druga okrog druge: *bakrena parica; telefonske parice; Analogni naročniki so lahko priključeni prek lastne parice ali pa prek naprav za priključevanje več naročnikov hkrati* **E** (†)pár

párka -e ž (â) topla športna jopa s kapuco: *To jesen je moda poleg rebrastega sukničca iz svoje študentske omare potegnila še parko* **E** ← agl. *parka*, rus. *párka*, verjetno iz samojedščine

párking -a m (â) pog. parkirni prostor; parkirišče^{SSKJ}; *odpeljati avto na parking; ustaviti se na parkingu; hoditi po parkingu; V zakup jemljemo celo zamudno iskanje in plačevanje parkinga ali bistveno dražje parkirne hiše* **E** ← agl. *parking* iz †parkírati

parkinsonizem -zma m (î) med. nevrološki sindrom z znaki parkinsonove bolezni: *Čeprav se parkinsonizem pojavlja na vseh koncih sveta, ga je vendarle precej manj med Azijci in Afričani, pogosto pa je pri belcih* **E** po angleškem lekarnarju Jamesu Parkinsonu (1755–1824), ki je bolezen prvi opisal

parkírani^{SSKJ} -a -o prid. (î)

parkírana délnica -e -e ž (î, ê) fin. delnica, ki je zaradi večjih koristi in manjših zapletov v zvezi z lastništvom navidezno prodana ali zastavljena: *imeti parkirane delnice; Skladnost omenjenih prodaj in samega poteka prevzema napeljuje na misel, da so bile omenjene delnice v bistvu parkirane delnice in da so bile del pogajalske tehnike*

parkírati^{SSKJ} -am nedov. in dov. (î) fin. navidezno prodajati ali zastavljati kaj, zlasti delnice, zaradi večjih koristi in manjših zapletov v zvezi z njihovim lastništvom: *kupovati in parkirati delnice podjetja;*

Prijatelji so si parkirali delnice nekaterih znanih firm **E** ← agl. *park* iz (†)párk

parkírni^{SSKJ} -a -o prid. (î)

parkírna híša -e -e ž (î, í) stavba za parkiranje motornih vozil; garažna hiša: *parkirati v parkirni hiši; podzemna parkirna hiša; Občina je s podjetjem podpisala pogodbo za ureditev razsvetljave v parkirni hiši, ki ima tri pokrite in eno odkrito etažo*

parkírni lístek -ega -tka m (î, î) potrdilo o plačani parkirninini na prostoru, kjer je parkiranje časovno omejeno: *kupiti parkirni listek; Če se odpeljete v širše mestno središče, morate pod vetrobranskim steklom pustiti izpolnjeni parkirni listek*

parkomát -a m (â) avtomat za plačevanje parkirnine: *Parkirni prostori na Glavnem trgu, ki so zdaj brezplačni, bodo postali plačljivi, saj nameravajo na tej elitni lokaciji postaviti parkomat* **E** †park(írati) + (†)(avto)mat

parlamentárka -e ž, člov. (â) članica parlamenta: *evropska parlamentarka; V poslanski skupini bi bila seveda prisotnost kake izkušene parlamentarke zelo dobrodošla* **E** (†)parlamentárec

participatívni -a -o prid. (î) **1.** ki je v zvezi s so-udeležbo, sodelovanjem zaposlenih ali državljanov pri odločanju: *participativni model vodenja; participativna demokracija; Morda ravno zaradi participativnega načina vodenja ne vidijo take potrebe po delničarstvu zaposlenih* **2.** ki je v zvezi z udeležbo pri dobičku: *Prednostne participativne delnice, ki jih ima država, ji prinašajo dividende pred rednimi delnicami, dajejo pa ji tudi pravico do glasovanja pri poslovnih odločitvah in pri imenovanju ter razrešitvi nadzornega sveta* **E** ← agl. *participative* iz (†)participírati

partitokracija -e ž (î) ekspr. vladavina ene ali več političnih strank, ki uveljavljajo zlasti svoje interese: *Medtem ko se države Evropske unije resno ubadajo z nalogo, kako ohraniti dosežene socialne standarde, naša partitokracija taca v tem občutljivem družbenem prostoru po slonovsko* **E** ← it. *partitocrazia* iz *partito* 'stranka' + tvor. od gr. *krátos* 'moč, oblast'

pártnerski^{SSKJ} -a -o prid. (á)

pártnerska šóla -e -e ž (á, ô) šola, ki v okviru svoje dejavnosti kot partner sodeluje z drugimi šolami, zlasti v okviru različnih izmenjav: *Lani so se predstavniki vseh štirih partnerskih šol srečali na pripravljalnem obisku v Nemčiji*

pásica^{SSKJ} -e ž (â) oglas v tiskanem ali elektronskem mediju, navadno na stalnem mestu v obliki majhnega pravokotnika: *oglasna pasica; reklamna*

pasica; Velikokrat se dogovorijo s podjetji tudi za brezplačno izmenjavo pasic na internetnih straneh, saj vsa podjetja v tem vidijo prednosti **E** ← hrv., srb. *pàsica*, prvotno 'trak', iz (†)pás

pasívni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

pasívna hiša -e -e ž (î, î) hiša, pri kateri se zaradi izkoriščanja naravnih virov energije ter posebnega načina gradnje za ogrevanje in hlajenje porabi zelo malo dodatne energije: *gradnja pasivnih hiš; Zaradi stopnjevanja energijske krize se zadnja leta o varčevanju in o pasivni hiši govori in piše vse več*

pasjeljúbec -bca m, člov. (û) ekspr. **1.** ljubitelj psov: *Probleme imam, kadar pasjeljubci psa pobožajo in ga s tem zmedejo* **2.** poznavalec psov: *Da ti psi ne bi nikoli smeli biti skupaj, bili so dobesedno jurišni bataljon, so besede uglednega pasjeljubca in skrbnika štirinožcev z dolgoletnimi izkušnjami* **E** iz *ljúbec psóv*

pásji ^(SSKJ) -a -e prid. (á)

pásja procésija -e -e ž (á, ê) ekspr. nepomembna javna prireditve: *udeležiti se vsake pasje procesije; Ob sobotah in nedeljah se ne dogaja tako rekoč nič, če hočejo novinarji napolniti strani, morajo na skoraj vsako pasjo procesijo*

pásja šóla -e -e ž (á, ô) tečaj, namenjen urjenju in socializaciji psa: *policijska pasja šola; Prvi korak je obisk pasje šole oziroma najbližjega kinološkega društva, kjer bodo izšolani strokovnjaki pomagali tečajnikom in njihovim psom*

pásje zavetišče -ega -a s (á, î) začasno bivališče za zavržene pse: *nelegalno pasje zavetišče; Kinologi in mediji se neprestano trudijo, da bi ljudje, ki si želijo imeti psička te ali one pasme, raje posvojili kakšnega psa, ki se je zaradi neprijaznih okoliščin znašel v pasjem zavetišču*

pásji hotél -ega -a m (á, ê) podjetje, ki ponuja oskrbo za pse v času, ko so njihovi lastniki odsotni: *Zanima ga, kje je kakšen dober pasji hotel, po možnosti v bližini Ljubljane*

pasóvni ^(SSKJ) -a -o prid. (ô) ki ima določen obseg porabe: *pasovna energija; Odjemalci s stalnim pasovnim odjemom imajo povsod v svetu nižjo ceno od tistih, ki energijo uporabljajo intervalno, po potrebi* **E** (†)pás

pasóvno financiranje -ega -a s (ô, î) redno namensko financiranje delovanja v javnih neprofitnih ustanovah: *Za bolonjsko reformo piše, da je bila zasnovana na veliki gospodarski rasti, izvajati pa smo jo začeli v času recesije, in da bi potrebna sredstva zanj moral zagotoviti s pasovnim financiranjem*

pasóvna širína -e -e ž (ô, î) rač. količina prenosa podatkov na časovno enoto: *razpoložljiva*

pasovna širina; zagotovljena pasovna širina; zakup pasovne širine; Omrežje Ethernet je deljeno omrežje – celotno pasovno širino (10 ali 100 Mb/s) v omrežju si vsi uporabniki delijo med seboj

patchwork¹ -a cit. [pêčvórk] m (ê-ô) **1.** tiskan ali tkan vzorec, ki ima videz sešitih majhnih koščkov tkanine različnih vzorcev in barv; *krpanka (1): Novost v modi je barvni patchwork // tehnika skladanja in šivanja raznobarnih vrst blaga v celoto; V prostem času se ukvarja s patchworkom* **2.** izdelek s takšnim vzorcem: *Iz usnja, ki je bilo takrat sprejemljivo izključno za športne jopiče, je Cavalli naredil material za vse priložnosti: leta 1972 je predstavil patchwork, oblačila iz različnih koščkov usnja* **3.** kar je sestavljeno iz več različnih elementov; *krpanka (2): Delajo nekakšen patchwork iz različnih romanov in dram* **E** ← agl. *patchwork* iz *patch* 'krpa, zaplata' + *work* v pomenu 'izdelek'

patchwork² -- v prid. rabi: *patchwork vzorec* in *vzorec patchwork; patchwork tehnika* in *tehnika patchwork; Znameniti stol Egg so preoblekli v patchwork tkanino*

pavzêr -ja m, člov. (ê) pog. študent, ki se zaradi neoprvljenih obveznosti ne more vpisati v naslednji letnik: *Nekateri študentski servisi so že začeli obveščati, da študenti pavzerji prihodnje leto ne bodo več mogli delati prek servisa* **E** (†)pavzirati

PC -ja [písi in pécê -êja in pæcâ] in písi -- m (î-î; ê ê; ð) krat. računalnik z operacijskim sistemom za enega uporabnika; osebni računalnik: *datotečni sistem PC-ja; Podjetje bi še vedno izdelovalo izvirni PC* **E** ← agl. *PC*, kratica za *p(ersonal) c(omputer)* 'osebni računalnik' iz (†)personálen in (†)kompjúter

PCB -- in -ja [pêcêbê -êja in pæcâbâ] m (ê ê; ð) krat. strupena, rakotvorna, težko razgradljiva umetna organska spojina iz skupine kloriranih cikličnih ogljikovodikov, ki se uporablja zlasti v industriji; *poliklorirani bifenil: onesaženje s PCB; Pred kratkim so v ZDA in na Nizozemskem raziskovalci odkrili, da visoka raven PCB vpliva na intelektualni razvoj otrok* **E** ← nem. *PCB*, kratica za *P(oly)c(hlor)b(iphenyle)* 'poliklorirani bifenili'

pecljálnik -a m (â) naprava za trganje jagod s pecljave, navadno pri grozdju: *Prostor je opremljen z najsoodobnejšo tehnologijo, z modernim pecljalnikom, ki ločuje peclje od grozdnih jagod in te prečrpa v pnevmatsko stiskalnico* **E** (†)pecljati

pecorino ↑pekorino

pêči ^(SSKJ) pêčem nedov. (ê) lasersko zapisovati digitalne podatke na CD ali DVD: *peči DVD-je in CD-je; Upabniki vse noči pobirajo razne preizkusne programe in glasbene datoteke in jih nato pečejo*

na CD-je **E** = hrv., srb. *pěći*, rus. *пéчb*, češ. *pěci*, stcslov. *pešti* < pslov. **pet'i* iz ide. korena **pekʷ-* 'kuhati, peči'

pedalín -a in pedalíno -a m (ī) majhno vodno vozilo na nožni pogon, navadno iz plastične mase: *najeti pedalín*; *Na jezercu blizu mesta so si razposajeni fantje opolnoči privoščili ponesrečeno vodno zabavo z dvema pedalínom* **E** ← it. *pedalino* iz (†) *pedál*

pedalíno †pedalín

pedalíranje -a s (ī) **1.** pritiskanje na pedal kolesa: *enonožno pedalíranje*; *Brez električnega pogona gre pedalíranje prav lahko, ker je konstrukcija kolesa posrečena* **2.** ekspr. vožnja s kolesom: *Na čakalni listi je bilo vsaj 200 pedalíranja željnih in na koncu je Kras doživelo kar 700 kolesarjev, če ne še kakšen več* **E** †pedalírati

pedalírati -am nedov. (ī) **1.** pritiskati na pedal kolesa: *Kadar koli pedalírate, vam pomaga še elektromotor* **2.** ekspr. voziti se s kolesom: *Po planinski poti ne moreš pedalírati* **E** ← nem. *pedalieren* iz (†) *pedál*

pedigré -êja m (ê ê) **1.** zapis podatkov o plemenskih živalih glede na lastnosti, prednike in potomce; rodovnik^(SSKJ): *lipicanec s pedigrejem*; *Ima zavetišče za pse s pedigrejem, včasih kakega tudi proda* **2.** doseđanji dosežki in priporočila, reference: *igralski pedigre*; *politični pedigre* **E** ← agl. *pedigree* ← stfrč. *pié de grue* 'žerjavova noga' po oznaki za rod v starih rokopisih, podobni odtisu žerjavove noge

pedofil -a m, žlov. (ī) kdor ima spolno nagnjenost do otrok: *register pedofilov*; *zlorabe pedofilov*; *Mogoče je sklepati, da gre za pedofila, ki je do podrobnosti načrtoval svoja dejanja in si vzel dovolj časa, da jih je lahko izpeljal* **E** ← agl. *pedophile*, nem. *Pädophiler*, frč. *pédophile* ← gr. *paidóphilos* 'kdor ljubi dečke, otroke' iz *paīs* 'otrok, dete' + *philos* 'prijatelj, ljubitelj'

pedofilija -e ž (ī) spolna nagnjenost do otrok: *problem pedofilije*; *Pedofilija in nasilje v družinah sta vsega obsojanja vredna, vendar se žal dogajata po celem svetu, ne glede na vero* **E** ← nlat. *paedophilia* iz gr. *paīs* 'otrok, dete' + *phília* 'ljubezen, naklonjenost, nagnjenje, prijateljstvo'

pedofilski -a -o prid. (ī) ki se nanaša na pedofile ali pedofilijo: *pedofilski zločini*; *pedofilska afera*; *pedofilsko nagnjenje*; *Za ugrabitev naj bi bila odgovorna pedofilska mreža oziroma nelegalna posvojiteljska organizacija* **E** †pedofil

pedométer -tra m (ê) priprava za štetje korakov; merilnik korakov: *Vsak dan bi morali narediti vsaj*

10.000 korakov – priskrbimo si pedometer, ki jih bo štel **E** ← agl. *pedometer*, nem. *Pedometer* iz lat. *pēs* 'noga' + (†) *méter*

pédopsihiáter -tra [pedopsihijatør] m, žlov. (ê-á) med. zdravnik specialist za pedopsihiatrijo: *Obstajajo številni strokovnjaki, zlasti pedopsihiatri, ki otrokom pomagajo, da se vrnejo v normalno življenje* **E** po zgledu agl. *pedopsychiatrist*, nem. *Pädopsychiater* iz gr. *paīs* 'otrok, dete' + (†) *psihiatér*

pédopsihiatrija -e [pedopsihijatrija] ž (ê-ī) med. veda o duševnem razvoju, duševnih motnjah in duševnih boleznih pri otrocih: *Pedopsihiatrija se ukvarja z zdravljenjem duševnih motenj pri otrocih in mladostnikih* **E** ← agl. *pedopsychiatry*, nem. *Pädopsychiatrie* iz †*pédopsihiáter*

pédopsihológ -a m, žlov. (ê-ô) med. strokovnjak za otroško psihologijo: *Pediatri in pedopsihologi ugotavljajo, da se otrok bolje in hitreje – pa tudi bolj skladno – razvija, če ni obdan z množico igrač* **E** po zgledu agl. *pedopsychologist* iz gr. *paīs* 'otrok, dete' + (†) *psihológ*

peeling †píling

peering -a cit. [píring-] m (ī) dogovorjeni način prenosa med dvema ali več ponudniki internetnih storitev: *Podjetje je podpisnikom omogočilo peering, torej medomrežno povezavo, da drugim ponudnikom dostopa v splet ni treba prek tujine dostopati nazaj v slovenski del* **E** ← agl. *peering* iz *peer* 'kdor je na isti stopnji po starosti, izobrazbi ali položaju' iz (†) *pár*

peer-to-peer -- cit. [pír-tu-pír] v prid. rabi (ī-ī) ki se nanaša na omrežje, sistem enakovrednih računalnikov, zlasti za izmenjevanje datotek, ki jih vsak uporabnik deli z vsakim drugim: *peer-to-peer omrežje* in omrežje *peer-to-peer*; *Raziskave kažejo, da se odjemalci, ki odkrijejo ugodnosti izmenjave glasbe s peer-to-peer tehnologijo in skladiščenja glasbe v novih elektronskih formatih, praviloma ne vračajo k starim medijem* **E** ← agl. *peer-to-peer*, dobesedno 'enak enakemu', iz *peer* 'kdor je na isti stopnji po starosti, izobrazbi ali položaju' iz (†) *pár*

péhtranka -e ž (ê) potica z nadevom iz skute in pehtrana; pehtranovka: *Péhtranko sem spekla ponoči* **E** univerbizirano iz *péhtranova potica*

péhtranovka -e ž (ê) potica z nadevom iz skute in pehtrana; pehtranka: *V kuharici so posodobljeni recepti za priljubljeno klasiko, kot je pehtranovka* **E** (†) *péhtran*

pekáč^(SSKJ) -a m (á) zapisovalnik podatkov na CD-, DVD-nosilec: *vgraditi pekač*; *zamenjati pekač*; *Če se vam ne mudi, počakajte eno leto, ko bo trg poln*

takšnih pekačev in bo za izpopolnjen smenalnik treba odšteti le še desetino te cene **E** (†)pêči

péki -- v prid. rabi (ê) vzevi **peki** papir papir, ki se pri pečenju različnega testa, zlasti peciva, položi v pekač kot podlaga proti sprijemanju: *Pekač obložimo s peki papirjem in nanj položimo piškote* **E** nejasno

pekinčán †pekinžán

pekinžán -a in pekinčán -a m, živ. (â) majhen sobni pes s kratkimi nogami, dolgo, gosto dlako in sploščenim gobcem: *Večina kinologov meni, da inata tibetanski španjel in pekinžan, oba izvirata iz Tibeta in Kitajske, skupnega prednika* **E** po kitajskem mestu *Peking*

pekoríno -a in pecorino -a cit. [pekoríno] m (î) trdi polnomastni sir iz ovčjega mleka: *Na testenine naribamo parmezan ali pekorino* **E** ← it. *pecorino* 'ovčji' iz *pecora* 'ovca'

pelát -a m (â) nav. mn. **1.** olupljeni mesnati podolgovati paradizniki, vloženi v lastnem soku: *vloženi pelati; konzerva pelatov; Dodamo pelate, vodo ali belo vino in začimimo z origanom, baziliko ter sredozemskimi začimbami* **2.** paradiznik z mesnatimi podolgovatimi plodovi z zelo malo semeni: *gojiti pelate; seme pelatov* **E** ← it. *pelato*, dobesedno 'olupljen', iz *pelare* 'lupiti'

pelét -a m (ê) nav. mn. **1.** kratka paličica ali kroglica iz stisnjene odpadnega lesnega materiala, slame, ki se uporablja za ogrevanje; briket^(SSKJ), stisnjenecc^(SSKJ), peleta (1): *lesni peleti; tovarna peletov; Pri ceni goriva lahko rečemo, da so najcenejši sekanci, dražja so polena, najdražji pa peleti* **2.** v kroglico oblikovana drobno zmleta snov, ki se uporablja zlasti za krmljenje, gnojenje; briket^(SSKJ), peleta (2): *Za prostore, kjer bodo rasle rastline, izberemo kakovostnejšo prst, ki jo obogatimo z dolgodelujočim organskim gnojilom v obliki peletov* **E** †peléta

peléta -e ž (ê) nav. mn. **1.** kratka paličica ali kroglica iz stisnjene odpadnega lesnega materiala, slame, ki se uporablja za ogrevanje; briket^(SSKJ), stisnjenecc^(SSKJ), pelet (1): *tovarne pelet; Za izdelavo pelet je zanimiv prav odpadni material, včasih so ga metali stran, v luknje in grape, zdaj pa je naenkrat postal tržno blago* **2.** v kroglico oblikovana drobno zmleta snov, ki se uporablja zlasti za krmljenje, gnojenje; briket^(SSKJ), pelet (2): *Vse potrebno zagotovimo s kakovostnim dolgodelujočim organskim gnojilom v obliki pelet, ki vsebuje dovolj hranil za šest mesecev, vrtnicam pa omogoči, da jih črpajo počasi in glede na svoje potrebe* **E** ← agl. *pellet* ← stfrc. *pelote* 'kroglica' iz lat. *pila* 'žoga, krogla'

peletírati -am nedov. in dov. (î) stiskati, oblikovati v pelete: *Dobili smo svežo žagovino, jo malo posušili*

na soncu in nato peletirali **E** ← nem. *pelletieren* iz †peléta

pendolíno -a m (î) hitri nagibni vlak, izdelan v italijanskem podjetju Fiat Ferroviaria: *nagibni pendolino; Vsak naročnik pendolina si sam izbere enega izmed enajstih različnih tipov vlakov* **E** ← it. *pendolino* iz *pendolo* 'nihalo'

penológ -a m, člov. (ô) pravn. strokovnjak za penologijo: *Vodilni slovenski penologi verjetno upravičeno opozarjajo, da kazni ne sme biti akt maščevanja družbe nad storilcem* **E** po zgledu agl. *penologist*, nem. *Pönologe* iz gr. *poínê* 'kazni' + *-logos* iz (†) *lógos*

penologíja -e ž (î) pravn. veda o kaznovanju, ki proučuje načine in učinke kaznovanja, izvrševanja kazenskih sankcij: *Je raziskovalec na inštitutu za kriminologijo, ožje področje njegovega delovanja je penologija* **E** †penológ

penolóški -a -o prid. (ô) pravn. ki se nanaša na penologe ali penologijo: *Penološka stroka; Penološke raziskave dokazujejo, da se zaporniki največkrat neupravičeno pritožujejo na različne naslove, med drugim čedalje pogosteje varuhu človekovih pravic* **E** †penológ

penovec -vca m, člov. (ê) član mednarodnega združenja književnikov: *mednarodni shod penovcev; Včerajšnje popoldne so penovci preživeli v Ljubljani, kjer je bil literarni večer irsko-škotskega pisatelja* **E** po imenu združenja agl. *PEN International* iz kratice *PEN* za *p(oets,)* *e(ssayists,)* *n(ovelists)* 'pesniki, esejisti, pisatelji'

pentíum -a [pentijum] m (ê) **1.** za osebne računalnike namenjeni procesor srednje zmogljivosti, ki ga izdeluje ameriška multinacionalka Intel: *pentium s hitrostjo 3 GHz; V Šanghaju bodo izdelovali in preizkušali procesorje pentium 4 – zdaj tam že izdelujejo čipe za mobilne telefone in ročne računalnike* **2.** računalnik s tem procesorjem: *Čeprav se z računalniki ukvarjam poklicno, mi doma 266-megaherčni pentium povsem zadostuje* **E** ← agl. *pentium* iz gr. *pénte* 'pet'

penzionêr -ja [penzijoner] m, člov. (ê) pog. upokojenec, pensionist: *Če hočete imeti delo pri vaši hiši opravljeno temeljito, najemite izkušenega penzionerja ali pa človeka, ki je tik pred upokojitvijo* **E** ← nem. *Pensionär* ← frc. *pensionnaire* iz (†)pénzija

perésnik^(SSKJ) -a m (ê) **1.** lahek prenosni računalnik, navadno brez tipkovnice, v katerega se vnašajo podatki z neposrednim dotikom zaslona: *peresniki in navadni prenosniki; Peresnik naj bi bil primeren za poslovno in industrijsko rabo, predvsem kot zaslonski terminal za dostop do zbir*

podatkov **2.** nav. mn. poševno prirezan makaron: *Peresnike kuham v osoljeni vodi po navodilu o dolžini kuhanja, a vedno kako minuto manj* **3.** nalivnemu peresu podoben medicinski pripomoček za natančno odmerjanje in poenostavljeno injiciranje zdravila: *vbrizgavati inzulin s peresnikom; Razi-skovalci so ugotovili, da peresnika vsebujeta dobro odmerjeno količino, kar je za bolnike bistveno* **E** (↑) però

perestrojka -e ž (ô) politika sovjetskega voditelja Gorbačova, ki je zagovarjala gospodarske in politične spremembe v družbi: *čas perestrojke; oče perestrojke; začetek in konec perestrojke; Perestrojka se je v sredini osemdesetih let prejšnjega stoletja začela izključno kot reforma gospodarskega modela, končala pa se je z razpadom Sovjetske zveze* **E** ← rus. *perestrojka* iz *perestroítʹ* 'preurediti, na novo zgraditi'

perfekcionist -a [perfekcijonist] m, žlov. (î) kdor si prizadeva za popolnost, dovršenost dela: *biti perfekcionist; Pripravljen je vaditi do zadnjih atomov moči, saj je pravi perfekcionist* **E** ← nem. *Perfektionist*, agl. *perfectionist* iz (↑)perfekcija

perfekcionističen -čna -o [perfekcijonističɛn] prid. (î) **1.** ki si prizadeva za popolnost, dovršenost svojega dela: *Je topel in odprt, ima velik socialni čut, je zelo natančen, včasih prav pretirano perfekcionističen* **2.** ki izraža, kaže prizadevanje za popolnost, dovršenost: *perfekcionistična arhitektura; perfekcionistična izvedba; perfekcionistična kultura; Lastni rezultati, ki jih je dosegel s perfekcionističnim in trdim delom, so mu še danes v ponos* **3.** ki se nanaša na perfekcioniste: *perfekcionističen slog; perfekcionistična natančnost; Perfekcionistični način vodenja poudarja zelo visoke standarde za uspešnost izvedbe delovnih nalog* **E** ↑perfekcionist

performanca -e ž (â) učinkovitost, zmogljivost: *izboljšati performanco računalnika; finančne performance; V javnem interesu je dolgoročno vzdrževanje solidnih performanc podjetij in bank za vzdrževanje kakovosti zaposlovanja* **E** ← nem. *Performanz* ← agl. *performance* iz *perform* 'uprizoriti, izvršiti'

performance ↑perfórmanš

perfórmanš -a in performance -cea ž. [perfórmanš] m (ô) nastop, predstava, ki združuje prvine različnih umetnosti in novih tehnologij za raziskovanje nastajanja umetniškega dela, družbenih, političnih pojavov, odnosa do lastnega telesa: *izvesti gledališko-telovadni performans; plesni performans; Proslavil se je s performansom v vlogi psa* **E** ← agl. *performance* iz *perform* 'uprizoriti, izvršiti'

performatív -a m (î) **1.** telesno dejanje, s katerim nastopajoči neposredno vzpostavlja lastno identiteto pred občinstvom: *Pravilno in natančno izvajanje obrednih kretenj in performativov zadostuje, da so tradicionalne dolžnosti izpolnjene* **2.** jezikosl. izjava, s katero se neposredno uresniči dejanje, ali izjava, ki je že sama dejanje: *teorija performativa; eksplicitni performativ; Austin se je še posebno zanimal za izražanje, ki učinkuje na delovanje s samim aktom izrekanja; skoval je novo besedo za tovrstno izreko: performativ* **E** ← agl. *performative* iz *perform* 'uprizoriti, izvršiti'

performatívni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s performativom: *performativni glagol; performativna izjava; performativna umetnost; Dejansko so predmeti namenjeni performativni izvedbi, s katero želi avtorica osebam, ki sodelujejo v projektu, omajati njihovo subjektivnost s preprečevanjem njihove komunikacije* **E** ↑performativ

performatívnost -i ž (î) **1.** dejstvo, da nastopajoči zlasti s telesnim dejanjem neposredno vzpostavlja lastno identiteto pred občinstvom: *performativnost telesnega; Body art prav s performativnostjo in z odstiranjem umetnikovega telesa spravi na površje nezadostnost in inkoherenco telesa* **2.** jezikosl. dejstvo, da se z izjavo neposredno uresniči dejanje ali da je izjava že sama dejanje: *Do nedavna je veljalo, da je avtor teorije performativnosti John L. Austin, ki je ugotovil, da ne obstajajo le resnične in neresnične izjave, ampak da lahko izjave tudi delujejo* **E** ↑performativni

perfórmer -ja m, žlov. (ô) kdor izvaja performanse: *ulični performer; Ali kot performer lahko potegnete ločnico med javnim in zasebnim, glede na to, da v javnem prostoru izpostavljate svoje telo?* **E** ← agl. *performer* iz *perform* 'uprizoriti, izvršiti'

perfórmerski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na performerje ali performers: *performerska umetnost; Ne posegam v telo kot v performerskih praksah body arta, ampak me zanima zgodba, ki jo pripoveduje telo* **E** ↑perfórmer

perinatalni -a -o prid. (â) med. **1.** ki je v zvezi z zadnjimi dnevi nosečnosti in prvimi dnevi po rojstvu otroka; obporodni: *perinatalna umrljivost; V porodnišnici je naročena v perinatalni dnevni center za pripravo na carski rez* **2.** ki je v zvezi z zdravstvenim varstvom nosečnice, plodu, porodnice in novorojenčka: *perinatalni informacijski sistem; perinatalna medicina; Že skoraj 15 let zbiramo prek 100 podatkov o vsakem porodu v Sloveniji, rezultate enkrat na leto analiziramo in se dogovorimo za ukrepe za izboljšanje perinatalnega varstva* **E** ← nlat. *perinatalis* iz gr. *perí* 'okoli' + lat. *nātālis* 'rojstni'

perinatologija -e ž (ī) med. **1.** večdisciplinarna veda o zdravstvenem varstvu nosečnice, plodu, porodnice in novorojenčka: *Slovenski ginekologi ga imajo za pionirja sodobne slovenske perinatologije* **2.** zdravstveno varstvo nosečnice, plodu, porodnice in novorojenčka: *Vodilni strokovnjaki na področju perinatologije opozarjajo na v praksi vse bolj pereče probleme, kjer izstopa maternalna umrljivost* **E** ← agl. *perinatology* iz ↑perinatální + gr. *-logía* iz (ī)lógos

përla ^(SKL) -e ž, člov. (ē) ekspr. kdor zaradi prevladujočih pozitivnih lastnosti vzbuja pozornost, odobravanje: *Naša zadnja hišna pomočnica je res prava perla* **E** ← nem. *Perle* ← romansko **perula* k lat. *perna* v pomenu 'školjka'

përmakultúra -e ž (ē-ū) **1.** odnos do življenja, za katerega je značilno iskanje možnosti, kako živeti in gospodariti v soglasju z naravo in s seboj: *Permakultura upošteva prirojene lastnosti rastlin in živali in jih kombinira z naravnimi značilnostmi pokrajine* **2.** na takem odnosu temelječe načrtovanje trajnostnega človekovega življenjskega prostora: *Permakultura je sistem, ki vsaj teoretsko predvideva načrtovanje na mnogo večjih površinah, kot je petsto kvadratnih metrov* **3.** gibanje, ki zagovarja tako načrtovanje: *srečanje pripadnikov permakulture; Permakultura je svetovno gibanje, ki si je najprej prizadevalo za pridelovanje zdrave hrane, zdaj pa sega tako rekoč že na vsa področja, celo na področje trgovine* **E** ← agl. *permaculture* iz (ī)perma(nénten) + (ī)(agri)kultúra

përmakultúrnik -a m, člov. (ē-ū) pristaš in zagovornik permakulture: *Skrb permakulturnikov so rodovitna tla in njihovo ohranjanje s čim manj prekopavanja* **E** ↑përmakultúra

permisíven -vna -o prid. (ī) **1.** ki odločitve glede ravnanja prepušča posamezniku, skupini, ne oziraje se na veljavne družbene norme, pravila: *permisivna družba; Liberalna javnost ni, kot se rado zatrjuje, niti ravnodušna niti permisivna* **2.** ki ne vztraja pri svoji volji, svojem stališču, ne zahteva upoštevanja določenih pravil, načel: *permisiven odziv; permisivna drža; Glede na vzgojni pristop ločimo popustljive ali permisivne starše, avtoritarne starše, starše z avtoriteto in odsotne starše* **3.** ki temelji na popuščanju in neomejevanju: *permisivna metoda; permisivna vzgoja; permisivna zakonodaja; Prav permisivni liberalizem preprečuje vizijo organiziranega urbanističnega načrtovanja* **E** ← agl. *permissive* ← stfrc. *permissif* iz lat. *permissus* 'dovoljenje' iz *permittere* v pomenu 'dopustiti, dovoliti'

permisívizem -zma m (ī) **1.** miselnost, nazor, po katerem so odločitve glede ravnanja prepuščene

posamezniku, skupini, ne oziraje se na veljavne družbene norme, pravila: *Šolski permisívizem z rušenjem jasno določenih pravil in učiteljeve avtoritete proizvaja ravno nasprotno učinke od želenih* **2.** nevztrajanje pri svoji volji, svojem stališču, zahtevi, upoštevati določena pravila, načela: *Vse polno je simptomov ohlapnega permisívizma brez prave avtoritete, dogovarjanja brez pravega smisla in za vsako ceno, ko vsakdo lahko govori, da nikomur ne bi bilo treba nič povedati* **E** ← agl. *permissivism* iz ↑permisíven

permisívnost -i ž (ī) **1.** permisivni nazori, permisivna miselnost: *Današnje družbo po eni strani zaznamuje totalitarni model, po drugi pa popolna permisívnost* **2.** lastnost, značilnost permisívne: *Po novem bo širitev koncesionarstva odvisna le od permisívnosti posameznega ministra in zmožnosti zdravnikov, da gredo v ta izziv* **3.** popuščanje in neomejevanje: *Pri nas vlada permisívnost, splošna družbena strpnost do alkohola* **E** ↑permisíven

persén -a m (ē) zdravilo rastlinskega izvora, namenjeno lajšanju blagih težav zaradi stresa: *Umiri se, no, vzemi en persén* **E** po imenu izdelka *Persen*[®] proizvajalca Lek

persóna -e ž, člov. (ō) pog. oseba, osebnost: *javne persone; politična persona; Ta ženska se mi je takoj zdela kot nekakšna dominantna državna uradnica, prepričana, da morajo njeno persono in njeno pronicljivost poznati vsi* **E** ← lat. *persōna* 'oseba, človek'

persona non grata -e -- -- cit. [persóna non gráta] ž, člov. (ō, ā) kdor je proglašen za nezaželenega, nedobrodošlega: *politična persona non grata; Vojaški radio ga je po izredni seji vladnega kabineta razglasil za persono non grata v Izraelu* **E** ← lat. *persōna nōn grāta* 'nedobrodošla oseba' iz ↑persóna, *nōn* 'ne' in *grātus* 'drag, mil, ljub'

perspektíváš -a m, člov. (á) sodelavec revije *Perspektive*; *perspektivovec* ^(SKL): *Ker je v nekaterih spisih skupaj z drugimi perspektívaši zahteval pravičnejši in boljši socializem od obstoječega, so ga zaprli* **E** po imenu revije *Perspektive*

përzijec -jca m, živ. (ē) maček perzijske pasme: *mešanec med perzijscem in navadnim mačkom; Če je še nedolgo od tega večina felinološko nepoučenih pri nas od pasemskih muc poznala kvečjemu perzijske, je zdaj mogoče videti že prav raznovrstno paleto* **E** univerbizirano iz *përzijski maček*

përzijka -e ž (ē) mačka perzijske pasme: *Perzijske spadajo med najstarejše pasme mačk* **E** univerbizirano iz *përzijska mačka*

pésto -a m (ē) gosta kremasta omaka navadno iz

bazilike, značilna zlasti za sredozemske kuhinje: *preliti testenine s pestom; narediti pesto s čemažem; peteršiljev pesto; Pesto je odličen tudi na raviolih ali kot dodatek k paradižniku na različnih predjedeh* **E** ← *it. pesto*, prvotno 'zmečkan, stlačen', iz (†)peštáti

pěš ^(SSK) -- v prid. rabi (ĕ) ki se nanaša na premikanje s korakanjem: *peš potnik; peš promet; Celo območje osrednjega mestnega jedra so spremenili v peš ceno* - glej tudi *pěš...* **E** = stcslov. *pěšb* < pslov. **pěšb* iz ide. korena **ped-* 'stopiti'

pěš... prvi del zložen (ĕ) ki se nanaša na premikanje s korakanjem: *peščona; pešpotnik; pešpromet* - glej tudi *pěš* **E** (†)pěš

pěšcóna -e in *pěš cóna* -- -e ž (ĕ-ô) predel, področje, namenjeno samo za pešče: *Precej pozornosti naj bi po novem motoristom, ki parkirajo v peščonah in ob stojalnih za kolesa, namenili tudi redarji* **E** †pěš... + (†)cóna

pěšpótnik -a in *pěš póttnik* -- -a m, člov. (ĕ-ô) popotnik, ki hodi, potuje peš: *Hrib je raj za uživaške pešpotnike, ki se znajo pogovarjati s prijaznimi domačini in ki imajo radi udobno, prijetno hojo po slemenih, skozi senčne gozdove, čez košenice, ob varnih markacijah* **E** †pěš... + (†)póttnik

pěšpromět -éta in *pěš promět* -- -éta m (ĕ-ě ĕ-ĕ) urejena, predpisana hoja po prometnih, zlasti urbanih prostorih: *V območju urejanja se pešpromet od ostalega prometa loči s hodniki* **E** †pěš... + (†)promět

petardíranje -a s (î) metanje petard: *Pokanje ni moteče samo za ljudi, temveč tudi za štirinožce, in petardiranje živali je prav tako kaznivo, kot če bi šli s pokalicami nad človeka* **E** iz *petardírati* iz (†)petárda

petíca ^(SSK) -e ž (î) pog. tip francoskega osebnega avtomobila nižjega srednjega razreda znamke Renault; petka: *Pri trčenju se je ranil voznik petice* **E** (†)pét

pétka ^(SSK) -e ž (ĕ) pog. tip francoskega osebnega avtomobila nižjega srednjega razreda znamke Renault; petica: *Prvega aprila okrog enih zjutraj so se v nesreči hudo potolkli trije fantje, ki so se peljali s petko* **E** (†)pét

pétrodólar -ja m (ĕ-ô) ekspr. zaslužek države izvoznice od prodaje nafte v dolarjih: *Država, ki je bila po razpadu Sovjetske zveze skoraj na psu, je s petrodolarji obogatela* **E** ← agl. *petrodollar* iz (†)petro(léj) + (†)dólar

petrólovec -vca m, člov. (ô) kdor je zaposlen pri podjetju Petrol: *Čedalje glasnejše in odločnejše so*

besele petrolovcev o neprimernem odnosu do podrejenih **E** po imenu družbe Petrol

pétvrátni -a -o prid. (ĕ-ā) ki ima petero vrat: *petvratna različica avtomobila; Petvratna zasnova je seveda naravnana za družinsko uporabo* **E** iz *pét vrát*

phíshing -a cit. [fíšing-] m (î) nezakonita pridobitev spletnih gesel in osebnih podatkov, ki se navadno doseže s preusmeritvijo uporabnikov na ponarejene spletne strani; ribarjenje: *Med najbolj priljubljenimi zlorabami je še vedno phishing ali izdajanje za znano spletno stran, ki dobrodelneže nagovarja k vpisu številke kreditne/plačilne kartice* **E** ← agl. *phishing* iz *fishing* 'ribarjenje' iz *fish* 'riba'

phíshing -- v prid. rabi: *phishing filter; phishing napad; Novejša različica spletnega brskalnika ima močnejše in varnejše filtre pred škodljivimi programi, phishing stranni in nadležnimi piškotki, ki ogrožajo našo varnost, zasebnost in osebne podatke*

píanístika -e [píjanístika] ž (î) tehnična izvedba in umetniška interpretacija v klavirski igri: *V ospredju njene pianistike so zagotovo tehnična perfekcija, izjemna koncentracija in že kar maratonska vzdržljivost* **E** (†)pianíst

píanízem -zma [píjanízem] m (î) umetnost priznanih pianističnih izvajalskih praks v povezavi z novimi smernicami klavirske igre: *Gostovanje znanega italijanskega pianista bo lepa priložnost za ljubitelje pianizma, ki v zadnjem času niso imeli priložnosti slišati nekaterih vrhunskih del* **E** ← agl. *pianism*, nem. *Pianismus* iz (†)piáno

piár¹ -a in -ja [píjar] m (î-ā) **1.** načrtovano in usmerjeno komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov; odnosi z javnostmi, piarovstvo, PR, stiki z javnostmi: *Razvoj piara kot posebne veje komuniciranja seveda omogoča manipuliranje tistih, ki imajo politično moč in ki posredujejo že vnaprej pripravljene informacije* **2.** člov. kdor je zadolžen za stike z javnostmi; piarovec: *Minister se je sicer nameraval udeležiti seje komisije, je sporočil njegov piar, vendar so to preprečile obveznosti* **E** po agl. izgovoru kratice †PR

piár² -- v prid. rabi piarovski: *piar agencija; piar služba; piar sporočilo; Iz donacije pri operacijskih mizah ste naredili veliko marketinško in piar zgodbo*

piárovec -vca [píjarovæc] m, člov. (â) kdor je zadolžen za stike z javnostmi; piar¹ (2): *glavni piarovec; vladni piarovci; Vloga piarovca v tej dvosmerni komunikaciji je tudi v tem, da novinarje prepriča o*

pravilnosti in koristnosti neke odločitve, naloge ali postopka **E** ↑piár

piárovka -e [pijarou̯ka] ž, řlov. (ã) ženska, ki je zadolžena za stike z javnostmi: *biti piárovka*; *Na dodatna vprašanja smo spet dobili le pisne odgovore, ki nam jih je poslala piárovka* **E** ↑piárovec

piárovski -a -o [pijarou̯ski] prid. (ã) ki se nanaša na piárovce ali piárovstvo; *piar²: piárovske agencije; piárovske službe; piárovsko sporočilo; Bilo je očitno, da je vse skupaj piárovska vojna dveh pivovarn in njihovih agencij, kako zaslepiti, prelisčiti ali šarmirati slovensko javnost* **E** ↑piár

piárovstvo -a [pijarou̯stvo] s (ã) načrtovano in usmerjano komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov; odnosi z javnostmi, *piar¹ (1), PR, stiki z javnostmi: klasično piárovstvo; marketing in piárovstvo; Predsednik društva je opozoril na prevladovanje piárovstva namesto kritike* **E** ↑piárovec

picéta -e in pizzetta -e cit. [picéta] ž (ë) majhna pica: *Ob bazenu je tudi bar, ki gostom ponuja picete, sendviče in sladoled, toda Novogoričani se najraje prehranjujejo na drugi strani ograje, kjer poleg sendvičev in pic prodajajo burek, hamburger in hot dog* **E** ← it. *pizzetta* iz (†)pica

pick-up¹ -a in pickup -a cit. [pík-áp] m (î-ã) **1.** poltovorno osebno vozilo z odprtim tovornim prostom: *terenski pick-up; velik pick-up; V zavojih in med zaviranjem pick-up seveda ne zmore dinamike osebnega avtomobila, zato je treba slog vožnje ustrezno prilagoditi* **2.** priprava za ojačevanje zvoka, ki se pritrdi na akustično brenkalo ali godalo: *izum mikrofona in električnega pick-upa; Na svojem novem albumu sem se odločila sama programirati in posneti večino stvari, tudi zato, da izkoristim sintetizatorski pick-up, ki ga imam vgrajenega v kitaro* **E** ← agl. *pick-up* iz *pick* 'pobirati' + *up* 'gor'

pick-up² -- v prid. rabi: *pick-up vozilo* in vozilo *pick-up*; *Zbira denar za violinski lok, potreboval pa bi še pick-up mikrofón za ozvočenje klasične violine za džez*

picopék -a m, řlov. (ë) kdor se poklicno ukvarja s pripravljanjem, pečenjem pic: *Picopek s certifikatom mora obvladati vse: od tega, kako izbrati ustrezna polena za krušno peč, do tega, kako spreminjati razmerje moke in vode v testu glede na dnevno stopnjo vlažnosti v zraku* **E** iz *pék pic*

píd -a m (î) posredniška družba med posameznimi imetniki lastniških certifikatov in podjetji z namenom zbiranja certifikatov in odkupa delnic; pooblaščená investicijska družba: *delnice pídiv; preoblikovanje pídiva; upravljanje pídiv; K poviša-*

nju vrednosti pídivov so lani pomagala tudi vse močnejša pričakovanja, da bo vlada zagotovila premoženje za zapolnitev privatizacijske luknje **E** prvotno kratica za *p*(ooblaščená) *i*(nvesticijska) *d*(ružba)

pídivski -a -o prid. (î) ki se nanaša na pooblaščená investicijsko družbo: *pídivski holding; pídivske delnice; pídivsko premoženje; Najprej so bili pomembni lastniki samo tisti, ki so zbirali pídivske certifikate, z njimi se je pozneje začelo trgovati, na koncu pa je vedno več podjetij začelo dobivati prave lastnike* **E** (†)píd

piercing ↑pírsing

píkakóm¹ -a m (î-ò) pog. internetno, spletno podjetje: *Kljub propadu številnih pikakomov so mnogi že nestrpno pričakovali novo možnost za hitro obogatitev z zgodnjim nakupom delnic obetavnega podjetja* **E** po zgledu agl. *dot-com* iz (†)pika + (†)kom(panija)

píkakóm² -- v prid. rabi *pikakomovski: pikakom družba* in družba *pikakom*; *Prevelika pričakovanja, previsoka vlaganja so dejavniki, ki še vedno vlečejo navzdol vrednost računalniških, telekomunikacijskih in pikakom podjetij*

píkakómovski -a -o prid. (î-ò) pog. ki se na nanaša na internetno, spletno podjetje; *pikakómovski podjetje; Eden redkih zares uspešnih pikakómovskih projektov se na zanimiv način podaja na borzo* **E** ↑píkakóm

píknikar -ja m, řlov. (î) pog. kdor prireja piknik, se udeležuje piknika: *Ta prostor žal privablja številne piknikarje, ki za sabo pogosto pustijo smeti* **E** (†)píknik¹

píknikarski -a -o prid. (î) pog. ki se nanaša na piknikarje ali piknikiranje: *Paprika z žara je klasična piknikarska jed* **E** ↑píknikar

píknikíranje -a s (î) pog. prirejanje piknikov: *Od pomladi do jeseni je pri nas doma píknikíranje del redne prehrane; vsaj dvakrat tedensko pripravljamo kosila na prostem* **E** ↑píknikíratí

píknikíratí -am nedov. (î) pog. prirejati, imeti piknike: *V mestnih in nacionalnih parkih nikdar ni bilo dovoljeno píknikíratí* **E** (†)píknik¹

píkníški -a -o prid. (î) ki se nanaša na piknik: *píkníški prostor; píkníška kulinarika; Še posebej v poletnih mesecih puščajo na obali odpadke, píkníška pogorišča ali pa mečejo smeti v morje* **E** (†)píknik¹

píksel -sla m (î) pog. najmanjša grafična enota zasloná, ki ima svojo barvo in svetlost; slikovna pika, slikovna točka: *Slika je razdelil na píksle, kamera je te píksle projicirala kot električne impulze na zaslon elektronke in ustvarjala stalno gibljivo sliko* **E** ← agl. *pixel* iz *pic(ture)s el(ement)* 'element slike'

piktogram -a m (â) **1.** slikovno znamenje, simbol z mednarodnim pomenom: *oblikovati nov piktogram; označevalni in usmerjevalni piktogrami; Na karti so s piktogrami označene naravne in kulturne znamenitosti, splošne in turistične informacije* **2.** risba ali hieroglif, ki v slikovni pisavi predstavlja določen predmet ali pojem: *uporabljati piktograme; skrivnostni piktogram; Piktogrami so kitajske in japonske pismenke ter znaki v predkolombijskih pisavah* **E** ← agl. *pictogram* iz lat. *pictus* 'narisan' iz *pingere* 'risati' + gr. *grámma* 'pisanje, črka'

pilátus -a m (â) lahko letalo švicarske tovarne Pilatus Aircraft: *vojaški pilatusi; nakup pilatusov; Edina nevshečnost se je zgodila sredi septembra, ko je nad bazo nepričakovano in nenapovedano priletelo letalo pilatus Slovenske vojske, kar je vzbudilo pri Američanih neprijetne občutke in ogorčenje* **E** po imenu švicarskega proizvajalca *Pilatus Aircraft*

piling -a in *peeling* -a cit. [piling-] m (î) **1.** odstranjevanje, luščenje odmrlih, poroženelih celic s površine kože: *kemični piling; piling telesa; Z natanjšim telesu z naravno soljo iz sečoveljskih solin koži privoščimo optimalen piling* **2.** sredstvo, pripravek za ta namen: *Poleg pilingov, anticelulitnih mazil, masažnih rokavic in drugih pripomočkov za nego in oblikovanje telesa je na trgu velika izbira tako imenovane sončne kozmetike* **E** ← agl. *peeling* iz *peel* 'lupiti'

pilótski ^(SSK) -a -o prid. (ô) ki se nanaša na preizkušanje: *pilotski znanstveni projekt; pilotska raziskava; Prva pilotska študija je pokazala spodbudne rezultate, saj je od 20 parov pred ločitvijo od namere odstopilo kar 18 parov* **E** (†)pilót'

pín †PÍN

PÍN -a in *pín* -a m (î) krat. zaporedje števil, navadno štirimestno, ki posamezniku omogoča uporabo plačilne kartice, mobilnega telefona; osebna številka, PIN-koda: *odtipkati svoj PIN; PIN moramo hraniti ločeno od kartice* **E** ← agl. *PIN*, kratica za *p(ersonal) i(dentification) n(umber)* 'osebna identifikacijska številka'

PÍN- prvi del zložen (î) ki se nanaša na zaporedje števil, navadno štirimestno, ki posamezniku omogoča uporabo plačilne kartice, mobilnega telefona: *PIN-koda in koda PIN; PIN-številka in številka PIN* **E** †PÍN

PÍN-kóda -e in kóda PÍN -e -- ž (î-ô) zaporedje števil, navadno štirimestno, ki posamezniku omogoča uporabo plačilne kartice, mobilnega telefona; osebna številka, PIN: *spremeniti PIN-kodo; vtipkati PIN-kodo; PIN-koda mobilnega telefona;*

Za dodatno varnost preventivni sistem onemogoča uporabo naprave, dokler uporabnik ne vpiše štirimestne PIN-kode **E** †PÍN- + (†)kóda'

pin-up -- cit. [pín-áp] v prid. rabi (î-â) ki se nanaša na videz lepotic, spolno privlačnih žensk s plakatov, reklam, zlasti iz 50. let 20. stoletja: *pin-up model; pin-up fotografija; pin-up lepotica; V obdobju pin-up deklet se ženske niso sramovale svojih seksi oblin* **E** ← agl. *pin-up* iz *pin* 'pripeti' + *up* 'gor', ker so slike deklet z bucikami pripenjali na steno

píper -ja m, živ. (î) manjše letalo s štirimi do šestimi sedeži: *Zaradi okvare na letalu je pilot manjšega letala piper s šestimi sedeži iz Velike Britanije zaprosil za zasilni pristanek na letališču* **E** po imenu ameriškega proizvajalca *Piper Aircraft*

pípniti -em dov. (í î) pog. dotakniti se: *Nič nisem zahteval od njega, nisem bil z njimi ob prevzemu denarja zvečer, niti pipnil ga nisem* **E** ← hrv., srb. *pìpnuti* iz (†)pipati

píps -a m (î) **1.** razpršilo proti mrčesu: *V času pred pipsom so odganjali nadležen mrčes izpred oken z roženkravtom, ki ob dotiku sprosti poseben vonj* **2.** pog. razpršilo za astmatike: *Poučili so ga, kako se uporablja pips za astmo* **E** po imenu izdelka *Pips*[®] tovarne zdravil Krka

pirát ^(SSK) -a m, člov. (â) kdor si nezakonito prisvaja, razmnožuje izdelek elektronskega medija za osebno rabo ali širjenje, prodajo: *računalniški pirat; Sodniki so bili prepričani, da je zaradi možnosti nakupa in uporabe računalnikov tudi za pirate podjetje dolžno plačati enak davek, kot ga plačujejo izdelovalci praznih avdio- in videokaset* **E** ← agl. *pirate*, nem. *Pirat* ← it. *pirata* ← lat. *pīrāta* ← gr. *peiratēs* iz *peirāō* 'napadam'

piratiziranje -a s (î) nezakonito prisvajanje, razmnoževanje izdelka elektronskega medija za osebno rabo ali širjenje, prodajo: *piratiziranje glasbe; Analitiki ocenjujejo, da je zaradi piratiziranja izgubljeno kar 125.000 delovnih mest v EU, piratiziranje pa še vedno narašča* **E** †piratizirati

piratizirati -am nedov. in dov. (î) nezakonito si prisvajati, razmnoževati izdelke elektronskega medija za osebno rabo ali širjenje, prodajo: *Sogovorniki trdijo, da se najbolj piratizirajo enodnevne uspešnice, bistveno manj pa glasba, ki ima daljši rok trajanja* **E** ← nem. *piratisieren* iz †pirát

pirátski ^(SSK) -a -o prid. (â) ki se nanaša na nezakonito prisvajanje, razmnoževanje izdelkov elektronskega medija za osebno rabo ali širjenje, prodajo: *piratski posnetki; piratski program; piratsko kopiranje; Zoper piratske proizvajalce in trgovce so sprožili obsežno kampanjo, resnejše učinke pa*

príčkajúje šele po sprejetju novega zakona o avtorskih pravicah **E** †pirát

pírín -a -o prid. (ī) ki se nanaša na piro: *pirin kruh; pířini vzglavniki; pířina moka; pířino zrnje; Uporabnost píře v prehrani sva želela predstaviti s pířinimi jedmi, ki sva jih ponudila otrokom ob naših skupnih srečanjih* **E** (†)pířa

pířirati -am nedov. in dov. (ī) mečkati, drobiti mehka surova ali kuhana živila v enotno zmes: *pířirati juho; Polovico breskve pířiramo z električnim mešalnikom in jo skozi cedilo prelačimo v kozarec za mešanje* **E** ← nem. *pürieren* iz (†)pířé

pířsing -a in pířcing -a dit. [pířsing-] m (ī) **1.** prebadanje mehkih delov telesa in nameščanje kovinskega nakita skoznje: *pířsing in tetovaže; Če se zaradi lepotnih razlogov odločate za pířsing, dvakrat premislite, saj skriva veliko stranskih učinkov – od bolečin in vnetih živcev do okužb in hepatitisa* **2.** tak nakit: *pířsing v nosu; Vse bolj množična uporaba pířsingov (raznih uhanov, kovinskih obročkov in predmetov v telesu) onemogoča krvodajalstvo* **E** ← agl. *piercing* iz *Pierce* 'prebadati'

písati ^(SSKJ) in písáti ^(SSKJ) píšem nedov. (í; á í)

písati péš in písáti píšem -- nedov. (í, ê; á í) pog. písati na roko: *Zelo rada pišem na roke, a odkar mi pod prste prihajajo večinoma samo še tipkovnice in miške, pišem péš zelo zelo malo*

písemski ^(SSKJ) -a -o prid. (ī)

písemska bómba -e -e ž (ī, ô) pismo z razstrelivom, ki eksplodira ob odprtju: *poslati písemsko bombo; V Genovi, pa tudi v Neaplju, Firencah in Padovi so preiskali glavne štabe anarhistov, ki jih sumijo, da so v ponedeljek sodelovali pri eksploziji písemске bombe na policijski postaji v Genovi*

písí †PC

písmo ^(SSKJ) -a s (í)

písmo brálcev -a -- [brauceu] s (í, â) nav. mn. pismo uredništvu časopisa, revije, v katerem bralec, skupina bralcev sporoča javnosti kaka svoja mnenja, stališča: *rubrika Pisma bralcev; V Sloveniji se je v demokratičnem političnem komuniciranju močno uveljavilo pisanje vseh mogočih písem bralcev v časnikih in revijah*

píščánċji ^(SSKJ) -a -e prid. (á)

píščánċja grípa -e -e ž (á, í) zelo nalezljiva, hitro razvijajoča se virusna bolezen, ki se s ptic prenaša tudi na druge živali in človeka, pogosto s smrtnim izidom; aviarna influenza, ptičja gripa: *zboleti za píščánċjo gripo; virus píščánċje gripe; Podobno kot sars tudi píščánċja gripa pri človeku povzroča hudo okužbo dihal in se mnogokrat konča smrtno*

píši-bríši -- v prid. rabi (í-í) **1.** ki je izdelan tako, da se po njem z lahkoto piše in briše: *Če napisanih vsebin ni potrebno prenašati na digitalne medije, ampak zadostuje papir oziroma tabla, uporabimo enostavne píši-bríši magnetne table* **2.** ki je namenjen za pisanje po taki površini: *Po tej tabli lahko pišemo s píši-bríši flomastrom* **E** (†)písati + (†)brísati

píškótek ^(SSKJ) -tka m (ô) podatek o uporabniku, ki ga spletni brskalnik shrani na računalniku ali drugi elektronski napravi za možnost nadaljnje uporabe; kuki (2): *Morda se bo kdo vprašal, kako spletni brskalnik ali strežnik vesta, kateri píškótek je pravi* **E** (†)píškót

píštólar ^(SSKJ) -ja m, člov. (ô) ekspr. kdor strelja s pištolo: *Policiisti so jeznoritega píštolarja vzeli s seboj, preiskavo pa nadaljujejo* **E** (†)píštóla

píštólarški -a -o prid. (ô) ekspr. ki se nanaša na pištolarje: *píštolarški selektor; píštolarška reprezentanca; Strelski obračuni so vse pogostejša praksa píštolarске ameriške družbe, kjer se orožje prodaja na policah poleg kruha* **E** †píštólar

píťbul -a in píťbull -a dit. [píťbul] m, živ. (ī) srednje velik mišičast pes s kratko ravno dlako in širokim gobcem: *mladič píťbula; Píťbuli so po naravi vodljivi, učljivi in zvesti psi* **E** ← agl. *pitbull* (*terrier*) iz *pit* 'jama' + †*bul*(*terier*)

píťbull †píťbul

píťnik -a m (ī) samopostrežna naprava s pitno vodo, ki je vedno na voljo: *Postavili bodo igrala z varnostno gumirano talno podlago, okoli igrišč ograjo, uredili péšpoti, postavili píťnik, nekaj klopi in jamo za skok v daljino* **E** (†)píťi

pívice -a s (ī) ekspr. pivo: *iti na pívice; pívice za živce* pitje piva za sprostitev; *Odpravil se je za točilni pult po še eno pívice* **E** (†)pívo

pívoť -a m (ī) **1.** člov., šport. igralec v sredini napadalne vrste pri nekaterih igrah z žogo; srednji napadalec ^(SSKJ): *igra na pívoťa; Obrambi bo največ preglavic povzročal robustni in okretni pívoť, ki morda ne bo zabil prav veliko golov, a bo na črti utrjujal celjsko obrambo* **2.** možnost obračanja, vrtenja zaslona (za 90 stopinj): *Ne gre pozabiti tudi na dva priklopa USB s strani in dva s spodnjega dela monitorja, možnosti nastavljanja po višini ter vrtenje (pívoť)* **E** ← frc. *pivot* 'tečaj, os', nejasnega izvora

pizdaríja -e ž (ī) vulg. **1.** neprimerno, grdo, slabo dejanje: *delati pizdaríje; Takrat bom polnoleten in ne boš več odgovorna zame in se ti ne bo več treba sekirati zaradi mojih pizdaríj* **2.** težave, zmešnjava: *Dovolj je en prenapet navijač košarkaškega kluba, pa imamo pizdaríjo* **3.** neumnost: *To, da so se dogajale take stvari, je čista pizdaríja* **E** (†)pízda

pizditi -im nedov. (ī ī) vulg. jeziti se, razburjati se in navadno grobo, glasno preklinjati: *pizditi čez vse; Gledalci v foteljih pred tevejem pizdijo zaradi sodniških slepomišenj in poznavalsko grmijo nad sfiženimi predložki // zelo grobo, glasno zmerjati, oštevati: V ekipi smo se zmenili, da bomo drug o drugem govorili brutalno resnico, da bomo pizdili drug na drugega, ker sicer dokumentarec ne bo zanimiv* **E** ← hrv., srb. *pizditi* iz (†)pizda

pizdún -a m, člov. (ū) vulg. ničvreden, neznačajen moški: *navaden pizdun; Škoda, da se nisem rodil večji pizdun in egoist, da bi lahko izkoriščal vse po vrsti* **E** (†)pizda

pizzetta ↑picéta

plačilni ^(SSKJ) -a -o prid. (ī)

plačilna kárta -e -e ž (ī, â) kartica za brezgotovinsko plačevanje: *ponarejene plačilne kartice; imetnik plačilne kartice; zloraba plačilnih kartic; Poleg tega, da so kupovali drage avtomobile in si celo privoščili pohištvo v bidermajerskem slogu, so na veliko zapravljali tudi s službenimi plačilnimi karticami*

plák -a m (â) **1.** obloga na zobeh, kjer se zadržujejo in razmnožujejo bakterije; zobna obloga ^(SSKJ): *zobni plak; Priporočam mehke ščetine, zlasti zato, ker enako uspešno odstranijo plak z zobnih površin, le da so veliko prijaznejše do dlesni* **2.** obloga, navadno maščobna, ki se nabira na notranji steni žile in zožuje njen premer: *Telesna dejavnost naj bi preprečevala nastanek strdkov in plakov v krvnem obtoku* **3.** med. ploščata bolezenska sprememba na koži, v tkivu: *Zdravilo se, tako kot druga biološka zdravila s to indikacijo, uporablja za zdravljenje zmerne do hude psoriaze s kožnimi plaki pri odraslih, ki se niso odzvali na drugo sistemsko zdravljenje* **E** ← agl. *plaque*, nem. *Plaque* ← frc. *plaque* 'plošča, ploščica', prim. (†)plakéta

pláner -ja m (á) **1.** list, zvezek za vpisovanje načrtov, obveznosti, dolžnosti: *Elektronske priprave še vedno niso izpodrinile papirnatih rokovnikov, planerjev, adresarjev* **2.** elektronska priprava za vpisovanje načrtov, obveznosti, dolžnosti: *V dobi dlančnikov, elektronskih planerjev in osebnih računalnikov so predstavili neke vrste izjemnost – dnevnik oziroma osebni planer* **E** ← agl. *planner* iz (†)plán

plástični ^(SSKJ) -a -o prid. (á)

plástična kárta -e -e ž (á, â) kartica iz plastične mase z magnetnim trakom ali vdelanim čipom, ki se uporablja za identifikacijo in poslovanje, navadno v bančništvu: *lična plastična kartica z logotipom; uvedba enotnega evropskega vozniškega dovoljenja v obliki plastične karti-*

ce; Namesto za kovanim in papirnatim denarjem bomo ljudje vse pogosteje brskali za plastičnimi karticami in vtikavali kode, znesek na našem bančnem računu pa bo kopnel

plástični denár -ega -ja m (á, á) ekspr. kartice z elektronsko vpisanimi podatki, ki omogočajo brezgotovinsko plačevanje in dviganje gotovine na bankomatih, v bankah: *uporaba plastičnega denarja; Razmah plačevanja s plastičnim denarjem navdušuje tudi bančnike, saj je z njim manj dela in država prihrani stroške za vzdrževanje bankovcev in kovancev*

plašilka -e ž (ī) pištola s slepimi naboji brez krogle; strašilna pištola ^(SSKJ), plašilna pištola, strašilka: *pištola plašilka; Na enem od divjih odlagalšč se je zgodilo, da so našli staro pištolo, za katero so pozneje ugotovili, da je zgolj plašilka* **E** (†)plašiti

plašilni -a -o prid. (ī) ki se uporablja za plašenje, zastraševanje, odvracanje od česa: *plašilne naprave za živali; plašilna sredstva; Rib je dovolj tudi zato, ker so jih to zimo bistveno manj požrli ptiči kormorani, saj so jih redno plašili s plašilnimi topovi* **E** (†)plašiti

plašilna pištóla -e -e ž (ī, ô) pištola s slepimi naboji brez krogle; strašilna pištola ^(SSKJ), plašilka, strašilka: *Nekaj dni pred ropom sta si nabavila roparsko opremo: maskirne kape, plašilno pištolo, lepilni trak in rezervno obleko*

platóječek -čka m (ô) plitev zaboj, zabojček, navadno za sadje ali zelenjavo: *gojitveni platojček; platojček piva* določeno število pločevink piva v kartonastem platojčku, ovitem s plastično folijo; *V topli dvorani čakajo tudi platojčki z enoletnimi sadikami, ki jih dobavi nizozemsko podjetje, specializirano za vzgojo novih križancev* **E** (†)plató

plavajóči ^(SSKJ) -a -e prid. (ô)

plavajóča véjica -e -e ž (ô, ê) rač. način shranjevanja realnih števil, od zelo velikih do zelo majhnih: *cela števila in števila s plavajočo vejico; Ker vemo, da je vrednost v plavajoči vejici lahko zapisana v več oblikah, nam je jasno, da vse tri vrednosti predstavljajo logično število 12*

player -ja cit. [pléjer] in pléjer -ja m (é) **1.** elektronska naprava, ki povzroči, da postane zvočni ali slikovni zapis zlasti glasbenega ali filmskega dela slišen, viden; predvajalnik: *Player ima na kartici tudi vhod za digitalno povezavo z enotami CD-ROM | Vsak heker lahko skopira plošče na medmrežje, s čimer so zastoj na voljo vsakomur, ki ima računalnik, modem in plejer* **2.** člov. kdor zna dobro predstaviti in uveljaviti svoje znanje, sposobnosti: *Ko si tako javno izpostavljen, si stalno v nekakšnem medijskem sunku, si igralec, player, stalno na odru |*

Vem, da vi niste ključni pri tej zadevi, da ste le orodje v rokah veliko pomembnejših igralcev, plejerjev, bi rekli ta mladi **E** ← agl. *player* iz *play* 'igrati'

plázemski^(SSK) -a -o prid. (â) ki se nanaša na plazmo; plazma²: *plazemski televizor; plazemski zaslon; Plazemska tehnologija je napredovala in dandanes je življenjska doba plazemskih zaslonov od 40 do 60 tisoč ur* **E** ↑plázma¹

plázma¹(SSK) -e ž (â) tanek, ploščat zaslon, ki prikazuje sliko s pomočjo pretoka električnih impulzov skozi mnogo z žlahtnim plinom napolnjenih celic: *Domači so jo zlahka prepričali za nakup plazme in ureditev hišnega kina* **E** ← agl. *plasma* (*display panel*) iz ← poznolat. *plasma* 'tvorba, tvar(ina), snov' ← gr. *plásma* 'upodobitev' iz *plássō* 'tvorim, upodabljam' k (†)plástika

plázma² -- v prid. rabi plazemski: *plazma zaslon; Gledati film v kinu je nekaj povsem drugega kot na domačem televizorju, pa četudi imamo še tako velik plazma televizor, obkrožen z množico zvočnikov*

plázni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s plažo, krajem, prostorom ob vodi, namenjenim za kopanje, sončenje: *plázni objekti; plázna brisača; plázno čtivo čtivo brez umetniške vrednosti; Na soncu ni mogoče zdržati, zato se spraviš pod senčnik ali v varno senco pláznega bara, kjer strežejo najboljši koktejl daleč naokoli* **E** (†)pláza¹

pléčnik -a m, živ. (ĕ) pog., od 1991 do 2007 bankovec za petsto slovenskih tolarjev: *V nekaj trenutkih je zaslužila enega plečnika* **E** po arhitektu Jožetu Plečniku (1872–1957), upodobljenem na bankovcu

plečnikológ -a m, člov. (ô) strokovnjak za raziskovanje življenja in dela Jožeta Plečnika; plečnikoslovec: *S to knjigo cerkev v Bogojini še bolj vabi k ogledu, plečnikologe pa k nadaljevanju dela* **E** po arhitektu Jožetu Plečniku (1872–1957) + gr. -*logos* iz (†)lógos

plečnikológinja -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za raziskovanje življenja in dela Jožeta Plečnika; plečnikoslovka: *Kot plečnikologinja se je intenzivno posvečala arhitektovi sakralni umetnosti* **E** ↑plečnikológ

plečnikoslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za raziskovanje življenja in dela Jožeta Plečnika; plečnikolog: *Podpiram tudi zamisel o gradnji mostu, vendar bo treba rešiti še dileme, ki jih odpirajo naši plečnikoslovci glede uporabe že izdelanih projektov* **E** po arhitektu Jožetu Plečniku (1872–1957) + tvor. od stcslov. *slovo* 'beseda'

plečnikoslóvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za raziskovanje življenja in dela Jožeta Plečnika;

plečnikologinja: *Imenovali smo poseben odbor za prenovo stavbe in vanj vključili tudi plečnikoslovko, da bi zgradba v čim večji meri ohranila svoj stari sijaj* **E** ↑plečnikoslóvec

pléjer ↑player

plezalíšče -a s (i) prostor za plezanje, navadno športno: *ledno plezalíšče; naravno plezalíšče; dostop do plezalíšča; Čeprav je izgubil polovico mišične mase, vsak dan uživa v skalah plezalíšča v Ospu, kot pravi, enem najlepših plezalíšč na svetu* **E** (†)plézati

plisirirka -e ž (î) pog. plisirano krilo: *Legendarno plisirirka, krilo iz blaga, stisnjenega v gube, je moda nadvse oboževala v šestdesetih letih* **E** univerbizarano iz *plisirana kíkla*

plónk¹ plónka m (ö ô) pog. **1.** nedovoljeno prepisovanje pri pisnem preverjanju znanja: *Še posebno domiselni so bili člani druge skupine, ki so projekt, kako plonkamo, predstavili skozi namišljeni intervju s strokovnjakom za plonk* **2.** listek s povzeto učno snovjo, s katerim si učenec na nedovoljen način pomaga pri pisnem preverjanju znanja; plonkec, plonk listek: *Vaše početje ni ravno hvalevredno, poleg tega je v nasprotju s prepričanjem, kaj je dober plonk: majhen kos papirja, na katerem je povzeto bistvo neke snovi* **E** (†)plónkati

plónk² -- v prid. rabi, v zvezi **plonk listek listek** s povzeto učno snovjo, s katerim si učenec na nedovoljen način pomaga pri pisnem preverjanju znanja; plonk¹, plonkec: *Šolarji si pomagajo še s čim drugim kot s porisanimi edigsi, počečkanimi kalkulatorji in plonk listki, nalepljenimi na notranji strani kratkega krila*

plónkec -kca m (ô) pog. listek s povzeto učno snovjo, s katerim si učenec na nedovoljen način pomaga pri pisnem preverjanju znanja; plonk¹ (2), plonk listek: *Samo tretjina jih pri izdelovanju plonkca uporablja barvne svinčnike in napiše nanje samo ključne besede* **E** ↑plónk¹

ploščárna -e ž (â) trgovina z glasbenimi ploščami: *spletna ploščárna; dobro založena ploščárna; Našo glasbo v ploščárnah najdete na jazzovskem oddelku* **E** (†)plóšča

pluralizácija -e ž (â) povzročanje, omogočanje obstoja več enakovrednih, enako pomembnih sestavin: *politična pluralizácija; pluralizácija medijev; Najzanimivejša novost v predlogu je nemara pluralizácija virov financiranja, ki bodo dopolnili zagotovljena proračunska sredstva* **E** ↑pluralizírati

pluralizírani -a -o prid. (î) ki je v zvezi z omogočanjem obstoja več enakovrednih, enako pomembnih sestavin: *Očitno imajo podoben film v glavah*

tudi naši poslušalci, ki so množično nasedli naši pretvorbi radia v pluralizirani medij po meri sedanjih oblastnikov **E** †pluralizirati

pluralizirati -am nedov. in dov. (ī) povzročati, omogočati obstoj več enakovrednih, enako pomembnih sestavin: *Pluralizira se šolstvo, visokošolske ustanove rastejo kot gobe po dežju, toda strokovnjaki ugotavljajo, kako se izgublja kakovost znanja* **E** ← nem. pluralisieren iz (†)pluralen

plúžni ^(SSKJ) -a -o prid. (û)

plúžna enôta -e -e ž (û, ô) **1.** organizacijska enota za odstranjevanje snega s snežnim plugom: *Na ceste in pešceve površine so že ob 4. uri zjutraj poslali vse razpoložljive plužne enote in posipalnice* **2.** območje odstranjevanja snega s snežnim plugom: *Mesto bo tudi letos razdeljeno na dvanajst plužnih enot, prva prioriteta pa bodo tako kot vedno avtobusne proge*

PMS -- in -ja [pãməsə] m (ð) krat. skupek simptomov, značilnih za čas pred menstruacijo; predmenstrualni sindrom: *sindrom PMS; Če vam nagaja predmenstrualni sindrom (PMS), vas bodo zagotovo razveselili izidi raziskav, ki potrjujejo večplastno delovanje soje pri težavah s PMS* **E** ← agl. PMS, kratica za *p(re)m(enstrual) s(yndrome)* 'predmenstrualni sindrom'

poameričaniti ^(SSKJ) -im dov. (á â) narediti kaj ameriškem podobno po načinu življenja in mišljenja; poamerikaniti, zamerikanizirati: *Nemški socialdemokrati so povsem poameričanili svojo predvolilno kampanjo in dosegli velik volilni uspeh* **E** iz američaniti po imenu prebivalca države ali celine Amerika

poameričaniti se -im se dov. (á â) privzeti ameriški način življenja in mišljenja; zamerikanizirati se: *Mesto se je povsem poameričanilo: dobi- lo je nadvse moderne četrti, borzo, veleblagovnice in tovarne visoke tehnologije*

poamerikaniti ^(SSKJ) -im dov. (á â) narediti kaj ameriškem podobno po načinu življenja in mišljenja; poameričaniti, zamerikanizirati: *Na vsak način želijo poamerikaniti svoj narod* **E** iz američaniti k (†)amerikanski

poamerikanizirati -am dov. (ī) prilagoditi ameriškem načinu življenja in mišljenja; poameričaniti ^(SSKJ): *V zgodnjem obdobju je to pomenilo, da se morajo v vsem, kajpada tudi v jeziku, čimprej poamerikanizirati in se šolati* **E** (†)amerikanizirati

pobléndati -am dov. (ê) pog. z prižigom in ugasnitvijo avtomobilskih dolgih žarometov opozoriti druge voznike na kaj: *Nekateri šoferji se grejo šerife in že kadar jim nekdo samo poblenda, zapeljejo*

za krivcem, ga zvlečejo iz avta in obračunajo z njim **E** †bléndati

pòbolníšnični -a -o [in poboŋnišnični] prid. (ô-î) ki je v zvezi s časom po zdravljenju v bolnišnici: *pobolnišnična obravnava; pobolnišnično zdravljenje; Priliv bolnikov bo treba reševati v sodelovanju s primarnim nivojem, ob tem pa dvigniti delež dnevni obravnave in urediti pobolnišnično oskrbo, s čimer bi sprostili prezasedenost postelj* **E** iz po bolnišnici

počitnikoválec -lca [in počitnikovaŋca] m, člov. (â) kdor preživlja počitnice, dopust, navadno zunaj stalnega bivališča; počitničar ^(SSKJ), počitnikar ^(SSKJ): *Ponudba za kolesarje je kljub nekaterim pomanjkljivostim v Sloveniji že zdaj precej privlačna, še bolj pa bi se morali posvetiti družinskim počitnikovalcem z otroki* **E** (†)počitnikovati

počitnikováne -a s (â) preživljanje počitnic, dopusta, navadno zunaj stalnega bivališča: *način počitnikovanja; možnosti za počitnikovanje; Kot vsako leto so v naše uredništvo prispeli številni programi in vabila za počitnikovanja ob morju in v hribih, za različne taborne in izlete, jezikovne in ustvarjalne delavnice* **E** (†)počitnikovati

podátkovni ^(SSKJ) -a -o in podatkovni -a -o prid. (â; ô) **podátkovno vodilo** -ega -a in podatkovno -ega s (â, í; ô) rač. vodilo, po katerem se prenašajo podatki med funkcionalnimi sklopi računalnika: *256-bitno podatkovno vodilo; Hitra podatkovna vodila med zmogljivimi diskovnimi enotami in osnovno ploščo so ključnega pomena za hitro delovanje računalnika*

podátkovnik -a in podatkovnik -a m (â; ô) zbirka raznovrstnih podatkov: *Zbrano dokumentacijo bodo vnesli tudi v računalniški podatkovnik, ki ne bo na voljo samo japonskim zgodovinarjem, ampak po internetu tudi drugim* **E** (†)podátek

podcast -a cit. [pôtkást] m (ô-â) zvočna datoteka ali videodatoteka, ki se samodejno naloži na računalnik naročnika takoj, ko je objavljena na spletu: *podpora podcastom; Morda se komu dozdeva, da bodo podcasti izpodrinili radio, a ustvarjalcu radijske oddaje je v resnici precej vseeno, v kakšni obliki bo dosegla poslušalce – prek radijskih valov ali kot datoteka* **E** ← agl. podcast iz (i)Pod® in (broad)cast 'oddaja'

podcénjen -a -o prid. (ê) ki mu je prisojena manjša vrednost, manjši pomen, kot ga ima v resnici: *podcénjene delnice; podcénjena vrednost; In na še eno kritično točko bi proti koncu opozoril, to je, v proračunu je podcénjen tudi pomen razvoja podeželja* **E** (†)podcéniti

podčrtáj -a m (â) grafično znamenje, podobno pomišljaju, ki se piše pod nivojem črk in povezuje dve besedi ali dva znaka: *Preverjanje pravilnosti vnese-nega e-naslava zahteva vnos, ki vključuje znak @, preostali znaki pa morajo biti le črke, številke in morda še posebna znaka, vezaj in podčrtaj* **E** (†)podčrtati

podčen -dna m (ô) pog. **1.** pod, tla: *Pri igranju je s peto udarjal ob poden* **2.** kar je skrajno nekakovostno, slabo, ničredno: *politični poden; poden od podna* popoln poden; *Ni vse zanič, večina je pod nivojem, ne morem pa reči, da je vse totalen poden* **E** ← nem. *Boden* 'tla'

podhránjenost ^(SSKJ) -i ž (â) ekspr. premajhna, preslaba preskrbljenost s čim: *finančna podhranjenost; kadrovska podhranjenost; podhranjenost kulture; V krajevni skupnosti so še enkrat opozorili na naložbeno podhranjenost drugega največjega predela občine, vendar pa so zadovoljni z napovedanimi naložbami* **E** (†)podhránjen

podímeník -a m (ô-í) rač. zbirka datotek, vsebovana v drugi, večji zbirki; podmapa: *ustvariti podímeník; ime podímenika; Zahtevamo lahko tudi stiskanje kopiranih datotek v eno samo datoteko in iskanje izbranih datotek po podímenikih izvornega imenika* **E** (†)pod... + †imeník

podíplománt -a m, člov. (ô-ã ô-á) kdor nadaljuje študij po diplomii; podiplomec ^(SSKJ): *Diplomant in podíplomant ljubljanske Akademije za glasbo veliko nastopa na recitalih in komornih koncertih* **E** (†)po... + (†)diplománt

podíztóčnica -e ž (ô-ô) jezikosl. jezikovna oblika določene iztočnične besede ali besedna zveza z njo, ki je v slovarju prikazana kot posebna enota v okviru iztočnice; podgeslo ^(SSKJ): *Iztočnice in podíztóčnice imajo zapisan tudi jakostni naglas, ki pa se v navadnem pisanju sicer ne zapisuje* **E** (†)pod... + (†)iztóčnica

podízvajálec -lca [podizvajajca] m, člov. (ô-â) izvajalec, ki opravlja delo za drugega izvajalca: *izbrati podízvajalca; domači podízvajalec; Podízvajalca so na inštitutu potrebovali, ker jim za zdaj poleg prostorov manjkajo tudi potrebna tehnična sredstva, oprema in infrastruktura* **E** (†)pod... + (†)izvajálec

podjétnica -e ž, člov. (ê) lastnica podjetja: *samostojna podjetnica; Medtem je podjetna in praktična kuharica postala multimilijonarka in uspešna podjetnica ter se postopoma umaknila iz soja žarometov in raje delovala v vlogi svetovalke* **E** (†)podjétnik

podjezični ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

podjezična tabléta -e -e ž (î, ê) tableta, ki jo bolnik raztopi pod jezikom, da se zdravi

učinkovina vnese v telo prek sluznice v ustih: *Prihodnji teden bo za zdravljenje alergije na pelode trav na voljo prva podjezična tableta pri nas*

podkultúra ^(SSKJ) -e ž (ô-û) posebna kultura kake skupine ljudi, drugačna od kulture, katere del je; subkultura ^(SSKJ): *Hekerji, katerih glavna motivacija je dobiti ugled znotraj lastne podkulture, običajno le objavijo virus, kaznivo dejanje pa zagrešijo tisti, ki ga širijo* **E** (†)pod... + (†)kultúra

podlák -a m (ô-â) lak brez barve, ki se nanaša kot osnovna prevleka na nohte: *uporabiti podlak; zaščitni podlak; Podlak nanašamo na spodnjo in zgornjo stran nohtne ploščice, tako popolnoma zaščitimo noht pred zunanjimi dejavniki* **E** (†)pod... + (†)lák

podlúbnik -a m, živ. (û) nav. mn., zool. hrošč, ki živi pod lubjem ali v lesu: *smrekov podlubnik; napad podlubnikov; zatiranje podlubnikov; V zavodu še opozarjajo, da podlubniki niso problematični le v gozdovih, temveč tudi v skladiščih lesa in na žagah* **E** iz podlúbni iz pod lúbom

podmápa -e ž (ô-â) rač. zbirka datotek, vsebovana v drugi, večji zbirki; podímeník: *odpreti podmapo; shraniti v podmapo; Kadar je ciljna datoteka v kateri od podmap, moramo pred imenom napisati pot, kako pridemo do nje iz trenutne mape* **E** (†)pod... + †mápa

podmení -ja in podmenu -ja cit. [pòdmeni] m (ô-î) računalniški meni, ki se odpre iz drugega menija in ponudi seznam novih ukazov ali izbir: *prikazati podmeni; izbrati iz podmenija; Ima narejen horizontalni meni, vendar bi rad, da se še podmeni odpre v horizontali in ne navpično* **E** (†)pod... + †mení

podmenu †pòdmeni

pododéja -e ž (ô-ê) odeji podoben tekstilni izdelek kot vrhnja podloga za ležanje: *Mehka pododeja iz avstralske ovčje volne in z dodatkom finega kašmirja ohranja ležišče suho, saj volna vpija vlago in jo oddaja nazaj v ozračje* **E** (†)pod... + (†)odéja

podôkno -a s (ô-ô) okno v drugem, večjem računalniškem oknu: *podokno opravil; prikaz podoken; V osrednjem delu je prostor za galerijo ali posamezne fotografije, na obeh straneh so številna podokna s podatki o izbrani fotografiji in možnosti urejanja* **E** (†)pod... + †ôkno

podomačevanje -a s (â) delanje, da je kaj po značilnostih, lastnostih podobno domačemu: *vsesplošno kulturno podomačevanje; proces podomačevanja; Ravno zaradi podomačevanja besed, najprej v izgovoru in pregibanju, nato pa tudi v zapisu, se nam ni treba na pamet učiti številnih tujih besed, ki*

odstopajo od našega jezikovnega sistema **E** iz podomačeváti iz (†)podomáčiti

podpírati ^(SSKJ) -am nedov. (ī ī) omogočati delovanje določenih funkcij programske, strojne opreme: *Program podpira samodejno snemanje, pa tudi snemanje podatkov neposredno v spletni strežnik* **E** (†)podpréti

podpóménka -e ž (ö-ê) jezikosl. beseda z ožjim pomenom, ki izraža podrejeni pojem v razmerju do besede s širšim pomenom; hiponim ^(SSKJ): *Besede so glede na stopnjo prekrivanja pomenov označene kot sopomenke ali delne sopomenke, včasih je poleg najti še podpomenke in protipomenke* **E** (†)pod... + †poménka

podpóra ^(SSKJ) -e ž (ô) s prilastkom omogočanje nemotene uporabe računalnikov, računalniških sistemov: *omrežna podpora; računalniška podpora; Pogovor se uspešno bliža koncu, zahvaljujoč dobri informacijski podpori prenosnega računalnika, ki nam sproti potreže z ustreznimi tehničnimi diagrami, ceniki in izračuni* **E** (†)podpréti

podpórniški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na podpornike in podporništvo: *podporniške družbeno-civilne skupine; Njun podporniški vložek skupaj s strokovno pomočjo trenerja je bil nenadomestljiv* **E** (†)podpórnik

podpórništvo -a s (ô) dejavnost podpornikov: *spletno podporništvo; Vsega ni možno zaobjeti in stlačiti v stranko, podporništvo ali celo v odvisnost* **E** (†)podpórnik

podpójekt -a m (ö-ê) projekt v okviru drugega, večjega projekta: *kratkoročni podprojekt; vodja podprojekta; Drugi podprojekt je gradnja transportno-logističnega in distribucijskega centra ob avtocesti, tretji podprojekt pa gradnja visokošolskega središča na območju sedanje vojašnice* **E** (†)pod... + (†)projékt

podróčni ^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

podróčna kóda -e -e ž (ô, ô) koda za določeno telekomunikacijsko področje: *odtipkati področno kodo; nove področne kode; Dosedanjih dvanajst omrežnih skupin se spreminja v šest področnih kod, v okviru katerih bo moč naročniške številke tudi seliti, skupaj z naročnikom pač*

podspól -spóla m (ö-ö ö-ó) jezikosl. slovnicihna lastnost samostalniške besede, ki izraža živost, človeškost: *V slovarju so samostalniki moškega spola lahko označeni tudi glede na podspol živosti oziroma neživosti* **E** (†)pod... + (†)spól

podstándard -a m (ö-â) kakovostna raven, ki ne dosega navadnega običajnega standarda: *To so tri-*

in štiriposteljne sobe, ki so jih v domu uredili za to, da so povečali zmogljivosti, a je podstandard, ki so ga s tem ustvarili, znižal ceno oskrbe in s tem prihodke **E** (†)pod... + (†)stándard

podstándardni -a -o prid. (ö-â) ki ne dosega navadnega, običajnega standarda: *podstandardno bivališče; podstandardna zdravila; Vsebinskih sprememb novogradnja ne bo prinesla, izboljšali pa se bodo bivalni pogoji za zaprte osebe kot tudi delovni pogoji za zaposlene, ki trenutno živijo in delajo v podstandardnih pogojih* **E** †podstándard

podstrán -i ž (ö-â ö-î) spletna stran, ki je na istem spletnem mestu kot glavna stran: *spletna podstran; Na posameznih podstraneh so osnovne informacije o ponudbi dopolnilnih, vzporednih, dodatnih, nadomestnih in asistenčnih zdravstvenih zavarovanj* **E** (†)pod... + †strán

podzaposlénost -i in podzapóslenost -i ž (ö-é; ö-ö) **1.** zaposlitev s skrajšim delovnim časom, delna upokožitev, občasna zaposlitev: *Klasičen primer podzaposlenosti so ljudje, ki delajo skrajšani delovni čas, želeli pa bi delati polni* **2.** zaposlitev pod ravnijo delovne zmožnosti ali drugačna od poklicnega področja, od poklicne usposobljenosti: *odpraviti podzaposlenost; oblike podzaposlenosti; Vse večja bo tudi podzaposlenost mladih – kar pomeni, da se bo vse več mladih diplomantov znašlo na delovnih mestih, ki ne ustrezajo njihovi izobrazbi ali sploh smeri študija* **E** iz podzaposlén iz podzaposliti iz (†)zaposliti

podznák -a m (ö-â) astrol. točna stopinja v zodiaku, ki je na vzhodnem obzorju ali vzhaja na obzorju ob uri rojstva; ascendent: *Sebe opisuje kot urejeno, ambiciozno in disciplinirano kozoroginjo, s podznakom v tehtnici, ki se mu mora zahvaliti za komunikacijske veščine in dostopnost* **E** (†)pod... + (†)znák

podžúpánja -e ž, člov. (ö-â) namestnica župana: *poklicna podžupanja; podžupanja občine; Sklep je bil pričakovan, saj je v občini že nekaj časa znano, da župan in podžupanja sploh ne sodelujeta* **E** (†)pod... + (†)žúpánja

pófel -fla m (ô) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kar je slabo, ničvredno, nekakovostno: *Za mlade bralce je dovolj dobro le vrhunsko, tudi zato, da se bodo pozneje znali zgražati nad poflom* **E** ← bav. nem. *Pofel* ← jidiš *bovl* 'ničvredno blago, stara šara' < srvnem. *povel*, *bovel* 'nižji sloj ljudi, sodrga' ← stfr. *pueble*, *poblo* 'ljudstvo' < lat. *populus*

pofótkati -am dov. (ô) pog. narediti posnetke za zapis v pomnilniški medij fotoaparata; fotografirati

rati^{SSKJ}. *Plemeniti gospodje ne hodijo slikat naših golobov, temveč si privoščijo izlet v Benetke in tam pofotkajo prelepe fontane* **E** †fótkati

pofúkan -a -o prid. (û) vulg. ki je skrajno neugoden, neprijeten: *pofukani smrkavec; Pofukani telefoni non-stop zvonijo* **E** (†)pofúkati

pogléd^{SSKJ} -éda m (è é) način prikazovanja podatkov na zaslonu: *spremeniti pogled; V starejši različici moramo najprej preklopiti v pogled postavitev strani* **E** (†)poglédati

pogooglati -am cit. [pogúglati] in pogúglati -am dov. (û) **1.** poiskati informacije na spletu s spletnim iskalnikom: *Danes zvečer bom znanega športnika v hotelski sobi pogooglat in skušal dobiti tudi posnetek njegovega dvoboja | Preden se potencialni pacient odpravi v zasebno ambulanto, zdravnika dobrega pogugla* **2.** krajši čas iskati informacije na spletu s spletnim iskalnikom: *Mislím, da bi se splečalo malce pogooglati in preveriti po internetu | Dajmo malo poguglati po spletu* **E** †googlati

pografitirati -am dov. (î) spremeniti podobo zlasti zidu, javne površine z risanjem grafitov: *Grafitarji so mi pografitirali hišo* **E** †grafitirati

pogúglati †pogooglati

pohitrítev -tve ž (î) povzročanje, da je delovanje česa hitreje, učinkovitejše: *pohitrítev prenosa; pohitrítev procesorja; Prehod na novo pomnilniško arhitekturo brez večjih sprememb v procesorskem jedru pomeni, da novi procesorji ne prinašajo občutnejše pohitrítve* **E** †pohitriti

pohitrítí^{SSKJ} -ím dov. (î í) narediti, da je delovanje česa hitreje, učinkovitejše: *pohitrítí disk; pohitríti prenos podatkov; Pohitríli so obstoječe in nove 64-bitne aplikacije* **E** iz hitriti iz (†)híter

pohodíti^{SSKJ} -hódím dov. (î î) pog. pritisniti, navadno močneje, na pedal za plin ali zavoro: *pohodíti plin; Napotki so se zdeli preprosti: ob prihodu na spolzko podlago bomo stisnili sklopko, z vso močjo pohodíli zavoro in z obema, pritisnjenima sklopko in zavoro, vztrajali, dokler se avto ne bo ustavil* **E** (†)hoditi

pohódni^{SSKJ} -a -o prid. (ô) ki je narejen tako, da se po njem lahko hodi: *pohodne plošče na pločniku; pohodna površina; Če smo se odločili za pohodno streho, lahko nasujemo prod ali položimo okrasne betonske ali kakšne drugačne plošče* **E** †pohodíti

pohódnica -e ž, člov. (ô) **1.** udeleženka pohoda: *Na cilju je vsaka pohodnica dobila tradicionalni nagelj s čestitko za dan žena* **2.** ženska, ki se ukvarja s hojo za rekreacijo: *navdušena pohodnica; Atletinjam iz preteklih sezon so se na modnih stezah pridružile pustolovke in pohodnice* **E** †pohódnik

pohódnik^{SSKJ} -a m, člov. (ô) kdor se ukvarja s hojo za rekreacijo: *navdušen pohodnik; Iskalec podeželskega miru, pohodnik, kolesar ne more popiti v kraju niti kozarca osvežilne pijače, saj je gostilna zaradi neurejenega gradbenega dovoljenja zaprta* **E** (†)pohòd

pohódniški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na pohodnike ali pohodništvo: *pohodniški čevlji; pohodniške palice; pohodniške poti; pohodniška sekcija; Veliko priložnosti za razvoj vidi na planini Matajur, kjer bo občina v kratkem pridobila več parcel, kar predstavlja možnost razvoja kolesarskega, tekaškega in pohodniškega turizma* **E** †pohódnik

pohódništvo -a s (ô) hoja za rekreacijo: *dnevi pohodništva; Srečanje je pripravila komisija za evropske pešpote v Sloveniji, ki jo je ustanovilo več slovenskih zavodov in zvez, njena naloga pa je skrb za pešpote ter spodbujanje pohodništva* **E** †pohódnik

pohórski^{SSKJ} -a -o prid. (ô) (ô)

póhorska omléta -e -e ž (ô, ê) sladica iz biskvitnega testa, nadevana z vloženi brusnicami in obložena s stepeno sladko smetano: *V gostilni ob dravskem nabrežju vam bodo postregli s pohorsko omléto, okusno divjačino in svežimi sladkovodnimi ribami*

pòindustrijski^{SSKJ} -a -o prid. (ô-î) ki se nanaša na sodobno globalno družbo, v kateri je gospodarstvo naravnano bolj storitveno kot proizvodno; postindustrijski: *pòindustrijsko obdobje; V pòindustrijskih državah je sedaj večina ljudi zaposlenih v terciarnih in kvartarnih dejavnostih* **E** iz poindustriji

poklíčni^{SSKJ} -a -o prid. (î)

poklíčna matura -e -e ž (î, û) matura na srednji strokovni ali tehniški šoli: *opravljati poklicno matura; predmeti poklicne mature; uvedba poklicne mature; Tisti, ki bodo želeli študij po poklicni maturi nadaljevati na univerzitetni ravni, bodo opravljali še dodatni izpit iz klasične mature*

poklíkati -am dov. (î) **1.** drugega za drugim klikniti: *poklíkati svoj izbor; poklíkati vse odstrani; Datoteke, ki jih želimo arhivirati, lahko določimo na dva načina – izberemo celoten imenik ali pa datoteke poklíkamo posamično* **2.** pritisniti navadno levi gumb na računalniški miški in s tem izbrati možnost, funkcijo, prikazano na zaslonu računalnika; klikniti (1): *dvakrat poklíkati; Dejstvo je neizpodbitno – če sami ne poklíkamo trojanca ali z virusom okužene datoteke, skoraj ni načina, da bi se ta naselil v naš računalnik* **E** †klíkati

pokojninski^{SSKJ} -a -o prid. (î)

pokojninski bón -ega -a m (î, ô) v letih od 1992 do 2002 vrednostni papir, ki ga dobi delavec v re-

dnem delovnem razmerju namesto neizplačnega osebnega dohodka in ga lahko proda ali zamenja za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja: *nakup pokojninskih bonov; delnice za pokojninske bone; promet s pokojninskimi boni; Pokojninski boni so pokriti z realnim premoženjem, ki ga bo ponudila država, upravljavci pokojninskih skladov pa bodo kupovali premoženje z gotovino brez omejitve*

pokojninski stèber -ega -bra m (î, ð) sklad, namenjen za zagotavljanje sredstev za pokojnine: *drugi pokojninski steber* obvezno dodatno zavarovanje za poklicno upokojitev, ki ga plačuje delodajalec; *prvi pokojninski steber* obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje; *tretji pokojninski steber* prostovoljno individualno pokojninsko zavarovanje; *Zaposlenim je obljubil tudi oblikovanje dodatnega pokojninskega stebra, saj se lahko za zdaj s tem pohvalijo samo na eni fakulteti, takšni privilegiji pa ne morejo biti ekskluzivni*

pokomentirati -am dov. (î) izraziti (svoje) mnenje, stališče: *pokomentirati dogajanje; kratko pokomentirati; Poslanci večinoma predstavijo svoj pogled na kandidata in njegovo področje, na široko opišejo okoliščine in svoje mnenje še pokomentirajo* **E** (†)komentirati

pokomunicirati -am dov. (î) krajši čas komunicirati: *Magični zdravilci so pred bolnikom malo zaplesali, naredili nekaj žgalnih daritev, v nerazumljivi latovščini pokomunicirali s tem ali onim božanstvom, pobrali bolniku denar in ciao!* **E** (†)komunicirati

pòkomunistični -a -o prid. (ò-î) ki je v zvezi s časom po padcu komunizma; postkomunistični: *pokomunistična država; Prvi pokomunistični predsednik je minuli teden podprl ratifikacijo ustave v parlamentu, in sicer zato, ker naj bi jo bila javnost že sprejela z glasovanjem o članstvu v uniji* **E** iz po komunizmu

pòkomunizem -zma m (ò-î) čas, razmere po padcu komunizma; postkomunizem: *Spremembe, ki se jih je lotila vlada, so prizadele nekatere sloje ljudi, ki so imeli raje nizko socialno varnost komunističnega obdobja kot negotovost pokomunizma* **E** (†)po... + (†)komunizem

pokónčnica -e ž (ò) **1.** pokončna, navpična palica, letev: *Okrog pokončnice se ovija kača* **2.** pokončna črta za razmejevanje besedilnih delov: *Beseda je dana med pokončnice* **3.** člov. načelna, značajna ženska: *Bila je poštenjakinja in pokončnica od glave do pet* **E** (†)pokónčen

pòkovka -e ž (ò) **1.** koruza, katere zrna ob segrevanju v vročem olju ali suhi toploti počijo in se

napihnejo: *Uživanje pokovke je povezano z manjšo porabo mesa in z večjo porabo polnovrednih žit* **2.** razpočeno in napihnjeno zrno take koruze; kokica, popkorn (1): *priprava pokovke; prodajalec pokovke; Zasebnost med štirimi hišnimi zidovi je bila mikavnejša od hrustanja pokovke v družbi drugih in tudi sosedovih komolcev ni bilo doma in napoto* **E** (†)pòk

pokúšina -e ž (û) ugotavljanje kakovosti živil zlasti glede na okus in aromo; degustacija^(SKJ), pokušnja^(SKJ): *ponujati v pokušino; brezplačna pokušina; pokušina vin; Pokušina svežega sira je bila simbolična poteza, saj domači evroskeptiki napovedujejo, da bodo tovrstni izdelki po vstopu države v Unijo izginili* **E** (†)pokušati

poláganje^(SKJ) -a s (â)

poláganje rók -a -- s (â, ô) v alternativni medicini metoda naravnega zdravljenja, pri kateri univerzalna življenjska energija prek rok, dlani terapevta prehaja na pacienta: *Zdravljenje z bioenergijo je preprosta tehnika dotikanja oziroma polaganja rok na telo ali v njegovo neposredno bližino, ki je del tradicionalnega, naravnega zdravljenja*

pòlávtočesta -e [pouavtocesta] ž (ò-â-ê) hitra cesta z enim voznim in odstavnim pasom v vsako smer; polovična avtocesta: *Edini argument koncesionarja, da lahko poimenuje to sedem metrov široko dvopasovnico varčna polavtocesta, je, da nima nivojskih križišč* **E** (†)pol... + (†)ávtočesta

pòlícitátni -a -o [pouçitátni] prid. (ò-â) jezikosl. ki je prevzet iz tujega jezika in se samo v pripisnookobrazilnem delu prilagodi jeziku prejemniku: *polcitatna beseda; Polcitatna lastna imena pregibamo po pravilih slovenskega jezika* **E** (†)pol... + (†)citáten

pòlčrni -a -o [poučèrni] prid. (ò-f) v zvezi **polčrni kruh** kruh iz polbele moke; polbeli kruh^(SKJ): *črni ali polčrni kruh; hlebec polčrnega kruha; Ta nadev se posebej dobro maže na polčrni kruh* **E** (†)pol... + (†)črn

policájka -e ž, člov. (â) pog. pripadnica policije; policistka^(SKJ): *Prijazna policajka nas je legitimirala, vendar ni disciplinsko ukrepala, ampak nam je, že povsem izgubljenim, pokazala pravo pot* **E** (†)policáj

poligráf^(SKJ) -a m (â) naprava, ki z zaznavanjem in zapisovanjem določenih fizioloških pojavov kaže, kdaj preiskovanec ne govori resnice; detektor laži^(SKJ): *uporaba poligrafa; Imam dober spomin, prepričan sem, da ga ima tudi on, zato ga pozivam, naj gre s svojo izjavo še enkrat v javnost, nato pa na poligraf, če si upa* **E** ← agl. *polygraph* iz (†)poli... + tvor. od gr. *gráphō* 'pišem'

poligrafija -e ž (ī) grafično prikazovanje več fizioloških pojavov hkrati: *S poligrafijo je mogoče prepoznati nekatere bolezni spanja, ki prav tako povzročajo zaspanost čez dan, na primer motnje dihanja med spanjem, sindrom nemirnih nog in sindrom periodičnih gibov udov med spanjem // tako prikazovanje fizioloških pojavov, nastalih v telesu preiskovanca, kadar ta ne govori resnice: Poligrafija se ne uporablja samo za kriminalistično preiskavo, ampak tudi za preverjanje ljudi pred vstopom v službo, za preverjanje lojalnosti zaposlenih v različnih sistemih, kot so CIA, FBI, vojaške službe* **E** ← nem. *Polygraphie*, agl. *polygraphy* iz (†)poli... + tvor. od gr. *gráphō* 'pišem'

poligrafist -a m, člov. (ī) strokovnjak za poligrafijo: *Mislím, da sva s to izobrazbo idealen tandem za delo s temi napravami, namreč vsak kriminalist ne more biti poligrafist, vsak poligrafist pa se mora spoznati na kriminalistiko, medicino, psihologijo* **E** ← agl. *polygraphist* k †poligrafija

poligráfski -a -o prid. (â) ki se nanaša na poligrafiste ali poligrafijo: *poligráfske preiskave; poligráfsko snemanje; poligráfsko testiranje; Uporaba poligráfske metode pri pogojno obsojenih ali pogojno odpuščenih obsojenih se je pokazala kot učinkovit ukrep za preprečevanje nadaljnjih zlorab* **E** †poligráf

poliklorirani bifenil -ega -a m (ī, ī) nav. mn., kem. strupena, rakotvorna, težko razgradljiva umetna organska spojina iz skupine kloriranih cikličnih ogljikovodikov, ki se uporablja zlasti v industriji; PCB: *odstranjevanje polikloriranih bifenilov; Med drugimi hudimi onesnaževalci okolja so našli tudi poliklorirane bifenile (PCB), ki sodijo med najbolj toksične snovi, kar jih je ustvaril človek* **E** ← agl. *polychlorinated biphenyl*, nem. *polychloriertes Biphenyl* iz (†)poli... + (†)klorirati + (†)bi... + (†)fenil...

polilóg -a m (ô) pogovor med več osebami ali skupinami: *Izhajajoč iz tematskih in estetskih smernic festivalskega programa so k virtualnemu polilogu povabili mlade avtorice, teoretičarke ter umetnice iz Slovenije in tujine* **E** ← agl. *polilogue*, nem. *Polylog* iz (†)poli... + (†)(dia)lóg

politbarométer -tra m (ī-ê) raziskava javnega mnenja, navadno o podpori političnim strankam, ki poteka kot telefonska anketa na vzorcu približno tisoč izpraševancev: *septembrski politbarometer; podatki politbarometra; Volitev za poslance v evropski parlament se bo na podlagi ugotovitev politbarometra, ki ga je opravil center za raziskovanje javnega mnenja, udeležilo 67 odstotkov vprašanih* **E** ← nem. *Politbarometer* iz (†)polít(ičen) + (†)barométer

pólje ^(SSKJ) -a s (ô)

pólje diskretnosti -a -- s (ô, ê) prostor pred okencem za poslovanje s strankami, ločen od ostalega prostora, navadno z zeleno črto: *Glavne novosti uredbe so: uvedba informatorja, ki posreduje strankam splošne informacije o upravnih postopkih, zagotavljanje informacijskih gradiv, uvedba polja diskretnosti in označevanje uradnih prostorov*

poljúbnostni -a -o prid. (ú) jezikosl., navadno v zvezi zaimek ki izraža poljubnost: *Poznamo še poljubnostne zaimke; glasovno so skoraj taki kot vprašalni zaimki (prim. vprašalni kdó, káj – poljubnostni kdó, káj); z njimi izražamo poljubnega človeka oz. stvar* **E** (†)poljúbnost

polnítí ^(SSKJ) -im in pôlnítí ^(SSKJ) -im [pouñití] nedov. (ī; ó ó)

polnítí si baterije -im -- -- in pôlnítí -im nedov. (ī, ī; ó ó) ekspr. dobivati, pridobivati si novih moči, energije: *polniti si baterije psihično in fizično; Naši najboljši športniki si bodo lahko oddahnili in začeli vnovič polniti baterije šele po prireditvi svetovnega pokala konec tega tedna*

polnozrnati -a -o [pouñozərnati] prid. (ř) ki je iz zmlatega neoluščenega zrnja: *polnozrnati izdelki; polnozrnati kruh; polnozrnata moka; Uživate več zelenjave, sadja, polnozrnatih žitnih izdelkov, rib, pustega mesa in mlečnih izdelkov* **E** po zględu nem. *Vollkorn* iz *pólno zróno*

pólo ^(SSKJ) -- v prid. rabi (ô) v zvezi *polo* majica, srajca majica, srajca z manjšim oglatim ovratnikom, ki se zapeinja z dvema ali tremi gumbi pod vratom: *V času elektronske trgovine se poslovneži želijo pristo odločati, ali bodo oblečeni v polo srajce in kavbojke ali pa suknjič in kravato* **E** (†)pólo, ker so tovrstna oblačila prvotno nosili igralci pola

polovíčni ^(SSKJ) -a -o prid. (ī)

polovíčna ávtocésta -e -e ž (ī, â-ê) hitra cesta z enim voznim in odstavnim pasom v vsako smer; *polavtocesta: gradnja polovíčne avtoceste; Minister na podlagi izkušnje opozarja, da so polovíčne avtoceste zelo nevarne, ker voznikom dajejo videz, da so avtoceste*

pólpuíli -ja [poupuíli] m (ô-û) tanjši pulover z višjim ovratnikom: *Drugi ropar je bil kakih 10 cm nižji, bolj atletske postave, v temnih športnih hlačah in polpuliju z dolgimi rokavi, obut pa v temne čevlje* **E** (†)pol... + (†)púli

pólsúhi ^(SSKJ) -a -o [poušuhi] prid. (ô-ú)

pólsúho víno -ega -a s (ô-ú, í) vino, ki ima v enem litru do 15 g sladkorja: *Porabniki med belimi vini najbolj cenijo suho in polsuho vino*

poltergeist -a cit. [póltergájst] m, žv. (ô-â) paranor-

malni pojav, pri katerem se sliši nerazložljiv ropot, vidi lebdeće, padajoće predmete, kar naj bi povzročali duhovi; ropotajoći duh: *Se za nenavadnimi dogajanjí morda skriva nagajívi híšni duh oziroma poltergeist?* **E** ← nem. *Poltergeist* iz *poltern* 'ropotati' + *Geist* 'duh'

polutánt -a m (â) snov, ki onesnažuje; onesnaževalec^(SSKJ): *koncentracija polutantov; Zasavje oziroma območja, kjer živíjo tožeće stranke, so po ocenah izvedencev trajno obremenjena z različnimi polutanti, med njimi tudi s težkimi kovinami z več desetletij dolgo razpolovno dobo* **E** ← agl. *pollutant* k (†)polúcija

pólvikanje -a [pouvikanje] s (ô-î) jezikosl. vikanje, pri katerem je pomožni glagol v množini, opisni deležnik pa v ednini; pogovorno vikanje^(SSKJ), polovično vikanje^(SSKJ): *Poleg tikanja in vikanja je v rabi tudi polvikanje: Gospa, boste sedla?* **E** (†)pol... + (†)vikanje¹

pomáka -e ž (â) gostejša, navadno hladna omaka, v katero se pomakajo jedi: *Različni namazi, pomake in omake, zvítiki in drugi slastni zalogaji odlično teknejo na družinskem izletu ali za nedeljski pozni zajtrk s prijatelji* **E** (†)pomákati

pomaránčni^(SSKJ) -a -o prid. (â)

pomaránčna kóža -e -e ž (â, ô) neravnine na koži zaradi nabiranja maščobnega tkiva tik pod njo, zlasti pri ženskah; celulit^(SSKJ): *videz pomarančne kože; Pomembni dejavniki, ki vplivajo na nastanek pomarančne kože, so tudi genski: dednost, hormonske spremembe in upočasnjena krvni ter limfni obtok*

pomélo -a s (ê) južno drevo, grm z velikimi zelenkastimi ali rumenkastimi užitnimi sadovi ali njegov sad: *olupiti pomelo; krlhji pomela; Iz Japonske sem prinesel novo sladico, žele iz pomela ali grenivke z rakci* **E** ← agl. *pomelo*, starejše *pomplamous* ← niz. *pompelmoes* ← tamil. *pampalimasu*

poménje -a s (ê) jezikosl. vsi pomeni nekega leksema; semantem^(SSKJ): *Pomenje označuje vsoto vseh pomenov nekega leksema in zato tudi lahko govorimo o virtualnem in aktualiziranem jezikovnem znaku* **E** (†)pomèn

poméнка -e ž (ê) jezikosl. beseda, besedna zveza kot nosilka pomena: *Prvo uro sem pričela z utrjevanjem pomenk (protipomenk, nadpomenk, podpomenk), ki smo jih že obravnavali v učilnici, sedaj pa so pomenke utrdili z nalogami na računalniku* **E** (†)pomèn

pometáč^(SSKJ) -a m (â) stroj za pometanje; pometalec (2): *On je voznik rumenega krožnega pometáča* **E** (†)pométati

pometálec -lca [in pometauca] m (â) 1. člov. delavec, ki pometa; pometáč^(SSKJ): *Pometalec ali smetar odstranjuje smeti in odpadke z ulic in drugih javnih površin, prazni smetnjake in uporablja metle ali grablje za čišćenje onesnaženih področij* 2. stroj za pometanje; pometáč: *nov pometalec tal; Pometalec je kar petkrat hitrejši kot običajna metla, pomete do 1600 kvadratnih metrov v eni uri* **E** (†)pométati

pomládni^(SSKJ) -a -o prid. (â)

pomládna stránka -e -e ž (â, â) nav. mn. stranika, ki je nastala iz gibanja za demokratizacijo in osamosvojitve Slovenije: *koalicija pomladnih strank; podpora pomladnim strankam; Med predsedniki pomladnih strank še vedno ni dogovora o podpori skupnemu kandidatu za mandatarja*

pomládnik -a m, člov. (â) nav. mn. član, pristaš pomladne stranke: *slovenski pomladniki; Državljeni, ki so volili pomladnike, od te vlade, še posebej pa od njenega predsednika, veliko pričakujejo* **E** (†)pomlád

pomnilniški^(SSKJ) -a -o prid. (î)

pomnilniška kártica -e -e ž (î, â) majhni kartici podobna elektronska naprava brez pomičnih delov za shranjevanje digitalnih podatkov, najpogosteje v digitalnih fotoaparatih, dlančnikih in prenosnikih: *izmenljive pomnilniške kartice; bralnik pomnilniške kartice; velikost pomnilniških kartic; Digitalni fotoaparati za shranjevanje slik večinoma uporabljajo pomnilniške kartice*

ponastavítev -tve ž (î) nastavitev na začetne vrednosti: *ponastavitev gesla; Običajna, mehka ponastavitev zahteva, da s koničastim predmetom pritisnemo na zaščiteno stikalo na hrbtni strani računalnika* **E** †ponastáviti

ponastáviti -im dov. (á â) nastaviti na začetne vrednosti: *V navideznih računalnikih bodo uporabniki lahko sami ponastavili priporočene nastavitve* **E** (†)nastáviti

ponastávljati -am nedov. (â) nastavljati na začetne vrednosti: *Še bolj kot ure so točne švicarske železnice – menda Švicarji po odhodih vlakov ponastavljajo ure* **E** †ponastáviti

pooblašćeni^(SSKJ) -a -o prid. (ê)

pooblašćena investicijska družba -e -e -e ž (é, î, û) posredniška družba med posameznimi imetniki lastniških certifikatov in podjetji z namenom zbiranja certifikatov in odkupa delnic; pid: *prodajati pooblašćenim investicijskim družbam; delnice pooblašćenih investicijskih družb; naslednice pooblašćenih investicijskih družb; Slovenska razvojna družba bi morala včeraj objaviti javni razpis za pooblašćene investicijske*

družbe, vendar tega ni storila, ker ga je vlada v zadnjem trenutku preklcala

pool -a cit. [púl] m (û) združenje enakih ali sorodnih podjetij, skupin zaradi skupnih ciljev, koristi: člani smučarskega poola; turistični pool; V našem primeru imamo za to slovenski jedrski pool, v katerem je združenih več zavarovalnic, ki imajo pozavarovanja v podobnih evropskih zavarovalniških poolih **E** ← agl. pool, prvotno 'igra s kartami, pri kateri igralci igrajo s skupnim vložkom', ← frc. poule 'kokoš'

pòosamosvojitveni -a -o prid. (ò-î) ki je v zvezi s časom po osamosvojitvi Slovenije od Jugoslavije: *pòosamosvojitvena politika; pòosamosvojitvena zgodovina; pòosamosvojitveno obdobje; Za pòosamosvojitvena leta v slovenskem filmu je značilna averzija do filmov, ki so nastajali po slovenskih literarnih delih* **E** iz *pòosamosvojitvi*

pòp¹ ^(SSK) pòpa m (ò ó) zabavna glasba različnih glasbenih zvrsti od druge polovice 20. stoletja dalje s poudarkom na preprosti muzikalnosti; pop glasba ^(SSK): *plesni pop; koncert popa; kraljica popa; Bil je izjemen pevec, ki je spoštoval najrazličnejše zvrsti glasbe, od tradicionalne in klasične glasbe do sodobnega popa, etna in celo heavy metala* **E** ← agl. pop, skrajšano iz *pop(ular music)* 'popularna glasba'

pòp² -- v prid. rabi: *pop pevec; pop zvezdnik; pop kultura; Na letališču ga je pričakalo več histeričnih navdušencev kakor kakšno pop zvezdo* – glej tudi *pòp...*

pòp... prvi del zložen (ò) ki se nanaša na pop glasbo: *popglasbenik; popzvezdnik; popkultura* – glej tudi *pòp²* **E** ↑ *pòp*

popcorn ↑ *pòp* **kòrn**

popípsati -am dov. (î) pog. razpršiti sredstvo proti mrčesu na kaj: *Kadar nismo v varnem zavetju zaprtih prostorov, torej na sprehodu v parku ali gozdu, klopot in drugih pikajočih žuželk ne moremo kar popípsati, kljub temu pa lahko preprečimo, da bi nas napadle* **E** iz *pípsati* iz ↑ *píps*

popízditi -im dov. (î î) vulg. zelo se razjeziti, razburiti in navadno začeti grobo, glasno preklinjati: *Pogledam skozi okno in zarobantim, da bom čisto zares popízdila, če bom morala po vsem skupaj še v tem dežju hoditi do doma* **E** ↑ *pízditi*

pòp³kòrn -a in *popcorn* -a cit. [pòp³kòrn] m (ò-ó) pog. **1.** razpočeno in napihnjeno zrno koruze pokovke; kokica, pokovka (2): *jesti popkorn; prodaja popkorna; Američani se spoznajo na popkorn* – *po domače kokice* –, brez katerih menda ni mogoč polnovreden ogled filma **2.** umetniško nezahte-

ven film: *gledati popkorn; dobičkonosni popkorn; Hollywood, ki slovi po brezvestnem popkornu, zelo rad slavi inspirativne filme – filme z vestjo* **E** ← agl. popcorn iz *pop* 'pok' + *corn* 'koruza'

pòp⁴kultúra -e in *pòp* kultúra -- -e ž (ò-û) kultura v drugi polovici 20. stoletja, katere izrazno sredstvo je vsakdanji predmetni svet: *ameriška popkultura; sodobna popkultura; Vse številnejši ljubitelji japonske popkulture v Sloveniji pripravljajo novoletno zabavo, ki bo največja zabava v japonskem slogu v Sloveniji* **E** ← agl. pop culture iz ↑ *pòp¹* + (†)kultúra

pòp⁵kultúrni -a -o prid. (ò-û) ki je v zvezi s popkulturo: *popkulturni fenomen; Odprtje centra urbane kulture je za številne obiskovalce popkulturnih dogodkov, gotovo dogodek leta* **E** ↑ *pòp⁴kultúra*

poplačilni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s poplačilom: *poplačilni načrt; poplačilni zahtevki; poplačilna pravica; Menijo, da ni zakonske podlage za razvrstitev komercialnih terjatev upnikov v isti poplačilni razred kot terjatve upnikov, ki nimajo niti ene delnice banke* **E** (†)poplačilo

poplačniški -a -o prid. (î) ki se nanaša na plačevanje za nazaj: *poplačniški sistem plačevanja cestnin; Za ta namen smo vzpostavili sodobnejšo rešitev obračuna klicev, ki nam omogoča veliko fleksibilnost pri ponudbi predplačniških in poplačniških paketov, lojalnostnih programov, bonusov in kombinacije* **E** iz *poplačnik* iz (†)plačnik

popótniški -a -o prid. (ò) ki se nanaša na popotnike ali popotništvo: *popotniški vodnik; popotniške izkušnje; popotniško združenje; Opravila je tudi tečaj popotniške fotografije, v osnovi pa si prizadeva za bolj kakovostno popotniško in družinsko fotografijo* **E** (†)popótnik

popótništvò ^(SSK) -a s (ò) **1.** potovanje iz kraja v kraj v želji po novih doživetjih in spoznanjih: *mladinsko popotništvo; ljubitelji popotništva; Sleher ni izlet na goro, sleherno popotništvo po samotnih gozdnih poteh pomeni človeku, vzgojenemu v goriškem duhu, praznično doživetje* **2.** dejavnost, ki je v zvezi s takim potovanjem: *odbor za gorsko popotništvo; Komisija za popotništvo organizira potovanje na Kilimandžaro* **E** (†)popótnik

poppráv⁶ec -vca m, žv. (â) pog. popravni izpit: *imeti popravca; Veseli bodo tisti, ki so morali zaradi maturitetnih popravcev maturo delati ponovno* **E** univerbizirano iz *poprávni izpít*

popredálčkati -am dov. (â) ekspr. uvrstiti v skupine glede na enake ali podobne lastnosti: *Če imate otroka v vrtcu, vas popredálčkajo glede na premoženjsko stanje vaše družine* **E** ↑ *predálčkati*

pop rock¹ -- -a cit. [pòp ròk] in pòp ròk -- -a m (ò, ô) zvrst glasbe, ki združuje elemente popa in rocka: *Finci slovijo kot proizvajalci mračnejšega pop rocka in so tudi mednarodno glasbeno najuspešnejši prav s tem žanrom | Nova plošča skupine nadaljuje njihovo tradicijo melodičnega pop rocka* **E** ← agl. *pop rock* iz ↑pòp¹ in (†)ròk

pop rock² -- -- v prid. rabi: *pop rock koncert; pop rock glasba; pop rock skupina; Njeni albumi se toliko bolj prodajajo v milijonih, kolikor bolj grede v pop rock smer*

pòp ròk ↑pop rock¹, pop rock²

poptevêjavec -vca m, člov. (ê) delavec komercialne televizije POP TV: *Poptevêjenci pri podajanju športnih novic prehitevajo nacionalko za pet minut* **E** po imenu televizijske postaje POP TV

populacijski ^{SSKJ} -a -o in populacijski -a -o prid. (î; â) **populacijska enôta** -e -e in populacijska -e ž (î, ô; â) enota ali količina odpadne vode, ki jo onesnaži en prebivalec na dan: *Čistilna naprava, katere vrednost je 3,2 milijona evrov, bo imela zmogljivost 14 tisoč populacijskih enot, kar pomeni, da je prilagojena tudi turističnim vrhun-
cem*

populárnež -a m, člov. (â) ekspr. popularen človek: *Ko se je sobotna prireditev, ki jo naši popularneži tako težko čakajo, končala in so bili viktorji razdeljeni, se je pisana srenja nagrajencev, povablencev in novinarjev raztepla po mestu* **E** (†)populáren

populist -a m, člov. (î) politik, ki skuša ugajati čim širšim družbenim slojem, navadno z dajanjem všečnih obljub in trditvev: *desničarski populist; nacionalistični populist; Da ne bi izpadel populist, ne bom posebej razpravljajal o problemih, kot sta počasna izgradnja pediatrične klinike in onkološkega inštituta* **E** ← nem. *Populist* ← agl. *populist* iz lat. *populus* 'ljudstvo'

populističen -čna -o prid. (î) ki skuša ugajati čim širšim družbenim slojem, navadno z dajanjem všečnih obljub in trditvev: *populistična politika; populistična poteza; populistična stranka; Vlada je pri svojih predlogih večje populistična, vedno servira korenček in palico, oboje hkrati* **E** ↑populíst

populízem ^{SSKJ} -zma m (î) politika, ki skuša ugajati čim širšim družbenim slojem, navadno z dajanjem všečnih obljub in trditvev: *očitati populízem; cene-ni populízem; medijski populízem; politični popu-lízem; Diskriminacija je zelo izrazita na področju desničarskega populízma, ki se ponaša z demokratičnostjo sumljive kakovosti in se spogleduje s kse-nofobijo in rasno nestrpnostjo* **E** ← agl. *populism* iz lat. *populus* 'ljudstvo'

pòp zvézda -e in pòp zvézda -- -e ž, člov. (ò-ê) zelo slaven glasbenik ali glasbenica na področju pop glasbe: *postati popzvezda; V Veliki Britaniji je že skoraj normalno, da imajo nekateri klasični glasbeniki status popzvezde* **E** ↑pòp... + (†)zvézda

pòp zvézdnica -e in pòp zvézdnica -- -e ž, člov. (ò-ê) zelo slavna glasbenica na področju pop glasbe: *V novi komični drami, v kateri se meša svet brezmi-
lostnih fotografov, instantnih igralcev iz žajfnic in popzvezdnic, izstopajo zbadljivi, humorni dialogi in odlična izbira igralske zasedbe* **E** ↑pòp zvézd-
nik

pòp zvézdnik -a in pòp zvézdnik -- -a m, člov. (ò-ê) zelo slaven glasbenik na področju pop glasbe: *Na odru so si mikrofone podajali mnogi svetovno znani popzvezdniki* **E** ↑pòp... + (†)zvézdnik

porábnica -e ž (â) ustanova ali posameznica, ki redno kaj porablja: *velika porabnica; porabnica nafte; država porabnica; Glavni vzrok za prodajo družbe, ki je ena največjih porabnic električne energije v državi, je menda zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti skupine* **E** (†)porábnik

porábščina -e ž (â) prekmursko narečje slovenskega jezika, ki se govori v slovenskem delu Porabja: *Tednik Porabje, ki je osrednje glasilo identitete porabskih Slovencev na Madžarskem, izhaja v knjižni slovenščini in v porábščini* **E** (†)porábski

porcijski -a -o prid. (ô) ki je namenjen za določeno, natančno odmerjeno količino jedi: *porcijski modelček; porcijski pekač; porcijska riba; Iz kletk ribogojnice je ob zadnjem neurju pobegnilo kar 200.000 brancinov, med katerimi je vsaj 50 tisoč brancinov že pridobilo porcijsko velikost (okoli 35 dag)* **E** (†)pórcija

pórcijsko prisl. (ô): *porcijsko razdeliti; porcijsko narezan; Super je, če že omako in testenine porcijsko zmešate, preden gre oboje na krožnik*

porjavélost -i ž (ê) lastnost, značilnost porjavelega, zlasti kože: *naravna porjavelost; privlačna porjavelost; Varno sončenje omogoča zdravo porjavelost in dobro počutje* **E** (†)porjavéti

porjavítev -tve ž (î) 1. povzročanje, da kaj porjavi, zlasti koža: *krema za porjavitev; izdelki za porjavitev kože; Nedvomno drži, da je porjavitev iz tube bolj zdrava kot solarij* 2. dejstvo, da kaj porjavi, zlasti koža: *naravna porjavitev; porjavitev sadja; Porjavitev je obramba kože pred poškodbami zaradi ultravijoličnega sevanja* **E** (†)porjavíti, (†)porjavéti

pornésa -e ž, člov. (ê) igralka v pornografskih filmih: *prsata pornesa; razvpita pornesa; VIP-loža na erotičnem sejmu je bila namenjena intervjuva-*

nju pornozvezd in fotografiranju z najljubšimi pornesami **E** ← agl. *porness* iz ↑pórno

pórnič -a m (ô) pog. pornografski film: *snemati pórnič; amaterski pórnič; Prizor s poljubljanjem je standard tako v mehkih kot v trdih pórničkih **E** ← hrv., srb. *pórnič* iz *pórnofilm**

pórno -- prid. (ô) ki prikazuje, obravnava spolnost samo zaradi erotičnega draženja, ugajanja; pornografski ^(SKL): *porno film; porno diva; porno industrija; Uporabnik se je zagovarjal, da je pomotoma zabredel na neko porno stran, videl, za kaj gre, se odjavil in vse skupaj pobrisal za sabo **E** ← agl., nem., frc. *porno* iz (†)porno(gráfski)*

poročénost -i ž (é) stanje poročenega človeka: *Zaposlenost, poročenost, finančna in fizična pomoč sorodstva in zadostno število naraščaja so potemtakem poleg skrbnega vodstva družbe dolgoročno pomembne prvine socialne varnosti **E** (†)poročiti¹*

portál ^(SKL) -a m (â) spletna stran, ki na pregleden način združuje dostop do različnih informacij in storitev: *informacijski portal; spletni portal; urednik portala; Svoj portal naj bi banka za poskusno uporabo pripravila že te dni **E** ← nem. *Portal*, prvotno 'arhitektonsko poudarjen vhod v stavbo', ← srlat. *portāle* 'preddverje' iz *portalis* 'vratni' iz lat. *porta* '(mestna) vrata'*

portfélj ^(SKL) -a m (ê) fin. skupek vrednostnih papirjev v lasti določene pravne ali fizične osebe; *portfolio*¹ (1): *delniški portfélj; kreditni portfélj; naložbeni portfélj; Skušali bomo ustvariti precej uravnotežen portfélj glede na rizik, in sicer z nakupom državnih papirjev in delnic z zagotovljenim donosom **E** ← nem. *Portfeuille* 'denarnica' ← frc. *portfeuille* iz *porter* 'nositi' + *feuille* 'list'*

portféljski -a -o prid. (ê) fin. ki se nanaša na portfélj, skupek vrednostnih papirjev; *portfolio*²: *portféljski vlagatelj; portféljska analiza; portféljske naložbe; V zadnjem času so se portféljski prilivi zmanjšali, saj se je vrednost dolarja okrepila **E** ↑portfélj*

portféljij ↑portféljio

portféljio ↑portféljio

portféljio¹ -a [portféljio] in portféljio -a in portféljij -a m (ô) 1. fin. skupek vrednostnih papirjev v lasti določene pravne ali fizične osebe; portfélj: *Agencija bo upravljala milijardni portfolio, poleg tega bo odločala o strateškem lastništvu države v gospodarstvu* 2. mapa z zbranimi deli, dosežki koga: *Na natečaj so se lahko prijavi vsi arhitekti, ki so v ocenjevanje predložili svoj referenčni portfolio* // mapa z osnovnimi podatki o osebi, dokazilih o formalno in neformalno pridobljenem znanju; zbirna mapa (1): *osebni portfolio; Pripraviti moraš celoten port-*

folio in ko te sprejmejo, zaprosiš za štipendijo 3. mapa, v kateri se zbirajo učenčevi izdelki in podatki o njegovih dejavnostih in dosežkih; listovnik, zbirna mapa (2): *otrokov portfolio; Pri ocenjevanju učenčevega znanja naj bi v prihodnosti imeli večjo težo tudi njegova motivacija pri posameznem predmetu in podatki iz njegovega portfolia **E** ← agl. *portfolio* ← it. *portafoglio* 'denarnica' iz *portare* 'nositi' + *foglio* 'list'*

portféljo² -- v prid. rabi, fin., portféljski: *portfolio investitor; portfolio analiza; portfolio naložbe; V določenih okoliščinah lahko tuje portfolio investicije resno ogrozijo makroekonomska stabilnost države*

posamplati ↑posêmplati

posébní ^(SKL) -a -o prid. (ê)

posébní odpadki -ih -ov m mn. (ê, â) odpadne snovi, s katerimi je treba ravnati na poseben način in po posebnih pravilih: *odlagališče posebnih odpadkov; odvoz posebnih odpadkov; akcija zbiranja posebnih odpadkov; Na deponiji posebej zbirajo steklo in papir z embalažo, ločujejo tudi belo tehniko, les, plastično embalažo, dvakrat letno pa zberejo tudi posebne odpadke iz gospodinjstev*

posêmplati -am in posamplati -am dt. [posêmplati] dov. (ê) glasb. žarg. z elektronsko napravo vzeti vzorce zvoka, glasbe v določenih časovnih presledkih in jih združiti v novo celoto: *Himno veselja in žuriranja so fantje posemplali: izrezali so jo iz dvajset let stare disko uspešnice in naredili še boljši komad, kot je bil izvirnik* **E** ↑sêmplati

poskenirati -am dov. (î) z elektronsko napravo pretvoriti napisano ali naslikano na papir v elektronsko obliko: *poskenirati knjigo; Pri delu uporabljamo optično prepoznavo znakov, pri kateri računalnik poskenira stran v knjigi in nato prepozna posamezne črke* **E** ↑skenirati

poslôvnica -e ž, člov. (ô) poslovna ženska: *Uspešne Slovenke, predvsem poslovnice, so spregovorile o možnosti uveljavljanja žensk v Sloveniji in v Evropski uniji* **E** (†)poslôven

poslôvništvo -a s (ô) 1. gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s posli in poslovanjem: *podpirati poslovništvo; Avtor je predstavil tedaj v francoskem poslovništvu novonastajajoči sloj upraviteljev menedžerjev, ki so v velikih podjetjih začeli nadomeščati prejšnje klasično družinsko vodenje poslov* 2. veda o vodenju poslov: *Kot profesorji ekonomije in poslovništva smo globoko zaskrbljeni, da gospodarska politika doživlja nevaren preobrat* **E** (†)poslôven

poslúšanost -i ž (ô) število, ki pove, koliko ljudi

v določenem času posluša kak radijski program, kako oddajo: *velika poslušnost; lestvica poslušnosti; elektronsko merjenje poslušnosti; Poslušnost programov se ugotavlja z anketami, rezultat je torej bolj ali manj približna domneva* **E** (↑)poslušati

poslušljiv -a -o prid. (ī i ī) ki je prijeten za poslušanje: *poslušljiv avtor; poslušljiva glasba; Figarova svatba je vendarle ena najbolj poslušljivih oper v vsej zgodovini: v bistvu se je nikoli ne naveličaš* **E** (↑)poslušati

posnifati -am dov. (ī) pog. zaužiti mamilo z vdihavanjem skozi nos: *Ponudil je odmerek heroina kolegu, ta ga je posnifal in nato izgubil zavest* **E** (↑)snifati

posočnina -e ž (ī) obvezni posebni denarni prispevek za obnovo Posočja po potresu leta 1998: *plačati posočnino; Odgovora oziroma dogovora, na podlagi katerega predpisa – ali dopolnjenega zakona o posočnini ali novega interventnega zakona – se bodo delila ta in druga sredstva, še ni* **E** po zemljepisnem imenu *Posočje*

pospeševalni ^{SSKJ} -a -o prid. (ā) (ā)

pospeševalni pás -ega -ú m (ā, ā ū) vozni pas za vozila, ki se vključujejo na avtocesto ali cesto, rezervirano za motorna vozila: *Ko je bil na pospeševalnem pasu, je zaradi neprimerne hitrosti zdrsnil čez vozišče in se zaletel v notranjo odbojno ograjo*

posprèjati -am dov. (è) **1.** s pršenjem nanesti, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj: *Obeske posprejamo s prozornim lakom, da postanejo bleščeči // razpršiti sprej po prostoru: Ko je pokadil cigareto, je odprl okno in prostor posprejal z dišečim razpršilcem* **2.** popršiti koga s sprejem: *Potem ko je žrtev s solzilcem posprejal po obrazu in ji iz rok iztrgal torbico, je ropar pobegnil proti staremu mestnemu jedru* **E** (↑)sprèjati

pòstđóktorski -a -o in pòstđóktorski -a -o prid. (ò-ò; ô-ô) ki je v zvezi z izobraževanjem, delom po pridobitvi doktorskega naslova; podoktorski ^{SSKJ}: *postdoktorski projekt; postdoktorski študij; Za postdoktorsko raziskovalno delo si je izbral San Francisco, čeprav bi si lahko izbral tudi katero od prestižnih evropskih univerz* **E** (↑)pòst... + (↑)dòktorski

postènje -a s (è) delno ali popolno omejevanje uživanja hrane z določenim namenom: *skupinsko postenje; terapevtsko postenje; Za mano je drugi dan posta, za mnoge eden najtežjih v obdobju postenja, ko se telo še ni povsem sprijaznilo, da je brez hrane* **E** (↑)postiti

pòstindústrijski -a -o in pòstindústrijski -a -o prid. (ò-í; ô-î) ki se nanaša na sodobno globalno druž-

bo, v kateri je gospodarstvo naravnano bolj storitveno kot proizvodno; poindustrijski: *postindustrijska družba; postindustrijska država; postindustrijsko obdobje; Država, ki je odvisna od izvoza surovin in polizdelkov, se pač ne more prebiti med vodilne postindustrijske sile sodobnega sveta* **E** (↑)pòst... + (↑)indústrijski

pòstkomúnistični -a -o in pòstkomúnistični -a -o prid. (ò-í; ô-î) ki je v zvezi s časom po padcu komunizma; pokomunistični: *postkomunistična družba; postkomunistična država; postkomunistična elita; postkomunistično obdobje; Profesor je ekonomist in teoretik svetovnega formata in eden najboljših poznavalcev postkomunistične tranzicije* **E** (↑)pòst... + (↑)komúnistični

pòstkomúnizem -zma in pòstkomúnizem -zma m (ò-í; ô-î) čas, razmere po padcu komunizma; pokomunizem: *obdobje postkomunizma; vrnitev postkomunizma; Slovenija je izpeljala tranzicijo v demokracijo, izšla iz postkomunizma in postala popolnoma evropska država* **E** ← agl. *postcommunism*, nem. *Postkommunismus* iz (↑)pòst... + (↑)komúnizem

pòstmodèrna -e in pòstmodèrna -e ž (ò-é; ô-é)

1. umetnostna smer v drugi polovici dvajsetega stoletja, ki odklanja pretirani modernizem in avantgardizem; postmodernizem ^{SSKJ}: *slovenska postmoderna; Veliko vprašanje je, ali je postmoderna predstavljala edino možnost izteka »dvojnje spirale«* nekdanjih *avantgardizmov in tradicionalizmov* **2.** doba ob koncu 20. stoletja, za katero je značilna mnogovrstnost, raznovrstnost v umetnosti, kulturi, gospodarstvu, znanosti: *Moderna je rešila sodobno družbo z ločitvijo Cerkve in države, postmoderna bo očitno morala rešiti problem ločevanja države in biznisa* **E** po zgledu agl. *postmodernism* iz (↑)pòst... + (↑)modèrna

pòstmodèrni -a -o in pòstmodèrni -a -o prid. (ò-é; ô-é) ki je v zvezi z dobo ob koncu 20. stoletja, za katero je značilna mnogovrstnost, raznovrstnost v umetnosti, kulturi, gospodarstvu, znanosti: *postmoderna družba; postmoderna umetnost; Totalizacija naj bi postmoderna doba zavrgla in jo nadomestila s pluralizmom, partikularnostjo in malimi zgodbami* **E** ← agl. *postmodern* iz (↑)pòstmodèrna

pòstmoderníst -a in pòstmoderníst -a m, ðlov. (ò-í; ô-î) predstavnik postmodernizma: *Zdaj smo vsi postmodernisti, ki po malem jemljemo in mešamo malo teorije tukaj, nekaj popularnih namigov tam ter dodajamo kanček ironije in dramatičnega zasuk* **E** (↑)pòstmodernizem

pòstmodernístični -a -o in pòstmodernístični -a -o prid. (ò-í; ô-î) ki je v zvezi s postmodernizmom:

postmodernistični pisatelj; postmodernistični postopek; postmodernistični roman; Smo v postmodernističnem obdobju, ki niti nima svojega imena in je oropano vsake domišljije, dostojanstva in etike **E** (↑)póstmoderníst

póstsociálistični -a -o in póstsociálistični -a -o [postsocijalistični] prid. (ô-î; ô-î) ki je v zvezi s postsocializmom: *postsociálistične države; postsociálistična tranzicija; postsociálistično obdobje; Devizne rezerve so se dvakrat povečale, tečaj rublja je stabilen, vendar to ne zadošča za uspešno transformacijo postsociálistične velikanke v tržno usmerjeno in predvsem demokratično družbo* **E** (↑)póst... + (↑)sociálistični

póstsociálizem -zma in póstsociálizem -zma [postsocijalizem] m (ô-î; ô-î) gospodarsko-družbeni ureditev po padcu socialističnih režimov: *Živimo v postsocializmu, ko se ustvarja nova razredna kultura. Družba se razdvaja – poleg delavskega razreda nastajata srednji in visoki razred* **E** ← nem. *Postsozialismus* iz (↑)póst... + (↑)sociálizem

póststrukturalizem -zma in póststrukturalizem -zma m (ô-î; ô-î) metodološka smer, ki sledi strukturalizmu: *Iz poststrukturalizma izhajajoča analiza identitet opozarja, da nobena identiteta, se pravi tudi nacionalna ne, ne stoji sama po sebi: vedno potrebuje nekaj, nasproti čemur se lahko vzpostavi* **E** ← agl. *post-structuralism*, nem. *Poststrukturalismus* iz (↑)póst... + (↑)strukturalizem

pósttítovski -a -o in pósttítovski -a -o prid. (ô-î; ô-î) ki se nanaša na čas po Titu: *posttítovska identiteta; posttítovska Jugoslavija; Iz jugoslovanske prestolnice je poročal v času posttítovskega razkrajanja države, ko se še ni smelo govoriti o krizi, kvečjemu o zaostrenih gospodarskih razmerah* **E** (↑)póst... + títovski po jugoslovanskem predsedniku Josipu Brozu Titu (1892–1980)

pósttotalitárni -a -o in pósttotalitárni -a -o prid. (ô-â; ô-â) ki je v zvezi s časom po padcu totalitarizma: *posttotalitarna družba; posttotalitarne sile; Še posebej ga zanima gradnja demokracije v posttotalitarnih državah* **E** (↑)póst... + (↑)totalitárni

pósttranzicijski -a -o in pósttranzicijski -a -o prid. (ô-î; ô-î) ki se nanaša na čas po koncu tranzicije: *posttranzicijska družba; posttranzicijske države; posttranzicijsko obdobje; Posttranzicijska politika bo morala zagotoviti temelje za večjo stopnjo zaupanja in višje vrednotenje demokracije* **E** (↑)póst... + ↑tranzicijski

posvojiteljski -a -o prid. (î) ki se nanaša na posvojitelje ali posvojitvev: *posvojiteljski dopust; posvojiteljska družina; posvojiteljsko nadomestilo; Izvajanje postopkov je povsem prepuščeno delavcem v*

centrih za socialno delo, posvojiteljski pari, ki imajo možnost posvojitve v tujini, naletijo v Sloveniji na težave pri birokraciji glede priznanja posvojitve **E** (↑)posvojitelj

pošévnica ^{SSKJ} -e ž (ê) **1.** grafično znamenje v obliki poševne črte, nagnjene v desno, ki se pri pisanju, tisku uporablja med dvema možnostma, deloma besedila, za pisanje ulomkov; sleš: *desna poševnica; V zapisanih besedilih je eden od najpogostejše opaženih znakov rabe dvospolnih jezikovnih obrazcev poševnica, to moderno ločilo* **2.** diagonala zaslona kot osnova za izmero njegove velikosti: *Zaslon po poševnici meri 14,1 palca ter premore ločljivost 1440 x 900 točk* **E** (↑)pošéven

potičnica -e ž (î) posoda za pečenje potice, navadno lončena: *Za pripravo potic uporabljamo posebne lončene okrogle pekače, potičnice, ki imajo rebrast ali gladek obod in v sredini tulec v obliki prirezanega stožca* **E** (↑)potíca

potópni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

potópni stebriček -ega -čka m (ô, î) stebriček, s katerim se uravnava prometna zapora določenih cest, dovozov, zlasti v urbanih naseljih; dvizni stebriček: *spustiti potopni stebriček; sistem potopnih stebričkov; To je eden tistih potopnih stebričkov, ki dovoljuje prehod stanovalcem le s posebno magnetno kartico*

potoválni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

potoválni računalnik -ega -a m (â, â) računalnik kot dodatna oprema avtomobilov, ki kaže čas vožnje, trenutno in povprečno hitrost, porabo goriva: *upravljanje potovalnega računalnika; Med merilniki sta seveda tudi prilagojen potovalni računalnik in indikator okoliške temperature*

potoválnik -a m (â) vozilo, navadno avtomobil, primerno za (daljša) potovanja: *udoben potovalnik; Angleški triumph se je zelo dobro znašel v razredu športnih potovalnikov, saj je že predhodnik dosegal odlične rezultate na testih in v prodajnih salonih* **E** (↑)potováti

potrésnik ^{SSKJ} -a m (ê) gradb. zidak, navadno vogelni, skozi katerega se napelje armaturno železo; protipotresnik, protipotresni zidak: *Vse skupaj je povsem enako, kot če bi prvi zidarski mojster postavil dobre temelje novi hiši, zbetoniral potresnike in plošče ter postavil še nosilne stene zanjo* **E** (↑)potrés

potróšnica -e ž, člov. (ô) ženska, ki kaj porablja, troši: *Nisem klasična potrošnica: reklamni nagovori prodajalcev me pustijo hladno ali pa mi gredo na živce* **E** (↑)potróšnik

potujevati -újem nedov. (á û) spreminjati ustaljeni način gledanja in mišljenja z dramaturškim po-

stopkom rušenja gledališke iluzije s prekinitvami dogajanja, songi, nagovori, filmskimi vložki, komentarji: *Režiser hkrati potuje in približuje dogajanje* **E** (↑)potujiti

potujiti -im dov. (ī ī) narediti kaj tuje s postopnim vnosom tujih prvin v družbo, jezik: *Osrednje medije so postopoma potujili* **E** (↑)tujiti

potujiti se -im se dov. (ī ī) privaditi se tujemu v družbi in jeziku in to postopoma tudi prevzeti: *Zdi se mi, kakor da bi se bila potujila tudi že naša lepa zemlja sama, celo tista čudovita ljubljanska ravan*

poulični ^(SSK) -a -o prid. (ū) (ū)

poulično gledališče -ega -a s (ū, ī) oblika gledališkega ustvarjanja, ki se odvija na javnih zunanjih prostorih, navadno ulicah in trgih, in je namenjena naključnim mimoidočim; ulično gledališče: *festival pouličnih gledališč; Mestno središče je bilo sicer kar živahno in ob procesiji živopisnega madžarskega pouličnega gledališča se je zbirala množica*

povečljiv -a -o prid. (ī ī) ki se da povečati: *Prtljajnik je velik, praktičen in odlično povečljiv, celo odstranitev sedežev je mogoča* **E** (↑)povečati

povežava ^(SSK) -e ž (â) **1.** možnost izmenjavanja informacij med elektronskimi napravami: *mrežne povezave; uporabne povezave; Povežava na zbirko podatkov prek standardnega vmesnika ne predstavlja nobenega problema* **2.** element računalniškega dokumenta, ki omogoča premik v drug dokument ali na drugo mesto v istem dokumentu; link, hiperpovežava, nadpovežava: *Prejemnik bo dobil obvestilo, da ga čaka voščilnica, in dovolj bo že klik na povezavo v sporočilu in v spletnem brskalniku se mu bo odprla vaša voščilnica* **E** (↑)povežati

povezljiv -a -o prid. (ī ī) ki se da povezati z drugim, lahko deluje skladno z drugim; interoperabilen (1): *omrežno povezljiv faks; Pisec knjige nikoli ne piše knjige tako, da bi napisal prvo besedo ter razmišljal, katero besedo bi dodal, da bi bila povezljiva s prvo* **E** (↑)povežati

povezljivost -i ž (ī) lastnost, značilnost povezljivega: *zagotavljati povezljivost; brezžična povezljivost; omrežna povezljivost; Pomorske avtoceste zahtevajo boljšo povezljivost med pristanišči in železniškimi omrežji ter omrežji celinskih plovnih poti pa tudi izboljšavo kakovosti pristaniških storitev* **E** (↑)povezljiv

povezovalnik -a m (â) rač. računalniški program, ki poveže enega ali več modulov, objektov v strojnem jeziku v izvedljiv računalniški program: *podatkovni povezovalnik; Programe lahko poganjamo iz osrednjega povezovalnika, v katerem lahko*

tudi spreminjamo nastavitve in lastnosti programov **E** (↑)povezovati

povolilni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s časom povolitvah: *povolilna koalicija; dovolilno obdobje; dovolilno sodelovanje; Zdad, ko naj bi se dovolilna evforija zmagovitih strank in žalost manj uspešnih že nekoliko umirili, je verjetno pravi čas, da javnost seznanimo z načrti za koalicijo* **E** iz po povolitvah

povoziti ^(SSK) -vózim dov. (ī ō) pog. namerno ali nenamerno zamenjati besedilo, datoteko z drugim besedilom, drugo datoteko: *Ko vas program vpraša, če želite povoziti obstoječe datoteke, odgovorite pritrdilno* **E** (↑)voziti

povprečništvo -a s (ē) ekspr. **1.** stanje, lastnost povprečnega (človeka): *Dolgočasna vsakdanjost prevladuje v povprečništvu pomehkuženega porabniškega Zahoda* **2.** povprečno ravnanje ali dejanje: *Vrnila se bom le v primeru, če bom začutila, da se lahko uspešno kosam z najboljšimi; povprečništvo me nikakor ne zanima* **E** (↑)povprečnik

povratni ^(SSK) -a -o prid. (â) (â)

povratna informacija -e -e ž (â, â) odziv na kak izdelek, storitev, opravljeno nalogo, ki proizvajalcu, izvajalcu služi kot osnova za izpopolnitev; feedback: *dobiti povratno informacijo; pozitivna povratna informacija; pridobivanje povratnih informacij; Analiza povratnih informacij kmalu pokaže, da je glavni razlog za slabe rezultate nezadostno znanje ali omalovažujoč odnos do znanja, ki je zunaj okvira posameznikove stroke*

povrtninar -ja m, člov. (ī) kdor se ukvarja z gojenjem povrtnine: *Dežja so se razveselili kmetovalci, povrtninarji in sadjarji, ki jim je nenavadno huda junijska suša že hudo oklestila pridelek* **E** (↑)povrtnina

povzemalni -a -o prid. (â) ki povzema: *povzemalni izvleček; Nato sledi poved, ki presega to zgolj povzemalno raven in ima bolj pridih teze* **E** (↑)povzémati

povzpétnica -e ž, člov. (ē) slabš. ženska, ki si brezobzirno prizadeva napredovati: *Nasprotniki so ji očitali, da je navadna povzpétnica, njeni oboževalci pa so cenili njeno zmožnost, da se za svoje sanje bojuje* **E** (↑)povzpétnik

povzpétniški -a -o prid. (ē) ki se nanaša na povzpétnike ali povzpétništvo: *povzpétniški politiki; povzpétniška elita; Bogata trojka je v zadnjih letih v Italiji postavila denarnno mejo, ki se ji le tu in tam približa kak manjši klub, podprt s povzpétniškimi načrti bogatega posameznika* **E** (↑)povzpétnik

povzpétništvo -a s (ē) hitro, brezobzirno napredovanje: *novodobno povzpétništvo; politično*

povzpetništvo; opojnost povzpetništva; Žal je današnja humana podoba človeka, ko prevladujejo materializem, povzpetništvo in potrošništvo, zelo klavrna **E** (†)povzpétnik

pòzavarovalnica -e ž (ö-â) zavarovalnica, pri kateri prevzete obveznosti zavarujejo druge zavarovalnice: dokapitalizacija pozavarovalnic; poslovanje pozavarovalnic; Že čutimo najave tujih pozavarovalnic, da bodo povišale svoje premije **E** (†)pòzavarováti

pozicija ^{SSKJ} -e ž (i) polit. stranke, ki sestavljajo izvršilno oblast: Večino ključnih odločitev sprejemata skupaj pozicija in opozicija **E** ← lat. *positiō* 'postavitev, lega, položaj' iz *pōnere* 'postaviti, položiti'

pozicijski ^{SSKJ} -a -o prid. (i) polit. ki se nanaša na stranke na vodilni poziciji: pozicijski poslanci; pozicijske stranke; pozicijska pogajanja; Občinska pozicijska oblast je razpravo in odločanje izsilila, čeprav opozicija že vse od januarja terja kar nekaj odgovorov na račun komunalnih dogajanj **E** ↑pozicija

pozicioniranje -a [pozicijoniranje] s (i) 1. umeščanje česa, iskanje mesta za kaj, zlasti v političnem, poslovnem svetu: politično pozicioniranje; Oseбно menim, da je prišel čas, ko bi morali poiskati novo vizijo pozicioniranja gospodarstva 2. določanje lege v prostoru: satelitsko pozicioniranje; Vojaški sateliti za globalno pozicioniranje omogočajo spremljanje vsakega tovornjaka na cesti **E** ↑pozicionirati

pozicionirati -am [pozicijonirati] nedov. in dov. (i) umeščati kaj, iskati mesto za kaj, zlasti v političnem, poslovnem svetu: strateško pozicionirati podjetje; Za proizvajalca je pomembno, da pozicionira svojo blagovno znamko, stoji za njo in jo predstavlja porabniku **E** ← nem. *positionieren* iz ↑pozicija

pozitívec -vca m, člov. (i) pog. človek s pretežno dobrimi, sprejemljivimi lastnostmi in optimističnim pogledom na življenje: Eden od nasvetov za podjetnike in za uspeh v karieri je tudi, da preživljaj čas s pozitivci **E** univerbizirano iz *póзитивen* člòvek

pozítivka -e ž, člov. (i) pog. ženska s pretežno dobrimi, sprejemljivimi lastnostmi in optimističnim pogledom na življenje: Skoraj bi se razjokala, a ker sem vendarle pozitivka, mi je udarilo na smeh **E** ↑pozitívec

póзитívni ^{SSKJ} -a -o in pozitivni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô; î)

póзитívna diskriminácija -e -e in pozitivna -e ž (ô; á; î) dodelitev, dodeljevanje več ugodnosti manjšim skupnostim kot velikim: ukrepi pozitivne diskriminacije; načelo pozitivne diskrimi-

nacije; Pozitivna diskriminacija vedno obsega nekatere spodbude in ukrepe, ki vsajčasno neki manjšini dajejo prednost

póзитívna energija -e -e in pozitivna -e ž (ô; î; î) veselje do življenja in dela: oddajati pozitivno energijo; povezovanje pozitivne energije; Vzdušje je nabito s pozitivno energijo

póзитívna lista -e -e in pozitivna -e ž (ô; î; î) seznam zdravil na zdravniški recept, ki so plačana povsem ali predvsem iz obveznega zdravstvenega zavarovanja: pozitivna lista zdravil; uvrstitev na pozitivno listo; Komisija razvršča na pozitivno listo zdravila, ki so najbolj učinkovita in strokovno najbolj utemeljena // seznam česa za uporabnike ugodnega sploh: Na pozitivni listi so dovoljene snovi

póзитívno mišljénje -ega -a in pozitivno -ega s (ô; é; î) mišljenje, prepričanje, da je posameznik s svojo naravnostjo sposoben spremeniti fizično resničnost ali zunanje okoliščine: moč pozitivnega mišljenja; Sklenila sva, da bova s svojo energijo, pozitivnim mišljenjem in dejanji pomagala tistim, ki nimajo dovolj moči in volje za pot, ki je naju vodila v lepši, predvsem pa bolj zdrav jutri

pozívnik -a m (i) žepni sprejemnik za osebne klice; pager: prikaz pozivnika; Mobiteli, notesniki in pozivniki so lahko pomembni pripomočki, ne smejo pa ljudi priklepiti na pisarne **E** (†)pozívati

PR -- [píjár] m (î-â) krat. načrtovano in usmerjeno komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov; odnosi z javnostmi, piar¹ (1), piarovstvo, stiki z javnostmi: strokovnjak za PR; Še pred nekaj dnevi je bila vodja marketinga in PR za blagovno znamko **E** ← agl. *PR*, kratica za *p(ublic) r(elations)* 'odnosi z javnostmi'

PR- [píjár] prvi del zložen (î-â) ki se nanaša na načrtovano in usmerjeno komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov: PR-agencija; PR-kampanja; PR-služba **E** ↑PR

prábábi -- ž, člov. (â-â) pog. prababica: prababi in pradedi; Prababi je odličnega zdravja in se super drži, samo ni navdušena nad tem, da bo prababica, pravi, da je še premlada **E** (†)prá... + ↑bábi

prádedí -ja m, člov. (â-ê) pog. praded; pradedek ^{SSKJ}: Da bi jima bili vsi dnevi polni veselja, sreče in zdravja, so želje pradedija Janeza in vseh drugih **E** (†)prá... + ↑dédi

practicirajoči -a -e prid. (ô) ki izvaja določeno dejavnost, načela v praksi: practicirajoči psihoanalitik; practicirajoči vernik; Ni bil practicirajoči katoličan, kot se reče **E** (†)practicirati

praktičarka -e ž, člov. (â) pog. ženska, ki se neposredno ukvarja s praktičnim delom: *Poudarila je, da je zelo izkušena praktičarka, hkrati pa je sposobna tudi teoretskega razmisleka o lastnem delu, mediju in žanru, v katerem je ustvarjala* **E** (†)praktik

praktičnosporazumevalni -a -o prid. (â-â) jezikosl. ki je v zvezi z vsakdanjim sporazumevanjem o praktičnih zadevah: *praktičnosporazumevalna beseda; praktičnosporazumevalno besedilo; Mešanica nove vzvišenosti in starega neznanja grozi, da bo zabrisala meje med zbornim in pogovornim, med praktičnosporazumevalnim in strokovnim jezikom* **E** iz *praktično sporazumevanje*

prálec ^(SSKJ) -lca [in prauca] m, člov. (â) ekspr., navadno v zvezi z denar kdor nelegalno pridobljeni denar spravlja v legalni obtok in s tem zabrisuje njegov izvor: *pralec (umazanega) denarja; Aretirani milijonar je bil desna roka zdajšnjega mafjiskega bossa vseh bossov in blagajnik, finančni minister ter največji pralec zaslužkov na otoku* **E** (†)práti

prálni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

prálna stèza -e -e ž (â, â) prostor za avtomatsko pranje avtomobilov: *pralna steza za tovorna vozila; Pralna steza ima dodatne šobe pod visokim pritiskom za pranje bočnega spodnjega dela avtomobila in nanos kemičnih sredstev na platišča*

prálnica ^(SSKJ) -e ž (â)

prálnica denárja -e -- ž (â, â) ekspr. ustanova, skupnost, ki nelegalno pridobljeni denar spravlja v legalni obtok in s tem zabrisuje njegov izvor: *Klubi postajajo igračke milijarderjev in objekti špekulacij finančnih akrobatov, po možnosti pa tudi pralnice denarja za organizirani kriminal*

prána -e ž (â) univerzalna kozmična energija v hinduizmu: *pretok prane; Človek prihaja v stik s prano tudi s pomočjo hrane in pijače, pomemben element prane pa je dihanje* **E** ← agl. *prana*, nem. *Prana* ← stind. *prāná-*, prvotno 'dih, sapa'

pránajáma -e ž (â-â) tehnika dihanja pri jogi: *Dihalne vaje oziroma pranajama pomagajo k dvigu samozavesti in koncentracije pred športnimi tekmovanji* **E** ← agl. *pranayama*, nem. *Pranayama* ← stind. *prāṇāyāma*, dobesedno 'zadrževanje dihanja', iz ↑prána + stind. *āyāma-* 'podaljšanje, raztegnitev'

pránje ^(SSKJ) -a s (â)

pránje denárja -a -- s (â, â) ekspr. spravljanje nelegalno pridobljenega denarja v legalni obtok z namenom zabrisati njegov izvor: *odkrivanje pranja denarja; preprečevanje pranja denarja; Finančne ustanove niso najboljši kraji za pranje denarja*

pránoterápja -e ž (â-î) v alternativni medicini zdravljenje z dotikom, drsenjem rok nad obolelim mestom, kar spodbuja obrambni mehanizem in vodi k samoozdravitvi: *pranoterapija in refleksoterapija; Zdravljenje s pranoterapijo je preprosta tehnika dotikanja oziroma polaganja rok na telo in del tradicionalnega, naravnega zdravilstva* **E** ← agl. *pranotherapy*, nem. *Pranotherapie* iz ↑prána + (†)terapija

prápòk -pòka in prápòk -a m (â-ò â-ò; â-ò) eksplozija snovi, s čimer naj bi nastalo veselje; veliki pok (1): *model prapoka; Še vedno ne vedo, zakaj je do prapoka sploh prišlo, in tudi tega ne razumejo, zakaj se je veselje med širjenjem tako hitro napihnilo* **E** (†)prá... + (†)pòk¹

praskálnik -a m (â) **1.** priprava za brušenje krempljev, navadno mačjih: *Za brušenje krempljev lahko v vseh trgovinah za živali kupite različne praskalnice* **2.** priprava za praskanje; praskalo ^(SSKJ): *Praskalnik iz bambusa v obliki roke je kot nalašč za tiste, ki jih pogosto srbi hrbet* **E** (†)práskati

prašícji ^(SSKJ) -a -e prid. (î)

prašícja grípa -e -e ž (î, î) nalezljiva akutna virusna okužba dihal prašičev, ki se z njih lahko prenese tudi na druge živali in človeka: *izbruh prašičje gripe; virus prašičje gripe; Podobno kot okužba z virusom sezonske gripe tudi okužba s prašičjo gripo lahko poslabša osnovno, kronično bolezen*

práti ^(SSKJ) pèrem nedov. (á é)

práti denár pèrem -- nedov. (á, á; é) ekspr. spravljanje nelegalno pridobljeni denar v legalni obtok z namenom zabrisati njegov izvor: *Kdo je stal za njima, kdo vse jima je pomagal prati denar in za koga še sta prala denar, doslej ni znano oziroma vsaj ni objavljeno*

pravíčništvo -a s (î) vedenje, ravnanje človeka, ki pretirano poudarja pomembnost poštenosti, pravičnosti: *legalistično pravičništvo; Zaradi resnice, da malo dobrega uniči veliko zla, javno protestiram proti takšnemu lažnemu pravičništvu* **E** (†)pravičnik

právní ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

právní držáva -e -e ž (â, â) država, v kateri delovanje državnih organov temelji na zakonih in ustavi: *živeti v pravni državi; načela pravne države; temelji pravne države; Ljudje počasi dobivajo zaupanje, da bo pravna država le začela delovati kot v normalnih delih sveta, da je konec obdobja sumljivih privatizacij*

prázni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

prázni ték -ega -a m (â, ê) **1.** vrtenje avtomobilskega motorja, pri katerem ta ne poganja vo-

zila; prosti tek ^{SSKJ}, ler (1): *V praznem teku je do konca pritisnil na plin* **2.** ekspr. stanje, v katerem kdo ne opravlja dela; ler (2): *Počivam, kadar to res rabin; možgani so v praznem teku in po navdihu si izberem dejavnost, ki mi to omogoča* **3.** ekspr. časovno obdobje brez vsebinskih sprememb in učinkov; ler (3): *Po skoraj dveh mesecih praznega teka bi se iskanje resnice (čeprav je ta pojem v politiki relativen) res že lahko nadaljevalo // del s takšnimi značilnostmi v drami ali filmu; ler (3 //): Hiter vizualni ritem mora prikriti luknje v logiki in pomanjkljivosti v zgodbi oziroma prazni tek med nizanem pogosto osupljivih prizorov*

prećenjenost -i ž (ě) lastnost, stanje prećenjenega: *prećenjenost delnic; prećenjenost evra; Ker se regulativa in pravila igre na finančnih trgih še določajo, so nevarnosti za prećenjenost naložb in morebitne globoke padce toliko večje* **E** (†)prećeniti

preceptiti ^{SSKJ} in precěpiti ^{SSKJ} -im dov. (ī; ě é) cepiti ciljno skupino na določenem območju proti določeni bolezni, navadno v določenem roku: *Virus je prisoten povsod po svetu, prenaša se predvsem s spolnimi odnosi in krvjo, zato je sodobno načelo, da se precepi vsa populacija* **E** (†)cepiti

precěpljenost -i ž (ě) dosežen obseg cepljenja celotne ciljne skupine na določenem območju proti določeni bolezni v določenem času: *visoka precěpljenost; precěpljenost otrok; Prav prenizka precěpljenost je lahko vzrok za izbruh bolezni, kar se je pred kratkim zgodilo v Švici, kjer so se razširile ošpice* **E** (†)preceptiti

prečekirati -am dov. (ī) pog. pregledati: *prečekirati vsa plačila s kreditnimi karticami; Marsikdo mora takoj zjutraj pogledati na internet in tudi tik pred spanjem še na hitro prečekirati mejle* **E** (†)čekirati

predálčkanje -a s (ã) ekspr. uvrščanje v skupine glede na enake ali podobne lastnosti: *Predálčkanje drog v skupine je popoln nesmisel, saj so zelo različne in ni nikakršnega ključa, po katerem bi jih lahko razvrstili* **E** (†)predálčkati

predálčkati -am nedov. (ã) ekspr. uvrščati v skupine glede na enake ali podobne lastnosti: *predálčkati ljudi; predálčkati umetnost; Policija, ki daje informacije, prekrškarjev ne sme predálčkati po narodnostni pripadnosti* **E** (†)predálček

predikát ^{SSKJ} -a m (ã) vrhunsko vino iz grozdja s podaljšanim dozorevanjem v vinogradu; predikátno vino: *Za ledena vina in visoke predikate je pomembno, da grozdje dolgo časa ostane zdravo na trti* **E** ← nem. *Prädikat(swein)*, dobesedno 'vino s pridevkom', iz (†)predikát

predikátni -a -o prid. (ã)

predikátno víno -ega -a s (ã, í) vrhunsko vino iz grozdja s podaljšanim dozorevanjem v vinogradu; predikat: *festival predikatnih vin; Samo letos so za predikatna vina na domačih in tujih sejnih prejeti kar 31 odličij*

predímek -mka m (ī) jezikosl. nepregibna beseda pred priimkom, zlasti tujim, kot njegov sestavni del: *Določeni ljudje iz višjih slojev pogosto uporabljajo predimke de, von* **E** (†)pred... + (†)(pri)ímek

predínformácijski -a -o prid. (ě-ī) ki se nanaša na čas pred uvedbo informacijske tehnologije, informacijskih sistemov: *V predínformácijski dobi je veljalo, da je pouk geografije osredotočen na pridobivanje splošnih informacij o domovini* **E** iz *predínformácijsko dôbo*

predklepáj -a m (ě-ã) jezikosl. znak, ki oklepa del besedila s prednje, leve strani: *Napisal je samo predklepaj in pozabil na zaklepaj* **E** (†)pred... + (†)(o)klepáj

predklični -a -o prid. (ě-ī)

predklična številka -e -e ž (ě-ī, ī) številka določene omrežne skupine na državni ali meddržavni ravni: *mednarodna predklična številka; Predklična številka za Ljubljano je 01*

predkúhani -a -o prid. (ě-ũ) delno ali v celoti vnaprej pripravljen, navadno s toplotno obdelavo: *predkúhani korenček; predkúhana žita; Razmišljala sem, da bi ji naredila zamrznjene paketke mesa in riža (predkúhane ali ne), ki bi jih potem pogrela vsak dan* **E** iz *predkúhati* iz (†)pred... + (†)kúhati

predmenstruálni -a -o prid. (ě-ã) ki je v zvezi s časom pred menstruacijo: *predmenstrualne bolečine; predmenstrualne motnje; V predmenstrualnem obdobju je bila večina žensk bolj utrujena ali pa je čutila izrazito pomanjkanje energije* **E** iz *predmenstruáció*

predmenstruálni sindróm -ega -a m (ě-ã, ô) skupek simptomov, značilnih za čas pred menstruacijo; PMS: *blažiti predmenstrualni sindrom; Približno polovico žensk muči predmenstrualni sindrom*

prednaročiti -im dov. (ě-ī ě-í) predhodno, vnaprej naročiti: *prednaročiti knjigo; Že leta 2009 je bilo v poslovalnicah in na spletnem obrazcu mogoče prednaročiti numizmatične vrednosti, ki so bile nato ob različnih priložnostih izdane v letu 2010* **E** (†)pred... + (†)naročiti

prednaročnina -e ž (ě-ī) predhodno, vnaprej plačana naročnina na kaj: *Projekt zbornika se mora dokončati že zaradi tega, ker so nekatera društva*

že plačala prednaročnino **E** (†)pred... + (†)naročnina

prednaslòv -òva m (è-ò è-ó) naslovu podobno sporočilo, navadno na radiu in televiziji pred začetkom poročil, ki usmerja gledalčevo pozornost: *televizijski prednaslòv*; *Prednaslòvi so se pojavili v novejšem času kot sestavina televizijskih poročil, npr. pred začetkom televizijskega dnevnika* **E** (†)pred... + (†)naslòv

prednastavitev -tve ž (è-î) predhodna, vnaprejšnja nastavitev: *scenska prednastavitev*; *prednastavitev temperature*; *izbor prednastavitev*; *Zanimiv je menu s prednastavitvami slike za različne režime dela, odvisno od tega, za kaj monitor uporabljamo* **E** †prednastáviti

prednastáviti -im dov. (è-á è-â) predhodno, vnaprejšnj nastaviti: *Uporabnik želi prednastaviti povečavo za vsa spletna mesta, po katerih bo brskal* **E** (†)pred... + (†)nastáviti

prednastávljati -am nedov. (ä-á) predhodno, vnaprejšnj nastavljati: *Nekoliko bolj zadržani smo v oceni barometra, ki ga je potrebno vse prevečkrat prednastavljati* **E** †prednastáviti

prednastávljeni -a -o prid. (è-â) ki se prednastavi: *prednastavljeni program*; *prednastavljena temperatura*; *prednastavljene vrednosti*; *Naključno izberemo vrednost uteži in nastavimo prednastavljeno natančnost in obseg uteži* **E** †prednastáviti

predogled -éda m (è-è è-é) **1.** ogled postavitev za natis izdelane strani na računalniškem zaslonu: *hiter predogled*; *predogled preloma*; *predogled strani*; *Predogled tiskanja je uporabna zadeva, saj lahko, preden spletni dokument pošljemo tiskalniku, ugotovimo, kako obsežen je in ali ga je po širini sploh mogoče stlačiti na izbrano velikost papirja* **2.** predhodni ogled: *narediti predogled*; *V Iraku je skrbel za predogled strateških točk in nastanitev* **E** (†)pred... + (†)ogled

predoziranje -a s (î) odmerjenje, uporaba, zaužitje prevelike količine česa, navadno zdravila, mamila: *umreti zaradi predoziranja*; *predoziranje s heroinom*; *nevarnost predoziranja*; *Dobra lastnost novega zdravila je še manjša možnost predoziranja in smrti zaradi zastoja dihalnih funkcij* **E** †predozírati

predozírati -am dov. (î) odmeriti, uporabiti, zaužiti preveliko količino česa, navadno zdravila, mamila: *predozírati gnojila na vrtovih*; *S pretiranim jemanjem vitaminskih dodatkov se je mogoče tudi predozirati* **E** (†)dozírati

predparlamentárni -a -o prid. (è-â) **1.** ki je, poteka pred obravnavo v parlamentu: *predparlamentarni*

postopek; *predparlamentarna razprava*; *predparlamentarno usklajevanje*; *Vse to so vprašanja, za katera lahko veliko naredimo v predparlamentarni proceduri, ko se je mogoče pogajati* **2.** ki je bil, obstajal pred parlamentom: *predparlamentarna tradicija slovanskih žup* **E** iz *pred parlamentom*

predpisovalni -a -o prid. (â) **1.** ki je v zvezi s predpisovanjem: *Država s spodbujevalnimi in predpisovalnimi ukrepi zagotavlja nadaljnji razvoj in rabo slovenščine na vseh področjih javnega življenja* **2.** ki (rad) predpisuje: *Na tem mestu bi bilo smiselno načeti predpisovalno naravo njene kritike, ki nakažuje, da je vsako umetniško delo, ki vsebuje umetniško telo, nujno reakcionarno* **E** (†)predpisováti

predpláčni -a -o prid. (è-â) ki je v zvezi s plačevanjem vnaprej; predpláčilni^{SSKO}, predpláčniški: *predpláčni sistem*; *predpláčna kartica*; *predpláčna mobilna telefonija*; *Tretji mobilni operater je še napovedal, da bo svojo celovito ponudbo naročniških in predpláčnih svežnjev ponudil še letos* **E** iz *predpláčati* iz (†)pred... + (†)pláčati

predpláčniški -a -o prid. (è-î) ki se nanaša na plačevanje vnaprej; predpláčilni^{SSKO}, predpláčni: *predpláčniški paket*; *predpláčniška kartica*; *predpláčniška ponudba*; *Na nižje cene mobilnega gostovanja (evrotarifo) sta slovenska operaterja mobilne telefonije že priklopila vse uporabnike predpláčniške telefonije* **E** (†)predpláčnik

predpomnilnik -a m (è-î) rač. vmesna pomnilniška enota računalnika, ki procesorju omogoča hitro in učinkovito obdelavo trenutno ali pogosto rabljenih podatkov: *hiter predpomnilnik*; *podatkovni predpomnilnik*; *skupni predpomnilnik*; *Procesor podatke uporabi pri odločitvah o tem, katere pomnilniške bloke vnesti v predpomnilnik in kam* **E** (†)pred... + (†)pomnilnik

predporočni -a -o prid. (è-ô) ki je v zvezi s časom pred poroko: *predporočna pogodba* pogodbeni popis premoženja vsakega od bodočih zakoncev pred sklenitvijo zakonske zveze; *predporočne priprave*; *predporočna zabava*; *V ZDA so ugotovili, da je mesec pred poroko predporočna mrzlica tako močna, da ljudje ne morejo trezno razmišljati* **E** iz *pred poróko*

predprijáva -e ž (è-â) **1.** najava prijave: *predprijava tekmovalcev*; *Predprijava je zaželeno vsaj tri dni pred odhodom* **2.** sporočilo o taki najavi: *poslati predprijavo*; *Predprijave zbirajo po telefonu ali e-pošti* **E** (†)pred... + (†)prijáva

predprijáviti se -im se dov. (è-â è-â) najaviti se na prijavo: *Prijavnino boste poravnali na štartu, obvezno pa se predprijavite na spletnem naslovu* **E** †predprijáva

predračunalniški -a -o prid. (è-â) ki se nanaša na čas pred uvedbo računalnikov: *predračunalniška doba*; *V predračunalniških in popotovalnih časih so bili dnevnik kombinacija pisanega, risanega in lepljenega* **E** *iz pred računalniško dobo*

predrâkast -a -o prid. (è-â) ki se nanaša na stanje tkiva, iz katerega se lahko razvije rakasta tvorba; *predrakav: predrakasti polipi; predrakaste spremembe; Nedavne raziskave nakazujejo, da je pri otrocih, pri katerih se razvije levkemija, predrakaste celice mogoče odkriti že ob rojstvu* **E** *iz pred râkom*

predrâkav -a -o prid. (è-â) ki se nanaša na stanje tkiva, iz katerega se lahko razvije rakasta tvorba; *predrakav: predrakavi polipi; predrakave spremembe; zdraviti predrakava obolenja; Tako bi še dovolj hitro odkrili lezije v predrakavi fazi, ko je polip mogoče odstraniti brez težav* **E** *iz pred râkom*

predreferéndumski -a -o prid. (è-è) ki se nanaša na čas pred referendumom: *predreferendumska kampanja; predreferendumske obljube; predreferendumske razprave; Najmanj denarja so za predreferendumsko propagando namenili v združenju upravičencev do vlaganj v telekomunikacije* **E** *iz pred referéndumom*

predskupína -e ž (è-í) skupina, ki nastopi pred nastopom glavne skupine: *predskupina zasedbe; basist predskupine; Njegova prva glasbena skupina, ki jo je sestavil, je kot predskupina ogrevala občinstvo na koncertih Rolling Stonesov* **E** (†) *pred... + (†)skupína*

predstavitveni -a -o prid. (í) ki je v zvezi s predstavitvijo: *predstavitveni spot; predstavitvena stran; predstavitveno gradivo; Seveda se je poznalo, da niti doma, kaj šele v tujini, nismo vajeni napornih predstavitvenih turnej ob zidu nove knjige* **E** (†) *predstavitev*

predšólec -lca m, člov. (è-ò) predšolski otrok: *Srečanje z nadarjenim predšolcem je naporen izziv za vzgojiteljico* **E** *univerbizirano iz predšólski otrók*

predtédén -dna m (è-è) teden pred začetkom rednega, organiziranega poteka česa: *Del seminarja se je začel 29. junija z uvajalnim predtednom za učetnike* **E** (†) *pred... + (†)tédén*

predtekmoválec -lca [prettekmovaŷca] m, člov. (è-â) športnik, ki nastopi pred uradnim tekmovalcem, navadno zaradi preizkusa proge, naprav: *nastopiti kot predtekmovalec; vloga predtekmovalca; Skoraj imenitnejša imena kot na sami dirki so se pojavila med predtekmovalci* **E** (†) *pred... + (†)tekmoválec*

predúra -e ž (è-ü) šolska ura pred začetkom rednega

pouka: *V 9. razredu bodo morali imeti tudi preduro za dodatni pouk, ker je urnik prezaseden* **E** (†) *pred... + (†)úra*

predvajálnik -a m (â) elektronska naprava, ki povzroči, da postane zvočni ali slikovni zapis zlasti glasbenega ali filmskega dela slišen, viden; *player* (1): *digitalni predvajalnik; prenosni predvajalnik; predvajalnik datotek; predvajalnik filmov; V paketu je priložen tudi pašček, s katerim si predvajalnik pritrdimo na nadlahet, tako da nas pri teku ne ovira* **E** (†) *predvájati*

predvolítve -tev ž mn. (è-í) predhodne volitve: *strankarske predvolitve; sistem predvolitev; Glede organizacije predvolitev tako kot pri drugih pomembnih zadevah države nikoli ne bodo dopustile zveznemu centru, da bi jim dajal ukaze* **E** (†) *pred... + (†)volítve*

predvpís -a m (è-í) predhodni vpis: *predvpis abonmajevev; Rok za predvpis se je pravkar iztekel, zato natančnejših podatkov še nimajo, bolj zanesljivo informacijo o predvidenem številu vpisanih bodo lahko posredovali po prvem februarju* **E** (†) *pred... + (†)vpís*

predzakónec -nca m, člov. (è-ò) kdor se pripravlja na sklenitev zakonske zveze: *Pri predzakoncih se strah najbolj izrazi v pomislekih, ali sem dovolj dober, dovolj privlačen, bom lahko s tabo živel* **E** (†) *pred... + (†)zakónec*

preferíranje -a s (í) dajanje prednosti, ugodnosti komu, čemu: *Nobeno opozorilo, da taka resolucija pelje v preferiranje zasebnega visokega šolstva, ni zaleglo* **E** (†) *preferirati*

preferírati -am nedov. (í) dajati prednost, ugodnost komu, čemu: *V mestu ne živi zato, ker mu ne bi uspelo zaslužiti denarja, da bi si postavil hišo, ampak zato, ker preferira življenje v mestu* **E** ← *nem. präferieren* ← *frc. préférer* < *lat. praeferre*, prvotno 'nositi naprej, spredaj'

pregledovalník -a m (â) 1. računalniški program, navadno v urejevalniku besedil, za odkrivanje tipkarskih in slovničnih napak: *slovníčni pregledovalník; pregledovalník in urejevalník; Pregledovalník je namenjen vsem, ki pišejo kakršno koli besedilo, za katero se pričakuje slovnična pravilnost* 2. računalniški program za prikazovanje podatkov uporabniku: *spletni pregledovalník; pregledovalník datotek; pregledovalník slik; Priložen je tudi pregledovalník slikovnega gradiva, ki omogoča razvrščanje slik v različne albume in tiskanje v ustrezni velikosti* 3. naprava za ploskovno ali prostorsko pregledovanje stanja; skener (2): *telesni pregledovalník; Sproščenost ob prihodu v hotele in odhodu iz njih je bila osupljiva, prav tako odsotnost*

detektorjev kovine in rentgenskih pregledovalnikov prtljage **E** (†)pregledovati

pregonljiv -a -o prid. (ī í í) ki se da obravnavati v kazenskem postopku: *uradno pregonljivo kaznivo dejanje* **E** (†)pregòn

pregoréti ^(SSK) -ím dov. (é í) ekspr. izčrpati se zaradi velike prizadevnosti, vneme; izgoreti ^(SSK): *povsem pregoreti; pregoreti v želji po uspehu; Zaveda se, da je v preveliki želji po izvrstnem dosežku v svoji karieri že prevečkrat pregorela in na posameznih tekmah ni dosegla tistega, kar je bila vsekakor sposobna doseči* **E** (†)goréti

pregorévati ^(SSK) -am nedov. (é) ekspr. izčrpavati se zaradi velike prizadevnosti, vneme; izgorevati ^(SSK): *čustveno pregorevati; Venomer je treba delati nekaj svežega in s tem napredovati; pregorevati začneš takrat, ko se ne počutiš več stoođstotno dobro* **E** †pregoréti

prehrámbenik -a m, řlov. (â) **1.** podjetnik ali podjetje, ki se ukvarja s prodajo prehrambenih izdelkov: *Borze se na Nestléjevo odločitev niso prav toplo odzvale, saj so na dan objave delnice švicarskega prehrambenika padle za 2,5 odstotka* **2.** strokovnjak za prehrano; nutricionist, nutricist: *Celo zdravniki in prehrambeniki, ki vedo o prehranjevanju največ, so povečini ravnodušni do tega pomembnega znanja, ki je odločilno za naše zdravje, torej za pravilno delovanje telesa* **E** (†)prehrámben

preizkúsní ^(SSK) -a -o in preskúsní ^(SSK) -a -o prid. (û) **preizkúсна lútka** -e -e in preskúсна -e ž (û, û) lutka v obliki človeka, ki jo uporabljajo za proučevanje sil na človeka v prometnih nesrečah; testna lutka: *Meritve na preizkusnih lutkah niso pokazale kakšnih večjih težav v predelu kolen in stegen, je pa vznikovo koleno udarilo v armaturno ploščo*

préjšnjič prisl. (ē) ob prejšnji priložnosti; prejšnjikrat ^(SSK): *Ocena dela vlade je ta mesec nekoliko nižja kot prejšnjič, še vedno pa precej višja kot večji del lanskega leta* **E** (†)préjšnji

premíks -a m (ī) agr. krmilo iz zdrobljenih žit, vitaminov in mineralov: *mineralno-vitaminski premiks; Zakon predvideva, da mora krmo, dodatke in premikse v prometu spremljati potrdilo o zdravstveni ustreznosti* **E** ← agl. *premix* iz *pre...* 'pred...' + †míks

premostítveni ^(SSK) -a -o prid. (ī)

premostítvena operácija -e -e ž (ī, á) med. operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; *bypass* **1.** obvod **2.** *Stanje zahteva takojšnjo premostitveno operacijo koronarnih arterij*

prenajédanje -a s (é) **1.** čezmerno uživanje hrane;

preobjedanje **1.** prenažiranje: *praznično prenajedanje; Sodobna civilizacija je ustvarila industrijo praznikov, jih spremenila v dneve brezdelja, zabave, prenajedanja in neomejene porabe* **2.** prehranska motnja, ki se kaže v večkratnem, navadno ponavljajočem se pretiranem jedenju; preobjedanje **2.** *čustveno prenajedanje; kompulzivno prenajedanje; Značilno je, da se pri poskusih abstiniranja od prenajedanja pojavljajo podobni fizični in psihični abstinenci pojavi kot pri drugih odvisnostih* **E** †prenajédati se

prenajédati se -am se nedov. (é) **1.** pretirano veliko jesti; prenažirati se, preobjedati se **1.** *Na zabavi se ne prenajedajte!* **2.** pretirano veliko jesti zaradi prehranske motnje; preobjedati se **2.** *Pri ekstremnih shujševalnih dietah ali postu lahko ljudje, ki so bili kdaj anoreksični ali so se prenajedali, v kratkem času pridobijo še več kilogramov* **3.** ekspr. postajati naveličan česa: *Politika spregleduje, da se njen vpliv manjša, ker se občinstvo prenajeda ideologije in nerelevantnosti* **E** (†)prenajésti se

prenaložítí ^(SSK) -ím dov. (ī í) **1.** prenesti program, datoteko s pomnilniške naprave, omrežja v pomnilnik, na trdi disk računalnika, mobilnega telefona; naložiti **1.** *Ta dodatek vam bo omogočil, da filmček enostavno prenalozíte v svoj računalnik* **2.** ponovno namestiti programsko opremo: *prenalozíti laptop; Je napaka v tem, da sem prejšnje gonilnike le zbrisal in nato naložil nove, ne da bi prenalozil windowse?* **3.** prenesti naloženo premoženje v drugo naložbo: *Finančna družba je delnice prenalozila v druge sklade* **E** (†)nalozíti

prenaróčanje -a s (ó) **1.** naročanje na drug datum od že določenega: *prenaróčanje pacientov; Veliko dela in stroškov so imeli s prenaróčanjem, saj so bolniki naročeni po nekaj mesecev vnaprej* **2.** naročilo naročenega časopisa, revije na drugo lokacijo: *Prenaróčanje na počitniški naslov je ugodnost, ki so je deležni samo naši naročniki* **E** †prenaróčati

prenaróčati -am nedov. (ó) naročati na drug datum od že določenega: *V ljubljanskem Kliničnem centru bodo bolnike začeli prenaróčati, vendar jih ne bodo dali ne na začetek ne na rep čakalnih list* **E** †prenaróčiti

prenaróčiti -ím dov. (ī í) naročiti na drug datum od že določenega: *V bolnišnici včeraj zaradi zdravniške stavke ni odpadla nobena operacija, so pa morali prenaróčiti nekaj pacientov v nekaterih specialističnih ambulantah* **E** (†)naróčiti

prenaróčiti se -ím se dov. (ī í) prenehati biti naročnik enega in postati naročnik drugega časopisa, revije: *Naročnike nagovarjajo, naj se prenaróčijo na njihov časopis*

prenastáviti -im dov. (á â) drugače, na novo nastavit: *Elektrodistribucijska podjetja so doslej predstavila približno polovico merilnih mest na območjih, ki jih pokrivajo* **E** (†)nastáviti

prenastávljati -am nedov. (á) drugače, na novo nastavljati: *Vsa elektrodistribucijska podjetja predstavljajo števec brezplačno* **E** †prenastáviti

prenažiranje -a s (í) ekspr. čezmerno uživanje hrane; prenažiranje (1), preobžiranje (1): *Vsako praznično prenažiranje je za telo velik stres in napor* **E** †prenažirati se

prenažirati se -am se nedov. (í) ekspr. pretirano veliko jesti; prenažirati se (1), preobžirati se (1): *prenažirati se z mesom; Večina se nas, kadar smo slabe volje, utrujeni, potrti, živčni, prenažira* **E** (†)prenažréti se

prenósni ^{SSKJ} -a -o prid. (ó)

prenósna telefonija -e -e ž (ó, í) prenašanje govora, sporočil s prenosnim telefonom; mobilna telefonija: *signal prenosne telefonije; Prenosna telefonija prinaša očitne prednosti: takojšnje povezavo s svetom, stalno dosegljivost, sprejemanje in pošiljanje sporočil kjer koli*

prenósni računalnik -ega -a m (ó, â) osebni računalnik, ki v enem ohišju združuje vse enote namiznega računalnika, lahko deluje na polnilne baterije in se da prenašati; laptop, prenosnik: *model prenosnega računalnika; Čez čas ugotovi, da je v taksiju pozabil prenosni računalnik, v katerem si je domov nosil delo*

prenósni telefón -ega -a m (ó, ô) manjši brezžični prenosni telefon, s katerim lahko v mobilnem omrežju vzpostavimo telefonsko zvezo s katerim koli telefonskim naročnikom; GSM (1), mobi!, mobilec, mobilnik, mobilni telefon, mobiltel: *uporabljati prenosni telefon; številka prenosnega telefona; Tat je torbico vrغل v smetnjak, prenosni telefon in denar pa odnesel s seboj*

prenósno stranišče -ega -a s (ó, í) navadno premično stranišče, zlasti na gradbiščih in javnih prireditvah, ki namesto vode učinkuje z dezinfekcijsko tekočino za razkuževanje in nevtralizacijo vonjav; kemično stranišče, mobilno stranišče: *prenosno kemično stranišče na rok koncertu; Podjetje je konec lanskega leta dalo v promet prenosno stranišče, posebej prilagojeno za uporabo v avtomobilu*

prenósnik ^{SSKJ} -a m (ó) osebni računalnik, ki v enem ohišju združuje vse enote namiznega računalnika, lahko deluje na polnilne baterije in se da prenašati; laptop, prenosni računalnik: *izdelati nov prenosnik; zmogljiv prenosnik; Prenosnik je pripravljen za delo v brezžičnem omrežju in ergonomsko oblikovan* **E** (†)prenósen

prenósniški -a -o prid. (ó) ki se nanaša na prenosne računalnike: *prenosniška različica procesorja; V preteklosti je kar nekajkrat naredil s svojimi izdelki kvantni skok, velik korak naprej, ki je postavil nove mejnike prenosniškemu računalništvu* **E** †prenósnik

prenovítelj ^{SSKJ} -a m, člov. (í) v času osamosvajanja Slovenije od Jugoslavije član, pristaš Stranke demokratične prenove ali njenih naslednic: *V resnici je v najboljšem položaju prvak nekdanjih prenoviteljev: za zdaj lahko izbira med dvema kandidaturama* **E** (†)prenovíti

prenovíteljski -a -o prid. (í) v času osamosvajanja Slovenije od Jugoslavije ki se nanaša na člana, pristaša Stranke demokratične prenove ali njenih naslednic: *Nobeden izmed vodilnih slovenskih prenoviteljskih komunistov me ni pregovarjal in mi očital konvertitstva* **E** †prenovítelj

preobjédanje -a s (é) 1. čezmerno uživanje hrane; prenažiranje (1), prenažiranje: *praznično preobjédanje; Koliko je preobjédanja, je videti po zajetnih trebuhih* 2. prehranska motnja, ki se kaže v večkratnem, navadno ponavljajočem se pretiranem jedenju; prenažiranje (2): *Preobjédanje je lahko obrambni mehanizem, ki varuje pred psihološko stisko in psihično bolečino* **E** †preobjédati se

preobjédati se -am se nedov. (é) 1. pretirano veliko jesti; prenažirati se (1), prenažirati se: *Med prazniki se pogosto preobjédamo* 2. pretirano veliko jesti zaradi prehranske motnje; prenažirati se (2): *Deklice, ki se preobjédajo, imajo pogosto perfekcionistične, zahtevne in čustveno hladne matere* **E** (†)preobjésti se

preparkíрати -am dov. (í) 1. parkirati, postaviti vozilo drugam, na drugo mesto: *Avto so preparkirali in zaklenili* 2. fin. navidežno prodati ali zastaviti kaj, zlasti delnice, zaradi večjih koristi in manjših zapletov v zvezi z njihovim lastništvom: *Špekulantu se nikakor ne sme dopustiti, da delnice preparkira; potem jih bo pa čez nekaj let preparkiral nazaj po simbolični ceni* **E** (†)parkirati

preplastítev -tve ž (í) obnovitev površine z nanosom nove vrhnje plasti: *asfaltna preplastitev; preplastitev poškodovanih cest; Prihodnje leto nameravajo preplastiti tudi teniška igrišča* **E** †preplastíti

preplastíti -ím dov. (í í) obnoviti površino z nanosom nove vrhnje plasti: *Cestišče, pločnik morajo v celoti preplastiti* **E** (†)plastíti

prepláščati -am nedov. (á) obnavljati površino z nanosom nove vrhnje plasti: *Krajani so bili nezadovoljni z asfaltno prevleko, s katero je podjetje prepláščalo izkope* **E** †preplástíti

prepógnjenka -e ž (ô) **1.** zal. tiskano delo iz enega prepognjenega lista: *Že pred časom je bila izdana prepognjenka s pomenljivimi informacijami, ki bi jih bilo vredno upoštevati in širiti* **2.** pica, pri kateri je ena polovica prepognjena čez drugo: *mediteranske prepognjenke; pica prepognjenka* **E** (†) prepogniti

preposláti -póšljem dov. (á ô) poslati naprej na drug naslov ali drugemu naslovníku: *preposlati sliko po e-pošti; preposlati sporočilo; Pošta pošiljke ni preposlala, ampak je obvestilo o prispeli pošiljki vložila v naslovničin hišni predalčnik* **E** (†) posláti

preposlúšati -am in preposlúšati in preposlušáti -am dov. (ú; ú; á ú) s poslušanjem priti od začetka do konca: *Odgovorili so mu, ko so preposlušali posnetek njegovega pogovora* **E** (†)poslúšati

prepošíljati -am nedov. (í) pošiljati naprej na drug naslov ali drugemu naslovníku: *prepošiljati pošne pošiljke; Gradivo je po elektronski pošti prepošiljal svojemu šefu* **E** †preposláti

prepoznávnost -i ž (á) lastnost, značilnost prepoznavnega: *povečati prepoznavnost; mednarodna prepoznavnost; prepoznavnost države; Čeprav sta za prepoznavnost zastave pomembni tako oblika kot tudi barva, se zdi, da je barva tista prvina, ki se močneje poveže z nacionalnimi čustvi in identifikacijo* **E** (†)prepoznáven

preprečeválec -lca [in preprečevaŭca] m (â) **1.** člov. kdor kaj preprečuje: *preprečevalec korupcije; Svoboda in odprtost sta precej bolj učinkovita preprečevalca brezvladja kot nadzor* **2.** snov, sredstvo, ki kaj preprečuje: *To zdravilo spada med preprečevalce astmatičnega vnetja* **E** (†)preprečeváti

presajevánje -a s (â) presajanje: *presajevanje organov; V laboratoriju so vzgojili tkiva za presajevanje* **E** †presajeváti

presajeváti -újem nedov. (á û) presajati: *Največji poudarek je na genetičnem inženiringu organov, ki bi jih lahko presajevali ljudem* **E** (†)presájati

presejáljni -a -o prid. (â) med. ki je v zvezi s presejanjem; presejevalni: *preventivni presejalni pregled; presejalna metoda; Med najpomembnejšimi dejavnostmi društev so redna presejalna merjenja mineralne kostne gostote, ki jih prirejajo nekajkrat na leto* **E** (†)presejáti

presejáljni tést -ega -a m (â, ê) preiskava za zgodnje odkrivanje bolezni in nepravilnosti pri ljudeh, živalih; presejanje, screening (1): *Čimprej bi morali uvesti presejalne teste za rizično populacijo, in sicer za raka dojke, raka materničnega vratu in raka črevesa*

preséjanje -a s (ê) med. preiskava za zgodnje odkrivanje bolezni in nepravilnosti pri ljudeh, živalih; presejalni test, screening (1): *izvesti presejanje; metoda presejanja; Uvedli so program za presejanje raka dojke* **E** iz *preséjati* iz (†)presejáti

presejeváljni -a -o prid. (â) med. ki je v zvezi s presejanjem; presejalni: *Manjka nam nacionalna presejevalna mreža, ki bo omogočila nemoteno izvajanje presejevalne dejavnosti kot celote* **E** iz *presejeváti* iz (†)presejáti

preslédnica -e ž (ê) tipka na računalniški tipkovnici, s katero se v besedilo vnese presledek: *pritisniti preslednico; Med tipkanjem se zelo rado zgodi, da nam vskoči kakšna nezaželena črka, težave pa so tudi s preslednico, ki se velikokrat vtipka dvojno ali trojno, če je s palcem ne zadenemo dovolj natančno* **E** (†)presléden

presnojéd -a m, člov. (ê ē) kdor je samo surovo hrano rastlinskega izvora; presnojedec: *V njegovi širši družini so sami presnojedi* **E** (†)présen + (†)jésti

presnojéd -a -o prid. (ê ē ē) ki je samo surovo hrano rastlinskega izvora: *Je presnojed šestdesetletnik in poln energije* **E** (†)présen + (†)jésti

presnojédec -dca m, člov. (ê) kdor je samo surovo hrano rastlinskega izvora; presnojed¹: *biti presnojedec; Izbor hrane sodobnih presnojedcev je v primerjavi s prehrano naših presnojedih prednikov precej osiromašen* **E** †presnojéd

presnojédka -e ž, člov. (ê) ženska, ki je samo surovo hrano rastlinskega izvora: *Gospa je pred petimi leti postala presnojedka in trdi, da se je na ta način otesla ne samo kilogramov, temveč tudi številnih zdravstvenih težav* **E** †presnojéd

presnojédstvo -a s (ê) prehranjevanje samo s surovo hrano rastlinskega izvora: *Sadje in zelenjava sta zdrava, a nekateri menijo, da zgolj presnojedstvo dolgoročno ni priporočljivo* **E** †presnojéd

présoterápija -e ž (ê-î) zdravljenje, pri katerem se z zunanjim nadtlakom pospešuje krvni obtok in izvaja limfna drenaža v okončinah: *opravljati présoterapijo; présoterapija za noge; Sočasno poteka program zdravstvenih terapij (elektrostimulacija mišic, hidromasaža, présoterapija) in kozmetičnih tehnik* **E** ← agl. *pressotherapy*, nem. *Pressotherapie* iz lat. *pressus* 'stisnjen' + (†)terápija

prestížnež -a m (î) **1.** člov. kdor ima ugled, veljavo v primerjavi z drugimi, zlasti glede na bogastvo, moč, uspešnost; prestižnik (1): *V enem letu je postal globalni prestižnež* **2.** predmet, ki povečuje ugled lastnika, proizvajalca; prestižnik (2): *Prestižneži med žepnimi računalniki se na zunaj precej razli-*

kujejo od navadnih žepnih računalnikov **E** (†)prestižen

prestižnik -a m (†) ekspr. **1.** člov. kdor ima ugled, veljavo v primerjavi z drugimi, zlasti glede na bogastvo, moč, uspešnost; prestižnež (1): *Edini cilj takemu prestižniku so uspeh, veljava, kariera, moč, slava in denar* **2.** predmet, ki povečuje ugled lastnika, proizvajalca; prestižnež (2): *Med hoteli bo tudi prestižnik s sedmimi zvezdicami* **E** (†)prestíž

prestopnik ^{SSKJ} -a m, člov. (ô) kdor spremeni, zamenja stališče in okolje glede na delovanje, aktivnost: *Je nedvomno najbolj znamenit prestopnik na zadnjih strankarskih volitvah // kdor spremeni, zamenja pripadnost glede na prepričanje, čustvanje: Prestopniku v drugo vero je nekoč grozila huda kazen* **E** (†)prestôp

prestrezálnik -a m (â) **1.** rač. del protivirusnega programa, ki se namesti v delovni pomnilnik računalnika in odkriva sumljiva dejanja programov: *protivirusni prestrezálnik; sprotni prestrezálnik; Del njihove programske zaščite je tudi omrežni prestrezálnik* **2.** priprava za lovljenje, prestrezanje; lovilnik ^{SSKJ}: *prestrezálnik za shranjevanje vodi škodljivih snovi* **E** (†)prestrézati

prešeren -rna m, živ. (č) pog., od 1991 do 2007 bankovec za tisoč slovenskih tolarjev: *Cena je šest prešernov* **E** po pesniku Francetu Prešernu (1800–1849), upodobljenem na bankovcu

prêt-à-porter¹ -ja dit. [prêtaporté -êja] m (ê-ê ê-ê) obl. linija nosljivih konfekcijskih oblačil znanih modnih oblikovalcev kot nasprotje unikatnim oblačilom visoke mode: *Modna oblikovalca sta debitirala s kolekcijo visoke mode in se šele nato posvetila prêt-à-porterju* **E** ← frc. *prêt-à-porter* 'pripravljen za nošnjo' iz *prêt* 'pripravljen' + (†)à + *porter* 'nositi'

prêt-à-porter² -- v prid. rabi: *prêt-à-porter moda* in *moda prêt-à-porter*; *Vse modne hiše s kolekcijo visoke mode imajo tudi prêt-à-porter kolekcije in kolekcije dodatkov, ki so prave nosilke dobička*

pretóčen ^{SSKJ} -čna -o prid. (ô) **1.** ki omogoča normalen potek prometa, premikanja: *prometno bolj pretočen; To je slabo pretočna cesta, brez pravega pretočnega prometa* **2.** ki omogoča hitro, učinkovito in raznovrstno zadovoljevanje potreb uporabnikov, zainteresiranih: *Ministrstvo ne sme biti ozko grlo, temveč pretočna institucija* **3.** ki se prenaša prek interneta ali drugih omrežij in se predvaja sprotno ali z majhno zakasnitvijo: *pretočna glasba; Po določilih in omejitvah glasbene industrije bo spremenjeni zapis datotek ponjval le izbrane vsebine, pa še to le kot pretočne zapise, ki jih ni mogoče kopirati* **E** (†)pretòk

pretóčnost -i ž (ô) lastnost, značilnost pretočnega: *velika pretočnost; izboljšati prometno pretočnost; pretočnost informacij; Združili so moči za večjo pretočnost gledališča* **E** †pretòčen

preusposabljanje -a s (â) omogočanje, da kdo pridobi sposobnosti za drugo delo kot do sedaj: *preusposabljanje delovne sile; programi preusposabljanja; Delavcem so omogočili ustrezno preusposabljanje* **E** †preusposábljati

preusposábljati -am nedov. (â) omogočati, da kdo pridobi sposobnosti za drugo delo kot do sedaj: *preusposábljati dolgoletno brezposelne; Zakaj ne bi prezaposlovali in preusposábljali tistih, ki so že zdaj brezposelni, in ne tistih, ki naj bi postali brezposelni?* **E** †preusposóbiti

preusposóbiti -im dov. (ô ô) omogočiti, da kdo pridobi sposobnosti za drugo delo kot do sedaj: *preusposóbiti čim več brezposelnih; preusposóbiti vojaka za civilni poklic; Naši svetovalci porabijo veliko energije za to, da motivirajo brezposelne in jih ustrezno preusposóbijo glede na zahteve delodajalcev* **E** (†)usposóbiti

prevajálni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

prevajálno oródje -ega -a s (â, ô) računalniški pripomočki, programi za prevajanje ali za pomoč pri prevajanju: *komercialna prevajalna orodja; Dodano je tudi svetovalno orodje, s katerim lahko naročnik sam prevede besedila v uporabniškem vmesniku in jih sproti pregleduje*

prevédek -dka m (ê) prevedena beseda ali besedna zveza: *latinski prevedek; seznam prevedkov; Za večino teh izrazov že obstajajo slovenski prevedki* **E** (†)prevêsti

prevédênka -e ž (ê) jezikosl. prevedena beseda: *Veliko je dobesednih prevedenk iz drugega jezika* **E** (†)prevêsti

previjálni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

previjálna miza -e -e ž (â, í) miza za previjanje dojenčkov: *V toaletnih prostorih knjižnice imajo previjalno mizo, v sanitarijah muzeja pa je otroka mogoče previti z nekaj improvizacije*

previjálnica ^{SSKJ} -e ž (â) soba, prostor za previjanje dojenčkov: *previjálnica za dojenčke; V ustanovi so uredili previjalnico in sobo za dojenje* **E** (†)previjati

previséti ^{SSKJ} -im dov. (é í) ekspr. prebiti, preživeti, navadno brezdelno; pretičati ^{SSKJ}: *Vse dneve previsi po lokalih* **E** (†)viséti

prezaposlítev -tve ž (í) zaposlitev na drugem delovnem mestu, v drugem obratu, podjetju: *zagotoviti prezaposlitev; možnost prezaposlitve; Vse pogostejše so prezaposlitve na druga delovna mesta in v druga podjetja* **E** †prezaposlíti

prezaposliti -im dov. (ī ī) zaposliti na drugem delovnem mestu, v drugem obratu, podjetju: *prezaposliti presežne delavce; Del delavcev bo prevzel obrtnik, druge bodo prezaposlili po drugih obratih* **E** (†)zaposliti

prezaposlovanje -a s (ā) zaposlovanje na drugem delovnem mestu, v drugem obratu, podjetju: *prezaposlovanje presežnih delavcev; program prezaposlovanja; V smeri hitrejšega prezaposlovanja in s tem v smeri varne prožnosti je bilo uvedenih kar nekaj sprememb* **E** †prezaposlovati

prezaposlovati -ujem nedov. (ā ū) zaposlovati na drugem delovnem mestu, v drugem obratu, podjetju: *Velika podjetja so takrat prenehala poslovati, ljudje so se morali začeti prezaposlovati, vendar se niso imeli kje* **E** †prezaposliti

preživétveni -a -o prid. (ē) ki je v zvezi s preživetjem: *preživetveni nagon; preživetvena nuja; Beračenje je kljub vsemu vsakdanja preživetvena strategija nekaterih ljudi v družbenem sistemu, ki jim ne odpira veliko drugih možnosti* **E** (†)preživéti

prežurirati -am dov. (ī) pog. z žuriranjem prebiti, preživeti: *Prežuriral sem vso svojo mladost, dokler nisem prišel na fakulteto in začel novo življenje* **E** †žurirati

prfòksa -e ž, tløv. (ō) pog. učiteljica, profesorica: *srednješolska prfòksa; zatežena prfòksa; Prfòksa je snov dobro razložila* **E** (†)prfòks

pribit ^(SSKJ) -a -o prid. (ī) pog. ki je omamljen, pijan; zadet: *Če kadiš res dobro travo, si pribit gotovo še šest ur* **E** (†)pribiti

prideláva -e ž (ā) pridobitev pridelkov z gojenjem rastlin: *ekološka pridelava; pridelava krompirja; pridelava zelenjave; Na Kitajskem je vsak košček prsti obdelan in pridelava riža zahteva zelo veliko vode // pridobitev česa z gojenjem sploh: pridelava hrane; pridelava mleka; stroški pridelave; Ve se, da je tovrstna pridelava surovin izjemno dobičkonojna in da so dolgoročne posledice uživanja gensko spremenjene hrane popolna neznanka* **E** (†)pridelati

pridružítveni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s pridružitvijo: *pridružítveni sporazum; pridružítvena pogodba; Pridružítvena pogajanja potekajo s celotno EU in z vsemi državami, ki jo sestavljajo* **E** (†)pridružítev

prigrébsti se -grëbem se dov. (ē) ekspr. **1.** z velikim prizadevanjem doseči kaj: *Trenutno je njegova edina skrb, kako se prigrébsti do napredovanja* **2.** z intenzivno dejavnostjo, prizadevanjem priti do česa: *Zame so zdaleč najzabavnejši televizijski program prenosil sej iz državnega zbora, kadar se ljudje, ki so se prigrëbli v politiko, začno prerekati o raznih vrednotah* **E** †grëbsti se

prigrébsti si -grëbem si dov. (ē) ekspr. z intenzivno dejavnostjo, prizadevanjem priti do česa: *Prigrëbel si je položaj predsednika nadzornega sveta* **E** (†)grëbsti

prijádrati ^(SSKJ) -am dov. (ā) ekspr. z jadranjem dobiti, doseči: *Prijadral jim je prvo mesto* **E** (†)jádrati

prijáviti se ^(SSKJ) -im se dov. (ā ā) vnesti podatke, navadno uporabniško ime in geslo, s katerimi je mogoče dostopati do uporabniškega računa računalnika, spletne strani, sistema; logirati se: *prijáviti se v sistem; Prijávili se bodo lahko samo imetniki gesla* **E** (†)prijáviti

prijávljati se ^(SSKJ) -am se nedov. (ā) vnašati podatke, navadno uporabniško ime in geslo, s katerimi je mogoče dostopati do uporabniškega računa računalnika, spletne strani, sistema; logirati se: *prijávljati se na spletni naslov; prijávljati se z imenom in priimkom; Ne prijávljajte se več v svoj uporabniški račun!* **E** †prijáviti se

prijázen ^(SSKJ) -zna -o prid. (ā ā ā) **1.** ki čemu ne škoduje: *Propagira in spodbuja se energetsko varčna in ekološko prijázna tehnologija* **2.** ki deluje ugodno, nemoteče: *Odličen bazen, urejeno okolje, prijazen hotel in gostoljubnost so pripomogli k polnemu zadovoljstvu* **3.** ki je lahko obvladljiv: *prijazen sistem obveščanja; Temeljni namen vodnika po informacijskih virih je zagotoviti praktičen in uporabnikom prijazen pregled informacijskih virov o pravnem in gospodarskem sistemu* **E** = hrv., srb. *prijázan* < pslov. **prijaznъ* iz (†)prijáti

prikázni -a -o prid. (ā) ki je zvezi s prikazovanjem na zaslonu: *prikazna slika; prikazno okno; Njegov prikazni oglas se trenutno prikazuje v prikaznem omrežju Google* **E** (†)prikáz

priklic -a m (ī) **1.** doseganje, da se kaj pojavi, nastopi: *priklic informacij; tipke za priklic programa; Novi izdelki vključujejo napredne zmožnosti, kot na primer hitrejšo iskanje in priklic podatkov ter dostop do vseh vrst vsebin* **2.** psiht. povrnitev podatka, informacije iz spomina: *motnja priklica; S fotografijami ob aretaciji doživlja priklic v spomin* **E** (†)priklicati

priključnína -e ž (ī) **1.** plačilo za priključek: *priključnína brez prometnega davka; Cena telefonije se spreminja s priključnino* **2.** znesek, ki se plača za priključitev česa: *Ob začetku delovanja je signal pokrila komaj mesto z okolico, priključnína pa je bila približno 10 tisoč evrov* **E** (†)priključiti

prilagojevalnik -a m (ā) teh. priprava za prilagoditev dveh, za medsebojno delovanje sicer neprilagojenih priprav; adapter ^(SSKJ): *kabelski prilagojevalnik; podatkovni prilagojevalnik za mobilni telefon;*

Prenos podatkov in faks sporočil je možen z nakupom posebnega prilagojevalnika **E** (↑)prilagojeváti
prilóžnostnica -e ž (ô) jezikosl. beseda, prilóžnostno tvorjena za izrazitev navadno posebne, enkratne vsebine: *Prilóžnostnice imajo navadno majhno možnost, da postanejo del leksikalnega sistema* **E** (↑)prilóžnosten

primárijka -e ž, člov. (á) vodilna oddelčna zdravnica v bolnici: *Postala je primarijka onkološkega inštituta* **E** (↑)primáriji

prime time¹ -- -ma cit. [prájm tájm] m (â, â) čas največje gledanosti: *televizijski prime time; Izbirni postopek je mesece poznil prime time v medijih* **E** ← agl. *prime time* iz *prime* 'prvoten, prvorazreden, odličen' in *time* 'čas'

prime time² -- -- v prid. rabi: *prime time program; prime time oddaja; Zdi se mi nerazumljivo, zakaj se v prime time terminu brez pomislekov predvaja turbofolk*

prínt -a m (î) pog. **1.** s tiskalnikom natisnjeno besedilo, slika: *Oddajajo se avtorsko podpisani printi* **2.** na različne podlage natisnjena slika kot umetniško delo: *Na fotografiji je slika iz cikla 6 + 1, 2009, akril in print na platnu* **E** ← agl. *print* ← stfrc. *preinte* 'vtis, odtis' iz *preindre* 'pritisniti' < lat. *premere*

príntati -am nedov. (î) pog. tiskati rezultate, navadno računalniške obdelave: *Printala se je predloga za njegovo najnovejšo sliko // tiskati sploh: printati denar* **E** ← agl. *print* iz ↑*print*

príón -a [prijón] m (ô) nav. mn., med. beljakovinski povzročitelj spongiformne encefalopatije pri sesalcih: *okužiti se s prioni; Bolezenski prioni se združujejo v skupke in poškodujejo možgane* **E** ← agl. *prion* iz *pr(oteínaceous) i(nfectious particle)* 'beljakovinski kužni delec' iz (↑)pr(oteín) in (↑)i(nfektíven)

príónski -a -o [prijónski] prid. (ô) med. ki se nanaša na prione: *prionski test; prionske bolezni; Ugotovili so, da je gen, ki kodira prionski protein, prisoten v vseh do zdaj pregledanih organizmih – miših, hrčkih in številnih drugih sesalcih, vključno s človekom* **E** ↑príón

prípétek -tka m (ê) elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; priponka (2): *dobiti v pripetku; V pripetku boste našli odlomek, na katerega se sklicujem* **E** (↑)pripéti

pripónka^(SSKJ) -e ž (ô) **1.** majhen, ploščat predmet s podobo, simbolom ali napisom, ki se navadno pripne na obleko; značka^(SSKJ), bedž: *pripeti si priponko; Vsak študent, ki se je želel udeležiti demonstracij, je dobil priponko* **2.** elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; pripetek: *poslati*

priponko; odpreti priponko; Ni mogla sprejeti tako velike priponke po elektronski pošti **E** (↑)pripóna

prirólati -am dov. (ô) **1.** pripeljati se na rolerjih: *Mi kar gremo, ona naj pa prirola za nami* **2.** pog. priti, pojaviti se: *Bombni atentati so imeli namen, da se prirola obsedno stanje* **E** ↑rólati

prisílka -e ž (î) pravn. žarg. prisilna poravnava: *izpeljati prisilko; biti v prisilki; Prisilka je postala pravnomočna* **E** univerbizirano iz *prisilna poravnáva*

prisilni^(SSKJ) -a -o prid. (î)

prisilna poravnáva -e -e ž (î, â) zakonsko urejen dogovor med dolžnikom in upniki, ki predvideva sanacijo dolžnika in poplačilo dolgov in se lahko predlaga pred ali med stečajnim postopkom: *vesti prisilno poravnavo; postopek prisilne poravnave; upravitelj prisilne poravnave; Z uspešno prisilno poravnavo, s katero so upniki svoje terjatve spremenili v lastniške deleže, je bil končan prvi del sanacije*

prislúh^(SSKJ) -a m (û) nav. mn. skrivno poslušanje s prisluškovalnimi sredstvi; prisluškovanje^(SSKJ): *opravljati prisluhe; policijski prisluhi; Pogovor je bil ujet med prisluhom* **E** (↑)prislúhnniti

prístópnica^(SSKJ) -e ž (ô) država, ki pristopi k dogovoru, zlasti o vstopu v Evropsko unijo: *država pristopnica; Podjetniki iz novih pristopnic se bodo lahko povezovali s podjetniki starih članic* **E** (↑)prístópnik

prítěči^(SSKJ) -těčem dov. (ê) ekspir. s tekom dobiti, doseči: *Tekači so si pritekli uvrstitev med najboljših deseter* **E** (↑)těči

prítléhen^(SSKJ) -hna -o prid. (ê) ekspir. ki kaže, odraža nizko moralno stopnjo, duhovno ozkost, omejenost osebe ali njenega ravnanja, dejanja: *pritlehna manipulacija; pritlehno dejanje; pritlehno podtikanje; Uradni poročili obeh omenjenih organov sta potrdili, da gre zgolj za podtikanja in pritlehna namigovanja* **E** iz pri tléh

prítléhnost -i ž (ê) ekspir. lastnost, značilnost pritlehnega: *politična pritlehnost; Če se vnaprej odrekamo visokim ciljem, smo že vnaprej pristali na pritlehnost* **E** ↑prítléhen

privatizácijski -a -o in privatizácijski -a -o prid. (î; á)

privatizácijska vrzél -e -i [vørzeu] in privatizácijska -e ž (î, ê; á) v postopku lastninjenja nastali presežek vrednosti lastniških certifikatov glede na vrednost lastninjenega premoženja; certifikatska luknja: *zapolnitev privatizacijske vrzeli; Po mnenju analitikov sodijo med glavne probleme finančnega trga relativna zaprtost za tuje vlagatelje, veljavno obdavčenje kapitalskih dobičkov in nezapolnjena privatizacijska vrzél*

privatizátor -ja m, člov. (â) kdor privatizira; privatizer: *divji privatizator* kdor je v sorazmerno kratkem času s pidovsko-borznimi operacijami prišel do velikega premoženja; *Privatizatorji zdravstva trdijo, da bodo skrajšali čakalne dobe* **E** (↑)privatizirati

privatizêr -ja m, člov. (ê) kdor privatizira; privatizator: *Nekaj sto privilegiranih privatizerjev je sanjsko obogatelo* **E** (↑)privatizirati

privesláti ^(SSK) -ám dov. (â â) ekspr. z veslanjem dobiti, doseči: *Sloveniji je priveslal prvo zlato kolajno* **E** (↑)vesláti

privijáčiti -im dov. (â â) z vijakom, vijaki pritrditi: *privijáčiti vijake priviti; privijáčiti kovinsko ogrodje; Tablice so morali ali prikovičiti ali privijáčiti* **E** (↑)vijáčiti

privzét -a -o prid. (ê) ki je prednastavljen, ponujen kot prva izbira: *privzeti spletni brskalnik; Prikaz strani v zavilkih ni privzet, zato moramo po namestitvi in zagonu programa seči v nastavitve* **E** (↑)privzéti

prizemljèn -êna -o prid. (ê é ê) ekspr. ki je zelo stvaren v svojih pogledih in dejanjih; stvaren ^(SSK), ozemljen: *prizemljen človek; Seveda je dobro biti prizemljen, praktičen, znati poskrbeti zase, vendar moramo presegati zgolj funkcionalnost* **E** (↑)prizemljiti

prizemljévati -újem nedov. (á û) ekspr. **1.** delati, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; ozemljevati (1): *Svojo zgodbo prizemljuje z bogastvom zanimivih, bolj ali manj neznanih detajlov in življenjske empirije* **2.** povzročati, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; ozemljevati (2): *Zakon prizemljuje ljudi v realnost in jih ne pelje v fantazijo, zakon je torej preveč zahteven, realističen in ne dovolj romantičen* **E** (↑)prizemljívati

prizemljítev -tve ž (í) ekspr. **1.** delanje, povzročanje, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; ozemljítev (1): *prepričljiva prizemljítev poezije; Pri prizemljívi solidarnosti, polne zaposlenosti in sploh večje socialne pravičnosti se mora Evropa vprašati, do kam je sposobna in pripravljena iti* **2.** povzročanje, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; ozemljítev (2): *Za ekipo je po prvi zmagi hitro prišla tudi prizemljítev* **E** (↑)prizemljítiti

prizemljíti -ím dov. (í í) **1.** narediti, da zračno vozilo pristane ali da kaj ali kdo ostane na tleh: *Varnostni protiteroristični ukrepi so prizemljili na stotine letal* **2.** ekspr. narediti, da kaj postane stvarno, primerno, naravno; ozemljíti (1): *Velja prizemljíti nekatero že evforične kupne navade domačih odjemalcev* **3.** ekspr. povzročiti, da se kdo spet zaveda resničnosti, mogočega, dovoljenega; ozemljíti (2): *Konkurenca bi marsikoga prizemljila* **E** iz zemljíti iz (↑)zèmlja

proáktivèn -vna -o prid. (ô-î) ki deluje, ravna spodbudno in odgovorno glede na razpoložljive možnosti: *proaktivni tuji kapital; proaktivna metoda; proaktivno delovanje; Nove poslovne strategije ni mogoče izpeljati, če direktor ni proaktivèn* **E** ← agl. *proactive* iz (↑)pró... + (↑)aktivèn

proáktivno prisl. (ô-î): *proaktivno usmerjena dejavnost; Svet delavcev na področju varnosti in zdravja pri delu proaktivno deluje*

probiótični -a -o [probijotični] prid. (ô-ô) **1.** ki ugodno vpliva na zdravje človeka, živali: *probiotični mikroorganizmi; probiotična kultura; Za zdravo črevesno floro bi lahko po njihovih trditvah zaužili deset do petnajst oliv, obogatenih s probiotičnimi bakterijami* **2.** ki vsebuje žive mikroorganizme, ki ugodno vplivajo na zdravje človeka, živali: *probiotični jogurt; probiotični napitek; probiotično živilo; Pravi kefir je najstarejši probiotični mlečni izdelek* **E** ← agl. *probiotic*, nem. *probiotisch* iz ↑probiótič

probiótič -a [probijotik] m (ô-ô) pripravek, ki vsebuje žive mikroorganizme, ki ugodno vplivajo na zdravje človeka, živali: *učinek probiotikov; kapsule probiotika; Zaradi prebavnih motenj je moral uživati probiotike // živi mikroorganizmi v takem pripravku: Antibiotiki uničujejo probiotike* **E** ← nlat. *probioticum* iz (↑)pró... + (↑)(anti)biótič

problematizíránje -a s (í) delanje, povzročanje, da kaj postane problem: *javno problematiziranje; problematiziranje revolucije; Nekateri poskušajo s problematiziranjem manj pomembnih vprašanj, ki bi jih z nekaj dobre volje zlahka uskladili, preusmeriti zanimanje s temeljnih vsebinskih poudarkov* **E** (↑)problematizírati

procesíránje -a s (í) obdelovanje podatkov v procesorju: *digitalno procesiranje; vzporedno procesiranje; procesiranje podatkov; Opis možganov kot naprave za procesiranje informacij morda ustreza računalniškim zanesenjakom* **E** (↑)procesírati

procésorski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na procesor ali procesiranje: *procesorska tehnologija; procesorska zmogljivost; procesorsko vodilo* vodilo znotraj procesorja, po katerem se prenašajo podatki med posameznimi enotami; *Razširjenost širokopasovnih internetnih povezav in vse večja procesorska moč osebnih računalnikov nam prvič omogočata konkretni vpogled v prihodnost medčloveške komunikacije* **E** (↑)procésor

prodájati ^(SSK) -am nedov. (â)

prodájati mèglo -am -- nedov. (â, â) ekspr. nejasno, neutemeljeno, brez logičnih povezav razlagati kaj, zavajati koga: *Šarlatani so skušali na forumu prodajati mèglo*

prodajljiv -a -o prid. (ī í i) ki se da prodajati: *prodajljive delnice; prodajljivo blago; Znižanje bi v prvi vrsti okrepilo komercialno produkcijo, pomembno pa bi vplivalo tudi na manj prodajljive programe* **E** (†)prodájati

prodájni ^{SSKJ} -a -o prid. (â) **prodájna veríga** -e -e ž (â, í) pojav, ko vse enote v prodaji uporabljajo isto ime in sodelujejo v promociji, čeprav so lastniki in poslovodje enot samostojni: *Prodajna veriga deluje tako na področju trgovine na drobno kot tudi trgovine na debelo, s čimer uspešno strežemo potrebam celotnega domačega tržišča*

prodájni agènt -ega -ênta m, žlov. (â, è é) kdor ponuja tržno blago v imenu drugega, navadno večjega trgovca: *Prodajni agent ima nabit urnik in ga težko dobiš za sestanek*

prodájni tečaj -ega -a m (â, â) cena valute, po kateri jo je trg pripravljen kupiti: *Prodajni tečaj je seveda višji od nakupnega*

prodáti ^{SSKJ} -dám dov. (â) **prodáti mèglo** -dám -- dov. (â, â) ekspr. zavesti, prepričati koga v kaj z nejasno, neutemeljeno razlago brez logičnih povezav: *V predvolilnem času je oblast ljudstvu prodala meglo, ki ji lahko nasedejo le tisti, ki jim še danes ni jasno, v čem je razlika med certifikati in delnicami*

pródekánica -e ž, žlov. (ô-â) namestnica dekana; prodekanja, prodekanka: *Izvolili so jo za prodekanico* **E** (†)pródekàn

pródekánja -e ž, žlov. (ô-â) namestnica dekana; prodekanica, prodekanka: *Zbrane bo nagovorila prodekanja za dodiplomski študij* **E** (†)pródekàn

pródekánka -e ž, žlov. (ô-â) namestnica dekana; prodekanica, prodekanja: *Na medicinski fakulteti je bila dva mandata prodekanka* **E** (†)pródekàn

próevrópski -a -o prid. (ô-ô) ki je, se navdušuje za Evropsko unijo: *proevropska politika; proevropska usmeritev; proevropska vlada; Nasprotniki povezovanja ne nehajo napadati proevropskih strank na oblasti* **E** (†)pró... + (†)evrópski

prófi¹ -ja m, žlov. (ô) pog. kdor strokovno, dobro opravlja kako delo; profesionalc ^{SSKJ}: *pravi profi; Ko prideš na oder, se vidi, kakšen profi si* **E** ← nem. *Profi*, skrajšano iz *Professional* 'profesionalec' iz (†)profesionálen

prófi² -- v prid. rabi poklicni ^{SSKJ}, profesionalni ^{SSKJ}: *profi fuzbaler; Klasične fotoaparate uporabljajo samo največji ljubitelji ali pa kakšen profi fotograf*

profitabilen -lna -o prid. (ī) pog. ki prinaša dobiček, korist; dobičkonosen ^{SSKJ}: *profitabilna dejavnost; Povprečna ameriška korporacija je po nekatere*

rih izračunih dvakrat bolj profitabilna od evropske **E** ← agl. *profitable* ali ← nem. *profitabel* ← frc. *profitable* iz (†)profitáirati

programabilen -lna -o prid. (ī) ki se da programirati; programirljiv: *programabilni krmilniki; programabilna enota; programabilno vezje; Tipkovnica je programabilna* **E** ← agl. *programmable* iz (†)program

programérski -a -o prid. (ē) ki se nanaša na programerje ali programiranje: *programerska ekipa; programerska kariera; programersko podjetje; Programerska ogradja so ves bolj zmogljiva in vseobsegajoča in dejanski izziv je izbrati prave gradnike, jih med seboj povezati in ponuditi uporabniku skozi čim bolj učinkovit uporabniški vmesnik* **E** (†)programêr

programírati ^{SSKJ} -am nedov. in dov. (ī) ekspr. načrtno razvijati ali zavirati določene sposobnosti, lastnosti koga: *programirati svoje otroke; Družba, vera, družina, celo zgodovina nas programirajo – učijo nas, kaj je dobro, kaj slabo, kaj je sprejemljivo in kaj ni* **E** (†)programírati

programirljív -a -o prid. (ī í i) ki se da programirati; programabilen: *programirljiv računalnik; programirljive tipke; programirljivo vezje; Človekov um je programirljiv* **E** (†)programírati

programje -a s (â) zbirka računalniških programov, ki omogočajo delovanje računalnika; programska oprema ^{SSKJ}, softver ^{SSKJ}: *računalniško programje; škodljivo programje; industrija programja; Licenčne pogodbe za stotine izvodov programja naj bi bile tik pred podpisom* **E** (†)program

programski ^{SSKJ} -a -o prid. (â) **programska podpóra** -e -e ž (â, ô) **1.** omogočanje delovanja določenih opravil z ustreznimi računalniškimi programi: *ustrezna programska podpora; Vgradili so programsko podporo za hitro in učinkovito faksiranje* **2.** prodaja in vzdrževanje programske opreme: *Izvajajo rešitve na ključ, za katere nudijo strojno in sistemsko programsko podporo ter vzdrževanje*

programski jèzik -ega -íka m (â, é í) skupek skladenjskih in pomenoslovnih pravil, podatkovnih struktur in vmesnikov, ki programerju služijo kot orodje pri izdelavi računalniškega programa: *priljubljen programski jezik; znanje programskega jezika; Basic je bil splošno priznan kot najlažji programski jezik*

programski pás -ega -ú in -a m (â, â û; â) čas predvajanja televizijskih vsebin: *najbolj gledan programski pas; osrednji programski pasovi; Varuhinja je vodstvu televizije predlagala, da bi bilo v programski pas risank boljše umestiti otroško nanizanko*

programski vmesnik -ega -a m (â, ê) del programske opreme, ki omogoča povezavo funkcij različne strojne opreme in prenos podatkov med različnimi strojnimi platformami: *uporabniški programski vmesnik*; *Programski vmesnik je postal sestavni del programske opreme za brezpapirno poslovanje in računovodstvo*

programsko orodje -ega -a s (â, ô) program, ki izvaja določena opravila, povezana z delovanjem računalnika ali z drugim programom: *poznavanje programskih orodij*; *uporaba programskega orodja*; *V programsko opremo sodijo operacijski sistemi, omrežni operacijski sistemi, razvojna programska orodja in podatkovne baze*

progresivni ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

progressivno steklo -ega -a s (î, ê) fiz. steklo očal s postopno spreminjajočo se dioptrijo; večžariščno steklo: *Svetujem vam, da opravite vnovični pregled pri očesnem zdravniku in pri optiku izberete progresivna stekla, ki bodo omogočila, da bo vid z enimi očali dober tako na daleč kot na blizu*

projéktni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

projéktno financiranje -ega -a s (ê, î) financiranje kake dejavnosti, ki se zamejuje le na izvedbo njenih posameznih vsebinskih sklopov v terminsko določenem obdobju: *razvojno projektno financiranje*; *V projektnem financiranju se delež temeljnih raziskav zmanjšuje, saj ocenjujejo, da pretežni del raziskav poteka v okviru programskega financiranja*

prójugoslovánski -a -o prid. (ô-â) ki je, se navdušuje za Jugoslavijo: *projugoslovanski tabor*; *projugoslovanske sile*; *projugoslovanske stranke*; *Projugoslovanska koalicija utegne zaradi manjših nepravilnosti zahtevati ponovne volitve* **E** (†)pró... + (†)jugoslovánski

pro-life -- cit. [pró-lájf] v prid. (ô-â) ki nasprotuje splavu, evtanaziji, poskusom na človeških zarodkih: *pro-life aktivist*; *pro-life gibanje*; *Rimskokatoliška cerkev nasprotuje tako terapevtskemu kot re-produktivnemu kloniranju, kar utemeljuje kot pro-life odnos do življenja* **E** ← agl. *pro-life* iz (†)pró... + *life* 'življenje'

prométni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

prométni stóžec -ega -žca m (ê, ô) prometni znak v obliki stožca, ki označuje mesto izvajanja vzdrževalnih del na cesti: *gumijast prometni stožec*; *Zloščljivi prometni stožec z dvema lučkama omogoča največjo možno vidnost v vseh vremenskih razmerah*

prométni šók -ega -a m (ê, ô) zastoj prometa, ki navadno za dalj časa onemogoči normalni po-

tek in pretok vozil: *povzročiti prometni šok*; *Za preprečitev popolnega prometnega šoka ob prenatrpanosti cest in praznih avtobusih in vlakih, ki vozijo vse redkeje, je treba takoj nekaj ukreniti*

promilomát -a m (â) naprava za merjenje koncentracije alkohola v izdihanem zraku: *Med moškimi je bil rekorder tisti, ki mu je promilomat pokazal 3,79 promila alkohola v krvi, ženska rekorderka pa je nahala 2,22 promila* **E** (†)promíle + (†)(avto)mát

prómo -- v prid. rabi (ô) ki se nanaša na promocijo, širjenje poznavanja, ugleda koga, česa v javnosti; promocijski: *promo film*; *promo material*; *Na oglaševalskem festivalu se je najbolj povečalo število promo in radijskih oglasov* **E** ← agl. *promo* iz †promó(cija)

promócija ^{SSKJ} -e ž (ô) širjenje poznavanja, ugleda koga, česa v javnosti: *turistična promocija*; *Zastavo uporabljajo države pri svoji promociji* **E** ← nem. *Promotion* ← poznolat. *promotio* iz †promovírati

promócijski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na promocijo, širjenje poznavanja, ugleda koga, česa v javnosti; promo: *promocijski koncert*; *promocijski material*; *promocijske dejavnosti*; *Novo majhno firmico je čakala prava poslovna, promocijska in razvojna priložnost* **E** †promócija

promovírati ^{SSKJ} -am nedov. in dov. (î) širiti poznavanje, ugled koga, česa v javnosti: *promovirati slovenske izdelke na tujih trgih*; *Svoje projekte zna dobro promovirati in popularizirati* **E** ← nem. *promovieren* ← lat. *prōmōvĕre* 'napredovati'

prónátovski -a -o prid. (ô-â) ki je, se navdušuje za Nato: *pronatovska kampanja*; *pronatovska politika*; *Doslej nepredstavljivo ideološko zavezništvo se je izoblikovalo tudi na pronatovski strani* **E** (†)pró... + †nátovski

prórežímski -a -o prid. (ô-î) ki je, se navdušuje za določen režim: *prorežimski časopis*; *prorežimske demonstracije*; *prorežimska novinarka*; *Prorežimski mediji vztrajno navajajo, da naročnika umora ni mogoče aretirati* **E** (†)pró... + (†)režímski

prosójnica -e ž (ô) **1.** prosojna folija, ki se uporablja za prikazovanje besedila, slike z grafoskopom: *pripravljati prosojnice*; *Stran slovarja je fotokopirala na prosojnico* **2.** vsaka od strani računalniške predstavitve, namenjene projekciji: *elektronske prosojnice*; *program za izdelavo prosojnic*; *Zmagovalna ekipa dijakov je svoj prispevek za tekmovalne pripravila v obliki CD-roma z 29 prosojnicami* **E** (†)prosójen

prósti ^{SSKJ} -a -o prid. (ô) ki ga lahko vsakdo brezplačno uporablja, spreminja in dopolnjuje: *prosta enciklopedija*; *Izraz prosto programje pomeni, da*

lahko program presnemavate, ga delite s prijatelji in ga spreminjate **E** = steslov. *prostb* 'preprost, enostaven, kmečki', hrv., srb. *pròst*, rus. *prostój* 'preprost, enostaven', češ. *prostý* < pslov. **prostb* 'prost, svoboden, nesestavljen' < ide. **prosth₂o-* iz (†)pro... + (†)státi¹

prósti dostòp -ega -ópa m (ó, ò ó) odprti, brezplačni dostop do določenih elektronskih virov, gradiv: *Praksa prostega dostopa se v svetu udejanja šele zadnji desetletji z dostopnostjo znanstvenih vsebin na spletu*

prósto plézanje -ega -a s (ó, é) plezanje, pri katerem se tehnični pripomočki uporabljajo samo za varovanje: *prósto plézanje po skalah ali umetni steni; tečaj prostega plézanja; Prósto plézanje v bistvu pomeni, da napreduješ po steni tako, da uporabljaš samo svoje telo*

prostitút -a m, člov. (û) moški, ki se (poklicno) ukvarja s prostitucijo: *moški prostituti; Prostitutke in prostituti so med svojim delom izpostavljeni številnim spolno prenosljivim boleznim* **E** (†)prostitútka

prostocarínski -a -o prid. (î) **1.** ki se nanaša na trgovanje z blagom, za katero ni treba plačati carine: *razvoj prostocarinske dejavnosti; prostocarinska prodaja; Odbor je izrazil podporo sklenitvi prostocarinskega sporazuma* **2.** ki se nanaša na prostor, kjer se trguje z blagom, za katero ni treba plačati carine: *prostocarinska prodajalna; prostocarinsko območje; Vlada je s posebnim odlokom prepovedala prodajo in točnje alkohola; izvzeti so le lokali v prostocarinski coni mednarodnega letališča* **E** iz *pròst carine*

prostočasni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s časom, s katerim človek po opravljenem poklicnem delu lahko sam razpolaga: *prostočasne dejavnosti; Jahanli centri, igrišča za golf in prostočasni športni objekti v urbanih središčih privlačijo tudi zasebne vlagatelje* **E** iz *prósti čas*

prostočasnik -a m (â) **1.** revija za ustvarjalno preživljanje prostega časa: *Predčerašnjim je izšel spomladanski prostočasnik* **2.** člov. kdor organizirano in ustvarjalno preživlja prosti čas: *Dispanzer za psihohigieno načrtuje tudi vodeno skupino prostočasnikov* **E** (†)prostočasni

prostoróčni ^{SSKJ} -a -o prid. (ò) (ò)

prostoróčno telefoniranje -ega -a s (ò, î) telefoniranje z vgrajeno prostoročno napravo, navadno v motornih vozilih: *sistem prostoročnega telefoniranja; naprava za prostoročno telefoniranje; V avtu je najbolje imeti vdelano prostoročno telefoniranje z zunanjo anteno*

prostórkoinformácijski -a -o prid. (ò-î) ki se nanaša na informacije o prostoru: *Mestna občina je v*

zadnjih letih pospešeno razvijala občinski prostórkoinformácijski sistem **E** iz *prostórska informácijska*

prostostojéči -a -e prid. (é) ki stoji samostojno, ima lastno podlago, oporo: *prostostojéči hladilnik; prostostojéči kip; V podjetju so zasnovali novo linijo prostostojéčih gospodinjstkih aparatov* **E** iz *prósto státi*

prostotrgovínski -a -o prid. (î) ki se nanaša na trgovino brez trgovinskih omejitev; prostotržni: *prostotrgovinsko območje; prostotrgovinska združenja; Številne ugodne možnosti za medsebojno trgovino, ki jih je zagotovil prostotrgovinski sporazum, so še neizrabljene* **E** iz *prósta trgovína*

prostotřžni -a -o prid. (ř) ki je v zvezi s trgom brez trgovinskih omejitev; prostotrgovinski: *prostotržni sporazum; regionalna prostotržna območja; Demokratične institucije same po sebi še niso dovolj za demokratično družbo, tako kot prostotržne institucije niso garant za razcvet sodobnega trga* **E** iz *prósti trg*

prostovoljiti -im nedov. (ò ó) biti prostovoljec, opravljati prostovoljsko delo: *prostovoljiti kot zdravnik; Dve leti je prostovoljila na šoli v neki afriški vasi* **E** iz *prósta vólja*

protialergíjski -a -o prid. (ò-î) **1.** ki ne povzroča alergijske reakcije; antialergijski (1): *protialergijska posteljina; Astmatikom in vsem, ki imajo težave z alergijami, priporočajo svoje protialergijske vzglavnike, polnjene z volno, puhom ali perjem* **2.** ki deluje proti alergiji; antialergijski (2): *protialergijsko mazilo; Če ste alergični na pike žuželk, nikakor ne pozabite na protialergijska zdravila* **E** iz *próti alergiji*

protiamerikanízem -zma m (ò-î) nenaklonjenost, odpor do politike Združenih držav Amerike; anti-amerikanizem: *glasniki novega protiamerikanizma; Ta epizoda je zelo okrepila protiamerikanizem v Evropi* **E** (†)proti... + (†)amerikanízem

protiamériški ^{SSKJ} -a -o prid. (ò-é) ki je proti politiki Združenih držav Amerike; antiameriški: *protiameriške demonstracije; protiameriška čustva; Populični protestniki bodo v sredo zanesljivo vzklikali protiameriška gesla* **E** iz *próti Amériki*

prótibaktérijski -a -o prid. (ò-é) ki deluje proti bakterijam; antibakterijski: *protibakterijski učinek; protibakterijske snovi; protibakterijska zdravila; Dokazano je protibakterijsko delovanje antioksidantov* **E** iz *próti baktérijam*

prótibaktérijsko prisl. (ò-é): *Izvlčki delujejo protibakterijsko in protivnetno*

prótibolečinski -a -o prid. (ò-î) ki deluje proti bolečini: *protibolečinska injekcija; protibolečinske tablete; protibolečinska terapija; Zdravnik pregleda vse izvide pregledov pri drugih specialistih, ki*

jih je bolnik obiskal, preden so ga napotili k zdravniku v protibolečinski ambulanti **E** iz *proti bolečini*

proticelulitni -a -o prid. (ô-î) ki deluje proti celulitni; anticelulitni: *proticelulitni pripravki; proticelulitna krema; proticelulitna terapija; Na stegnih in trebuhu se že kaže proticelulitno delovanje* **E** iz *proti celulitu*

proticigarétni -a -o prid. (ô-ê) ki omejuje kajenje tobaka; protikadilski, protitobačni: *proticigaretni obliži; Od proticigaretnega zakona naprej skoraj ni lokala brez teras z odevjami in grelci za kadilce* **E** iz *proti cigaretam*

protídámping -a in protidumping -a cit. [prótídám-ping-] m (ô-â) ukrepi proti dumpingu: *sporazum o protidumpingu; Preprečevati je treba izrabljanje moči in sprenevedanje posameznih članic pri upoštevanju pravil, zlasti ko gre za protidamping* **E** (†) proti... + (†)dumping

protídámpinški -a -o in protidampinški -a -o cit. [prótídámpinški] prid. (ô-â) ki je, se uporablja proti dumpingu: *protidampinški postopki; protidampinški ukrepi; protidampinška carina; Protidampinška zakonodaja še vedno ni dodelana in v celoti sprejeta* **E** †protídámping

protidepresívni -a -o prid. (ô-î) ki deluje proti depresiji; antidepresivni: *protidepresivni učinek; protidepresivna vadba; protidepresivno sredstvo; Odobrena je prva protidepresivna pilula za odvajanje od nikotina* **E** iz *proti depresiji*

protídímní -a -o prid. (ô-î) ki varuje pred dimom: *protidimni alarm; protidimna stena; protidimna zaščita; Tovrstna vrata iz jekla imajo ognjevarne in protidimne elemente z zasteklitvijo po celi površini* **E** iz *proti dimu*

protidumping †protídámping

protidumpinški †protídámpinški

protíglobalíst -a m, člov. (ô-î) kdor je proti globalizmu; antiglobalist: *podpirati protíglobaliste; demonstracije protíglobalistov; Svetovna revščina, zavračanje dialoga, oboroževalna tekma, ekonomsko izkoriščanje in napuh najbogatejših – vse to so globalni problemi, na katere opozarjajo tudi protíglobalisti* **E** (†)proti... + †globalíst

protíglobalístiční -a -o prid. (ô-î) ki je proti globalizmu; antiglobalistični: *protíglobalistični protestniki; protíglobalistične demonstracije; protíglobalistično gibanje; Naša najbolj dejavna protíglobalistična organizacija v Ljubljani je protestirala proti odnosu slovenske vlade do Neslovencev* **E** †protíglobalíst

protíglobalizácija -e ž (ô-â) miselnost, ki je proti globalizaciji; antiglobalizacija: *Protíglobalizacija po-*

staja nova globalizacija na evropski način, globalizacija pa ostaja ameriška **E** (†)proti... + †globalizácija

protíglobalizácijski -a -o in protíglobalizácijski -a -o prid. (ô-î; ô-â) ki je proti globalizaciji; antiglobalizacijski: *protíglobalizacijske demonstracije; protíglobalizacijsko gibanje; Vrhunski politiki obeh držav so podprli mirne protíglobalizacijske proteste in opozorili, da jim je treba prisluhniti* **E** †protíglobalizácija

protíglobalízem -zma m (ô-î) gibanje proti globalizmu; antiglobalizem: *svetovni protíglobalízem; V Aziji niha razpoloženje od protíglobalizma do občutka, da je globalizacija edina pot iz revščine* **E** (†)proti... + †globalízem

protíinformácija -e ž (ô-â) z informacijo izzvana nasprotna informacija: *dati protíinformacijo; Nekdo, ki ima veliko denarja ali oblast, si lahko privoščiči močno ekipo, ki na vsako informacijo, ki mu ne bo ustrezala, da protíinformacijo* **E** (†)proti... + (†)informácija

protíislamski -a -o prid. (ô-î) ki je proti islamu: *protíislamska propaganda; protíislamsko razpoloženje; Izrazil je zaskrbljenost, da se bodo protíislamski napadi sprevrgli tudi v antisemitsko delovanje* **E** iz *proti islamu*

protíizjáva -e ž (ô-â) z izjavo izzvana nasprotna izjava: *Nobene zamere več ni mogoče pozabiti, nobena izjava ne more ostati brez protíizjave, nobena poteza brez komentarja* **E** (†)proti... + (†)izjava

protíjunák -a m, člov. (ô-â) **1.** negativna ali nedejavna glavna literarna oseba v nasprotju z aktivno delujočim junakom; antijunak (1): *glavni protíjunak; Ne pretirano pogumen in najraje zadet je Glista izrisan protíjunak* **2.** oseba kot nosilec junaku nasprotna, negativne lastnosti; antijunak (2): *Po navadi je junak v filmu tisti, s katerim se identificiramo, protíjunak pa po navadi uteleša zlo* **E** (†)proti... + (†)junák

protíkadilski -a -o [protíkadijski] prid. (ô-î) ki omejuje kajenje tobaka; proticigaretni, protitobačni: *protíkadilski ukrepi; protíkadilski zakon; protíkadilska kampanja; Modni so protíkadilski obliži* **E** iz *proti kadilcem*

protíkomuníst -a m, člov. (ô-î) kdor je proti komunizmu; antikomunist: *Najprej je bil goreč privrženec ruske revolucije, po obisku v ZSSR pa je postal zagrizen protíkomuníst* **E** (†)proti... + (†)komuníst

protíkorupcijski -a -o in protíkorupcijski -a -o prid. (ô-î; ô-ú) ki je proti korupciji; antikorupcijski: *protíkorupcijski ukrepi; protíkorupcijska preiskava; protíkorupcijsko delovanje; Razpuščena je bila protíkorupcijska komisija* **E** iz *proti korupciji*

protikultura^{SSKJ} -e ž (ô-û) kultura, nasprotna prevladujoči kulturi v določeni družbi; antikultura: *pripadniki protikulture; Obstajajo znamenja, da vsaka konformistična družba iz lastnih protislovij poraja nekonformistično protikulturo* **E** (†)proti... + (†)kultura

protimáfijjski -a -o prid. (ô-á) ki je proti mafiji: *protimáfijjska komisija; protimáfijjska zakonodaja; protimáfijjsko tožilstvo; Znana je kot velika protimáfijjska aktivistka* **E** iz *proti máfiji*

protimanjšinski -a -o prid. (ô-î) ki je usmerjen, deluje proti manjšini: *protimanjšinska politika; Nacisti so v svoj aparat takoj vključili nemške protimanjšinske organizacije in se začeli pripravljati na uničenje slovenskega življa s hitrim ponemčenjem ali izgonom* **E** iz *proti manjšini*

protimonopólni -a -o prid. (ô-ô) ki je proti monopolom: *protimonopolna politika; protimonopolna tožba; protimonopolna zakonodaja; Sodnik je razsodil, da je družba kršila protimonopolne zakone, z nezakonitimi tržnimi strategijami onemogočala konkurenco in s tem škodila uporabnikom njenih programov* **E** iz *proti monopólu*

protínátovec -vca m, člov. (ô-â) kdor je proti Natu; antinatovec: *prepričan protinatovec; Vsi protinatovci ZDA na veliko kritizirajo kot nekakšnega hegemonu, ker so najmočnejši član v Natu* **E** (†)proti... + †nátovec

protínátovski -a -o prid. (ô-â) ki je proti Natu; antinatovski: *protinatovski aktivist; protinatovska kampanja; protinatovsko razpoloženje; Država vzdržuje protinatovsko držo* **E** iz *proti Natu*

protipirátski -a -o prid. (ô-â) ki je proti piratom ali piratstvu; antipiratski: *protipiratski program; protipiratski zakon; protipiratska organizacija; protipiratska zaščita; Protipiratske zmožnosti naj bi uporabnikom preprečevale, da s pekači CD izdelujejo kopije posnetih plošč* **E** iz *proti pirátom*

protiponúdba -e ž (ô-û) ponudba, ki se bistveno razlikuje od pričakovane glede na povabilo: *prilagoditi protiponudbo; Povabilo, da naj na parceli osnovne šole ustanovim kamp, sem odklonil, a sem nazaj poslal protiponudbo* **E** (†)proti... + (†)ponúdba

protipotrésni^{SSKJ} -a -o prid. (ô-ê)

protipotrésni zidak -ega -a m (ô-ê, á) zidak, navadno vogelni, skozi katerega se napelje armaturno železo; potresnik, protipotresnik: *Patient za protipotresni zidak je baje ukraden*

protipotrésnik -a m (ô-ê) gradb. zidak, navadno vogelni, skozi katerega se napelje armaturno železo; potresnik, protipotresni zidak: *betonski protipotresnik* **E** †protipotrésni

protirákav -a -o prid. (ô-á) ki deluje proti raku; antikancerogen: *protirákave lastnosti; protirákave snovi; protirákavo zdravilo; Vedno znova je potrjeno protirákavo delovanje česna in kivija* **E** iz *proti ráku*

protistáviti -im dov. (á â) postaviti kaj ob kaj različnega zaradi nasprotja, primerjave: *Pesnik je nekaj statičnega, nepremičnega, ravnega, ploskega, mrtvega protistavil dinamiki, vzpenjanju, višini, živosti* **E** (†)stáviti

protistávljanje -a s (á) postavljanje česa ob kaj različnega zaradi nasprotja, primerjave; protistava^{SSKJ}: *protistavljanje narave in družbe; Tročlenska zgradba razpade na dvočlensko z nesomernim protistavljanjem* **E** †protistávljati

protistávljati -am nedov. (á) postavljati kaj ob kaj različnega zaradi nasprotja, primerjave: *Avtor svetu odraslih, oblasti, častihlepnosti in maščevalnosti protistavlja nepokvarjeno otroštvo* **E** †protistáviti

protistrésni -a -o prid. (ô-ê) ki deluje proti stresu; antistresni: *protistresni program; protistresna terapija; Ureditev vsakodnevnega življenja pomeni, da si morajo člani skupine urediti vsakodnevni urnik tako, da je v njem čas za redno izvajanje protistresnih tehnik* **E** iz *proti strésu*

protitajkúnski -a -o prid. (ô-û) ki je proti tajkunom: *protitajkúnski ukrepi; protitajkúnska kampanja; protitajkúnska zakonodaja; Protitajkúnska revolucija predsednika vlade je imela namen dokazati, da medije obvladuje sumljivi kapital, in ne vlada* **E** iz *proti tajkúnom*

protiterorístični -a -o prid. (ô-î) ki je v zvezi s protiterorizmom; antiteroristični: *protiteroristični ukrepi; protiteroristični zakon; protiteroristična kampanja; To ni nikakršna protiteroristična operacija, ampak divje maščevanje nad nedolžnim prebivalstvom* **E** iz *proti teroristom*

protiterorízem -zma m (ô-î) dejavnost, ki omejuje terorizem; antiterorizem: *ameriški protiterorizem; sporazum o protiterorizmu; Samih terorističnih dejanj sicer ni toliko, veliko več pa je pisanja, ukrepov v imenu protiterorizma* **E** (†)proti... + (†)terorízem

protitobáčni -a -o prid. (ô-â) ki omejuje kajenje tobaka; proticigaretni, protikadilski: *protitobačni ukrepi; protitobačna zakonodaja; Posebna protitobačna policija ima pravico, da nenapovedano vdira v restavracije, pisarne in vsa druga javna mesta in ugotavlja, ali so v zraku sledi dima* **E** iz *proti tobáku*

protitobáčni zákon -ega -óna in -a m (ô-â, á ô; á) uradna prepoved kajenja na javnih mestih: *V 500 manjših lokalih po Sloveniji so opozorili na posledice novega protitobačnega zakona, ki pre-*

poveduje kajenje v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih

protítóčni -a -o prid. (ô-ô) ki se uporablja proti točci: *protítóčna obramba; protítóčna raketa; Lanska neurja so protítóčne mreže zdržale, in če so zdržale lani, bodo tudi še naslednjih 20 let E iz próti tóci*

protítúrnorni -a -o prid. (ô-û) ki deluje proti tumorjem; protitumorski: *protitumorno delovanje; protitumorno zdravilo; V določenih živilih je dokazano precej protitumorbnih snovi E iz próti túrnorjem*

protítúrnorski -a -o prid. (ô-û) ki deluje proti tumorjem; protitumorni: *protitumorski učinek; protitumorsko zdravilo; Zelenemu čaju pripisujejo protitumorsko učinkovitost E iz próti túrnorjem*

protívirusni -a -o prid. (ô-î) **1.** ki deluje proti virusom; antivirusni (1): *protivirusni učinek; protivirusno zdravilo; Protivirusni ukrepi so posebno v zimskem času redni in zaželeni* **2.** ki varuje pred računalniškimi virusi; antivirusni (2): *protivirusni program; protivirusna oprema; protivirusna zaščita; Nekatera podjetja ponujajo protivirusne rešitve, ki lahko skoraj v celoti zaustavijo dotok tovrstne pošte v elektronski nabiralnik, a stoodstotne zaščite vendarle ne zagotavljajo E iz próti vírusom*

protívirusno prisl. (ô-î): *Pravilna prehrana deluje protivirusno*

protívirusnik -a m (ô-î) protivirusni program; antivirusnik: *namestiti protivirusnik; spletni protivirusnik; Kadar protivirusnik odkrije škodljivca, imamo običajno na voljo več možnosti, kaj storiti z virusom E ↑protívirusni*

protívlómní -a -o prid. (ô-ô) ki varuje pred vlomom: *protívlómní alarm; protívlómní sistem; protívlómná ključavnica; protívlómná vrata; Kdor hoče mirno spati, naj poskrbi za kovinske rešetke na oknih, dobi pa se tudi posebna protívlómná folija, ki zaščiti steklo tudi pred najmočnejšimi udarci E iz próti vlómu*

protívnetní -a -o prid. (ô-ê) ki deluje proti vnetju: *protívnetní učinek; protívnetná snov; protívnetná zdravila; Uporaba pripravkov iz šentjanževke je pri poškodbah in obolenjih kože še zlasti priporočljiva zaradi protívnetnega delovanja E iz próti vnetju*

protízahódní -a -o prid. (ô-ô) ki je proti zahodnjakom ali Zahodu: *protízahódnó razpóloženje; Da bi preprečili preusmeritev ljudske jeze k domačemu režimu, so v državi dolga leta dovoljevali krepitev protiameriških in protízahódnih čustev med ljudstvom E iz próti Zahódu*

próvládní -a -o prid. (ô-â) ki je, se navdušuje za obstoječo vlado: *próvládní časopis; próvládná milica; próvládná stranka; V spodnjem domu poslanci za-*

radi večine, ki jo ima provladna koalicija, nezaupnice niso izglasovali E (↑)pró... + (↑)vláden

prstomèt -éta m (ê ê) balinanju podobna družabna igra, pri kateri se namesto krogel uporabljajo plastični okrogli ploščki: *Prstomet je športno naravnana igra, v kateri potekajo razna tekmovanja po različnih točkovalnih sistemih E (↑)prst + (↑)(nogo)mèt*

prstométní -a -o prid. (ê) ki je v zvezi s prstometom: *Pravila so podrobneje opisana na uradni prstometni spletni strani E (↑)prstomèt*

psévdoznánost -i ž (ê-â) lažna, navidezna znanost: *Skrivne znanosti so bolj psevdoznanosti, npr. magija, trans, vudu idr. E (↑)psévdo... + (↑)znánost*

psihoaktívni -a -o prid. (î-î) farm. ki z delovanjem na centralni živčni sistem vpliva na duševno stanje; psihotropni: *psihoaktivne snovi; psihoaktivne substance; psihoaktivno zdravilo; Tudi alkohol je psihoaktivna droga E ← agl. psychoactive, nem. psychoaktiv iz (↑)psiho... + (↑)aktíven*

psihofármak -a m (î-â) farm. zdravilo s psihoaktivnim učinkom: *predpisati psihofarmak; zdraviti s psihofarmaki; Učinkovitost in varnost psihofarmakov se potrjujeta na podlagi raziskav, ki so v prvi vrsti financirane s strani gigantskih farmacevtskih podjetij E ← nlat. psychopharmacum iz (↑)psiho... + gr. fármakon 'zdravilo'*

psihoonkologíja -e ž (î-î) psihologija, ki se ukvarja z obolenimi za rakom: *oddelek za psihoonkologijo; Psihoonkologija se ukvarja predvsem s psihološkimi dejavniki: proučuje njihov vpliv na nastanek, razvoj in potek bolezni in razvija psihoterapevtske tehnike za pomoč bolnikom E ← agl. psycho-oncology, nem. Psychoonkologie iz (↑)psiho... + (↑)onkologíja*

psihoterór -ja m (î-ô) duševno nasilje, duševno trpinčenje: *psihoteror na delovnem mestu mobing; Vse skozi se nad nami izvaja psihoteror in se nas in naše družine želi psihično in fizično zlomiti E ← nem. Psychoterror iz (↑)psiho... + (↑)terór*

psihotrópni -a -o prid. (ô) farm. ki z delovanjem na centralni živčni sistem vpliva na duševno stanje; psihoaktivni: *psihotropne snovi; psihotropne substance; psihotropno zdravilo; Volčja češnja ima močnejše psihotropne učinke kot marihuana E ← nem. psychotrop, agl. psychotropic iz (↑)psiho... + tvor. od gr. tropê 'vrtenje, obrat'*

psoslóvec -vca m, člov. (ô) strokovnjak za psoslovje; kinolog^{SSQ}: *društvo psoslovcev; Opravljanje potrebe v hiši oziroma sobna nečistoča, kot to obliko neželenega pasjega vedenja imenujemo psoslovci, je težava, ki lahko povzroča kar hude preglavice E (↑)pès + tvor. od steslov. slovo 'beseda'*

psoslůvka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za psoslovje; kinologinja: *Kot izkušena psoslovka je iskala srednje velikega psa, primernega za agility in hkrati za družinsko življenje* **E** †psoslůvec

ptičji ^(SSK) -a -e prid. (î)

ptičja gripa -e -e ž (î, î) zelo nalezljiva, hitro razvijajoča se virusna bolezen, ki se s ptic prenaša tudi na druge živali in človeka, pogosto s smrtnim izidom; aviarna influenza, piščančja gripa: *okužiti se s ptičjo gripo; zboleti za ptičjo gripo; pandemija ptičje gripe; virus ptičje gripe; Zaradi izbruha ptičje gripe na piščančjih farmah je umrlo več ljudi*

punker †pánker

punkerica †pánkerica

punkerski †pánkerski

púzle †puzzle²

púzli †puzzli

puzzle¹ -a cit. [pázəl] m (â) **1.** sestavljanica iz ploščic nepravilnih oblik z narisanim delom slike, ki nastane na koncu sestavljanja; puzzle² (1), puzzli (1): *Puzzle se počasi sestavlja iz drobnih koščkov, a v neki točki se oblikuje celovita podoba, ki več ne razpade, tudi ko odzameš nekaj delčkov* **2.** kar je sestavljeno iz več elementov, delov; puzzle² (2), puzzli (2): *To je bil svojevrsten glasbeni puzzle, v*

katerem se vsak delec prileže k drugemu, enako pomembnemu, da celota deluje brezhibno **E** ← agl. puzzle, prvotno 'uganka, težek problem'

puzzle² -el cit. [pázle] in púzle -el ž mn. (â; û) **1.** sestavljanica iz ploščic nepravilnih oblik z narisanim delom slike, ki nastane na koncu sestavljanja; puzzle¹ (1), puzzli (1): *Kratkočasi se z zlaganjem puzzle | Ko dobi za rojstni dan puzzle, ugotovi, kako zelo je talentirana za njihovo sestavljanje* **2.** kar je sestavljeno iz več elementov, delov; puzzle¹ (2), puzzli (2): *Zaradi svoje prihodnosti sem se moral kot del puzzle vklopiti v celotno dogajanje | Dokler gre le za majhne rane, ni težav, težje je, če se zgodi kaj hujšega, saj ljudje nismo puzzle, da bi nas lahko sestavil skupaj* **E** †puzzle¹

puzzli -ov cit. [pázli] in púzli -ov m mn. (â; û) **1.** sestavljanica iz ploščic nepravilnih oblik z narisanim delom slike, ki nastane na koncu sestavljanja; puzzle¹ (1), puzzle² (1): *Reševanje puzzlov in križank je čisto posebna sposobnost, ki se pod pritiskom verjetno zmanjša | Zemljiska skorja s svojimi večjimi in manjšimi ploščami je kakor zajetna pest po podu raztresenih puzzlov, s katerimi se igrajo otroci* **2.** kar je sestavljeno iz več elementov, delov; puzzle¹ (2), puzzle² (2): *Pod površino so nastajala nova politična gibanja, neke vrste puzzli, ki so pozneje sestavili novo politično podobo države | Osveževanje slike je kritičnega pomena za vse igričarje, ki jim zatikanje slike in razni kockasti puzzli pijejo živce in sivijo lase* **E** †puzzle¹

Q

qi gong¹ -- -a cit. [čí gōng-] m (î, ô) vrsta meditativnega usklajenega gibanja: *inštruktor qi gonga; Ena izmed temeljnih nalog qi gonga je pomagati organizmu do uravnoveženega delovanja, ki omogoča zdrav pretok energije* **E** ← agl. qigong, nem. Qigong ← kit. qigong, dobesedno 'obvladovanje umetnosti nadzora nad življenjsko energijo', iz †chi in gong 'dosežek, obvladovanje'

qi gong² -- -- v prid. rabi: *qi gong metoda in metoda qi gong; Qi gong vaje so sestavljene iz dihanja v povezavi z določenimi gibi, kar naj bi organizem privedlo do stanja globoke sproščenosti*

queer -- cit. [kvír] v prid. rabi (î) ki je v zvezi s homose-

ksualci, biseksualci, transseksualci in transspolnimi osebami; queerovski: *queer festival; queer film; queer gibanje; Queer teorija odklanja uveljavljena, umetna sociološka kategoriziranja ljudi na podlagi spola in spolnih praks, ki nas tlačijo v posebne predalčke in od nas zahtevajo, da se odločimo, kaj in kdo smo* **E** ← agl. queer, prvotno 'čuden, nenavaden, čudaški'

queerovski -a -o cit. [kvírouski] prid. (î) ki je v zvezi s homoseksualci, biseksualci, transseksualci in transspolnimi osebami; queer: *queerovski film; queerovska teorija; Na mednarodni dan žensk se bo v Ljubljani začel 12. mednarodni feministični in queerovski festival* **E** †queer

R

računalnica -e ž (â) učilnica, prostor, opremljen z računalniki: *Naslednja velika pridobitev je multimedijski prostor, v katerem bosta združeni knjižnica in računalnica* **E** univerbizirano iz računalniška učilnica

računalničar -ja m, člov. (â) strokovnjak za računalništvo; računalnikar^{SSKJ}: *uspešni računalničar; Petdeset zgodovinarjev in računalničarjev je dokument na spletni strani pripravljalo in oblikovalo leto dni* **E** (†)računalnik

računalničarka -e ž, člov. (â) strokovnjakinja za računalništvo: *V poslopyj smo same ženske, od računalničarke do električarke* **E** (†)računalničar

računalniški^{SSKJ} -a -o prid. (â)

računalniška igrica -e -e ž (â, î) igra, pri kateri igralec navadno z igralno palico, s pritiskanjem na tipke tipkovnice upravlja s podobami na zaslonu, ki jih ustvarja računalniški program; videoigra, videoigrica: *igrati računalniške igrice; Če šolar med počitnicami postane žrtev zasvojenosti z računalniškimi igrkami, bo imel ob začetku novega šolskega leta resne težave*

računalniška mreža -e -e ž (â, ê) povezava vzliščnih in osebnih računalnikov: *lokalna računalniška mreža; svetovna računalniška mreža; Preko računalniških mrež lahko današnji koncerni, ki bi bili prej nevdoljivi, usklajujejo delo več sto tisoč sodelavcev*

računalniška pismenost -e -i ž (â, î) obvladanje temeljnih znanj in veščin za učinkovito uporabo računalnika ter poznavanje nanj navezujočih se možnosti in veščin za uporabo interneta ter komunikacije prek elektronskih medijev: *Danes se je prag računalniške pismenosti rahlo dvignil*

računalniška simulacija -e -e ž (â, â) virtualna, računalniška predstavitev predvidene, potencialne situacije, dogodka, abstraktnega modela, pripravljena zlasti v eksperimentalne, raziskovalne namene: *Kljub najsodobnejšim računalniškim simulacijam ostajajo podnebni pojavi včasih uganka*

računalniška tomografija -e -e ž (â, î) rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; CT¹ (1): *preiskava z raču-*

nalniško tomografijo; Znanstveniki upajo, da bi lahko zdravniki že v dveh letih z računalniško tomografijo dobivali natančne podatke o kakovosti pacientovih kosti

računalniška umetnost -e -i ž (â, ê) umetnost, ki izrablja možnosti, ki jih daje računalnik: *mednarodni festival računalniške umetnosti; Umetnik slovenskega rodu je eden svetovnih pionirjev računalniške umetnosti, razpoznaven pa je predvsem po uporabi računalnika kot sredstva za umetniško izražanje*

računalniški tomograf -ega -a m (â, â) naprava za rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; CT¹ (2): *Bolnišnica je dobila najsodobnejši računalniški tomograf, ki prikaže tridimenzionalno sliko pljuč in daje več informacij*

računalniški tomogram -ega -a m (â, â) rentgenska slika organov v različnih presekih, sestavljena s pomočjo računalnika; CT¹ (3): *Sumila sem na metastazo, kar pa smo z računalniškim tomogramom ovrgli*

računalniški virus -ega -a m (â, î) računalniški program, ki se je sposoben razmnoževati in širiti z enega računalnika na drugega, pogosto z namenom povzročati škodo: *Kakor pravijo statistike razvijalcev protivirusnih programov in podobne tehnologije, je število znanih računalniških virusov že preseglo milijon, vsak dan pa se pojavi 20.000 novih škodljivih programov*

računalniško jezikoslovje -ega -a s (â, ô) večdisciplinarno znanstveno področje, ki se ukvarja s statističnim ali na pravilih slonečim modeliranjem naravnih jezikov z računalniškega vidika: *Na področju ustvarjanja nacionalnih korpusov je ravno računalniško jezikoslovje tisto, ki zavzema vedno bolj pomembno mesto v okviru jezikoslovnih raziskav*

računalniško omrežje -ega -a s (â, ê) sistemi, naprave, ki so med seboj povezani zaradi izmenjavanja podatkov, informacij: *brežžična računalniška omrežja; postavitve računalniškega omrežja; Zmogljiva računalniška omrežja naj bi prevzela vlogo današnjih samostojnih računalnikov*

računalniško opismenjevanje -ega -a s (â, â) učenje, pridobivanje temeljnih znanj in veščin

za učinkovito uporabo računalnika ter nanj navezujočih se možnosti in veščin za uporabo interneta ter komunikacije prek elektronskih medijev: *program računalniškega opismenjevanja; delavnice za računalniško opismenjevanje; Spodbujanje računalniškega opismenjevanja lahko prinese konkretne rezultate in izboljša zaposljivost prihodnjih iskalcev zaposlitve*

računski^{SSKJ} -a -o prid. (û)

računsko sodišče -ega -a s (û, î) sodišče, ki se ukvarja z neodvisnim nadzorom nad državnimi računi, državnim proračunom in javno porabo: *poročilo računskega sodišča; zakon o računskem sodišču; Računsko sodišče je ob reviziji presodilo, da tudi obresti od posojil padejo pod omenjeno vsoto, stališče obrambnega ministrstva pa je, da bremenijo redni proračun*

radiestezijski -a -o [radijestezijski] prid. (î) ki se nanaša na radiestezijsko: *radiestezijske meritve; Nekateri raziskovalci zagovarjajo tezo, da je človekova radiestezijska sposobnost povezana z magnetnimi delci v možganih* **E** (†)radiestezijska

radiesteziist -a [radijestezist] m, člov. (î) kdor se ukvarja z radiestezijsko: *Mnogi radiesteziisti, ki pregledujejo bivalne prostore, opažajo, da posamezniki, ki bivajo na sečiščih motečih pasov, lahko postanejo hudo depresivni* **E** (†)radiestezijska

rádijka -e ž, člov. (â) radijska delavka: *Jaz kot rádijka si še posebej prizadevam za to, da je jezik lep* **E** (†)rádijec

rádiobudilka -e [radijobudilka] ž (â-î) naprava z uro in radiem ter vgrajenim časovnikom, ki omogoča časovno nastavitvev za začetek igranja radia; radioura: *Vlomilci so odnesli dva televizijska sprejemnika, računalnik, radiobudilko in sobna grelnika* **E** (†)rádio + (†)budilka

rádiofármak -a [radijofarmak] m (â-â) farm. farmaceutski izdelek, ki vsebuje enega ali več radioaktivnih izotopov in je namenjen za diagnostiko ali zdravljenje: *Nekatere specifične radiofarmake lahko uporabljamo za obsevanje določenih tumorjev, torej v terapijske namene* **E** ← nlat. radiopharmacum iz (†)radio...² + gr. phármakon 'zdravilno zelišče, zdravilo'

rádiofóbjia -e [radijofobija] ž (â-î) bolezenski strah pred radioaktivnim sevanjem: *Strokovnjaki ljudem, ki se pritožujejo, da jih začne boleti glava, kadar zapiha veter iz smeri jezera, ne verjamejo – pravijo, da gre le za radiofobijo* **E** ← agl. radiophobia iz (†)radio...² + (†)fobija

rádiokirurgija -e [radijokirurgija] ž (â-î) med. neinvazivna metoda zelo natančnega obsevanja mož-

ganskih tumorjev z več smeri hkrati: *Na terapijo z radiokirurgijo pošlje nevrokirurg ali onkolog bolnika s tisto bolezensko sliko, ki je za poseg primerna* **E** ← nem. Radiochirurgie, frc. radiochirurgie iz (†)radio...² + (†)kirurgija

radiometrija¹ -e [radijometrija] ž (î) raziskovanje, merjenje vpliva radijskih medijev na določene ciljne skupine: *Imamo oddelek medijskega načrtovanja, oddelek zakupa in raziskovalni oddelek, saj že šesto leto izvajamo radiometrijo (raziskavo radijskih medijev) in smo pomemben pristopnik k Nacionalni raziskavi branosti* **E** ← agl. radiometry iz (†)rádio + tvor. od (†)méter

radiometrija² -e [radijometrija] ž (î) **1.** veda, ki se ukvarja z merjenjem celotnega spektra elektromagnetnega sevanja, pomembna tudi za medicinsko diagnostiko: *specialist za radiometrijo* **2.** med. preiskovalna metoda, ki meri telesu lastno sevanje toplote v območju mikrovalovnega spektra in omogoča zaznavanje že manjših sumljivih sprememb: *preiskava dojk z radiometrijo* **E** ← agl. radiometry, nem. Radiometrie iz (†)radio...² + tvor. od (†)méter

rádióura -e [radijoura] ž (â-û) naprava z uro in radiem ter vgrajenim časovnikom, ki omogoča časovno nastavitvev za začetek igranja radia; radiobudilka: *Vsaka soba ima poleg ostalih udobnosti še TV sprejemnik, radiouro, telefon in priključek za delo z računalnikom* **E** (†)rádio + (†)úra

radodájen -jna -o prid. (â) ekspr., navadno v ženskem spolu ki z lahkoto, rad privoli v spolni odnos: *Tale deklina je hudo radodajna* **E** = hrv., srb. radòdājan, slovaš. radodajný iz (†)rād + (†)dāti

radodájka -e ž, člov. (â) ekspr. ženska, ki z lahkoto, rada privoli v spolni odnos: *biti radodajka; Ves denar bo pognal za cene radodajke* **E** = hrv., srb. radòdājka, univerbizirano iz radodajna ženska

raeljānec -nca m, člov. (â) pripadnik raeljanstva: *vodja raeljancev; Verska sekta raeljancev, ki verjame, da so življenje na Zemlji ustvarila vesoljska bitja, je investirala nekaj milijonov dolarjev v znanstveni projekt genetskega kopiranja človeških bitij* **E** po francoskem športnem novinarju, glasbeniku in duhovnem voditelju Claudeu Vorilhonu (1946–), ki si je nadel ime Raël, kar naj bi pomenilo 'božja luč', verjetno zloženo iz imena egipčanskega boga Ra + hebr. el 'bog'

raeljānski -a -o prid. (â) ki se nanaša na raeljanke ali raeljanstvo: *raeljansko gibanje; Ničesar ne prepovedujejo, računajo pa na to, da je raeljanska stopnja zavesti tako visoka, da človek sam reče ne škodljivim stvarim* **E** †raeljānec

raeljánstvo -a s (â) ateistična religijska organizacija, ki verjame, da so življenje na Zemlji ustvarila civilizacijsko visoko razvita bitja z drugega planeta s pomočjo popolnega obvladanja genskega inženiringa in analize DNK, in zagovarja kloniranje: *Med manj znanimi verskimi skupnostmi, ki ponujajo povsem nove razlage nastanka sveta in smisla življenja, je tudi raeljánstvo* **E** ↑raeljánec

ráft -a m (â) **1.** gumijast čoln za plovbo, spust po divjih vodah, brzicah: *Letos je bilo po svetu že več hujših nesreč na rekah, kjer so spusti z rafti, kajaki in kanuji že dolgo donosen posel* **2.** pog. plovba, spust s takim čolnom po divjih vodah, brzicah; raftanje, rafting: *Tukaj smo se zbrali na raftu; od Zagorja do Hrastnika bomo šli z dvema čolnoma* **E** ← agl. raft ← stnord. raptr 'hlod, klada'

ráftanje -a s (â) plovba, spust z gumijastim čolnom po divjih vodah, brzicah; raft (2), rafting: *Veličastnega raftanja na Kolpi se je udeležila tudi meliška županja* **E** ↑ráftati

ráftar -ja m, člov. (â) kdor rafta: *V soboto zgodaj popoldne je na reki Soči pri stari žagi v bližini vasi Koritnica slovenski kajakaš uspešno oživil utapljaljočega se tujega raftarja // športnik, ki se ukvarja z raftanjem: Po slalomu v Osilnici so tudi drugič slavili raftarji Hrastnika* **E** ↑ráft

ráftarski -a -o prid. (â) ki se nanaša na raftarje ali rafting; raftinški: *raftarska nesreča; raftarska podjetja; Prvič v zgodovini raftanja na Soči se je primerilo, da utopitev ni bila posledica nesreče med plovbo, ampak razigrane kopeli, ki je bila za turiste doslej nekakšen obred ob koncu raftarske pustolovščine* **E** ↑ráftar

ráftati -am nedov. (â) pluti, spuščati se z gumijastim čolnom po divjih vodah, brzicah: *Raftamo z manjšimi čolni, v katerih so lahko poleti največ trije veslači; za zimske avanture pa vzamemo iz njih lesene klopi in povečamo prostor še za dve do tri osebe* **E** ↑ráft

ráfting -a m (â) plovba, spust z gumijastim čolnom po divjih vodah, brzicah; raft (2), raftanje: *Na reki Kolpi se je začelo državno prvenstvo v raftingu, ki pa se ga je kot vselej na štartu sezone udeležila le peščica ekip* **E** ← agl. rafting iz ↑ráft

ráftinški -a -o prid. (â) ki se nanaša na raftarje ali rafting; raftarski: *Ob dogovorjeni uri se prijatelji zberejo v raftinškem centru in nato odidejo z organiziranim prevozom na štartno mesto* **E** ↑ráfting

ragbijáš -a m, člov. (â) športnik, ki se ukvarja z ragbijem; ragbist^(SSKJ), ragbijist^(SSKJ): *Najboljši ragbijáši na svetu se zavzeto pripravljajo na četrtfinalne dvoboje svetovnega pokala* **E** (†)rugby

rágbijški -a -o in rugbyjski -a -o cit. [rágbijški] prid. (â) ki se nanaša na ragbi: *Vročica svetovnega ragbijekega prvenstva se je sicer že zdavnaj ohladila, a nekaj visoke temperature je še ostalo tudi pri slovenskih poveljevalcih te športne igre* **E** (†)rugby

rák^(SSKJ) raka m, člov. (â) kdor je rojen v astrološkem znamenju raka: *Sem rak in sem emotiven* **E** = cslov. rakъ, hrv., srb. räk, rus. räk, češ. rak < pslov. *rakъ

rákica -e ž, člov. (â) ženska, rojena v astrološkem znamenju raka: *Rakice se toliko ukvarjajo z manj srečnimi okoli sebe, da nase marsikdaj kar pozabijo* **E** ↑ræk

rám ↑RÁM

RÁM -a in -- in rám -a in -- m (â) krat. računalnikov delovni pomnilnik: *V zadnjih petih letih se je število proizvajalcev pomnilniških enot RAM prepolovilo z 28 na 14* **E** ← agl. RAM, kratica za r(andom) a(ccess) m(emory) 'bralno-pisalni pomnilnik'

rámbo -a m, člov. (â) ekspr. neustrašen moški, ki s svojo močjo vedno premaga nasprotnika, pri čemer je fizična sila navadno upravičena z bojem za preživetje: *Mišičasti in do zob oboroženi rambo je izurjen za posredovanje tudi v najtežjih situacijah* **E** po priimku ameriškega literarnega akcijskega junaka Johna Ramba

rambútan -a m (û) zimзелeno, do dvajset metrov visoko tropsko drevo, po izvoru iz jugovzhodne Azije, ali njegov podolgovati koščičasti sad z izrazito rdečo lupino z značilnimi mehкими, dolgimi bodicami: *Rambutan, sorodnik nekoliko bolj znane ličija, zaradi njegove nenavadne krtačaste lupine pogosto imenujemo krtačasti liči* **E** ← agl. rambutan, nem. Rambutan ← malaj. rambutan, prvotno 'lasat', iz rambut 'lasje'

ránč^(SSKJ) -a m (â) **1.** turistična kmetija, kjer se ukvarjajo tudi z živinorejo in je v ponudbo navadno vključena tudi možnost jahanja: *V središču vasi je ranč, ki je uspešno združil naravo Triglavskega narodnega parka in ljubezen do konj, ki jih poskušajo pobliže predstaviti tudi obiskovalcem* **2.** pog. počitniška hiša na deželi, navadno v naravnem okolju, s pripadajočim vsaj manjšim travnikom: *Ob koncu tedna gre navadno na svoj ranč* **E** ← agl. ranch ← amer. špan. rancho 'skupina kolib, majhna kmetija' iz stšpan. ranch(e)arse 'nastaniti se' ← stfrč. se ranger 'razporediti se' iz (†)ráng

ranljivost^(SSKJ) -i ž (í)

ranljivost okólja -i -- ž (í, ô) občutljivost narave in okólja za posege, ki spreminjajo kakovost in ravnovesje pojavov v njem: *Navedeni člani določajo cilje varstva okólja, ustrezno pripravo*

študije ranljivosti okolja, določajo stopnjo varovanja okolja in določajo celovito presojo vplivov pri sprejemljivosti planskih rešitev

rap¹ -a cit. [rêp] m (ê) zvrst popularne glasbe, za katero je značilno govorno besedilo z navadno družbenokritično vsebino, podano z ritmičnim glasbenim ozadjem: *Na splošno je pri rapu jezik verjetno pomembnejši od glasbe* **E** ← agl. rap, prvotno 'trkanje'

rap² -- v prid. rabi: rap glasba; rap scena; rap skupina; So prvi rap izvajalci, ki so se pojavili na MTV

rapanje -a cit. [rêpanje] in rêpanje -a s (ê) izvajanje zvrsti popularne glasbe, za katero je značilno govorno besedilo z navadno družbenokritično vsebino, podano z ritmičnim glasbenim ozadjem: *Kombinacija tradicije in rapanja je razčlenila še eno diasporo glasbe sveta in odprla novo smer, v katero se bodo podali ustvarjalci iz urbanih okolij | Največji dogodek festivala bo prav gotovo slovensko prvenstvo v improviziranem repanju* **E** ↑rapati

rapati -am cit. [rêpati] in rêpati -am nedov. (ê) izvajati zvrst popularne glasbe, za katero je značilno govorno besedilo z navadno družbenokritično vsebino, podano z ritmičnim glasbenim ozadjem: *Mi še vedno rapamo na beat, in sicer največkrat kar v živo z bendom | Prvič je javno repal na nekem hip-hop partiju v Zagrebu* **E** ↑rap¹

raper -ja cit. [rêper] in rêper -ja m, člov. (ê) kdor izvaja rap glasbo: *Pravzaprav je bilo dosti težje in precej drugače delati s pevci, ker raper sploh ne potrebuje glasbe, ampak le ritem | Kot se za reperje spodobi, opisujejo tudi socialno okolje, iz katerega prihajajo* **E** ← agl. raper iz ↑rap¹

raperski -a -o cit. [rêperski] in rêperski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na raperje: *Njegova raperska poezija je prefinjena umetniška analiza, iz katere se luščijo zrna balkanske resničnosti, ki jih sicer mediji in politiki radi spregledajo | Pri prevajanju so poseben izziv zanj predstavljali različni jezikovni registri, ki segajo od visoke do pogovorne angleščine in reper-skih komadov* **E** ↑raper

rapovski -a -o cit. [rêpovski] in rêpovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na rap: *Spodelitve je domov odnesel nagrado za najboljšega rapovskega glasbenika | Z besedili svojih repovskih komadov naj bi hudo razžalil precej svojih glasbenih kolegov* **E** ↑rap¹

rasterizacija -e ž (â) priprava, izdelava rastra: *rasterizacija slike; Da bi karseda poenostavili in pocenili laserske tiskalnike, so nekateri proizvajalci krmilnik za rasterizacijo dokumenta prenesli iz tiskalnika v računalnik in ga izvedli programsko* **E** ↑rasterizirati

rasterizirati -am dov. in nedov. (î) narediti raster: *Dobra lastnost je ta, da je tisk zelo hiter, če imamo razmeroma hiter računalnik, saj se dokumenti rasterizirajo v računalniku hitreje kakor v krmilniku tiskalnika* **E** (î)raster

ratán -a m (â) tropska vzpenjalka z visokim polnim stebлом in zelo lahkim, trdim, prožnim lesom: *V hotelski sobi vas bo pričakalo pohištvo iz ratana, nežne barve in zastrte luči* **E** ← agl. rat(t)an ← malaj. rotan

rating^{SSK} -a cit. [rêjtjng-] in rêjtjng -a m (ê) **1.** uvrstitev na ocenjevalno lestvico: *O njegovih izjemnih kvalitetah nedvomno priča tudi rating, ki ga uvršča na 22. mesto* **2.** ugled, priznana (visoka) raven: *Najprej bo načet doslej zelo soliden rating države, v naslednjem koraku pa se bodo posojila Sloveniji podražila | Politični rejting stranke je slab* **E** ← agl. rating iz rate 'oceniti, določiti vrednost'

rave¹ -va cit. [rêjv-] in rêjv -a m (ê) **1.** zvrst elektronske plesne glasbe, popularne zlasti v devetdesetih letih, za katero je značilna mešanica tehna, trancea, hardcora, housa: *Kakšno vrednost ima rave, ki je postal ples najširših množic najstnikov? | Kamor koli pogledaš, povsod navdušena množica, ki je ob dnevni svetlobi za en dan pozabila na vsakdanje skrbi in prepire in se zabava v ritmu tehna in rejva* **2.** glasbena prireditev, na kateri udeleženci plešejo na raversko glasbo; rave party, rave zabava: *Kar sem sam hodil na rave, sem se zelo zabaval; v tej glasbi je nekaj, kar odpira vrata ekstatičnosti in sam sem se počutil povezan z ljudmi | Čeprav bi kdo pomislil, da se odpravlja ven, v lajff, kot pravijo mladi, dvaindvajsetletni fant ni odhajal niti v gledališče, niti v gostilno, niti na rejv* **E** ← agl. rave, prvotno 'besnenje, divjanje, razsajanje'

rave² -- v prid. rabi raverski: *rave kultura; Na letališču Gabrk pri Divači se je konec minulega tedna zbralo približno pet tisoč mladih, ki so prisluhnili rave glasbi številnih domačih in tujih didžejev*

rave zabáva -- -e in rêjv zabáva -- -e ž (ê, â) glasbena prireditev, na kateri udeleženci plešejo na raversko glasbo; rave (2), rave party: *Berlinske rave zabave Love Parade se je udeležilo rekordnih 1,5 milijona obiskovalcev*

rave party -- -ja cit. [rêjv párti] in rêjv párti -- -ja m (ê, â) glasbena prireditev, na kateri udeleženci plešejo na raversko glasbo; rave (2), rave zabava: *Konec tedna so imeli v kamniški športni dvorani rave party | Rezultat pogovora med organizatorji rejv partijev in Urada za droge oz. skupine strokovnjakov so zaostreni pogoji za organizacijo takšnih prireditev* **E** ← agl. rave party iz ↑rave¹ in (î)party

raver -ja cit. [rêjver] in rêjver -ja m, člov. (ê) kdor se

navdušuje za rave glasbo: *Vselej se na rave zabavah med raverje pomeša od 20 do 50 policistov | Petnajstletnim rejverjem, nekoliko mlajšim ali starejšim, denar najbrž dajo starši* **E** ← agl. raver iz ↑rave¹

raverka -e cit. [rêjverka] in rêjverka -e ž, člov. (ê) ženska, ki se navdušuje za rave glasbo: *Pred leti sem bila še zaprisežena raverka, zdaj poslušam pop | Enaindvajsetletna rejverka zadnja štiri leta redno zahaja na rave partyje* **E** ↑raver

raverski -a -o cit. [rêjverski] in rêjverski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na raverje ali rave; rave²: *Največja raverska prireditev ni minila brez nesreč; po navedbah berlinske policije sta se dva raverja hudo poškodovala | Pogosto prirejajo rejverske zabave, na katere prihajajo udeleženci iz vse Slovenije in tudi iz tujine* **E** ↑raver

razcvétkati -am dov. (ê) razdeliti socvetje na posamezne cvetove, manjše dele: *Zelenjavo narežemo na manjše kocke ali na rezance, cvetačo pa razcvetkamo* **E** iz *cvétkati iz (†)cvét

razdélati -am dov. (ê ê) podrobno, postopno obdelati, proučiti: *razdelati sistem; natančno razdelati; V svojih pripovedovanjih razdela različne segmente slovenstva in jih nenehoma povezuje s svojo percepcijo in z odnosom do njih* **E** (†)délati

razdeláva -e ž (â) podrobna, postopna obdelava, proučevanje: *podrobnejša razdelava; Moje prednostne naloge so dobra razdelava organizacijskih in tehničnih nalog, zagotovitev varnosti, dobro sodelovanje s sodniki za zapisnikarsko mizo in nemo ten potek tekme* **E** ↑razdélati

razdelováti -újem nedov. (á û) podrobno, postopno obdelovati, proučevati: *razdelovati koncept; podrobno razdelovati; Pogajanja potekajo v treh skupinah, od katerih vsaka razdeluje svoje vsebinsko področje: ena gospodarsko in socialno, druga zunanjo politiko* **E** ↑razdélati

razdružítveni -a -o prid. (î) ki je v zvezi z razdružitvijo: *razdružítvena pogodba; Postopek bi lahko predstavljal tudi začetek razdružítvene bilance, ki bo najbrž zelo trd oreh in skoraj zagotovo ne bo potekala tako gladko kot delitev nekdanj skupnih simbolov* **E** (†)razdružítev

razdržávljenje -a s (â) sprememba družbenega, kolektivnega v zasebno: *Če naj bi lastništvo ostalo predvsem slovensko, bi morala biti privatizacija nujno postopna: domačega kapitala za hitro razdržavljenje ni bilo dovolj* **E** (†)razdržáviti

razgrádnja ^{SSKJ} -e ž (â) postopek, s katerim se naredi, da za okolje nevaren obrat, naprava preneha delovati, biti v uporabi; dekomisija: *financirati*

razgradnjo; razgradnja jedrske elektrarne; Zdaj so slovenski pogajalci popustili in pristali na rešitev, da bosta obe strani po podpisu sporazuma začeli usklajevati program razgradnje **E** (†)razgradíti

razgrajáštvo -a s (â) razgrajaško ravnanje ali dejanje: *Zaradi najrazličnejših oblik nedostojnosti, razgrajáštva in podobnega so policisti pridržali štiri voznike* **E** (†)razgrajáč

razgrajeválec -lca [in razgrajevaúca] m (â) **1.** kem. pomožna snov, ki po stiku s tekočino povzroči, da druga snov, navadno v obliki tablete, razpade na osnovne sestavine: *Uporabljaite čistilna sredstva z razgrajevalcem pene* **2.** člov. kdor se ukvarja z razstavljanjem starih, rabljenih predmetov in prodajo še uporabnih delov za rezervne dele: *Razgrajevalci sicer še dvomijo, da bo trgovina z rezervnimi deli hitro zacvetela* **E** (†)razgrajeváti

razgreníti -ím dov. (î i) narediti, povzročiti, da kaj ni več grenko: *Plod oljke je potrebno razgreniti in nato konzervirati v slanici ali olju* **E** (†)greníti

razgrétež -a m, člov. (ê) ekspr. kdor zlasti z nasilnim vedenjem kaže svojo razburjenost, jezo, ne obvladuje svojih negativnih lastnosti: *Kri med navijači je zavrela, ko so hoteli moške v modrem odstraniti navijače s stadiona, posledice pa so bile hude, saj so se razgreteži spravili še na uničevalski pohod po mestu* **E** (†)razgréti

razhroščeválnik -a m (â) sistemsko orodje za ugotavljanje in odpravljanje napak v računalniških programih: *vgraditi razhroščeválnik; grafični razhroščeválnik; Na voljo imamo več različnih tipov razhroščeválnikov, vsak od njih je prirejen za posebne naloge* **E** ↑razhroščeváti

razhroščevánje -a s (â) ugotavljanje in odpravljanje napak v računalniških programih: *Majhna, a za programerje prijazna novost je nastavitev, ki povzroči, da se po koncu razhroščevanja samodejno zaprejo vse datoteke, ki jih je okolje odprlo, ko smo izvajali kodo* **E** ↑razhroščeváti

razhroščeváti -újem nedov. (á û) ugotavljati in odpravljati napake v računalniških programih: *Orodje vsebuje razhroščeválnik, ki ga razvijalec uporablja v okolju, v katerem razvija programsko rešitev; program seveda razhroščuje za okolje, v katerem bo na koncu deloval* **E** ↑razhroščíti

razhrôščiti -ím dov. (ô ô) ugotoviti in odpraviti napako v računalniških programih: *Razvijalci programe preizkusijo in po potrebi razhrôščijo za nemoteno uporabo; šele potem jih zapakirajo v obliko, primerno za namestitev* **E** po zgledu agl. debug iz *hrôščiti iz (†)hrôšč

razhúdnikovka -e ž (û) nav. mn. skupina rastlin iz

reda Solanales, v katero spadajo tudi jajčevci, krompir, paprika, paradižnik in ki vsebujejo solanin ali druge toksične alkaloide: *Na orehove liste, ki jih veter nosi na zelenjavni vrt, se najslabše odzivajo razhudnikovke* **E** (†)razhúdnik

raziskovalec ^(SSK) -lca m (â) sistemski računalniški program za lažje, preglednejše delo z datotekami: *Ko dodamo vse zelene datoteke (lahko jih primemo v raziskovalcu, jih povlečemo in spustimo v program), določimo ime in najnujnejše nastavitve, se vrnemo na prvi meni* **E** (†)raziskováti

raziskovalni ^(SSK) -a -o prid. (â)

raziskovalna novinarka -e -e ž, člov. (â, î) novinarka, ki s temeljitim, načrtnim delom, opazovanjem zbira podatke ter premišljeno, objektivno ugotavlja dejstva o temi raziskovanja, zlasti o kriminalnih dejanjih, korupciji, političnih škandalih: *Bila je vrhunska raziskovalna novinarka, ki je za svoje delo prejela Pulitzerjevo nagrado*

raziskovalna politika -e -e ž (â, î) usmerjanje, vodenje in finančno upravljanje celotnega sistema raziskovanja: *nacionalna raziskovalna politika; prioritete raziskovalne politike; Z ukrepi raziskovalne politike naj bi spodbujali povezovanje inštitutov z gospodarstvom*

raziskovalni novinar -ega -ja m, člov. (â, î) novinar, ki s temeljitim, načrtnim delom, opazovanjem zbira podatke ter premišljeno, objektivno ugotavlja dejstva o temi raziskovanja, zlasti o kriminalnih dejanjih, korupciji, političnih škandalih: *Postal je raziskovalni novinar na državni televiziji in veliko izvedel o skorumpiranem uradništvu in cvetočem podzemlju v državi*

raziskovalno novinarstvo -ega -a s (â, î) dejavnost raziskovalnih novinarjev: *Gre za neodvisen in neprofiten časopis, ki se za socialno pravičnost bori z raziskovalnim novinarstvom*

razkužilnik -a m (î) steklenica, posodica, navadno plastična, s sredstvom za razkuževanje: *V bolnišnici nameravajo v kratkem prav zaradi hospitalnih okužb kupiti 1400 razkužilnikov za umivanje rok in jih namestiti po sobah ter tako izboljšati higieno* **E** (†)razkúžiti

razlastniniti -im dov. (í î) pravno veljavno odvzeti lastninsko pravico: *Država bi lahko neodgovorne lastnike pomembnih objektov razlastnila, saj propadajočih objektov v Sloveniji kar mrgoli* **E** (†)lastníniti

razlastnjenje -a s (î) pravno veljavno odvzete lastninske pravice: *Ker se lastnik v zadnjem času s predstavniki podjetja sploh ni hotel pogovarjati, so se ti odločili sprožiti postopek za razlastnjenje na sodišču* **E** (†)razlastníniti

razlivni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s površino, krajem, kjer se potok ali reka razliva čez bregove: *razlivna površina; Sedaj zgrajeni bloki so reki zasedli del njenega razlivnega območja, tako da se bo ob stoletni vodi razlila v naše kleti* **E** (†)razlív

razmagnétnje -a s (ê) odprava magnetnega delovanja: *Monitorju lahko očitamo predvsem nenakomernosti, saj je slika na desnem delu še vedno nekako lisasta; tudi razmagnetenje ni pomagalo* **E** (†)razmagnétiti

razminíranje -a s (î) odstranjevanje min, zlasti z minskih polj; deminiranje: *sklad za razminiranje; Reševalci, policisti in ekipa za razminiranje so takoj prispeli na kraj nesreče, se počasi prebijali čez ozemlje s tisoči pehotnih min, toda za dekllico je bilo prepozno* **E** (†)razminírati

razminírati ^(SSK) -am dov. (î) odstraniti mine, zlasti z minskih polj; deminirati: *Mednarodni sklad za razminiranje (ITF) je v minulih treh letih razminiral prek 12 milijonov kvadratnih metrov ozemlja v BiH, na Hrvaškem, Kosovu* **E** (†)minírati

raznočasje -a s (â) jezikosl. obstajanje, spreminjanje jezikovne lastnosti, značilnosti v njihovem časovnem razvoju; diahronija ^(SSK): *Ramovš je raznočasje tudi v oblikoslovju in skladnji besedišča dobro videl, le obravnaval ga je drugače kot v glasoslovju* **E** iz rázni čas

raznopoméнка -e ž (ê) jezikosl. beseda, ki ima enako pisno podobo kot druga beseda, a drugačen pomen: *Slovarski sestavki so bili dopolnjeni s sopomenkami, nadpomenkami, podpomenkami, raznopomenkami in angleškimi, nemškimi ter latinskimi ustrezniki* **E** iz rázni pomèn

raznopoménski -a -o prid. (ê) jezikosl. ki ima enako pisno podobo kot druga beseda, a drugačen pomen: *razlikovanje med enakozvočnicami in enakopisnicami oz. raznopomenskimi besedami* **E** iz rázni pomèn

raznopoménskost -i ž (ê) jezikosl. lastnost, značilnost besede, ki ima enako pisno podobo kot druga beseda, a drugačen pomen: *Pomenska različnost temelji na protipomenskosti in raznopomenskosti* **E** (†)raznopoménski

razoroževálni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z razoroževanjem: *razoroževalna akcija; razoroževalna komisija; Vsi doslej podpisani razoroževalni sporazumi se nanašajo zgolj na Rusijo in ZDA, nikakor pa ne na druge članice Nata, ki imajo prav tako jedrsko orožje* **E** (†)razoroževáti

razpoznaválnik -a m (â) računalniški program, izdelan za prepoznavanje različnih zunanjih pojavov: *razpoznavalnik pisave; Namesto dosedanjih*

40 minut je za prilagajanje razpoznavnika izgovorjavi potrebnih le 5 minut, število napačno razpoznanih besed pa so zmanjšali za 25 % **E** (†)razpoznavati

razpravljálni -a -o prid. (ā) ki je v zvezi z razpravljanjem: *Z razpravljálnim spisom učenec pokaže kompleksnejši odziv na literarni problem oziroma temo* **E** (†)razpravljati¹

razprševati ^{SSKJ} -újem nedov. (á û) delati, da kaj pride na več mest, se porazdeli na več enot; diverzificirati (2): *razprševati premoženje med delnice različnih podjetij; razprševati sredstva vlagateljev; Pri uravnoteženih produktih se naložbe razpršujejo čim bolj optimalno* **E** †razpršiti

razpršiti ^{SSKJ} -ím dov. (ī ī) narediti, da kaj pride na več mest, se porazdeli na več enot; diverzificirati (2): *razpršiti naložbe; razpršiti premoženje; Menim, da je primerno večji del portfelja razpršiti med največja podjetja z močnimi bilanci iz glavnih delniških indeksov* **E** (†)pršiti

razséljeni ^{SSKJ} -a -o prid. (ě) (ě)

razséljena oseba -e -e ž, člov. (ě, ê) kdor zaradi izselitve, preselitve, zlasti iz političnih razlogov, ne živi več v svoji domovini: *zaščititi razseljene osebe; pomoč razseljenim osebam; center za razseljene osebe; Mednarodna misija bo prispevala k varnemu okolju za človekoljubno pomoč in rnitev razseljenih oseb in beguncev na domove*

razširljív -a -o prid. (ī) ki se da razširiti: *razširljivi pomnilnik pomnilnik, ki ima poleg osnovnega pomnilnika še vložiče za dodatno pomnilniško kartico; Začnemo z enim vsebinskim področjem, pozneje pa mu postopoma dodajamo nova ali po potrebi več delnih razširljivih področij* **E** (†)razširiti

raztréščenost -i ž (ě) ekspr. stanje velikega notranjega nemira, neurejenosti, nezbranosti: *Ta svet je poln detajlov, epizod, gest in premikov, ki pa kljub vsemu v tej svoji raztréščenosti delujejo koherentno – in povezuje jih ravno na odru ustvarjena iluzija življenja* **E** (†)raztréščiti

raztròs ^{SSKJ} -òsa in -òsa m (ò ó; ô)

raztròs pepéla -òsa in -òsa -- m (ò, ê; ó; ô) obred, pri katerem se pepel pokojnika raztrese na posebnem delu pokopališča ali posebej določenem prostoru: *Na ministrstvu so v razlagi zakona navedli, da se raztròs pepela na določenem mestu zunaj pokopališča lahko opravi z dovoljenjem upravne enote, na območju katere naj bi bil ta obred oziroma pokop*

razvájanje -a s (ā) nega, ugodni pogoji, ki pripomorejo k sprostitvi, poživljanju, občutku telesnega

in duševnega dobrega počutja: *prijetno razvájanje; razvájanje telesa in duha; Utrujena in včasih naveličana vsega si želi razvájanja v vodi, z masažami, v lepotilnem salonu in morda kakšen kilogramček manj* **E** †razvájati

razvájati ^{SSKJ} -am nedov. (ā) omogočati komu nego, ugodne pogoje, ki pripomorejo k sprostitvi, poživljanju, občutku telesnega in duševnega dobrega počutja: *Masaže, savne, kopeli, aromaterapija in kozmetični tretmaji vas bodo razvájali ter vas napolnili z novo energijo* **E** (†)razvájati

razvójni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

razvójna psihologija -e -e ž (ô, ī) znanstvena disciplina, ki proučuje človekove psihološke funkcije in njihove spremembe glede na faze ontogenetskega razvoja: *Z vidika razvojne psihologije je dobra igráča tista, ki spodbuja otrokov razvoj in učenje, socialne veščine, čustveno izražanje, ustvarjalnost*

razvójnik -a m, člov. (ô) strokovni delavec, ki v podjetju proučuje možnosti za razvoj novih programov in spremembe, izboljšave že obstoječih ter pripravi ustrezno dokumentacijo za njihovo realizacijo: *raziskovalci in razvojniki; Največja težava vsakega razvojnika je narediti najboljši izdelek na svetu za najnižjo ceno* **E** univerzitarano iz razvojni inženir, svetovalec

rdéci ^{SSKJ} -a -e prid. (ě)

rdéce barétke -ih -rétk ž mn., člov. (ě, ê) pripadniki specialne policijske enote v Srbiji po letu 1996: *poveljnik zloglasnih rdečih baretk; Rdeče baretke so sejale smrt ne samo na bojiščih, temveč so za potrebe režima opravljale organizacijo in izvedbo ubojev s političnim ozadjem*

rdéce mesó -ega -á s (ě, ô ā) goveje, svinjsko, ovčje in konjsko meso ter nekatere vrste perutnine: *pusto rdeče meso; proizvodnja rdečega mesa; afera z rdečim mesom; Rdeče meso vsebuje veliko železa*

rdéci kartón -ega -a m (ě, ô) kazenski ukrep pri nekaterih športih, ki ga sodnik podeli igralcu za resen prekršek, in pomeni takojšnjo prepoved nadaljevanja igre: *prislužiti si rdeči karton; Za zaključek tekme je zaradi nešportnega vedenja glavni sodnik gostom upravičeno pokazal dva rdeča kartona*

ready-made ¹ -- cit. [rědi-mějt] m (ě-ě) vsakdanji predmet, ki ga umetnik nespremenjenega razglasi za umetniško delo ali uporabi pri njegovi izdelavi: *Na steno nasproti vhoda v galerijo je umetnica obesila uokvirjen ready-made, narobe obrnjen prtiček s podobo gradiča* **E** ← agl. ready-made, prvotno 'narejen, gotov, konfekcijski, tovarniški', iz ready 'pripravljen, gotov' + made 'narejen, izdelan'

ready-made² -- v prid. rabi: *ready-made objekt; Ustvarja slikarske objekte, za katere uporabljaj jedkana ogledala, veliko kovine in ready-made predmete*

reaganizem -zma cit. [reɡanízəm] m (ī) politika in slog, način političnega vodenja ameriškega predsednika Ronalda Reagana: *Skromna varčnost omejevalnih sedemdesetih se je umaknila vrednotam, ki so se kazale na vseh področjih ameriškega življenja in so bolj ustrezale drastičnim ekonomskim posegom reaganizma* **E** ← agl. *Reaganism* po ameriškem predsedniku *Ronaldu Wilsonu Reaganu* (1911–2004)

reaganomika -e cit. [reɡanómika] ž (ó) ekonomska politika ameriškega predsednika Ronalda Reagana: *Rezultat reaganomike v mednarodnih financah so bile države z nerazvitim domačim finančnim trgovom, ki pa so bile povsem odprte za mednarodne kapitalske tokove, predvsem pa so imele fiksne tečaje svojih valut* **E** ← agl. *Reaganomics* po ameriškem predsedniku *Ronaldu Wilsonu Reaganu* (1911–2004) + (†)(eko)nomika

rèaktualizácija -e ž (ë-á) ponovna aktualizacija: *Reaktualizacija strukturno in vsebinsko tako kompleksnega besedila, kot je Krst pri Savici, ponuja obilo možnosti za analizo teksta z novih, tudi manj znanih vidikov* **E** †reaktualizirati

rèaktualizírati -am nedov. in dov. (ë-ī) ponovno aktualizirati, delati aktualno, sodobno: *Najstarejši literarni narodi imajo največ literarnega kapitala, saj vsak pisatelj na povsem svoj način uteleša, reaktualizira literarni kapital svojega naroda* **E** ← nem. *reaktualisieren* iz (†)re... + (†)aktualizirati

realí^{SSK} -a m (â) brazilska denarna enota: *Oblasti so menda tik pred tem, da dokončno razkrinkajo nogometno mafijo, ki naj bi s prirejenimi tekmami zaslužila več kot milijon realov* **E** ← špan., port. *real*, prvotno 'kraljev, kraljevski', < lat. *rēgālis*

rèanimacíjski -a -o in rèanimácíjski -a -o prid. (ë-ī; ë-á) ki se nanaša na reanimacijo: *reanimacijski oddelek; reanimacijsko vozilo; Primarno helikoptersko reševanje v okviru urgentnih centrov naj bi se odvijalo tako, da bi s helikopterjem na mesto nezgode letele najbolj usposobljene bolnišnične reanimacijske ekipe* **E** (†)rèanimácija

rèanimatologíja -e ž (ë-ī) veda, ki se ukvarja z reanimacijo: *S študijem je razvijala veščine, s poučevanjem pa status nove veje medicine oz. stroke, tj. anesteziologije z reanimatologijo* **E** ← agl. *reanimatology*, nem. *Reanimatologie* iz *reanimirati* + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

reanimobíl -a m (ī) reševalno vozilo, dodatno

opremljeno z napravami za reanimacijo: *V reanimobilu je popolnejša oprema, na primer reanimacijski kovček, EKG, defibrilator, kisik, ventilator za umetno dihanje* **E** ← nem. *Reanimobil* iz (†)rèani(mácija) + (†)(avto)mobíl

recesíjski -a -o prid. (ī) ki se nanaša na recesijo: *recesijski časi; recesijski pritisk; recesijska gibanja; V času recesijske krize mnogi prehrabni strokovnjaki in ekologi opozarjajo tudi na padec kakovosti hrane* **E** (†)recesija

reciklážni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z reciklažo: *zbirni reciklažni center; Javno podjetje Komunala mora do septembrske seje pripraviti program za ločeno zbiranje odpadkov in lokacijo reciklažnega prostora, občinska uprava pa predlog za lokacijo reciklažnega dvorišča* **E** (†)recikláža

reciklíranje -a s (ī) **1.** ponovna uporaba že uporabljenih, odpadnih snovi v proizvodnem procesu: *recikliranje odpadnega papirja; stroški recikliranja; Načrtovani regijski centri so osnovni pogoj za izrabo potencialnih možnosti recikliranja, ponovne uporabe odpadkov in uporabe sekundarnih surovin* **2.** ekspr. ponovna uporaba, oživljanje, reaktualizacija: *Incident bi lahko odpravili kot nesrečno epizodo industrije, ki je odkrila veselje do recikliranja starih idej, če ne bi pri njej iskal inspiracije ameriški pravosodni minister* **E** †reciklírati

reciklírati -am nedov. in dov. (ī) **1.** ponovno uporabljati že uporabljene, odpadne snovi v proizvodnem procesu: *reciklirati odpadke; Velik problem predstavlja kratka življenjska doba oblačil, saj večina prezgodaj pristane na odlagališčih in le majhen procent se reciklira* **2.** ekspr. ponovno uporabljati, oživljati, reaktualizirati: *Težava današnje glasbe je, da se vse preveč reciklira – ni več ne časa ne denarja za odkrivanje novega* **E** ← nem. *reziklieren* iz (†)re... + tvor. od (†)cíkel

reciklírnica -e ž (ī) obrat, podjetje za recikliranje: *reciklirnica pohištva* **E** †reciklírati

redefiníranje -a s (ī) podajanje nove, drugačne definicije, opredelitve česa: *redefiniranje odnosov; Med zagovorniki redefiniranja pravil je tudi slovenska nacionalna televizija* **E** †redefinírati

redefinírati -am dov. in nedov. (ī) podati novo, drugačno definicijo, opredelitev česa: *redefinirati odnose; Vprašanje priseljencev, ki spreminjajo strukturo nacionalnih družb in redefinirajo pojem meja, ob političnih odzivih spodbuja akademske razprave* **E** ← nem. *redefinieren* iz (†)re... + (†)definírati

redukcijski^{SSK} -a -o in redúcijski -a -o prid. (ī; ú) **redukcijska diéta** -e -e [dijeta] in redúcijska -e ž (ī, ê; ú) shujševalna diéta, ki jo sestavi strokovnjak

glede na posameznikovo zdravstveno stanje in s katero se telesna teža zmanjša z manjšim dnevnim vnosom kalorij: *Če ugotovimo povišano telesno težo ali povišan delež maščobe, sta potrebna redukcijska dieta in program telesne dejavnosti*

reëvangelizacija -e ž (ë-á) ponovna evangelizacija: *Veliki osebni projekt papeža Janeza Pavla II. je bila reëvangelizacija katolištva* **E** ← agl. *reëvangelization*, nem. *Reëvangelisation* iz (†)re... + †evangelizacija

referénčni ^(SSK) -a -o prid. (ë)

referénčna literatura -e -e ž (ë, û) objavljena dela, ki s tehtnostjo obravnave določene teme pomembno prispevajo k njenemu poznavanju in se zato na njihove izsledke, spoznanja lahko sklicujejo avtorji nadaljnjih obravnav: *Predmetu se približuje kot veliki poznavalec dramske književnosti, pa tudi ogromnega opusa referénčne literature, do katerega se sproti duhovito opredeljuje*

referéndumski -a -o prid. (ë) ki se nanaša na referendum: *referéndumski izid; referéndumska pobuda; referéndumsko vprašanje; Posebno poglavje so referéndumska območja izražanja volje ljudi, in če že ni več mogoče priverjati rezultatov glasovanja, je mogoče do njih priti z risanjem meja referéndumskega območja* **E** (†)referéndum

referéndumski mólk -ega -a [mouk] m (ê, ô) prepoved predvolilne propagande navadno dan pred referendumom: *Na ministrstvu za notranje zadeve bo med referéndumskim mólkom delovala dežurna služba, kamor lahko državljani sporočijo podatke o kršitvah referéndumskega mólka*

refléksni ^(SSK) -a -o prid. (ë)

refléksna cóna -e -e ž (ë, ô) v alternativni medicini vsaka od točk na stopalih, dlaneh ali ušesih, s katero je povezan določen organ ali del telesa: *S pritiski prstov na refléksne cone lahko pospešimo prekrvitev in izboljšamo delovanje notranjih organov ter organskih sistemov*

refléksnocónski -a -o prid. (ë-ô) v alternativni medicini ki se nanaša na refléksno cono: *Tu se lahko odločite za celo vrsto ročnih, podvodnih in refléksnocónskih masaz* **E** iz refléksna cóna

refléksológ -a m, člov. (ô) v alternativni medicini strokovnjak za refléksologijo: *Masažna tehnika je zahtevna, zato dober refléksolog potrebuje mnogo vaje in izkušenj* **E** po zgledu agl. *reflexologist* iz (†)refléks + gr. -logos iz (†)lógos

refléksologija -e ž (î) v alternativni medicini dopolnilno zdravljenje, ki z masažo refléksnih con pomaga odpraviti blokade v delovanju posameznih organov oziroma spodbujati njihovo ustrezno delova-

nje: *Kljub mnogim dobrim lastnostim refléksologije ne smemo pozabiti, da sama ne more postavljati diagnoz, saj tisti, ki jo izvajajo, navadno niso medicinsko izobraženi* **E** †refléksológ

refléksológinja -e ž, člov. (ô) v alternativni medicini strokovnjakinja za refléksologijo: *izkušena maserka in refléksologinja* **E** †refléksológ

refléksoterapévt -a m, člov. (ë-ë) v alternativni medicini strokovnjak za refléksoterapijo: *Zdravnik homeopat mi je s svojim zdravljenjem dodatno pomagal, da so se rane občutno hitreje in bolje zacelile; refléksoterapevt pa je s svojimi tehnikami spodbujal rehabilitacijo* **E** po zgledu agl. *reflexotherapist* iz †reflékso(logija) + (†)terapévt

refléksoterapija -e ž (ë-î) v alternativni medicini dopolnilno zdravljenje z masažo refléksnih con: *Refléksoterapija je terapevtska metoda, pri kateri terapevt s pritiskanjem na posamezne cone stopala ali dlani sprosti in harmonizira vse telo, kar blagodejno vpliva na zdravje in počutje* **E** ← agl. *reflexotherapy* iz (†)refléks + (†)terapija

refléktivni -a -o prid. (î) **1.** ki je v zvezi z refléksijo, premišljanjem: *Njegova zgodnejša poezija je bila bitniška, nato je pisal refléktivno poezijo, za najnovejšo poezijo pa avtor pravi, da je napisana zelo neposredno* **2.** ki je v zvezi z odbojem, refléksijo; refléksijski ^(SSK): *Ena od možnosti za dokaj učinkovito odpravo tega problema so refléktivni zasloni, ki selektivno odbijajo svetlobo iz okolice, tako da naprava sploh ne potrebuje lastnega svetlobnega izvora* **E** ← nem. *reflektiv* iz (†)refléktirati

reggae¹ -ja cit. [rêgi] in rêgi -ja m (ë) glasbena zvrst, za katero je značilna mešanica afriških, zahodnoevropskih, ameriških in predvsem jamajških glasbenih elementov z izrazitim poudarjanjem lahkih dob: *Melodije s primesmi ritmov jamajškega reggaeja so spravile v gibanje ves otok | Od vseh zvrsti glasbe imam najraje metal in regi* **E** ← agl. *reggae* ← jamajško agl. *reggae*, nejasnega izvora

reggae² -- v prid. rabi: *reggae festival; reggae koncert; reggae skladba; Množica nekaj več kot 10.000 ljudi je v idiličnem ambientu na stičišču rek Soče in Tolminke plesala ob reggae ritmi*

rêgi †reggae¹, reggae²

rêgijski -a -o prid. (ë) ki se nanaša na regijo: *regijski center; regijska bolnišnica; regijsko odlagališče smeti; V vsaki regiji je za predstavitev projekta zadolžena regijska skupina, sestavljena iz predstavnikov lokalnih ustanov, ki delujejo v izobraževanju in zaposlovanju* **E** (†)rêgija

regionálec -lca [regijonalɛc] m (â) **1.** člov. kdor si prizadeva za koristi, uveljavitev določene regije:

Regionalci pravijo, da ne bodo slepo sledili navodilom iz prestolnice **2.** kar deluje na regionalni ravni: *Slovenski letalski prevoznik bo ostal regionalec* **3.** člov. prebivalec določene regije: *Če bi takrat vladna koalicija prisluhnila lokalcem in regionalcem, bi bilo financiranje že nekaj let urejeno* **E** univerbizirano iz regionalni predstavnik, prebivalec

regionalizacija -e [regijonalizacija] ž (â) delitev na območja, regije: *izpeljati regionalizacijo; regionalizacija države; projekt regionalizacije; Regionalizacija bo nujna, da bodo tudi manj razvita območja deležna finančne pomoči* **E** po zgledu agl. regionalisation, nem. Regionalisierung iz (†)regionálen

regionálka -e [regijonalka] ž (â) regionalna cesta: *odsek regionalke; rekonstrukcija regionalke; Voznik škode je z regionalke zavil levo v vas, takrat pa mu je nasproti pripeljal voznik passata, ki se mu ni uspelo izogniti trčenju* **E** univerbizirano iz regionálna cęsta

registrírník -a m (î) naprava, ki omogoča evidentiranje delovnega časa z uporabo brezkontaktnih kartic: *Pri sodobnih registrirnikih magnetno kartico le povlečeš skozi režo ali pa jo terminalu samo pokažeš // naprava za registriranje česa: Podjetje bo pri projektu sodelovalo s svojimi registrirniki podatkov in precizijskimi števci za štiri 500-kilovoltne transformatorske postaje, ki bodo vitalni del hidroelektrarne* **E** univerbizirano iz registrírní strôj

rehidrácija -e ž (â) med. vnašanje vode in soli v organizem, ki je izsušen: *Za najmlajše kratkohlačnike, ki zelo hitro dehidrirajo, je lahko že driska, ki traja dan ali dva, zelo nevarna, zato morajo starši s seboj nujno vzeti tudi v lekarni pripravljene pakete za rehidracijo* **E** po zgledu agl. rehydration iz (†)re... + (†)(de)hidrácija

rehidrácíjskí -a -o in rehidrácíjskí -a -o prid. (â; î) med. ki se nanaša na rehidracijo: *rehidrácíjska raztopina; Najpomembnejši ukrep je ustrezno nadomeščanje vode in elektrolitov, za kar je v lekarnah na voljo peroralna rehidrácíjska sol* **E** †rehidrácija

reiki -ja cit. [rêjki] m (ê) v alternativni medicini metoda naravnega zdravljenja s polaganjem rok, skozi katere se ustvari tok univerzalne življenjske energije: *Reiki prek celotnega telesa čisti in uravnoveša energijske centre (čakre) ter krepi energijske poti (meridiane); tako na zdrav in naraven način omogoči tok življenjske sile* **E** ← agl. reiki, nem. Reiki ← jap. reiki, prvotno 'mistično vzdušje', iz rei 'duh, duša' + ki 'duh, življenjska energija'

rêjting †rating

rêjv †rave¹, rave²

rêjver †raver

rêjverka †raverka

rêjverskí †raverskí

rêjv pártí †rave party

reklámarskí -a -o prid. (â) ekspr. ki se nanaša na reklamiranje ali reklamo: *reklamarsko stališče; V kodeksu odvetniške poklicne etike imamo točno napisano, kaj šteje za reklamo oziroma reklamarsko nastopanje* **E** (†)reklámar

rekreatívka -e ž, člov. (î) ženska, ki se ukvarja s športom za rekreacijo: *Nasmejani obrazi in veliko dobre volje rekreativk in rekreativcev nam potrjuje, da je bila odločitev o izvedbi netekmovalnega teka pravilna* **E** (†)rekreatívec

réktorica -e ž, člov. (ê) predstojnica univerze, visoke šole: *Po statutu rektorica lahko predlaga štiri prorektorje, vendar bo verjetno predlagala le tri* **E** (†)réktor

relevánca -e ž (â) pomembnost, bistvenost: *Javna raziskovalna sfera naj bi na podlagi znanstvene odličnosti in gospodarske relevance pomagala k višji dodatni vrednosti proizvodov in storitev* **E** ← nem. Relevanz, agl. relevance iz (†)relevánten

remake -ka cit. [rimêjk] in rimêjk -a m (ê) novejši posnetek, novejša izvedba uspešnega starejšega umetniškega dela, zlasti filmskega, gledališkega, glasbenega: *Najprej je treba povedati, da je to pravzaprav remake, in sicer znamenitega filma Dvanajst jeznih mož, ki ga je leta 1957 posnel Sidney Lumet s Henryjem Fondom v naslovni vlogi | To je samo rimejk avantgard, kakršne gledamo na Beneškem bienalu* **E** ← agl. remake, prvotno 'ponovno narediti', iz (†)re... + make 'delati, narediti'

remíks -a in remíx -a cit. [remíks] m (î) skladba, oblikovana z združevanjem že izdelane skladbe z novimi zvoki: *album remíksov; Najnovejši remíks je kar nekaj tednov kraljeval na vseh svetovnih lestvicah* **E** ← agl. remix iz (†)re... + mix 'mešanica'

remíksanje -a s (î) aranžiranje, oblikovanje skladbe z združevanjem že izdelane skladbe z novimi zvoki: *Glasbenika sta – poleg ustvarjanja lastne glasbe – stalno zaposlena z remíksanjem drugih izvajalcev* **E** †remíksati

remíksati -am nedov. in dov. (î) aranžirati, oblikovati skladbo z združevanjem že izdelane skladbe z novimi zvoki: *Vsi iz skupine smo delali v studiu z drugimi bendi, z glasbo drugih ljudi, ki smo jo remíksali, a čez čas smo začeli pogrešati svojo glasbo* **E** †remíks

remíx †remíks

renominácija -e ž (â) ekon. ponovno določanje vrednosti česa: *Družba, ki vodi delniške knjige, naj bi*

jutri začela opravljati renominacijo obstoječih delnic pidov **E** ↑renominirati

renominirati -am dov. in nedov. (ī) ekon. ponovno določiti vrednost česa: *Potrebno bo povečati ustrezno proračunsko postavko oziroma ponovno renominirati republiški proračun* **E** ← agl. *renominalize*, nem. *renominieren* iz (†)re... + †nominirati

rêpanje ↑rapanje

rêpati ↑rapati

repelênt -ênta in -ênta m (ê é; ê) sredstvo, ki ščiti pred piki žuželk, klopov: *uporaba repelentov; Na trgu je velika izbira repelentov proti klopom, vendar vas ti ne bodo povsem zaščitili, poleg tega ne smete pozabiti, da je njihovo delovanje časovno omejeno* **E** ← agl. *repellent* iz *repel* 'odbijati, gnusiti se' ← lat. *repellere* 'odrinuti, zavriniti'

rêper ↑raper

rêperski ↑raperski

replay -a cit. [riplêj] in riplêj -a m (ê) ponovitev: *Enostavno ponavljanje (replay) TV-slike z več zornih kotov bo nadomestila računalniška ponazoritev, ki bo tudi hitrejša in cenejša | V glavi se mi še vedno odvija riplêj pravkar videnega filma* **E** ← agl. *replay*, prvotno 'igrati še enkrat', iz (†)re... + *play* 'igrati'

replikánt -a m, člov. (ã â) 1. člov. kdor replicira, da repliko: *Vsaka replikant naj točno pove, na katero vsebino oziroma razpravo katerega kolega pred sabo je repliciral* 2. kopija: *Vprašati se moramo, ali smo pripravljeni sprejeti vso razsežnost poskusov z živalmi – 20, 30, 40 živali bi morale proizvesti in darovati jajčeca, da bi lahko napravili replikanta svojega ljubljénčka* **E** v prvem pomenu (†)replika, v drugem ← agl. *replicant* iz (†)replika

repopulácija -e ž (â) ponovno naseljevanje (avtohtonih živali): *projekt repopulacije; Pripravimo akcijski načrt za repopulacijo jegulje v vodah njenega naravnega življenjskega prostora* **E** ← agl. *repopulation* iz (†)re... + (†)populácija

repopulácijski -a -o in repopulácijski -a -o prid. (ī; â) ki se nanaša na repopulacijo: *Reka Lepena je vključena v repopulacijski program soške postrvi* **E** ↑repopulácija

rêpovski ↑rapovski

reprocesiranje -a s (ī) ločevanje uporabnih materialov iz uporabljenega, izrabljenega goriva: *Po razmahu jedrskega programa so odprli fakultete in inštitute, na katerih so se šolali strokovnjaki za vodenje obrata za proizvodnjo in reprocesiranje goriva* **E** ↑reprocesirati

reprocesirati -am dov. in nedov. (ī) ločiti uporabne ma-

teriale iz uporabljenega, izrabljenega goriva: *Vodstvo države je sporočilo, da so iz goriva v reaktorjih reprocesirali 8000 plutonijevih palic, kar je dovolj za izdelavo vsaj še ene jedrske bombe* **E** (†)re... + (†)procesirati

reprogramiranje -a s (ī) ponovna določitev programa česa: *reprogramiranje dolgov; reprogramiranje kreditov; reprogramiranje obveznosti; Ena od novih (neformalnih) zahtev vladi je tudi, da bankam prepove reprogramiranje posojil po zvišanih obrestnih merah* **E** (†)reprogramirati

resetírati -am dov. in nedov. (ī) 1. ponastaviti napravo, pogosto s ponovnim zagonom: *resetirati računalnik; Kadar virusi v računalniku napravijo tako zmedo, da programske operacije ne delujejo več, nam ne preostane drugega, kakor da ga resetiramo* 2. ekspr. obnoviti, oživiti: *Ali je dejansko nujna neka velika svetovna vojna, da se vsaj minimalno resetirajo najosnovnejši parametri kolektivnega razuma?* **E** ← agl. *reset* iz (†)re... + *set* 'postaviti, namestiti'

resničnostni ^{SSKJ} -a -o prid. (ī)

resničnostni šov -ega -a m (ī, ô) zabavna televizijska oddaja, ki prikazuje ljudi v navidezno resničnih okoliščinah, pri čemer so ljudje v teh okoliščinah daljše časovno obdobje nenehno snemani: *Resničnostni šov je fenomen zadnjega desetletja in je povezan z ideologijo poznega kapitalizma*

resolúcija ^{SSKJ} -e ž (ú) 1. število slikovnih točk, ki jih naprava za predstavitev podatkov prikaže uporabniku; ločljivost (1): *Naprave srednjega cenovnega razreda imajo recimo vgrajen počasnejši modem za faksiranje, tiskanje z visoko resolucijo pa je lahko zelo počasno* 2. število slikovnih točk, ki sestavljajo fotografijo, videoposnetek; ločljivost (2): *Ne glede na velikost in resolucijo slik vam prikazovalnik slike resolucijo avtomatsko prilagodi zaslonu* **E** ← agl. *resolution* ← lat. *resolütio* 'topljenje, drobljenje, rešitev'

resórt -a m (ô) velik hotelski kompleks višje kategorije v turističnem kraju z raznovrstno sprostitveno in rekreacijsko ponudbo: *igralniški resort; Marketinško se usmerja v razvoj luksuznega turizma in v uvajanje hotelov ter resortov najvišje kategorije, kar bo temelj nove tržne politike* **E** ← agl. *resort*, prvotno 'zatočišče, pribežališče', ← stfrc. *resort* 'pomoč' iz *resortir* '(ponovno) iti ven'

restart -a cit. [ristárt] m (â) ponovni zagon: *Če ne želimo prekiniti delovanja nadrejenega strežnika, bomo morali parametre za replikacijo dodati v kratkem restartu strežnika* **E** ← agl. *restart* iz (†)re... + (†)stárt

restrukturiranje -a s (i) ponovno strukturiranje: *restrukturiranje dolgov; restrukturiranje obveznosti; restrukturiranje podjetij; V prihodnjih mesecih je zaradi načrtovanega restrukturiranja bančnega in zavarovalniškega sektorja mogoče pričakovati, da se bodo na centralno banko izvajali različni pritiski* **E** ↑restrukturirati

restrukturirati -am dov. in nedov. (i) ponovno strukturirati: *Če se v banko intenzivno ne vlaga, jo je treba prej ali slej povezati s katero drugo, jo prodati ali pa temeljito restrukturirati* **E** ← nem. *restrukturieren* iz (†)re... + (†)strukturirati

rétro -- prid. (è) ki se nanaša na obnavljanje nečesa starejšega, v preteklosti modernega, popularnega: *retro pridih; retro slog; retro videz; To, kar igramo, je malce retro* **E** ← agl. *retro* ← frc. *rétro*, skrajšano iz (†)retro(gráden)

retrogardizem -zma m (i) programska umetnostna usmeritev, ki oživlja pretekle sloge, vključuje obnavljanje nečesa starejšega, v preteklosti modernega, popularnega: *Fenomen ansambla je namreč dvojen: v skladateljskem konceptu, ki je blizu retrogardizmu; jemanju glasbenih motivov iz različnih obdobj in zvrsti, od folklore, jazza, popevke do najbolj znanih klasičnih del* **E** (†)retro... + (†)(avant)gardizem

rétrovirus -a m (è-í) med. virus z ribonukleinsko kislino, ki se s pomočjo encima reverzne transkriptaze v gostiteljski celici prepíše v deoksiribonukleinsko kislino: *Raziskovalci napovedujejo, da bo v prihodnjih mesecih objavljenih več študij, v katerih bo obravnavana morebitna povezava med prisotnostjo retrovirusa v človekovem telesu in kronično utrujenostjo* **E** ← nlat. *retrovirus* iz agl. *re(verse) tr(anscription) o(nco)virus* 'onkovirus z obratnim prepisovanjem'

return -a cit. [ritərn] m (ä) tipka na računalniški tipkovnici za potrditev operacije, ukaza z oznako return ali enter; enter, vnašalka (2): *Če želite pisati po sredini lista, vam ni treba več pritiskati tipke return, ampak enostavno dvakrat kliknete in program bo potrebno število prelomov vrstice in tabulatorjev vstavil sam* **E** ← agl. *return*, prvotno 'povratek, obrat'

revialistika -e [revijalistika] in revijalistika -e ž (i) revialni tisk, revialne objave: *Plod avtorjevega dela je več samostojnih knjig in prispevkov v strokovni revialistiki in zbornikih | Pogosto berem slovenske klasike in sodobno slovensko revijalistiko* **E** (†)reviálen

revidíranec -nca m, člov. (i) pravna oseba, pri kateri se zaradi ugotavljanja skladnosti s predpisi, zakoni pregledujejo poslovanje, dokumenti: *Vlada je*

sprejela sklepe, s katerimi je naložila revidirancem in drugim organom, kaj vse morajo storiti za odpravo odkritih nepravilnosti **E** (†)revidirati

revidiranje -a s (i) **1.** pregledovanje poslovanja, dokumentov zaradi ugotavljanja skladnosti s predpisi, zakoni: *notranje revidiranje; Poglavitni cilj zakona je napisati taka določila, ki bodo jasneje kot dosedANJI zakon določala organiziranost, pristojnosti, postopek revidiranja ter pogoje za delo računskega sodišča* **2.** spreminjanje kakega dokumenta, besedila ali uveljavljanje novih pogledov na določen pojav: *Univerza je ob polemikah zadnjih dni objavila sporočilo, da noče spodbujati revidiranja zgodovine, temveč le slišati odgovore in mnenja o aktualnih vprašanih* **E** (†)revidirati

revijalistika ↑revialistika

revitalizátor -ja m (â) **1.** člov. kdor povzroči, organizira, da kaj ponovno zaživi, se obnovi: *Sodeluje tudi z najbolj znanim ljubljanskim kulturnim revitalizatorjem* **2.** naprava s prečiščevalnim sistemom, ki izboljša kakovost in poveča energijsko moč česa: *Celjski inovator je s svojo skupino predstavil revitalizator vode, ki ga že uporabljajo v prečiščevalnem sistemu podjetja* **E** ← nem. *Revitalisator* iz (†)revitalizirati

revival -a cit. [rivájvəl] in rivájvəl -a m (â) ponovitev, oživitev, ponovni razmah česa: *Danes smo pričra najrazličnejšim revivalom klasičnih umetniških praks, saj številni živijo v utvari, da bodo z reinterpretacijo del reinterpretirali tudi vzuđuje tedanjega časa | Iz klubov se je razlegal trdi tehno, ki je po mojem rivajvl vseh rivajvlov* **E** ← agl. *revival* iz revive 'obuditi, oživiti' ← stfrc. *revivre* < lat. *revivere* iz (†)re... + vivere 'živeti'

revmátski -a -o prid. (â) ki se nanaša na revmatizem; revmátski^{SSKJ}: *revmatska obolenja; V terme prihajajo po zdravje ljudje z vnetimi revmatskimi boleznimi* **E** ← lat. *rheumaticus* iz (†)révma

rezáj^{SSKJ} -a m (â) jezikosl. pokončna črtica, ki se v jezikoslovnih analizah in priročnikih uporablja za označevanje meje znotraj besede: *Vpeljana je tudi raba rezaja, kar je v slovenskih slovarjih redkost* **E** iz (†)rézati po zgladu (†)vezáj

rezianológ -a [rezijanolog-] m, člov. (ô) strokovnjak za rezijansko narečje in kulturo: *Objavili so pravno priznane rezianologa* **E** po imenu pokrajine *Rezija* + gr. -logos iz (†)lógos

rezianologija -e [rezijanologija] ž (i) veda o rezijanskem narečju in kulturi: *Rezianologija je vključena tudi v študijske programe ljubljanske Filozofske fakultete* **E** ↑rezianológ

rezidènt^{SSKJ} -ènta in -énta m, člov. (è é; è) oseba s

stalnim bivališčem v državi: *davčni rezidenti; status rezidenta; Največ slovenskih rezidentov z dohodki iz Avstrije živi v severovzhodni Sloveniji blizu državne meje z Avstrijo* **E** ← nem. *Resident* ← frc. *résident* iz *résider* 'prebivati'

rezistenčni -a -o prid. (č) **1.** ki je v zvezi z odporniki ali odporniškim gibanjem; odporniški ^{SSKJ}: *Umetniki, ki so bili udeleženi v bojih, se niso ukvarjali z ideologijo, vendar pa imamo tudi iz bojev ohranjena pričevanja o rezistenčni moči umetnosti* **2.** ki je v zvezi z odpornostjo; odpornostni: *Nekatere sorte krompirja imajo z metodami klasičnega žlahtnjenja vnesen rezistenčni gen iz divjega sorodnika krompirja* **E** (†)rezistenca

režimec -mca m, člov. (î) slabš. kdor pretirano podpira režim, oblast; režimovec ^{SSKJ}: *V nekaj letih dela smo univerzi naredili odličen študentski časopis, kljub jezni mržnji režimcev* **E** univerbizirano iz *režimski človek*

riba ^{SSKJ} -e ž, člov. (î) kdor je rojen v astrološkem znamenju rib: *Ribe so sanjave, idealistične, odločno optimistične in skoraj nadnaravno intuitivne* **E** = steslov. *ryba*, hrv., srb. *rîba*, rus. *ryba*, češ. *ryba* < pslov. **ryba*, morda sorodno s stind. *vâr* - 'voda'

ribárjenje ^{SSKJ} -a s (â) nezakonita pridobitev spletnih gesel in osebnih podatkov, ki se navadno doseže s preusmeritvijo uporabnikov na ponarejene spletne strani; phishing: *zaščita pred ribarjenjem; Pri nas smo ribarjenje spoznali ob vzniku ponarejenih servisnih strani enega od ponudnikov spletnega dostopa* **E** po zgledu agl. *phishing* iz (†)ribáriti

ribolov ^{SSKJ} -ôva m (ò ò)

ribolov z obále -ôva -- -- m (ò, â; ò) športni ribolov, pri katerem se z obale, brega meče ribiška vrvica v vodo; casting (2): *Ribolov z obale je brezplačen, a iz čolna večina ne ulovi niti porcij-ske ribe, zato naše morje ni privlačno za turiste*

ričóta -e ž (ò) jed iz dušenega ješprenja, pripravljena podobno kot rižota: *Na koncu je v ričoto zamešal maslo in peteršilj* **E** (†)rič(et) + (†)(riž)óta

rigidnost -i ž (î) **1.** med. okorelost zaradi povečane napetosti mišic: *Parkinsonova bolezen je počasi napredujoča degenerativna motnja živčevja, ki jo spremljajo tremor v mirovanju, počasno začenjanje gibov, mišična rigidnost in težave pri govoru* **2.** neprožnost, togost: *rigidnost cen; rigidnost sistema; rigidnost trga; Glede na rigidnost delniških tečajev našim vlagateljem ostaja predvsem upanje na visoke dividende* **E** (†)rigiden

riméjk ↑remake

ripléj ↑replay

rivájvl ↑revival

rízični ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

rízični kapitalist -ega -a m, člov. (î, î) kdor je pripravljen vložiti lastniški kapital v začetne razvojne faze podjetja: *Ljudje so vzeli denar in na splošno pogoreli, ker so uresničevali sanje nekega rizičnega kapitalista, ne pa svojih*

rízični odpádek -ega -dka m (î, â) nav. mn. odpad, ki je nevaren za zdravje ali okolje in ga je zato treba varno deponirati: *Zasebniki morajo poskrbeti za registriran odvoz rizičnih odpadkov*

rjávka ^{SSKJ} -e ž (â) mehkolistna solata zeleno-rjave barve, ki ne dela glav: *ameriška rjavka; Rjavka ne naredi glav, ampak veliko rozeto z rjavo-zelenimi nagubanimi listi* **E** (†)rjav

roaming -a cit. [ròuming-] m (ò) uporaba mobilnega telefona zunaj področja dosega domačega operaterja, navadno v tujini; gostovanje: *znižati cene roaminga; Evropska komisija v analizah ugotavlja, da uporabniki mobilne telefonije zaradi visokih cen roaminga v tujini skoraj ne uporabljajo mobilnih storitev* **E** ← agl. *roaming* iz *roam* 'pohajkovati, klatiti se'

robótik -a m, člov. (ò) strokovnjak za robotiko: *V 60. letih so bili Indijci znani kot guruji ezoteričnih filozofij, danes pa je v ZDA veliko lažje srečati indijskega robotika kot učitelja transcendentalne meditacije* **E** po zgledu nem. *Robotiker* iz (†)robótika

robotizácija -e ž (â) **1.** uvedba, uvajanje robotov, opremljanje z roboti: *avtomatizacija in robotizacija; robotizacija proizvodnje; Z robotizacijo lakiranja bodo zmanjšali porabo lakov* **2.** ekspr. navajanje na ravnanje, delanje po navodilih drugega brez sodelovanja volje, zavesti: *En razlog za to, da imaš psa, je univerzalen: druženje z njim upočasnjuje robotizacijo človeka* **E** (†)robotizirati

robotizírani -a -o prid. (î) ki deluje s pomočjo vgrajenega robota: *robotizirani menjalnik; robotizirano vozilo; Lep zgled je avtomatizacija proizvodnje, v kateri roboti in druge robotizirane naprave že lep čas obvladujejo ključne procese, kot so sestavljanje, varjenje, lepljenje, lakiranje in tako naprej* **E** (†)robotizirati

robótski ^{SSKJ} -a -o prid. (ò)

robótska operácija -e -e ž (ò, á) operacija, izvedena s pomočjo robotizirane aparature z lučjo, kamero, kirurškimi orodji, s katerimi je mogoče operirati prek daljinskega upravljanja: *Zdaj imajo le eno operacijo na dan, kmalu bodo prešli na dve, končni cilj pa je na leto opraviti približno tristo robotskih operacij pri pacientih z različnimi obolenji*

robótska rôka -e -e ž (ò, ó) naprava z vgrajenim robotom, ki samostojno prilagaja svoje gi-

be: *Sonda je bila opremljena z robotsko roko, ki naj bi zajela zemljo, laserjem, ki naj bi analiziral ozračje, in vrsto drugih najsodobnejših in izpopolnjenih naprav, ki naj bi proučile podnebje na Marsu*

rockabilly¹ -ja cit. [rokabíli] m (ī) **1.** zgodnja oblika rokenrola z močnim vplivom country glasbe, z začetkom v 50. letih 20. stoletja: *Takrat ni bilo v navadi, da bi se v rockabillyju pojavil klavir, zato so številni bolj uveljavljeni glasbeniki kmalu postali pozorni na energičnega Lewisa* **2.** člov. kdor izvaja tako glasbo: *Mnogi rockabillyji Elvisa sploh ne kujajo v zvezde* **3.** člov. kdor se navdušuje za tako glasbo: *Nekaj rockabillyjev pod odrom se je razvnelo* **E** ← agl. *rockabilly* iz (†)rock + (hill)billy 'hribovec'

rockabilly² -- v prid. rabi rockabillyjevski: *Na festivali bosta nastopili dve rockabilly skupini*

rockabillyjevski -a -o cit. [rokabílijevski] prid. (ī) ki se nanaša na rockabilly; rockabilly²: *Rockabillyjevska scena je tradicionalno močna v Nemčiji, Franciji in na Nizozemskem* **E** ↑rockabilly¹

rockerica ↑rókerica

rockerski ↑rókerski

ródnostni -a -o prid. (ō) ki je v zvezi z rodnostjo: *rodnostno vedenje; Podaljševanje izobraževanja je tudi posledica težav v procesih zaposlovanja, oboje pa vpliva na spremembe rodnostnih vzorcev in načrtovanja družine* **E** (†)ródnost

rogovec -vca m, člov. (ō) član, pripadnik skupine alternativnih, neodvisnih ustvarjalcev na umetniškem, kulturnem in socialnem področju, delujočih v prostorih nekdanje tovarne Rog v Ljubljani: *Danes ob 17. uri se bodo na pikniku srečali vsi, ki se čutijo rogovce, in se pogovorjali o stalnih strateških temah* **E** po imenu tovarne Rog

rójbos ↑rooibos

rokávček ^(SSK) -čka m (á) nav. mn. plastična napihljiva okrogla blazinica za neplavalce, ki se natakne na roko: *Otroci naj na čolnih in drugih plovilih nosijo rešilne jopiče z atestom, ki imajo ovratnike in pomagajo držati glavo nad vodo; napihljivi obroči in rokavčki v tem primeru niso ustrezni* **E** (†)rokáv

rókerica -e in rockerica -e cit. [rókerica] ž, člov. (ō) **1.** ženska, ki se navdušuje za rokovsko glasbo: *Po duši sem rokerica, navdihuje me glasba iz petdesetih let, imam vročo željo, da bi nekoč naredila izpit za motor in si ga kupila* **2.** rokovska glasbenica: *Kot gostja bo na prireditvi nastopila neuničljiva rokerica* **E** (†)rócker

rókerski -a -o in rockerski -a -o cit. [rókerski] prid. (ō) ki se nanaša na rokerje ali rokovsko glasbo: ro-

kerska skupina; *Zdi se mi, da nas spoštujejo tako v rokerskih kot tudi džezovskih krogih, saj je naša glasba zelo muzikalična* **E** (†)rócker

rólanje -a s (ō) šport, pri katerem se vozi z rolerji: *hitrostno rolanje; šola rolanja; Otroci in mladi se lahko udeležijo začetnih in nadaljevalnih tečajev rolanja in plavanja* **E** ↑rólati

rólar -ja m, člov. (ō) kdor rola: *Rolarji so pogosto izpostavljeni nevarnosti zaradi motornih vozil, vendar so včasih tudi povzročitelji nevarnih situacij v prometu* **E** ↑rólati

rólarka -e ž (ō) **1.** člov. ženska, ki rola: *Kolesar je čelno treščil v rolarko* **2.** obuvalo z nizom kolesčkov na podplatih za rolanje; roler (1): *hokej na rolarkah; Naša hokejska reprezentanca bo v polotnem hokeju – namesto drsalk z rolarkami – štartala v družbi najboljših na svetu* **E** ↑rólar

rólati -am nedov. (ō) **1.** voziti se z rolerji: *Če znate rolati, se boste laže naučili tudi drsati, saj že obvladate ravnotežje* **2.** pog. zvijati cigarete: *Če uživanci mehkih drog ne morejo javno rolati, lahko zdaj javno pijejo vsaj svojo priljubljeno osvežilno pijačo* **3.** pog. predvajati, reproducirati glasbo, posnetke: *Anglija postaja nemogoče komercialna, klubska scena ni za nikamor, vsi rolajo isto brezvezno glasbo* **E** ← agl. *roll*, prvotno 'valjati, kotiliti'

rólati se -am se nedov. (ō) pog., s smiselnim osebkom v dajalni-ku mešati se: *Od predvolilnega vzdušja se nam že rola; zdržati moramo še poldrugi mesec*

róler ^(SSK) -ja m (ō) **1.** obuvalo z nizom kolesčkov na podplatih za rolanje; rolarka (2): *obuti rolerje; hokej na rolerjih; vožnja z rolerji; Ko je otrok pripravljen za vadbo, mu pregledamo opremo in popravimo morebitne nepravilnosti, kot so: narobe obrnjen ščitnik, slabo zapeta čelada, slabo zavezan roler* **2.** masažni aparat, sestavljen iz majhnih valjčkov: *Danes pri masažah največkrat uporabljamo masažna olja, soli, zeliščne kreme, tudi masažne pripomočke, kot so masažne kroglice, blazinice in rolerji* **3.** kroglično pisalo s tekočim črnilom, podobno kemičnemu svinčniku: *Bila sem brez pisala, zato mi je kolegica ponudila svoj roler* **E** ← agl. *roller* iz ↑rólati

rólkanje -a s (ō) šport, pri katerem se vozi z rolko; skejtanje: *hitrostno rolkanje; Počnemo vse mogoče – od rolanja, rolkanja, krosa, kolesarjenja, gorskega teka do plavanja, veslanja, s čimer učinkovito krepimo moč nog in rok* **E** (†)rólkati

rólkarski -a -o prid. (ō) ki se nanaša na rolkarje ali rolkanje; skejterski: *rolkarska proga; rolkarska tekma; K prvi generaciji tovarnarjev spada še rolkarski navdušenec, ki je s prijateljem in uslužben-*

cem garažno izdelovanje rolk dopolnil še s snežnimi deskami **E** (†)rólkar

rólkarski párk -ega -a m (ô, â) namenski prostor za roljanje, opremljen z zidki za drsenje, skakalnicami in klančinami; skejt park: *Obljublja center alternativnih športov s plezalno steno, rolkarskim parkom in prenovljenim hokejskim igriščem pri šolskem centru*

roll-on -a cit. [rolôn] m (ô) dezodorant v manjši steklenički z vrtljivo kroglico: *Po mojih izkušnjah madeže pustijo predvsem deodoranti v stiku, zato sama že nekaj časa raje uporabljam roll-on* **E** ← agl. *roll-on* iz *roll* 'vrteti se, obračati se' + *on* 'naprej, dalje'

RÓM -a in RÔM -a m (ô; ô) krat. neizbrisljiv bralni računalniški pomnilnik: *Cena kartice je 700 dolarjev, če pa podjetju vrnete stari procesor in ROM, vam vrnejo 200 dolarjev* **E** ← agl. *ROM*, kratica za *r(ead-)o(nly) m(emory)* 'bralni pomnilnik'

romanesco †romanésko

romanésko -a in romanesco -a cit. [romanésko] m (ê) zgodnja cvetača koničaste oblike: *Tudi stolpičasti zeleni romanesco je potomec cvetače* **E** ← it. (*broccoli*) *romanesco*, dobesedno 'rimski (brokoli)'

romológ -a m, ðlov. (ô) strokovnjak za romski jezik in kulturo: *Gost omizja bo romolog, publicist, prevajalec in pisec v romskem jeziku* **E** ← nem. *Romologe* po imenu ljudstva *Romi* + gr. *-logos* iz (†)lógos

romologija -e ž (i) veda o romskem jeziku in kulturi: *Romologija kot znanost tudi pri nas obstaja in ima v obliki strokovnih publikacij marsikaj pokazati* **E** †romológ

rondó ^(SSK) -ja m (ô) križišče v obliki kroga z več uvozi in izvozi, v katerem promet poteka v nasprotni smeri urinega kazalca; krožišče, krožno križišče: *gradnja rondoja; Zaradi pritožb treh krajanov ne bodo uredili načrtovanega rondoja v nevarnem križišču štirih regionalnk* **E** ← it. *rondò* ← frc. *rondeau* 'okrogla cvetlična greda, okrog katere je pot' in 'instrumentalna skladba, pri kateri se glavna tema menjava s stranskimi' iz *rond* 'okrogel'

rondójski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na rondo: *Zasnova je bila estetsko in likovno premišljena, saj so visoke jagjnede razporedili na rondojska križišča in pomembne točke in tako optično poudarili njihovo dominacijo nad nižjimi akacijami* **E** †rondó

rooibos -a cit. [rôjbos] in rôjbos -a m (ô) **1.** zeliščni čaj iz posušenih listov grma *Aspalathus linearis*: *piti rooibos; Količina čaja, ki jo lahko zaužijete v enem dnevu, ni omejena, kajti rooibos ne vsebuje kofeina* **2.** ta grm, ki raste predvsem v Južni Afri-

ki: *Rooibos zraste do višine 1,5 metra* **E** ← afrikan. *rooibos* iz *rood* 'rdeč' + *bos* 'šop, grm'

ropotajóci ^(SSK) -a -e prid. (ô)

ropotajóci dúh -ega -á m, živ. (ô, û â) paranormalni pojav, pri katerem se sliši nerazložljiv ropot, vidi lebdeče, padajoče predmete, kar naj bi povzročali duhovi; poltergeist: *Ropotajoči duhovi se menda najpogosteje prikazujejo čustveno zelo labilnim ljudem*

rotarijánec -nca m, ðlov. (â) član mednarodne organizacije Rotary international, združujoče poslovneže in strokovnjake različnih poklicev, ki skrbijo za dobrodelne človekoljubne dejavnosti in se vzemajo za etična načela: *Portoroški klub je samo eden od 19 v Sloveniji in eden od 30 tisoč v svetu, kjer se humanitarnih akcij loteva poldrugi milijon rotarijancev* **E** po imenu organizacije *Rotary (International)* iz agl. *rotary* 'vrtljiv'; tak, ki kroži, se obrača' k (†)rotirati, ker so se člani kluba sprva sestajali po svojih pisarnah

rótavirus -a m (ô-î) med. močno kužni virus, ki povzroča okužbo prebavil, zlasti pri otrocih: *okužba z rotavirusom; Rotavirus je zelo trdovraten, nalezljiv in nevaren predvsem za male otroke, če se zaradi prebavnih motenj izgubljena telesna tekočina ne nadomesti dovolj hitro in v potrebni količini* **E** ← nlat. *rotavirus* iz lat. *rota* 'kolo' + (†)virus

rótring -a m (ô) pisalo znamke Rotring z ozko jekleno cevko namesto običajnega peresa: *Sem precej staromoden projektant, s tridimenzionalnimi problemi se spopadam z rotringi, ker se nočem prepustiti preveliki lahkotnosti projektiranja na računalniku* **E** po imenu znamke nem. *Rotring* iz *rot* 'rdeč' + *Ring* 'obroč'

rótvajler -ja m, živ. (ô) velik, močen pes črne barve z rdečerjavimi očigi in zelo kratko dlako: *Rotvajler je zelo aktiven pes in potrebuje veliko pozornosti* **E** ← nem. *Rottweiler* po mestu *Rottweil*

RTV-jevec -vca in rtv-jevac -vca [ertevêjevəc in ertevêjevəc] m, ðlov. (ê) uslužbenec ustanove Radiotelevizija Slovenija; ertevejevec: *Predsednik vlade je objubil RTV-jevcem zvišanje RTV-prispevka* **E** (†)rtv

RTV-jevski -a -o in rtv-jevski -a -o [ertevêjevjski in ertevêjevjski] prid. (ê) ki se nanaša na ustanovo Radiotelevizija Slovenija; ertevejevski: *RTV-jevski zakon; Referendumska kampanja ob zakonu o RTV je govorila tudi o zniževanju RTV-jevske naročnine* **E** (†)rtv

rugbyjski †rágbijski

rúkola -e ž (û) enoletna, regratu podobna rastlina z nazobčanimi listi, močnega, ostrega, nekoliko

grenkega okusa, primerna za solate, kot dodatek različnim jedem; rukvica: *Pikantni okusi sira, rukole in bazilike se združijo v okusen in sočen prigrizek, ki potolaži lakoto, a ne obremeni želodca* **E** ← ben. it. *rucola* iz *ruca* < lat. *ērūca* 'kodrasti ohrovt' in 'rukvica' < 'gosenica' zaradi kosmatega stebra

rúkvica -e ž (û) enoletna, regratu podobna rastlina z nazobčanimi listi, močnega, ostrega, nekoliko grenkega okusa, primerna za solate, kot dodatek različnim jedem; rukola: *Škoda, da so na travniku že pomrznila divja zelišča, tako da je jesenske solatne liste zastopalo preveč rukvice in premalo raznobarnega radiča* **E** prenašeno iz ben. it. *rùcola*, furl. *rùcule* = knjiž. it. *ruchétta*, ↑*rúkola*

rumêni^(SSK) -a -o prid. (é)

rumêne straní -ih -í ž mn. (é, î) del telefonskega imenika, navadno tiskan na rumenem papirju, s telefonskimi številkami podjetij, trgovin, raznih servisov, urejen abecedno po posameznih gospodarskih področjih: *Na skoraj sto rumenih straneh se vrstijo ponudbe od zavarovalnih polic do notranje stanovanjske opreme*

rumêni časopís -ega -a m (é, î) dnevnik ali tednik, ki vsebuje veliko slikovnega gradiva in kratkih, pogosto nepreverjenih, senzacionalnih novic, navadno o znanih osebah; tabloid: *V Veliki Britaniji znajo že otroci ločiti zavajajoče*

vsebine od manj zavajajočih, znajo prepoznati lažnivo vsebino v rumenem časopisu

rumêni kartón -ega -a m (é, ô) kazenski ukrep pri nekaterih športih, ki ga sodnik izreče igralcu kot opozorilo ali kot začasno izključitev iz igre: *dobiti rumeni karton; pokazati rumeni karton; Prav ob zaključku prvega dela je moral igralec zaradi dveh rumenih kartonov predčasno z igrišča*

rumêni tísk -ega -a m (é, î) dnevnik ali tednik, ki vsebuje veliko slikovnega gradiva in kratkih, pogosto nepreverjenih, senzacionalnih novic, navadno o znanih osebah: *Po pisanju newyorškega rumenega tiska je gala prireditelj stala približno 2,2 milijona dolarjev*

rúngliš -a m (û) ruščina s številnimi po letu 1990 prevzetimi angleškimi prviniami: *Vsi ruski vesoljci sicer brez napak govorijo angleško, v vesolju pa kljub vsemu nastaja nov jezik, ki bi ga lahko mirno krstili za rungliš* **E** ← agl. *RunGLISH* iz *Ru(ssian)* 'ruščina' + *(E)nglish* 'angleščina'

rúšenec -nca m, žlov. (û) lastnik stavbe, ki je zaradi načrtovanja novih objektov, zlasti avtocest, z uradno odločbo predvidena za rušenje: *Zagata je v tem, da je po obstoječi zakonodaji potrebno biti pri rušenjih zelo natančen, treba je razstaviti vsako stvar, rušenju ne smeš povzročiti nobene škode* **E** (↑)rúšiti

S

sadjejed -a -o prid. (ĉ ě ě) ki se prehranjuje samo s sadjem, zelenjavo, jedrci in semeni nekaterih rastlin: *Vsejede in sadjejede ptice obiskujejo plodono-sne rastline, kot so npr. kalina, glog, jerebika, črni bezeg* **E** (†)sádje + (†)jésti

sadjejedec -dca m, žlov. (ě) **1.** kdor se prehranjuje samo s sadjem, zelenjavo, jedrci in semeni nekaterih rastlin; frutarijanec: *Ugotavljam, da je v Sloveniji že kar nekaj prepričanih sadjejedcev, ki so si po več mesecih in celo letih sadno-zelenjavne prehrane dali pregledati kri in rezultat je bil odlična krvna slika* **2.** ekspr. kdor rad jé sadje: *Če si bolj sadjejedec, potem si nakupi sadja* **E** †sadjejed

salámár -ja m, žlov. (â) kdor izdeluje salame: *društvo salamarjev; Najbolje uvrščeni salamarji se bodo udeležili slovenske salamijade prvakov* **E** (†)saláma

salamiáda †salamijáda

salamijáda -e in salamiáda -e [salamijada] ž (â) tekmovanje, na katerem se ocenjuje kakovost salam: *Organizatorji so prepričani, da so prav salamijade v zadnjih letih veliko prispevale k večji kakovosti salam* **E** (†)saláma + (†)(olimp)íada

salmonelóza -e ž (ô) med. črvesna bolezen, ki jo povzroča bakterija salmonela: *izbruh salmoneloze; Salmoneloza se lahko pojavi v obliki majhnih epidemij med splošno populacijo ali v obliki obsežnih epidemij v bolnišnicah, restavracijah, menzah ter ustanovah za otroke in starejše ljudi* **E** ← nlat. salmonellosis iz (†)salmonéla

sálsa¹ -e ž (â) **1.** ples v štiričetrtinskem taktu s poudarkom na drugi dobi, po izvoru iz Latinske Amerike: *učitelj salse; Opazovati domačine pri plesu salse, njihovo mimiko in gibe, je svojevrstna predstava // skladba za ta ples: Iz lokalov prihajajo zvoki salse, sambe, andske in mehiške glasbe* **2.** omaka iz različnih vrst zelenjave, navadno pikantna: *Mehičani ponudijo salse skoraj k vsaki jedi* **E** ← špan. salsa, prvotno 'omaka'

sálsa² -- v prid. rabi: *salsa klub; Je ena od začetnic salsa scene pri nas*

sámoaktualizácija -e ž (â-â) težnja po uresničevanju osebnostnih zmožnosti: *Proti samoaktualizaciji se pomikamo, kadar se odločamo za izbire, ki nam pomagajo rasti, in ne za tiste, ki jih vodita*

strah in pretirana želja po varnosti **E** (†)samo... + (†)aktualizácija

sámocenzurírati se -am se nedov. in dov. (â-î) nadzirati samega sebe pri pisanju javnosti namenjenih del, nastopanju v javnosti zaradi težnje po upoštevanju družbenih ali skupnostnih norm, pričakovanj: *Opaziti je, da so nekateri novinarji že samocenzurirali* **E** (†)samo... + (†)cenzurírati

sámodestruktíven -vna -o prid. (â-î) razdiralen, uničevalen, razkrojevalen do samega sebe; avto-destruktiven: *sámodestruktívno vedenje; Problematičen odnos do spolnosti v njem stopnjuje samozaničevanje, sámodestruktívne misli, ljubosumnost, zavist* **E** (†)samo... + (†)destruktíven

sám dokazovánje -a s (â-â) dokazovanje svojih sposobnosti, pozitivnih lastnosti samemu sebi in drugim: *potreba po sám dokazovanju; Nenehno je prisiljena v boj, samopotrjevanje in sám dokazovanje, vendar se zdi, da sta njena energija in odločnost neusahljivi* **E** †sám dokazováti se

sám dokazováti se -újem se nedov. (â-â â-û) dokazovati svoje sposobnosti, pozitivne lastnosti samemu sebi in drugim: *Nekateri se sám dokazujejo tako, da si poiščejo nove zaposlitve, hobije, spremeniijo način življenja ali pa si poiščejo mlajšo partnerico* **E** (†)samo... + (†)dokazováti

sámoevalvácija -e ž (â-â) ocenitev, ovrednotenje samega sebe: *Imamo sprotne sámoevalvacije, kakovost pa skušamo izboljšati tudi z uvedbo tutorskega sistema in kariernega centra* **E** (†)samo... + (†)evalvácija

sámogradítelj -a m, žlov. (â-î) kdor sam gradi hišo: *Glavni namen priročnika je, da sámograditeljem omogoči vpogled v realne možnosti, ki jih imajo, preden se lotijo podviga* **E** (†)samo... + (†)gradítelj

sámogradíteljstvo -a s (â-î) dejavnost sámograditeljev: *Razlog za sámograditeljstvo je pogosto socialni in ekonomski položaj družin, ki si na ta način rešujejo stanovanjski problem* **E** †sámogradítelj

sámohódka^{SSKJ} -e ž, žlov. (ô) ženska, ki hodi sama, zlasti v hribe: *Se še spomniš: bila si najboljša sámohódka in tekačica* **E** (†)sámohódec

sámohódstvo -a s (ô) dejstvo, da je kdo sámoho-

dec: *Pozimi absolutno odsvetujemo samohodstvo; v gore naj bi se podajali vsaj v paru* **E** (↑)samohódec

sámohranílec -lca [samohraniŭca] m, člov. (â-î)

1. kdor sam skrbi za otroka, otroke: *Imeti oba starša je vedno dobra stvar, je pa družba že v veliki meri spremenila pogled na starše samohranilce*
2. oče, ki sam skrbi za otroka, otroke: *Okoli petnajst odstotkov družinskih skupnosti v državi so mame samohranilke in njihovi otroci, le v treh odstotkih so samohranilci očetje* **E** (↑)sámohranílka

sámohranílski -a -o [samohraniŭski] prid. (â-î) ki se nanaša na samohranilce ali samohranilstvo: *Samohranilske družine so lahko posledica smrti enega od partnerjev, formalne razveze ali ločenega življenja partnerjev* **E** ↑sámohranílec

sámohranístvo -a [samohraniŭstvo] s (â-î) preživljanje otroka, otrok v enostarševski družini: *Enostarševske družine ne gre enačiti s samohranilstvom, ki se nanaša na preživljanje otroka, kar je obveznost obeh staršev tudi po razvezi zakonske zveze* **E** ↑sámohranílec

sámoizolácija -e ž (â-â) izolacija, zapiranje pred drugimi, navadno po lastni želji: *Samoizolacijo države pred svetom in pred razvojem plačujejo ljudje z revščino in težavami* **E** (↑)samo... + (↑)izolácija

sámonadzòr -ôra m (â-ò â-ó) nadzor samega sebe, svojih dejanj: *spodobnost samonadzora; Ker mu primanjkuje redoljubnosti in samonadzora, je vprašanje, ali bo kos izzivu* **E** (↑)samo... + (↑)nadzòr

sámonastavljív -a -o prid. (â-î â-í â-í) ki se nastavi samodejno, ga ni treba posebej nastavljati: *Naprava ima preprost merilnik položaja v različnih merskih enotah in samonastavljív digitalni kompas, ki vas s puščico vodi v pravo smer oziroma do nastavljenе točke* **E** (↑)samo... + (↑)nastavljív

sámoocéna -e ž (â-ê) ocena samega sebe: *samoocena kakovosti življenja; Ženske, ki jih je raziskava zajela, so izpolnile tudi vprašalnik o samooceni zdravstvenega stanja* **E** (↑)samo... + (↑)océna

sámoočíščevální -a -o prid. (â-â) ki se čisti sam: *Kakšno samoočíščevalno moč ima v resnici narava?* **E** (↑)samo... + (↑)očíščevální

sámoodkrívanje -a s (â-í) **1.** odkrivanje česa pri samem sebi: *sámoodkrívanje bolezni* **2.** odkrivanje samega sebe: *Sámoodkrívanje je dolga in kamnita pot, toliko bolj za homoseksualne kot heteroseksualne najstnike* **E** (↑)samo... + (↑)odkrívanje

sámoogróžanje -a s (â-ó) ogrožanje samega sebe: *Kadílci se sklicujejo na pravico do sámooogróžanja* **E** (↑)samo... + (↑)ogróžanje

sámoohranjevální -a -o prid. (â-â) ki se ohranja

sam, samodejno: *Pragozd je samoohranjevalni sistem, saj voda, ki izhlapi iz dreves, poraja nevihte* **E** (↑)samo... + (↑)ohranjeválen

sámooklícaní -a -o prid. (â-î) ki sam sebe okliče, razglaša za kaj: *sámooklícaní predsednik; sámooklícaní strokovnjak; sámooklícaná država; V sámooklícanih državotvornih medijih je na uredniška mesta postavljala svoje ljudi* **E** iz sámooklícati se iz (↑)samo... + (↑)oklícati

sámoomejevální -a -o prid. (â-â) ki sam sebe omejuje: *Obstajal je sámooomejevální ukrep, da se zamrzne izvajanje zakonov, ki bi imeli velike finančne posledice* **E** (↑)samo... + (↑)omejevální

sámoomejeválnó prisl. (â-â): *Vse bonitete in privilegiji, ki jih naši funkcionarji uživajo, se morajo razumeti in uporabljati restriktivno in sámooomejeválnó*

sámoorganizácija -e ž (â-â) samodejno združevanje, aktiviranje ljudi z določenim skupnim ciljem, programom: *Humanitarno katastrofo je preprečila sámooorganizácija lokalnega prebivalstva* **E** (↑)samo... + (↑)organizácija

sámoorganizírani -a -o prid. (â-î) ki se organizira sam, brez vpliva, posredovanja drugega: *sámooorganizírana skupina; sámooorganizírano delavstvo; Verjamem samo sámooorganizíranim ekološkim kmetom, ki imajo dovolj trden notranji nadzor, medtem ko je integrírana pridelava velika prevara* **E** ↑sámoorganizírati se

sámoorganizírati se -am se dov. in nedov. (â-î) organizírati se sam, brez vpliva, posredovanja drugega: *Kmetje se upravičeno borijo za svoje pravice, zato so se sámooorganizírali in prek stanovskih voditeljev opozarjajo na nevzdržen položaj* **E** (↑)samo... + (↑)organizírati

sámooskríbni -a -o prid. (â-ř) ki se je sposoben oskrbeti samostojno, neodvisno od drugih: *Na njihovi sámoooskríbni kmetiji hrano za skoraj 40 govedi, 20 krav in 300 kokoši pridelajo sami* **E** (↑)sámooskríba

sámooskríbno prisl. (â-ř): *Na preostalem delu kmetij kmetujejo sámoooskríbno, zgolj za svoje potrebe*

sámoozdravítev -tve ž (â-í) **1.** ozdravitev sama od sebe: *V medicini vedno znova srečujemo opise sámoozdravítev, ne glede na težavnost ali stopnjo bolezni* **2.** ozdravitev samega sebe, navadno s pomočjo zdravilnih zelišč, alternativne medicine, s postom: *zdravilo za sámoozdravítev; V podjetju poleg razvijanja in prodaje generičnih zdravil ostaja zelo pomembna dejavnost proizvodnja in prodaja zdravilnih čajev in drugih proizvodov za sámoozdravítev* **E** (↑)samo... + (↑)ozdravítev

sámoplačniški -a -o prid. (â-î) ki se nanaša na plačevanje storitev, zlasti zdravstvenih, neposredno iz lastnih sredstev: *sámoplačniški pregled; sámoplačniška ambulanta; sámoplačniške storitve; Do dobrega specialista je na marsikaterem področju že zdaj mogoče priti samo po sámoplačniški poti* **E** (†)sámoplačnik

sámoplačniško prisl. (â-î): *Za zdravstveno zavarovanje vsak mesec odvajamo ogromen delež dohodka, ko pa enkrat zbolimo, lahko pridemo do ustrezne diagnostike in oskrbe le sámoplačniško*

sámoplačništvo -a s (â-î) dejstvo, da uporabnik neko storitev, zlasti zdravstveno, plača neposredno iz lastnih sredstev: *Da se je sámoplačništvo najprej dodobra razmahnilo pri zobozdravnikih, ni nobeno naključje, saj je že več kot polovica vseh zobozdravnikov koncesionarjev ali čistih zasebnikov* **E** (†)sámoplačnik

sámopodoba -e ž (â-ô) skupek predstav, mnenj, ki jih ima človek o samem sebi, zlasti glede svojih lastnosti, sposobnosti: *pozitivna sámopodoba; slaba sámopodoba; Pretirano ljubosumni ljudje si lahko pomagajo zgolj s popravljanjem lastne sámopodobe* **E** (†)samo... + (†)podoba

sámoporjavitev -tve ž (â-î) porjavitev kože brez izpostavljanja ultravijoličnim žarkom: *krema za sámoporjavitev; sredstvo za sámoporjavitev; Pred vsakim naslednjim nanosom izdelka za sámoporjavitev uporabite luščilno sredstvo, tako bo koža enakomerno obarvana* **E** (†)samo... + (†)porjavitev

sámoporjavitveni -a -o prid. (â-î) ki je namenjen sámoporjavitvi: *sámoporjavitvena krema; Sámoporjavitvena sredstva načeloma niso škodljiva, čeprav lahko pri nekaterih preobčutljivih posameznikih povzročijo reakcije* **E** †sámoporjavitev

sámopoškodovanje -a s (â-â) namerno poškodovanje samega sebe: *Sámopoškodovanje telesa je zlasti med mladimi lahko napoved samomora, zato bi morali biti do te rizične skupine posebej pozorni* **E** †sámopoškodovati se

sámopoškodovati se -újem se dov. in nedov. (â-á â-û) namerno poškodovati sam sebe: *sámopoškodovati se v znak protesta; Depresija se je še poglobljala: porezal se je, se sámopoškodoval in doživel nekaj napadov panike, zato ga je osebni zdravnik napotil k strokovnjaku v lokalno psihiatrično enoto* **E** (†)samo... + (†)poškodovati

sámopovzročeni -a -o prid. (â-é) ki je povzročen samemu sebi: *Najpogosteje prenajedanju sledi sámopovzročeno bruhanje* **E** (†)samo... + (†)povzročiti

sámopredlagatelj -a m, člov. (â-â) kdor se za določeno funkcijo, tekmovanje predlaga sam: *Na pred-*

sedniških volitvah je želel nastopiti kot sámopredlagatelj, vendar je republiška volilna komisija njegovo kandidaturo zavrnila kot nepopolno **E** (†)samo... + (†)predlagatelj

sámopredstavitev -tve ž (â-î) predstavitev samega sebe, svojega dela, programa: *Novost letošnjega srečanja pa bodo sámopredstavitve sodelujočih gledališč* **E** (†)samo... + (†)predstavitev

sámopregledovanje -a s (â-â) pregledovanje lastnega telesa ali dela lastnega telesa zaradi ugotavljanja morebitnih bolezenskih sprememb: *sámopregledovanje dojk; Z rednim sámopregledovanjem kože in obiski pri dermatologu se izognemo neprijetnim presenečenjem* **E** (†)samo... + (†)pregledovanje

sámopremislek -a m (â-î) premislek o samem sebi, svojih dejanjih: *Kritično mišljenje je sposobnost refleksije, sámopremisleka, pravzaprav tudi sposobnost relativiziranja samoumevnosti vrednot* **E** (†)samo... + (†)premislek

sámoprevérjanje -a s (â-é) preverjanje samega sebe, svojih dejanj, dosežkov: *Sámoprevéranje in disciplina sta stranska produkta timskega načina dela* **E** (†)samo... + (†)prevérjati

sámoprijava -e ž (â-â) od leta 2005 prijava o pomanjkljivosti ali lastni napaki v davčni napovedi, ki jo še pred izdajo odločbe posreduje na davčno upravo zavezanec sam in zato zaradi te pomanjkljivosti ali napake ni kaznovan: *vložiti sámoprijava; možnost sámoprijave; Običajno se inšpektor najavi vnaprej in takrat se zavezanec še lahko odloči za sámoprijava* **E** (†)samo... + (†)prijava

sámopromócija -e ž (â-ô) promocija samega sebe, svojega dela: *priložnost za sámopromocijo; Občinska služba za odnose z javnostjo je odgovorila, da gre predstavnikom civilne iniciative le za sámopromocijo* **E** (†)samo... + (†)promócija

sámorealizácija -e ž (â-â) uresničitev samega sebe, svojih idej; samouresničitev^{SSKJ}: *Dostojanstvo, možnost sámorealizacije človeka je osrednja točka neke moderne politike* **E** (†)samo... + (†)realizácija

sámoregulácija -e ž (â-â) uravnavanje samega sebe, svojega dela, delovanja: *medijska sámoregulácija; sistem sámoregulacije; Komisija sodi, da je večino izzivov mogoče obvladati s sámoregulacijo ob polnem upoštevanju načel dobrega vodenja in zakonodaje* **E** (†)samo... + (†)regulácija

sámoregulativa -e ž (â-î) uravnavanje, usklajevanje samega sebe, svojih dejanj ali delovanja v okviru kake skupnosti: *Države imajo področje oglaševanja nezdrave hrane urejeno s predpisi v treh oblikah – z zakonodajo, sámoregulativo in s*

prostovoljnimi pobudami **E** (↑)samo... + (↑)regulativa

sámorekláma -e ž (â-â) reklama samega sebe, svojega dela: *Pri svojih uspehih se sklicuje na doživetja v vrtcu, kar pa je treba razumeti kot samoreklamo* **E** (↑)samo... + (↑)rekláma

sámospraševanje -a s (â-â) spraševanje samega sebe, razmišljanje o sebi: *Številne evropske države so se spustile v sámospraševanje, kako ravnanje s priseljenci in kako uspešno so jih integrirale* **E** ↑sámospraševáti se

sámospraševáti se -újem se nedov. (â-á â-û) spraševati sam sebe, razmišljati o sebi: *Dovolj je bilo psihičnega trpinčenja – tudi sama se mora nehati sámospraševati in mučiti s krivdo in očitki* **E** (↑)samo... + (↑)izpraševáti!

sámoukinítev -tve ž (â-î) ukinitév samega sebe, brez vpliva, posredovanja drugega: *Posamezna društva nimajo denarja za plačilo mentorjev, drugi vadijo v nezakurjenih prostorih, nekateri razmišljajo celo o samoukinitvi* **E** ↑sámoukiniti se

sámoukíniti se -em se dov. (â-í â-î) ukiniti sam sebe, brez vpliva, posredovanja drugega: *Člani znanе glasbene skupine, ki se je pred petim leti samoukinila zaradi finančnih težav, so se ponovno zbrali in se odpravili na turnejo po državah, kjer so bili nekdanj priljubljeni* **E** (↑)samo... + (↑)ukíniti

sámovrednótenje -a s (â-ô) vrednotenje samega sebe, svojega dela: *pozitivno sámovrednotenje; Po raziskovalnikih besedah sta sámovrednotenje in identiteta sodobnega človeka tesno povezana s potrošništvom* **E** iz sámovrednótiti iz (↑)samo... + (↑)vrednótiti

samovšéčnež -a m, člov. (ê) kdor je všeč samemu sebi: *aroganten samovšéčnež; Ljudje smo, z menoj vred, samovšéčneži, prepričani, da znamo nekaj narediti najboljše in edini prav* **E** (↑)samovšéčen

sámozadóstnež -a m, člov. (â-ô) kdor zadostuje, je zadosten samemu sebi: *Igra se konča tako, da se sámozadóstnež spreobrne in začne upoštevati tudi okolico* **E** (↑)sámozadósten

sámozaložníški -a -o prid. (â-î) ki se nanaša na samozaložnike ali samozaložbo: *sámozaložníška knjiga; V knjigarni prodajajo študijsko in obštudijsko literaturo neprofitnih založb in sámozaložníških projektov* **E** (↑)sámozaložník

sámozaposléni -ega m, člov. (â-é) kdor se zaposli sam, v svojem podjetju: *sámozaposleni v kulturi; Sámozaposleni plačujejo za zdravstveno zavarovanje za tretjino manj od drugih zavarovancev* **E** ↑sámozaposlíti se

sámozaposléni -a -o prid. (â-é) ki se zaposli sam, v svojem podjetju: *sámozaposleni zavarovaneč; sámozaposlena oseba; Sámozaposleni obrtniki opozarjajo, da jih k podražitvam v nekaterih primerih silijo drugi* **E** ↑sámozaposlíti se

sámozaposlítev -tve ž (â-î) ustanovitev svojega podjetja in zaposlitev v njem: *sámozaposlítev brezposelnih; Odločitev, da izkoristim ponujeno možnost sámozaposlítve prek zavoda za zaposlovanje, je bila zame takrat izhod v sili* **E** ↑sámozaposlíti se

sámozaposlíti se -ím se dov. (â-î â-í) ustanoviti svoje podjetje in se zaposliti v njem: *Če se delavec sámozaposli in ob tem prejme subvencijo, mora ohraniti status sámostojnega podjetnika vsaj dve leti* **E** (↑)samo... + (↑)zaposlítani

sámozaposlóvanje -a s (â-â) ustanavljanje svojega podjetja in zaposlitev v njem: *vklučiti se v program sámozaposlóvanja; spodbujanje sámozaposlóvanja; V aprilu so pripravili delavnice za sámozaposlóvanje brezposelnih, prve sámozaposlítve pa bodo maja* **E** ↑sámozaposlóvati se

sámozaposlóvati se -újem se nedov. (â-á â-û) ustanavljati svoje podjetje in biti zaposlen v njem: *Ljudje so se začeli sámozaposlóvati in odpirati manjše obrate, tako da se je delovna sila znova zaposlila* **E** ↑sámozaposlóti se

sámozdravílni -a -o prid. (â-î) **1.** ki je v zvezi z zdravljenjem samega sebe z uporabo zdravil brez recepta, s pomočjo zdravilnih zelišč, alternativne medicine, s postom: *Zvok gonga pomaga, da se na telesni in duševni ravni vzpostavi harmonično, sámozdravilno energetsko ravnovesje* **2.** ki je v zvezi z zdravljenjem samim od sebe: *Če boste med okrevanjem brezskrbni, boste telesu pomagali, da aktivira in uporabi vse sámozdravilne zmožnosti* **E** (↑)samo... + (↑)zdravílen

sámozdrávljenje -a s (â-á) **1.** zdravljenje samega sebe z uporabo zdravil brez recepta, s pomočjo zdravilnih zelišč, alternativne medicine, s postom: *Vsakdo se lahko nauči praktičnih znanj sámozdrávljenja, slabše telesno in duševno počutje pa lahko izboljšamo z uravnoteženjem energij v telesu* **2.** zdravljenje samo od sebe: *Telo ima izjemno moč sámozdrávljenja in z različnimi terapijami mu pri tem pomagamo* **E** (↑)samo... + (↑)zdrávljenje

samplanje ↑sêmplanje

samplati ↑sêmplati

sample ↑sêmpel

sampler ↑sêmpler

sanátor -ja m, člov. (â) kdor sanira, je določen, po-

stavljen, da z organizacijskimi, finančnimi, pravnimi ukrepi izboljša neugodno finančno stanje delovne organizacije, skupnosti: *Že pred tednom dni je bilo jasno, da bo tretji sanator, opremljen z dobrimi menedžerskimi izkušnjami, prišel iz gospodarstva* **E** ← lat. *sānātor* 'zdravitelj, zdravilec' iz (†)sanirati

sangria -e cit. [sangrīja] in sangrīja -e ž (ī) pijača, navadno ohlajena, iz vina, sadja, sadnih sokov in dodatkov: *Sangria je bolj priljubljena pri turistih kot pri domačinih | Za poletno osvežitev letos še posebej priporočajo slavno špansko pijačo sangrījo* **E** ← špan. *sangria* iz *sangre* 'kri' < lat. *sanguis*

sangrīja ↑sangria

sárs -a m (ā) med. nalezljiva virusna bolezen, za katero so značilni oteženo dihanje, visoka temperatura, vnetje pljuč, bolečine v mišicah: *epidemija sarsa; Do zdaj so za sarsom umrli predvsem starejši in imunsko oslabljeni ljudje* **E** ← agl. *SARS*, kratica za *s(evere) a(cute) r(espiratory) s(yndrome)* 'resen akutni dihalni sindrom'

satanistični -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s satanisti ali satanizmom: *satanistična sekta; Po svetu narašča število satanističnih ločin in ljudi, ki izvajajo razne spiritalistične obrede* **E** (†)satanist

satanizācija -e ž (ā) pripisovanje komu, čemu satanskih lastnosti: *Satanizacija male deklince kaže splošno stanje duha, ki ne trpi različnosti in celo do bolnih ne čuti niti kančka usmiljenja* **E** ↑satanizirati

satanizirati -am nedov. in dov. (ī) pripisovati komu, čemu satanske lastnosti: *Prizadevanja, ki satanizirajo določenega politika, da bi vzbudila strah pred njim, so bržkone napačna* **E** (†)satan

satelitski ^{SSKJ} -a -o prid. (ī)

satelitski telefon -ega -a m (ī, ō) naprava, ki omogoča telefoniranje prek satelitskih sistemov: *Začetne probleme s satelitskim telefonom in prenosnim računalnikom so uspešno rešili, vsi člani odprave so zdravi in se dobro počutijo*

satelitski turnir -ega -ja m (ī, ī) manjši, vzporedni turnir ob glavnem turnirju: *Bil je vesel, ker se je na satelitskem turnirju v Egiptu znova uvrstil v finale*

satelitsko podjetje -ega -a s (ī, ē) podjetje z isto dejavnostjo, ki ga pri širitvi dejavnosti ustanovi matično podjetje: *Njihov zadnji dosežek je satelitsko podjetje v Avstraliji*

sávnanje -a s (ā) izpostavljanje telesa delovanju vročega suhega zraka, pare: *učinek savnanja; Po savnanju se priporoča kratka kopel z mrzlo vodo in pa seveda nadomeščanje s potenjem izgubljene tekočine* **E** (†)sávnati se

sávnar -ja m, člov. (ā) kdor hodi v savno: *Savnarji se lahko namažejo s posebno medeno masko, na oči položijo ledeno oblogo ali naredijo piling telesa z dišečim cimetom* **E** (†)sávna

sávnarski -a -o prid. (ā) ki se nanaša na savnarje ali savnanje: *V toplicah so v wellness centru uredili savnarski kompleks v japonskem slogu, vključno z vročim bazenom in lesenimi vedri mrzle vode* **E** ↑sávnar

scenaristika -e ž (ī) **1.** dejavnost, ki se ukvarja s pisanjem, dodelovanjem scenarijev: *Hja, hollywoodska scenaristika je definitivno v krizi* **2.** veda o tej dejavnosti: *Grem do knjigarne, ki je namenjena samo filmom oziroma še posebej scenaristom, saj je notri na milijone knjig o filmih in scenaristiki* **E** (†)scenarist

scéneec -nca m, člov. (ē) pog. delavec, ki postavlja, spreminja in podira sceno: *Dobil sem delo scenca na televiziji in to je bil moj prvi kontakt s televizijo* **E** (†)scéna

scenosléd -a m (ē) vrstni red, zaporedje česa: *Stranka in njen predsednik napovedujeta nadzorovan scenosled dogodkov: najprej naj bi stranka izbrala kandidata za mandatarja, nato pa naj bi v enem mesecu koalicijske stranke dosegle dogovor o sestavi vlade* **E** (†)scéna + (†)slediti

schengenski -a -o cit. [šéngenski] in šéngenski -a -o prid. (ē) ki se nanaša na mednarodni sporazum o ukinitvi notranjih meja med članicami Evropske unije, podpisan leta 1985 v Schengenu: *schengenski režim; schengenska meja; schengensko območje; Schengenski sporazum je začel postopoma brisati notranje meje med članicami | Zaradi poostrenega mejnega nadzora turistični delavci za zdaj ne poročajo o upadanju števila gostov iz držav zunaj šengenskega območja* **E** po imenu kraja Schengen v Luksemburgu

scientológ -a [scijentolog-] m, člov. (ō) pripadnik scientološke cerkve: *Scientologi verjamejo v duhovno naravo človeka, ki je duh brez materije, energije, in ni vezan niti na prostor niti na čas* **E** po zgladu agl. *scientologist* iz lat. *scientia* 'znanost, veda' + gr. -logos iz (†)lógos

scientologija -e [scijentologija] ž (ī) nazor, prepričanje, ki poudarja lastno znanje, inteligenco kot sredstvo za uresničevanje skritih potencialov in dosego popolne svobode duha: *Pri scientologiji ne gre za klasično religijo s panteonom božanstev, ima pa svoj mesijanski lik v ustanovitelju* **E** ↑scientológ

scientološki -a -o [scijentološki] prid. (ō) ki se nanaša na scientologe ali scientologijo: *scientološka cerkev organizacija z religiozno težnjo, ki poudarja last-*

no znanje, inteligenco kot sredstvo za uresničevanje skritih potencialov in doseg popolne svobode duha; *scientološka sekta*; *Poročni obred je bil po scientološki tradiciji* **E** †scientológ

scintigrafija -e ž (ī) med. preiskava, pri kateri se s posebno kamero naredi slika preiskovanega organa na podlagi šibkega sevanja prej vnesene radioaktivne snovi: *Bolniku opravijo rentgensko sliko pljuč, v primeru drugih simptomov pa še druge preiskave, denimo scintigrafijo kosti, če bolnik toži zaradi bolečin v kosteh* **E** ← agl. *scintigraphy*, nem. *Szintigraphie* iz lat. *scintillāre* 'iskriti se' iz *scintilla* 'iskra' + (†)grafija

scrabble -la cit. [skrēbəl] m (ē) družabna igra na igralni deski, na kateri igralci iz črk na ploščicah, ki jih vlečejo iz skupne vreče, sestavljajo besede kot pri križanki: *Presenetilo ga je, da je scrabble v dobi računalniških konzol in drugih elektronskih igrice še vedno tako priljubljen* **E** po imenu igre agl. *Scrabble*[®] ameriško-kanadskega proizvajalca Hasbro iz *scrabble* 'čečkati' ← niz. *schrabbelen* iz *schrabben* 'praskati'

screening -a cit. [skrīning-] in skrīning -a m (ī) **1.** med. preiskava za zgodnje odkrivanje bolezní in nepravilnosti pri ljudeh, živalih; presejalni test, presejanje: *Ker lahko razvoj bolezni prepreči ustrezna prehrana, zdravniki pri nas od leta 1979 izvajajo screening* | *Skrīning za tumor na dojki je že rutina, za prostato pa ne* **2.** pregled ustreznosti stanja na določenem področju: *Poleg industrijskega onesnaževanja so bili v drugem delu screeninga za okolje obravnavani tudi kakovost zraka, hrup, gensko spremenjeni organizmi in kemikalije* | *Naši strokovnjaki so se pred kratkim udeležili skrīninga, kjer so govorili o prilagajanju naših predpisov na področju prometne varnosti* **E** ← agl. *screening* iz *screen* v pomenu 'presejati', prvotno 'grobo sito, rešeto'

SD-javec -vca [esdējævəç] m, člov. (ē) član, pristaš stranke Socialni demokrati; esdejevca: *Kandidat za mandatarja je z SD-jevci pregledal koalicijsko pogodbo* **E** po kratici *SD* za *S(ocialni) d(emokrati)*

SD-jevski -a -o [esdējəvskǐ] prid. (ē) ki se nanaša na stranko Socialni demokrati; esdejevski: *Po razhodu župana in SD-jevske prejšnje svetniške skupine je edina svetnica, ki je tudi v tokratnem svetu* **E** po kratici *SD* za *S(ocialni) d(emokrati)*

SDS-jevski †SDS-ovski

SDS-ovec -vca [esdēšovəç in esdēšovəç] m, člov. (ē) član, pristaš Slovenske demokratske stranke; esdeesovec: *Sevniški SDS-ovci so zaključili čistilno akcijo* **E** po kratici *SDS* za *S(lovenska) d(emokratska) s(tranka)*

SDS-ovski -a -o [esdēšovskǐ in esdēšovskǐ] in SDS-jevski -a -o [sədšovjəvskǐ] prid. (ē; ð) ki se nanaša na Slovensko demokratsko stranko; esdeesovski: *SDS-ovski poslanec*; *Kandidatom na desni strani bo poskušal vzeti glasove še SDS-ovski kandidat* **E** po kratici *SDS* za *S(lovenska) d(emokratska) s(tranka)*

sébstvo -a s (ē) filoz. kar bitje, stvar določa samo po sebi, ne po lastnostih: *London ima poudarjeno simboliko globljega jaza in je ena izmed odličnih možnosti za srečanje s sebstvom v dimenziji kulture* **E** (†)sebe

second hand¹ -- -a cit. [səkənt hænd-] m (ē, è) prodajalna, trgovina z rabljenimi oblačili: *Na sebi sem imel plašč, ki ga je mama kupila v second handu* **E** ← agl. *second hand* '(iz) druge roke' iz *second* 'drugi' in *hand* 'roka'

second hand² -- -- v prid. rabi: *second hand trgovina*; *second hand oblačilo*; *Odprla je second hand tržnico, kjer so modni navdušenci brskali med pestro ponudbo oblačil zadnjih desetletij*

sedálnik -a m (ā) priprava za sedenje: *Pod palubo ni postelje, temveč zgolj trd sedálnik* **E** (†)sedálen

sedentárni -a -o prid. (ā) **1.** ki se ne seli, ne spreminja kraja bivanja: *Zapisi so povezani s prehodom iz nomadskega lovsko-nabiralnega v sedentarno kmetovalsko gospodarstvo* **2.** za katerega je značilno veliko sedenja, malo gibanja: *sedentarni način življenja*; *Telesna aktivnost je izjemno pomembna in nepogrešljiva za razvoj in ohranjanje mnogih telesnih sposobnosti in odpornosti organizma ter je protiutež sedentarnemu načinu življenja* **E** ← agl. *sedentary*, nem. *sedentär* ← frc. *sédentaire* ← lat. *sedentārius* 'sedeči' iz *sedēre* 'sedeti'

seitán †sējtán

sējtán -a in seitán -a cit. [sējtán] m (ē) zrezek iz pšeničnega glutena, pšenične moke, sojine omake, vode, začimb: *panirani sejtán*; *Na namaz lahko položite sesekljano solato, rezino bučke ali redkvice, morda tudi sir ali sejtán* **E** ← agl. *seitán*, nem. *Seitan* ← jap. *seitán*, nejasnega izvora

sekljálnik -a m (ā) električni aparat za sekljanje: *Bazíliko, česen, pinjole in pekorino damo v sekljálnik in drobno sesekljamo* **E** (†)sekljáti

séks^(SSK) -- v prid. rabi (ē) ki se nanaša na spolnost: *seks turizem*; *seks ikona*; *Imidž seks simbola mu je kajpak omogočilo izklesano telo* -glej tudi séks... **E** ← agl. *sex*, prvotneje 'spolnost' < 'spol', ← lat. *sexus*

séks... prvi del zloženek (ē) ki se nanaša na spolnost: *seksšop*; *sekssturizem* -glej tudi séks **E** †séks

seksíst -a m, člov. (ī) kdor zapostavlja pripadnike določenega spola, navadno ženske: *Seksísti meni-*

jo, da so pripadnice nasprotnega spola manj vredne **E** ← agl. *sexist* iz (↑)séks + (↑)(ras)íst

seksistični -a -o prid. (í) ki je v zvezi s seksisti ali seksizmom: *seksistična izjava; Kritike prihajajo z vseh strani: plakatom očitajo, da kvarno vplivajo na otroke, so nemoralni, nekateri pa v njih vidijo podaljšek seksističnega mišljenja* **E** ↑seksíst

seksizem -zma m (ī) miselnost ali ravnanje, ki temelji na zapostavljanju pripadnikov določenega spola, navadno žensk: *Kot delodajalec je na slabem glaslu: obtožujejo ga seksizma in kratenja delavskih pravic* **E** ↑seksíst

séksšóp -a in séks šóp -- -a m (ê-ô) trgovina s predmeti za spolno vzburljanje, zadovoljevanje: *odpreti seksšop; dobro založen seksšop; V seksšopih so na voljo pripomočki za vsak del telesa in za vsakršen okus* **E** ← agl. *sexshop* iz ↑séks... + *shop* 'trgovina'

séksturizem -zma in séks turizem -- -zma m (ê-ī) pojav, da kdo potuje predvsem z namenom zadovoljevanja lastnih spolnih potreb: *Poleg klasičnega turizma živi tudi séksturizem* **E** ← agl. *sex tourism* iz ↑séks... in (↑)turizem

sekúndni ^(SSK) -a -o prid. (û)

sekúndno lepílo -ega -a s (û, í) tekoče lepilo za hitro in natančno lepljenje manjših površin: *Na koncu objekt prevlečemo s sekundnim lepilom, ki po sušenju poskrbi, da je stisnjeni model trden*

sekvéncer -ja m (ê) **1.** naprava za obdelavo in urejanje zvoka, zlasti pri določanju časovnega sosledja dogodkov za večje število zvokov, naprav: *Na začetku praktično ni bilo računalnikov in smo delali striktno s sintesajzerji in sekvencerji, ki so imeli interne zvoke* **2.** računalniški program za tako obdelavo: *Sekvencerji so osnova za večino sodobne elektronske plesne glasbe* **E** ← agl. (*music*) *sequencer* iz (↑)sekvénca

sêmpel -pla in sample -la cit. [sêmpəl] m (ê) glasb. žarg. posnet vzorec zvoka, glasbe, ki se uporabi kot del nove skladbe: *V pesmih uporabljate zvočne in glasbene semple iz bogate skupne jugoslovanske zgodovine* **E** ← agl. *sample* ← stfrc. *essample* 'primer, primerek' < lat. *exemplum*

sêmplanje -a in samplanje -a cit. [sêmplanje] s (ê) glasb. žarg. jemanje vzorcev zvoka, glasbe z elektronsko napravo in njihovo združevanje v novo skladbo: *Klaviaturista sta imela nalogo, da s samplanjem nadomestita glasbila na strune* **E** ↑sêmplati

sêmplati -am in samplati -am cit. [sêmplati] nedov. (ê) glasb. žarg. z elektronsko napravo jemati vzorce zvoka, glasbe in jih vključevati v novo skladbo: *Z digitalizacijo snemanja so producenti začeli na veliko samplati njegovo glasbeno zapuščino* **E** ↑sêmpel

sêmpler -ja in sampler -ja cit. [sêmpələr] m (ê) glasb. žarg. elektronska naprava za vnaprejšnje snemanje vzorcev zvoka, glasbe; vzorčevalnik (1): *S semplerjem, mešalno mizo, klavirjem, gramofoni in cedehi povezuje elektronsko in tradicionalno glasbo* **E** ← agl. *sampler* iz ↑sêmpel

sendvičárna -e ž (â) gostinski lokal, kjer se streže s sendviči: *Kavarne, sendvičarne, picerije, restavracije s hitro prehrano in menze bodo v okviru vladnega programa za boj proti debelosti morale povedati, koliko kalorij vsebuje njihova hrana* **E** (↑)séndvič

séntiš¹ -a m (ê) pog. sentimentalna popevka: *Na albumu seveda ne manjka njihova predelava klasike sentišev* **E** ← hrv., srb. *sentiš* iz (↑)sentimentálen

séntiš² -- v prid. rabi: *V punkerskih sedemdesetih so bendi namesto počasnih, sentiš pesmi igrali reggae*

sénzorski -a -o prid. (ê) fiz. ki se nanaša na senzor: *senzorski sistem; senzorska tehnologija; Senzorske tipke omogočajo enostavno uporabo zvočnikov, saj je za nastavitev ustrezne glasnosti dovolj le rahel dotik nanje* **E** (↑)sénzor

seriácija -e [serijacija] ž (â) razvrstitev, razporeditev česa glede na kako lastnost: *Razmeroma skromne rezultate je dal tudi poskus seriacije najdb iz grobišča* **E** ← nem. *Seriation*, agl. *seriation* iz (↑)sêrija

sêrijski ^(SSK) -a -o prid. (ê)

sêrijski morílec -ega -lca [moriúca] m, člov. (ê, î) kdor ubije več ljudi v razmeroma kratkem obdobju, navadno na enak način: *razvpit serijski morilec; Na delu je izredno prebrisan serijski morilec, ki za seboj ne pušča nobenih sledi*

sêronégativen -vna -o prid. (ê-ê) **1.** med. ki je glede na test seruma negativen: *Seronegativna boreliozna je redka, a možna – o njej govorimo, kadar so bila testiranja na protitelesa pri bolniku negativna, bolnik pa je okužen z bakterijo borelijo* **2.** ki ni okužen z virusom HIV: *Deklica se je pred petimi leti rodila seronegativna, čeprav se mati zdravi zaradi aidsa* **E** ← nlat. *seronegativus* iz (↑)sêrum + (↑)négativen

sêropóзитiven -vna -o prid. (ê-ô) **1.** med. ki je glede na test seruma pozitiven: *Po znanih podatkih je več kot 10 % zaprtih oseb seropozitivnih na virus hepatitisa C in še več na virus hepatitisa B* **2.** ki je okužen z virusom HIV: *Spremljajo človeka, ki je postal seropozitiven pred 13 leti, pred osmimi je zbolel za aidsom – a je živ* **E** ← nlat. *seropositivus* iz (↑)sêrum + (↑)póзитiven

serotonín -a m (ī) biol. snov, ki nastaja v možganih in ima v človeškem organizmu vlogo tkivnega

hormona in prenašalca živčnih impulzov v sinapsah: raven serotonina; *Spolna dejavnost spodbuja izločanje serotonina, tako imenovanega hormona sreče* **E** ← nlat. *serotoninum* iz (†)sérum + tvor. od (†)tónus

sérver ^(SSKJ) -ja [in sàrver] m (ē; ð) rač. računalnik kot osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve; strežnik: *Ker morajo serverji neprestano delovati, je pomembno, da imamo tudi naprave, ki nam zagotavljajo nemoteno delovanje ob izpadu električnega toka* **E** ← agl. *server* iz *serve* 'streči, služiti'

sesúti ^(SSKJ) -sújem dov. (ú û) pog. **1.** narediti, povzročiti, da kaj preneha obstajati, opravljati svojo nalogo: *Vojaška invazija je sesula državo in skoraj uničila družbo* **2.** onemogočiti, preprečiti uveljavitev, uresničitev česa: *Vsaka malenkost se pozna in ti lahko sesuje načrte* **3.** vzeti pomen, veljavo, vrednost: *Ko te mediji enkrat sesujejo, skoraj ni več vrtnive* **E** (†)súti

sesúti se ^(SSKJ) -sújem se dov. (ú û) priti v stanje neodzivnosti na ukaze, odpovedati: *Med preizkusom se nam je računalnik dvakrat sesul, kar lahko pripišemo nezanesljivosti gonilnika*

sesuvanje -a s (ú) pog. **1.** onemogočanje, preprečevanje delovanja: *Bolje bi bilo, da se ukvarja s promocijo lastnih projektov, kot da energijo vlaga v sesuvanje tistega, kar šele pripravljajo njegovi kolegi* **2.** prenehanje delovanja: *Zamiki pri prenosu, zasedene zveze na strani ponudnikov storitev in sesuvanje spletnih iskalnikov razkrivajo celotno zgodbo o nepopolnosti sodobne informacijske tehnologije* **3.** jemanje pomena, veljave, vrednosti: *Če se danes kdo junači s sesuvanjem partijskega režima, mu je treba prišepniti, da je že davno mrtev* **E** †sesúvati

sesúvati ^(SSKJ) -am nedov. (ú) pog. **1.** delati, povzročati, da kaj preneha obstajati, opravljati svojo nalogo: *Barbarska ljudstva, ki jih Karel Veliki ni zmožel asimilirati, so cesarstvo sesovala tako od znotraj kot od zunaj* **2.** onemogočati, preprečevati uveljavitev, uresničitev česa: *Nasprotniki trošijo proračunski denar in sesuvajo vladno politiko* **3.** jemati pomen, veljavo, vrednost: *Sami sesuvajo svojo verodostojnost, ker niso zmožni oblikovati resne alternative na našem političnem prizorišču* **E** †sesúti

sesúvati se ^(SSKJ) -am se nedov. (ú) prihajati v stanje neodzivnosti na ukaze, odpovedovati: *Operacijski sistem lahko postane po namestitvi popravkov nestabilen in se začne sesuvati*

sét ^(SSKJ) -a m (ē) več istovrstnih ali dopolnjujočih se predmetov, stvari, ki spadajo skupaj: *set bobnov; Na spletnih straneh, kjer zbiratelji kupujejo, prodajo*

jajo in menjavajo denar, se že zbirajo prednaročila za set vseh osmih evrskih kovancev **E** ← agl. *set*

sévernoatlántski -a -o prid. (ē-â) **1.** ki se nanaša na severni Atlantik: *severnoatlantski otok; Sladka voda redči severnoatlantski tok, voda ni več tako gosta in zato ostaja na površju* **2.** ki se nanaša na Severnoatlantsko zvezo (NATO): *severnoatlantski svet; severnoatlantsko zavezništvo; Smiselno moramo uveljaviti načela kriznega upravljanja, ki so jih razvile članice severnoatlantskih integracij* **E** iz séverni Atlántik

sfalíti -ím dov. (í í) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu **1.** pri metanju, streljanju ne zadeti; zgrešiti ^(SSKJ): *Izstrelek napadalcev je sfalil tarčo* **2.** pri premikanju, iskanju ne videti, ne opaziti; zgrešiti ^(SSKJ): *Pijanec je bil tako nabasan, da je sfalil blok in skoraj vlomil, ker ni mogel odkleniti vrat* **3.** narediti napako; zgrešiti ^(SSKJ), zmotiti se ^(SSKJ): *sfaliti z naslovom; Poročilo varuha človekovih pravic nas točno opozarja, kje smo sfalili, česa kje nismo naredili* **4.** zmanjkati do polne mere, do določene meje: *Zelo dobri smo bili, sfalil nam je le kanček sreče // zmanjkati: sfaliti za plače; Če se bo trend zviševanja porabe nadaljeval, bo nafte sfalilo že čez 10 let* **E** †falíti

sfénati -am dov. (ē) posušiti lase s fenom: *Lase moramo sfenati do suhega // izoblikovati pričesko s krtačo za lase in fenom: Pred predstavo so me sfenali, nato pa mi skušali razmršiti pričesko, a učinek ni bil takšen, kot smo ga želeli* **E** †fénati

sfilirati -am dov. (í) po dolgem razpoloviti ribo in odstraniti hrbtenico: *Natakarica je pri sosedih ravnokar v slabi minuti sfilirala veliko ribo* **E** (†)filirati

sfiniširati -am dov. (í) pog. v zadnji fazi obdelati s povečanim prizadevanjem za izdelanost, kakovost zaključne podobe: *Odgovorni urednik mora časnik z redaktorji, lektorji, prevajalci, teleprinteristi in tehničnimi uredniki sfiniširati oziroma pripraviti za izid* **E** †finiširati

sfórjevec -vca m, člov. (ō) v Bosni in Hercegovini v letih od 1996 do 2004 pripadnik mednarodnih mirovnih sil SFOR: *V noči s četrta na petek je 50 sforjevcev z več oklepnicami in terenskimi vozili obkolilo poslopje s petimi vhodi v banjaluškem naselju Borik* **E** iz agl. kratica SFOR za S(stabilization) For(ce) 'stabilizacijska sila'

sformatirati -am dov. (í) rač. spremeniti datotečni sistem, pri čemer se zbrisejo vse obstoječe datoteke: *Disk morate sformatirati, da lahko na novo naložite vse programe* **E** †formatirati

shake ^(SSKJ) †šéjk

shaker -ja čit. [šéjker] in šéjker -ja m (ē) **1.** posoda, navadno kovinska, za mešanje napitkov, zlasti

koktajlov: *Sestavine zmešamo in napitek iz shakerja nalijemo v kozarce | V šejker z zdrobljenim ledom nalijemo sestavine, zmešamo in precedimo v dobro ohlajen kozarec za koktajle* **2.** glasbilo v obliki votle cevi, ki je napolnjena s kroglicami in na katero se igra s stresanjem, potresavanjem: *veliki afriški shaker | šejker in latinskoameriški boben* **E** ← agl. *shaker* iz ↑šèjk

shareware -ra cit. [šèrvèr] m (è-è) rač. preizkusna programska oprema, ki navadno omogoča dostop le do nekaterih funkcij plačljive različice za nedoločen čas ali do polne različice za določen čas in jo je z doplačilom pogosto mogoče nadgraditi v polno različico: *Shareware proizvajalec ponudi v preizkušnjo, navadno za en mesec, potem pa se je potrebno registrirati in program plačati* **E** ← agl. *shareware* iz *share* 'deliti' + *ware* 'blago, roba'

shèkati -am in shékati -am dov. (è; è) pog. vdreti v tuj računalniški sistem in povzročiti škodo, zlasti s spreminjanjem, prisvojitvijo podatkov: *Pred enim mesecem se je našel junak, ki je z računalniškim znanjem poškodoval, po domače povedano shekal uradno spletno stran* **E** ↑hèkati

shiatsu¹ -- in -ja cit. [šijácu] in šiácu -- in -ja [šijácu] m (â) japonska masažna tehnika, pri kateri se s pritiskanjem na določene točke telesa spodbuja pretok energije v njem: *Shiatsu je tradicionalna japonska masažna tehnika, ki ima temelje v tradicionalni kitajski medicini | Po njegovih izkušnjah šiacu učinkovito preprečuje stres in odpravlja njegove škodljive posledice* **E** ← agl. *shiatsu*, nem. *Shiatsu* ← jap. *shiatsu*-(ryōhō) iz *shi* 'prst' + *atsu* 'pritisk' + *ryōhō* 'terapija, zdravljenje'

shiatsu² -- v prid. rabi: *shiatsu masaža* in *masaža shiatsu*; *V Švici je opravila študij shiatsu terapije in zdrave prehrane*

shift -a cit. [šíft] m (î) tipka na računalniški tipkovnici, ki v kombinaciji z drugo tipko izvede drugotno funkcijo te tipke; dvigalka: *Če pritisnemo kombinacijo shift in F1, se kazalec miške spremeni v puščico z vprašajem* **E** ← agl. *shift*, prvotno 'premik'

shopping ↑šòping¹, šòping²

show business ↑šòvbíznis

show dance¹ -- -cea cit. [šòu dèns] m (ò-è) ples, ki temelji na moderni glasbi, živahnih ritmičnih in razgibani koreografiji: *Včeraj so se za naslove v stepu in show danceu začeli boriti mladinci, stari od 12 do 15 let* **E** ← agl. *show dance* iz (↑)shòw in *dance* 'ples'

show dance² -- -- v prid. rabi: *show dance formacije*; *Na članskem svetovnem prvenstvu show dance parov sta slovenska tekmovalca s 4. mestom premagala lanskoletna svetovna prvaka*

shranjevalnik -a m (â) kar služi za hranjenje, shranjevanje česa: *Zimski vrt je, poleg tega da je prijeten bivalni prostor, tudi pasivni vir oziroma dodatni shranjevalnik toplote* **E** (↑)shranjevatí

shuttle -la cit. [šátə] m (â) **1.** raketoplan ameriške izdelave: *Ameriški shuttle in ruska postaja sta se uspešno združila* **2.** prevozno sredstvo, ki pogosto vozi na navadno krajših razdaljah med dvema krajema: *Jeseni uvajamo brezplačni prevoz s shuttleom do hotela* **E** ← agl. *shuttle*, prvotno 'puščica'

sievert -a cit. [sivert] in sívert -a m (î) fiz., od leta 1980 dalje enota za merjenje absorbirane doze ionizirajočega sevanja: *Smrtna doza so štirje sieverti | En sívert sevanja povzroči vedno enake poškodbe, ne glede na vrsto sevanja* **E** ← agl. *Sievert* po švedskem fiziku Rolfu Maximilianu Sievertu (1896–1966)

signír -ja m (î) polsteno pero z debelejšo konico za označevanje; marker (2): *Z rumenim signirjem je podčrtanih nekaj strani v poglavjih* **E** ← nem. *Signier(stift)* iz *signieren* v pomenu 'označiti'

SÍM-kártica -e in kártica SÍM -e -- ž (î-â) majhna plastična kartica s čipom, ki se vloži v mobilni telefon in omogoča njegovo uporabo ter shranjevanje podatkov: *Vsi prodajalci SIM-kartic za predplačniške pakete mobilne telefonije morajo fotokopirati osebne dokumente kupcev* **E** ← agl. *SIM*, kratica za *s*(subscriber) *i*(identity) *m*(odule) 'modul za identifikacijo naročnika' + ↑kártica

símpel¹ -- in simple -- cit. [símpəl] prid. (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu enostaven, preprost: *V svojem notranjem bistvu je simpel zgodba, ki se vedno znova ponavlja* **E** ← agl. *simple* ← stfrc. *simple* < lat. *simplex*

símpel² in simple prisl. (î): *Njej se zdi vse simpel*

simple ↑símpel¹, símpel²

simulacijski -a -o in simulácijski -a -o prid. (î; â) ki se nanaša na umetno ustvarjanje ustreznih pogojev za opravljanje določenih nalog: *simulacijski center*; *simulacijske igre*; *simulacijske vaje*; *Posameznih raziskav z zdravili ne opravljajo več na živalih, ampak za to uporabljajo računalniški simulacijski model* **E** (↑)simulácijski

simuláker -kra m (â) kar je videti kot resnično in nadomešča neobstoječi izvirnik: *simulaker laične filozofije*; *Oblast je z obdelovanjem odslikave resničnosti v množičnih občilih naredila simulaker resničnosti* **E** ← lat. *simulacrum* 'upodobitev, kip, slika' iz *simul* 'obenem, hkrati'

sinèrgični -a -o prid. (è) ki temelji na sodelovanju, medsebojnem dopolnjevanju dveh ali več ustvarjalcev, povzročiteljev, dejavnikov: *sinèrgični učinek*; *sinèrgično delovanje*; *Obe upravi zdaj po na-*

logah, ki sta jima jih dala njuna nadzorna sveta, pripravljata sinergične ukrepe, ki naj bi bili nared do konca septembra **E** ← agl. *synergic* iz (†)sinergija

sinergijski -a -o prid. (†) ki se nanaša na sinergijo: *sinergijski učinek*; *Naša organizacija si prizadeva za povezovanje in sinergijsko delovanje vseh nacionalnih organizacij oziroma društev in združenj, ki se ukvarjajo s kakovostjo* **E** (†)sinergija

síngel -gla m (†) pog. **1.** posamezna pesem, skladba, posebej izdana, izpostavljena z namenom promocije avtorja glasbe: *prvi síngel*; *Síngel je čez noč postal himna revnih* **2.** plošča, zgoščanka s tako pesmijo: *Síngel bo izšel novembra* **E** ← agl. *single*, prvotno 'posamezen, enojen'

síngléščina -e ž (ê) angleščina z elementi kitajščine, malajščine in indijskih jezikov, kakršna se govori zlasti v Singapurju: *Če greste v Singapur in na ulici slišite síngléščino, je ne boste razumeli – če ne znate tudi kitajščine* **E** po zgledu agl. *Sínglish* iz *sin(gapúrski) + (†)(an)gléščina*

síntesájzer -ja in síntesizer -ja cit. [síntesájzer] m (â) klavirju podoben glasbeni instrument, ki elektronsko proizvaja zvok; klaviature: *Ati je igral harmoniko, jaz sem ga pa spremljala na síntesajzerju* **E** ← agl. (*sound*) *synthesizer* 'sintetizator (zvoka)' iz (†)sintetizirati

síntesizer †síntesájzer

sirtáki -ja m (â) družabni ples v krogu, po izvoru iz Grčije: *Po četvorki so sledili še kankan, sirtaki in dunajski valček* **E** ← nar. ngr. *syrtákē* iz *syrtós* 'kólo'

SÍT -- in síť -- m (†) krat., od 8. oktobra 1991 do 31. decembra 2006 denarna enota Republike Slovenije; slovenski tolar: *Prva nagrada na razpisu je 800.000 SIT, druga 400.000 SIT* **E** po mednarodni tričrkovni kratlici iz *S(loven)i(ja) + t(olar)*

sívert †sievert

sívi ^(SSK) -a -o prid. (†)

síve célice -ih -lic ž mn. (í, ê) ekspr. možgani: *male sive celice*; *Trenirajmo svoje možgane: sive celice morajo delati vsak dan, da ostanemo mladostni tudi v razmišljanju*

síva ekonomija -e -e ž (í, †) gospodarska dejavnost, ki temelji na opravljanju dela v nasprotju z zakonskimi določili, brez nadzora pristojnih državnih organov: *preprečevanje sive ekonomije*; *Siva ekonomija je dokaz, da v malem gospodarstvu v resnici ni vse tako, kot bi moralo biti*

síva péga -e -e ž (í, ê) mesto, področje, ki je, ostaja neopaženo, zunaj dosega kake dejavno-

sti: *Vsak njegov uspeh je pomemben korak Slovenije iz literarne sive pege*

sívi pánter -ega -ja m, člov. (í, á) ekspr. starejši postaven, sposoben moški: *Hollywood ga potrebuje kot nekakšnega sivega panterja akcijskega filma*

sívi trǵ -ega -a m (í, †) nezakonito trgovanje: *Na sivem trgu se posojila dajejo ponavadi brez garancij, samo na podlagi zaupanja med podjetji*

sivínski -a -o prid. (†) ki se nanaša na barvne odtenke med črno in belo barvo: *sivinski zaslon*; *Besedilo je odtisnjeno ostro in natančno, sivinski prehodi pa so enakomerni in gladki* **E** (†)sivína

ská' -ja m (â) zvrst zabavne glasbe po izvoru z Jamajke, za katero sta značilna hitrejši ritem in podobnost z reggaejem: *Zasedba v svoji glasbi prepleta ska, punk, hardcore, reggae, metal, rock in še kaj* **E** ← jamajško agl. *ska*, nejasnega izvora

ská' -- v prid. rabi: *ska glasba*; *ska skupina*; *Na malem odru sta nastopili skupini, ki sta s klasičnimi ska ritmi dobro ogreli občinstvo*

skakánje ^(SSK) -a in skákanje ^(SSK) -a s (â; á)

skakánje z elástiko -a -- -- in skákanje -a s (â; á; á) skakanje v globino, pri katerem je skakalec pripet z dolgo elastično vrvjo; bungee jumping: *Začetki skakanja z elastiko segajo v 50. leta prejšnjega stoletja, ko so mladi domorodci v globino skakali z lesenih platform*

skate †skêjt¹, skêjt²

skate párk †skêjt párk

skater †skêjter

skaterski †skêjterski

skating -a cit. [skêjtíng-] in skêjtíng -a m (ê) tehnika teka na smučeh, pri kateri je gibanje podobno drsanju: *V prvem krogu skatinga sem še skušala teči z najboljšimi, potem pa sem dojela, da ne morem | Tekiško progo za skejting in ob njej smučino za klasični korak je treba s teptalci vleči vsaj vsak drugi dan* **E** ← agl. *skating* iz †skêjt

SKD-jevec -vca [eskadêjevəc] m, člov. (ê) član, prištaš Slovenskih krščanskih demokratov; eskadejevec: *SKD-jevci so se takoj po volitvah začeli s strankami slovenske pomladi pogovarjati o vseh pomembnih vprašanih konstituiranja novega državnega zbora* **E** po kratlici *SKD* za *S(lovenski) k(rščanski) d(emokrati)*

SKD-jevski -a -o [eskadêjevěuski] prid. (ê) ki se nanaša na Slovenske krščanske demokrate; eskadejevski: *SKD-jevski poslanci*; *Ker znotraj SKD ni bilo struje, ki bi zastopala drugačne zunanje politične poglede kot dotedanji minister iz te stranke, predsednik vlade zunanjeje ministra ni več iskal v*

SKD-jevskih vrstah **E** po kratici *SKD* za *S(lovenski) k(rščanski) d(emokrati)*

skéjt¹ -a in skate -ta cit. [skéjt] m (ĕ) pog. podolgovata deščica s kolesčki, na kateri se stoji in z eno nogo poganja; rolka^(SSKJ): *Včasih sem veliko skejtal, potem pa mi je trener skejt zaplenil* **E** ← agl. *skate*, prvotno 'drsalka', ← niz. *schaats*

skéjt² -- v prid. rabi: *skejt scena*; *V svetovni skejt industriji se je začelo snemati vse več skejt filmov*

skéjt párk -- -a in skéjtpárk -a in skate párk -- -a m (ĕ, â) namenski prostor za rolkanje, opremljen z zidki za drsenje, skakalnicami in klančinami; rolkarski park: *Dajte nam en dober skejt park, pa ne bomo več toliko ropotali na ulici*

skéjtanje -a s (ĕ) pog. šport, pri katerem se vozi z rolko; rolkanje: *Rad hodim v hribe in se ukvarjam še z drugimi športi, kot je npr. skejtanje* **E** ↑skéjtati

skéjtati -am nedov. (ĕ) pog. voziti se z rolko; rolkati^(SSKJ): *Ko sem ga vprašal, ali ni bolje, da skejtam, kot da se za spomenikom na Trgu republike v tišini drogiram, se je strinjal z mano* **E** ↑skéjt

skéjter -ja in skater -ja cit. [skéjter] m, člov. (ĕ) pog. kdor se vozi z rolko; rolkar^(SSKJ): *Streha poslojpa je dostopna za sprehajalce in skejterje* **E** ↑skéjt

skéjterski -a -o in skaterski -a -o cit. [skéjterski] prid. (ĕ) pog. ki se nanaša na rolkarje ali rolkanje; rolkarski: *skejterski park*; *Legendarno prizorišče, kjer se ob sončnih popoldnevih zbere tudi do 40 fantov najmlajše skejterske generacije, je pred Cankarjevimi domom* **E** ↑skéjter

skéjting ↑skating

skēner -ja m (ĕ) pog. **1.** naprava za pretvarjanje navadno natisnjenega gradiva v digitalno obliko; optični bralnik, optični čitalnik: *Novi skenerji so namenjeni vsem, ki želijo s preprostimi in hitrimi bralnimi orodji zajemati, shranjevati, preoblikovati in pošiljati razne fotografije in podobne izpise* **2.** naprava za ploskovno ali prostorsko pregledovanje stanja; pregledovalnik (3): *laserski skener*; *Skenerji, ki so bili razviti doslej, bi krepko posegali v zasebnost potnikov, saj bi se na monitorjih prikazala njihova telesa* **E** ← agl. *scanner* iz ↑skenírati

skeníranje -a s (î) **1.** pretvorba napisanega ali n slikanega na papir v elektronsko obliko z elektronsko napravo: *skeníranje knjig*; *Obdelava podatkov obsega skeníranje in optično prepoznavanje popisnih obrazcev* // ekspr. hitro branje, pregled: *Preletite razprti strani časnika in če vas nič ne pritegne, obrnite stran in nadaljujte s skeníranjem* **2.** vnos črtne kode v računalnik: *Dosledno skeníranje črtne kode bi zmanjšalo napake pri izdaji zdravil* **3.** pregled stanja: *Po končanem skeníranju datoteke se*

prikaže pogovorno okno s sporočilom o najdenih napakah // ekspr. pozorno, kritično opazovanje: *Po skeníranju okolice sem ugotovila, da je še vse na istem mestu* **E** ↑skenírati

skenírati -am dov. in nedov. (î) **1.** z elektronsko napravo pretvoriti napisano ali naslikano na papir v elektronsko obliko: *Fotokopije je skéniral in jih objavil na spletu* // ekspr. na hitro prebrati, pregledati: *Časopisov niti ne beremo, prej skéniramo njihovo podobo* **2.** vnesti črtno kodo v računalnik: *Kupci si lahko na samopostrežni blagajni sami skénirajo cene izdelkov* **3.** pregledati stanje: *Spomenik so skénirali zaradi izdelave dvojnika in selitve, čeprav še niso preverili, ali ga je sploh mogoče prestaviti* // nedov., ekspr. pozorno, kritično opazovati: *Trener bo bržkone skéniral tekmo s tribune* **E** ← agl. *scan* 'preleteti, bežno pregledati, posneti'

skibúcka -e ž (î-î) nav. mn., pog. mehko, znotraj debelo podloženo obuvalo, ki sega čez gleženj, zlasti za hojo po snegu: *Na nogah gledalcev je bilo opaziti povečano število novih gojzarjev in skibuck* **E** iz agl. *ski boots* 'smučarski čevlji'

skín -a m, člov. (î) pog. pripadnik subkulturne skupine, prepoznavne po obratih glavah, za katero sta navadno značilna nestrpnost do drugih narodnosti, ras in nasilništvo nad njimi; obritoglavec, skinhead: *Redarji in policaji so se pognali za bežečimi skini, na koncu uklenili in obdžžili dva, ostali pa so se izgubili v noč* **E** ↑skin(head)

skinhead -a cit. [skínhĕd-] in skínhĕd -a m, člov. (î-ĕ) pripadnik subkulturne skupine, prepoznavne po obratih glavah, za katero sta navadno značilna nestrpnost do drugih narodnosti, ras in nasilništvo nad njimi; obritoglavec, skin: *Odkritega antisemitizma ni, čeprav so nam po telefonu grozili skinheadi* | *Družba se je začela deliti, vedno več je skinheadov, zlasti med najmlajšimi* **E** ← agl. *skinhead* 'obritoglavec' iz *skin* 'koža' + *head* 'glava'

skinheadovski -a -o cit. [skínhĕdovski] in skínhĕdovski -a -o prid. (î-ĕ) ki se nanaša na skinheadove: *Nemški neonacisti ne nosijo več klasične skinheadovske oprave, temveč so videti bolj podobni običajnim civilistom* | *V vaši stranki se pogosto prepoznavajo tudi različne skinheadovske skupine* **E** ↑skinhead

skínhĕd ↑skinhead

skínhĕdovski ↑skinheadovski

skípati -am dov. (î) pog. stresti tovor s prekucnika, prikolice: *Zalotili so ga, da je v potok skipal celo prikolico odpadnega materiala* **E** ↑kípati

skíper -ja m, člov. (î) vodja posadke jadrnice: *Skiper mora biti tudi dober psiholog, saj mora uravnavati*

odnose, ki so na tako utesnjenem prostoru, kot je jadrnica, lahko še posebej napeti **E** ← agl. *skipper*, prvotno 'kapitan', ← srniz. *scipper* iz *scip* 'ladja'

sklonirati -am dov. (ī) ustvariti identično kopijo izvirnega organizma ali stvari: *Vse od prvega klona sesalca se raziskovalci trudijo sklonirati tudi druga živa bitja* **E** ↑klonirati

skòk^(SSK) skòka in skòka m (ò ó; ô)

skòk z elástiko skòka in skòka -- -- m (ò, á; ó; ô) skok v globino, pri katerem je skakalec pripet z dolgo elastično vrvjo; bandži skok: *Poleg skoka z elástiko, padalstva in raftinga na brzicah si v Južnoafriški republiki dvigujejo adrenalin še s plavanjem z morskimi psi*

skorumpíranec -nca m, člov. (ī) skorumpiran človek: *Napadel ga je z vsemi sredstvi in ga prikazal kot popolnega skorumpiranca in bedaka* **E** (†)skorumpirati

skrájni^(SSK) -a -o prid. (â)

skrájni rók -ega -a in rók róka m (â, ô; ò ô) končni rok, čas, do katerega je treba končati kako delo; deadline: *Skrajni rok za dokončno uresničitev te naloge je konec leta*

skríning ↑screening

skrípt^(SSK) -a m (ī) rač. zaporedje ukazov v programskem jeziku, ki omogoča pravilno delovanje določenih programov, aplikacij: *Skript napišemo le enkrat in ga pripnemo vsem predmetom, ki naj ga uporabljajo* **E** ← agl. *script* 'besedilo, scenarij' ← lat. *scriptum* 'pisanje, zapis'

skríptni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s skriptom: *skriptni jezik; skriptna koda; Onemogočimo izvajanje skriptnih programov, ki so lahko nosilci virusov* **E** ↑skrípt

skropucálo -a s (â) ekspr. površno, slabo narejena stvar, delo: *Predlog je pravno skropucalo, ki je v nasprotju s slovensko zakonodajo* **E** (†)skropucálo

skulíran -a -o prid. (ī) pog. sproščen, neobremenjen, umirjen: *On je najbolj skuliran človek, kar jih poznam* **E** ↑skulirati se

skulíranost -i ž (ī) pog. sproščenost, neobremenjenost, umirjenost: *Tip zaradi skuliranosti že po petih minutah pogovora daje občutek, da govoriš s starim prijateljem* **E** ↑skuliran

skulírati se -am se dov. (ī) pog. sprostiti se, umiriti se: *Rad hodim na odprave, rad sem v hribih, kjer se skuliraš* **E** iz *kulírati se* iz ↑kúl¹

skunk^(SSK) -a cit. [skánk] m (â) **1.** vrsta indijske konoplje, navadno pridelana v zaprtih prostorih pod posebnimi pogoji, ki omogočajo hitrejšo rast in močnejši učinek mamila: *Skunk običajno gojijo na*

mešanici peska, gramoza in žaganja **2.** mamilo iz posušenih vršičkov, cvetov in listov take indijske konoplje: *V srednji šoli se večinoma prodajajo zavojčki po gram skunka* **E** ← agl. *skunk* ← indijan. (algonkijsko) *seganku*

skupína^(SSK) -e ž (i)

skupína za razmísek -e -- -- ž (i, ī) skupina ljudi, ki opravlja raziskovalno, svetovalno delo v kaki dejavnosti: *S posebno pozornostjo bodo okoljevarstveniki spremljali delo skupine za razmísek o prihodnosti Evrope pod vodstvom bivšega španskega premierja*

skvôš ↑squash

skvôt -a in squat -a cit. [skvôt] m (ô) zapuščena zgradba, prostor, v katerem nezakonito živi skupina ljudi: *Za vse popotnike, ki se ustavijo za kakšen dan, je v skvotu pripravljena posebna soba* **E** ← agl. *squat*, prvotno 'veseliti se brez zakonite pravice' < 'čepeti', ← stfrc. *esquater* 'pritisniti, pomečkati'

skvôter -ja in squatter -ja cit. [skvôter] m, člov. (ô) pripadnik skupine ljudi, ki nezakonito zasedejo zapuščeno zgradbo, prostor za bivanje ali kulturno dejavnost: *Po večdnevni protestih zaradi izselitve skvoterjev iz alternativnega kulturnega centra so gradbeniki v ponedeljek začeli rušiti poslopje* **E** ← agl. *squatter* iz ↑skvôt

slábi^(SSK) -a -o prid. (â)

slábi holesteról -ega -a m (â, ô) holesterol, ki se prenaša iz jeter v arterije, tkiva: *Podobno kot cimet tudi klinčki pomagajo nadzorovati raven krvnega sladkorja in zniževati delež krvnih maščob in slabega holesterola*

sláčífant -fánta m, člov. (ã-â ã-â) moški, ki izvaja striptiz; striper, striptizer: *Kruh si služi kot sláčífant v nočnem baru blizu Helsinkov* **E** po zgledu (†) sláčípúnca iz (†)sláčíti + (†)fánt

slalomírati -am nedov. (ī) **1.** vijugajoče smučati po strmini med gosto postavljenimi vratci: *Ko sta odstopili Avstrijki, sem slalomirala precej bolj pazljivo* **2.** vijugajoče voziti, hoditi zaradi ovir: *Med kolonami avtomobilov zelo neugodno slalomirajo skuterji* **3.** pog. iskati ustrezne rešitve med različnimi interesi, zahtevami: *Slalomiram med zahtevami učnega načrta, seznami tem iz maturitetnega kataloga in željami dijakov* **E** (†)sláalom

sláni^(SSK) -a -o prid. (â)

slána žétev -e -tve ž (á, ê) pospravljanje soli na solinah; žetev soli^(SSK): *Če računamo, da povprečno priden solinar pridelava kakih sedem do osem ton soli na dan (vsako tono je treba trikrat obrniti), je jasno, da bo pospravljanje slane žetve še trajalo*

slávnež -a m, člov. (â) ekspr. kdor je slaven: *Kljub*

sproščenemu zvezdniškemu glamurju vse več ameriških filmskih slavnicev, hodeč po rdeči preprogi, misli tudi na aktualno politiko **E** (†)sláven

sledilni ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

sledilna króglica -e -e ž (î, ô) računalniški miški podoben pripomoček za upravljanje s kazalcem na zaslonu: *Sliko povečamo, potem pa lahko s sledilno kroglico poljubno premikamo prikazani del slike*

sledljiv -a -o prid. (î í î) ki omogoča sledenje, sprotno seznanjanje: *Ustvarjanje pozitivnega odnosa do domače – kakovostne in sledljive – proizvodnje pri porabniku je v nacionalnem interesu* **E** (†)slediti

sledljivost -i ž (i) dejstvo, da se čemu lahko sledi od izvora dalje: *sledljivost mesa; sistem sledljivosti; Zelo je pomembno, da ta zakon ureja prehrano živali na način, da je sledljivost krme zagotovljena* **E** †sledljiv

slédni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

slédni element -ega -ênta m (ê, è é) kem. anorganski kemijski element, ki se v organizmu pojavlja v zelo majhni količini, je pa za življenjske procese nujno potreben: *Pri določenih bolezenskih stanjih se razporeditev posameznih slednih elementov v prizadetem tkivu lahko močno spremeni*

slěš -a m (ê) pog. grafično znamenje v obliki poševne črte, nagnjene v desno, ki se pri pisanju, tisku uporablja med dvema možnostma, deloma besedila, za pisanje ulomkov; poševnica (1): *Včasih se s sestro smejiva očetu, ko mu po telefonu narekujejo spletni naslov in ne ve, kaj je sleš* **E** ← agl. slash, prvotno 'zarez, vrez'

slikóvni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

slikóvna píka -e -e ž (ô, î) najmanjša grafična enota zaslona, ki ima svojo barvo in svetlost; piksel, slikovna točka: *Pri nakupu fotoaparata je pomembna ločljivost, ki se meri v milijonih slikovnih pik, pri čemer več pomeni boljše ločljivost, vendar to ni edino merilo*

slikóvna tóčka -e -e ž (ô, ô) najmanjša grafična enota zaslona, ki ima svojo barvo in svetlost; piksel, slikovna pika: *Kljub povečanemu številu slikovnih točk zaslona naj bi slika delovala sprano in spominjala na pozabljene televizorje iz osemdesetih let*

slíp ^{SSKJ} -a m (î) fin. potrdilo o opravljenem brezgotovinskem plačilu s kartico: *Znesek, ki je plačan s kartico, je treba preveriti na slipu in na računu* **E** ← agl. slip, prvotno 'listič'

slíšati se -im se nedov. (í î) pog. govoriti po telefonu: *S vsakom se slišiva skoraj vsak dan* **E** (†)slíšati

slíšéči ^{SSKJ} -ega m, člov. (é) kdor slíši: *Od gluhih sem se naučila opazati stvari, ki so za slíšeče popolnoma samoumevne in jih kar prezremo* **E** (†)slíšati

slovarístika -e ž (i) dejavnost, ki se ukvarja s pisanjem slovarjev: *Menim, da bo slovaristika s področja tujk uspešno nadaljevala svojo pot* **E** iz slovarist iz (†)slovár

slovénski ^{SSKJ} -a -o prid. (é)

slovénska pomlád -e -i ž (é, â) **1.** čas pred demokracizacijo in osamosvojitvijo Slovenije izpod komunističnega režima v Jugoslaviji: *Spomnil bi, da prav v teh dneh praznujemo obletnico dogodkov, ki so naznanili slovensko pomlad in kasneje slovensko osamosvojitve* **2.** gibanje za demokracizacijo in osamosvojitve Slovenije izpod komunističnega režima v Jugoslaviji: *Nobena sedanja politična usmeritev nima niti dejanske niti moralne pravice, da se razglašča za edinega pravega dediča slovenske pomladi* **3.** stranke, ki so nastale iz gibanja za demokracizacijo in osamosvojitve Slovenije izpod komunističnega režima v Jugoslaviji: *Če bi se upoštevali volilni rezultati, bi seveda v kateri koli kombinaciji teh treh strank slovenska pomlad imela večino*

slovénski tólar -ega -ja m (é, ô) od 8. oktobra 1991 do 31. decembra 2006 denarna enota Republike Slovenije; SIT: *Zaradi visokega povpraševanja po devizah in krepitve ameriškega dolarja se je v prvi polovici leta nadaljevalo razvrednotenje slovenskega tolarja*

slow food ¹ -- -- a cit. [slôu fúd-] m (ô, û) način počasnega prehranjevanja, povezan z zdravo, raznoliko, lokalno hrano in izbrano pijačo: *Od kuhinj mu najbolj diši italijanska, delno mu je všeč tudi francoska, čeprav v slow foodu ne uživa najbolj* **E** ← agl. slow food iz slow 'počasen' in food 'hrana' kot opozicija do †fast food

slow food ² -- -- v prid. rabi: *slow food večerja; Ko sem na dopustu, si z največjim veseljem vzamem dve uri časa in pripravim pravi slow food zajtrk*

SLS-ovec -vca [eseléseovæc] in SLS-jevec -vca [sæləsəjevæc] m, člov. (ê; ä) član, pristaš Slovenske ljudske stranke; eselesovec: *V občinskem svetu bodo med drugim sedeli še trije SDS-ovci, dva SD-jevca in en SLS-ovec* **E** po kratici SLS za S(lovenska) l(judska) s(tranka)

SLS-ovski -a -o [eseléseovski] in SLS-jevski -a -o [sæləsəjevski] prid. (ê; ä) ki se nanaša na Slovensko ljudsko stranko; eselesovski: *Okrog leta 2000 se je gibal v SLS-ovskih krogih* **E** po kratici SLS za S(lovenska) l(judska) s(tranka)

slúzenje -a s (û) pojavljanje, nastajanje morske sluzi iz lepljive snovi, ki jo izloča rastlinski plank-

ton: *Sluzenje morja je v zadnjih dneh začelo motiti tudi kopalce ob slovenski obali* **E** (↑)slúziti

smájli -ja in smiley -ja cit. [smájli] m, živ. (â) simbol, ki izraža čustvo, razpoloženje, navadno v elektronskih besedilnih sporočilih; emotikon, smeško: *Pravi, da potrebuješ le kakšen kozarček ali dva, da boš potem zagotovo v redu, in doda pomežikjnega smajlija* **E** ← agl. *smiley*, *smilie* iz *smile* 'nasmeš'

smérni ^(SSKJ) -a -o prid. (ê) (ê, î) tipka na računalniški tipkovnici, s katero premikamo kazalec ali vnosno točko na zaslonu; smerniška tipka: *Vse slikovne datoteke so pomešane v eni mapi, med njimi pa se pomikamo s smerno tipko*

smérniški -a -o prid. (ê) ki se nanaša na smernico: *Lahko bi predlagal, kaj konkretno iz deklaracijskega smerniškega besedila črtati in kaj morda vanj dodati* **E** (↑)smérnica

smérniška tipka -e -e ž (ê, î) tipka na računalniški tipkovnici, s katero premikamo kazalec ali vnosno točko na zaslonu; smerna tipka: *Ker so polja v obrazcu našeta navpično, eno pod drugim, je uporaba smerniških tipk najlažja možnost za pomik med njimi*

sméško -a m, živ. (ê) simbol, ki izraža čustvo, razpoloženje, navadno v elektronskih besedilnih sporočilih; emotikon, smajli: *Nekaj časa sem potreboval, da sem dojel pomen tistega smeška na koncu sporočila* **E** = hrv. *smjěško* iz (↑)směh

smetárnik -a m (â) prostor za smetnjake: *Na dvorišču bodo zgradili tudi pokriti smetarnik in shrambo za kolesa* **E** (↑)smét

smetiščar -ja m, člov. (î) kdor živi na ali ob smetišču: *S prostovoljnimi prispevki so zgradili vasi za smetiščarje na Madagaskarju* **E** (↑)smetišče

smetiščarje na Madagaskarju **E** (↑)smetišče

smetišče ^(SSKJ) -a s (i)

smetišče zgodovine -a -- s (í, i) ekspr. zaradi neaktualnosti časovno odpisani dogodki, stvari in ljudje: *Palica je kot didaktični pripomoček svoje opravila in je že zdavnaj na smetišču zgodovine*

smiley ↑smájli

smólček -čka m, člov. (ô) ekspr. kdor je rojen 29. februarja: *Od 10. do 14. ure bodo rajali smolčki, stari štiri in osem let, od 13. do 17. ure pa dvanajst- in šestnajstletniki* **E** (↑)smôla

smoothie -ja cit. [smúti] in smúti -ja m (û) napitek iz zmiksanega sadja: *Smoothie naj bo v zimskih dneh redno na našem jedilniku | Za zajtrk si privoščimo domač smuti iz svežega sadja* **E** ← agl. *smoothie* iz *smooth* 'gladek'

smôtan -a -o prid. (ô) pog. **1.** ki komu ni pogodu: *smotana frizura; Joj, kako si smotan!* **2.** neprijeten, zoprni, težek: *Učenje slovenščine se mi ne zdi težko, le dvojina je precej smotana* **E** ← hrv., srb. *smòtān*, prvotno 'zamotan', iz *smòtati* 'zamotati' iz (↑)mótati

sms ↑SMS

SMS -a in -ja in sms -a in -ja [esemès -êsa in sëmäsə] m (è ê; ä) krat. kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; esemes, message: *poslati SMS; Moje nerganje je prekinjal glas gospodične na drugi strani, ki je mirno pojasnjevala, da bodo napako z nenehnim pošiljanjem enega in istega SMS-a poskusili čim prej odpraviti* **E** ← agl. *SMS*, kratica za *s(hort) m(essage) s(ervice)* 'podpora za kratka sporočila'

SMS- [esemès in sëmäsə] prvi del zloženek (ë; ä) ki se nanaša na kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu: *SMS-glasovanje; SMS-obveščanje; SMS-sporočilo* **E** ↑SMS

smúti ↑smoothie

snájper -ja m, člov. (â) pog. kdor je posebej izurjen za streljanje z ostrostrelsko puško; ostrostrelec ^(SSKJ), snajperist: *Snajper ga je zadel v hrbet* **E** ← agl. *sni-per* iz *snipe* 'streljati od daleč, iz zasede'

snajperist -a m, člov. (î) pog. kdor je posebej izurjen za streljanje z ostrostrelsko puško; ostrostrelec ^(SSKJ), snajper: *Kaj neki so mislili, čutili snajperisti, ko so cele dneve prežali na nemočne žrtve?* **E** ← hrv., srb. *snajpèrist* iz ↑snájper

snemálnik ^(SSKJ) -a m (â) **1.** elektronska naprava za snemanje slike, zvoka: *Digitalni snemalnik lahko deloma nadomesti klasični videorekorder* **2.** električna priprava za zapisovanje in reprodukcijo govorjenih besed; diktafon ^(SSKJ), narekovalnik: *Ko me je vprašal, če sem vse zabeležila, sem prikimala in mu pokazala vklopljeni snemalnik* **E** (↑)snémati

snéžni ^(SSKJ) -a -o prid. (ê)

snéžna dëska -e -e ž (ê, ä) **1.** deska, navadno iz umetne snovi, v obliki kratke široke smučke za vožnjo po snegu brez palic; bord, snowboard¹ (1): *Štirinajstletnik, ki je smučal pod nadzorstvom staršev, je med vožnjo s snežno desko izgubil ravnotežje in si hudo poškodoval roko* **2.** plošča zglajenega, zbitega snega na cestišču: *Zaradi nočnega soljenja cest nikjer ni nastala snežna deska*

snéžno koló -ega -êsa ž (ê, ô ê) kolesu podobno vozilo za vožnjo po snegu; snowbike: *Snežno kolo ima sedež in krmilo, toda namesto koles ima dve kratki smučki*

snif -a m (ī) pog. vdih mamila skozi nos ali odme-rek za tak vdih: *Zgodilo se mi je, da sem bil blazno zadet od trave, potem pa so mi dali še snifkokaina* **E** ← agl. *sniff* 'vohanje, vdihljaj' iz †snifati

snifanje -a s (ī) pog. uživanje mamila z vdihavanjem skozi nos: *Ponudil nam je heroin in iz papirja narejene cevčice za snifanje* **E** †snifati

snifati -am nedov. (ī) pog. uživati mamilo z vdihavanjem skozi nos: *Ne čutim naklonjenosti do tipa, ki snifa kokain, veliko pije in piše neumna besedila* **E** ← agl. *sniff*, prvotno 'poduhati, povleči skozi nos'

snowbike -ka cit. [snôubájk] m (ô-â) kolesu podobno vozilo za vožnjo po snegu; snežno kolo: *Med zimskimi počitnicami so se večinoma vozili s snowbikom* **E** ← agl. *snowbike* iz *snow* 'sneg' + *bike* 'motorno kolo'

snowbiking -a cit. [snôubájk-ing-] m (ô-â) vožnja po snegu s kolesu podobnim vozilom: *Lokacija omogoča tudi druge zimske užitke, kot so sankanje ali snowbiking* **E** †snowbike

snowboard¹ -a cit. [snôubórd-] m (ô-ô) **1.** deska, navadno iz umetne snovi, v obliki kratke široke smučke za vožnjo po snegu brez palic; bord, snežna deska (1): *Na noge si pripneš snowboard in ko si prepričan, da imaš dobro pripete vezi, se lahko spustiš po hribu* **2.** šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordanje, deskanje (2), snowboarding: *Snowboard je šport, ki se bo obdržal, čeprav smučanja nikoli ne bo spodrnil* **E** ← agl. *snowboard* iz *snow* 'sneg' + †bórd

snowboard² -- v prid. rabi: *snowboard zveza; Ko se končno prebijem do snowboard parka, kjer ponavadi potekajo treningi, se začne zabava*

snowboarder -ja cit. [snôubórd-er] m, člov. (ô-ô) kdor se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordar, border, deskar (1): *Snowboarderji imajo svojo modo, pazljivo izbirajo glasbo, v nekaterih sredinah imajo celo lastni žargon // športnik, ki se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordar (//), border (//), deskar (1//): Enajst let sem se trudil, da bi postal najboljši snowboarder na svetu* **E** ← agl. *snowboarder* iz †snowboard

snowboarderski -a -o cit. [snôubórd-erski] prid. (ô-ô) ki se nanaša na šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; deskarski (1): *Prodaj snowboarderske ženske čevlje* **E** †snowboarder

snowboarding -a cit. [snôubórd-ing-] m (ô-ô) šport, pri katerem se vozi po snegu stoje na snežni deski; bordanje, deskanje (2), snowboard¹ (2): *Zaradi slabega vremena so organizatorji odpovedovali tekme v alpskem smučanju in snowboardingu* **E** ← agl. *snowboarding* iz †snowboard

soap opera -- -e cit. [sôup ópera] ž (ô, ô) televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; limonada, limonadnica, telenovela, žajfarica, žajfnica: *Fantje poleg filmov najraje gledajo športne oddaje, medtem ko se dekleta posvečajo soap operam* **E** ← agl. *soap opera* iz *soap* 'milo' + (†)ópera, ker so prve tovrstne radijske oddaje sponzorirali izdelovalci domačih čistil

sôbni^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

sôbno koló -ega -ésa s (ô, ô ê) kolesu podobna rekreacijska naprava za krepitev mišic, zlasti nožnih: *Pod nadzorom zdravnikov za trening so uporabljali sobno kolo in tekoči trak za hojo, in sicer trikrat na teden tako, da so med vadbo močno, kar 95-odstotno obremenili srce*

sobótni^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

sobótno léto -ega -a s (ô, é) šol. leto ali daljše obdobje do enega leta, navadno brez delovnih ali študijskih obveznosti, namenjeno predvsem raziskovanju, izpopolnjevanju, potovanjem: *Moj prvi veliki načrt je, da bom skušal s pridom uresničiti sobotno leto, ki sem ga dobil po dvanajstih letih profesure na fakulteti*

sociálec^{SSKJ} -lca [sociojaléc] m, člov. (â) pog. kdor prejema socialno podporo: *Četudi smo socialci, zanj nismo drugorazredni državljani* **E** univerbizirano iz prejétnik *sociálne podpóre*

sóciokultúrni -a -o [sociojokultúrni] prid. (ô-û) ki je v zvezi z družbo in kulturo: *sociokulturni fenomen; sociokulturno okolje; Napovedujejo, da bodo sociokulturne vrednote, ki so v ospredju neformalne izobraževanja, čedalje bolj zaželeno v delovnem okolju* **E** po zgledu agl. *sociocultural*, nem. *soziokulturell* iz (†)socio... + (†)kultúren

sociolékt -a [sociojolekt] m (ê) jezikosl. govor kakega družbenega sloja, skupine: *Univerze niso dosegle ničesar; boj ni bil njihov, tuj jim je tudi prostaški sociolekt, ki je v tem boju udaril na dan* **E** ← agl. *sociolect*, nem. *Soziolekt* iz (†)socio... + (†)(dia)lékt

sociopát -a [sociojopat] m, člov. (â) psiht. kdor se mo-teče vede do drugih ljudi, družbenega okolja: *Sociopati nenehno manipulirajo, vse z namenom, da dosežejo osebno zadovoljstvo in korist* **E** ← agl. *sociopath* iz (†)socio... + (†)(psiho)pát

sosticiran -a -o prid. (ī) **1.** pretanjen, prefinjen, kultiviran: *sosticiran videz; sosticirano občinstvo; Vse ji pristaja, od jahalnih hlač do najbolj sosticirane večerne toalete* **2.** tehnološko zapleten: *sosticiran izdelek; sosticirano orožje; V zadnjem času lahko s sosticiranimi tehnikami posegamo*

tudi v podkožno maščevje **E** po zgledu agl. *sophisticated*, nem. *sophistiziert* k (†)sofistika

sostificiranost -i ž (†) lastnost, značilnost sofistificiranega: *Lakasto usnje izjemnega sijaja je sinonim visoke modne sofistificiranosti* **E** †sofistificiran

sóftvêrski -a -o prid. (ô-ê) rač. ki se nanaša na softver: *softversko piratstvo; softversko podjetje; V softverskem poslu, kot v večini drugih proizvodnih gospodarskih vej, so podjetja za izume in podjetja za vzdrževanje* **E** (†)softver

sojín ^(SK) -a -o prid. (ô) (†)

sojín sir -ega síra m (ô, î i) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; tofu: *Popečeno zelenjavo posujte s sojinim sirom in pecite še 15 minut*

solátni ^(SK) -a -o prid. (â) (†)

solátni bár -ega -a m (â, â) posebno oblikovana miza, zlasti v restavracijah, z raznovrstnimi solatami za samopostrežbo; solatni bife: *V prtiličju so uredili bistro, v katerem bodo ves dan stregli vse od sladkih zalogajev do solat iz solatnega bara ter lahkih prigrizkov*

solátni bifé -ega -êja m (â, ê ê) posebno oblikovana miza, zlasti v restavracijah, z raznovrstnimi solatami za samopostrežbo; solatni bar: *Gostom je na razpologo pester izbor jedi, ki ga dopolnjujejo sadni in solatni bifé*

solátni króžnik -ega -a m (â, ô) jed iz solate ter različnih hladnih in toplih sestavin, ponujena na krožniku: *Odlično znam pripraviti solatni krožnik z izbranimi začimbami, avokadom in ravno prav zapečenimi bučnimi in sončničnimi semeni, popraženimi na rastlinskem maslu*

solíranje -a s (î) **1.** petje, igranje dela skladbe, ki ga izvaja kdo sam, ne hkrati z drugimi, ali tako, da so drugi le spremljava: *Glasbeniki so zaključili pripev in prešli na soliranje: solist je zgrabil lok in potegnil pod kobilico, da je glasbilo zacvililo, in pustil ton zveneti* **2.** pog. delovanje brez pomoči, upoštevanja drugih: *V prepirljivi koaliciji se ne eni ne drugi ne počutijo dobro, le da doslej niso vedeli, komu bi se soliranje bolj izplačalo, in zato že leto dni tičijo skupaj* **E** †solíratí

solíratí -am nedov. (î) **1.** peti, igrati sam, ne hkrati z drugimi, ali tako, da so drugi le spremljava: *Od štirih skladb je pri prvih dveh soliral harmonikar, pri drugih dveh saksofonist in pri zadnji vokalistka* // peti, igrati sam, ne skupaj z drugimi: *Priljubljeni frontman znane skupine že 30 let uspešno solira in ustvarja izvirno glasbo na svetovnih odrih* **2.** pog. delovati brez pomoči, upoštevanja drugih: *Če predsednik vlade nima prave avtoritete, to koalicij-*

ski partnerji hitro začutijo in začnejo solirati **E** (†) sólo

someljé -êja in *sommelier* -ja cit. [someljé -êja] m, člov. (ê ê) strokovnjak za izbiro vina k določeni hrani, svetovanje in streženje gostom: *Prav someljeji so prispevali k temu, da se je kultura pitja vina precej spremenila in da ljudje vedno bolj cenijo kakovostna vina* **E** ← frc. *sommelier*, prvotno 'gonjač tovarne živine', ← provans. *saumalier*, *saumadier* iz *saumada* 'tovor'

someljéjka -e in *sommelierka* -e cit. [someljéjka] ž, člov. (ê) strokovnjakinja za izbiro vina k določeni hrani, svetovanje in streženje gostom: *Someljejk v Sloveniji ni malo, jih je pa precej manj kot moških* **E** †someljé

someljéjski -a -o in *sommelierski* -a -o cit. [someljéjski] prid. (ê) ki se nanaša na someljeje ali someljejestvo: *Izšolal se je za gostinskega tehnika in opravil someljejski tečaj prve stopnje* **E** †someljé

someljéjstvo -a in *sommelierstvo* -a cit. [someljéjstvo] s (ê) dejavnost someljejev: *Ob službi je njen največji konjiček someljejestvo* **E** †someljé

sóméstje -a s (ô-ê) velika naselbinska enota, ki nastane s širitvijo in stapljanjem več krajev in mest: *Ravno somestja so tista območja, iz katerih prihajajo zahteve za mestne občine* **E** (†)sò... + (†)méstó

sommelier †someljé

sommelierka †someljéjka

sommelierski †someljéjski

sommelierstvo †someljéjstvo

sónarávní -a -o prid. (ô-á) ki poteka vzajemno, skladno, povezano z zakoni narave: *sonaravno gospodarjenje; sonaravno kmetovanje; Čedalje več je organizacij in društev, ki spodbujajo sonaravno pridelavo hrane* **E** (†)sò... + (†)naráven

sónarávní razvòj -ega -ôja m (ô-á, ô ó) razvoj na usmeritev, ki omogoča zadovoljevanje potreb sedanjih generacij ljudi na način, ki ne ogroža možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij; trajnostni razvoj: *Pri skrbi za okolje in sonaravni razvoj je Slovenija naredila veliko*

sónarávnost -i ž (ô-á) lastnost, značilnost sonaravnega: *Načelo sonaravnosti temelji na spoštovanju vsega, kar je ustvarila narava* **E** †sónarávní

sòorganizírati -am nedov. in dov. (ô-î) skupaj s kom organizirati: *Če ste kdaj organizirali ali soorganizirali kakšno prireditev, potem gotovo veste, koliko priprav je potrebnih* **E** (†)sò... + (†)organizírati

sopárnik -a m (â) posoda za pripravo jedi v sopari: *Zelenjavo primerno narežemo in zmehčamo v soparniku* **E** (†)sopára

sòpoménskost -i ž (ö-ē) jezikosl. lastnost, značilnost sopomenskega; sinonimnost^(SSK): *Prevajalec se sopomenskosti ne more odpovedati; z njo se mora sprizajzniti kot s kompromisom, ki mu omogoča, da pomembnejše dele besedila in pomena prevede točneje* **E** (↑)sòpoménski

sòpostavítev -tve ž (ö-î) postavitev česa poleg česa drugega tako, da se pokažejo medsebojne podobnosti in razlike: *Scenska sòpostavitev urejene ga sveta na eni in ruševin pravkar minule vojne na drugi strani je zgovorna* **E** ↑sòpostáviti

sòpostáviti -im dov. (ö-â ö-â) postaviti kaj poleg česa drugega tako, da se pokažejo medsebojne podobnosti in razlike: *Četverica odličnih glasbenikov je v svojih skladbah sòpostavila precej tuje si sloge in prijeme* **E** (↑)sò... + (↑)postáviti

sòpostávljati -am nedov. (ö-â) postavljati kaj poleg česa drugega tako, da se kažejo medsebojne podobnosti in razlike: *Na mehiških tisočjih v različnih kombinacijah sòpostavljajo srpe, koruzne storže, nabojnike, kladiva in sombrere* **E** ↑sòpostáviti

sorbitól -a m (ö) kem. derivat glukoze, navadno rabljen kot umetno sladilo: *Sorbitol je zelo pogosta sestavina izdelkov, ki nam obetajo lepe zobe, predvsem zato, ker je zamenjava za sladkor* **E** ← nlat. *sorbitolum* iz (↑)sorbít

sortírnica^(SSK) -e ž (î)

sortírnica odpadkov -e -- ž (î, â) prostor za sortiranje odpadnega materiala: *Zgradili so sortírnico odpadkov in sežigalnico za tiste komunalne odpadke, ki jih ni mogoče predelati*

sòsežig -a m (ö-î) sežig česa, ki poteka hkrati s sežigom česa drugega: *sosežig odpadkov; Cementarna je prejela okoljsko dovoljenje za sosežig odpadne plastike, olj in gum* **E** (↑)sò... + (↑)sežíg

sotéskanje -a s (è) šport, pri katerem se spušča po soteskah s pomočjo vrvi in druge zaščitne opreme; kanjoning: *Posebno pozornost je pred odhodom na soteskanje treba nameniti vremenski napovedi in vodostaju reke* **E** iz *sotéskatí* iz (↑)sotéska

sotírati -am dov. in nedov. (î) na hitro prepražiti na zelo vroči maščobi s stresanjem ponve, brez mešanja: *Na močnem ognju sotiramo kozice in fileje osliča* **E** ← frc. *sauter* iz *faire sauter* 'povzročiti, da skače'

soul¹ -a cit. [sòul] m (ö) vrst glasbe s prvinami gospela, bluesa, popa, džeza, sprva popularna zlasti med temnopoltimi prebivalci Združenih držav Amerike: *Vokalistka izjemnega glasu in odličnih pevskih sposobnosti najraje ustvarja v duhu soula in gospela* **E** ← agl. *soul*, prvotno 'duša'

soul² -- v prid. rabit: *soul glasba; soul pevka; V sedemdesetih letih je bil basist soul skupine*

sòvlagátelj -a m, člov. (ö-â) kdor vlaga skupaj s kom: *Sovlagatelji naj bi postali večinski delničarji, ki bi skrbeli tudi za dobro poslovanje podjetja* **E** (↑)sò... + (↑)vlagátelj

sòvodíti -vódim nedov. (ö-î ö-ó) skupaj s kom voditi, upravljati: *Pred desetimi leti sva sovodila odprtje razstave, kar je bilo najino prvo sodelovanje* **E** (↑)sò... + (↑)vodíti

sòvsébní -a -o prid. (ö-è) ki je vsebovan, pa ne določno izražen; implicitni^(SSK): *Navedba stopenj je shematska, sicer pa so sovsebne in prepletajoče* **E** (↑)sò... + (↑)vsébiti

sòzakónec -nca m, člov. (ö-ö) zakonec v odnosu do drugega zakonca, s katerim je v zakonski zvezi: *Ravnaj s svojim sozakoncem tako, kakor želiš, da on ravna s tabo* **E** (↑)sò... + (↑)zakónec

sòzaložníštvo -a s (ö-î) dejstvo, da ena založba kaj založi skupaj z drugo: *Knjiga je izšla v sozaložništvu dveh založb* **E** (↑)sò... + (↑)založníštvo

spálka -e ž (â) pog. spalna vreča: *Pod spalko si naloži čim več smrekovih vej in pazi, da jih pravilno obrneš, pa boš spal kot dojenček* **E** univerbizirano iz *spálna vréča*

spam¹ -a cit. [spém] m (è) vsiljena elektronska pošta, ki je poslana velikemu številu naslovnikov in ki jo sestavljajo predvsem reklamni oglasi; junk mail, nezaželena pošta, neželena pošta: *Čprav spam ni tako škodljiv, kot so virusi, pa je lahko zelo nadležen, saj polni uporabnikov elektronski predal* **E** ← agl. *spam*, prvotneje 'kar nekdo ponavlja v nedogled', prvotno kratica *SPAM* za *s(houlder of) p(ork) a(nd) ha(m)* 'svinjsko pleče in šunka' (od 1937), izdelek ameriškega proizvajalca Hormel

spam² -- v prid. rabit: *Med tistimi, ki prejemajo spam sporočila na svoj domači elektronski naslov, večina (skoraj 70 odstotkov) prejema dnevno do deset tovrstnih sporočil*

spammer -ja cit. [spémér] in spémér -ja m, člov. (é) kdor pošilja neželene elektronske pošte: *Samo nekaj naivnežev na milijon uporabnikov e-pošte je dovolj, da se spammerjem posel izplača | Motijo me spemerji, ki mi pošiljajo sporočila in mi ponujajo različne mizarske storitve* **E** ← agl. *spammer* iz ↑spam

spazmolítik -a m (î) farm. snov, ki sprosti gladke mišične celice in tako zmanjša ali prepreči krče: *Bolnikom svetujemo žolčno dieto, spazmolitike ob pojavu bolečin in čimprejšnji pregled pri kirurgu* **E** ← nlat. *spasmolyticum* iz (↑)spázem + tvor. od gr. *lýsis* 'sprostitvev'

speciálec -lca [specijalɛc] m, člov. (â) pripadnik enote za posebne namene: *policijski specialec; vojaški*

specialec; oborožen specialec; Specialci, ki so jih po strehi razvrstili v bojni položaj, naj bi varovali tuje novinarje **E** univerbizirano iz *speciální policist, voják*

speed -a čit. [spíd-] in spíd -a m (î) močno sintetično mamilo, ki se uporablja kot poživilo: *Zaljubila sem se v nekega fanta, ki je bil z mano samo zato, ker je mislil, da se drogiram in bo prek mene prišel do speeda* | *Ne uporabljaj spida in kokaina, da bi premagal depresijo* **E** ← agl. *speed*, prvotno 'hitrost'

spéleoterapija -e ž (ê-î) zdravljenje bolezni dihal v naravnih votlinah in nekdanjih rudnikih: *S speleoterapijo pri pacientih skušajo normalizirati delovanje imunskega sistema, ugodna je pri alergijah, še posebej pri mlajših ljudeh, in pri zdravljenju dihalnih poti* **E** ← nem. *Speleotherapie* iz (†)speleo... + (†)terapija

speljāti se ^(SKJ) spéljem se dov. (á ê) pog. čim prej oditi, izginiti: *Zagrezla mu je, naj se spelje, sicer bo poklicala policijo* **E** (†)peljāti

spêmer ↑ spammer

spíd ↑ speed

spirála ^(SKJ) -e ž (â) vrsta preproste knjižne vezave: *Zadnjič mi je prijatelj prinesel ozko podolgovato modro knjižico, zvezano s spiralo* **E** ← frc. *spirale* iz srlat. *spīrālis* 'zavit' iz lat. *spīra* 'zavoj' ← gr. *speira*

spiratizirati -am dov. (î) nezakonito si prisvojiti, razmnožiti izdelek elektronskega medija za osebno rabo ali širjenje, prodajo: *spiratizirati računalniško igro; Mnogi brezplačne programe prav zaradi njihove brezplačnosti dajejo v nič in raje spiratizirajo plačljive, pa čeprav prvim ne manjka čisto nič* **E** ↑ piratizirati

spirirati -am dov. (î) zmečkati, zdrobiti mehka surova ali kuhana živila v enotno zmes: *spirirati juho; V mešalnik damo čebulo, česen, oljčno olje, kruh in sol ter spiriramo* **E** ↑ pirirati

spizditi -im dov. (î î) vulg. **1.** vzeti, ukrasti: *Pravkar mi je nekdo spizdil uro* **2.** izginiti, oditi: *Spizdi od tu, preden pokličem policijo* **E** ↑ pizditi

splávnost -i ž (â) število, ki pove, koliko žensk splavi v letu na tisoč nosečnosti: *Iz podatkov o splavnosti lahko sklepamo, da ženske v obdobju po porodu pogosto pozabijo na kontracepcijsko zaščito* **E** (†)spláven¹

splèt ^(SKJ) spléta m (ê ê) svetovni sistem medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih, ki so med seboj povezane z nadpovezavami; internet (2), medmrežje (2), medomrežje (2), svetovni splet: *brskanje po spletu; Informacije o razmerah na av-*

tocestah je mogoče dobiti na spletu, prek glasovne postaje, po telefonu in na kioskih na počivališčih **E** (†)splésti

spletišče -a s (î) spletno mesto, ki več spletnih strani, navadno nameščenih na enem strežniku, povezuje v celoto: *novičarsko spletišče; skrbnik spletišča; Osrednje mesto spletišča predstavlja oddelek za rezervacije letalskih kart, hotelskih prenočišč in najemanje avtomobilov* **E** ↑ splét

splétni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi s spletom: *spletni brskalnik; spletni naslov; spletne storitve; Naš spletni strežnik je bil zasut z naročili, ki bi jih bilo verjetno še več, če se vmes ne bi sesul* **E** ↑ splét

splétna strán -e -i ž (ê, â î) mesto na spletu, na katerem so dostopne medijske, besedne, zvočne, filmske vsebine: *spletna stran podjetja; obiskovalci spletne strani; Po razgibani debati se je okrogla miza končala, še naprej pa je mogoče svoje mnenje izraziti na spletni strani*

splétna umétnost -e -i ž (ê, ê) umetnost, ki izrablja možnosti, ki jih daje svetovni splet; ne-tart: *Prednost spletne umetnosti je v tem, da je umetnikov atelje lahko že kar galerija, galerija spletne umetnosti pa je le zbirka povezav do umetnin samih*

splétni dnévník -ega -a m (ê, ê) spletno mesto, na katerem avtorji s pomočjo preprostega vmesnika objavljajo besedila, slike, posnetke, bralci pa imajo navadno možnost komentiranja; blog: *pisanje spletnega dnevnika; Je že res, da blogersko spletišče deluje samo nekaj mesecev, a vendarle bi od piscev spletnih dnevnikov pričakovali malce več zagnanosti*

spodbujeválec ^(SKJ) -lca m (â) **1.** kar kaj spodbuja: *spodbujevalec razvoja; Vonj in zvok sta dva izredno močna spodbujevalca čustev spominjanja* **2.** med. priprava, ki z električnimi impulzi spodbuja bitje srca; spodbujevalnik ^(SKJ): *Ko je diagnoza jasna, je tudi odločitev zdravnikov, ali je bolnik upravičen do vstavitve srčnega spodbujevalca ali defibrilatorja, lažja* **E** (†)spodbújati

spôlski -a -o prid. (ô) jezikosl. ki se nanaša na slovnični spol: *Od česa je odvisna spolska oblika pridevniške besede?* **E** (†)spòl

sponzoríranec -nca m, člov. (î) kdor je sponzoriran: *Pomen dobro pripravljenih prošenj se precej poudarja in sponzoriranci se zelo dobro zavedajo, da je od tega odvisen njihov uspeh pri pridobivanju sponzorjev* **E** ↑ sponzorírati

sponzoríranje -a s (î) gmotno podpiranje, omogočanje kake dejavnosti, izvedbe česa v reklamne namene: *sponzoriranje kulture; Multinacionalke, ki s svojimi proizvodi in storitvami delujejo po*

vsem svetu, v novih okoljih ubirajo inovativne pristope pri sponzoriranju športnikov **E** ↑sponzorirati

sponzorirati -am nedov. in dov. (i) gmotno podpirati, omogočati kako dejavnost, izvedbo česa v reklamne namene: *Država financira vedno manj kulturnih prireditvev, podjetja pa sponzorirajo samo velike prireditve po okusu širokih množic* **E** (↑)spónzor

spónzorski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na sponzorje ali sponzorstvo; pokroviteljski ^(SSKO): *sponzorski denar; sponzorska pogodba; sponzorska sredstva; V podjetju so mu kot sponzorski prispevek k projektu skrajšali delovni čas za polovico* **E** (↑)spónzor

spónzorstvo -a s (ô) dejavnost sponzorjev; pokroviteljstvo ^(SSKO): *Prošnje za sponzorstvo sem naslovil na kar nekaj podjetij, pa so bili vsi odgovori negativni* **E** (↑)spónzor

sporóčanjski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na sporočanje: *Otroku je sporočanjska potreba privrojena* **E** (↑)sporóčanje

spótovski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na spot: *Ob glasbi, ki je poudarjena z dodelano spotovsko tehniko prepleta pretekosti in sedanjosti, izstopa umeetniška vrednost besedil* **E** (↑)spót

spréjanje -a s (ê) nanašanje spreja na kaj: *V obupnem poskusu, da bi se uprli trajnam, barvanju in sprejanju ji bodo lasje nekega dne še izpadli // risanje, zlasti grafitov, s sprejem na kaj: V času sprejanja imajo grafitarji pogosto pri sebi samo nekaj sprejev, saj z manjšo količino laže pobegnemo* **E** ↑spréjati

spréjati -am nedov. (ê) s pršenjem nanašati, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj: *Umetnik je sprejal stolec, ki je izgledal, kot bi bil iz papirja, dokler se ni zasvetil // risati, zlasti grafito, s sprejem na kaj: Posebej bodo preganjani tisti, ki na ogražo vile sprejajo neprimerne napise* **E** (↑)spray

sprejémec -mca m, živ. (ê) pog. sprejemni izpit: *Zelo strah me je bilo, da ne bom naredila sprejemca, ko pa sem ga, se mi je odprl svet* **E** univerbizirano iz sprejémni izpít

sprejétnost -i ž (ê) dejstvo, da je kdo sprejet: *občutek sprejetosti; Zahrepenel sem po notranji sproščenosti, svobodi, prijetnosti in sprejetosti v odnosih* **E** (↑)sprejéti

spríntati -am dov. (i) pog. natisniti rezultate, navadno računalniške obdelave: *Zadevo sem sprintala, pospravila v torbo in že teden dni jo nedotaknjeno nosim s seboj* **E** ↑príntati

sprográmirati -am dov. (i) 1. pripraviti nov računalniški program ali del njega, navadno s programskim jezikom: *Nekega večera nisem mogel*

zaspati in sem idejo zrisal na robček, nato sem jo v enem dnevu sprográmiral za splet, pozneje pa še mobilno različico 2. ekspr. načrtno razviti ali zavreti določene sposobnosti, lastnosti koga: *Družba me je sprográmirala tako, da bi se ji pustil avtomatično voditi: moje misli imajo vgrajen filter družbene zavesti* **E** (↑)prográmirati

sprogróvirati -am dov. (i) razširiti poznavanje, ugled koga, česa v javnosti: *Vsako sezono je znal sprogróvirati vsaj eno novo zvezdo evropske košarke* **E** (↑)progróvirati

sprostitveni -a -o prid. (i) ki je v zvezi s sprostitvijo: *sprostitveni center; sprostitvena vaja; Priključite se kateri od skupin, kjer poučujejo različne sprostitvene tehnike ali jogo* **E** (↑)sprostitév

spustáš -a m, člov. (á) 1. športnik, ki se ukvarja s spustom s kajakom ali kanujem na divjih vodah: *Slalomiste in spustaše čakajo do začetka junija nastopi na evropskih ali svetovnih prvenstvih* 2. športnik, ki se ukvarja s spustom v gorskem kolesarstvu: *Nanos je zelo priljubljen predvsem med kolesarji prostega sloga in spustaši, ki tam lahko tudi pozimi ali zgodaj spomladi trenirajo svoje veščine* **E** (↑)spúst

squash -a cit. [skvôš] in skvôš -a m (ô) športna igra, pri kateri igralec z loparjem udarja žogo proti steni, nasprotnik pa mora odbito žogo udarjati nazaj: *Slovenska reprezentanca je predtekmovanje na ekipnem svetovnem prvenstvu v squashu končala s tremi porazi | Gostom zdravilišča in zunanjim obiskovalcem so na razpolago uporaba športnega parka s teniškiimi igrišči, igrišči za skvoš in mini golf, balinišče in športna dvorana* **E** ← agl. *squash* (rackets) iz *squash* 'zmečkan, zgneten' (zaradi mehke žoge) in (↑)rêket

squat ↑skvôt

squatter ↑skvôter

sřčno-žilni -a -o prid. (ř-í) ki je v zvezi s srcem in ožiljem; kardiovaskularni: *sřčno-žilni bolnik; sřčno-žilna bolezen; sřčno-žilno obolenje; Treba je plavati dan za dnem, okreptiti vse mišice in izboljšati delovanje sřčno-žilnega in dihalnega sistema* **E** (↑)sřčen! + (↑)žilén

srečalíšče -a s (i) kraj, prostor za srečevanje: *Sejem je srečališče za vse, ki v založništvu kaj pomenijo* **E** (↑)sréčati

sredínskost -i ž (i) lastnost, značilnost sredinskega: *Povabilo k partnerstvu ne pomeni širitve koalicije, ampak je dokaz odprtosti, sredinskosti sedanje vladne koalicije* **E** (↑)sredínski

srednjeevropéjstvo -a s (ê-ê) srednjeevropska kultura in miselnost: *Obujanje srednjeevropéjstva*

je vsebovalo željo po preraščanju jugoslovanskega okvira **E** iz *Srédnja Evrópa*

srédnjeslójni -a -o prid. (ĕ-ō) ki se nanaša na srednji sloj prebivalstva: *Je sin matere iz srednjeslojne britanske družine in očeta iz pakistanske družine višjega sloja, ki si je vse življenje želel postati pisatelj* **E** iz *srédnji slòj*

srenáč -a m (á) nav. mn., šport. preprosta dereza, ki se jo za hojo s smučmi po poledenelih terenih namesti pod čevlji na smučarske vezi: *Takoj ko se naklon pobočja poveča, snamemo smučič in srenáče ter si na čevlje nadenemo običajne dereze in vzamemo v roke cepin* **E** (†)srén

srfanje †surfanje

srfar -ja in surfar -ja cit. [sɚfar] m, člov. (ř) pog. **1.** kdor se vozi po vodi stoje na jadralski deski; deskar^{SSKJ}, jadralec na deski, surfer (1): *V vodi je bil en srfar, na obali pa se je spravljal v vodo še kar nekaj drugih // kdor se vozi po valovih z desko brez jadra: Ker naj bi bili tu najboljši valovi, se tu zbirajo najboljši srfarji in tudi najboljši reševalci iz vode* **2.** kdor pregleduje strani na svetovnem spletu; brskalec, deskar (2), surfer (2): *»Ugrabljali«* smo tiste srfarje po internetu, ki so v iskalnikih vtipkali določeno ciljno besedo **E** †surfati

srfati †surfati

stájling †styling

stampédo -a m (ĕ) **1.** nenadzorovano masovno, hitro premikanje ljudi, večjih živali v isto smer: *preživeti stampedo; žrtev stampeda; Za popolno blamažo so poskrbeli razjarjeni domači navijači, ki so jih policisti komajda zadržali pred stampedom* **2.** ekspr. nenadzorovana, navadno hitra sprememba česa: *Evforičnih borznih stampedov smo imeli v časih tržnega gospodarstva že kar nekaj* **E** ← hrv., srb. *stampédo* ← agl. *stampede* ← špan. *estampida* 'divjji, brezglavi beg črede' iz *estamper* 'stiskati, pritikati'

stand by -- -- cit. [stěnd báj] v prid. rabi (ĕ, â) **1.** ki je v stanju mirovanja, pripravljenosti: *Televizor je v stand by položaju* **2.** fin. ki je sklenjen, odobren državi s strani mednarodnih finančnih ustanov v času izrednih situacij: *stand by posojilo* in posojilo stand by; *Za sklenitev enoletnega stand by sporazuma zahtevajo zmanjšanje javne porabe in nadzor strokovnjakov* **E** ← agl. *stand by* iz *stand* 'stati' in *by* v pomenu 'ob, poleg'

stand up -- -- cit. [stěnd áp] v prid. rabi (ĕ, â) ki je v zvezi s pripovedovanjem šal stoje pred občinstvom: *stand up komik; Pogovarjali smo se z mojstrom stand up komedije* **E** ← agl. *stand up* iz *stand* 'stati' in *up* 'gor, pokonci'

stánjski -a -o prid. (á) jezikosl. ki se nanaša na stanje po izvršitvi glagolskega dejanja ali po poteku glagolskega dogodka: *V slovarju so upoštevani tudi stánjski glagoli telesnega ali duševnega stanja* **E** (†)stánje¹

stanovánjsko-poslòvni -a -o prid. (â-ō) ki je v zvezi s stanovanji in poslovnimi prostori: *stanovánjsko-poslovni objekt; stanovánjsko-poslovna soseska; Na severozahodni strani ulice, kjer prevladujejo stare večstanovajske hiše, bodo zrasli tudi prvi stanovánjsko-poslovni bloki* **E** (†)stanovánjski + (†)poslòven

stárčica -e ž, člov. (â) ekspr. stara ženska; stárka^{SSKJ}: *Stárčica, ki se je peljala s kolesom, je pri ustavljanju nerodno padla* **E** (†)stárka

starléta -e ž, člov. (ĕ) privlačna mlajša ženska, ki je medijsko znana predvsem zaradi pogostega pojavljanja v rumenem tisku: *porno starleta; Želim si biti igralka, ne pa starleta ali zvezda* **E** ← agl. *starlet* iz *star* 'zvezda'

starodòbnik -a m, živ. (ō) starinsko vozilo; oldtajmer: *dirka starodobnikov; Moški sicer res občudujejo starodobnike, a po večini se raje vozijo s tistim, kar je praktično, udobno in varčno* **E** univerbizirano iz *starodòbni avtomobil*

stárš -a m, člov. (á) eden od staršev: *dober starš; Starš je tisti, h komur se zatečem, ko se mi kaj zalomi* **E** (†)stárši

stárševski^{SSKJ} -a -o prid. (á)

stárševski dopúst -ega -a m (á, û) dopust, ki ga dobi eden od staršev ob rojstvu, posvojitvi otroka za nego in varstvo: *pravica do stárševskega dopusta; Delodajalec ne sme odpovedati pogodbe o zaposlitvi staršem, ko izrabljajo stárševski dopust v obliki polne odsotnosti z dela*

stárševsko podjétye -ega -a s (á, ĕ) izvorni lastnik dejavnosti, proizvodnje: *Tesno sodelujemo s stárševskim podjetjem*

statín -a m (ř) farm. zdravilo za zniževanje vrednosti maščob v krvi: *visoki odmerki statinov; Statine dobivajo vsi bolniki, ki imajo izražene dejavnike tveganja za nastanek možganske kapi, zlasti če imajo tudi sladkorno bolezen* **E** ← agl. *statin*, nem. *Statin*, nejasnega izvora

státus^{SSKJ} -a m (â)

státus opazovalca -a -- [opazovaŭca] m (â, â) položaj kandidata za člana kakega združenja, organizacije: *Društvo je imelo štiri leta status opazovalca v združenju davčnih svetovalcev evropskih držav in je pred kratkim postalo njegov član*

státus opazovalke -a -- [opazovaŭke] m (â, â)

položaj kandidatke za članico kakega združenja, organizacije: *Že jeseni se utegne zgoditi, da bo stranka dobila status opazovalke, če že ne stalne članice, kar je njen končni cilj*

státusni^(SSK) -a -o prid. (â) rač.

státusna vrstica -e -e ž (â, î) sporočilna vrstica na ekranu računalnika, ki služi izpisovanju obvestil, ki nam jih posreduje program: *Spletni brskalniki ponavadi izpišejo aktivno povezavo v statusni vrstici*

stég -a m (ê) skavtski rod: *Skavt postaneš tako, da se priključiš svoji lokalni enoti, svojemu stegu ali skavtski skupini* E ← hrv. *stijég*, prvotno 'zastava, drog', < pslov. *stêgъ

stekleničeni -a -o prid. (î) ki je v steklenici: *stekleničeno vino; Kupuje samo stekleničeno vodo* E (†)stekleničiti

stêklocemènt -ênta m (ê-ë ê-é) gradbeni material iz cementa, drobnozrnatega mineralnega agregata, vode, alkalno odpornih steklenih vlaken in dodatkov: *Sanirali so ograje iz lesa, kovin in dokumenta* E (†)stêklo + (†)cemènt

stêklokerámični -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi s steklokeramiko: *steklokeramična plošča; Kamin, zaprt s steklokeramičnimi vratci oddaja velik delež toplote s sevanjem* E †stêklokerámika

stêklokerámika -e ž (ê-â) **1.** material, ki nastane z naknadno kristalizacijo stekla: *Grelne spirale so najstarejši ogrevalni sistem, pri katerem se spiralno zavita žica segreva in oddaja toploto, pri čemer uporabljamo ravno površino iz steklokeramike* **2.** kuhalna plošča iz tega materiala: *Za pravilno vzdrževanje steklokeramike je pomembno redno čiščenje, to je sprotno odstranjevanje ostankov hrane* E (†)stêklo + (†)kerámika

steníca^(SSK) -e ž (î) prisluškovalna naprava, skrita navadno v steni: *Posebno pozornost so pred vselitvijo namenili varnostnim ukrepom, da bi preprečili nameščanje stenic* E = cslov. *stěnica*, hrv. *stjènica*, stčeš. *sténice* < pslov. *stěmьnica iz (†)sténa

stêp¹^(SSK) -a m (ê) posebej oblikovana stopnička, ki služi kot pripomoček pri aerobiki: *Z eno nogo stopite na step, druga naj ostane v zraku* E ← agl. *step*, prvotno 'korak'

stêp² -- v prid. rabi: *step aerobika; Na urah bomo spoznali latino korake in step vadbo, uporabljali bomo elastike, kolebnice ...*

stêpati -am nedov. (ê) plesati step: *Nagrajenec je navkljub častitljivi starosti v formi in je živahno stepal* E †stêp¹

stêper -ja m (ê) naprava za aerobno vadbo, ki omogoča posnemanje hoje po stopnicah: *Največ*

časa preživi na kolesu in stepperju, poleg tega pa dela tudi vaje za zgornji del telesa E ← agl. *stepper* iz †stêp¹

stêreozvók -a m (ê-ô) dvo- ali večkanalno posnet ali predvajanje zvok, ki ustvarja prostorski občutek: *Pošiljanje podatkov po radijskih valovih ni več novost, v zadnjem času pa so se na trgu pojavile tudi naprave (slušalke, zvočniki ...), ki omogočajo brezžični prenos kakovostnega stereozvoka* E (†)stereo... + (†)zvók

steroid -a m (î) kem. organska spojina z značilnimi štirimi obroči ogljika ali snov z biološko aktivnostjo te spojine: *prepovedani steroidi; jemanje steroidov; Že desetletnim športnikom so trenerji dajali steroide, za katere so otrokom govorili, da so vitaminske tablete* E ← nlat. *steroidum* iz *sterin* iz (†)steról

steroidni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s steroidom: *steroidni hormoni; Za zdravljenje zgornjih in spodnjih dihalnih poti priporočajo z uporabo ustreznih steroidnih pršilcev* E †steroid

stick †stík

stigmatiziránec -nca m, člov. (î) **1.** kdor je označen, zaznamovan s čim negativnim: *Kdor hoče spreminiti družbo zares, mora vanjo poklicati vse, tudi zavržence, pokvarjence, stigmatizirance* **2.** rel. človek, ki ima Kristusovim ranam podobna znamenja na določenih delih telesa: *Pravi stigmatiziranci so stigme dobili skozi meditativno poglوبيtev in jih menda ne razkazujejo v javnosti, še zlasti ne v tržne ali celo ideološke namene* E (†)stigmatizirati

stík¹^(SSK) -a m (î)

stíki z javnostmi -ov -- -- in stíki z javnostjo -ov -- -- m mn. (î, â; î, â) načrtovano in usmerjano komuniciranje med organizacijo in javnostjo z namenom doseganja medsebojnega razumevanja, uresničevanja skupnih interesov; odnosi z javnostmi, piar¹ (1), piarovstvo, PR: *vodja stikov z javnostmi; Dela bodo poskušali izpeljati tako, da bi bil promet čim manj moten, so sporočili iz občinske službe za stike z javnostmi*

stík² -a in stick -a cit. [stík] m (î) kozmetično sredstvo v obliki valjastega predmeta, navadno shranjeno v toku iz plastične mase: *deodorant v stiku; Ponudbo sestavljajo tudi krema za obraz, gel za telo in stik za ustnice* E ← agl. *stick*, prvotno 'palica, paličica'

stilíst^(SSK) -a m, člov. (î) kdor se poklicno ukvarja s celostno podobo posameznika, zlasti glede oblačenja, pričeske, dodatkov: *Nima svojega osebnega stilista, vse nakupuje sama, najraje prek spleta, saj je prepričana, da je tako najhitreje in najpreprosteje* E ← agl. *stylist* iz (†)stíl

stilistka -e ž, člov. (ĭ) ženska, ki se poklicno ukvarja s celostno podobo posameznika, zlasti glede oblačenja, pričeske, dodatkov: *Predana je svojemu delu modne stilistke, saj neizmerno uživa v organizaciji in izbiranju oblačil, nakita, obutve in drugih modnih dodatkov za televizijske voditelje* **E** †stilist

stilotvorni -a -o prid. (ô) jezikosl. ki je v zvezi z ustvarjanjem jezikovnega stila: *Izčrpna analiza potrjuje avtorjevo mnenje, da so naslovi eden osrednjih stilotvornih pojavov poročevalskega stila* **E** (†)stíl + (†)tvóren

stínger -ja m (ĭ) bodičast trak za prisilno ustavljanje motornih vozil: *Policisti se urijo tudi za ustavljanje motornih vozil z enim ali več policijskimi vozili ob hkratni uporabi stingerjev in še nekaterih novejših naprav, namenjenih za ustavljanje težkih tovornjakov* **E** ← agl. *stinger* iz *sting* 'bosti'

stískati ^(SSKJ) -am nedov. (í) rač. zgoščevati datoteko, da zavzame manj prostora na disku; komprimirati: *Že pred časom so se uveljavili programi, ki stiskajo datoteke in tako varčujejo s prostorom* **E** (†)tískati

stisljív ^(SSKJ) -a -o prid. (ĭ í í) rač. ki se da stisniti, da zavzame manj prostora na disku: *stisljiva datoteka; Večina podatkov je kar dobro stisljivih* **E** †stísiniti

stísiniti ^(SSKJ) -em dov. (í ĭ) rač. zgostiti datoteko, da zavzame manj prostora na disku; komprimirati: *Datoteke je mogoče zaščiliti z geslom in jih stisniti* **E** †stískati

stísnién ^(SSKJ) -a -o prid. (ĭ) rač. zgoščen v obliko, ki zavzame manj prostora na disku; komprimiran: *Pri ročnem pregledovanju lahko iščemo viruse v stisnjenih in arhivskih datotekah* **E** †stísiniti

stóinèn -êna -o prid. (ô-ě ô-é ô-é) ekspr. vsakovrsten: *Obožujem gobe na stoinen način* **E** iz *stó* in *èn*

stóinênkrat prisl. (ô-é) ekspr. izraža zelo veliko ponovitev: *Kot da ni bilo stoinenkrat pojasnjeno, kaj je želel poudariti* **E** †stóinèn + (†)krat

stolpíca -e ž (í) članek v reviji ali časopisu z izrazito poudarjenim osebnim stališčem avtorja, ki navadno izhaja v določenih časovnih presledkih; kolumna: *Že nekaj tednov sem se pripravljala, da napišem stolpico o demokraciji in nestrpnosti* **E** (†)stólpec

stolpíčár -ja m, člov. (ĭ) kdor piše stolpice; kolumnist: *Dogodek, ki sem mu bil priča, ko sem peljal taščo po svakova otroka, me je kot človeka ujezil, kot stolpíčarja pa razveselil* **E** †stolpíca

stolpíčárstvo -a s (ĭ) dejavnost pisanja stolpic; kolumnistika: *Zanimiva je ta misel, ki vidi v stolpíčarstvu nekaj abstranskega, nezahtevnega, neresnega* **E** †stolpíčár

stóma -e ž (ô) med. kirurško oblikovana odprtina, ki povezuje votli telesni organ s površino telesa: *Odstranili so mu debelo črevo in naredili stomo, novo odprtino za izločanje blata* **E** ← nlat. *stoma* ← gr. *stóma* 'usta'

stomíst -a m, člov. (ĭ) med. kdor ima stomo: *Ob ustrezni opori okolice in stroke se lahko stomist povsem normalno vključuje v življenje* **E** †stóma

stopniščni ^(SSKJ) -a -o prid. (ĭ)

stopniščni vzpenjálec -ega -lca m (ĭ, â) naprava, ki omogoča vožnjo po stopnicah z invalidskim vozičkom; stopniščni vzpenjalnik: *Vodstvo šole se je poskušalo dogovoriti z ministrom, da bi kupilo stopniščni vzpenjalec, s katerim bi se dijak lahko povzpel v prvo nadstropje, kjer ima pouk*

stopniščni vzpenjalnik -ega -a m (ĭ, â) naprava, ki omogoča vožnjo po stopnicah z invalidskim vozičkom; stopniščni vzpenjalec: *Dobili so stopniščni vzpenjalnik, namenjen za prevoz otrok z gibalnimi motnjami, ki so jih morali dosej iz nadstropja v nadstropje prenašati*

stotín -a m (ĭ) **1.** vrednost ene stotine evra; cent: *Avgustovska plača je bila za 5 evrskih stotinov višja od julijske* **2.** od 8. oktobra 1991 do 31. decembra 2006 vrednost ene stotine tolarja: *Deset stotinov od vsakega tolarja potrošijo za marketing, razkošne pisarne, drage avtomobile in visoke plače najvišjih menedžerjev* **E** (†)stótina

stótnica ^(SSKJ) -e ž, člov. (ô) nosilka častniškega čina stotnik: *Stotnica je pozvala vojake k podpisu pri-sege* **E** †stótnik

stótnik ^(SSKJ) -a m, člov. (ô) častniški čin v slovenski vojski, za stopnjo nižji od majorja in za stopnjo višji od nadporočnika, ali nosilec tega čina: *Menjava 18-članskega kontingenta je po besedah stotnika predvidena za konec avgusta* **E** (†)stó + (†)(desé)tnik

stráheč -hca m, živ. (â) ekspr. majhen strah; duhec ^(SSKJ): *Ko Zala vošči lahko noč mami in očku, strahec za zaveso oživi* **E** (†)stráh

straight -- cit. [strêjt] in strêjt -- prid. (ê) spolno nagnjen do oseb drugega spola; heteroseksualni ^(SSKJ), hetero: *straight moški; straight populacija; Jaz sem straight, a me eni bodisi imajo za geja ali pa me napadajo in kritizirajo, češ kakaj imam toliko prijateljic, pa z nobeno ne hodim* | *V sodobnem času najdemo veliko samskih, strejt žensk, ki si ne želijo partnerja, bi pa imele otroka* **E** ← agl. *straight*, prvotno 'raven'

strán ^(SSKJ) -í ž (â ĭ) slika, zapis na zaslonu elektronske naprave: *Program si zapomni zadnjo prebra-*

no stran in nas ob vnovičnem zagonu postavi na mesto, kjer smo nehali brati **E** = nar. hrv. *strân* < pslov. **stornъ* < ide. **storh₃ni-* iz korena **sterh₃-* 'razprostrėti, razširiti'

stránkarskopoliččen -čna -o prid. (â-î) ki se nanaša na strankarsko politiko: *strankarskopoliččni nameni; Doslej se je spretno izogibal skušnjavi, da bi se opredelil glede vprašanj strankarskopoliččne in ideološke narave* **E** iz *stránkarska politika*

strankokracija -e ž (î) uveljavljanje odločilne vloge strank v politiki, gospodarstvu: *Politika, ujeta v razbohoteno strankokracijo, se v borbi za oblast vse bolj ukvarja sama s seboj* **E** (†)stránka + tvor. od gr. *krátos* 'moč, oblast'

strašílka -e ž (î) pištola s slepimi naboji brez krogle; strašilna pištola ^(SSK), plašilka, plašilna pištola: *Razbijal je šipe in s strašilko streljal na može postave* **E** univerbizirano iz *strašílna pištóla*

strašljívka -e ž (î) umetniško delo s strašljivo vsebino, zlasti film: *Letošnja pomlad je v kinematografih navdihnjena z grozljivkami, srhljivkami, strašljivkami in podobnimi filmi* **E** (†)strašljív

strêč †stretch

strêčing †stretching

streetball -a in *street ball* -- -a cit. [strídبول] m (î) košarka, pri kateri igrata dve ekipi s po tremi igralci, ki mečejo žogo v en koš; ulična košarka: *Po dopoldanskem treningu si je preoblekel majico in hlače ter se odpravil med kolege na ulici igrati pravi ameriški streetball* **E** ← agl. *streetball* iz *street* 'ulica, cesta' + (*basket*)*ball* 'košarka' iz *basquet* 'koš' + *ball* 'žoga'

strêjt †straight

strélec ^(SSK) -lca m, člov. (ê) kdor je rojen v astrološkem znamenju strelca: *Moški strelec je pošten in vedno optimističen partner, ki mu lahko zaupate* **E** iz *stréliti* iz (†)strél

strélka ^(SSK) -e ž, člov. (ê) ženska, rojena v astrološkem znamenju strelca: *Strelke rade skrbijo za hišo, vrt in družino, so živahne, optimistične in aktivne* **E** †strélec

strésno prisl. (ê) izraža stanje odziva organizma na škodljive (zunanje) vplive: *Zelo stresno je, če se na dopust in pozneje na začetek dela ne pripravimo v miru* **E** (†)strésen

strésnost -i ž (ê) dejstvo, da je kaj stresno: *Strokovnjaki pravijo, da je doživljanje stresnosti izrazito individualno* **E** (†)strésen

strésor -ja m (ê) dejavnik, ki povzroči stres: *Čim več je stresorjev, dražljajev, ki povzročajo stres, in čim bolj ogrožujoče jih doživlja človek, tem večja*

je možnost, da se pojavijo motnje oziroma bolezni **E** ← agl. *stressor* iz (†)strés

stréšni ^(SSK) -a -o prid. (ê)

stréšni kôvček -ega -čka m (ê, ó) kovčku podoben avtomobilski strešni prtlačnik; truga: *Pri vožnji je treba upoštevati, da se z namestitvijo strešnega kovčka spremeni tudi težišče*

stretch¹ -a cit. [strêč] in *strêč* -a m (ê) raztegljivo, pržno blago: *Koži prilegajoči se kroji in želja po udobju so oblačila, narejena iz stretcha, potisnili v ospredje | Ker je srajčna obleka sešita iz bombažnega streča, lepo poudari postavo* **E** ← agl. *stretch*, prvotno 'raztezati, napenjati'

stretch² -- v prid. rabi: *Stretch kavbojke so narejene iz jeansa z dodanim elastanom*

stretching -a cit. [strêčing-] in *strêčing* -a m (ê) raztegovanje, sproščanje mišic in veznega tkiva s posebnimi vajami: *Zelo blagodejen je stretching, ki naj ga bolnik izvaja pod fizioterapevtovim vodstvom | Po treningu je treba sprostiti mišice s stretchingom* **E** ← agl. *stretching* iz †stretch

stréžnik ^(SSK) -a m (ê) rač. računalnik kot osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve; server: *poštni strežnik; spletni strežnik; tiskalniški strežnik; Poleg nadzora nad virusi bo strežnik podpiral tudi tehnologijo za boj z nezaželeno elektronsko pošto* **E** (†)stréči

stréžniški ^(SSK) -a -o prid. (ê) rač. ki se nanaša na strežnik: *strežniški program; Podjetje pripravlja nov strežniški izdelek, ki je namenjen izdelavi in upravljanju spletne vsebine* **E** †stréžnik

stríja -e ž (î) nav. mn. ozka proga na telesu kot posledica tanjšanja povrhnjice ali izgube elastičnosti kože: *krema proti strijam; Za preprečevanje strij je pomembna zdrava prehrana, pri kateri vselej ohranjamo isto težo* **E** ← nlat. *stria* < lat. 'brazda, žlebič'

strípar -ja m, člov. (î) kdor riše stripe: *Imamo enega največjih striparjev, nimamo pa njegovih risank, čeprav so scenariji napisani in liki narisani* **E** (†)strip

stríper -ja m, člov. (î) moški, ki izvaja striptiz; slačifant, striptizer: *Smeh se je v trenutku, ko si je striper začel slačiti kimono, spremenil v vrščanje in vpitje* **E** ← agl. *stripper* iz *strip* v pomenu 'slačiti se'

striptizér -ja m, člov. (ê) moški, ki izvaja striptiz; slačifant, striper: *Zelo dobičkonosna so praznovanja osmega marca, ko diskoteke organizirajo tematske žurke in na veliko vabijo striptizerje* **E** ← frc. *striptiseur* iz (†)striptiz

strôjni^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

strôjno učenje -ega -a s (ô, é) področje umetne inteligence, ki z različnimi tehnikami omogoča računalnikom, strojem, da se učijo, iščejo pravila glede na učne podatke: *Ukvarjam se s strojnim učenjem in analizo velikih omrežij oziroma grafov*

styling -a cit. [stájling-] in stájling -a m (â) **1.** ukvarjanje s celostno podobo posameznika, zlasti glede oblačenja, pričeske, dodatkov: *Vaš studio se ukvarja predvsem s stylingom za najrazličnejše revije, prireditve, reklame | Gospe čedalje pogosteje prosijo strokovnjake za nasvet na področju mode in stajlinga* **2.** celostna podoba posameznika: *Stylingi so bili smiselno dodelani s torbicami in elegantno obutvijo, okrašeno z biserčki | Morda bi si moški drznili več, če ne bi bili stajlingi v modnih revijah tako očitno gejevsko obarvani* **E** ← agl. *styling* iz (†)stíl

súbkultúrni -a -o prid. (û-û) ki je v zvezi s subkulturo: *Najstniki so s svojimi obrambnimi mehanizmi pred svetom odraslih na varnem v svojih malih in v družbo ne zelo integriranih socialnih in subkulturnih nišah* **E** (†)súbkultúra

súbliminálni -a -o prid. (û-â) prikriti: *Glasba vsebuje súbliminalno sporočilo, ki ga nikdar ne bom zmožna doseči z besedami* **E** ← agl. *subliminal*, prvotno 'skrit' pod pragom', iz (†)sub... + tvor. od lat. *límen* 'prag'

súburbanizácija -e ž (û-û) preseljevanje mestnega prebivalstva, širjenje novih gradenj na podeželje, obrobje mest: *Promet se zaradi súburbanizacije in nezadostne ponudbe javnega prevoza povečuje* **E** ← agl. *suburbanisation* iz *suburban* 'predmestni' iz (†)sub... + (†)urbán

sudóku -ja m (ô) logična uganka v obliki velikega kvadrata z devetimi vrsticami in devetimi stolpci, razdeljenega na devet manjših, v katere se vpisujejo manjkajoče številke od ena do devet, ki se ne smejo ponoviti znotraj vrstice, stolpca in manjših kvadratov: *reševanje sudokuja*; *Sudoku ima vrsto lastnosti, zaradi katerih bo postal ena najbolj znanih ugank v zgodovini človeštva, če ne celo kar največja* **E** ← agl. *sudoku* ← jap. *sūdoku* iz *sū* 'število' + *doku* 'sam, samostojen'

súhica^{SSKJ} -e ž, člov. (û) ekspr. zelo suha ženska: *V zadnjem letu se je nekoliko zredila, a je še vedno prava suhica* **E** (†)súheh

suhomontážni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z montažo, pri kateri se uporablja suh gradbeni material: *suhomontážna gradnja*; *Suhomontážne stene lahko postavimo tudi potem, ko so že položene zaključne talne obloge* **E** iz *súha* *montáža*

suicidálni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s samomorom; samomorilni^{SSKJ}, suicidni: *Ob delu se srečujem s suicidalnimi ljudmi in pomagam pri tovrstnem izobraževanju zdravnikov in pedagogov* **E** ← nlat. *suicidalis* iz (†)suicíd

suicidálnost -i ž (â) pojav ali dejstvo, da kdo naredi samomor; samomorilnost^{SSKJ}, suicidnost: *Depresija je poglavitni vzrok suicidalnosti* **E** †suicidálni

suicídni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s samomorom; samomorilni^{SSKJ}, suicidalni: *Možnost, da se v svojem okolju srečujemo s suicidnimi ljudmi, je precej velika* **E** (†)suicíd

suicidnost -i ž (î) pojav ali dejstvo, da kdo naredi samomor; samomorilnost^{SSKJ}, suicidalnost: *Žrtve spolnih zlorab se nemalokrat spopadajo z motnjami hranjenja, z odvisnostjo, depresivnostjo, suicidnostjo in težavami v medosebnih odnosih* **E** †suicídni

suicidológ -a m, člov. (ô) strokovnjak za suicidologijo: *Norveški suicidologi so predstavili svoj nacionalni program za preprečevanje samomora, ki ga že nekaj let uspešno izvajajo* **E** ← nem. *Suizidologe* iz (†)suicíd + gr. *-logos* iz (†)lógos

suicidologíja -e ž (î) veda o samomorilnosti: *Alkohol je v suicidologiji znan kot eden najpomembnejših oblik indirektnega samodestruktivnega vedenja* **E** †suicidológ

suíta^{SSKJ} -e ž (î) hotelski apartma: *Bivanje v suitah s kaminom, ki pričarajo intimno in domačno vzdušje, je pravi užitek* **E** (← agl. *suite*, nem. *Suite*) ← frc. *suite*, prvotno 'spremstvo' ← 'nadaljevanje', iz *suivre* 'slediti' < vlat. *sequere*

sukcesíjski -a -o prid. (î) nasledstveni: *sukcesíjski sporazum*; *sukcesíjska pogajanja*; *Minister je zavrnil očitke v zvezi s svojo odgovornostjo pri nesorazmernih odplačilih sukcesíjskih obveznosti* **E** (†)sukcesíja

súlki -ja in sulky -ja cit. [sálki] m (û; â) lahek, navadno odprt enovprežni voz na dveh kolesih; gig^{SSKJ}: *V dirki na 2100 m dolgi progi se bodo pomerile samo voznice, ki so v sulkijih bolj poredko* **E** ← agl. *sulky*, prvotneje 'za eno osebo', < 'čemerem, kujav'

sulky †súlki

súmo¹ -a m (û) tradicionalna japonska rokoborba, pri kateri tekmovalca poskušata drug drugega izriniti iz ringa ali spraviti na tla: *trenirati sumo*; *Sumo ni le rokoborba, je tudi način življenja in razmišljanja* **E** ← agl. *sumo*, nem. *Sumo* ← jap. *sumō* iz *sumafu* 'tekmovati, boriti se'

súmo² -- v prid. rabi: *sumo ring*; *Dežela vzhajajočega sonca je znana predvsem po samurajih, sumo borcih in sušiju* – glej tudi *súmo*...

súmo... prvi del zložen (û) ki se nanaša na tradicionalno japonsko rokoborbo, pri kateri tekmovalca poskušata drug drugega izriniti iz ringa ali spraviti na tla: *sumoborec; sumoborba* –glej tudi **súmo**² **E** †**súmo**¹

súperca -e ž (û) pog. liter piva, postreženega v kozarcu: *Kakšna súperca mi včasih še kako zapaše* **E** iz **súperica** iz (†)**súper**

súperca¹ -- prid. (û) pog., navadno v povedni rabi izvrsten, odličen: *res súperca film; Fantje so súperca, nobenega se ne bi branila* **E** iz **súperica** iz (†)**súper**

súperca² prisl. (û) pog.: *biti súperca zadovoljen; Bila bi súperca, če bi bila naloga gotova do naše vrnitve*

súperca medm. (û) pog. izraža podkrepitev trditve: *Súperca, dobro smo nastopili* **E** †**súperca**¹

súperdržava -e ž (û-â) skupnost več samostojnih držav, narodov, združenih pod centralno politično-administrativno oblastjo: *Evropska unija ni centralistična súperdržava, ampak federacija nacionalnih držav* **E** (†)**super...** + (†)**država**

súperhiter -tra -o prid. (û-í û-î û-í) zelo hiter: *superhitri vlak potniški vlak z zelo pospešeno hitrostjo; V projektu je s superhitrimi podatkovnimi zvezami povezanih med seboj ducat ameriških univerz* **E** (†)**super...** + (†)**hiter**

superman -a cit. [súpermen] in súpermen -a m, člov. (û) ekspr. nadpovprečno sposoben moški, ki je navadno uspešen na več področjih; *supermoški: Nisem superman, čeprav mi tekmeči tega ne verjamejo | Katastrofa zna biti popolna, če ne bo kakšnega supermena* **E** ← agl. *superman* iz (†)**super...** + *man* 'moški, človek'

súpermáraton -a m (û-â) športno tekmovalje v teku na razdaljah, daljših od 42,2 kilometra; ultramaraton: *Vsako leto pretečem 75-kilometrski supermaraton iz Celja do Logarske doline* **E** ← agl. *supermarathon* iz (†)**super...** + (†)**máraton**

súpermáratonec -nca m, člov. (û-â) športnik, ki se ukvarja s supermaratonom; ultramaratonec: *Supermaratonec je končal tek čez Ameriko* **E** †**súpermáraton**

súpermen †**superman**

súpermodél -a m, člov. (û-ê) vrhunski maneken, vrhunska manekenka; top model: *postati súpermodel Slovenije; Supermodeli so se kot čudne nedosegljive eksotične podobe z neskončno dolgimi nogami pozibavali na modnih pistah* **E** ← agl. *supermodel* iz (†)**super...** + (†)**modél**

súpermodélka -e ž, člov. (û-ê) vrhunska manekenka: *Priznala je, da je, odkar ni več aktivna súper-*

modelka, res pridobila nekaj kilogramov, toda še vedno se v svoji koži počuti odlično **E** †**súpermodél**

súpermoški -ega m, člov. (û-ó) ekspr. nadpovprečno sposoben moški, ki je navadno uspešen na več področjih; *superman: Ker je supermoških in superžensk le omejeno število, poskušata oba spola nasprotnemu z zvijačami prodati svojo idealno podobo* **E** (†)**super...** + (†)**moški**

súperračunalnik -a m (û-â) izredno hiter in zmogljiv računalnik: *Vremenske napovedi so danes zanesljivejše kot včasih, saj so se meteorologi opremili s súperračunalniki in sateliti* **E** (†)**super...** + (†)**računalnik**

supersónični -a -o prid. (ó) ki ima večjo hitrost kot zvok; nadzvočni^{SSK1}: *supersonično letalo; Zračni prostor so nadzorovali s supersóničnimi lovci* **E** ← agl. *supersonic* iz (†)**super...** + *sonic* 'zvočni'

súpervéleslálom -a m (û-ê-â) hitra smučarska disciplina, pri kateri tekmovalci vijuga po strmini med zelo redko postavljenimi vratci: *moški superveleslalom; zadnji superveleslalom sezone; Nekdanja specialistka za veleslalom in superveleslalom je zdaj odlična slalomistka* **E** (†)**super...** + (†)**véleslálom**

supervizija -e ž (î) **1.** strokovno vodenje in nadzorovanje: *Učiteljem je treba omogočiti supervizijo in nenehno strokovno izpopolnjevanje* **2.** psiht. metoda razvijanja posameznikovih navadno delovnih zmožnosti, ki temelji na uzaveščanju lastnih miselnih in vedenjskih strategij: *Vodi supervizijo za svetovalce, ki se z obsojenimi v skupinah srečujejo enkrat na teden, ponujajo pa tudi individualne pogovore* **E** ← agl. *supervision* ← srlat. *supervisiō* 'nadzor' iz (†)**super...** + (†)**vizija**

supervizor^{SSK1} -ja m, člov. (î) **1.** kdor strokovno vodi, nadzoruje delo: *Vodstvo mora poskrbeti, da bodo vodje služb, supervizorji, poskrbeli za preprečevanje konfliktov* **2.** psiht. kdor se poklicno ukvarja z metodo razvijanja posameznikovih navadno delovnih zmožnosti: *Moja temeljna izkušnja, ki se mi je kot supervizorju pogosto potrdila, je, da gre za predhodno nezavedno komunikacijo med psihoterapevtom in bolnikom nezavednim* **E** ← agl. *supervisor* ← srlat. *supervīsor* 'nadzornik' k †**supervizija**

supervizorka -e ž, člov. (î) **1.** ženska, ki strokovno vodi, nadzoruje delo: *Bila je supervizorka v makedonski državni banki* **2.** psiht. ženska, ki se poklicno ukvarja z metodo razvijanja posameznikovih navadno delovnih zmožnosti: *Dela po vsem svetu kot psihoterapevtka in supervizorka terapevtskih programov na področju dela z odvisnimi od drog* **E** †**supervizor**

súperženska -e ž. člov. (û-ê) ekspr. nadpovprečno sposobna ženska, ki je navadno uspešna na več področjih: *Palico je izgubila že na začetku proge, a potem kot prava superženska vseeno prismočala na zmagovalni oder* **E** (†)super... + (†)ženska

surf ^{SSKJ} -- cit. [sərʃf] v prid. rabi (ä) ki se nanaša na zvrst popularne rock glasbe, nastale v 60. letih 20. stoletja, za katero je značilen poudarjen zvok električnih kitar in izrazita melodičnost: *surf glasba; Na surf festival smo uvrstili tudi rockabilly skupino in s tem še bolj povezali dva zelo sorodna žanra šestdesetih let* **E** ← agl. *surf* iz †surfati

surfanje -a cit. [sərʃanje] in srfanje -a s (ä) **1.** šport, pri katerem se stoji na jadrlni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra; deskanje (1), jadrnanje na deski, windsurfing: *Za surfanje obstaja več različnih vrst desk in jader, ki so za različne moči vetrov tudi različno veliki | Da bi ušel brezizhodni monotoniji doma, se je lotil najbolj ekstremnih oblik srfanja v neurju* // šport, pri katerem se vozi po valovih z desko brez jadra; deskanje (1//): *Tisto pravo surfanje vedno bolj prihaja tudi v Slovenijo, surfanje, kjer potrebujemo samo desko in valove | Med srfanjem na visokem valu pred Perthom ga je tik pod gladino spremljal najmanj tri metre dolg, a na srečo očitno sit morski morilec* **2.** pregledovanje strani na svetovnem spletu; brskanje, deskanje (3): *Surfjanje po spletnih straneh mi pomeni predvsem sprostitev | Ko bo otrok opravil svoje obveznosti, lahko toliko in toliko časa porabi za igranje ali za srfanje po spletu* **E** †surfati

surfár †srfar

surfati ^{SSKJ} -am cit. [sərʃati] in srfati -am nedov. (ä) pregledovati strani na svetovnem spletu; brskati, deskati (3): *Če surfate po internetu, je dobro, da to počnete varno | Še najraje ob prostih urah srfam po spletu in srkam kakšno kavico* **E** ← agl. *surf*, prvotneje 'deskati na valovih', prvotno 'butanje, kipeenje valov'

surfer -ja cit. [sərʃer] m, člov. (ä) **1.** kdor se vozi po vodi stoje na jadrlni deski; deskar ^{SSKJ}, jadralec na deski, srfar (1): *Vsak prosti trenutek preživim na vodi in lahko se pohvalim, da sem že prav spodoben surfer* // kdor se vozi po valovih z desko brez jadra; srfar (1//): *Na koralnem grebenu, ki obkroža otok, se lomijo velikanski valovi, kjer svoje znanje preizkušajo pogumnejši surferji* **2.** kdor pregleduje strani na svetovnem spletu; brskalec, deskar (2), srfar (2): *Odkar uporabljam internet, vsak dan komuniciram vsaj z desetimi povsem neznanimi surferji po internetu* **E** ← agl. *surfer* iz †surfati

súši -ja m (û) japonska jed iz riža, alg, mesa surove ribe, drugih morskih živali ali zelenjave in začimb: *restavracija s sušijem; Surovo meso morskih živali za suši mora biti popolnoma sveže* **E** ← agl. *sushi* ← jap. *sushi*, prvotno 'kisel'

svetlôbni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

svetlôbno onesnaževanje -ega -a s (ó, â) onesnaževanje zaradi vnosa umetne svetlobe v okolje: *uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja; Svetlobno onesnaževanje ogroža preživetje številnih živali, denimo ptic selivk, ki v kroženju nad svetlimi mesti izgubijo orientacijo*

svetlôbno peró -ega -ésa s (ó, ô ê) peresu podobna vhodna naprava, občutljiva na svetlobo, ki z dotikom na računalniški zaslon omogoča izbiranje ukazov in premikanje kazalca: *Uporabnik je s svetlobnim peresom risal po zaslonu, poleg tega je že narisano lahko tudi sproti spreminjal*

svetôvni ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

svetôvna glásba -e -e ž (ô, â) glasba, ki združuje elemente lokalne ali etnične tradicije in popularne glasbe: *Do zdaj je sodeloval že pri več kot 30 projektih avtorske glasbe različnih stilov jazza in svetovne glasbe*

svetôvna vás -e -í ž (ô, â î) ekspr. ves sodobni svet, ki temelji na medkulturnem povezovanju in je informacijsko, tehnološko, telekomunikacijsko povezan v celoto; globalna vas: *Živimo v svetovni vasi, v svetovnem gospodarstvu, tudi izobrazba postaja mednarodna, študentje so zelo mobilni, med seboj se merijo najboljši z različnih koncev sveta*

svetôvni splét -ega spléta m (ô, ê ê) svetovni sistem medijskih vsebin, besednih, zvočnih, filmskih, ki so med seboj povezane z nadpovezavami; internet (2), medmrežje (2), medomrežje (2), splet: *uporabniki svetovnega spleta; Med športnim prenosom se lahko prek svetovnega spleta povežemo z navijači nasprotnega tabora in izmenjujemo mnenja*

svinčeni ^{SSKJ} -a -o prid. (ê) ekspr. ki je v zvezi s pritiski v minulem obdobju, zaznamovanem s komunističnim, socialističnim režimom: *svinčeni časi; svinčena leta; V svinčenih sedemdesetih nismo mogli odpreti časopisa in prižgati televizorja, ne da bi nam ob tem polnili glavo z režimskim nakladanjem* **E** (†)svinec

svínganje -a in svínganje -a cit. [svínganje] s (î) občasno vzajemno menjavanje stalnega spolnega

partnerja s spolnim partnerjem drugega para ob soglasju vseh udeleženih; svingerstvo: *Mladi par je prvič poskusil s svinganjem pred dvema letoma* **E** ↑svingati

svingati -am in swingati -am cit. [svíngati] nedov. (í) občasno vzajemno menjavati stalnega spolnega partnerja s spolnim partnerjem drugega para ob soglasju vseh udeleženih: *Svingati sva začela zaradi obojestranske želje poskusiti nekaj novega* **E** ← agl. *swing*, prvotneje 'ravnati brez zadržkov' < 'nihati, zibati se'

svínger -ja in swinger -ja cit. [svínger] m, člov. (í) kdor se udeležuje svinganja: *Svingerji so se dokaj hitro organizirali ter ustanovili lastne klube z jasnimi pravili in kodeksom obnašanja* **E** ← agl. *swinger* iz ↑svíngati

svíngerski -a -o in swingerski -a -o cit. [svíngerski] prid. (í) ki je v zvezi s svingerji ali svinganjem: *svíngerska aféra; V svíngerski klub se je načeloma lahko včlanil vsakdo, toda hišna pravila so določala, da se*

paru pri spolnih igrich ni smel pridružiti brez izrecnega privoljenja obeh partnerjev **E** ↑svínger

svíngerstvo -a in swingerstvo -a cit. [svíngerstvo] s (í) občasno vzajemno menjavanje stalnega spolnega partnerja s spolnim partnerjem drugega para ob soglasju vseh udeleženih; svinganje: *Javno je zagovarjal mnenje, da je svingerstvo nekaj, kar je treba prepovedati, čes da je nemoralno* **E** ↑svínger

svobodnják ^{SSKJ} -a m, člov. (á) **1.** pog. kdor opravlja poklicno dejavnost zunaj rednega delovnega razmerja: *Ugotovil sem, da redna zaposlitev ni zame, in odšel med svobodnjake* **2.** član svobodnjaške stranke Avstrije: *vodja svobodnjakov; Od vsega začetka sem vedel, da svobodnjakom to pot ne preostane drugega kot opozicija* **E** (↑)svobôden

swinganje ↑svínganje

swingati ↑svíngati

swinger ↑svínger

swingerski ↑svíngerski

Š

šahôvnica ^(SSK) -e ž (ô) znamenje z belimi in rdečimi kvadrati, ki simbolizira pripadnost hrvaškemu narodu: *barve hrvaške šahovnice; Fasado bo krasila rdeče-bela šahovnica, v notranjosti pa bodo predvajali filme iz hrvaških mest, ki bodo pospremljeni s hrvaško narodno glasbo* **E** (†)šáh

šalabájzer -ja m, člov. (â) pog. kdor svoje delo opravlja nerեսno, površno: *biti navaden šalabajzer; Dokumente so naredili šalabajzerji* **E** ← srb. *šalabájzer* 'kdor se rad norčuje, šali; brezdelnež, delomrznež' iz *šalabájzati se* 'norčevati se' iz *šalabázati* 'potepati se, pohajkovati', verjetno iz (†)šála

šaráda ^(SSK) -e ž (â) ekspr. pretveza, pri kateri se ustvarja vtis, da je kaj resnično ali urejeno dobro, čeprav dejansko ni: *politična šarada; Šaradi z odpiranjem že odprte tovarne naj bi po kuloarskih informacijah botrovala neka druga politična odločitev* **E** ← nem. *Scharade*, agl. *charade* ← frc. *charade* 'zlogovna uganka' ← provans. *charrado* 'klepet'

šardoné †chardonnay

šarlóta -e ž (ô) pecivo iz biskvitnega testa ali piškotov, jajčne kreme, sadja, smetane in likerja: *postreči šarloto; čokoladna šarlota; jabolčna šarlota; Panna cotta je bila presladka, zato pa sta borovničeva strjenka in šarlota res dostojno končali lep obed* **E** ← frc. *charlotte*, prvotneje 'žensko pokrivalo, avba', po ženskem imenu *Charlotte*

šarmérka -e ž, člov. (ê) ženska, ki zna očarati, privlačiti: *Je rojena šarmerka in na ljudi deluje kot magnet* **E** (†)šarmêr

šéjšk -a in shake -ka čit. [šéjšk] m (ê) osvežilna pijača iz čokolade ali drobno zmletega sadja, spenjenega mleka in dodatkov: *Ko čutim potrebo po sladkem, si naredim sadni šejšk* **E** ← agl. *shake*, prvotno 'tresti, pretresti'

šéjšker †shaker

šéngenski †schengenski

šíacu †shiatsu¹, shiatsu²

šírítev -tve ž (î) delanje, povzročanje, da postaja kaj večje glede na obseg, količino: *širitev dnevne-ga reda; širitev Evropske unije; širitev proizvodnje; Na konferenci o prepovedi širitve jedrskega orožja*

se bodo velike države pogovarjale v jeziku hladne vojne **E** (†)šírítiv

šírítveni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s širitvijo: *širitveni projekt; Zanimalo nas je, kaj upadanje kupne moči pomeni za širitvene načrte in razvoj diskontov na slovenskem trgu // ki je v zvezi s širitvijo Evropske unije: širitveni komisar; širitveni proces; širitvena pogajanja; Nekajurni obisk v Helsinkih je bil namenjen predvsem pripravam na decembrski vrh Unije, kjer bo pomemben del razprav namenjen nadaljnji širitveni strategiji skupnosti* **E** †šírítév

šírokopasôvni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

šírokopasôvna povezáva -e -e ž (ô, â) internetna povezava, ki omogoča prenos podatkov s hitrostjo več kot 1 megabit na sekundo: *Vedno več gospodinjstev, že 44 odstotkov ali 10 odstotkov več kot v enakem obdobju lani, dostopa do interneta tudi prek širokopasovne povezave*

šít medm. (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu izraža jezo, nejevoljo: *O, šit, pa tako vreme* **E** ← agl. *shit*, prvotno 'govno'

šít -a m (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** kar je nekakovostno, neuporabno, malo vredno, nepomembno: *čisti šit; Zdaj verjamem v duhove, reinkarnacijo in ves ta šit* **2.** mamilo iz indijske konoplje; hašiš ^(SSK): *Eni pijejo alkohol, drugi kadijo šit* **E** ← agl. *shit*, prvotno 'govno'

šítáka -e in šítáke -- ž (â) nav.mn. užitna, na deblih rastoča goba z rjavim klobukom nepravilne oblike in belorjavim betom, po izvoru iz Japonske: *rižota s šitakami; Ko se olje segreje, v vok stresemo šitake in jih pražimo približno pet minut oziroma tako dolgo, da se omehčajo* **E** ← agl. *shiitake* ← jap. *shiitake* iz *shii* 'vrsta drevesa iz rodu kostanjevecv' + *take* 'goba'

šítáke †šítáka

škófinja -e ž, člov. (ô) visoka dostojanstvenica, predstojnica škofije zlasti v protestantski cerkvi: *evangeličanska škofinja; Ženske bodo poslej lahko tudi škofinje, ne samo duhovnice, je sklenila generalna sinoda anglikanske cerkve* **E** (†)škôf

školjčíšče -a s (î) prostor, kjer gojijo školjke: *območje školjčíšča; širitev školjčíšč v zalivu; vrvi školjčíšča; V primerjavi z ribogojnicami v tujini gre*

za pravo butično ribogojnico in školjčišče, a dela je na pretek **E** (†)škóljka

škorpijón ^(SSKJ) -a m (ô) **1.** člov. kdor je rojen v astrološkem znamenju škorpijona: *V drugi polovici leta boste samski škorpijoni spoznali osebo, ki bo imela pomembno mesto v vašem življenju* **2.** živ. avtomatska pištola, ki strelja zlasti v rafalih: *škorpijon z dušilcem zvoka; Na vprašanje odvetnika, kako ve, da naj bi imel obtoženi v roki prav škorpijona, je pojasnil, da orožje pozna, in je pištolo celo narisal* **E** ← nem. *Skorpion* < lat. *scorpiō* ← gr. *skorpíos*

škorpijónka ^(SSKJ) -e ž, člov. (ô) ženska, rojena v astrološkem znamenju škorpijona: *tipična škorpijonka; trmasta škorpijonka; Zapeljive in strastne škorpijonke so usodne ženske* **E** †škorpijon

škrbína ^(SSKJ) -e ž (i) v Wikipediji prazen ali zelo kratek geselski članek, ki čaka na izdelavo, dopolnitev: *Članek o modi, oblačilih in obutvi je škrbina* **E** (†)škřba

škrópec ^(SSKJ) -pca m (ô) pog. vino z mineralno vodo; brizganec ^(SSKJ): *plačati škrópec; Z zadovoljstvom bomo lahko upokojenci spet posedeli v svojem gostišču, igrali šah in popili škrópec* **E** (†)škřopiti

šlépar -ja m, živ. (ë) pog. tovornjak z velikim polpriklonikom: *prehitovati šleparja; 20-tonski šlepar; Z Jesenic bi moralo odpeljati devet šleparjev* **E** †šlépati

šlépati -am nedov. (ë ê) pog. vleči vozilo z drugim vozilom s pomočjo vlečne vrvi, droga: *šlepati avto; Ukradeno stoenko sta mladeniča šlepala kar z varnostnim pasom* **E** ← nem. *schleppen* 'vleči'

šlépati se -am se nedov. (ë ê) izkoriščati, uporabljati dosežke, lastnosti koga ali česa za lastno korist: *Ne pustite, da se bodo šleпали na vaš uspeh in zagnanost*

šminkêr ^(SSKJ) -ja m, člov. (ë) pog. moški, ki si prizadeva z izbranim načinom oblačenja, videzom vzbujati pozornost: *mestni šminker; Punce so plesale in se spogledovale s šminkerji, mi pa zaman buljili proti bazenu* **E** (†)šminka

šminkêrski -a -o prid. (ë) pog. ki se nanaša na šminkerje ali šminkerstvo: *šminkerski avto; šminkerski videz; šminkerska oprava; Potrošniki tudi v krizi potrebujejo kaj lepega, celo šminkerskega, če že ne boljšega* **E** †šminkêr

šminkêrstvo -a s (ë) pog. vzbujanje pozornosti z izbranim načinom oblačenja, videzom: *snobizem in šminkerstvo; nastopaško šminkerstvo; vrhunec šminkerstva in pozerstva; Butiki so manj razkošni, ljudje pa pri oblačenju brez tistega šminkerstva, ki bi ga od meščanov pričakovali* **E** †šminkêr

šóker -ja m (ô) pog. **1.** električna priprava za kratkotrajno paraliziranje človeka ali živali; elektro-

šoker, paralizator: *električni šoker in solzilec; uporaba šokerja; Šoker v telo spusti električni sunek z močjo 50.000 voltov in je po raziskavah iz Kanade in Združenih držav Amerike neposredno povzročil vsaj sedem smrti* **2.** umetniško delo s presenetljivo, srhljivo vsebino, zlasti film: *akcijski šoker; hollywoodski šoker; Nizkoprorračunski, preprosti in vsega odvečnega okleščeni francoski šoker ima vse, kar je imel žanr grozljivke v svojih najboljših časih pred tridesetimi leti* **E** (†)šók

šókerapíja -e ž (ô-î) ekspr. nenaden, skrajn, močen poseg, ukrep za reševanje kakega problema: *politična šokerterapija; Milijoni se ga bodo spominjali predvsem po njegovi šokerterapiji, s katero je sprostivijo cen državo pahnil v inflacijsko spiralo, ki je prebivalcem z devalvacijo valute čez noč pogoltnila vse prihranke* **E** ← agl. *shock therapy* iz (†)šók in (†)terapija

šóla ^(SSKJ) -e ž (ô)

šóla s prilagojenim programom -e -- -- -- ž (ô, é, â) šola z učnim programom, ki je prilagojen učencem s posebnimi potrebami: *obiskovati šolo s prilagojenim programom; osnovna šola s prilagojenim programom; učenci šole s prilagojenim programom; Še vedno je ena temeljnih dilem našega šolskega sistema, ali otroke s posebnimi potrebami vključiti v redne šole ali v šole s prilagojenim programom*

šólnica -e ž, člov. (ô) učiteljica, prosvetna delavka: *dolgoletna šolnica; biti po poklicu šolnica; Rahločutna šolnica zna odlično začutiti, kdaj je njen učenec jezen, kdaj ga je strah, kdaj je malce zgubljen in kdaj ne posluša* **E** (†)šólnik

šóping¹ -a in shopping -a cit. [šóping-] m (ô) pog. nakupovanje: *hoditi na šoping v tujino; Ne glede na cene – mesto velja za eno najdražjih na svetu – je šoping oziroma potrošništvo v najširšem pomenu besede njegovo gibalno število ena* **E** ← agl. *shopping* iz *shop* 'nakupovati'

šóping² -- v prid. rabi, v zvezi *šoping center* veliko omejeno območje z različnimi trgovinami, poslovalnicami, restavracijami; nakupovalno središče ^(SSKJ), nakupovališče: *V južnokitajskem mestu Dongguan so pred tremi leti zgradili največji šoping center na svetu*

šópingírati -am nedov. (i) pog. nakupovati: *Skoraj vsaka punca rada šopingira* **E** †šóping

šopohólik -a m, člov. (ô) pog. kdor pretirano rad nakupuje: *nepopravljivi šopoholik; Ne morem ravno reči, da sem šopoholik, čeprav, kadar nakupujem, nakupujem impulzivno, ko nekaj pritegne mojo pozornost* **E** ← agl. *shopaholic* iz *shop* 'nakupovati' + (†)(alko)hólik

šotorist -a m, člov. (T) kdor na potovanju, letnem dopustu prenočuje, živi v šotoru: *V kampu je nekaj šotoristov* **E** (†)šótór

šov ^(SSK) -- in show ^(SSK) -- cit. [šóu] v prid. rabi (ô) ki se nanaša na ples, ki temelji na moderni glasbi, živahnih ritmičnih in razgibanih koreografijah: *šov formacija; šov skupina; Slovenski mladinski šov plesalci so na svetovnem prvenstvu v Mariboru osvojili deset odličij* **E** ← agl. show, prvotno 'pokazati'

šóvbíznis -a in show business -- -a cit. [šóu bíznis] m (ô-î) pog. dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; industrija zabave, zabavna industrija, zabavništvo: *svet šovbiznisa; zvezde šovbiznisa; Šovbiznis je realnost rekonstruiral v zelo klišejsko realnost, tako da mase ljudi, prilepljene pred TV-sprejemnike, verjamejo v kliše, ne v resnično življenje* **E** ← agl. show business iz ↑šóv in (†)biznis

špageterija ↑špageterija

špageterija -e in špageterija -e ž (T) gostinski lokal, kjer se streže zlasti s testeninami: *picerija in špageterija; italijanska špageterija; Skrbno urejena špageterija, prijazno osebje in raznovrstna ponudba bodo zadovoljili tudi najbolj zahtevnega ljubitelja italijanske hrane* **E** ← agl. spaghetteria iz (†)špagét

špangléščina -e ž (ê) mešanica španščine in angleščine: *Pisatelj je znan po tem, da je špangleščino, jezik, ki je nastal v neposrednem soočenju angleščine in španščine, z ulice dvignil na literarno raven* **E** po zgl. agl. Spanglish iz (†)šp(ánski) + (†)(an)gléščina

špil -a m (I) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu **1.** nastop glasbenika ali glasbene skupine: *odigrati špil; iti na špil; V Evropi na koncerte pride na stotine ljudi, v New Yorku pa ne morem dobiti špila* **2.** računalniška igrice: *igrati špil; dober špil; Špil je bil v roku narejen in pripravljen za trženje, a ga preprosto ni imel kdo založiti* **E** ← nem. Spiel 'igra'

špón špóna m (ô ô) pog. negativna ocena v šoli: *dobiti špon; Znal sem, pa mi je spet dala špon* **E** ← nem. Span 'trska, iver'

špón prisl. (ô) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu izraža veliko mero zaželene lastnosti: *Opijanje se mi ni nikoli zdelo ful špon* **E** ↑špónati

špónati -am nedov. (ô) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu **1.** napenjati, nategovati: *Sila petih ali šestih napetih jeklenih kablov bi ustrezala eni vlakovni kompoziciji, Črnokalski viadukt pa bo šponalo kar 50 takih kablov // igrati, zlasti brenkala: Ali je zvezdnik že nekdo, ki dobro poje in odlično špona kitaro?* **2.** gnati, priganjati: *Ta oddaja bo vrhunska, špona-*

jo nas na polno, imajo stroga pravila, danes sem bil ves dan na snemanju // poganjati: šponati do daske voziti z največjo možno hitrostjo; Včasih vidiš bus, ki ga šofer špona kot norca, po možnosti z mobilom v roki // gnati se: Sem pač tak: nekaj časa zelo radikalno šponam v eno smer, potem lahko presekam in začnem stvar od začetka **3.** varati: *Gospodarji iz ozadja nas lepo šponajo: pokupili so nam tovarne, da delamo za male pare, pa še vse je dražje* **E** ← nem. spannen

špórtati -am nedov. (ô) pog. ukvarjati se s športom: *športati v naravi; V prostem času rada športam* **E** (†)špórt

špórtni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

špórtno plézanje -ega -a s (ô, ê) prosto plezanje v umetnih in naravnih stenah z dobro za-varovanimi smeri: *inštruktor športnega plezanja; tečaj športnega plezanja; svetovni pokal v športnem plezanju; S pojavom športnega plezanja in varno opremljenih daljših športnih smeri je stena dobivala vse manj obiskovalcev in v zadnjem desetletju je bilo na njej opravljenih le nekaj vzponov*

špórtnik ^(SSK) -a m, živ. (ô) ekspr. avtomobil aerodinamične oblike, s širšimi plašči, dodatnimi lučmi; športni avtomobil ^(SSK): *prestižni športnik; štirivratni športnik; Gre za družinskega športnika, namenjenega očetom, ki si radi privoščijo poskočnejšo vožnjo, hkrati pa potrebujejo uporabno vozilo z veliko prtljažnega prostora* **E** (†)špórt

špórtnomedicínski -a -o prid. (ô-î) ki se nanaša na športno medicino: *športnomedicinski strokovnjak; športnomedicinsko svetovanje; Vseskozi si je prizadevala za napredek športnomedicinske in športne stroke, zato je opravljala pomembne funkcije v športnih organizacijah in združenju za medicino športa* **E** iz špórtna medicína

špórtnorekreácijski -a -o in špórtnorekreácijski -a -o prid. (ô-î; ô-â) ki se nanaša na športno rekreacijo: *športnorekreacijski center; športnorekreacijska dejavnost; športnorekreacijsko središče; O aerobiki je bilo napisanega že marsikaj, saj gre za rekreativno zvrst, ki v Sloveniji zavzema kar 40 odstotkov celotne športnorekreacijske ponudbe* **E** iz špórtna rekreácija

špórtnost -i ž (ô) **1.** lastnost, značilnost športnega: *poudarjati športnost avtomobila; dajati pridih športnosti; Z ambicioznostjo, športnostjo in videzom manekenke za kopalke je že postavila na noge miniindustrijo potrebščin za ekstremne športe* **2.** ravnanje ali vedenje, pri katerem se upošteva jo ustaljena pravila izvajanja športa in se kaže primeren odnos do soigralcev pri igri, tekmi: *izkazovati športnost in strpnost; nagrada za športnost;*

Nekakšen kodeks, v katerem bi klubi opredelili meje športnosti in korektnosti, ne pride v poštev, če ga klubi potem ne spoštujejo **E** (†)špórten

športologija -e ž (ī) veda o športu; športoslovje: *magister športologije; Videti je, da bi avtor rad legitimiziral psihoanalizo v športologiji* **E** iz *športológ* iz (†)špórt + gr. -logos iz (†)lógos

športoslóvje -a s (ō) veda o športu; športologija: *fakulteta za športoslovje; V športoslovju je zbranih nekaj čez petdeset opredelitev pojma šport, ki se včasih (odvisno od zornega kota) precej razlikujejo, toda v nobeni ne manjka razsežnosti telesno gibanje* **E** (†)špórt + tvor. od stcslov. slovo 'beseda'

štála ^{SSKJ} -e ž (á) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu neurejen, neprijeten položaj: *delati štalo; cela štala; Pri kraji avta so me zalotili policaji in mi naredili štalo* **E** ← it. *stalla* 'hlev'

štéka -e ž (ē) pog. določena večja količina navadno istovrstnih predmetov v ovoju, škatli; paket ^{SSKJ}; zavitek ^{SSKJ}: *šteka piva; Na vprašanje carinikov, kaj imata za prijavitelji, sta odgovorila, da tri šteke cigaret in dve steklenici alkoholnih pijač* **E** ← nem. *Stecken* 'daljša palica, drog'

štekati -am nedov. in dov. (ē) pog. razumeti: *nič ne štekati; štekati poanto; štekati situacijo; Nečesa še vedno ne štekam: kako lahko vse dneve žuraš, piješ in se preganjaš s tipčki, pa ti je še vedno dolgčas* **E** ← nem. *stecken* 'vklopiti'

štékati se -am se nedov. (ē) biti s kom v takem odnosu, da ni medsebojnega nasprotovanja, motenj: *dobro se štekati z vsemi; Mi smo kot neka družina: pogovarjamo in družimo se, nasploh se štekamo*

štírísedežnica -e ž (ī-ē) osebná žičnica, ki ima na določeni razdalji nameščene po štiri sedeže: *zgraditi štírísedežnico; spodnja postaja štírísedežnice; proga ob štírísedežnici; V sredo so opravljali tehnični pregled nove štírísedežnice z novo smučarsko progo* **E** (†)štírísedežen

štíríválnjik -a m (ī-ā) motor, ki ima štiri valje: *bencinski štíríválnjik; dizelski štíríválnjik; dvolitrski štíríválnjik; Pri nizkih vrtiljajih pride v ospredje prožnost štíríválnjika, pri visokih pa moč, potrebna za doseganje velike potovalne hitrosti na odprtih cestah* **E** (†)štíríválnjen

štóp -a m (ō) zastojnska vožnja z avtomobilom, katerega voznik ustavi na prosilčev znak; avto-stop ^{SSKJ}; stop ^{SSKJ}: *iti na štóp; Priporočljivo je štópati v parih, lahko pa se zgodi, da zaradi tega težje dobiš štóp* **E** ← nem. *stop* (v zvezi *auf stop reisen* 'potovati na štóp') iz (†)stòp²

štópar -ja m, člov. (ō) kdor potuje s štópom: *Lahko*

se zgodi, da štópar in voznik kljub obojestranskemu prilaganju ne najdeta skupnega jezika, kar lahko predčasno konča potovanje **E** †štóp

štóparka -e ž, člov. (ō) ženska, ki potuje s štópom: *pobratil štóparko; Mlada štóparka je prisedla v avdija* **E** †štópar

štóparski -a -o prid. (ō) ki se nanaša na štóparje ali štópanje: *štóparski prostor; Če ima štópar štóparsko izkaznico, je zavarovan kot sopotnik v avtomobilu* **E** †štópar

štúrcar -ja m (ū) glavnati radič z velikimi svetlozelenimi listi: *sejati štúrcar; zgodnji štúrcar; štúrcar s krompirjem; Najmanj mraza prenese sladkorni radič ali štúrcar* **E** (†)štúrcá

štúdentški ^{SSKJ} -a -o prid. (ē)

štúdentški bón -ega -a m (ē, ō) bon, s katerim oseba s statusom študenta uveljavlja pravico do subvencionirane prehrane za vsak obrok posebej: *jesti na študentske bone; prodaja študentskih bonov; Študent ob plačilu s študentskim bonom pripadajo glavna jed, dva hoda in 2 dcl vode oziroma brezalkoholne pijače brez doplačila*

štúdentško délo -ega -a s (ē, é) delo, zlasti priložnostno, ki ga ob posredovanju določenih ustanov za plačilo opravljajo osebe s statusom dijaka ali študenta: *ukiniti štúdentško delo; obdavčenje študentskega dela; Štúdentško delo je pomemben vir dohodkov marsikaterega študenta ali dijaka, saj si z njim zagotovi določeno stopnjo finančne neodvisnosti*

štúdentško posojilo -ega -a s (ē, í) posojilo za osebe s statusom študenta, navadno v študijske namene: *prošnja za štúdentško posojilo; Štúdentško posojilo lahko najamejo študenti z rednimi mesečnimi prilivi*

šuméči ^{SSKJ} -a -e prid. (é)

šuméča tabléta -e -e ž (é, è) tableta, ki se zaužije raztopljena v tekočini, zlasti v vodi, in pri raztapljanju šumi; šumenka: *multivitaminska šumeča tableta; zdravilo v obliki šumečih tablet; Dodatnih vitaminov ne uživa, samo pozimi včasih vzame kako kalcijevo šumečo tableto*

šuménka -e ž (ē) tableta, ki se zaužije raztopljena v tekočini, zlasti v vodi, in pri raztapljanju šumi; šumeča tableta: *zaužiti eno do dve šumenki na dan; Šumenke vsebujejo poleg učinkovine še veliko drugih sestavin, ki jim omogočajo, da po raztapljanju v vodi ne izgubijo svoje učinkovitosti* **E** (†)šuméti

šunkárna -e ž (ā) podjetje, obrat za izdelovanje šunke: *ogled šunkarne; Družinsko podjetje je v okviru posodobljenega in povečanega obrtnega obrata za proizvodnjo mesa in mesnih izdelkov urenilo tudi sodobno šunkarno* **E** (†)šúnka

T

tabasco ↑tabásko

tabásko -a in tabasco -a cit. [tabásko] m (â) pekoča omaka iz vrste čilija, kisa in soli: *Recept je sestavljen tako, da lahko vsi, ki niste veliki ljubitelji pekočih jedi, tabasko mirno izpustite* **E** ← agl. *Tabasco*® po mehiški zvezni državi *Tabasco*

tablétni -a -o prid. (ê) ki je v zvezi s tableto: *tabletna tovarna; Izbirati mora med delovnim mestom vodje tabletnega oddelka v proizvodnji in mednarodno trgovino* **E** (↑)tabléta

tablica ^(SSK) -e ž (â) majhen prenosni računalnik v obliki ploščice z zaslonom, občutljivim na dotik; tablični računalnik: *Skeptiki trdijo, da tablica ni nič drugega kot povečan telefon in da se ne ve, kdo sploh potrebuje novo vrsto naprave* **E** (↑)tábla

tablični ^(SSK) -a -o prid. (â)

tablični računalnik -ega -a m (â, â) majhen prenosni računalnik v obliki ploščice z zaslonom, občutljivim na dotik; tablica: *Tablični računalniki so mišljeni predvsem za delo na terenu, zato potrebujejo zmogljiv akumulator*

tabloid -a m (î) dnevnik ali tednik, ki vsebuje veliko slikovnega materiala in kratkih, pogosto nepreverjenih, senzacionalnih novic, navadno o znanih osebah; rumeni časopis: *Za tabloide je zanimiva predvsem kraljeva družina* **E** ← agl. *tabloid*, po imenu izdelka *Tabloid* (1884) ameriškega proizvajalca Burroughs, Wellcome & Co. za koncentrirane, stisnjene izdelke (zdravila, čaj ipd.), k (↑)tabléta¹

tabloidizacija -e ž (á) pojav, da postane kaj tabloidno: *Strokovnjaki opozarjajo na splošno tabloidizacijo dnevnega tiska in padec kakovosti, opozarjajo pa tudi na slabo kupno moč prebivalstva* **E** ↑tabloid

tabloidni -a -o prid. (î) ki je v zvezi s tabloidom: *tabloidni časopis; tabloidni dnevnik; tabloidno novinarstvo; Medijski molk občasno zmoti le kakšna tabloidna zgodba* **E** ↑tabloid

tabloidnost -i ž (î) lastnost, značilnost tabloida: *Pričakovati je, da bodo mediji, ki so povečini podlegli čarom tabloidnosti, nekaj časa licitrali morebitna imena, da bi si dvignili naklado* **E** ↑tabloidni

tabuizacija -e ž (á) pojav, da postane kaj tabu: *Nekatere teme postajajo prizorišče skoraj paničnega uradniškega odnosa, ki včasih meji na tabuizacijo in cenzuro* **E** ↑tabuizirati

tabuizirati -am nedov. in dov. (î) delati iz česa tabu: *Če starši ne govorijo o spolnosti oziroma jo tabuizirajo ali celo negativno stigmatizirajo kot nekaj grdega, bo otrok to negativno konotacijo najverjetneje obdržal tudi v odrasli dobi* **E** (↑)tabú

taebo -ja cit. [tajbó] m (ô) telesna vadba s prvinami borilnih veščin: *Že pri klasični aerobiki opažamo, da ima precej vadečih težave z nadzorom gibanja, predvsem se ne zavedajo, kaj počnejo z rokami, pri taebou pa je ravno to posebej poudarjeno* **E** ← agl. *taebo* iz ↑*tae*(kwondo) + (↑)bò(ks)

taekwondo -ja cit. [tekwondó] in tekwondó -ja m (ô) karateju podoben borilni šport, po izvoru iz Koreje: *Vzporedno sem se ukvarjal tudi z borilnimi veščinami in treniral boks, karate, taekwondo in kickbox | Medtem ko so v tekwondoju pomembnejše nožne tehnike, v kikkoksu več poudarka dajejo ročnim udarcem* **E** ← agl. *taekwondo* ← korej. *taekwondo* iz *tae* 'noga' + *kwon* 'roka' + *do* 'pot, način'

taekwondoist -a cit. [tekwondoíst] in tekwondoist -a m, člov. (î) športnik, ki se ukvarja s taekwondajem: *Na tekmovanju bo v vseh konkurencah moči merilo kar 170 taekwondoistov iz desetih slovenskih klubov | Preostala peterica naših tekwondoistov je v glavnem mestu Azerbajdžana ostala praznih rok* **E** ↑taekwondo

taekwondoistka -e cit. [tekwondoístka] in tekwondoistka -e ž, člov. (î) športnica, ki se ukvarja s taekwondajem: *Je najobetavnejša slovenska taekwondoistka, ki je po mnenju trenerjev tudi resna kandidatinja, da si pribori vstopnico za poletne olimpijske igre | Slovenska tekwondoistka si je izborila že drugo zaporedno bronasto kolajno* **E** ↑taekwondoist

tag -a cit. [têg-] m (ê) **1.** osnovna enota računalniških označevalnih jezikov, navadno zapisana v lomljenih oklepajih; oznaka (1), značka (1): *Vsak tag mora biti zaključen, kar v HTML-ju ni nujno* **2.** niz znakov, ki označuje spletne vsebine in se

uporablja predvsem za iskanje in prikaz teh vsebin; oznaka (2), značka (2): *Če je tvoj spletni dnevnik povezan s to temo, dodaj tag: vlada, kultura, volitve* **E** ← agl. tag 'ploščica, etiketa'

tai chi -- -ja cit. [táj čí] in táj čí -- -ja m (ā, ī) kitajska borilna veščina in način počasne telovadbe, namenjene meditaciji: *Obiskuje tai chi, judo, karate ali pa preprosto sede na kolo in je tako ali drugače telesno aktiven | Taj čí poveča gibljivost ter utrdi sklepe, kite, vezi in mišice, ki podpirajo, varujejo in premikajo sklepe, zato ti postajajo močnejši in bolj vzdržljivi, kar obenem pomaga do boljše držē* **E** ← agl. tai chi ← kit. tai ji (quan) 'prazna pest' iz tai 'izredno', ji 'meja' in quan 'pest'

taizéjski -a -o cit. [težéjski] prid. (ē) ki se nanaša na versko prakso mednarodne ekumenske skupnosti menihov iz francoske vasice Taizé: *taizéjski spevi; taizéjska skupnost; Od leta 1972 veliko mladih Slovencev organizirano roma v Taizé, udeležujejo pa se tudi taizéjskih novoletnih romanj po različnih evropskih mestih* **E** po krajevnom imenu Taizé

táj čí †tai chi

tajkún -a m, člov. (ū) zelo bogat in vpliven podjetnik z močnimi političnimi povezavami: *medijski tajkun; tranzicijski tajkun; Menedžerji ali tajkuni so z malverzacijami, izmišljenimi dokapitalizacijami in pritiski prišli do večinskih deležev podjetij* **E** ← agl. tycoon ← jap. taikun 'mogočnejš, vladar' ← kit. tajjun iz tai 'velik' + jun 'vladar'

tajkúnski -a -o prid. (ū) ki se nanaša na tajkune: *tajkunski krediti; tajkunska privatizacija; tajkunska posojila; Pripravljena je novela zakona o prevzemih, ki naj bi preprečil tajkunsko lastninjenje podjetij* **E** †tajkún

tájming -a in timing -a cit. [tájming-] m (ā) pog. **1.** časovno načrtovanje: *Bojim se, da tajming sprejemanja tega zakona in vsebina mnogim ne bosta všeč* **2.** časovna razporeditev: *Po tajmingu, ki smo ga dobili, je ta točka povsem na koncu* **E** ← agl. timing iz time 'časovno načrtovati'

takójšnjost -i ž (ō) dejstvo, da se kaj zgodi takoj, brez odlašanja: *Sistem naključij je pravi balzam; improvizacija, takójšnjost, spontanost je edino, kar imamo* **E** (†)takójšen

tákt ^{SKD} -a m (ā) hitrost, s katero procesor izvaja računsko operacijo: *Nekoliko višji takt delovanja vodila ne more prinesiti vidno hitrejšega delovanja računalnika* **E** ← agl. tact iz (†)tákt²

talib -a m, člov. (ī) pripadnik fundamentalističnega islamskega gibanja v Afganistanu; taliban: *Talibi so pred dnevi odšli iz prestolnice, ne pa tudi z vseh okoliških hribov* **E** ← agl. talib ← paštun. řālib ←

arab. řālib 'učenec v muslimanski verski šoli, študent'

talibán -a m, člov. (ā) pripadnik fundamentalističnega islamskega gibanja v Afganistanu; talib: *Raziskave nevladnih organizacij so pokazale, da dobro polovico države znova nadzorujejo talibani* **E** ← agl. taliban ← paštun. řālibān, mn. od †talib

talibánski -a -o prid. (ā) ki se nanaša na talibane; talibski: *talibanski režim; talibanska milica; talibanska oblast; V mestih je vse več strahu pred samomorilskimi napadi, v vaseh pred talibanskimi vdori* **E** †talibán

talibski -a -o prid. (ī) ki se nanaša na talibe; talibanski: *talibski režim; talibski upornik; talibsko gibanje; Število talibskih napadov se je letos občutno povečalo* **E** †talib

talkshow -a cit. [tókšov-] in tókšov -a m (ō) radijska ali televizijska oddaja, v kateri se voditelj pogovarja z eno ali več znanimi osebami: *Talkshowov se nikoli ne udeležujem | Ko se danes v televizijskih tokšovih sprašujejo, kaj se je zgodilo v vrednotami, se odgovori ponavadi vrtijo okoli vsakdanjih peripetij* **E** ← agl. talkshow iz talk 'govoriti' + (†)show

tamagóči -ja m, živ. (ō) elektronska igrača, ki na zaslonu prikazuje digitalne podobe bitja, za katerego otrok skrbi podobno kot za hišnega ljubljencika: *Plišasti medvedi jima zaman hlačajo naproti, tamagóči v prazno opozarja nase, žoge se kotalijo in lego kocke postavljajo brez vsakršnega smisla* **E** po imenu izdelka jap. Tamagotchi® iz tamago 'jajce' + wotchi ← agl. watch 'paziti, čuvati'

tángice -gic ž mn. (ā) spodnje hlače, ki ne prekrivajo zadnjice, ampak imajo na zadnji strani in okoli pasu ozke trakove blaga: *Tangice so ji pogledale iz hlač, ko so ji ključji padli na tla in jih je pobirala* **E** ← nem. Tanga ← port. tanga ← tupijsko tanga 'sramni predpasnik'

tántra -e ž (ā) starodavni indijski sistem obredov in tehnik, pri katerih se ustvarjalna energija, božanska moč uporabljata za dosego višjih stanj zavesti in razsvetljenja: *Namesto odrešitve prek odrekanja tantra uči odrešitev prek užitkov in zadovoljstva, prek sprejemanja samih sebe takšnih, kot smo* **E** ← agl. tantra ← stind. tantra 'sistem, nauk', prvotno 'snutek'

tántrični -a -o prid. (ā) ki je v zvezi s tantrom: *tantrični budizem; tantrične šole; Erotična umetnost ima poreklo v ezoteričnem tantričnem kultu, ki je v svoje obrede vključil tudi spolne dejavnosti* **E** ← agl. tantric iz †tantra

tántrik -a m, člov. (ā) kdor izvaja tantrom: *Najbrž bo res, da so, tako kot nekaj drugih podobnih templjev,*

tudi to mojstrovino postavili tantriki **E** ← agl. *tantric* iz ↑tántra

tápas -- in -a m (â) španska jed, ki se navadno postreže kot prigrizek ob alkoholni pijači: *Madridska kuhinja ponuja veliko več kot samo tapas* **E** ← špan. mn. od *tapa* 'pokrov' iz *tapar* 'pokriti'

tapenáda -e ž (â) namaz iz kaper, oliv, inčunov in olivnega olja, po izvoru iz Provanse: *Ko se spomnim tapenad, mletih oliv z raznimi dodatki, začutim, da se mi v ustih nabirajo sline* **E** ← frc. *tapénade* ← provans. *tapenado*, tvor. od *tapeno* 'kapra'

tárčni -a -o prid. (â) **1.** ki ima točno določen cilj, namen; ciljnji, ciljni (1): *tarčna zdravila; tarčno zdravljenje* **2.** ki je v zvezi s stvarjo, na katero je usmerjeno kako dejanje: *V mreže se poleg tarčnih ujamejo tudi organizmi, ki niso neposreden ribiški cilj* **3.** ki je v zvezi s tarčo: *tarčno lokostrelstvo; Na prvem letošnjem tekmovanju za veliko nagrado v Poreču so se slovenski tarčni lokostrelci izkazali in v močni evropski konkurenci osvojili štiri kolajne* **E** (†)tárča

tarót¹ -a m (ô) **1.** snopič igralnih kart, ki se uporablja za vedeževanje: *Vedeževalka bo brala prihodnost iz tarota* **2.** vedeževanje s takim snopičem kart: *Ob pomoči tarota sem začela spoznavati, da v svojem trpljenju nisem sama, da so se stvari, ki se mi dogajajo, dogajale že mnogim pred menoj* **E** ← nem. *Tarot* ← frc. *tarot* ← it. *tarocco*, (†)tarók

tarót² -- v prid. rabi, v zvezi **tarot karte** snopič igralnih kart, ki se uporablja za vedeževanje: *Na koncu knjige imate navodilo, kako se mečejo tarot karte in kako lahko pogledaš v prihodnost*

tartufáta -e ž (â) namaz, omaka iz tartufov, z dodatki drugih gob, oliv: *Na majhnem ognju ogreje te sladko smetano in dodate žličo tartufate* **E** ← it. (*salsa*) *tartufata* 'omaka s tartufi' iz (†)tartuf

tatárec -rca m, živ. (â) pog. sesekljan surov goveji file z začimbami; tatarski biftek^{SSO}: *Je mojster peresa, ki piše o svojih prehranjevalnih navadah in prioritetah ter pri tem izreče pravo hvalnico sarmam, tatarcu in drugim jedem* **E** univerbizirano iz *tatarski biftek*

tattoo ↑tatú

tatú -ja in tattoo -ja cit. [tatú] m (û) **1.** neizbrisna podoba, znak na koži, ki nastane s tetoviranjem; tetovaža: *Za slabo počutje in pozneje operacijo naj bi bila kriva infekcija, ki jo je dobil zaradi črnila na svojih tatujih* **2.** temu podobna neobstojna podoba, znak na koži: *Otroci bodo izdelovali novolentne okraske, risali tatuje, zaplesali v mini disku in krasili jelko* **E** ← agl. *tattoo* ← tahitsko (*ta*) *tatau* 'tetovirati', prvotno 'slikati'

teambuilding¹ -a cit. [tímbilding-] m (î-î) skupek športnih in družabnih programov, ki so namenjeni spodbujanju motivacije skupine, navadno zaposlenih v nekem podjetju: *Prednosti uspešnega teambuildinga se kažejo na obeh straneh: zaposleni pridobijo novo znanje in izkušnje, hkrati pa bolje spoznajo sodelavce ter z njimi rešijo morebitne spore in druge komunikacijske težave* **E** ← agl. *teambuilding* iz *team* 'ekipa, moštvo' + tvor. od *build* 'graditi'

teambuilding² -- v prid. rabi: *Teambuilding dogodki vedno bolj postajajo alternativa tradicionalnim letnim srečanjem, ki so si podobna kot jajce jajcu*

techno ↑téhno¹, téhno²

tégola -e ž (ë) bitumenska kritina: *Ko je kupil iz opeke zgrajeno poslopje s konca petdesetih let, ga je obnovil, stene in ostreže izoliral po takrat veljavnih načelih, zidove ometal s klasičnim ometom in streho prekril s tegolo* **E** ← it. *tegola* 'strešnik'

tehnikálíja -e ž (á) **1.** podatek, ki je zanimiv in razumljiv predvsem strokovnjakom in specialistom kake stroke: *Podrobno poznavanje tehnikalijskih ni nujno, dobro pa je vsaj približno vedeti, kaj podpira vaš blog, da boste imeli pri nameščanju orodij manj težav* **2.** nebitvena, nepomembna podrobnost: *Predlagam, da bi zadevo uredili v obliki amandmaja poslanske skupine, čeprav gre za čisto tehnikalijsko, da ne bi bilo potem zapletov pred objavo v Uradnem listu* **3.** tehnični izdelek: *Trenutno najbolj aktualna, se pravi modna, trendovska tehnikalijska so GSM telefoni, ki bodo pa najbrž kmalu izgubili avro celo v deželah tranzicije in postali nekaj običajno koristnega* **E** ← nem. *Technikalie* iz (†)téhnika

téhno¹ -a in techno -a cit. [téhno] m (ë) zvrst elektronske plesne glasbe, za katero je značilen poudarjen, ponavljajoč se ritem; tehno glasba: *V Angliji je teha izredno malo, v Španiji in Nemčiji neverjetno veliko, na Nizozemskem zadnji dve leti tudi, čisto odvisno od države* **E** ← agl. *techno (music)* iz (†)tehno(lóški)

téhno² -- v prid. rabi: *tehno glasba; tehno kultura; tehno zabava; V skupini so sčasoma razvili svojevrsten elektronski izraz, ki temelji na ekstremnih zvokih in hitrem tehno ritmu (ta sega tudi do 250 udarcev na minuto)* – glej tudi téhno...

téhno... prvi del zloženka (ë) ki se nanaša na zvrst elektronske plesne glasbe, za katero je značilen poudarjen, ponavljajoč se ritem: *tehnoproducent; tehno glasba; tehno kultura* – glej tudi téhno² **E** ↑téhno¹

tehnofil -a m, člov. (î) kdor se navdušuje za tehnologijo: *Tehnofili so tisti, ki si omisljijo nov telefon,*

brž ko najdejo takega, ki ima eno funkcijo več od prejšnjega **E** ← agl. *technophile* iz (†)teho(logija) + gr. *phílos* 'prijatelj, ljubitelj'

téhnofrik -a m, člov. (ê-î) kdor se strastno navdušuje za tehnologijo: *Trgovine so v prodajne akcije porinile vse, kar po skladiščih nabira prah, in vse druge novotarije, zaradi katerih se ob seznamu tehničnih podatkov tako ali drugače zasvetijo oči tehnofrikom* **E** ← agl. *technofreak* in *techno freak* iz (†)teho(logija) + †frik

téhno glásba -e in téhno glásba -- -e ž (ê-â) zvrst elektronske plesne glasbe, za katero je značilen poudarjen, ponavljajoč se ritem; teho¹: *V zadnjem času so v Moskvi odprli več trendovskih nočnih klubov s tehno glasbo* **E** †téhno... + (†)glásba

tehnolóški ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

tehnolóški párk -ega -a m (ô, â) središče, ki združuje inovativna, tehnološka, na znanju temelječa, predvsem mala in srednje velika podjetja: *član tehnološkega parka; direktor tehnološkega parka; gradnja tehnološkega parka; V poslovni coni v vzhodnem delu mesta načrtujejo visokošolsko središče s tehnološkim parkom in novo industrijsko cono*

tehnolóški presežek -ega -žka m (ô, ê) **1.** presežek delovne sile zaradi naprednejše, izboljšane tehnologije; tehnološki višek (1): *Postopke ugotavljanja tehnoloških presežkov bo izpeljal zavod, končani pa morajo biti do konca avgusta* **2.** člov. kdor zaradi spremembe zaposlitvenih potreb podjetja izgubi zaposlitev; tehnološki višek (2): *postati tehnološki presežek; Delavke so po vrnitvi s porodniškega dopusta izpostavljene izsiljevanju, da kot tehnološki presežek sprejmejo slabše delo ali pa same dajo odpoved*

tehnolóški víšek -ega -ška m (ô, î) **1.** presežek delovne sile zaradi naprednejše, izboljšane tehnologije; tehnološki presežek (1): *ugotavljanje tehnoloških viškov; Kot vemo, je pri začetnih fazah lastninjenja začelo prihajati do velikih tehnoloških viškov* **2.** člov. kdor zaradi spremembe zaposlitvenih potreb podjetja izgubi zaposlitev; tehnološki presežek (2): *postati tehnološki višek; Zgraditi moramo sistem, da bomo sposobni prešolati tiste tehnološke viške, ki bodo izgubili delovna mesta zaradi novih tehnologij*

téhtnica ^{SSKJ} -e ž, člov. (ê) kdor je rojen v astrološkem znamenju tehtnice: *Tehtnica ima razvit izjemen čut za ravnovesje, skozi življenjsko pot ji pomagata optimizem in duhovitost* **E** (†)téhtati

tekóči ^{SSKJ} -a -e prid. (ô)

tekóči plóčnik -ega -a m (ô, ô) pločnik, pohodna površina, ki deluje na principu tekočega

traku: *Na prelomu stoletja so se v Parizu pojavili tekoči pločniki in stopnice ter prva uporabna električna lokomotiva*

tekstopísec -sca m, člov. (î) kdor piše besedila za različne glasbene izvajalce; besedilopisec: *Očitno obstajajo pisatelji, ki jim je pisanje knjig nekaj takega kot tekstopiscem in skladateljem ustvarjanje novih glasbenih hitov* **E** (†)tékst + (†)písec

tekstopíska -e ž, člov. (î) ženska, ki piše besedila za različne glasbene izvajalce; besedilopiska: *Ima neverjetno dober glas in je tudi dobra tekstopiska* **E** †tekstopísec

tekvondó †taekwondo

tekvondoíst †taekwondoíst

tekvondoístka †taekwondoístka

télebánčništvo -a s (ê-â) opravljanje, sklepanje bančnih poslov prek telefona: *Na primerno opremljenih telefonskih terminalih je mogoče s karticami opravljati storitve telebančništva ali kupiti vozovnice* **E** po zgledu agl. *telebanking* (†)tele... + (†)bánčništvo

téledélavec -vca m, člov. (ê-ê) kdor opravlja delo doma namesto v službenih prostorih, za posredovanje rezultatov dela delodajalcu in komunikacijo s sodelavci pa uporablja informacijsko tehnologijo: *Ni se obneslo: že čez nekaj tednov so morali teledelavci zjutraj spet lepo sestri v avtomobil in se odpeljati v službo* **E** (†)tele... + (†)délavec

téledélo -a s (ê-ê) delo doma namesto v službenih prostorih ob podpori informacijske tehnologije: *Delodajalec mora biti prepričan, da je za teledelo izbral ustrezno vrsto dela* **E** (†)tele... + (†)délo

telefónski ^{SSKJ} -a -o prid. (ô)

telefónska kártica -e -e ž (ô, â) **1.** plastična kartica za uporabo javnega stacionarnega telefona; telekarta: *uporabljati ponarejeno telefonsko kartico* **2.** kartica za polnjenje računa mobilnega telefona: *Ponujajo več telefonskih kartic različnih mobilnih operaterjev*

telefónska tájnica -e -e ž (ô, â) naprava, ki predvaja posneto uporabnikovo sporočilo in shranjuje posnetke sporočil telefonskih klicev; avtomatski (telefonski) odzivnik ^{SSKJ}, avtomatska tajnica, telefonski odzivnik (3): *Pred nekaj leti je na mojo telefonsko tajnico kar naprej prihajalo sporočilo neke ženske, vendar nisem mogel prav razumeti, kaj hoče povedati*

telefónski odzivnik -ega -a m (ô, î) **1.** telefonska storitev, ki uporabniku omogoča dostop do različnih informacij: *Osnovne informacije so zavarovancem na voljo tudi na avtomatskem telefonskem odzivniku* **2.** telefonska storitev, ki

uporabniku posreduje informacije o klicu: *Telefonski odzivnik se javi, če je klicana številka (operater) zasedena, preusmeritev klica na odzivnik se pri tem opravi avtomatsko* **3.** naprava, ki predvaja posneto uporabnikovo sporočilo in shranjuje posnetke sporočil telefonskih klicev; avtomatski (telefonski) odzivnik^{SRK}, avtomatska tajnica, telefonska tajnica: *Na telefonskem odzivniku imam že nekaj časa sporočilo, da me ni doma*

telegeničen -čna -o prid. (ê) ki ima tako zunanost, da je posebno primerna za snemanje in prikazovanje na televiziji: *Enostavno ni telegeničen, pred kamero njegov sicer zelo prijetni nasmeh postane prisiljen, lesen, izraža se nesproščeno, ne ve, kaj bi z rokami, z eno besedo: ne gre mu* **E** ← agl. *telegenic* iz (†)tele(vizija) + (†)(foto)gēničen

telegeničnost -i ž (ê) lastnost telegeničnega: *Stranka uživa precejšnjo podporo javnosti, k čemur je zagotovo veliko prispevala telegeničnost in sproščenost njene predsednice* **E** †telegeničen

téleinformacijski -a -o prid. (ê-î) ki se nanaša na teleinformatiko: *Virtualna učilnica je realizirana s pomočjo različnih teleinformacijskih orodij in storitev, ki so med seboj ustrezno povezani* **E** iz *téleinformácija* ← agl. *teleinformation* iz (†)tele... + (†)informácija

téleinformátika -e ž (ê-á) veda, ki združuje znanja in tehnologije s področja računalništva in telekomunikacij: *Katera smer v teleinformatiki ima takšne možnosti, da bi se v prihodnjih petih letih splačalo v njen razvoj vložiti milijon dolarjev?* **E** ← agl. *teleinformatics* iz (†)tele... + (†)informatika

télekárta -e ž (ê-â) plastična kartica za uporabo javnega stacionarnega telefona; telefonska kartica (1): *Število zbirateljev telekartic po svetu narašča* **E** (†)tele(fón) + †kárta

télekonferéncia -e ž (ê-ê) konferenca, na kateri s pomočjo uporabe telekomunikacijskega omrežja sodelujejo prostorsko oddaljeni udeleženci: *Zasedanje sveta banke je potekalo v obliki telekonference* **E** ← agl. *teleconference* iz (†)tele... + (†)konferéncia

télemárketing -a m (ê-â) prodaja izdelkov in storitev prek telefona: *Odhodne klicne centre uporabljajo na primer podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo po telefonu in z drugimi oblikami telemarketinga ali pa z izvajanjem anket in analiz javnega mnenja* **E** ← agl. *telemarketing* iz (†)tele(fón) + (†)márketing

telemátični -a -o prid. (â) ki je v zvezi s telematikom; telematski: *So naši ilustratorji morda premalo sodobni in v svojih izpovedih neprilagojeni telematični dobi?* **E** †telemátika

telemátika -e ž (â) tehnologija, ki temelji na daljinskem prenosu podatkov: *Ko v avtomobil začnejo prihajati stvari, kot so sistemi telematike, ko vozilo določene funkcije opravlja samostojno, se prvič pojavi realna možnost za oblikovanje notranjosti na povsem drugačen način* **E** ← agl. *telematics* iz (†)tele... + (†)(avto)mátika

telemátiski -a -o prid. (â) ki se nanaša na telematiko; telematični: *Vozniki so s telematskimi moduli nenehno povezani z logistično centralo in ta jih sproti obvešča o spremembah* **E** †telemátika

télemedicína -e ž (ê-î) izmenjevanje podatkov, mnenj s področja medicine s pomočjo informacijske tehnologije: *V pripravi je evropski projekt, kako s pomočjo telemedicine diagnosticirati kožnega raka* **E** ← agl. *telemedicine* iz (†)tele... + (†)medicína

télemedicínski -a -o prid. (ê-î) ki se nanaša na telemedicino: *V načrtu je slovensko telemedicinsko omrežje za pulmološke bolnike in bolnike z alergijami* **E** †télemedicína

telenovéla -e ž (ê) televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; limonada, limonadnica, soap opera, žajfarica, žajfnica: *Ustvarjalci nanižanke so se odločili zanemariti najpomembnejše elemente vseh dobrih telenovel* **E** ← špan. *telenovela* iz (†)tele(vizija) + *novela* 'roman', prim. (†)novéla

teleportácija -e ž (â) hipni prenos mase na velike daljave: *Edina rešitev je stroj za teleportacijo, ki ga je avtor že izumil in patentiral, samo še denar za izdelavo mu manjka* **E** ← agl. *teleportation* iz (†)tele... + (trans)portation 'prenos' iz (†)transpórt

televizíjka -e ž, čl. (î) televizijska delavka: *Je izkušena televizijka, za sabo ima že mnogo oddaj* **E** (†)televizijec

televizirati se -am se nedov. in dov. (î) pog. **1.** puščati se vplivati od televizije, njenih programov: *Ljudje se postopoma televizirajo in izgubljajo občutek za pravo realnost* **2.** pojavljati se na televiziji: *Vedno več ljudi se rado televizira* **E** (†)televizija

televoting -a cit. [télévouting-] m (ê) glasovanje po telefonu: *Ko se bo oddaja iztekla, bodo znani rezultati televotinga* **E** ← agl. *televoting* iz (†)tele(fón) + tvor. od *vote* 'glasovati'

telnét -a m (ê-ê) nekdanje zelo uporabljan način omrežne povezave med uporabnikovim računalnikom in oddaljenim strežniškim računalnikom: *Verjetno vam vaš ponudnik dostopa do interneta ponuja tudi možnost uporabe programa telnet, s katerim se iz daljne tujine preselite na domači strežnik*

nik in z njim delate **E** ← agl. *Telnet*, skrajšano iz *Tel(ecommunication) net(work)* 'telekomunikacijsko omrežje'

têlnétni -a -o prid. (ê-ê) ki je v zvezi s telnetom: *Uporabniški vmesnik so sicer od telnetnih časov malce posodobili, še vedno pa je v primerjavi z mnogimi tekmeči prav primitiven* **E** ↑têlnet

telovádni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

telovádna žóga -e -e ž (â, ô) velika žoga, ki se uporablja za pravilno držo pri sedenju, kot telovadni rekvizit; terapevtska žoga: *Telovadbo bomo popestrili s telovadno žogo, ki je primerna tako za otroke kot starejše*

temátski^{SSKJ} -a -o prid. (â)

temátska delávnica -e -e ž (â, â) organizirano spoznavanje tem s specifičnega področja udeleževanja z aktivno dejavnostjo udeležencev in obiskovalcev: *Za udeležence so organizatorji pripravili več tematskih delavnic in dejavnosti*

temátska strán -e -i ž (â, â î) stran v časopisu, reviji, na spletu, ki prinaša informacije o določeni temi: *Tudi v prihodnje bomo pripravljali podobne tematske strani, dobrodošli pa bodo tudi vaši predlogi, kakšne teme v zvezi z internetom vas zanimajo, kaj pogrešate na tej strani in podobno*

têmljni^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

têmljna obrétna méra -e -e -e ž (ê, ê, ê) do junija 2003 letna obrétna mera za denarne obveznosti in terjatve v domači valuti, ki zagotavlja ohranitev njihove realne vrednosti; TOM: *dviginiti temeljno obrétno mero; odprava temeljne obrétno mere; Temeljna obrétna mera, ki je julija lani znašala le še 4,8 odstotka, se je konec leta spet povzpela na 8,56 odstotka*

tempomát -a m (â) naprava v motornih vozilih, s katero se vzdržuje hitrost vožnje brez uporabe stopalke: *Med testnimi vožnjami smo na 100 kilometrov v povprečju porabili nekaj manj kot sedem litrov goriva in prav gotovo je k temu nekaj prispeval tempomat, vgrajen na volanskem obroču* **E** po imenu izdelka nem. *Tempomat*[®] iz (↑)tempo + (↑)(avto)mát

ténda -e ž (ê) priprava, navadno z ročajem in zložljivo streho, za zaščito pred soncem; senčnik^{SSKJ}: *Ponekod imajo hoteli elegantne lanene tende, druge so na terasi barvasti senčniki z imeni osvežilnih pijač* **E** ← it. *tenda* 'šotor, ponjava'

ténder^{SSKJ} -ja m (ê) javni razpis, navadno za nakup ali odkup: *mednarodni tender; Dela so dobili na lokalnem tenderju, na katerem je bilo več ponudb* **E** ← agl. *tender*, prvotno 'predložiti ponudbo', ← srffc. *tendre* 'ponuditi, prožiti' < lat. *tendere* 'raztegniti, napeti'

téniska -e ž (ê) nav. mn., pog. športna copata; superga^{SSKJ}, adidaska: *Vplačamo štartnino, na majico si pripravimo svojo številko, obujemo teniske in se začnemo ogrevati* **E** (↑)ténis

téniški^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

téniški komólec -ega -lca [komôuça] m (ê, ô ô) boleče vnetje komolca zaradi ponavljajoče se pretirane obremenitve mišic iztegovalk prstov in zapestja, navadno zaradi igranja tenisa ali drugih športov: *Veliko težav s sklepi, ki nastanejo zaradi poškodb vezi oziroma ligamentov, omejuje športno udejstvovanje in ena takih je tudi teniški komolec*

téns ↑TÉNS

TÉNS -- in téns -a m (ê) metoda površinskega protibolečinskega električnega draženja skozi kožo: *učinkovitost tensa pri nevropatiji; Po intenzivni terapiji v zdravišču, kjer so me zdravili tudi z metodo TENS, se je stanje stabiliziralo* **E** ← agl. *TENS*, kratica za *t(ranscutaneous) e(lectrical) n(erve) s(timulation)* 'električna živčna stimulacija skozi kožo'

teorétičarka -e ž, člov. (ê) ženska, ki se ukvarja s teorijo, obravnava teoretična vprašanja: *Avtorice, teoretičarke in založnice bodo govorile o premikih na knjižnem trgu* **E** (↑)teorétik

teptálec^{SSKJ} -lca m (â) stroj za teptanje snega: *Pod večer, ko se vlečnice ustavijo, visoko nad dolino v nebo svetijo luči teptalcev snega* **E** (↑)teptáti

terapévtik -a m (ê) zdravilo: *Premalo se zavedamo, da je zvok terapevtik, ki se človeku pomaga sprostiti* **E** ← nlat. *therapeuticum* k (↑)terapija

terapévtika -e ž (ê) veda, ki se ukvarja z različnimi metodami zdravljenja: *Pred dvema letoma je opustila redovništvo in se posvetila mentalni terapiji* **E** ← agl. *therapeutics*, nem. *Therapeutik* iz (↑)terapija

terapévtski^{SSKJ} -a -o prid. (ê)

terapévtška žóga -e -e ž (ê, ô) velika žoga, ki se uporablja za pravilno držo pri sedenju, kot telovadni rekvizit; telovadna žoga: *Terapevtske žoge so po priporočilih zdravnikov najboljši način sedenja za ljudi, ki imajo težave s hrbtenico*

terénec^{SSKJ} -nca m, živ. (ê) vozilo, ki je namenjeno za vožnjo po razgibanem terenu; terensko vozilo^{SSKJ}: *luksuzni terenec; športni terenec; vojaški terenec; Kar ne morem verjeti, da sem tako blizu živali, ki smo jo, zaprti v terence, dneve iskali in jo s fotoaparati zumirali od tako daleč!* **E** univerbizirano iz *terénsko vozilo*

terína^{SSKJ} -e ž (i) jed iz na drobno sesekljanih sestavin ali sestavin v slojih, navadno servirana v obliki rezin kot hladna predjed: *gosja terína; Te-*

rino je narezala na kose in vsak kos na krožniku okrasila s svežim koprom in žličko lososovega kaviarja **E** ← frc. *terrines* 'lončena skleda' iz *terrini* 'lončen' < lat. *terrenus* iz *terra* 'zemlja'

teritorializacija -e [teritorijalizacija] ž (á) prenehanje, odprava koncentracije; dekoncentracija^{SSKJ}: *teritorializacija politike*; *Projekt teritorializacije državne uprave bi moral biti tudi eden od bližnjih dogovorov, ki bi ga lahko izpeljali* **E** (†)teritorializirati

terminátor¹ -ja m (â) **1.** člov., ekspr. zelo močen človek: *Američanov ne moti, da je jemal steroide in da ima včasih čuden smisel za humor, marsikdo pa se boji, da se igralec v resnici vidi kot voditelj vojske terminatorjev* **2.** teh. žarg. priprava za zaščito konca električnega kabla; kabelski končnik^{SSKJ}: *Potrebujemo dva zaključna člena, t. i. terminatorja, ki kabel na vsaki strani zaključita* **E** ← agl. *terminator* iz *terminate* 'dokončati'; prvi pomen po filmskem liku *Terminator*

terminátor² -- v prid. rabi, v zvezi *terminator tehnologija* tehnologija, s pomočjo katere se z gensko spremembo doseže samoučilenje semena rastlin in s tem onemogoči hranjenje semena za naslednjo setev: *Nevladne organizacije in tudi nekatere države zahtevajo globalno prepoved terminator tehnologije*

terminografija -e ž (î) jezikosl. disciplina, ki se ukvarja z umeščanjem terminov v slovarje: *korpusna terminografija*; *računalniško podprta terminografija*; *Raziskovanje znanstvene terminologije zahteva svojo ustrezno empirično podlago in analizo, ki jo lahko da terminologiji le neoporečna terminografija* **E** ← agl. *terminography*, nem. *Terminographie* iz (†)termin + (†)grafija

terminologizacija -e ž (î) jezikosl. uporaba izraza, ki je v svojem osnovnem pomenu del splošne rabe, za poimenovanje strokovnega pojma: *V procesu terminologizacije se izraznolasovna vrednost ohrani in nanovo pomensko napolni* **E** ← agl. *terminologisation* iz (†)terminologija

termopán¹ -a m (â) izolacijsko steklo iz več plasti, med katerimi se nahaja plin ali zrak: *Dvojna okna je nadomestil termopan, polknice električne rolete* **E** po imenu izdelka agl. *Thermo-pan*[®] iz (†)termo... + *pan(ning)* 'slikanje panorame' iz *pan* 'obračati filmsko kamero'

termopán² -- v prid. rabi termopanski: *termopan okno*; *Zamenjava oken in zasteklitev s termopan stekli je bila nujna zaradi slabega tesnjenja in velikih izgub toplotne energije ter s tem povezanih visokih stroškov ogrevanja*

termopánski -a -o prid. (â) ki se nanaša na termo-

pan; *termopan*²: *termopanska zasteklitev*; *Močna burja je v ponedeljek zvečer razbila velika termopanska stekla na izolski bolnišnici* **E** (†)termopán¹

têrmoska -e ž (ê) pog. posoda z dvema stenama, med katerima je brezračni prostor, ki zmanjšuje, preprečuje segreganje, ohlajanje vsebine; *termos*^{SSKJ}, *termovka*^{SSKJ}: *Kolegom je ponudil cimetove piškotke in vročo čokolado iz termoske* **E** (†)têrmos

têrmovelúr¹ -ja m (ê-û) **1.** topla tkanina, narejena iz kemično obdelanih sintetičnih vlaken: *Jakna je podložena s termovelurjem* **2.** jopa, pulover iz take tkanine: *Zvečer, ko se shladi, prav prideta topel pulover ali termovelur* **E** ← nem. *Thermovelours*, agl. *thermovelour* (*fleece*) iz (†)termo... + (†)velúr

têrmovelúr² -- v prid. rabi: *termovelur jakna*; *termovelur jopa*; *Vetrovko lahko skupaj s termovelur podlogo nosimo kot bundo*

termovizija -e ž (î) postopek, pri katerem se s posebno napravo zaznava infrardeča svetloba, temperature spremembe in se uporablja v gradbeništvu, pri iskanju pogrešanih oseb, nadzoru meje: *Pri iskanju so si pomagali s termovizijo in napravami za nočno opazovanje, sodelovali so tudi vodniki službenih psov* **E** ← agl. *thermovision* po imenu izdelka *ThermoVision*[®] ameriškega proizvajalca Flir Systems iz (†)termo... + (†)vizija

termovizijski -a -o prid. (î) ki se nanaša na termovizijo: *termovizijska kamera*; *termovizijska naprava*; *Plovilu Slovenske vojske je uspelo s pomočjo termovizijskega radarja izslediti iskano osebo nedaleč od piranskega rta* **E** (†)termovizija

testeninarstvo -a s (î) izdelovanje testenin: *Ukvarja se predvsem s pekarstvom in mlinarstvom, v manjši meri pa tudi s testeninarstvom in slaščičarstvom* **E** (†)testeninar

téster^{SSKJ} -ja m (ê) **1.** vzorec kozmetičnega izdelka, namenjen preizkušanju: *Svetujem vam, da si priskrbite testerje in ugotovite, katera krema vam ustreza* **2.** pripomoček za testiranje: *Šele natančne analize lahko pokažejo, katera snov je obarvala tester* **E** ← agl. *tester* iz (†)tést

téstni^{SSKJ} -a -o prid. (ê) (ê)

téstna lútká -e ž (ê, û) lutka v obliki človeka, ki jo uporabljajo za proučevanje sil na človeka v prometnih nesrečah; preizkusna lutka: *Ocenjuje se togost vozila in potencialne poškodbe testne lutke na voznikovem sedežu*

tetovátor -ja m, člov. (â) strokovnjak, ki se ukvarja s tetovážami: *Tetovator bo del kože, kjer bo napravil tetovážo, najprej obril in razkužil* **E** (†)tetovirati

tetováža -e ž (â) neizbrisna podoba, znak na koži, ki nastane s tetoviranjem; tatu (1): *Elegantna,*

privlačna in zadovoljna se je nasimihala fotografom in ponosno kazala novo tetovažo **E** ← hrv., srb. *tetovaža* ← frc. *tatouage* iz ↑tatú

tétrabrik -a m (ê) kartonska embalaža za pijače pravilne kvadraste oblike: *stoodstotni pomarančni sok v tetrabriku* **E** po imenu izdelka agl. *Tetra Brick*[®] iz (↑)tétrá(pak) + *brick* 'opeka'

tetraplégičarka -e ž, člov. (é) ženska, ki ima tetraplegijo: *Čeprav so ji napovedali, da bo tetraplegičarka, je začela počasi in čisto malo dvigati roke* **E** ↑tetraplégič

tetraplegija -e ž (î) stanje popolne negibnosti vseh okončin kot posledica bolezni ali poškodbe: *Ljudje s para- in tetraplegijo lahko z uporabo ustreznih medicinskotehničnih pripomočkov obvladujejo lastno gibanje in okolje* **E** ← nlat. *tetraplegia* iz (↑)tetra... + tvor. od gr. *plēgē* 'udarec, sunek'

tetraplégičnik -a m, člov. (é) kdor ima tetraplegijo: *postati tetraplegičnik; Po nezgodi je tetraplegičnik, priklenjen na invalidski voziček* **E** ↑tetraplegič

tevé¹ -êja m (ê ê) pog. **1.** televizijski sprejemnik; televizor^{SSKJ}: *Dneve preživlja zleknjen v naslonjaču pred tevejem* **2.** televizija: *Lahko rečem, da mi je do neke mere zgled za vodenje nogometa na teveju* **E** iz kratice *TV* za (↑)televizija

tevé² -- v prid. rabi televizijski, televizorski: *teve zaslon; teve kamera; teve nadaljevanka; Igral sem vse, od težke drame do moškega, oblečenega v žensko, a največjo popularnost so mi prinesle radijske in teve oddaje*

tevéjevec -vca m, člov. (ê) pog. televizijski delavec: *Aretirali so slovenska tevejevca* **E** ↑tevé¹

težiti^{SSKJ} -ím nedov. (î í) pog. z nezadovoljnim, nestrpnim, vztrajnim izražanjem svoje zahteve, občutja povzročati komu neprijetnosti, slabo voljo; sitnari^{SSKJ}, biti nadležen^{SSKJ}: *težiti s svojimi vprašanji; Kar naprej je silila vame, preklinjala in mi težila* **E** = cslov. *težiti* 'biti nadležen', hrv., srb. *těžiti* 'stremeti', ukr. *tjažýty* 'obremenjevati', češ. *tížiti* 'stiskati, tlačiti, mučiti' < pslov. **těžiti* 'biti težek' iz **tegv* 'težek'

těžki^{SSKJ} -a -o prid. (é)

těžki métal -ega -a in métal -a m (é, ê; â) zvrst rokvske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; heavy metal¹, metal¹: *V tem trenutku so druge zvrsti res bolj priljubljene, toda to še ne pomeni, da je težki metal kar izgínil*

těžkometálec -lca m, člov. (ê-â) težkometalski glasbenik; heavymetalec (2), metalec (1): *Dogodek se je razširil na skoraj celotedensko rajanje težkometalcev s koncerti na dveh odrih* **E** univerbizirano iz *těžkometální glásbeník*

těžkometální -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi s težkim metalom; heavy metal², heavymetalni, heavymetalski, metal², metalski, težkometalski: *težkometalna glasba; Izvedela sem, da obstaja možnost za pogovor z enim od težkometalnih zvezdnikov* **E** ↑těžki métal

těžkometálski -a -o prid. (ê-â) ki se nanaša na težki metal; heavy metal², heavymetalni, heavymetalski, metal², metalski, težkometalni: *Težkometalsko občinstvo je najbolj vztrajno, odločno in zvesto občinstvo, kar jih je* **E** ↑těžki métal

tíhi^{SSKJ} -a -o prid. (î)

tíha okúžba -e -e ž (í, û) med. okužba brez znakov in simptomov bolezni: *Treba bi bilo odkrivati in zatirati tihe okužbe*

timeline -na in -- cit. [tájmlajn] m (â) **1.** delovno polje v računalniškem programu za obdelavo videa, kjer so v časovnem zaporedju razvrščeni slikovni in zvočni posnetki; časovnica (3): *Vse lastnosti animacije določamo v timelinu, kjer označimo, kateri atributi predmeta se s časom spreminjajo* **2.** podstran nekaterih spletnih aplikacij, kjer so v časovnem zaporedju prikazana obvestila, na katera je uporabnik naročen; časovnica (4): *Oglasi v obliki sponzoriranih tvitov naj bi se uporabnikom prikazovali v timelinu* **E** ← agl. *timeline* iz *time* 'čas' + *line* 'črta'

time-out^{SSKJ} -a cit. [táj-m-áút] m (â-â) prekinitev opravljanja kake dejavnosti, posebej v napetih situacijah: *Pogajalci so si po slabih dveh urah razprave vzeli enourni time-out, med katerim se je vladna stran preselila v drugo sobo, da bi našla morebitne rešitve za vsebinske ovire pri sklepanju sporazuma* **E** ← agl. *time-out* iz *time* 'čas' + *out* 'zunaj'

timer -ja cit. [tájmer] m (â) elektronska priprava, ki vklaplja, izklaplja določeno funkcijo ali celotno napravo; časovnik: *Robotski sesalnik ima vgrajen timer, da posesa stanovanje, ko ni nikogar doma* **E** ← agl. *timer* iz *time* 'čas'

timing ↑tájming

típček -čka m, člov. (î) ekspr. moški, navadno mlajši: *Lekcijo sem osvojila, od takrat vem, da taki tipčki niso zame* **E** (↑)típ¹

típka^{SSKJ} -e ž (î)

típka ctrl -e -- [cətəɾələš] ž (î, ð) tipka na računalniški tipkovnici, ki v kombinaciji z drugimi tipkami tem dodeli neko drugo funkcijo; krmilka: *Da bi označili določeno poved znotraj odstavka, premaknite kazalec nad poljubni del odstavka, ki ga nameravate označiti, pritisnite in držite tipko ctrl in hkrati kliknite z levo tipko miške*

tiramisú -ja m (û) sladica iz maskarponeja, čoko-

lade, otroških piškotov, kave: *Italijani še vedno trdijo, da mora sestavina ene najboljših in najrazkošnejših sladici, tiramisuja, obvezno biti najboljša kava* **E** ← it. *tiramisu* iz *tira* 'potegni' + *mi* 'me' + *su* 'gor'

tiskóvka -e ž (ô) pog. tiskovna konferenca: *Ko je hotelski receptor dan po tiskovki v več časopisih odkril mojo fotografijo, se je najprej začuden pozanimal, ali sem to res jaz* **E** univerbizirano iz *tiskóvna konferéncia*

tisočodstótni -a -o prid. (î-ô) ekspr. ki v določeni lastnosti dosega zelo veliko mero: *tisočodstotni uspeh; tisočodstotna varnost; Obnašajo se, kot bi bili še vedno v obdobju tisočodstotne inflacije* **E** k *tisoč odstótkov*

tisočodstótno prisl. (î-ô): *Njegova mirna in premissljena narava je tokrat odpovedala tisočodstotno*

titoíst -a m, člov. (î) pristaša titoizma; titovec ^{SSKJ}: *Moj oče je bil idealist, komunistični utopist, ne pa titoist, zato nisem bil vzgajan v slogu suženjskega odnosa do Tita* **E** ← rus. *titoíst* po jugoslovanskem predsedniku Josipu Brozu Titu (1892–1980)

tlačíлка ^{SSKJ} -e ž (î) gospodinjstva priprava za tlačenje, stiskanje: *Krompir pretlačite skozi tlačilko, korenje zrežite na koleščke, palčke ali kockice in vse skupaj stresite v eno skledo* **E** (†)tlačiti

toeloop -a cit. [tólup] m (ô) skok pri umetnostnem drsanju ali umetnostnem kotalkanju: *četverni toeloop; dvojni toeloop; Kitajski tekmovalc je padel pri trojnem toeloopu* **E** ← agl. *toe loop* iz *toe* 'nožni prst' in *loop* 'zanka, pentlja'

tofú -ja m (û) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; sojin sir: *narezati tofu; popečen tofu; Namesto mesa si pripravi tofu, poleg kruha je orehe, lešnike, brusnice* **E** ← agl. *tofu* ← jap. *tôfu* ← kit. *doufu* iz *dou* 'fižol' in *fu* 'kisan, fermentiran'

tóksšov †talkshow

tólar ^{SSKJ} -ja m (ô) od 8. oktobra 1991 do 31. decembra 2006 denarna enota Republike Slovenije: *milijon tolarjev; Kdor si želi v pokoju imeti kakšen evro (včasih je bila to marka ali pa tolar) več, se mora dodatno pokojninsko zavarovati* **E** ← nem. *Taler*, skrajšano iz *Joachimstaler* 'kovanec iz srebra iz doline Joachimstal' iz osebnega imena *Joachim* + *Tal* 'dolina'

tólarski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na tolar: *tolarski bankovec; tolarska protivrednost; Predvidena cena je bila nekaj več kot sto tolarskih tisočakov* **E** †tolar

toleránčni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

toleránčni præg -ega prága m (â, ä á) meja, do katere določen dejavnik še ni (preveč) moteč: *visok toleránčni prag; Težko je ravnati z otrokom, ki ima nizek toleránčni prag za okoljske dražljaje in je psihično šibkejši*

tolmác ^{SSKJ} -a m (â) računalniški program, ki ukazuje v izvorni kodi ali pseudokodi sproti pretvarja v enega ali več ukazov v strojnem jeziku in sproža njihovo izvajanje; interpreter: *tolmác za skriptni jezik; V skriptni kodi lahko poljubno mešamo podatkovne tipe v izrazih, tolmác pa jih samodejno pretvarja* **E** = hrv., srb. *tùrnáč*, rus. *tolmáč*, stčes. *tlumač* < pslov. **tolmačb*

tóm -a in -- in TÓM -a in -- m (ô) do junija 2003 letna obrestna mera za denarne obveznosti in terjatve v domači valuti, ki zagotavlja ohranitev njihove realne vrednosti; temeljna obrestna mera: *V Banki Slovenije priznavajo, da bi tom po veljavni metodologiji hipotetično res lahko bil negativen, čeprav je to po njihovem mnenju malo verjetno* **E** kratica za *t(emeljna) o(brestna) m(era)*

TÓM †tóm

tomográf -a m (â) naprava za globinsko slikanje trdnega telesa: *magnetnoresonančni tomograf; Odkritje je raziskovalce z univerze spodbudilo, da so s posebnim tomografom opravili raziskave na večjem številu žensk* **E** ← agl. *tomograph* iz gr. *tómos* 'del, kos, rezina' + tvor. od gr. *gráphō* 'pišem'

tomográm -a m (â) slika, narejena z metodo globinskega slikanja trdnega telesa: *Izkazalo se je, da je tomogram uporaben le za slikanje živih, pri katerih so ob kostnem prisotna tudi mehka tkiva* **E** ← agl. *tomogram* iz gr. *tómos* 'del, kos, rezina' + tvor. od gr. *grámma* 'pisanje, črka'

tonemátičarka -e ž, člov. (â) jezikosl. ženska, ki besedam ugotavlja, določa vrsto tonema: *Na slavističnem kongresu je predavala tudi tonematičarka* **E** †tonemátik

tonemátik -a m, člov. (â) jezikosl. kdor besedam ugotavlja, določa vrsto tonema: *Je eden redkih poznanih in priznanih tonemátikov* **E** (†)tonemátika

tonémškost -i ž (ë) jezikosl. lastnost, značilnost tonemskega: *tonémškost govora; Za raziskavo tonémškosti slovenskega knjižnega jezika je posnel in analiziral veliko število tonémških govorcev* **E** (†)tonémški

tóner -ja m (ô) barvilo za tiskalnike: *barvni toner; Marsikateri tiskalnik za manj zahtevno rabo je že cenejši kot nov toner* **E** ← agl. *toner*, prvotneje 'kemikalija za obarvanje fotografij', iz (†)tón

tòp tòpa m (ò ó) majica brez rokavov: *Ženski topi so z leti postali že kar del oblačilne klasike* **E** ← agl. *top*, prvotno 'vrh'

tòp ^{SSKJ} -- v prid. rabi (ò) pog. ki je na prvem, vodilnem mestu: *top program; top pozicija; top stranka; Postojna naj bi z novim programom postala top destinacija Srednje Evrope* **E** ← agl. *top* 'vrh'

tòp lista -- -e ž (ò, î) seznam razvrstitve, navadno glede na popularnost, uspešnost: *Svetovna nogometna organizacija Fifa vsak mesec objavi svežo top listo najbolj uspešnih nogometnih držav*

tòp modél -- -a m, čl. (ò, ê) vrhunski maneken, vrhunska manekenka; supermodel: *postati svetovni top model; Ena izmed oddaj, ki preplavljajo televizijske zaslone, so prav gotovo resničnostni šovi o odkrivanju novega top modela, kjer imajo možnost le najlepše, najbolj vitke, najbolj popolne*

tòpli ^{SSKJ} -a -o prid. (ó)

tòpla grèda -e -e ž (ó, é) proces otoplitve zemljine atmosfere in površja kot posledica emisij škodljivih plinov v ozračje: *plini tople grede; učinek tople grede; Kitajska je druga največja porabnica energije na svetu in druga največja onesnaževalka s plini tople grede*

toplificirati -am nedov. in dov. (î) graditi objekte, naprave za dovod in uporabo tople vode za ogrevanje: *Novo naselje so začeli ustrezno toplificirati eno leto prepozno* **E** (†)tòpel + (†)(elektr)ificirati

toplogrèdni -a -o prid. (è) ki je v zvezi s toplo gredo: *toplogredni plini; toplogredne emisije; Povečevanje svetovnega turističnega obiska čedalje bolj vpliva na splošno naraščanje svetovnih emisij toplogrednega ogljikovega dioksida* **E** iz *tòpla grèda*

toplovòdar -ja m, čl. (ò) slabš. gej, homoseksualec; peder. ^{SSKJ}, buzi, homič: *Po dolgih letih zakona je ugotovila, da je njen mož toplovodar* **E** (†)toplovòd

toplozračni ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

toplozračni balón -ega -a m (á, ô) balon iz lahkih materialov, ki se dvigne in leti zaradi toplega zraka, ujetega v ovojnico, in se navadno uporablja za športne, turistične namene: *Nebo nad prestolnico bodo ta konec tedna spet popestrili pisani toplozračni baloni*

toporišičevski -a -o prid. (î) tak kot pri slovenskem jezikoslovcu Jožetu Toporišiču: *Znati morajo toporišičevska pravila* **E** po jezikoslovcu Jožetu Toporišiču (1926–)

tórbičar -ja m, čl. (ô) kdor krade torbice: *nasilni torbičar; predrzni torbičar; Lepo in toplo vreme je zvalo na plan prve motorizirane torbičarje* **E** (†)tórbica

tórbičarski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na torbičarje in torbičarstvo: *torbičarska tatvina; Decembra se precej poveča število uličnih ropov in tatvin, torbičarskih predrznosti in podobnih kraj* **E** †torbičar

tórbičarstvo -a s (ô) kraja torbic: *Drznih tatvin, torbičarstva, goljufij in uličnih ropov bi lahko bilo manj, če bi ljudje bolj pozorno gledali okrog sebe* **E** †tórbičar

tósvétni -a -o prid. (ô-ê) ki je v zvezi z zemeljsko stvarnostjo in ne s posmrtnim življenjem: *Ni samo tosvetna in posvetna slava tista, ki neti zavist* **E** (†)tá + (†)svét

totalitárec -rca m, čl. (â) pristaš totalitarizma; totalitarist ^{SSKJ}: *Anarhije se ljudje bojijo, hočejo red in mir in seveda kruh – in to je tisto, kar ponavadi totalitarci objublajo* **E** univerbizirano iz *totalitáren člóvek*

totalitárnež -a m, čl. (â) totalitaren človek: *Pre-tvarjaš se, da smo vsi enaki, vsi enakopravni, v resnici pa si sam totalitárnež* **E** (†)totalitáren

totálka prisl. (â) pog. izraža odsotnost kakršne koli omejitve; popolnoma ^{SSKJ}: *Rekel je, da je totalka zasvojen in da nima druge izbire, kot da gre na metadon* **E** ← hrv. *totálka*, univerbizirano iz *tòtálna šřta* 'totalna škoda'

toyota -e cit. [tojóta] ž (ô) avtomobil japonske tovarne Toyota: *Spet je zažvenketala razbita šipa in iz toyote je izginil radio* **E** po tovarni Toyota, imenovani po ustanovitelju Kiichiru Toyodi (1894–1952)

trábi -ja m, živ. (â) pog. tip osebnega avtomobila vzhodnonemške tovarne iz Zwickau; trabant ^{SSKJ}: *Trabije danes vozijo samo še reklamni agenti, ki poskušajo vzbuditi pozornost mimoidočih* **E** ← nem. *Tra(b)bi* iz (†)trabánt

tráč ^{SSKJ} -a m (â) govornica, predvsem zasebne narave, navadno objavljena v medijih; tračarija: *Tudi pri nas pišejo trače, a to ni nič v primerjavi s tujino* **E** ← nem. *Tratsch* iz *tratschen* 'opravljati'

tráč ² -- v prid. rabi tračarski: *tráč časopis; tráč novinarji; tráč revija; Običajno v tráč rubrikah tiskanih medijev bralec izve predvsem podatke, kdo je tam bil, kakšno obleko je kdo nosil, to je pa tudi vse*

tráčar -ja m, čl. (â) kdor (rad) tračari: *Obalni tračarji vedo povedati, da sta bila znana poslovneža glavna konkurenta pri primorskih leptotkah* **E** †tráč¹

tračarija -e ž (î) nav. mn. govornica, predvsem zasebne narave, navadno objavljena v medijih; trač¹: *Edino opravičljivo javno opravlanje je bilo v rumenem tisku, ki brez tračarij niti ne bi obstajal* **E** †tráč¹

tračariti -im nedov. (â â) širiti govorce, predvsem zasebne narave, navadno prek medijev: *Kaj niso kukali skozi ključavnice in tračarili že od nekdaj?* **E** ↑tráč¹

tračárjenje -a s (á) širjenje govoric, predvsem zasebne narave, navadno prek medijev: *Vsi smo nagrnjeni k tračárjenju, vsi vemo, da se slaba novica širi hitreje kot dobra novica* **E** ↑tračáriti

tráčarski -a -o prid. (â) ki se nanaša na govorce, predvsem zasebne narave, navadno objavljene v medijih; trač²: *tračarska revija; Iz klasičnih tračarskih tem skušam pogovor odpeljati k resnejšim temam* **E** ↑tráčar

trademark -a in trade mark -- -a cit. [trêjdmárk] m (ê-â) zaščitni grafični, črkovni znak za označevanje blaga, storitev; blagovna znamka^(SSKJ), tržna znamka: *Tisto, kar je v tujini sprejeto kot slovenski trademark, bo morda naknadno sprejeto tudi v domovini* **E** ← agl. trademark iz trade 'trgovina, posel, obrt' + mark 'znamka'

trájnik^(SSKJ) -a m (â) naročilo banki za poravnavo ponavljajočih se obveznosti z naročnikovega računa; trajni nalog^(SSKJ): *plačevati prek trajnika; vodenje trajnikov; Za najem posojila je treba priložiti izpis rednih mesečnih prilivov na osebni račun in izpis odtegljajev iz naslova trajnikov* **E** univerbizarano iz trájni nalog

trájnostni^(SSKJ) -a -o prid. (â)

trájnostni razvoj -ega -ôja m (â, ô ô) razvojna usmeritev, ki omogoča zadovoljevanje potreb sedanjih generacij ljudi na način, ki ne ogroža možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij; sonaravni razvoj: *načela trajnostnega razvoja; spodbujanje trajnostnega razvoja; strategija trajnostnega razvoja; Biotska raznovrstnost (in predvsem njeno ohranjanje) je eden izmed temeljev za doseganje trajnostnega razvoja*

tramál -a m (â) močno protibolečinsko zdravilo, ki lahko povzroči odvisnost: *Pred preiskovalno sodnico je bila pod vplivom najmanj treh tramalov, zato ni vedela, kaj govori* **E** po imenu izdelka *Tramal*[®] (od 1977) nemškega proizvajalca Grünenthal

trance¹ -cea cit. [trêns] m (ê) zvrst elektronske glasbe, ki je nastala v 90. letih 20. stoletja kot združitvev techna in housa: *Britanski klubi so se utopili v tranceu, ampak v tistem izpred osmih let* **E** ← agl. *trance (music)* iz (†)tráns

trance² -- v prid. rabi: *trance glasba; trance zabava; V nizozemskem Utrechtu se je februarja odvila dvanajsta izvedba največjega trance festivala na svetu*

transákcijski -a -o prid. (â) ki se nanaša na transak-

cijo: *Predstavnica ministrstva za finance je podprla idejo, da bi bile transakcijske cene javno dostopne in povedala, da se s tem problemom ukvarjajo tudi na njihovem ministrstvu* **E** (†)transákcija

transákcijska analiza -e -e ž (â, î) **1.** teorija osebnosti in komunikacije za osebno rast in pozitivno spremembo: *Spoznanj transakcijske analize danes ne uporabljamo le pri svetovanju, temveč tudi pri izobraževanju zaposlenih v podjetjih ali pri vadbi policistov* **2.** psihoterapevtska metoda, ki temelji na analizi komunikacije posameznika z okoljem: *Z zdravljenjem družinskih vezi se ukvarjajo različne terapevtske metode: družinska postavitev, družinska in zakonska terapija pa tudi transakcijska analiza*

transákcijski račun -ega -a m (â, û) bančna storitev, ki imetniku računa omogoča prejemanje prilivov, dvigovanje gotovine in nakazovanje (denarja) tretjim osebam: *imetnik transakcijskega računa; register transakcijskih računov; številka transakcijskega računa; Zasebnik mora imeti za opravljanje poslovne dejavnosti ločen transakcijski račun*

transavantgárda -e ž (â-â) umetniško gibanje na prelomu 70. in 80. let 20. stoletja, za katero je značilno zavračanje konceptualne umetnosti in ponovna ožvitev figurativne umetnosti ter simbolizma: *Avtorjeva dela kažejo značilnosti umetnikov italijanske transavantgarde in nemških postmodernih slikarjev* **E** ← it. *transanguardia*, (†)trans... + (†)avantgárda

transavantgardíst -a m, člov. (â-î) predstavnik transavantgarde: *Pri transavantgardistih in njihovi grafiki gre za problem razširjanja njihovih del med one, ki jih sicer poznajo, a si ne morejo privoščiti nakupa slik* **E** ↑transavantgárdista

transavantgárdni -a -o prid. (â-â) ki je v zvezi s transavantgardo: *Transavantgardna gibanja so se začela takoj po Titovi smrti* **E** ↑transavantgárda

tránsdisciplínárni -a -o prid. (â-â) ki temelji na sodelovanju dveh ali več mnogovrstnih in raznovrstnih disciplin, ved: *Slovenske pobude za umestitev oblikovanja v transdisciplinarno znanstveno polje so dobile mednarodne razsežnosti* **E** ← agl. *transdisciplinary* iz (†)trans... + (†)disciplínáren

tránsdisciplínárnost -i ž (â-â) lastnost transdisciplinarnega: *Letos je festival prvič razdeljen na discipline, kar naj bi še posebej poudarilo njegovo transdisciplinarnost* **E** ↑tránsdisciplínárni

transevrópski -a -o prid. (â-ô) ki se nanaša na različna evropska območja, jih povezuje, poteka čeznje; čezevropski: *Vključujemo se v transevropske koridorje, tako cestne kot tudi železniške, in tu je*

promet neizbežno vsak dan večji **E** (↑)trans... + (↑)evrópski

transformativni -a -o prid. (ī) ki je v zvezi s pretvorbo; pretvorbeni^(SSKJ): *V sodobni poeziji v pesniških postopkih prevladuje transformativno načelo* **E** ← agl. *transformative* iz (↑)transformirati

transfuziologija -e [transfuzijologija] ž (ī) veda v medicini, ki se ukvarja z odvzemanjem, pripravo in posredovanjem krvi ali njenih sestavin: *Po končani medicinski fakulteti in pripravništvu je opravila specialistični izpit iz transfuziologije* **E** ← agl. *transfusiology*, nem. *Transfusiologie* iz (↑)transfuzija + tvor. od gr. *lógos* 'beseda'

transgén -a m (ē) gen, ki je pri organizmu spremenjen ali dodan: *Iz jajčeca se bo razvil zarodek in potem žival, ki bo imela transgen v svoji dednini* **E** ← nem. *Transgen*, agl. *transgene* iz (↑)trans... + (↑)gén

transgenétski -a -o prid. (ē) ki ima dodan ali spremenjen gen; transgeni, transgenski: *Država je prepovedala uvoz transgenetskih pridelkov* **E** ← agl. *transgenetic* iz (↑)trans... + (↑)genétski

transgenétska tehnologija -e -e ž (ē, ī) tehnologija, ki se uporablja pri posegih v gensko zasnovu živih bitij; transgena tehnologija, transgenska tehnologija: *Transgenetska tehnologija se uporablja pri presajanju določenega gena ali genov z enega živega organizma na drugega*

transgenéza -e ž (ē) spreminjanje genske zasnove: *Medtem ko skušamo preseči aktualne kontroverze, nam je vedno bolj jasno, da bo transgeneza neizbežen del našega prihodnjega življenja* **E** ← agl. *transgenesis* iz ↑transgén

transgéní -a -o prid. (ē) ki ima dodan ali spremenjen gen; transgenetski, transgenski: *transgena koruza; transgena rastlina; Svetovno proizvodnja transgene hrane obvladuje le peščica multinacionalk* **E** ← nem. *transgen* iz (↑)trans... + (↑)gén

transgéna tehnologija -e -e ž (ē, ī) tehnologija, ki se uporablja pri posegih v gensko zasnovu živih bitij; transgenetska tehnologija, transgenska tehnologija: *Zgodba o sijajni prihodnosti transgene tehnologije se je zamajala do temeljev*

transgenírati -am dov. in nedov. (ī) s pomočjo tehnologije spremeniti gensko zasnovu: *V največ petih letih naj bi transgenirali piščance, da bi bili odporni proti virusu H5N1* **E** ↑transgén

transgénski -a -o prid. (ē) ki ima dodan ali spremenjen gen; transgeni, transgenetski: *transgenska miš; transgenska rastlina; Transgenski pridelki so postali del naše naravne pokrajine, na kmetijah živijo transgenske živali* **E** ↑transgén

transgénska tehnologija -e -e ž (ē, ī) tehnologija, ki se uporablja pri posegih v gensko zasnovu živih bitij; transgena tehnologija, transgenetska tehnologija: *center za transgensko tehnologijo*

transliterácija -e ž (â) zapis črk določene pisave s črkami druge pisave; prečrkovanje^(SSKJ): *Pripravljenci knjige so zapis grških in rimskih imen prilagodili slovenski rabi, v oklepaju pa je navedena transliteracija izvirnika* **E** ← nem. *Transliteration*, agl. *transliteration* iz (↑)trans... + tvor. od lat. *litera* 'črka'

tránsmaščóbní -a -o prid. (â-ô) ki je v zvezi s kisljinami, ki nastanejo s procesom trdenja rastlinskih olj pri proizvodnji margarine, rastlinske masti in pri cvrenju živil: *Številne študije ugotavljajo, da transmaščobne kisline neposredno vplivajo na povečanje ravnih holesterola v telesu* **E** (↑)trans... + (↑)maščóben

transmíteer -ja m (ī) majhen oddajnik za pošiljanje podatkov; transmitor: *Kapsulo s kamero, ki vsebuje barvno videokamero, osvetljevalec, transmiter, anteno in baterijo, so razvili s sodelovanjem strokovnjakov ameriške Nase* **E** ← agl. *transmitter* iz *transmit* 'prenašati'

transmítóer -ja m (ī) majhen oddajnik za pošiljanje podatkov; transmiter: *transmitor za prostoročno telefonijo* **E** latinizirano iz ↑transmíteer

tránsnacionalizácija -e [transnacionalizacija] ž (â-â) širjenje delovanja in vpliva prek državnih meja: *Transnacionalizacija gradi nove povezave med kulturami, ljudmi in kraji in s tem spreminja naše vsakdanje okolje* **E** ← agl. *transnationalisation* iz ↑tránsnacionálni

tránsnacionálka -e [transnacionalka] ž (â-â) velika gospodarska družba, katere aktivnosti in vpliv segajo prek državnih meja; multinacionalka^(SSKJ): *boj proti transnacionalkam; Brez državne podpore in ustanavljanja večjih korporacij ni mogoče tekmovati z zahodnimi transnacionalkami* **E** univerbizirano iz *tránsnacionálna družba*

tránsnacionálni -a -o [transnacionalni] prid. (â-â) ki z dejavnostjo in vplivom presega meje in druge dejavnike države: *transnacionalna družba; transnacionalna korporacija; transnacionalno podjetje; Uradno stališče slovenske vlade je, da se Slovenija zaveda pomena krepitve transnacionalnega sodelovanja* **E** ← agl. *transnational* iz (↑)trans... + (↑)nacionálen

transparentén^(SSKJ) -tna -o prid. (ē) ki je jasno in javno izražen in izvajan: *transparentna poraba; transparentno delo; transparentno poslovanje; biti*

povsem transparenten; Dobili bomo bolj transparenten zdravstveni sistem, preglednejši način razdelitve denarja in bolj usposobljen management na vseh ravneh zdravstvene dejavnosti **E** ← agl., nem. *transparent* ← frc. *transparent* ← srlat. *transpārens* 'prozoren, prosojen' iz *transpārere* 'svetiti skozi, biti prosojen'

transparentno prisl. (ē): *Dokler bom jaz tu, bomo delali transparentno in po svojih zmožnostih*

transparentnost^(ssk) -i ž (ē) lastnost jasno in javno izraženega in izvajanega: *transparentnost javnih financ; transparentnost delovanja; Nikogar ne bom obtoževal, ampak želimo revizijo, želimo transparentnost poslovanja* **E** ↑transparenten

transplantacijski -a -o in transplantacijski -a -o prid. (ī; á) ki se ukvarja s presaditvami človeških organov in tkiv: *transplantacijski center; transplantacijske dejavnosti; Za organizacijo in promocijo transplantacijskega programa je nujno potrebna zakonska podlaga za financiranje* **E** (†)transplantacija

transplantacijska medicina -e -e in transplantacijska -e ž (ī, ī; á) medicinska disciplina, ki se ukvarja s presaditvami človeških organov in tkiv; transplantologija: *Pri izbiri primernosti darovalca dajemo v transplantacijski medicini, ki se vse bolj razvija, zadnje čase velik poudarek pogovoru s svojci, da jih vprašamo o darovalčevem načinu življenja*

transplantacijska mreža -e -e in transplantacijska -e ž (ī, ē; á) organizirano oddajanje in sprejemanje človeških organov in tkiv za presaditev: *Zadnje čase ima država težave z organizacijo transplantacijske mreže, ponudba je manjša od povpraševanja*

transplantologija -e ž (ī) medicinska disciplina, ki se ukvarja s presaditvami človeških organov in tkiv; transplantacijska medicina: *Naziv doktorja znanosti je dobil za monografijo o transplantologiji, ki je postala nekakšen medicinski vodič po tej novi vedi* **E** ← agl. *transplantology* iz (†)transplantirati + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, znanost, govor'

transpónder -ja m (ō) elektronski mikročip v stekleni kapsuli, ki se uporablja pri elektronski identifikaciji: *Med preizkusom so ocenjevali uporabo pasivnih in aktivnih transponderjev za prevoz zabojnikov po morju* **E** ← agl. *transponder* iz *trans(mitter)* 'pošiljatelj' + (*res*)ponder 'kdor odgovarja'

tránseksuálec -lca m, člov. (ā-ā) **1.** komur so s pomočjo hormonske terapije in operacije spremenili spol: *Kot kažejo različne študije, so transseksualci pogosto žrtve diskriminacije, saj jih pogoste-*

je odpuščajo iz služb, težje jim oddajo stanovanje ipd. **2.** moški, ki je bil pred hormonsko in kirurško spremembo spola ženska: *Transseksualci in transseksualke so »ujeti v napačnem telesu«, ki pa z napredkom znanosti postane spremenljivo tako, da ustreza občuteni identiteti družbenega spola* **E** univerbizirano iz *tránseksuálni človek*

tránseksuálka -e ž, člov. (ā-ā) ženska, ki je bila pred hormonsko in kirurško spremembo spola moški: *Ena od slavnih transseksualk je za tabloidno revijo pojasnila vse podrobnosti operacije odstranitve penisa* **E** ↑tránseksuálec

tránseksuálni -a -o prid. (ā-ā) ki je v zvezi s transseksualci ali transseksualnostjo: *Zadnja leta so nastale številne nevladne organizacije, ki vodijo programe ozaveščanja prebivalstva o pravicah pripadnikov transseksualne skupnosti* **E** ← agl. *transsexual* iz (†)trans... + (†)seksuálen

tránseksuálnost -i ž (ā-ā) **1.** občutenje osebe, ki se ne istoveti s svojim biološkim spolom in navadno kaže željo po hormonski in kirurški spremembi spola: *Ganili sta me strpnost in ljubezen, s katero je njegova družina sprejemala njegovo transseksualnost* **2.** hormonska in kirurška sprememba spola: *Zadnji primer transseksualnosti v ženskem tenisu so zabeležili pred več kot 30 leti* **E** ↑tránseksuálni

tránsspólni -a -o prid. (ā-ō) ki je v zvezi z osebami, ki so spremenile svoj družbeni spol s pomočjo operacije, hormonske terapije ali v govoru uporabljajo oblike za nasprotni spol: *transspolni aktivist; pravice transspolnih ljudi; S parado ponosa želijo opozoriti na prisotnost, delo in življenje lezbijk in gejev, biseksualnih in transspolnih oseb v družbi in na njihove še neuresničene zahteve po spoštovanju človekovih pravic* **E** po zgledu agl. *transgender* iz (†)trans... + (†)spólen

transverzalec -lca m, člov. (ā) kdor hodi po transverzalah: *Sledil je vsem transverzalcem in ostalim planincem znani spust v Vratca in kratek vzpon proti Voglu* **E** (†)transverzála

transvestítski -a -o prid. (ī) ki se nanaša na transvestite; travestitski: *Znani voditelj oddaje je najprej nastopal v transvestitskih klubih in nato postal vseangleška zvezda* **E** (†)transvestít

tranzícija -e ž (ī) obdobje prehoda iz ene družbene ureditve v drugo, zlasti iz socializma v kapitalizem: *država v tranziciji; Sistemske reforme in privatizacija doslej niso pripomogle h gospodarskemu oživljanju, kakor je bilo pričakovati na začetku tranzicije* **E** ← agl. *transition* ← lat. *trānsitiō* 'prehod'

tranzicijski -a -o prid. (i) ki se nanaša na tranzicijo: *tranzicijski bogataš; tranzicijska levica; tranzicijsko obdobje; Mladost države in zahtevnost tranzicijskih procesov le deloma pojasnjujeta razkorak med pričakovanim in doseženim* **E** ↑tranzicija

tráp¹ -a m (ã) strelska disciplina, pri kateri se strelja glinaste tarče, ki jih izstreljujejo s posebno pripravo: *dvojni trap; Strelci v trapu so letos zgodaj začeli sezono, saj je koledar tekmovalj zelo natrpan* **E** ← agl. *trap*

tráp² -- v prid. rabi: *trap disciplina* in *disciplina trap; Prodám trap puško*

tráva^{SSKJ} -e ž (á) pog. **1.** vrsta konoplje, ki vsebuje opojno snov, Cannabis sativa forma indica; indijska konoplja^{SSKJ}, gandža (1), kanabis (1): *Origano so vam z vrta pokradli mulci, ker so mislili, da je trava* **2.** mamilo iz posušenih vršičkov, cvetov in listov indijske konoplje; marihuana^{SSKJ}, gandža (2), kanabis (2): *Mati je vedela, da kadi travo in da si je našel problematično družbo* **E** = steslov. *trava*, hrv., srb. *tráva*, rus. *travá*, češ. *tráva* < pslov. *trava

trávar^{SSKJ} -ja m, člov. (ã) pog. kdor redno kadi marihuano: *Travarjev niso preganjali in skladu s strategijo, da se bo v tem primeru zmanjšalo število uživalcev trdih drog* **E** ↑tráva

travestitski -a -o prid. (i) ki se nanaša na travestite; transvestitski: *Je pionirka travestitske scene pri nas, na začetku svoje kariere pa je imitirala pop ikone* **E** (↑)travestit

trávní^{SSKJ} -a -o prid. (á)

trávní tépíh -ega -a m (á, ê) vzgojena trava s koreninskim sistemom in zemljo v obliki enakomerno izrezanih kosov: *Na brežinah ali nagnjenih terenih se ni treba bati erozije in izpiranja semen zaradi močnih nalivov, ker je površina popolnoma prekrita s travnimi tepíhi*

trdí^{SSKJ} -a -o prid. (f)

trđa dróga -e -e ž (f, ô) vsako od močnih mamil, ki povzročajo hitro odvisnost in lahko povzročijo smrt: *odvisniki od trdih drog; Nekateri ljudje kadijo samo marihuano in nikoli ne bodo prešli na trde droge*

trđa pornografija -e -e ž (f, î) pornografija, za katero so značilni nazorni prikazi spolnih aktov: *Film je imel velik uspeh in je utrl pot industriji trde pornografije*

trđa maščóba -e -e ž (f, ô) nav. mn. maščóba, ki nastane z industrijskim utrjevanjem nenasičenih maščob z vodikom: *Ne je trdih maščob, le občasno uživa mesne proizvode, povsem se je poslovila od škrobnih živil, kruha, testenin, krompirja in riža*

trdorócek -kca m, člov. (ô) kdor vodi, vlada s trdo roko, avtoritarno: *Vladar je trdorokec, tudi zamerljiv, predvsem pa hladno preračunljiv človek* **E** ↑trdoróki

trdoróki -a -o prid. (ô) ki vodi, vlada s trdo roko, avtoritarno: *trdoroki politik; Poznamo tudi trdoroke režime s cvetočim, kritičnim, raznovrstnim tiskom* **E** iz *trda róka*

trebušnják -a m (á) nav. mn. telesna vaja za krepitev trebušnih mišic, pri kateri se leži na hrbtu s pokrčenimi nogami in vzravnano dviguje trup ali zgornji del trupa: *delati trebušnjake; Pravilno izvedeni trebušnjaki so najmanj toliko učinkoviti kot vadba na kateri koli napravi* **E** (↑)trebušen¹

tréking -- v prid. rabi (ê) ki se nanaša na popotovanje na večje razdalje, navadno peš, po težje dostopnem, hribovitem svetu; trekinški: *treking oprema; treking kolo; Čevlji za izlete naj imajo profiliran podplat, še najboljše so lahki treking čevlji* **E** ← agl. *trekking* iz *trek* 'hoditi' ← afrikan. *trekken*

trékinški -a -o prid. (ê) ki se nanaša na popotovanje na večje razdalje, navadno peš, po težje dostopnem, hribovitem svetu; treking: *trekinško kolo; Priljubljeni cilji so poleg najvišjih gora tudi hribi, ki se s turističnih trekinških poti kažejo v najlepši mogoči podobi* **E** ↑tréking

trenažér -ja m (ê) **1.** rekreacijska naprava za krepitev mišic in povečanje telesne pripravljenosti: *Za vadbo doma so proizvajalci izdelali večnamenske trenažerje, s katerimi lahko ob manjših prilagoditvah krepimo vse glavne in pomembnejše mišične skupine* **2.** rekreacijska naprava za kolesarjenje na mestu, v katero se vpne kolo in ki omogoča posnemanje kolesarjenja po različno zahtevnih terenih: *Trenažer omogoča, da običajno kolo uporabljate tudi v prostoru in kolesarite celo leto* **3.** naprava, s katero se umetno ustvarja ustrezne pogoje za urjenje opravljanja določenih nalog, zlasti v vojski: *Opravljal je službo inštruktorja na trenažerjih za vojaške pilote* **E** (↑)trenaža

tréndovski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na trend: *trendovski lokal; trendovska revija; Slovenci za trendovsko vodo v plastenkah plačamo tudi do tisočkrat več, čeprav za njo velja enak pravilnik o kakovosti kakor za vodo iz pipe* **E** (↑)trénd

tréndséter ↑trendsetter

trendsetter -ja cit. [tréntséter] in tréndséter -ja m (ê-é) oseba ali stvar, ki vzpostavlja, oblikuje nove trende: *Ko je film prišel v kino, si je hitro pridobil kulturni status, je postal trendsetter, ki se mu ni bilo mogoče izogniti | Mladi med osemnajstim in tridesetim letom so trendseterji in mnenjski voditelji*

E ← agl. *trendsetter* iz (†)trénd + tvor. od *set* v pomenu 'postaviti, določiti'

tréning ^{SSKJ} -a m (ĕ)

tréning pisáve -a -- m (ĕ, â) izboljševanje, spreminjanje počutja, samopodobe s spreminjanjem rokopisa; grafoterapija: *S treningom pisave sem pridobila večjo samozavest*

trétji ^{SSKJ} -a -e štev. (ĕ)

trétje okó -ega očesa s (ĕ, ô ĕ) v indijski filozofiji šesta čakra v sredini čela med obrvmi, ki ima ob aktiviranju sposobnost jasnovidnosti, telepatije, vizualizacije in povezave z duhom: *Ljudje z izrazito razvitim tretjim očesom naj bi zmogli videti prihodnost ali brati misli ljudi*

trétje življénjsko obdóbjé -ega -ega -a s (ĕ, ě, ô) življenjsko obdobje, ki se navadno začne z upokojitvijo posameznika: *festival za tretje življenjsko obdobje; univerza za tretje življenjsko obdobje; Človek v tretjem življenjskem obdobju preprosto potrebuje družbeno skrb, saj mu to omogoča zdravo, vitalno življenje ter aktivno udejstvovanje v družbi*

treznílnica -e ž (î) prostor, navadno na policijski postaji, za treznjenje opitih oseb, ki kršijo prometne predpise ali javni red in mir: *Izdali so mu plačilni nalog, ga odpeljali v treznilnico, zoper njega pa napisali tudi predlog na pristojno sodišče* **E** (†) trézniti

triáda ^{SSKJ} -e [trijada] ž (â) orientacijsko določeno triletno obdobje za preverjanje poteka in učinkovitosti pouka v devetletni osnovni šoli; triletje, triletka (1): *prva triada; zadnja triada; S skupnim poučevanjem športnega pedagoga in razredne učiteljice bi v prvi in drugi triadi devetletke dosegli večjo varnost pri pouku športne vzgoje* **E** ← nem. *Triade* ← lat. *triās* ← gr. *triás* 'trojnost, trojica' iz *treiš* 'trije'

trialóg -a [trijalog-] m (ô) hkratni pogovor med tremi sogovorniki: *Institucije so se dogovorile, da bodo s trialogom nadaljevale maja* **E** ← agl. *trialogue* iz gr. *treiš* 'trije' + (†)(dia)lóg

triatlon ^{SSKJ} -a [trijatlon] m (î) športno tekmovanje v treh panogah, navadno v kolesarjenju, plavanju in teku: *dolgi triatlon; olimpijski triatlon; Vselej velika udeležba potrjuje, da se lahko udeleži triatlona prav vsakdo, ne glede na starost, telesno težo ali ceno kolesa; potrebni sta le odločitev in kanček zagrizenosti* **E** ← agl. *triathlon* iz gr. *treiš* 'trije' + *âthlon* 'boj'

trígliceríd -a m (î-î) nav. mn. maščoba v krvi, ki ob povišani vrednosti povzroča arteriosklerozo in povečuje tveganje za razvoj srčno-žilnih bolezni: *Temna čokolada ne vsebuje mlečnih maščob*

in zato ne zvišuje ravni holesterola in trigliceridov **E** ← nem. *Triglyceride*, agl. *triglyceride* iz gr. *treiš* 'trije' + *glicerid* 'ester glicerola in maščobnih kislin' iz (†)glicerin

trílaterála -e ž (î-â) združevanje treh zaradi skupnih namenov in ciljev: *Cilj v trilateralo povezanih držav je nadaljnje poglobljanje varnosti, vsestransko medsebojno sodelovanje in varovanje narodnih manjšin na njihovem ozemlju* **E** †trílaterálni

trílaterálni -a -o prid. (î-â) ki je v zvezi s tremi stranmi; tristranski ^{SSKJ}: *trilateralno sodelovanje; Nagradjenec ima posebne zasluge za postavitev trilateralnega kontaktnega biroja na tromeji na Koroškem* **E** ← agl., nem. *trilateral* ← lat. *trilaterális* iz *trēs* 'trije' + tvor. od *latus* 'stran, bok'

trílétje ^{SSKJ} -a s (ĕ) orientacijsko določeno triletno obdobje za preverjanje poteka in učinkovitosti pouka v devetletni osnovni šoli; triada, triletka (1): *prvo triletje; tretje triletje; V drugem triletju, najpozneje pa v tretjem, pridemo do tako imenovane zunanje diferenciacije* **E** (†)tri... + (†)léto¹

trílétka -e ž (ĕ) **1.** orientacijsko določeno triletno obdobje za preverjanje poteka in učinkovitosti pouka v devetletni osnovni šoli; triada, triletje: *Eks-terno preverjanje po prvi triletki pomeni spodbujanje inovativnosti in funkcionalne pismenosti otroka in ga ne nazadnje navaja tudi na red pri zunanjem preverjanju znanja* **2.** obdobje treh let: *Tekmovalke bodo v naslednji triletki stavile na kombinacijo izkušenj in mladosti* **E** univerbizirano iz *trilétno obdóbjé* po zgledu (†)oseméltka

trímati -am nedov. (î) rekreativno hoditi, teči, delati razgibalne vaje; trimčkati: *Če še niste začeli trimati, začnite danes* **E** (†)trim

trímčkanje -a s (î) rekreativna hoja, tek, delanje razgibalnih vaj: *Sončen dan je na sprehod, trimčkanje ali romanje privabil kar nekaj domačinov in obiskovalcev* **E** †trimčkati

trímčkar -ja m, člov. (î) kdor se rekreativno ukvarja s hojo, tekom, razgibalnimi vajami: *V zadnjih letih je hrib hvaležen cilj trimčkarjev in nedeljskih družinskih izletnikov* **E** †trimčkati

trímčkati -am nedov. (î) rekreativno hoditi, teči, delati razgibalne vaje; trimati: *Petnajst dni na leto se potapljam, trikrat grem na turo v hribe, občasno trimčkam, tečem* **E** (†)trim

tríp-tráp -- v prid. rabi (î-â) v zvezi *tríp-trap stol*, stolček stol iz lesa, ki ima nastavljen del za sedenje in naslonjalo za noge ter je namenjen otrokom: *Podarim dva trip-trap stolčka z varovalom* **E** po imenu izdelka *Tripp Trapp*[®] (od 1972) norveškega proizvajalca Stokke

trís -a m (ī) **1.** pri pokru kar vključuje tri enakovredne karte: *trís kraljev* **2.** kar se pojavlja v trojčku s sorodnima predmetoma ali pojavnostma: *Ker je bila izbira hladnih predjedi pestra, smo se odločili za hladni trís* **E** ← it. *trís* iz *tre* 'trije' po zgledu (↑)bis

trístèbrni -a -o prid. (ī-ē) ki se izvaja, pojavlja v obliki, na način treh stebrov: *trístèbrni sistem; trístèbrna struktura; Problem prevelikega števila predpisov bo po njegovem rešil novi trístèbrni šolski zakon* **E** iz *trije stèbri*

triviálka ^(SSKJ) -e [trivijalka] ž (ā) slabo, malovredno literarno delo, film: *Roman ni preprosta trivialka, saj bralca prisili v razmislek in vrednostne sodbe o marsičem, ne le o pritlehnih banalnostih* **E** univerbizirano iz *trivíalna knjíga*

trívratni -a -o prid. (ī-ā) ki ima troje vrat: *Bo imel novi avto le trívratno ali tudi petvratno izvedbo?* **E** k *tróje vrát*

trójček ^(SSKJ) -čka m (ō) združenje, skupina treh členov: *levi trójček* koalicijska tih levih strank; *pomladni trójček* koalicijska tih pomladnih strank; *Zavedajo se, da je pred moštvo sijajna priložnost za osvojitve trojčka – naslova državnega, pokalnega in evropskega prvaka* **E** ↑trójec

trójec -jca m (ō) šport. tekmovalni čoln za tri veslače: *trójec brez krmarja* **E** (↑)trój

tról -a m (ō) **1.** živ., v germanski mitologiji škratu ali velikanu podobno bitje: *palčki in trolí; Tak je kot kakšen trol ali škrat ali kaj podobnega* **2.** člov., rač. žarg. kdor v spletnih klepetalnica, na forumih, blogih in v podobnih skupinah postavlja izzivalna ali zastranitvena vprašanja, sporočila z namenom doseči čustven odziv pri drugih članih take skupine ali jih odvrniti od osnovne teme pogovora: *Najbrž mora vsak ustvarjalni bloger, ki si zasluži biti na lestvici najbolj branih, imeti svojega trola* **E** ← agl. *troll* ← stnord. *troll* 'velikan, demon, zli duh'

trótel -- v prid. rabi (ō) pog. ki omogoča popolno samodejno nastavitvev: *trotel boben* naprava, ki omogoča nastopajočemu na televiziji, da bere besedilo in hkrati gleda v kamero; *trotel kamera; To je trotel aparat, ki večino nastavitvev postori samodejno* **E** ← avstr. nem. *Trottel* 'bedak, tepec'

troublemaker -ja cit. [tráβəlméjker] m, člov. (ā-é) kdor povzroča težave: *Sčasoma si je pridobil svojevrsten sloves nenehnega troublemakerja, s katerim je nekako pač treba živeti* **E** ← agl. *troublemaker* iz *trouble* 'težava' + tvor. od *make* 'delati'

trúbar -ja m, živ. (ū) pog., od 1991 do 2007 bankovec za deset slovenskih tolarjev: *Za kavico daš tam le dva trubarja* **E** po duhovniku in pisatelju Primožu Trubarju (1508–1586), upodobljenem na bankovcu

trúga ^(SSKJ) -e ž (ú) pog. kovčku podoben avtomobilski strešni prtljažnik; strešni kovček: *Zaradi truge na vrhu avtomobila nismo mogli na parkirišče v letališki zgradbi, ker smo bili previsoki* **E** ← srvnem. *truhe* 'skrinja, krsta' < stvnem. *truha*

trženjski -a -o prid. (ř) ki se nanaša na trženje: *trženjske aktivnosti; trženjska strategija; trženjsko komuniciranje; Družba proučuje možnosti za poslovno povezovanje in samostojni razvoj trženjskih funkcij* **E** (↑)trženje

tržni ^(SSKJ) -a -o prid. (ř)

tržna niša -e -e ž (ř, ī) nova, še nezasedena možnost za trženje in prodajo: *najti tržno nišo; nova tržna niša; iskanje tržne niše; Trgovci si od novo odkrite tržne niše obetajo precejšen zaslužek* **tržna známka** -e -e ž (ř, ā) zaščitni grafični, črkovni znak za označevanje blaga, storitev; blagovna znamka ^(SSKJ), trademark: *tržna znamka Slovenije; krepitev tržne znamke; Proizvajalec bo moral ponovno investirati v blagovno tržno znamko in znova vzpostaviti stik s potrošniki*

tržnik -a m, člov. (ř) strokovnjak za trženje: *spretni tržniki; Domači in tuji strokovnjaki glasno opozarjajo, da so otroci vse pogosteje tarča tržnikov* **E** (↑)tržen

t-shirt -a cit. [tíʃərt] m (ī) majica s kratkimi rokavi in brez ovratnika: *Leta 1983 smo predstavili prvi t-shirt s slogani, ki so postali del gibanja za spremembe* **E** ← agl. *T-shirt*, prvotno 'majica v obliki črke T'

túrbo -- v prid. rabi (ū) **1.** ki je velik: *Največji nacionalni infrastrukturni projekt v zgodovini države bo dal turbo pospešek gospodarski prihodnosti države* **2.** ki se nanaša na skrajno, grobo obliko česa: *turbo ekonomist; turbo kapitalizem; Odklanjam turbo fleksibilnost, ki jo današnja družba pričakuje od posameznika* **3.** ki se nanaša na turbofolk: *turbo glasba; Za turbo sceno, ki se zadnja leta vali skozi naše kraje, so poskrbeli kar naši avtorji* – glej tudi **túrbo...** **E** ← agl. *turbo...* iz (↑)turbína

túrbo... ^(SSKJ) prvi del zloženka (ū) **1.** ki je velik: *turbopospešek* **2.** ki se nanaša na skrajno, grobo obliko česa: *turbokapitalizem; turboekonomija* **3.** ki se nanaša na turbofolk: *turboglasba; turbopevka* – glej tudi **túrbo** **E** ↑túrbo

túrbodizelski -a -o prid. (ū-ī) ki je na dizelski pogon s turbinskim polnilnikom: *turbodizelski agregat; turbodizelski motor; turbodizelski štirivaljnik; Turbodizelski šestvaljni stroj je sprva nepričakovano glasen in nekoliko robat, vendar se po uvodnih kilometrih hitro ogreje na delovno temperaturo* **E** ↑túrbo... + (↑)dizelski

túrbofólk -a in túrbo fólk -- -a m (ū-ō) zvrst glas-

be, ki je nastala v Srbiji kot zmes popularne, ljudske in plesne glasbe: *Turbofolk pomeni balkanski melos, okrašen z zavijajočimi vokali, ritmi, pobranimi z vseh mogočih strani* **E** ← hrv., srb. *túrbofólk* iz ↑túrbo... + ↑fólk

túrbofólk² -- v prid. rabi: *turbofolk pevka; Turbofolk glasba pri nas ni več aktualna le zaradi zvezdnikov iz bivše Jugoslavije – v turbo vode je zaneslo tudi nekatere že uveljavljene slovenske glasbenike*

turistični^{SSKJ} -a -o prid. (í)

turistična kmetija -e -e ž (í, î) objekt, kjer se izvaja dejavnost kmečkega turizma; kmečki turizem (2): *ekološka turistična kmetija; katalog turističnih kmetij; V ceno so vštetí bivanje v hotelu s štirimi zvezdicami, polpenzion z zajtrkom in večerjo, kopanje v termalnih bazenih in izlet z večerjo na turistični kmetiji*

turistični vlákec -ega -kca m (í, â) vlakec za prevoz turistov: *cestni turistični vlakec; Hkrati z odprtjem turističnoinformacijskega centra je začel po prelepi pokrajini nove občine voziti turistični vlakec*

turističnoinformacijski -a -o prid. (í-î) ki se nanaša na turistične informacije: *turističnoinformacijski center; turističnoinformacijska pisarna; Ustavila sem se ob turističnoinformacijskem pultu, kjer na srečo ni bilo gneče* **E** iz *turistična informácija*

turízem^{SSKJ} -zma m (î)

turízem na kmetiji -zma --- m (î, î) dopolnilna dejavnost kmetije na področju turizma; kmečki turizem (1): *Kmetje ti danes radi pokažejo, kaj so naredili, radi se pogovorijo in predstavijo slabe in dobre strani turizma na kmetiji*

túroperátor -ja m (û-â) podjetje, ki ponuja turistične storitve v paketu: *Po napovedi britanskih túroperatorjev naj bi prihodnje leto k nam prišlo več britanskih turistov* **E** ← agl. *tour operator* iz (†)túra + (†)operátor

tútorstvo^{SSKJ} -a s (û) sistematično vodenje študentov skozi študij: *študentsko tútorstvo; učiteljsko tútorstvo; Tútorstvo v okviru univerz je po svetu znano že dolgo, pri nas pa je bilo še pred nekaj leti izjema* **E** (†)tútor

tvégani^{SSKJ} -a -o prid. (ĕ)

tvégani kapitál -ega -a m (ĕ, â) oblika lastniškega kapitala, ki ga lastniki želijo vložiti v najobetavnejša nova podjetja z vidika rasti in donosnosti: *sklad tveganega kapitala; družba tveganega kapitala; Javni sklad ne more in tudi ne sme nadomestiti popolnega trga tveganega kapitala*

tvít -a m (í) sporočilo na družabnem omrežju Twitter, dolgo največ 140 znakov: *Medijski svetovalci so poskušali s priljudnimi osebnimi profili, blogi in tviti izboljšati javne podobe premierjev, izpostavljenih ministrov in drugih pomembnejših državnih uradnikov* **E** ← agl. *tweet*, prvotno 'čebljanje, čivkanje'

tvítanje -a s (í) dejavnost uporabnikov družabnega omrežja Twitter: *Nekateri vojaški poveljniki so s prizadevnim tvítanjem pridobili precejšnje spletno občinstvo* **E** ↑tvítati

tvítati -am nedov. (î) uporabljati družabno omrežje Twitter: *Nisem na Facebooku in ne tvítam* **E** ↑tvít

tvíteráš -a m, žlov. (â) uporabnik družabnega omrežja Twitter: *Tvíteráši secirajo vse, od izjav ministrov do zapisov novinarjev, od najbolj vročih političnih afer do kadrovskih menjav, od športnih dosežkov do najbolj gledanih televizijskih oddaj* **E** po imenu omrežja Twitter iz agl. *twitter* 'čebljanje, čivkanje'

twingo -a dit. [tvíngo] m, žlv. (î) tip francoskega osebnega avtomobila znamke Renault: *novi twingo; Iz twinga sta ukradla snemljivo ploščico za avtoradio, glasbene kasete in etui z dokumenti* **E** ← frc. *Twingo* iz (†)tv(ist) + (†)(sw)ín(g) + (†)(tán)go

twinning¹ -a dit. [tvíning-] m (î) organizirano svetovanje in strokovno sodelovanje strokovnjakov iz držav članic v okviru EU: *V okviru programov pomoči, ki jih Evropska unija nudi državam kandidatkam, se končuje tako imenovani program twinninga za razvoj podeželja* **E** ← agl. *twinning* iz *twin* 'dvojček'

twinning² -- v prid. rabi: *twinning projekt* in projekt *twinning*; *Morda lahko slovenska sociološka znanost ponudi kakšen twinning program*

U

uáu ↑váv

ubeséden -a -o prid. (ê) ki je izražen z besedami: *ubesedene misli; V romanu kompozicija postaja proti koncu manj pregledna, ubesedena snov pa se začenja ponavljati* **E** (↑)ubeséditi

ubesédenje -a s (ê) izražanje z besedami: *nezmožnost ubesedenja; Brez ubesedenja svojih občutkov človek nikoli ne more zares spoznati sebe* **E** (↑)ubeséditi

ubesediliti -im dov. (í î) izraziti z besedilom: *govorino ali pisno ubesediliti; Cilj pouka je, da bi gimnazijci znali svoje esejsko razmišljanje ubesediliti* **E** iz *besediliti iz (↑)besedilo

ubesedovalec -lca [ubesedovaŷca] m, člov. (â) kdor kaj ubeseduje, zna ubesedovati: *Je prefinjen ubesedovalec, ki pozna dušo tamkajšnjega človeka, vonj tiste razkošne zemlje in globočine reke Mure* **E** iz ubesedováti iz (↑)ubeséditi

ubéžnica ^{SSKJ} -e ž (ê) tipka na računalniški tipkovnici za prekinitev programa: *pritisniti ubežnico; Spremembe lahko potrdimo z vnašalko ali jih zavržemo z ubežnico* **E** (↑)ubežáti

učni ^{SSKJ} -a -o prid. (û)

učna pót -e -í ž (û, ó î) urejena sprehajalna pot, na kateri so sprehajalcu z namenom izobraževanja ponujene informacije o različnih temah: *urediti učno pot; gozdna učna pot; naravoslovna učna pot; Ob učni poti so predstavljena različna vsakdanja in redkejša drevesa, prerezi gozdnih tal, varovani gozd in seveda razgledi*

učnik -a in učnik -a m (í; û) učni program; kurikulum: *Za učnik je pomembno, da ga sprejmejo učitelji in širša javnost kot dokument, ki določa razmerja med šolo in učenci oz. njihovimi starši* **E** univerbizirano iz učni program

udbaš -a m, člov. (á) pog. pripadnik nekdanje jugoslovanske tajne policije Udbe: *Obtožujejo ga, da je udbaš* **E** ← hrv., srb. *údbaš*, tvor. od (↑)údba

údbomáfija -e ž (û-á) pog. skupina ljudi, povezana z nekdanjo jugoslovansko tajno policijo Udbo, ki deluje prikrito in protizakonito: *Udbomáfija zaradi trenutnih političnih interesov obračunava sama s seboj* **E** (↑)údba + (↑)máfija

údbomáfijski -a -o prid. (û-á) pog. ki se nanaša na udbomáfijo: *udbomáfijska zarota; Preiskovalci so ga spraševali o domnevnih udbomáfijskih navezah* **E** ↑údbomáfija

ufilmiti -im dov. (î) izraziti s filmom: *Veseli smo, da se je v Sloveniji pojavil režiser, ki mu je uspelo nepretenciozno ufilmiti preprosto, a arhetipsko zgodbo* **E** iz *fílmiti iz (↑)film¹

ugovórník -a m, člov. (ô) kdor ugovarja čemu: *V primeru neupravičenega ugovora se šteje, kot da ugovor ni bil podan, tako da ugovornik ne bi neupravičeno pridobil koristi (odlog plačila)* **E** (↑)ugóvor

ugovórník vestí -a -- m, člov. (ô, î) vojaški obveznik, ki uveljavlja pravico do civilnega služenja vojaškega roka: *Vpoklicani, ki želijo dobiti status ugovornika vesti, morajo najpozneje 15 dni pred pričetkom vojaškega roka poslati vlogo z utemeljitvijo razlogov*

ukázni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z zahtevo računalniku, programirani napravi, da opravi določeno operacijo: *ukazni jezik skupek ukazov in pravil njihove uporabe, s katerimi uporabnik upravlja računalniški program; ukazna vrstica vrstica računalniških programov, v katero vpisujemo ukaze* **E** (↑)ukáz

uklepáj -a m (â) jezikosl. prvi del oklepaja: *Oklepaj je dvodelno ločilo, sestavljeno iz uklepaja in zaklepaja* **E** (↑)u... + (↑)(za)klepáj

ukrajínístika -e ž (í) veda o ukrajinskem jeziku in književnosti: *inštitut za ukrajínístiko* **E** po imenu države *Ukrajina*

úlični ^{SSKJ} -a -o prid. (û)

úlično gledališče -ega -a s (û, í) oblika gledališkega ustvarjanja, ki se odvija na javnih zunanjih prostorih, navadno ulicah in trgih, in je namenjena naključnim mimoidočim; poulično gledališče: *mednarodni festival uličnih gledališč; Poleg klasičnih gledaliških predstav in predstav uličnega gledališča bo v letošnjem programu več plesnih in raziskovalnih predstav*

úlična košárka -e -e ž (û, â) košarka, pri kateri igrata dve ekipi s po tremi igralci, ki mečejo žogo v en koš; streetball: *Poletje bo v znamenju državnega prvenstva v ulični košarki*

últraláhki -a -o prid. (û-á) ki je narejen tako, da

ima zelo majhno težo: *ultralahki prenosni računalnik; ultralahko letalo; ultralahko plovilo; Plezalci zdaj nosijo ultralahka oblačila in obuvata, odpor-na proti mrazu in vlagi, in si pomagajo s posebno opremo* **E** (↑)ultra... + (↑)láhek

ultramáraton -a m (û-â) športno tekmovanje v teku na razdaljah, daljših od 42,2 kilometra; supermaraton: *svetovni prvak v ultramaratonu; Za ultramaraton sta značilni dve vrsti preizkušenj – tekmovalci se spopadajo z določeno razdaljo, ki jo je treba preteči, ali s časom, ki ga je treba doseči // s priložnostjo športno tekmovanje na zelo dolgih progah: Za cilj sem si zadal, da se udeležim največjega in najdaljšega kolesarskega ultramaratona za rekre-ativce, dolgega 1230 kilometrov* **E** (↑)ultra... + (↑)máraton

ultramáratonec -nca m, žlov. (û-â) športnik, ki se ukvarja z ultramaratonom; supermaratonec: *kolesarski ultramaratonec; plavalni ultramaratonec; Pomembno je, da ultramaratonec prehranjevanje med preizkušnjami pravilno načrtuje, saj nekatere potekajo tudi ponoči* **E** ↑ultramáraton

ultramáratonski -a -o prid. (û-â) ki se nanaša na ultramaraton: *ultramaratonski kolesar; ultramaratonski plavalec; ultramaratonski tek; Letos pomladi je kot edina ženska slavila na ultramaratonski dirki okoli Slovenije, dolgi 1146 km* **E** ↑ultramáraton

ultrazvók ^(SSK) -a m (û-ô) **1.** naprava, ki deluje na osnovi oddajanja visokofrekvenčnega, s človeškim sluhom nezaznavnega, zvoka in se uporablja predvsem v medicinske namene za vpogled v notranjost teles živih bitij: *prenosni ultrazvok; nakup ultrazvoka; Novi ultrazvok je glavna pomoč pri diagnostiki in zagotavlja tudi boljšo pomoč pri zdravljenju neplodnosti* **2.** zdravniški pregled s tako napravo: *opravititi ultrazvok; ultrazvok srca; Ultrazvok prikaže telesno tkivo, odvisno od debeline, v različnih stopnjah sivine* **E** po zgledu agl. *ultrasound*, nem. *Ultraschall* iz (↑)ultra... + (↑)zvók

umánjkanje -a s (â) nenavzočnost koga ali česa na kakem mestu, pri kakem delu, kar je praviloma v nasprotju s splošno pričakovanim: *umanjkanje razmisleka; umanjkanje proračunskih sredstev; Zaradi umanjkanja soproducenta in nedorečene finančne konstrukcije je filmski sklad sklenil razdreti pogodbo o sofinanciranju* **E** (↑)umánjkati

umétni ^(SSK) -a -o prid. (é)

umétno življenje -ega -a s (é, ê) **1.** življenje, ustvarjeno s pomočjo tehnoloških metod: *Ustvarjanje umetnega življenja je zelo različno od reproduciranja tega, kar že obstaja v naravi* **2.** življenje, ki se oddaljuje od pristnega, naravnega načina življenja in je navadno značilno za

urbana okolja: *Pred nekaj leti sem opazil, da živim povsem umetno življenje*

umétnostni ^(SSK) -a -o prid. (é)

umétnostna terapija -e -e ž (é, î) zdravljenje z umetnostjo: *Svoje praktično znanje je strnila v tri edinstvene priročnike o umetnostni terapiji na področju giba in likovnosti*

UMTS -- in *umts* -- [uemeèès in uemteèès] m (è) krat. sistem mobilnih telekomunikacij, ki omogoča hitrejši in kakovostnejši prenos podatkov: *koncesija za UMTS; licenca za UMTS; UMTS je omogočil prenos velikih paketov podatkov, internetnih strani in celo vrsto operacij, kar so nekoč zmogli le hišni računalniki* **E** ← agl. *UMTS*, kratica za *u(niversal) m(mobile) t(elecommunications) s(ystem)* 'univerzalni sistem mobilnih telekomunikacij'

UMTS- [uemeèès in uemteèès] prvi del zložen (è) ki se nanaša na sistem mobilnih telekomunikacij, ki omogoča hitrejši in kakovostnejši prenos podatkov: *UMTS-aparat in aparat UMTS; UMTS-tehnologija in tehnologija UMTS; UMTS-omrežje in omrežje UMTS* **E** ↑UMTS

únicefovec -vca m, žlov. (û) član Unicefa: *Zagnanosti slovenskih unicefovcev, predvsem pa neverjetni, skoraj že pregovorni dobrodelnosti Slovenk in Slovencev, se ne moremo dovolj načuditi* **E** po agl. kratici *UNICEF* za *U(nited) N(ations) I(nternational) C(hildren's) E(mergency) F(und)* 'Mednarodni sklad Združenih narodov za nujne potrebe otrok' (zdaj *United Nations Children's Fund* 'Sklad Združenih narodov za otroke')

uničeválnik -a m (â) priprava za razrezovanje, uničevanje dokumentov, papirja: *uničeválnik dokumentov* **E** (↑)uničeváti

unplugged ¹ -- cit. [amplákt] v prid. rabi (â) ki se izvaja brez električnih, samo z akustičnimi glasbenimi instrumenti; izštekani: *unplugged koncert; unplugged nastop; Predstavili so se s skladbami s svojih dveh zgoščen v unplugged različici* **E** ← agl. *unplugged* iz *un...* 'ne...' + tvor. od *plug* 'vtikač'

unplugged ² prisl. (â): *S spremljavo kitare je že nekajkrat prepeval unplugged*

únprofórjavec -vca m, žlov. (û-ô) na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini v letih od 1992 do 1995 pripadnik mednarodnih mirovnihi sil UNPROFOR: *Unprofórjenci so na Hrvaškem prehodili pot od slavljenca do sovražnika* **E** po agl. okrajšavi *UNPROFOR* za *U(nited) N(ations) Pro(tection) For(ces)* 'zaščitne vojaške sile Združenih narodov'

uporábniški ^(SSK) -a -o prid. (â)

uporábniško imé -ega -na s (â, ê) zaporedje znakov, ki se rabi kot identifikacija uporabnika

in ki skupaj z geslom omogoča dostop do računalniškega omrežja, elektronske pošte, spletnih storitev: *vpisati uporabniško ime; prijaviti se v računalnik z uporabniškim imenom; zloraba uporabniških imen; Starši za dostop do ocen svojih otrok potrebujejo uporabniško ime in gesto ter digitalno potrdilo za elektronski podpis*

úps in úps medm. (û; ü) **1.** izraža neprijetno prese-nečenje: *Ups, spet me je zaneslo* **2.** izraža ironičen odnos do popravka k povedanemu: *To funkcijo opravlja od lanskega dneva zmage, ups, dneva Evrope* **E** ← agl. *oops* ali *whoops*

up to date -- -- -- cit. [áp tu dějt] v prid. rabi (â, ê) ki je seznanjen z najnovejšimi dogajani in smernicami na določenem področju: *Zanj je značilno, da je zelo up to date s tehnologijo* **E** ← agl. *up to date* 'najnovejši, nedaven' iz *up* 'navzgor, bliže', *to* 'k' in *date* 'datum, rok'

urádni ^(SSK) -a -o prid. (â)

urádna medicina -e -e ž (â, î) medicina, ki uporablja le znanstveno preverjene načine zdravljenja; znanstvena medicina: *zaupati uradni medicini; stališče uradne medicine; zdravila uradne medicine; Mnogi se zavzemajo, da bi uradna medicina bolj delala z roko v roki s komplemen-tarno*

uravnoteženi ^(SSK) -a -o prid. (ê)

uravnotežena prehrána -e -e ž (ê, â) prehrana, ki daje človeku v optimalnih količinah in razmerjih vse potrebne hranljive snovi: *uživati uravnoteženo prehrano; skrb za uravnoteženo prehrano; Naravni in učinkoviti način hujšanja je še vedno uravnotežena prehrana v kombinaciji s telesno dejavnostjo*

urbána -e ž (â) pametna kartica za brezgotovinsko plačevanje vožnje z mestnimi avtobusi in vzpenjačo, parkirnine, izposoje mestnih koles in nekaterih drugih storitev v Ljubljani: *kupiti urbano; napolniti urbano; Plačevanje avtobusov je mogoče le z urbano ali mobilnim telefonom* **E** po imenu kartice *Urbana* (od 2009) podjetja Ljubljanski potniški promet in Mestne občine Ljubljana iz (†)urbán

urbanológ -a m, žlov. (ô) strokovnjak za urbanologijo: *Znani urbanolog in intelektualec je svoje poglede na sodobno stvarnost objavil v več knjigah, med katerimi jih je nekaj prevedenih tudi v slovenščino* **E** po zgledu agl. *urbanologist* iz (†)urbán + gr. *-logos* iz (†)lógos

urbanologija -e ž (î) veda, ki se ukvarja s proučevanjem urbanih naselij z vidika njihovega načrtovanja, arhitekture, sociologije: *Interdisciplinarna urbanologija je prispevala k urbanizmu teoretično*

osnovo, ne da bi ga ločila od arhitekture kot njegove kulture **E** †urbanológ

urbanomát -a m (â) avtomat za nakup, polnjenje kartice urbane, preverjanje stanja na njej in nakup mesečne vozovnice: *napolniti urbano na urbanomatu; Urbanomat ne vrača denarja* **E** †urbána + (†)(avto)mát

USB -- in -ja [uesbé -êja] m (ê ê) krat. **1.** vodilo za povezavo različnih zunanjih naprav z računalnikom, namenjeno predvsem za prenos podatkov: *Vse naprave, ki jih priključujemo na USB, so samodejno nastavljive, kar poenostavi začetno namestitve* **2.** prenosna pomnilniška naprava s takim vodilom; ključek, USB-ključ, USB-ključek: *Datoteka je shranjena na USB-ju* **E** ← agl. *USB*, kratica za *u(niversal) s(erial) b(us)* 'univerzalno serijsko vodilo'

USB- [uesbé] prvi del zloženk (ê) ki se nanaša na vodilo za povezavo različnih zunanjih naprav z računalnikom, namenjeno predvsem za prenos podatkov: *USB-priključek* in priključek USB; *USB-vmesnik* in vmesnik USB **E** †USB

USB-ključ -a in ključ USB -a -- [uesbé-ključ] m (ê-ú) prenosna pomnilniška naprava s priklopom USB; ključek, USB (2), USB-ključek: *Na projektor lahko priklopite svoj USB-ključ in neposredno z njega dostopate do vsebine ter prikazujete slike in druge predstavitve* **E** †USB- + (†)ključ

USB-ključek -čka in ključek USB -čka -- [uesbé-ključek] m (ê-ú) prenosna pomnilniška naprava s priklopom USB; ključek, USB (2), USB-ključ: *Fotografije, glasbo in filme lahko z USB-ključka, zunanjske diska ali računalnika z lahkoto predvajate kar na televizorju* **E** †USB- + (†)ključek

uset -a cit. [júznét] m (û-ê) uporabniško omrežje, ki v obliki hierarhično urejenih sporočil omogoča izmenjavo stališč in informacij na določeno temo: *Uset je še vedno dejaven, toda njegov pomen je z razvojem svetovnega spleta močno upadel* **E** ← agl. *Uset* iz (*Unix*) *use(r) net(work)* 'mreža uporabnikov Unixa'

uslováríti -im dov. (á â) vključiti, umestiti v slovar: *Uslovarili smo novo besedo* **E** (†)slovár

uslovárjati -am nedov. (á) vključevati, umeščati v slovar: *Leksikalizirane metafore, katerih pomen ni več vezan le na sprotno besedilo, že uslovarjamo* **E** †uslováríti

usódni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

usódna ženska -e ž, žlov. (ô, ê) ženska, ki zaradi svoje lepote in izredne zapeljivosti odločujoče vpliva na moške; fatalna ženska ^(SSK), fatalka: *Nekateri v njej vidijo usodno žensko, ki na svoji poti do uspeha ne trpi ničesar*

uspávati^(SSKJ) -am dov. (â) povzročiti smrt pri živali na neboleč način, navadno zaradi bolezni: *Ko je domača žival že zelo stara ali bolna in se njen konec nezadržno bliža, jo uspava veterinar* **E** (†)spāti

ustanovitveni^(SSKJ) -a -o prid. (î)

ustanovitveni kapital -ega -a m (î, â) kapital v obliki denarnih in stvarnih vložkov, ki je potreben za ustanovitev podjetja: *Ustanovitveni kapital družbe, ki bi v začetku imela devet zaposlenih, bi bila oprema, mogoča pa bi bila dokapitalizacija*

ustvarjalni^(SSKJ) -a -o prid. (â)

ustvarjalno pisanje -ega -a s (â, â) pisanje, pri katerem se z miselno sproščenostjo, z visoko stopnjo osebne svobode spodbuja ustvarjalnost pišočih; kreativno pisanje: *tečaj ustvarjalnega pisanja; Ustvarjalni priročnik je nastal kot posledica razvijanja metode ustvarjalnega pisanja, ki so se nenehno pilile v delavnicah ustvarjanja sloganov*

ustvarjalnica -e ž (â) ustvarjalna delavnica: *likovne ustvarjalnice; počitniške ustvarjalnice; Organizatorji prireditev privabljajo otroke z različnimi otroškimi ustvarjalnicami* **E** (†)ustvarjalen

úzi -ja m (û) izraelska avtomatska brzostrelka: *Po podatkih policije je napadalec stopil v center židovske skupnosti oborožen z devetmilimetrskim uzi-*

jem in izstrelil več kot sedemdeset nabojev **E** ← agl. *Uzi* po izraelskem inženirju *Uzielu Galu* (1923–2002) z vzdevkom *Uzi*

úzo ↑ouzo

užitkar^(SSKJ) -ja m, člov. (î) ekspr. kdor teži za uživanjem, užitki; uživač^(SSKJ): *gurmanski užitkar; Imava to srečo, da imava oba rada lepe stvari in da imava podoben okus glede veliko stvari – glasbe, oblačanja, hrane; oba sva užitkarja* **E** (†)užitek

užitkáríti -im nedov. (á â) ekspr. težiti za uživanjem, užitki, močno uživati: *Nekateri menijo, da se po končanem postu lahko zopet užitkari na polno* **E** ↑užitkar

užitkárjenje -a s (á) ekspr. teženje za uživanjem, užitki: *V parku je precej bazenov in plaž s privlačnim drobnim peskom, ki z malo domišljije spominjajo na užitkarjenje pod tropskim soncem* **E** ↑užitkáríti

užitkarski^(SSKJ) -a -o prid. (î) ekspr. ki se nanaša na teženje za uživanjem, užitki: *užitkarsko poležavanje; užitkarsko popotovanje; Atene so poskrbele za užitkarsko kulturno poletje z zmagovalno kombinacijo vrhunskih grških in svetovnih umetnikov* **E** ↑užitkar

uživancija -e ž (â) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu to, da se močno uživa: *čista uživancija; Profítno gospodarstvo nam je vsililo že toliko umetnih potreb, da skoraj ne vemo več, kaj je najboljša uživancija* **E** ← hrv., srb. *uživancija*, tvor. od (†)uživati

V

vabljeni ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

vabljeno predavanje -ega -a s (á, â) priložnostno, navadno daljše, pomembnejše, predavanje strokovnjaka, ki je bil k predavanju povabljen: *Mednarodna odmevnost njegovega dela se kaže v bogati citiranosti in več kot 50 vabljenih predavanjih, med drugim na štirih svetovnih in desetih evropskih kongresih ter v številnih univerzitetnih središčih v svetu*

vadbíšče -a s (í) navadno urejen prostor za vadbo: *atletsko vadbíšče; vojaško vadbíšče; vadbíšče za golf; Poslanci so v razpravi opozarjali tudi na to, da je premalo kolesarskih stez in da ni skoraj nobenega vadbíšča za varno vožnjo* **E** (†)vábda

vahabít -a m, člov. (í) pripadnik vahabizma: *Vsak musliman, ki si pusti rasti brado, skrajša hlače in podobno in ki samega sebe razgláša za vahabita, želi s tem pokazati, da je privrženec Muhameda ibn Abdula Vahaba* **E** ← agl. *Wahhabite*, nem. *Wahhabit* iz †vahabízem

vahabitízem -zma m (í) konservativno islamsko sunitsko versko in družbeno gibanje, ki se zavzema za vrnitev k temeljem islama; vahabizem: *V pokrajini naj bi bilo zdaj nekaj tisoč muslimanov, ki so sprejeli vahabitizem* **E** †vahabít

vahabízem -zma m (í) konservativno islamsko sunitsko versko in družbeno gibanje, ki se zavzema za vrnitev k temeljem islama; vahabitizem: *nasprotniki vahabizma; začetnik vahabizma; širjenje vahabizma; Na Balkanu se je vahabizem pojavil na začetku vojne v BiH, od tam pa se je razširil tudi v Srbijo, Makedonijo in na Kosovo* **E** ← agl. *Wahhabism*, nem. *Wahhabismus* po ustanovitelju gibanja *Muhammadu ibn Abd al Wahhabu* (okrog 1703–1792)

vajálnica -e ž (â) prostor, v katerem potekajo vaje na visokošolskem zavodu: *Na odseku za stomatologijo ljubljanske medicinske fakultete so včeraj odprli prenovljeno vajalnico za predklinično delo na anatomsko oblikovanih modelih* **E** (†)vája

váldorfski †wáldorfski

valentínovo -ega s (í) praznik zaljubljenecv 14. februarja: *praznovati valentínovo; darilo za valentínovo; Valentinovo so, tako kot večino starejših in-*

doevropskih praznikov, v malce spremenjeni obliki obhajali že v poganskih časih, krščanstvo ga je pozneje le prekrilo **E** po sv. Valentinu (3. stoletje), po anglosaški tradiciji zavetniku zaljubljenecv

validácija -e ž (á) potrjevanje ali dokazovanje skladnosti česa z obstoječimi standardi, zahtevami: *validacija modela; validacija vrednostne kartice; postopek validacije; Temeljno načelo validacije je priznavanje dejstva, da bolniki z demenco ne morejo spremeniti svojega pogleda na svet* **E** ← agl. *validation*, nem. *Validation* k †validírati

validírati -am dov. in nedov. (í) potrditi ali dokazati skladnost česa z obstoječimi standardi, zahtevami: *validirati metodo; Na razvojnem področju test obvladamo, vendar ga je treba še validirati, da bodo rezultati merodajni* **E** ← nem. *validieren* ← frc. *valider* iz lat. *validus* 'močen, čvrst, veljaven'

váljda členek (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** izraža samoumevnost trditve: *Gospod predsednik, samo pet minut imam in samo na pet minut sem omejen, valjda vem, o čem govorim* **2.** izraža soglasje, pritrđitev brez pridrška: *A si prišel s kolesom? Ja, valjda* **E** ← hrv., srb. *váljda* iz *váljati* 'veljati' + (†)da

válovec -vca m, člov. (â) sodelavec radijskega programa Val 202: *Val 202 se bo spreminjal, ampak ne revolucionarno, ob tridesetletnici obljublajo valovci* **E** po imenu radijskega programa *Val 202*

váluk -a m, živ. (â) lahko vojaško oklepno vozilo: *izdelovati valuke; šestkolesni valuk; nakup valukov; Lahko oklepno kolesno vozilo valuk 6 x 6 je namenjeno prevozu pehote* **E** po alpskoslovanskem knezu *Valuku* (7. stoletje)

vandalizíranje -a s (í) ekspr. poškodovanje, uničevanje česa koristnega, lepega brez pravega razloga, namena: *organizirano vandaliziranje; Že iz samega besedila odločbe je razvidno, da se bo ta dokument uporabljal kot presedan pri nadaljnjem vandaliziranju okolja v območju, ki ga pokriva upravna enota* **E** †vandalizírati

vandalizírati -am nedov. in dov. (í) ekspr. s poškodovanjem uničevati kaj koristnega, lepega brez pravega razloga, namena: *Ne ve se, kdo je vandaliziral 1400 let staro svetišče, vendar domnevajo, da je to ma-*

ščevanje za zavrnitev gostoljubja olimpijski bakli **E** ← agl. *vandalise*, nem. *vandalisieren* iz (†)vandál

várčni ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

várčna žarnica -e -e ž (á, â) žarnica, ki za svoje delovanje porabi manj električnega toka kot navadna: *nakup varčnih žarnic; uporaba varčnih žarnic; Varčna žarnica stane 5- do 10-krat več kot navadna, a se nato z daljšo življenjsko dobo večja investicija povrne*

varikológ -a m, žlov. (ô) med. zdravnik specialist za varikologijo: *priznani specialist varikolog; O vsem tem bi vam znal bolje svetovati varikolog – specialist za področje krčnih žil* **E** iz lat. *varix* 'krčna žila' + gr. *-logos* iz (†)lógos

varikologija -e ž (î) med. veda o krčnih žilah: *specialistka dermatovenerologije in varikologije* **E** ↑varikológ

várni ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

várna hiša -e -e ž (á, í) ustanova na skrivnem mestu, v katero se kdo zateče pred zlorabo ali nasiljem v družini: *zateči se v varno hišo; odpreti enoto varne hiše; vodja varne hiše; delovanje varne hiše; Po priporočilu evropskega sveta za pravice žensk naj bi varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja, na 10.000 prebivalcev imela eno ležišče*
várna sóba -e -e ž (á, ó) **1.** zaprt prostor, namenjen narkomanom, kjer je z medicinskim, strokovnim nadzorom poskrbljeno za varnejše uživanje mamil: *varna soba za vbrizgavanje; Eden izmed namenov varnih sob, kjer si lahko uživalci prineseni heroin vbrizgajo pod nadzorom medicinskega osebja, je preprečiti usodna predoziranja* **2.** prostor, primeren, ustrezno urejen za zaslišanje otrok, žrtev nasilja: *Društvo za pomoč žrtvam kaznivih dejanj je začelo zbirati sredstva, s katerimi bo po vseh večjih slovenskih mestih ustrezno uredilo varne sobe*

várnostni ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

várnostna blazina -e -e ž (á, í) napihljiva vreča, vgrajena v avtomobil, ki se pri trku avtomatsko napolni z zrakom in tako potniku ublaži udarec; *airbag, varnostni meh, zračna blazina; čelna varnostna blazina; stranska varnostna blazina; zračna varnostna blazina; Varnostna blazina je učinkovita samo, če se hkrati uporablja tudi varnostni pas*

várnostna kópija -e -e ž (á, ó) kopija podatkov na ločenem pomnilniškem mediju: *izdelava varnostnih kopij; shranjevanje varnostnih kopij; Podjetja zagotavljajo varnost podatkov tudi tako, da sama izdelajo varnostne kopije in jih razporedijo na več računalnikov ali spletnih strežnikov*
várnostna nítka -e -e ž (á, î) nitki podoben

plastičen trakec, vstavljen v papir bankovca ali dokumenta kot dokaz njegove pristnosti, neponarejenosti: *Bankovec za 10 evrov je pred ponarejanjem zavarovan z vodnim znakom, varnostno nitko in posebnim trakom iz svetleče folije*

várnostni méh -ega -a m (á, ê) pog. napihljiva vreča, vgrajena v avtomobil, ki se pri trku avtomatsko napolni z zrakom in tako potniku ublaži udarec; *airbag, varnostna blazina, zračna blazina; bočni varnostni meh; prednji varnostni meh; Pri trčenju se je varnostni meh sicer sprožil, vendar voznice ni mogel obvarovati pred najhujšim*

várnostnica -e ž, žlov. (á) ženska, ki skrbi za premoženjsko in osebno varnost: *napasti varnostnico; energična varnostnica; Za varnost bo poleg novega sistema video nadzora skrbelo 220 varnostnikov in 30 varnostnic* **E** (†)varnostnik

varovalni ^{SSKJ} -a -o prid. (â) ki varuje, ščiti pred zdravju škodljivimi snovmi in tako preprečuje nastanek bolezni: *varovalna prehrana; varovalno živilo; Tako imenovana sredozemska dieta, znana kot varovalna dieta za srce, temelji na olivnem olju* **E** (†)varovati

varováni ^{SSKJ} -a -o in várovani ^{SSKJ} -a -o prid. (á)

varováno stanóvanje -ega -a in várovano -ega s (á, â) stanovanje, ki ima oskrbnika za 24-urno pomoč stanovalcu; *oskrbovano stanovanje; nadstandardna varovana stanovanja; gradnja varovanih stanovanj; Naselja varovanih stanovanj nudijo stanovalcem zelo potrebno družabnost, predvsem pa občutek varnosti*

varováne ^{SSKJ} -a in várovanje ^{SSKJ} -a s (â; á)

varováne osebni podátok -a -- -- in várovanje -a s (â, ê, â; á) onemogočanje zlorabe in posegov v posameznikovo zasebnost pri zbiranju, obdelovanju in hranjenju osebnih podatkov; *varstvo osebnih podatkov; zakon o varovanju osebnih podatkov; Zoper odgovorne je podal predlog za uvedbo postopka o prekršku zaradi suma neustreznega varovanja osebnih podatkov*

várstvo ^{SSKJ} -a s (â)

várstvo osebni podátok -a -- -- s (â, ê, â) onemogočanje zlorabe in posegov v posameznikovo zasebnost pri zbiranju, obdelovanju in hranjenju osebnih podatkov; *varovanje osebnih podatkov; kršiti zakon o varstvu osebnih podatkov; Ustava zagotavlja varstvo osebnih podatkov in prepoveduje njihovo uporabo v nasprotju z namenom njihovega zbiranja*

varstvoslóvec -vca m, žlov. (ô) strokovnjak za varstvoslovje: *diplomirani varstvoslovec; Med udeleženci tečaja je največ varstvoslovcev, sedem jih že dela v gospodarski kriminaliteti* **E** ↑varstvoslovje

varstvoslovje -a s (ô) veda o družbenih mehanizmih za zagotavljanje varnosti in varstva v državi: študij varstvoslovja; Dnevi varstvoslovja so priložnost za neposredne stike teoretikov in praktikov ter za pospešeno reševanje aktualnih problemov na področju varstvoslovja **E** (†)varstvo + tvor. od stcslov. slovo 'beseda'

varstvoslovka -e ž, člov. (ô) strokovnjakinja za varstvoslovje: Nova generacija diplomantov visoke policijsko-varnostne šole je včeraj svečano zaključila študij, s katerim so si pridobili naziv varstvoslovci oziroma varstvoslovke **E** †varstvoslovčec

varstvoslovni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z varstvoslovjem: varstvoslovna spoznanja; Več kot 80 strokovnjakov bo na tretjih slovenskih dnevih varstvoslovja predstavilo posamezne vidike zagotavljanja varnosti, izmenjalo izkušnje in razgrnilo nekatere najbolj žgoče varstvoslovne probleme **E** k †varstvoslovje

váruh ^{SSKJ} -a m (â)

váruh človekovih pravic -a -- -- m, člov. (â, ê, î) predstavnik ljudstva, ki varuje človekove pravice, zlasti pred državnimi organi; ombudsman (1): evropski varuh človekovih pravic; poročilo varuha človekovih pravic; urad varuha človekovih pravic; Po zakonu lahko varuh človekovih pravic na pristojne organe naslovi predloge, mnenja in priporočila ali pa zahteva podatke in odgovore na vprašanja

váruhinja ^{SSKJ} -e ž (â)

váruhinja človekovih pravic -e -- -- ž, člov. (â, ê, î) predstavnica ljudstva, ki varuje človekove pravice, zlasti pred državnimi organi; ombudsmanka: poročilo varuhinje človekovih pravic; Kandidatka za varuhinjo človekovih pravic je ob svojem nastopu napovedala drugačen način dela

vásezagledanost -i ž (â-ê) lastnost, značilnost človeka, ki preveč občuduje sam sebe: arogantna vasezagledanost; zaplankanost in vasezagledanost; Že takoj na začetku branja se je treba sprijazniti z avtorjevo vehementno vasezagledanostjo **E** iz vase zagledan

vatikanist -a m, člov. (î) novinar, specializiran za poročanje o dogajanju v Vatikanu: dolgoletni vaticanist; italijanski vaticanisti; Za komentar članka smo prosili znanega vaticanista, ki je napisal, da se z dejstvi strinja, le interpretiral bi jih drugače **E** ← it. vaticanista po imenu države Vatikan

váv in uáu medm. (â) pog. izraža navdušenje: Váv, ti si pa res model **E** ← agl. wow, onomatopeja

vdihovalnik -a m (â) priprava za vdihovanje, inhaliranje zdravil v obliki prahu: zdravilo v obliki

vdihovalnika; Zelo pomembno je, da bolniki dobro obvladajo tehniko uporabe vdihovalnikov s potisnim plinom, kajti v nasprotnem primeru zdravila v njih ne bodo pomagala **E** (†)vdihovati

vecé -- v prid. rabi (ê) ki se nanaša na stranišče: vece školjka; Za vrati se je slišalo trganje vece papirja **E** po izgovoru kratic agl. WC za w(ater) c(loset) 'stranišče', dobesedno 'majhen prostor z vodo'

večdisciplinárni -a -o prid. (ê-â) ki je v zvezi z več disciplinami; multidisciplinarni: večdisciplinarni projekt; večdisciplinarna skupina strokovnjakov; večdisciplinarno raziskovanje; Pospešiti je treba sistematično večdisciplinarno izobraževanje sodnikov in vseh v sodni proces povezanih subjektov **E** iz več disciplín

večgôvor -a m (ê-ô) **1.** pogovor med več osebami; multilog (1): Nikjer v književnosti niso notranji monolog, dialog ali večgovor prišli tako do izraza kot prav v delu Tujec **2.** izmenjava mnenj med zastopniki različnih stališč z namenom doseči soglasje ali sporazum; multilog (2): Nekaj mesecev že trajajo dvo- in večgovori med različnimi avtorji ter sodnikom ustavnega sodišča in celo njegovim predsednikom **E** (†)več... + (†)gôvor

večinski ^{SSKJ} -a -o prid. (î)

večinski lastnik -ega -a m, člov. (î, í) posameznik ali skupina, ki ima najmanj 51-odstotni delež podjetja, kapitala: postati večinski lastnik; večinski lastnik podjetja; čisti dobiček večinskega lastnika; Večinski lastnik, ki ima v rokah 74 odstotkov delnic, še ni objavil, kdaj, kako in koliko delnic bo prodal

večjezikóvni -a -o prid. (ê-ô) ki je v zvezi z več jeziki: večjezikovni slovar; večjezikovna skupnost; večjezikovno in večkulturno okolje; Gimnazija je poleg kakovostnega dela pri naravoslovnih in matematičnih vsebinah uveljavljala tudi znanje iz družboslovja in se ob skrbi za večjezikovni pouk usmerila k barviti ponudbi poučevanja tujih jezikov **E** iz več jezikov

večkultúrni -a -o prid. (ê-û) **1.** ki ima, vsebuje več kultur; multikulti, multikulturni (1): večkulturna družba; večkulturna skupnost; Kako voditi družbo, ki je večkulturna mešanica? **2.** ki je v zvezi z mnogo, več kulturami; multikulturni (2): večkulturna in večnacionalna tradicija; večkulturno sožitje; Število francoščine učerih se razredov se v okviru večjezikovne in večkulturne ponudbe šol ni povečalo **E** iz več kultúr

večkultúrnost -i ž (ê-û) **1.** lastnost, značilnost večkulturnega; multikulturalnost (1), multikulturalnost (1): večkulturnost evropske družbe; Prepričani smo, da je večkulturnost ena od pomembnih vre-

dnot, ki nam omogoča drugačen, bolj odprt pogled na svet **2**. soobstojanje več kultur različnih skupnosti na določenem ozemlju; multikulturalnost (2), multikulturalnost (2): *Z vključitvijo Slovenije v EU so se apetiti staršev in dijakov po boljšem znanju tujih jezikov in vpogledu v večkulturnost povečali* **E** ↑ večkulturni

večmedijski -a -o prid. (è-è) **1**. ki združuje, uporablja več izraznih sredstev, načinov: *večmedijski projekt; večmedijska predstava; večmedijska razstava; Večmedijski umetnik je kljub prehajanju skozi različna umetniška polja, od klasičnega kiparstva do videa in performansa, ohranil svoj osnovni kiparski jezik* **2**. ki se nanaša na vsestransko predstavitev vsebine s predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka; multimedialni, multimedijski, večpredstavni, večpredstavnostni: *Drugi največji slovenski operater mobilne telefonije uvaja novo storitev – večmedijska sporočila, ki omogočajo pošiljanje sestavljenih sporočil, zvokov, barvnih slik in sprejema teksta* **E** iz več medijev

večnacionalka -e [večnacionalka] ž (è-â) veliko podjetje, ki posluje v več državah; multinacionalka ^(SC), globalist (2): *ameriške večnacionalke; Kooperativni sektor lahko več prispeva k dobrobiti lokalne skupnosti kot večnacionalka, ki pride in odide* **E** univerbizirano iz večnacionalna družba

večnaglasnica -e ž (è-â) jezikosl. beseda z več naglasni: *Pogrešam napotke o razlikovanju intenzivnosti naglasov v večnaglasnicah, npr. dvódnéven* **E** iz *večnaglasen iz več naglasov

večnaménski -i ž (è-è) lastnost, značilnost večnamenskega: *večnamenskost kmetijstva; večnamenskost letala; koncept večnamenskosti; Danes od stadionov zahtevajo večnamenskost, saj morajo biti primerni ne le za organizacijo športnih srečanj, temveč tudi za prirejanje različnih koncertov, oper in drugih scenskih dogodkov* **E** (†) večnaménski

večpoménka -e ž (è-è) jezikosl. beseda z več pomeni: *Igre z imeni, metaforami, večpomenkami in oklepaji, dodatnimi vezaji, klicaji in vprašaji so običajna praksa pesniških manifestacij* **E** (†) več... + ↑poménka

večpredstávni -a -o prid. (è-â) ki je v zvezi z vsestransko predstavitvijo vsebine s predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka; multimedialni, multimedijski, večmedijski (2), večpredstavnostni: *večpredstavne vsebine; večpredstavno sporočilo; Mobilna telefonija je že uveljavljena za govorne komunikacije, nove podatkovne in večpredstavne storitve pa zahtevajo nove tehnologije prenosa* **E** iz več predstáv

večpredstávnost -i ž (è-â) dejstvo, da je vsebina predstavljena s hkratnim predvajanjem besedila,

slike, videoposnetka, zvoka, zlasti prek računalnika; multimedij, multimedija: *Izboljšali so podporo večpredstavnosti in povezovanje v brezžična omrežja* **E** ↑ večpredstávni

večpredstávnostni -a -o prid. (è-â) ki je v zvezi z vsestransko predstavitvijo vsebine s predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka; multimedialni, multimedijski, večmedijski (2), večpredstavnostni: *večpredstavnostne vsebine; večpredstavnostno sporočilo; Aplikacija omogoča celo gledanje različnih televizijskih kanalov, kar priča o dobrih večpredstavnostnih lastnostih pametnega mobilnika* **E** ↑ večpredstávnost

večstránkarstvo -a s (è-â) soobstoj, hkratno pojavljanje več političnih strank: *zagovarjati večstrankarstvo; uvedba večstrankarstva; večstrankarstvo v Sloveniji; Vsi politiki se sicer zavzemajo za demokracijo in večstrankarstvo, razlike med njimi so v razumevanju narave države* **E** (†) večstránkarski

večtírnost -i ž (è-î) obravnavanje, reševanje česa na več različnih načinov hkrati: *večtírnost vzgoje; Ne samo da opažamo večtírnost zunanje politike, ki ne zna govoriti z enim glasom, temveč tudi nezmožnost upoštevanja diplomatske diskretnosti in pravil zaupnosti* **E** (†) večtíren

večtočkóvni -a -o prid. (è-ò) **1**. ki poteka, deluje istočasno na več točkah, mestih: *večtočkovni vbrizg; večtočkovna ključavnica* ki zaklene vrata na več mestih vzdolž celotnega vratnega krila; *Pri vzpostavljanju večtočkovnih videokonferenc, takih s tremi ali več udeleženci z različnih koncev, potrebujemo poleg standardne opreme še napravo, ki bo tri ali več povezav združila v delujočo celoto* **2**. rač. ki omogoča povezovanje podatkov iz dveh ali več virov, navadno avdiovizualnih naprav: *Vzpostavili so poseben strežnik, danes bi ga imenovali večtočkovna krmilna enota, ki je sprejemal podatkovne nize udeležencev in jih pametno preusmerjal na cilj* **E** iz več tóčk

večuporábniški -a -o prid. (è-â) rač. ki ga lahko hkrati uporablja več uporabnikov: *večuporabniški sistem; večuporabniška licenca; večuporabniška različica programa; Dostop do interneta bo predstavljal osnovo za večuporabniške igre naslednjega rodu* **E** iz več uporabnikov

večžariščni -a -o prid. (è-î) **1**. ki ima veliko žarišč; multifokalni (1): *večžariščni tumorji; večžariščno obolenje centralnega živčnega sistema; Lahko nastane tudi večžariščna arteriopatija, ki povzroča demenco* **2**. fiz. ki ima postopno spreminjajočo se dioptrijo; multifokalni (2): *večžariščne leče; Izdelamo vam enožariščna, pa tudi večžariščna očala, ki zajemajo vse razdalje gledanja od daljave do bližine* **E** (†) več... + (†) žariščen

večžariščno stéklo -ega -a s (ë-î, ê) steklo očal s postopno spreminjajočo se dioptrijo; progresivno steklo: *mineralna večžariščna stekla; očala z večžariščnimi stekli; Pri večžariščnih steklih dioptrija postopoma prehaja od ostrega pogleda na daljavo do tistega na blizu*

védé -êja m, člov. (ê-ê ê-ê) pog. kdor začasno opravlja določena vodstvena dela in naloge; v. d. ^(SSKJ), vršilec dolžnosti ^(SSKJ), vedejevec: *Po statutu morata biti takoj po praznikih imenovana vedeja generalnega in strokovnega direktorja E* po izgovoru okrajšave v. d. za v(ršilec) d(o)lžnosti

vedéjevec -vca m, člov. (ê) pog. kdor začasno opravlja določena vodstvena dela in naloge; v. d. ^(SSKJ), vršilec dolžnosti ^(SSKJ), vede: *Čeprav se generalni direktor ni opredeljeval do obeh favoriziranih kandidatov, je nekoliko bolj naklonjeno govoril o dosedanjem vedejvcu E* ↑védé

vedéjevstvo -a s (ê) pog. naslov, dejavnost vršilcev dolžnosti: *podaljšati vedejevstvo; prevzeti vedejevstvo; polletno vedejevstvo; Ko je sprejela vedejevstvo, se je morala čez noč spoprijeti z organizacijskimi in finančnimi zadevami ter konkretnimi problemi na inšpektoratu E* ↑védé

vedênjski ^(SSKJ) -a -o prid. (ë)

vedênjska terapija -e -e ž (ë, î) zdravljenje, ki poskuša spremeniti neustrezno, neprilagojeno vedenje: *kognitivna vedenjska terapija; tehnike vedenjske terapije; Do zdaj ni bilo razlage niti možnosti diagnosticiranja te bolezni, za katero sta značilni kronična mentalna in fizična utrujenost, zdravili pa so jo samo z gibanjem in vedenjsko terapijo*

vegán -a m, člov. (â) kdor ne je hrane živalskega izvora; veganec: *postati vegan; zapriseženi vegan; Pravi vegetarijanci in vegani so večinoma izbrali vegetarijanstvo predvsem iz etičnih in ne toliko iz zdravstvenih razlogov E* ← agl. vegan iz (†) veg(etarij)án(ec)

vegánec -nca m, člov. (â) kdor ne je hrane živalskega izvora; vegan: *zagrizeni veganec; Nekaj let sem bil vegetarijanec, v zadnjem času pa sem postal veganec, torej ne pijem več mleka, ne jem mlečnih izdelkov in jajc, ker čutim, da tega ne potrebujem E* ↑vegán

vegánski -a -o prid. (â) ki se nanaša na vegane in veganstvo: *veganske jedi; veganska kuhinja; veganska prehrana; vegansko kosilo; Nekateri ljudje so očitno še vedno prepričani, da se da dobro kuhati samo z mesom in jajci, kljub toliko raznolikim receptom, ki jih ponujajo veganske kuharice in restavracije E* ↑vegán

vegánstvo -a s (â) prehranjevanje samo s hrano,

ki ni živalskega izvora: *propagirati veganstvo; Vegetarijanstvo, veganstvo, presna hrana, ločevalne diete in post imajo v sodobni družbi veliko privržencev E* ↑vegán

végeburger -ja m (ë) sendvič iz okrogle štručke kruha, sira in zelenjave: *Ljudje nočejo postati vegetarijanci, ker imajo hamburger raje kakor vegeburger E* po zgledu agl. *veggie burger* iz (†) vege(tarij)ánski) + †búrger

vegéta -e ž (ë) začimbná mešanica, pripravljena iz soli, zdrobljene posušene zelenjave in dodatkov: *začiniti z vegeto; Ne uporabljamo nobenih dodatkov, kot je recimo vegeta, ali druge pripravljene, konzervirane ali zamrznjene hrane E* po imenu izdelka *Vegeta*® (od 1959) hrvaškega proizvajalca Podravka

végi¹ -ja m, člov. (ë) pog. vegetarijanec: *Mesto premore le dve vegetarijanski restavraciji, druge pa se lahko vegiji za silo pretolčejo skozi le z zelenjavnim krožnikom ali špageti E* po zgledu agl. *veggie* skrajšano iz (†)vegetarijáne

végi² -- v prid. rabi, vegetarijanski ^(SSKJ): *vegi piknik; vegi sendvič; Katera je po vašem mnenju v Ljubljani najboljša restavracija z vegi jedmi?*

véleplakát -a m (ë-â) zelo velik, zlasti reklamni plakat; billboard, jumbo plakat: *obcestni veleplakat; Mestne oblasti so že začele opozarjati oglaševalce, naj odstranijo veleplakate in druge oglase v starem delu mesta, sicer jih bodo odstranila za to poklicana podjetja E* (†)vele...¹ + (†)plakát

vélepredstáva -e ž (ë-â) dogodek, dogajanje, ki zaradi razsežnosti, zanimivosti, slikovitosti vzbuja pozornost; spektakel ^(SSKJ): *letalska velepredstava; športna velepredstava; Vremenarji napovedujejo, da se bo burja v noči na nedeljo znova okrepila in da si jadranci in gledalci lahko obetajo spektakularno hitro jadralsko velepredstavo E* (†)vele...² + (†)predstáva

véletřznica ^(SSKJ) -e ž (ë-ř) **1.** tržnica, na kateri se kupuje in preprodaja blago v velikih količinah: *preselitev veletržnice; zaprtje veletržnice; Tokijska veletržnica že od leta 1923 s posebnim zakonom zapoveduje, da je treba vso prodajo na debelo opraviti z dražbami, da ne bi bilo dogovarjanja pod mizo* **2.** velika tržnica: *Na osrednji mestni veletržnici z usnjenimi izdelki prodajajo ponaredke E* (†)vele...² + (†)tržnica

véliki ^(SSKJ) -a -o prid. (ë)

véliki brát -ega bráta m, živ. (č, ä á) ekspr. država, ustanova, ki zbira podatke o ljudeh zaradi nadzora nad njimi: *država velikega brata; nadzor velikega brata; pod budnim očesom velikega brata; Veliki brat, ki se ga tako bojijo zagovorniki demokracije, se vriva v naša življenja že pov-*

sod, zakaj se ne bi potem še tam, kjer bi lahko zavaroval ali vsaj maščeval nedolžne žrtve

velíki mèt -ega méta in méta m (ê, ë é; é) kar v največji meri ustreza zahtevam, pričakovanju: *biti pripravljen za veliki met; Američana se že vrsto let drži sloves večno drugega, toda v 47. nastopu na enem izmed štirih največjih turnirjev se mu je posrečil veliki met*

velíki pòk -ega pòka in pòk -a m (ê, ò ó; ô) **1.** eksplozija snovi, s čimer naj bi nastalo veselje; *prapok: teorija velikega poka; Trenutno veljavne fizikalne teorije odpovedo, kadar od njih pričakujemo opis prvega trenutka velikega poka, ko je bila vsa materija vesolja stisnjena na drobcen obseg* **2.** pomemben dogodek, ki ga navadno spremlja hitra razširitev česa: *čakati na veliki pok; širitev Evropske unije po načelu velikega poka z istočasno pridružitvijo več držav; Uvedba evra po metodi velikega poka je bila v Sloveniji celo hitrejša in bolje organizirana kot v nekaterih državah, ki so uvedle evro leta 2002*

velíkosrbski -a -o prid. (ê-ř) ki je v zvezi z velikosrbstvom: *velikosrbski nacionalizem; velikosrbska ideja; velikosrbska politika; Za paravanom se skriva unitarizem in velikosrbska hegemonija* **E** iz *velíkosr̂b* iz (†)veliko...¹ + *Sr̂b*

velíkosr̂bstvo -a s (ê-ř) politično gibanje za povečanje ozemlja Srbije: *ideje velikosr̂bstva; obujanje velikosr̂bstva; upiranje velikosr̂bstvu; V Haag prihaja balkanski krvnik številka ena, surovi politični ideolog in izvrševalec norega načrta o veliki Srbiji, pesnik in psihiater, ki je svet šokiral s svojo brezobzirnostjo in velikosr̂bstvom* **E** iz *velíkosr̂b* iz (†)veliko...¹ + *Sr̂b*

vêlnes¹ -a in wellness -a cit. [vêlnes] m (ê) **1.** dejavnost, ki s ponudbo različnih sprostitvenih tehnik, zdrave prehrane človeku omogoča dobro počutje: *Zdravilišča že ponujajo najnovejši trend – velnes: kopanje v bazenih s termalno vodo, masaže, povezane s fitnessom, lepotilne kure* **2.** center, ki s ponudbo različnih sprostitvenih tehnik, zdrave prehrane človeku omogoča dobro počutje; center dobrega počutja: *Za sprostitvev je šel v velnes s savnami in z vodno masažo* **E** ← agl. *wellness*, prvotno 'dobro počutje', iz *well* 'dobro, ugodno'

vêlnes² -- v prid. rabi velneški: *velnes storitev; velnes turizem; Pred kratkim so odprli velnes center z bazenom*

vêlneski -a -o prid. (ê) ki se nanaša na velnes; *velnes²: velneški gostje; velneški svetovalec; velneška dejavnost; Eno nadstropje je namenjeno zdraviliški in velneški ponudbi* **E** †vêlnes¹

venetológ -a m, člov. (ô) **1.** strokovnjak za venetski

jezik in kulturo: *predavanje svetovno znanega venetologa; Venetologi uvrščajo venetščino med italške jezike, opažajo pa tudi nekaj ujemanj z germanščino* **2.** kdor si na neznanstven način prizadeva prikazati Venete kot prednike Slovencev: *pokojni slovenski pesnik in venetolog; Venetologi so se trudili znanstveno dokazati, da so Slovenci mogočen narod, ki nima nič skupnega z južnimi Slovani* **E** po imenu ljudstva *Veneti* + gr. -logos iz (†)lógos

venetologija -e ž (î) **1.** veda, ki proučuje Venete, njihov jezik in kulturo: *venetologija in etruskologija; Venetologijo je študiral v Padovi* **2.** neznanstveno prizadevanje, ki Venete prikazuje kot prednike Slovencev; *venetovanje: Venetologija je bližje ezoteriki kot resni znanosti* **E** †venetológ

venetovánje -a s (â) slabš. neznanstveno prizadevanje, ki Venete prikazuje kot prednike Slovencev; *venetologija (2): odnos do slovenskega venetovanja; Kot v času venetovanja se k besedi spet javljajo raznorazni »strokovnjaki, ki bi radi vsak na svoj način na novo začeli pisati slovensko zgodovino* **E** iz *venetováti* po imenu ljudstva *Veneti*

veríženje -a s (î) **1.** dejstvo, da se kaj dogaja, razvršča drugo za drugim: *veríženje dogodkov; veríženje kreditov* odobritev novega kredita z navezavo na predhodnega; *prepoved veríženja pogodb; Določila novega zakona o delovnih razmerjih onemogočajo dalj časa trajajoče veríženje zaposlitev za določen čas* **2.** ukvarjanje s preprodajo česa, navado z namenom dvigovanja cene na tržišču za hitro pridobivanje (velikega) dobička: *veríženje delnic; veríženje z zemljišči; Iz strokovnih služb zbornic in prometnega ministrstva je treba takoj odstraniti uradnike, ki so vpleteni v veríženje z dovolilnicami in denarjem* **3.** vsebinsko nizanje, nejasno, zapleteno sporočanje: *Pri študijah o umetnosti, ki jih ne pišejo umetnostni zgodovinarji, se hitro izkaže, da gre predvsem za jalov poskus narativnega veríženja in skladiščenja teoremov* **E** (†)verížiti

verížni^(SSK) -a -o prid. (î)

verížni kadílec -ega -lca [kadijca] m, člov. (î, î) kdor kadi cigareto za cigareto: *postati verížni kadílec; Verížni kadílci morajo nenehno povečevati količino dopamina in s tem ohranjati občutek ugodja*

veroučēnec -nca m, člov. (ê) učenec verouka; *veroukar: starši veroučencev; seznam veroučencev; Glede na sedanjo zakonodajo bi lahko izvajali preverjanje veroučencev tako, da bi njihovo znanje zadostilo znanju, ki se zahteva pri predmetu Verstva in etika* **E** iz *učēnec vére*

veroukar -ja m, člov. (î) učenec verouka; *veroučēnec: predšolski veroukarji; starši veroukarjev; Ve-*

roučitelj naj bi se na začetku vsakega šolskega leta dogovoril z ravnateljico šole za tako uskladičev urnikov, ki bi bila za veroukarje, ki so hkrati tudi šolarji, najbolj ugodna oz. najmanj obremenjujoča **E** (†) verouk

vérski ^{SSKJ} -a -o prid. (ĕ)

vérski turizem -ega -zma m (ĕ, ĩ) turizem, pri katerem je namen potovanja obisk svetega kraja, verskega svetišča: *izkoristiti verski turizem; lurški verski turizem; središče verskega turizma; Verskemu turizmu ne bo ravno koristilo, če se bodo v neposredni bližini bazilike nabirale kolone vozil*

veselošolec -lca m, člov. (ô) kdor se udeležuje Vesele šole, osnovnošolskega tekmovanja v znanju: *gruča veselošolcev; priznanja veselošolcem; Nič ni tako zabavno kot kravčljanje možgančkov, pravijo veselošolci, mladi in manj mladi raziskovalci, ki s pomočjo Vesele šole že 40 let brskajo po skrivnostih življenja* **E** po imenu tekmovanja *Vesela šola*

veselošolski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na Veselo šolo, osnovnošolsko tekmovanje v znanju: *državni veselošolski prvak; veselošolska delavnica; veselošolsko tekmovanje; Danes v Veseli šoli sodeluje približno 15.000 veselošolcev od 4. do 9. razreda* **E** po imenu tekmovanja *Vesela šola*

véspar -ja m, člov. (ĕ) kdor vozi vespo; *vespist^{SSKJ}: srečanje vesparjev; Vesparji se bodo podali na panoramsko vožnjo iz Podutika prek Polhovega Gradca v muzej Bistra na ogled starih motociklov* **E** (†)véspa

vgradni -a -o prid. (â) ki je namenjen za vgraditev v kaj: *vgradni aparat; vgradni sistem; vgradni štedilnik; vgradna omara; Pogosta izbira so bočna vgradna svetila, ki so primerna za zaprta stopnišča* **E** (†)vgraditi

vhódno-izhódni -a -o prid. (ô-ô) elektr. ki je v zvezi z obojesmernim pretokom podatkov med sistemom, navadno računalnikom, in zunanjim okoljem: *vhodno-izhodna enota; vhodno-izhodna naprava; vhodno-izhodna operacija; Ta nastavitve pride v poštev na sistemih, ki opravljajo veliko vhodno-izhodnih prenosov, predvsem prek datotek ali omrežnih povezav* **E** (†)vhóden + (†)izhóden

viágra -e [vijagra] ž (â) zdravilo, ki moškemu pomaga doseči erekcijo: *jemati viagro; tabletko viagre; Viagra je mogoče uporabljati v različnih odmerkih, ki jih nujno določi zdravnik glede na klinično sliko moškega in stopnjo motnje* **E** po imenu izdelka *Viagra[®]* (od 1998) ameriškega proizvajalca *Pfizer* k lat. *vigor* 'življenjska moč'

vibra -e ž (î) pog. funkcija prenosnih telefonov, ki

na vhodni klic opozarja s treslaji; *vibrator^{SSKJ}: Glasnost zvonjenja se spreminja s tipkama gor-dol, vibro pa vklopimo tako, da pri najvišji glasnosti še enkrat pritisnemo navigacijski gumb navzgor oziroma pri najnižji navzdol* **E** (†)vibrácija

vibrácijski ^{SSKJ} -a -o in vibrácijski -a -o prid. (î; á)

vibrácijski nabijálnik -ega -a in vibrácijski -ega m (î; â; á) gradb. stroj za nabijanje, zbijanje tal, podlage: *Na gradbišču v Trebnjem je falot iz kovinskega zabojnika ukradel vibrácijski nabijálnik in podjetje oškodoval za 4000 evrov*

videást -a m, člov. (â) kdor se (poklicno) ukvarja s snemanjem in urejanjem videoposnetkov: *Videasti filmarjem očitajo, da se pri njih vse vrti okrog denarja, da so preveč komercialni, filmarji pa videastom, da so preveč hermetični in leni, ker se jim ne ljubi ukvarjati z zgodbo* **E** ← agl. *videast*, frc. *vidéaste* iz (†)vide(o...) + (†)(cine)ást

videástka -e ž, člov. (â) ženska, ki se (poklicno) ukvarja s snemanjem in urejanjem videoposnetkov: *Zdaj je oboje, videastka in filmarka, čeprav si zamišlja tudi projekte, ki ne vključujejo ne ene ne druge tehnike* **E** †videást

videó ^{SSKJ} -a m (î) pog. **1.** z videokamero napravljen posnetek zaporedja slik, podob s spremljajočim zvokom, namenjen nadaljnjemu predvajanju ali obdelavi; videogram (1), videoposnetek: *ogledati si video; snemanje videa; Na festivalu so podelili nagrade v treh kategorijah, za najboljši kratki film različnih formatov, najboljši video in dokumentarni film* **2.** medij, nosilec takega posnetka; videogram (2): *digitalni video; kupiti video; Za praznike sva si sposodila kup videov* **3.** glasba, ki se predvaja z videoposnetkom; videospot: *Mediji so sprva ugibali, ali ne gre morda le za spretno propagandno potezo ob izidu novega singla in videa* **4.** dejavnost, ustvarjanje, katerega izrazna oblika je posnetek zaporedja slik, podob, ki dajejo vtis gibanja: *Gre za teoretično in praktično spoznavanje filma in videa* **E** ← agl. *video* iz †video...

videó² -- v prid. rabi: *video varnostni nadzor; video posnetek; video kamera; Med počitkom po kosilu se je zamotil z video igrkami* – glej tudi *video...*

videó... ^{SSKJ} prvi del zloženka (î): *videodisk; videofilm; videokamera; videoumetnik* – glej tudi *videó*² **E** ← agl. *video* iz †video(gram), (†)video(kaséta), (†)video(rekórder)

videóárt -a in *video árt* -- -a m (î-â) eksperimentalna umetnost, katere izrazna oblika je videoposnetek: *Bil je eden izmed pionirjev slovenskega videoarta, danes pa je mednarodno priznan umetnik* **E** ← agl. *video art* iz †video... + *art* 'umetnost'

videodatotéka -e in video datotéka -- -e ž (î-ê) rač. datoteka, ki vsebuje videoposnetek: *predvajanje videodatotek; prenos videodatotek; Več kot dve tretjini anketiranih uporablja internet za pošiljanje slikovnega gradiva in videodatotek* **E** ↑video... + (†) datotéka

videodélo -a in video délo -- -a s (î-ê) umetniško delo, posneto na magnetni trak ali računalniški medij: *prikazovati videodelo; monumentalno videodelo; razstava videodel; Izbrana videodela pričajo o načinih, kako umetniki zaznavajo, raziskujejo in reagirajo na različne fenomene* **E** ↑video... + (†) délo

videodisk -a in video disk -- -a m (î-î) rač. optični disk za shranjevanje in predvajanje videoposnetkov: *digitalni videodisk (DVD); predvajalnik videodiskov; zareze na površini videodiska; Gre za 12-centimetrovski videodisk visoke zmogljivosti z zapisovalnim slojem na eni sami strani, namenjen predvajanju, snemanju in presnemavanju* **E** ← agl. videodisc iz ↑video... + †disk

videodokumentacija -e in video dokumentacija -- -e ž (î-â) **1.** dokumentacija česa na videoposnetkih: *voditi foto- in videodokumentacijo; obsežna videodokumentacija; Razstavo spremljata dva odlična dodatka, obsežen katalog in odlična videodokumentacija posameznih restavratorskih faz* **2.** dokumentacija gradiva, posnetega na magnetni trak ali na računalniški medij: *Center za sodobne umetnosti v prihodnje pripravlja še dva projekta; prvi je vezan na izdelavo videodokumentacije slovenskega videa med letoma 1969 in 1997* **E** ↑video... + (†) dokumentacija

videodomofón -a in video domofón -- -a m (î-ô) domofon s kamero ob vhodnih vratih in ekranom v stanovanju: *priključek za videodomofon; Razstavili bodo vrsto pripomočkov za učinkovito mehansko zaščito oken in vrat, varnostne sisteme elektronske zaščite, videonadzorne sisteme in videodomofone* **E** ↑video... + (†) domofón

videoekrán -a in video ekrán -- -a m (î-â) ekran za predvajanje videoposnetkov: *Na razstavi so monitorji postavljeni tako, da omogočajo zaporedno orkestracijo videopredvajanj, videoekrani v stenski velikosti pa so vgrajeni v novo arhitekturo muzeja* **E** ↑video... + (†) ekrán

videofilm -a in video film -- -a m (î-î) film, posnet z videokamero, namenjen predvajanju: *snemati videofilme; dokumentarni videofilm; projekcija videofilma; Avtor je svoje slikarstvo vzel za izhodišče videofilma, ki se predvaja v galeriji in je sestavljen iz posnetkov, ki predstavljajo detajle posameznih slik* **E** ↑video... + (†) film

videogram -a m (â) **1.** z videokamero napravljen posnetek zaporedja slik, podob s spremljajočim zvokom, namenjen nadaljnjemu predvajanju ali obdelavi; video¹ (1), videoposnetek: *predvajati videogram; razmnoževati videogram; Če je bil videogram zakonito izdan ali zakonito priobčen javnosti, trajajo pravice filmskega producenta 50 let od prve izdaje ali tiste prve priobčitve* **2.** medij, nosilec takega posnetka; video¹ (2): *Lahko knjižnice dajejo v najem videogram, na katerih jasno piše samo za zasebno uporabo?* **E** ← agl. videogram iz lat. vidēre 'videti' + gr. grámma 'pisanje, črka'

videoígra -e in video ígra -- -e ž (î-î) igra, pri kateri igralec navadno z igralno palico, s pritiskanjem na tipke tipkovnice upravlja s podobami na zaslonu, ki jih ustvarja računalniški program; računalniška igrica, videoigrica: *igranje videoiger; V samoti bi se lahko še bolj zatopil v svoj svet knjig, ki so nanj kljub visoki kakovosti očitno delovale kakor na koga drugega nasilne videoigre* **E** ↑video... + (†) igra

videoígrica -e in video ígrica -- -e ž (î-î) igra, pri kateri igralec navadno z igralno palico, s pritiskanjem na tipke tipkovnice upravlja s podobami na zaslonu, ki jih ustvarja računalniški program; računalniška igrica, videoigra: *priljubljena videoigrica; biti zasvojen z videoigricami; Proizvajalci igrač se bojijo, da bi zaradi uporabne elektronike in proizvajalcev videoigric izgubili svoje najmlajše, najbolj privržene kupce* **E** ↑videoigra

videoinstalácija -e in video instalácija -- -e ž (î-â) umetniška predstavitel, posnetna na magnetni trak ali računalniški medij: *otvoritev videoinstalacije; Razstavo sestavlja več sklopov, od poslikave stene s tekstom in podobami do majhnih videoinstalacij, ki prikazujejo različne, bolj ali manj vsakdanje situacije z obilico ironije* **E** ↑video... + †instalácija

videoizhòd -óda in video izhòd -- -óda m (î-ô î-ô) rač. vtičnici podobna priprava, ki omogoča prenos slike iz računalnika ali druge elektronske naprave prek kabla na ekran: *imeti vgrajen videoizhod; Računalnik premore poleg danes običajnih vmesnikov še videoizhod, modem in omrežno kartico* **E** ↑video... + (†) izhòd

videokábel -bla in video kábel -- -bla m (î-â) kabel, ki omogoča prenos slike, videoposnetkov z računalnika ali druge elektronske naprave na ekran: *Priloženi videokabel je prekratek, zato moramo med prikazovanjem fotografij sedeti preblizu televizorja* **E** ↑video... + (†) kábel

videokámera -e in video kámera -- -e ž (î-â) elektronska optična naprava, s katero se sekvenca slik pred napravo prenaša na računalniški medij ali

magnetni trak: *uporabljati videokamera; posneti z videokamera; digitalna videokamera; varnostna videokamera; Število videokamer, ki na vsakem koraku spremljajo naše življenje, se je v zadnjih letih podseterilo* **E** ↑video... + (†)kámara

videokárta -e in video kárta -- -e ž (î-â) rač. strojna oprema, ki jo je mogoče dodatno vgraditi v računalnik in omogoča hitrejšo obdelavo videoposnetkov: *analogna videokartica; digitalna videokartica; Videonadzorni snemalnik je lahko tudi navaden osebni računalnik z videokartico in ustrezno programsko opremo* **E** ↑video... + †kárta

videoklúb -a in video klúb -- -a m (î-û) ustanova, ki sistematično zbira, hrani in izposoja videokasete, DVD-je; videoteka (1): *registrirani videoklub; Kopije filmov prodajajo in izposojajo na tržnicah, v tisoče videoklubih in specializiranih trgovinah* **E** ↑video... + (†)klúb

videokomunikácija -e in video komunikácija -- -e ž (î-â) komunikácija med prostorsko oddaljenimi udeleženci, ki se vidijo in poslušajo s pomočjo videoopreme, računalnikov, prenosnih telefonov: *dvosmerna videokomunikácija; kakovostna videokomunikácija; Povezana procesorja omogočata videokomunikácijo prek digitalnih mobilnih omrežij* **E** ↑video... + (†)komunikácija

videokonferéncia -e in video konferéncia -- -e ž (î-ê) konferéncia, na kateri s pomočjo uporabe videoopreme, informacijske tehnologije sodelujejo prostorsko oddaljeni udeleženci: *udeleženci videokonference; zaslisanje prek videokonference; Najosnovnejša in najpogostejša vrsta videokonferénc so sestanki na daljavo* **E** ↑video... + (†)konferéncia

videokonferénčni -a -o prid. (î-ê) ki je v zvezi z videokonferenco: *videokonferénčni sistem; videokonferénčne povezave; videokonferénčna tehnologija; Za skupinsko delo poleg zvoka in slike potrebujemo še dodatna videokonferénčna orodja* **E** ↑videokonferéncia

videomateriál -a in video materiál -- -a [videomaterijal] m (î-â) gradivo, ki ga sestavljajo videoposnetki: *pregledovati videomaterial; V namiznem videu velja osnovno pravilo, da nam mora biti v prvi vrsti jasno, kako bomo spravili posneti videomaterial na računalnik in kje ga bomo želeli gledati kot končni izdelek* **E** ↑video... + (†)materiál

videomédij -a in video médij -- -a m (î-ê) **1.** medij, ki informacije posreduje s sliko, videoposnetkom, zlasti prek računalnika: *Če je slikarstvo vezano na galerije in prostore, je ilustracija na knjigo, časopis, internet in risani film pa na kinodvorane, televizije, videomedije* **2.** priprava za shranjevanje, prenos in predstavitev videoposnetkov: *DVD-vi-*

deomedij bo omogočil precej boljše sliko od klasične VHS-videokasete, boljši bo tudi pri kontrastu in kakovosti barv **E** ↑video... + (†)médij

videomontáža -e in video montáža -- -e ž (î-â) načrtno povezovanje, urejanje videoposnetkov v enovito, skladno celoto: *digitalna videomontáža; Prej ali slej se bom moral naučiti tudi videomontáže, saj urednik internetne izdaje vztraja pri krajših posnetkih, ker jih obiskovalci menda zelo radi gledajo* **E** ↑video... + (†)montáža

videonadzòr -òra in video nadzòr -- -òra m (î-ö î-ó) sistematično pregledovanje, spremljanje poteka določene dejavnosti, stanja česa s pomočjo videokamer, videoposnetkov: *izvajati videonadzòr; posnetki videonadzòra; Pristojna oseba mora o uvedbi videonadzòra obvestiti vse zaposlene, ki opravljajo delo v nadzorovanem prostoru* **E** ↑video... + (†)nadzòr

videonadzòrni -a -o prid. (î-ó) ki je v zvezi z videonadzòrom: *videonadzòrni sistem; videonadzòrna kamera; Videonadzòrne posnetke je dovoljeno pregledovati le v izrednih primerih, kot je kraja* **E** ↑videonadzòr

videonapráva -e in video napráva -- -e ž (î-â) naprava za snemanje in predvajanje videoposnetkov: *Inovacije so bile uresničene samo deloma z vlaganjem v informacijski sistem in uvedbo videonaprav za nadzor prihoda in odhoda delavcev iz tovarne* **E** ↑video... + (†)napráva

videopréma -e in video opréma -- -e ž (î-ê) oprema za snemanje in predvajanje videoposnetkov: *profesionalna videooprema; avdio- in videooprema; Lesena vratarnica je bila še najbolj podobna nekakšnemu skladišču videoopreme* **E** ↑video... + (†)opréma

videopirát -a in video pirát -- -a m (î-â) **1.** člov. kdor s spleta nezakonito prenaša videoposnetke, zlasti komercialno uspešne filme, za osebno uporabo: *Zasluge za hitro širjenje filmov po spletu imajo poleg rastoče razpoložljivosti širokopasovnega internetnega dostopa in kablinskih povezav navsezadnje tudi spletni videopirati* **2.** člov. kdor nezakonito širi, razmnožuje in prodaja kopije videoposnetkov, zlasti komercialno uspešnih filmov: *Razmere so bile naravnost idealne za razmah črne ekonomije, v katero so se uvrstili tudi videopirati* **3.** nezakonita kopija videoposnetka, zlasti komercialno uspešnega filma: *Končno nič več oskubljenih kopij in slabih videopirátov, le zvok in slika kot se šika* **E** ↑video... + †pirát

videopirátstvo -a in video pirátstvo -- -a s (î-â) nezakonito širjenje, razmnoževanje in prodaja kopij videoposnetkov, zlasti komercialno uspešnih

filmov: *pregon videopiratstva; razmah videopiratstva; problematika videopiratstva; Ko želi predlagatelj zakona v celoti legalizirati vse izvajalske oblike, mora zaradi razširjenosti videopiratstva storiti vse, da ga ne bo v obstoječih razmerah pravzaprav legaliziral* **E** ↑videopirát

videoplés -a in video plés -- -a m (î-ê) umetnost, katere izrazna oblika je umetniško zmontiran in zrežiran videoposnetek plesa: *Pri videoplesu snemalec zaradi sledenja gibalni dinamiki nemalokrat ne gleda skozi objektiv – kamera upravlja po občutku* **E** ↑video... + (†)plés

videoposneték -tka in video posnétek -- -tka m (î-ê) z videokamero napravljen posnetek zaporedja slik, podob s spremljajočim zvokom, namenjen nadaljnjemu predvajanju ali obdelavi; video¹ (1), videogram (1): *digitalni videoposnetek; predvajanje videoposnetkov; urejanje videoposnetkov; V vojni proti terorizmu so amaterski videoposnetki igrali vlogo obtožnega gradiva* **E** ↑video... + (†)posnétek

videopredstavítev -tve in video predstavítev -- -tve ž (î-î) predstavitev s pomočjo videoposnetkov: *posneti videopredstavítev; dvominutne videopredstavítve; Splet je z videopredstavítvijo določene tematike popolnoma nova možnost pridobivanja informacij; zanimiv, enostaven in zelo reprezentativen* **E** ↑video... + (†)predstavítev

videopredvajálnik -a in video predvajálnik -- -a m (î-â) elektronska priprava za predvajanje videoposnetkov: *digitalni videopredvajálnik; prenosni videopredvajálnik; Ta projektor je pravi posebež med vsemi preizkušenimi, saj lahko z njim predstavimo različna gradiva, ne da bi potrebovali računalnik ali videopredvajálnik* **E** ↑video... + (†)predvajálnik

videoprojékcija -e in video projékcija -- -e ž (î-ê) prenašanje videoposnetkov in slik z optično pripravo na projekcijsko platno, steno: *videoprojékcija posnetkov; predstaviti s pomočjo videoprojékcije; Več zaporednih izpovedi, ki v obliki videoprojékcij tečejo na televizijskih zaslonih, tvori nit avtoričinega multimedijskega projekta* **E** ↑video... + (†)projékcija

videoprojéktor -ja in video projéktor -- -ja m (î-ê) priprava za projiciranje videoposnetkov in slik: *digitalni videoprojéktor; multimedijški videoprojéktor; Podnevi se gleda televizijski program ali videoposnetke na elektronskem ekranu, zvečer oziroma v zatemnjenem prostoru pa film, ki ga na platno projicira videoprojéktor* **E** ↑video... + (†)projéktor

videosignál -a in video signál -- -a m (î-â) signal, ki prenaša sliko: *digitalni videosignál; kakovosten videosignál; prenos videosignala; Elektronsko vez-*

je predela vhodni videosignal in ga prikaže na zaslonu, žarnica pa zaslon presvetli tako močno, da se slika skozi sistem leč v objektivu projicira na platno **E** ↑video... + (†)signál

videospôt -a in video spôt -- -a m (î-ô) glasba, ki se predvaja z videoposnetkom; video¹ (3): *posneti videospôt; glasbeni videospôt; videospôt skupine; Dobrodelni videospôt neposredno poziva k zbiranju sredstev za dolgoročne razvojne programe pomoči otrokom* **E** ↑video... + (†)spôt

videospôtovski -a -o prid. (î-ô) ki se nanaša na videospôt: *videospôtovska koreografija; videospôtovska produkcija; Film je posnet v videospôtovski estetiki* **E** ↑videospôt

videosténa -e in video sténa -- -e ž (î-ê) velik ekran, sestavljen iz več manjših ekranov, ki se za predvajanje slik, videoposnetkov uporablja na večjih javnih prireditvah; videowall: *Uprizoritev na stadionu je bila zamišljena kot spektakel, ki bi ga gledalec lahko doživljal v trojni optiki: s prostimi očmi, z daljnogledi in prek televizijskih projekcij na veliki videosteni* **E** ↑video... + (†)sténa

videotéka -e ž (ê) **1.** ustanova, ki sistematično zbira, hrani in izposoja videokasete, DVD-je; videoklub: *spletna videotéka; lastnik videotéke; Omrežja za izmenjavo datotek so zagotovo trn v peti glasbenih založb in filmskih studiev, saj so eden izmed razlogov, da je upadla prodaja plošč in izposoja v videotékah* **2.** sistematično urejena zbirka videokaset, DVD-jev: *domaća videotéka; Na voljo je digitalna videotéka, ki naj bi jo neprestano dopolnjevali z novimi filmi* **E** ← nem. Videotek, it. videoteca iz ↑video... + (†)(biblio)téka

videoumétnica -e in video umétnica -- -e ž, člov. (î-ê) umetnica, katere izrazno sredstvo je video: *Na predstavitvi bo Slovenijo zastopala likovna zgodovinarica in kritičarka, ki se je odločila za prezentacijo dela videoumetnice mlajše generacije* **E** ↑videoumétnik

videoumétnik -a in video umétnik -- -a m, člov. (î-ê) umetnik, katerega izrazno sredstvo je video: *Uporniškega, divjega, a vselej premišljenega in utemeljeno kritičnega umetnika, dobrega kiparja in prodornega videoumetnika bi verjetno sprejeli* **E** ↑video... + (†)umétnik

videoumétnost -i in video umétnost -- -i ž (î-ê) umetnost, katere izrazno sredstvo je video: *Med bogato ponudbo razstav – dogajanje na tem področju je po vsem svetu zelo živahno – se kdaj pa kdaj zgodi, da naletimo tudi na razstavo videoumetnosti* **E** ↑video... + (†)umétnost

videowall -a dit. [videóvól] m (î-ô) velik ekran, sestavljen iz več manjših ekranov, ki se za predvaja-

nje slik, videoposnetkov uporablja na večjih javnih prireditvah; videostena: *Na trgu bomo postavili velik videowall, prek katerega bo naša nacionalna televizija prenašala silvestrovanje iz drugih glavnih mest* **E** ← agl. *videowall* iz ↑*video*... + *wall* 'stena, zid'

vidžej -a m, člov. (î-ê) kdor s tehniko urejanja, mešanja izvornih videoposnetkov poustvarja videoprojekcijo, navadno med predvajanjem, izvajanjem glasbe: *V umetniški skupini sodeluje kot vidžej, ki po avtorskem izboru vrtil videoposnetke in jih z določenimi tehnikami predvajanja usklajuje z melodijo in sporocilnostjo glasbe* **E** ← agl. *veejay* iz ↑*(ideo)* + ↑*(d)*idžej

vidžejanje -a s (ê) poustvarjanje videoprojekcije s tehniko urejanja, mešanja izvornih videoposnetkov, navadno med predvajanjem, izvajanjem glasbe: *nacini vidžejanja; Drugi del postavitve je namenjen izsekom vidžejanja, kjer oblikovalci s svojo lastno vizualno produkcijo spremljajo glasbeni nastop didžejev* **E** iz *vidžejati* iz ↑*vidžej*

vietnamizacija -e [vijetnamizacija] ž (â) umik tuje, zlasti ameriške, vojske iz države in uvedba pomoči domači vojski: *vietnamizacija Iraka, Kolumbije; Breme bojevanja in zagotavljanja varnosti bodo preložili na iraško vojsko; temu manevru so v času vietnamske vojne rekli vietnamizacija* **E** ← agl. *vietnamisation* po imenu države *Vietnam*

vietnamski ^(SK) -a -o [vijetnamski] prid. (î)

vietnamski sindróm -ega -a m (î, ô) skupek simptomov, značilnih za duševno motnjo, ki je posledica udeležbe v bojih, zlasti v vietnamski vojni: *imeti vietnamski sindrom; ozdraviti vietnamski sindrom; Na odpustnici piše, da imam zelo lahko obliko vietnamskega sindroma, ki se kaže v moji nemirnosti*

vigna -e cit. [vínja] in *vínja* -e ž (î) fižolu podobna kulturna rastlina z zelo dolgimi zavitimi stroki ali njeni sadovi, *Vigna*: *V naših semenarnah se bo semenom znanih stročnic pridružila še vigna, ki smo nekoč že srečali; v prejšnji skupni domovini smo jo imenovali kilometrski fižol | Vinjo uporabljamo v juhah, omakah, zelenjavnih jedeh ali kot solato* **E** ← it. *vigna* po italijanskem botaniku *Domenico Vigni* (†1647)

vikend ^(SK) -- v prid. rabi (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikend paket; vikend počitnice; Vikend program obsega dva polpenziona, vstopnino za bazene in savne, neomejene gondolske prevoze in izposojlo gorskih koles* –glej tudi *vikend*... **E** ← agl. *weekend* iz *week* 'teden' + *end* 'konec's

vikend... prvi del zložen (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikendpaket; vikendprogram; vikendpočitnice* –glej tudi *vikend* **E** ↑*vikend*

vikendáški -a -o prid. (â) pog. **1.** ki se nanaša na lastnike vikendov: *vikendaški lobi; vikendaški sosede; vikendaška domačija; V naši vasi po vojni ni bilo nikogar, v zadnjih deset letih pa se je razvila v živahno vikendaško naselje, kjer bi potrebovali elektriko* **2.** ki se nanaša na vikend, konec tedna: *vikendaški izlet; Brez dvoma gre znova za reklamiranje slovenske turistične ponudbe, kar je kot naročeno za vikendaške popotnike kot ciljno publiko* **E** (†)vikendáš

vikendášstvo -a s (â) pog. preživljanje prostega časa v vikendih, počitniških hišicah: *Planine, ki danes niso dostopne, bi z voznimi cestami prepustili vikendáštvu ali apartmajskemu turizmu* **E** (†)vikendáš

vikendpakét -a in vikend paket -- -a m (î-ê) turistični aranžma za konec tedna, ki vključuje tudi dodatne storitve, npr. uporabo hotelskega bazena, centra dobrega počutja: *podariti trojni vikendpaket; vikendpaket za dve osebi; Odločite se lahko za vikendpaket ali daljši oddih* **E** (†)vikend... + (†)pakét

viktimizacija -e ž (â) **1.** pravn. izpostavljanje žrtve kaznivega dejanja, diskriminacije dodatnim nevsječnostim: *Za predlagatelje nove medijske zakonodaje je pomembno, da ne bi otroci ob tem, kar so že hudega izkusili, postali še predmet javnega prikazovanja in s tem dodatne viktimizacije* **2.** razglašanje koga za žrtev: *ideologija viktimizacije; Živimo v kulturi viktimizacije; dobronamerni terapevti in socialni delavci, ki spodbujajo ljudi, da se oklepajo identitete žrtve, lahko povzročijo veliko škodo* **E** ← agl. *victimisation* iz *victim* 'žrtev' ← lat. *victima*

viktimizirati -am nedov. in dov. (î) **1.** pravn. izpostavljati žrtev kaznivega dejanja, diskriminacije dodatnim nevsječnostim: *Namigovanja in podtikanja, da so tudi ženske lahko nasilne, viktimizirajo žrtve in zamagljujejo realno dejstvo, da gre v primeru nasilja mož nad ženami za realno življenjsko ogroženost* **2.** razglašati koga za žrtev: *Otroke kot žrtve tako viktimiziramo zato, ker so najbolj nemočne žrtve, in če so zlorabljeni, naj bodo kazni izjemno stroge* **E** ← agl. *victimize* iz *victim* 'žrtev' ← lat. *victima*

viktimologija -e ž (î) veda o žrtvah kaznivih dejanj: *Ukvarjal se je z raziskovanjem mladinske sociologije, mladoletnega prestopništva, viktimologije in zlorabe otrok ter nazadnje s problematiko otrokovih pravic* **E** ← agl. *victimology* iz *victim* 'žrtev' ← lat. *victima* + tvor. od gr. *lógos* 'beseda, govor'

víktor -ja m, živ. (î) slovenska nagrada za medijske dosežke na področju popularne kulture: *podeliti*

viktorje; viktor strokovne komisije; viktor za medijske dosežke; Podeljenih bo šest viktorjev popularnosti, osem strokovnih, dva za posebne dosežke in viktor za življenjsko delo **E** ← lat. *victor* 'zmagovalec'

vila blók -- -a in vilablók -a m (ī, ô) razkošnejše nekajnadstropno stanovanjsko poslopje z večjimi stanovanji, navadno na ugledni lokaciji: *stanovanje v vila bloku; Zgradili so nov vila blok s šestimi stanovanji* **E** (†)vila¹ in (†)blók

vilinec -nca m, živ. (ī) 1. lepemu, mlademu moškemu podobno bitje, ki živi zlasti v gozdu in ob vodi: *Življenja gozdnih bajeslovnih bitij, tudi vilincev, so usodno odvisna od verovanja ljudi vanje* 2. nav. mn., pri J. R. R. Tolkienu tako bitje, ki kot prvorojeno izmed vseh zemeljskih bitij varuje tisočletno modrost in je načeloma neumrljivo: *V Srednjem svetu, v katerem se najprej zbudijo prvorojeni (vilinci), nato pa še drugorojeni (ljudje), že od samega začetka poteka bitka med dobrim in zlim* **E** (†)vila²

vilinka -e ž (ī) 1. lepi, mladi ženski podobno bitje, ki živi zlasti v gozdu in ob vodi; vila^{SSKJ2}: *nakit gozdnih palčkov in vilink; Naša mlada vodička je spominjala na vilinko: bila je drobna, z obrazom, kot bi ga narisal kak zasanjan stripar, in dolgim plaščem* 2. pri J. R. R. Tolkienu tako bitje, ki kot prvorojeno izmed vseh zemeljskih bitij varuje tisočletno modrost in je načeloma neumrljivo: *Vilinka Galadriel, galathonska vladarica, je bila ena redkih, ki se je uprla Prstanovi moči, čeprav ji ga Frodo sam ponudil v last* **E** †vilinec

vinilka -e ž (ī) pog. gramofonska plošča; vinilna plošča: *pokvarjena vinilka; Nekaj časa je veljalo prepričanje, da vinilke zvenijo lepše kot zgoščenke* **E** univerbizirano iz *vinilna plošča*

vinilni ^{SSKJ} -a -o prid. (ī)

vinilna plošča -e -e ž (ī, ô) gramofonska plošča; vinilka: *zbirka vinilnih plošč; presnemavanje vinilnih plošč; Gospodu, ki zbira stare vinilne plošče, sporočam, da jih imam kar precej*

vinja †vigna

vinjeta ^{SSKJ} -e ž (ē) nalepka za vozilo, ki dokazuje plačilo cestnine: *avtocestna vinjeta; letna vinjeta; uvedba vinjet; Na vprašanje novinarjev, ali morda razmišljajo o vinjetah za krajši čas, je odvrnil, da se mu cene vinjet zdijo zelo ugodne* **E** ← nem. *Vignette*, prvotno 'listek z ornamentom in podatki' < 'okras, ornament v knjigi' ← frc. *vignette* iz *vigne* 'vinska trta' ← lat. *vīnea*

vinski ^{SSKJ} -a -o prid. (ī)

vinska kraljica -e -e ž, člov. (í, í) ženska, izbrana za najboljšo na tekmovanju s področja vinogradništva, vinarstva in vinske kulture: *izbor vin-*

ske kraljice; kronanje vinske kraljice; Na prireditvi so se poleg vinskih kraljic zbrali tudi gostje iz slovenskih vinorodnih dežel, vinski vitezi, someljeji, vinogradniki, kletarji in ljubitelji dobre kapljice

vintage -- cit. [vintič] v prid. rabi (ī) ki se nanaša na izbrana kakovostna oblačila, navadno starejša od dvajset let: *vintage obleka* in *obleka vintage; Modni oblikovalci so modo devetdesetih let omehčali z različnimi retro in vintage trendi* **E** ← agl. *vintage*, prvotno 'letnik vina' < 'vinska trgatev' ← stfrc. *vendage* < lat. *vīndētia* iz (†)vino + tvor. od *dēmere* 'sne(mati, jemati s česa'

VÍP -- m, člov. (ī) krat. kdor je zaradi svojega vpliva, pomembnosti, slave deležen posebnih ugodnosti: *Prenova zajema poslovne prostore, sejno sobo, prostor za VIP, novo vhodno avlo in poslovne prostore športnih organizacij* **E** ← agl. *VIP*, kratica za *v(ery) i(mportant) p(erson)* 'zelo pomembna oseba'

VÍP- prvi del zloženka (ī) ki se nanaša na tistega, ki je zaradi svojega vpliva, pomembnosti, slave deležen posebnih ugodnosti: *VIP-gosti; VIP-kartica; VIP-loža* **E** †VÍP

virštanjčan -a m, živ. (ī) vino iz okolice Virštanja: *avtohtoni virštanjčan; Iz pipice je priteklo pivo, sam pa prisegam na deci virštanječana* **E** po imenu naselja *Virštanj*

virtuálen ^{SSKJ} -lna -o prid. (â) ki je, deluje, poteka v računalniškem okolju ali na internetu in posnema resničnost: *virtualni sprehod po muzeju; virtualni svet; virtualna pisarna; virtualno življenje; Njegov grob bo v celoti virtualen, kar pomeni, da ga bodo hodili ob prvem novembru in rojstnem dnevu obiskovat na internet* **E** ← agl. *virtual* ← srlat. *virtuālis* 'mogoč' iz lat. *virtus* 'vrlina, krepost, junaštvo'

virtuálna realnost -e -i ž (â, â) posnemanje stvarnega okolja z računalniškimi napravami; navidezna resničnost, virtualna resničnost: *svet virtualne realnosti; Večina živi na asfaltnih poljih mest in raztegujočih se predmestij in v virtualnih realnostih interneta išče zabavo, zaslužek, znanje in sočloveka*

virtuálna resničnost -e -i ž (â, ī) posnemanje stvarnega okolja z računalniškimi napravami; navidezna resničnost, virtualna realnost: *ustvarjanje virtualne resničnosti; Cilj virtualne resničnosti je preslepiti naše čute, da imajo pred seboj realnost, čeprav je nimajo*

virtualizácija -e ž (á) rač. prenos česa v računalniško okolje z namenom posnemati resničnost: *virtualizácija strežnikov; podpora virtualizaciji; področje virtualizacije; Računalniška virtualizácija*

je omogočila, da so nekdanje statične modele stavb in ulic okrepili z virtualnimi prebivalci **E** ↑ virtualizirati

virtualizirani -a -o prid. (ī) rač. ki je v zvezi z virtualizacijo: *virtualizirani program; virtualizirani strežnik; virtualizirano okolje; V svoje procesorje so vgradili dodatne ukaze, ki bodo omogočili hitrejšje in zanesljivejše delovanje virtualiziranih operacijskih sistemov* **E** ↑ virtualizirati

virtualizirati -am dov. in nedov. (ī) rač. narediti, da kaj obstaja, deluje, poteka v računalniškem okolju in posnema resničnost, zlasti dejansko opremo, programe: *Poleg virtualizacije strojne opreme je mogoče virtualizirati tudi druge komponente informacijskega sistema: operacijske sisteme, aplikacije, shrambe podatkov omrežja, grafiko* **E** ← agl. virtualise iz ↑ virtualen

visôkoaktivni -a -o prid. (ō-ī) ki deluje močno, učinkovito, z velikim izkoristkom: *visokoaktivni viri sevanja* ki oddajajo veliko količino sevanja; *visokoaktivno humusno gnojilo; Manj ko naravno in biološko visokoaktivno hrano mučimo v lastni kuhinji (manj ko jo kuhamo, pečemo, dušimo), bolj nam bo pognala kri po žilah* **E** iz visôko aktiven

visôkokakovostni -a -o prid. (ō-ó) ki je v zvezi z visoko kakovostjo: *visokokakovostni izdelek; visokokakovostne storitve; visokokakovostno jeklo; Imamo naravne pogoje za visokokakovostna vina* **E** iz visôko kakôvosten

visôkokalórični -a -o prid. (ō-ó) ki ima veliko kalorij: *visokokalorični napitek; visokokalorična hrana; visokokalorično kurivo; Visokokalorične gazirane pijače poleg hitro pripravljene hrane veljajo za glavnega krivca čezmerne debelosti* **E** iz visôko kalóričen

visôkoločljivi -a -o prid. (ō-ī) ki ima visoko ločljivost; visokoločljivostni: *visokoločljivi televizijski sprejemnik; visokoločljivi zaslon; visokoločljiva kamera; visokoločljiva slika; Kakovost visokoločljivega tiskanja je sicer dobra in vidne so tudi podrobnosti velikosti ene pike, raster pa je vendarle še vedno dobro viden* **E** iz visôko ločljiv

visôkoločljivostni -a -o prid. (ō-ī) **1.** ki ima visoko ločljivost; visokoločljivi: *visokoločljivostni televizijski sprejemnik; visokoločljivostni zaslon; predvajanje visokoločljivostnih vsebin; snemanje v visokoločljivostnem formatu* **2.** ki je v zvezi z visoko ločljivostjo: *Prenosnik s 17-palčnim zaslonom ločljivosti 1920 x 1200 točk zagotavlja popolne visokoločljivostne užitke ob gledanju filmov* **E** iz visôka ločljivost

visôkonakladni -a -o prid. (ō-â) ki ima visoko na-

klado: *visokonakladni časopis; visokonakladni pisatelj čigar knjige se prodajajo v visoki nakladi; visokonakladna revija; Nepodpisani članki v visokonakladnem tabloidu so bili že na prvi pogled bedasti* **E** iz visôka nakláda

visôkoobčutljivi -a -o prid. (ō-í) ki hitro zazna ali se odzove na določeno pojavnost, pogoje, spremembe: *visokoobčutljivi senzorji; Reševalcem, ki pri delu uporabljajo visokoobčutljive aparature za iskanje, so se pri iskanju zasutih pridružili vaščani, ki z lopatami in golimi rokami iščejo bližnje* **E** iz visôko občutljiv

visôkoprážni -a -o prid. (ō-â)

visôkoprážni program -ega -a m (ō-â, â) program za odpravo škodljivih posledic uživanja drog in doseg popolne abstinence: *Visokopražne programe, ki poskušajo doseči abstinenco od drog, izvajajo tako imenovani dnevni centri, terapevtske skupine in komune*

visôkozmočljivi -a -o prid. (ō-í) ki zmore zelo dobro, učinkovito opravljati svoje delo, funkcije: *visokozmočljivi avtomobili; visokozmočljivi motor; visokozmočljivi oddajnik; visokozmočljiva guma; Ponudba večprocesorskih visokozmočljivih strežnikov, ki so primerni tudi za znanstveno in tehnično računanje, je dokaj pestra* **E** iz visôko zmočljiv

vitalizacija -e ž (â) **1.** povzročanje, da ima kaj več življenjske moči, energije: *vitalizacija možganov; vitalizacija telesa; Masažo izvajajo s posebnim gelom za vitalizacijo in regeneracijo celic* **2.** delanje, da kaj postane bolj živahno, zanimivo: *vitalizacija mesta; Občina in država sta podpisali pogodbo, da bosta plačali del vitalizacije jezera in ga spremenili v turistični, športni in plovni center.* **3.** povzročanje, da kaj poteka v večjem obsegu, intenzivneje: *Ključnih poudarek je poziv za pomoč pri vnovični vitalizaciji turizma v jugovzhodni Aziji po lanski katastrofi – večji del prizadetega območja je tega docela sposoben* **E** ↑ vitalizirati

vitalizirati -am nedov. in dov. (ī) **1.** povzročati, da ima kdo, kaj več življenjske moči, energije; poživljati^(SSKJ), poživiti^(SSKJ): *vitalizirati telo; Kaj človeka najbolj vitalizira, ga napolni z energijo in optimizmom, z veseljem do življenja?* **2.** delati kaj bolj pestro, zanimivo; poživljati^(SSKJ), poživiti^(SSKJ): *Polne dvorane, uspešnice, ki ostajajo na sporedu po nekaj let – vse to komercialno produkcijo vitalizira in ohranja pri življenju* **E** ← nem. vitalisieren, agl. vitalise iz (†)vitálen

vizažist -a m, člov. (ī) strokovnjak za ličenje: *priznani vizažist; profesionalni vizažist; poklic vizažista; Vizažist mora vedeti, kaj hoče ženska doseči z ličenjem* **E** ← frc. visagiste iz visage 'obraz'

vizažistka -e ž, člov. (î) strokovnjakinja za ličenje: *priznana vizažistka; profesionalna vizažistka; Potem ko je vizažistka prekrila nepravilnosti, se je lotila še senčenja vek in poudarjanja trepalnic* **E** †vizažist

vkodirati -am dov. (î) vpisati določene podatke, informacije kam v obliki kode: *vkodirati podnapise v filme; Del informacij iz kratkoročnega spomina se s ponavljanjem vkodira v dolgoročni spomin* **E** (†)kodirati

vláknocemènt -ènta m (á-ě á-é) z vlakni armiran cement: *plošče iz vlaknocementa; Vlaknocement je naravni material, ki ga v fazi nastajanja lahko poljubno oblikujemo, v strjenem stanju pa je izredno obstojen* **E** (†)vlákno + (†)cemènt

vláknocemèntni -a -o prid. (á-ē) ki je izdelan iz vlaknocementa: *vlaknocementni izdelki; valovita vlaknocementna plošča; Postati želijo vodilni proizvajalec vlaknocementne kritine v tem delu Evrope* **E** †vláknocemènt

vléčni ^(SSK) -a -o prid. (ĕ)

vléčni pès -ega psà m, živ. (ĕ, ě ä) pes, ki se glede na sposobnosti uporablja za pasjo vprego: *vodnik vlečnih psov; vprega vlečnih psov; tekmovanje vlečnih psov; Kot pri vsakem športu, kjer so pomembni rezultati, je tudi pri vlečnih psih nevarnost zlorabe dopinga*

vlómski -a -o prid. (ô) ki se nanaša na vlom: *vlomске in požarne nevarnosti; vlomska tatvina; Posebej čez poletje je priporočljivo imeti sklenjeno vlomsko zavarovanje, ki je vključeno v zavarovanje stanovanjske opreme, saj mnogi ugotavljajo, da so nepridipravi poleti aktivnejši kot sicer* **E** (†)vlóm

vlóžek ^(SSK) -žka m (ô) kar se da, vložiti v kaj, zlasti za obnavljanje in povečanje osnovnih sredstev in zalog; input: *finančni vložek; kapitalski vložek; Za hotelsko ponudbo je potreben velik vložek v objekt, za goste pa je treba pripraviti privlačne programe po konkurenčnih cenah* **E** (†)vložit

vmésni ^(SSK) -a -o prid. (ĕ)

vmésna lísta -e -e ž (ĕ, î) seznam zdravil na zdravniški recept, ki jih delno plača zdravstvena zavarovalnica: *uvrstiti na vmesno listo; zdravilo z vmesne liste; pozitivna in vmesna lista; Odslej bodo vsa zdravila s pozitivne in vmesne liste za otroke, učence in študente brezplačna oziroma v celoti v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja*

vmésnik ^(SSK) -a m (ĕ) rač. hardverski ali softverski način za povezovanje posameznih komponent v računalniku: *grafični vmesnik; spletni vmesnik;*

pregleden uporabniški vmesnik; Projektna skupina izdeluje rešitve za novo generacijo uporabniških vmesnikov **E** (†)vmés

vmésniški -a -o prid. (ĕ) rač. ki se nanaša na vmesnik: *vmesniški program; vmesniška kartica; vmesniške komponente; Dodana je vmesniška enota za delo s pomnilnikom, tako da lahko novi procesor hkrati izvaja dve operaciji branja in dve operaciji pisanja v glavni pomnilnik* **E** †vmésnik

vnašálec -lca [vnašauca] m, člov. (â) kdor kaj vnaša, navadno podatke: *Na petih okrajnih sodiščih, kjer imajo največ zaostankov, so sprejeli ukrepe za njihovo zmanjševanje, med drugim so angažirali zunanje vnašalce in povečali normo* **E** (†)vnašati

vnašálka -e [in vnašauka] ž (â) **1.** člov. ženska, ki kaj vnaša, navadno podatke: *Obtoženka je delala kot vnašalka podatkov na magnetni trak* **2.** tipka na računalniški tipkovnici za potrditve operacije, ukaza z oznako enter ali return; enter, return: *pritisniti vnašalko; Po vrednostih v seznamu se lahko sprehajamo s tipkama za pomik gor in dol, izbrano vrednost pa potrdimo z vnašalko* **E** †vnašálec

vnòsni -a -o prid. (ô) ki je v zvezi z vnosom, vnašanjem: *vnosna vrstica; vnosno mesto; vnosno polje; Preslednica in vnosna tipka bi lahko bili malo večji, najbolj pa sta moteča nestandardna lega nekaterih tipk in nemški nabor črk* **E** (†)vnòs

vodílo ^(SSK) -a s (í) rač. del računalnika, ki omogoča prenos signalov med posameznimi (notranjimi in zunanji) enotami: *pomnilniško vodilo; Za nekoliko zmogljivejši, a cenovno še vedno zelo ugoden računalnik potrebujemo grafično kartico z vodilom PCI-E* **E** (†)voditi

vodnár ^(SSK) -ja m, člov. (á) kdor je rojen v astrološkem znamenju vodnarja: *samski vodnar; vezani vodnar; Vodnar o vodnarju pravi, da preveč pozornosti odmerja človeštvu, premalo pa človeku, predvsem najbližjim* **E** = češ. vodnár, slovaš. vodnár iz (†)vôden

vodnárka -e ž, člov. (á) ženska, rojena v astrološkem znamenju vodnarja: *tipična vodnarka; trmasta vodnarka; Vodnarko odlikuje odstopanje od povprečja in njen – vedno zelo osebni – slog* **E** (†)vodnár

vôdni ^(SSK) -a -o prid. (ô)

vôdna póstelja -e -e ž (ô, ô) postelja, pri kateri je posteljni vložek napolnjen z vodo: *prednosti vodnih postelj; Vodne postelje so odlične za preventivo in zdravljenje hrbteničnih težav*

vôdni párk -ega -a m (ô, â) urejen prostor za plavanje, vodne igre, šport: *gradnja vodnega*

parka; obisk vodnega parka; Osvežitev želijo poiskati v vodnem parku, katerega največje znamenitosti so razgibani in raznovrstni umetni valovi ter vodni kanalčki in tobogani, po katerih obiskovalci drvijo na najetih zračnicah

vóдно mésto -ega -a s (ó, é) večje središče z vodnim parkom, z več vrstami vodne zabave: *graditi vodno mesto; odpreti vodno mesto; recepcija vodnega mesta; Zmogljivost vodnega mesta je 4000 obiskovalcev na dan*

vodomát -a m (â) avtomat za vodo: *namestiti vodomat; voda iz vodomata; Vodomate je treba redno vzdrževati, sicer lahko prihaja do težav* **E** (†)vodo... + (†)(avto)mát

vodoodpórni -a -o prid. (ó) **1.** ki je izdelan tako, da vode ne prepušča in ga ta ne poškoduje: *vodoodporni fotoaparát; vodoodporni izdelki; vodoodporna ura; vodoodporno ohišje; Ko se je vetru pridružilo še rosenje, me tudi vodoodporna vetrovka ni obvarovala pred mrazom* **2.** ki ga voda ne odstrani: *vodoodporni flomaster; vodoodporni tekoči puder; vodoodporno ličilo; Slaba stran vodoodpornih maskar je odstranjevanje, saj so veliko odpornejše od navadnih* **E** iz odpóren (na) vódo

vodovárstveni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z varstvom vode v naravi: *vodovarstveni nasip; vodovarstveni pas; vodovarstveni režim; vodovarstveno soglasje; Gradnja zaprtega bazena je sporna z vodovarstvenega vidika, saj otok leži na najožjem vodovarstvenem območju* **E** iz várstvo vóde

vojaškoindustrijski -a -o prid. (â-í) ki se nanaša na vojaško industrijo: *vojaškoindustrijski kompleks; Tečaj delnic ene od dveh največjih britanskih vojaškoindustrijskih družb je v sredo padel za 25 odstotkov* **E** iz vojaška industrija

vojaškopolicijski -a -o prid. (â-í) ki se nanaša na vojaško policijo: *Slovenija naj bi bila na misiji zadolžena predvsem za planinske enote, vojaškopolicijske naloge, vojaško medicino in odstranjevanje min* **E** iz vojaška policija

vojaškopolitični -a -o prid. (â-í) ki se nanaša na vojaško politiko: *vojaškopolitični položaj; vojaškopolitični zaveznik; vojaškopolitična zveza; vojaškopolitično povezovanje; Brez priznanja nove vojaškopolitične stvarnosti ne bo mogoče uveljaviti ali okrepiti nikakršne oblike mednarodne navzočnosti* **E** iz vojaška politika

vójna ^(SSK) -e ž (ó)

vójna zvézd -e -- ž (ó, é) silovit boj, spopad med močnima nasprotnikoma: *Naša vojska ta hip ni pripravljena za hipotetično vojno zvezd*

vók -a m (ô) visoka, na dnu navadno zaobljena ponev zlasti za pripravo kitajskih jedi: *pražiti v voku; stresti v vok; Kitajska hrana iz voka je zdrava, ker za pripravo uporabimo malo olja, živila pa se na visoki vročini hitro skuhamo in izgubijo le malo hranilnih snovi* **E** ← agl. wok, nem. Wok ← kanton. huo 'velik železni lonec'

vókman †walkman

vókmen †walkman

volánski -a -o prid. (â) ki se nanaša na volan, krmilo, zlasti pri motornem vozilu: *volanski mehанизem; volanski obroč; volanska ključavnica ključavnica za zaklepanje volana; Odprl je pet štirikolesnikov in odmontiral volanske pokrove z varnostno zračno blazino* **vred** **E** (†)volán¹

volčič ^(SSK) -iča [voučič] m, člov. (í i) član najmlajše skupine skavtov: *Skavti sprejemamo mlade od 3. razreda osnovne šole naprej, in to v vejo volčičev in volkuljic, ki traja tri leta* **E** (†)volk

volkúljica -e [voukúljica] ž, člov. (ú) članica najmlajše skupine skavtov: *obljuba volkuljic; skupina volkuljic; Danes pa bi Janez najbrž odšel k volčičem in volkuljicam, kot skavti imenujejo skupine svojih najmlajših članov* **E** (†)volkúlja

voodoo †vúdu¹, vúdu²

vozičkar -ja m, člov. (í) **1.** invalid, ki za gibanje potrebuje invalidski voziček: *invalid vozičkar; prilagoditi potrebam vozičkarjev; Dostopnost pomeni mnogo več od izgradnje klančin za vozičkarje* **2.** eden od staršev, ki pelje otroka v otroškem vozičku: *Družino smo pred dnevi opazili na mestnem sprehodu po prestolnici in glede na to, da so zdaj vozičkarji, jih bomo verjetno srečevali še pogosteje* **3.** kdor pospravlja, prevažna nakupovalne vozičke v velikih trgovskih središčih: *Ko sem čakala na vozičkarja, ki izgubljene vozičke pospravlja nazaj v vrsto, sem imela dovolj časa za klepet* **E** (†)voziček

vozníška -e ž (í) pog. vozniško dovoljenje: *voziti brez vozníške; Dvema voznikoma bo nehala veljati vozníška, ker jima je alkoskop pokazal več kot 0,8* **E** (†)vozníski

vpoglédati -am dov. (é ê) pregledati kaj, navadno uradni dokument, z namenom ugotoviti, poiskati kaj: *vpogledati v dokumentacijo; vpogledati v pogodbo; vpogledati v sodni spis; Nihče razen bolnika in tistega, ki ga bolnik pooblasti, nima pravice vpogledati v osebne zdravstvene podatke* **E** (†)poglédati

vpogledováti -újem nedov. (á ú) pregledovati kaj,

navadno uradni dokumenti, z namenom ugotoviti, poiskati kaj: *neposredno vpogledovati; ne imeti pravice vpogledovati v zasebno elektronsko pošto; Sodni izvedenec v tej zadevi strokovnega dela ni imel, saj mu v zdravstvene kartoteke, v katerih je popis bolezni, ni bilo treba vpogledovati in tudi ni vpogledoval* **E** ↑pogledati

vprogramirati -am dov. (i) rač. dodati v programsko kodo: *Ves trud velikih založb, da bi v svoje izdelke, cedeje, vprogramirale kodo zoper presnemavanje oziroma pirate, je vnaprej obsojen na propad* **E** (†) programirati

vračalka ^{SSKJ} -e ž (â) tipka na računalniški tipkovnici, ki briše znake levo od kazalca: *pritisniti vračalko; Klik na besedilo postavi kazalec vanj nato pa lahko besedilo z vračalko pobrišete ali pa ga pretpikate* **E** (†)vráčati

vréčar ^{SSKJ} -ja m, člov. (ê) ekspr. kdor na prostem prenoči v spalnii vréči: *sprejeti vréčarje v kamp; Vréčarji so imeli navado prenočevati na vseh prostih zelenicah v občini* **E** (†)vréča

vróči ^{SSKJ} -a -e prid. (ó)

vróča linija -e -e ž (ó, í) **1.** telefonska povezava z ustanovo, ki daje ali zbira posebne informacije; hot line (1), vroča telefonska linija (1), vroči telefon (1): *Za zdaj naj bi bili bolj pozorni na okolico in poklicali vročo linijo, če bi zaznali kaj sumljivega* **2.** telefonska povezava, po kateri je mogoče poslušati erotične zgodbe ali sodelovati v erotičnem pogovoru; hot line (2), vroča telefonska linija (2), vroči telefon (2): *Po sklepu sodišča je treba zaposlenim na vročih linijah, ki si denar služijo s pripovedovanjem opolzkih zgodbic v telefonsko slušalko, zagotoviti enake pravice kot vsem drugim delavcem*

vróča telefónska linija -e -e -e ž (ó, ô, í) **1.** telefonska povezava z ustanovo, ki daje ali zbira posebne informacije; hot line (1), vroča linija (1), vroči telefon (1): *Noč in dan je odprta vroča telefonska linija, na katero sprejemajo opozorila meščanov na sumljivo vedenje v njihovi okolici* **2.** telefonska povezava, po kateri je mogoče poslušati erotične zgodbe ali sodelovati v erotičnem pogovoru; hot line (2), vroča linija (2), vroči telefon (2): *Številno oglasov za vedeževalske storitve srmo narašča in preti, da bo v bližnji prihodnosti ogrozilo železni repertoar bujnih bejb v okvirčkih z vročimi telefonskimi linijami*

vróča tipka -e -e ž (ó, i) tipka ali kombinacija tipk na tipkovnici računalnika, telefona, ki sproži določeno funkcijo ali program: *Številčne tipke lahko delujejo kot vroče tipke, ki omogoča-*

jo dostop do izbrane funkcije le s pritiskom ene tipke

vróča žémjljica -e -e ž (ó, ê) nav. mn., ekspr., v zvezi s kot blago, ki hitro poide oziroma se dobro prodaja: *kupovati se kot vroče žemljice; prodajati se kot vroče žemljice; Večina vstopnic za tekme je pošla kot vroče žemljice*

vróči stól -ega stóla [stou] m (ó, ô, ô) ekspr. položaj, delovno mesto, na katerem je oseba izpostavljena javnemu ocenjevanju, javni presoji, kritiki; vroči stolček: *Iščemo človeka, ki bo na vročem stolu sedel vsaj do konca kvalifikacij za svetovno prvenstvo*

vróči stóľček -ega -čka [stoučək] m (ó, ô) ekspr. položaj, delovno mesto, na katerem je oseba izpostavljena javnemu ocenjevanju, javni presoji, kritiki; vroči stol: *Legendarni vratar, tedaj v vlogi selektorja, se je zaradi rušilnega plazu kritik na račun sloga igre odpovedal vročemu stolčku*

vróči telefón -ega -a m (ó, ô) **1.** telefonska povezava z ustanovo, ki daje ali zbira posebne informacije; hot line (1), vroča linija (1), vroča telefonska linija (1): *Vročii telefon lahko uporabljajo državljani v tujini, če zaidejo v težave* **2.** telefonska povezava, po kateri je mogoče poslušati erotične zgodbe ali sodelovati v erotičnem pogovoru; hot line (2), vroča linija (2), vroča telefonska linija (2): *Neki Italijan je zavrtel številko vročega telefona, pa se mu je iz spalnice oglasila – lastna žena*

vrstniški -a -o prid. (i) ki se nanaša na vrstnike ali vrstništvo: *vrstniška pomoč; vrstniške skupine; vrstniško nasilje; vrstniško svetovanje* svetovanje, pri katerem sta svetoalec in svetovanec približno iste starosti oziroma pripadata isti socialni skupini; *Ker so razpadle vrstniške strukture, občutka generacijske povezanosti ni bilo več, kar je pomenilo začetek konca mladine kot pomembne družbene skupine* **E** (†)vrstnik

vrstništvo -a s (i) dejstvo, da je kdo približno iste starosti kot kdo drug: *Vežalo nas ni samo družinsko in poslovno prijateljstvo, temveč tudi skupno prijateljstvo in vrstništvo naših dveh sinov* **E** (†)vrstnik

vrtčevski -a -o prid. (f) ki se nanaša na otroški vrtec: *vrtčevski oddelek; vrtčevski otroci; vrtčevski programi; vrtčevsko varstvo; 28 otrok iz sosednjih občin so starši tudi vpisali v litijske vrtece, a jih je vrtčevska komisija za sprejem otrok v vrtec zavrnila* **E** (†)vrtéec¹

vrteks -a m (f) koprena za prekrivanje rastlin na vrtu: *posaditi pod vrteks; V suhih dneh nam vrteks pomaga, da motovilec laže prenese mraz in veter*

E po imenu izdelka *Vrtex*[®] proizvajalca Tosama iz (†)vrt + (†)teks(til)

vrtičkarstvo ^(SSK) -a s (†) ekspr. opravljanje dela brez sodelovanja z drugimi in brez širšega pogleda na problematiko: *Ključna ovira slovenskega preboja v svet je klasično vrtičkarstvo, brez posluha za skupno nastopanje navzven* **E** (†)vrtičkar

vrvični ^(SSK) -a -o prid. (ř)

vrvični telefon -ega -a m (ř, ô) stacionarni telefon, pri katerem je slušalka prek kabla povezana z bazno postajo telefona: *Telefonski ojačevalnik je primeren samo za vrvične telefone*

vsadek -dka m (â) umetna snov ali tkivo istega organizma, ki se vnese v telo: *odstraniti vsadek; polžev vsadek* elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze in tako gluhih in naglušnim pomaga slišati; *silikonski vsadek; zobni vsadek* vsadek, ki nadomesti manjkajoči zob; *Po nekaj dneh sem se počutil, kot da je vsadek sam v veliki meri del mojega telesa, mene samega* **E** (†)vsaditi

vsè-v-ènem -- v prid. rabi (ë-é) ki lahko opravlja več različnih funkcij; all-in-one: *rešitev vse-v-enem; tiskalnik vse-v-enem; Osební računalnik vse-v-enem, ki je skrit v ohišje 20,1-palčnega zaslona LCD, na mizi zasede celo manj prostora od številnih prenosnikov* **E** iz vsè v ènem

vseživljenjski -a -o prid. (ë-ë) ki traja vse življenje: *vseživljenjski proces; vseživljenjska rehabilitacija; vseživljenjsko učenje; spodbujanje vseživljenjskega izobraževanja; Udeležba na vsakem pomembnem srečanju se razlikuje od navadnega potovanja, na katerem si ogledujemo znamenitosti, saj se tu sklenejo vseživljenjska prijateljstva* **E** iz vsè življenje

vúdu¹ -ja in vudú -ja in voodoo -ja cit. [vúdu in vudú] m (û) **1.** karibska vera, izvirajoča iz zahodne Afrike, za katero je značilno priznavanje enega božanstva in čaščenje duhov v povezavi z magijskimi praksami: *preganjati vudu; obred vuduja; Vudu je pogosto pomenil samo nekaj slabega, čeprav etična načela svečenikom dovoljujejo uporabo nadnaravnih sil predvsem v dobre namene, le v brezizhodnem položaju pa tudi v slabe* **2.** ekspr. neznanstvena obravnava znanstvene tematike: *Včasih vse skupaj spominja bolj na vudu kot na sodobno znanost, komentira njihove poskuse profesor s fakultete za fiziko na univerzi v ZDA* **3.** zabavna glasba, podobna glasbi, značilni za verski kult vudu: *elektronski vudu; Medina je mesto sedanjosti in prihodnosti, virtualno mesto, kjer se prepletajo rock, funk, trance, vudu in elektronika* **E** ← agl. voodoo ← kreol. voodoo ← zahodnoafriško

vúdu² -- v prid. rabi vudujski: *vudu lutka; vudu magija; Na Haitiju je snemala dokumentarni film o tamkajšnjih vudu ritualih*

vudujski -a -o in vudujski -a -o prid. (û) ki se nanaša na vudu; vudu²: *vudujski obredi; vudujski ritmi; vudujski svečenik; Več kot deset tisoč Haitijcev je s svečami v rokah petnajst ur hodilo v neko mesto, da so se lahko udeležili enega najpomembnejših romanj vudujske vere* **E** †vúdu

vuvuzéla -e ž (ë) podolgovato plastično trobilo, ki ga uporabljajo predvsem športni navijači: *nadležne vuvuzele; zvok vuvuzele; Zvok je paral vsega vajena ušesa in človek bi kar razumel tiste, ki želijo prepovedati uporabo vuvuzel na tekmah svetovnega prvenstva* **E** ← agl. vuvuzela ← zulujsko vuvuzela iz onomatopeje vuvu

vzajemec -mca m (ë) pog. premoženje velikega števila oseb, ki je naloženo zlasti v vrednostne papirje in ki ga upravlja posebna denarna ustanova; vzajemni sklad: *ustanoviti vzajemce; donos vzajemca; priliv v vzajemce; Predvsem delniški skladi, ki so vlagali v srednjo Evropo in azijske ter druge razvijajoče se trge, so po donosnosti precej prehiteli domače vzajemce* **E** univerbizirano iz vzajemni sklād

vzajemni ^(SSK) -a -o prid. (ë)

vzajemni sklād -ega sklāda m (ë, ä á) premoženje velikega števila oseb, ki je naloženo zlasti v vrednostne papirje in ki ga upravlja posebna denarna ustanova; vzajemec: *upravljati vzajemne sklade; delniški vzajemni skladi; domači vzajemni skladi; donosi vzajemnih skladov; Vzajemni skladi po svetu že nekaj časa sodijo med najbolj priljubljene oblike varčevanja*

vzdržljivostni -a -o prid. (i) ki je v zvezi z vzdržljivostjo: *vzdržljivostni šport; vzdržljivostni tek; vzdržljivostni trening; Statične obremenitve, ki terjajo veliko mišično moč, so neprimerne, nasprotno pa se priporoča dlje trajajoče vzdržljivostne telesne vaje, pri katerih sodeluje kar največ mišic* **E** (†) vzdržljivost

vzhodnjáštvo -a s (â) način življenja in mišljenja, značilen za vzhodnjake: *duhovno vzhodnjaštvo; Združene države Amerike so trdnjava vrednot zahodnega sveta, Izrael pa jemlje samega sebe kot branik zahodne kulture pred nevarnostmi vzhodnjaštva* **E** (†)vzhodnják

vzorčevalnik -a m (â) **1.** elektronska naprava za vnaprejšnje snemanje vzorcev zvoka, glasbe; sampler: *zmogljiv vzorčevalnik; Zvok v vzorčevalniku, ki ga uporabljam, ni nič drugega kot posnetek akustičnih instrumentov znotraj simfoničnega orkestra*

2. naprava za zbiranje in analiziranje podatkov, snovi: *avtomatski vzorčevalnik; vzorčevalnik za vodo; V jeseni odpadlo listje ali igličevje je lahko izvor dioksinov, saj voščena masa listov skozi celo leto deluje kot pasivni vzorčevalnik za obstojne organske spojine v zraku* **E** (↑)vzorčeváti

vzporédni^(SSK) -a -o prid. (ĕ)

vzporédne volítve -ih -tev ž mn. (ĕ, î) anketa o odločitvah volivcev, ki poteka istočasno z volitvami, referendumom: *izvajati vzporédne volítve; rezul-*

tati vzporédnih volítev; Po razglasitvi izidov vzporédnih volítev se bodo politiki začeli ukvarjati s povolilno aritmetiko – kdo bo s kom v vladi in kdo bo prihodnja štiri leta ostal v opoziciji

vzporédni štúdij -ega -a m (ĕ, ù) dodatni študijski program, ki poteka istočasno kot redni študij: *kandidati za vzporédni štúdi*j; *prošnja za vzporédni štúdi*j; *Že med štúdiem sem se začel ukvarjati z ekonomijo in sem se tudi vpisal na vzporédni štúdi*j ekonomije

W

waldorfski -a -o cit. [váldorfski] in váldorfski -a -o prid. (â) ki se nanaša na pedagogiko, ki temelji na izobraževalni filozofiji avstrijskega filozofa Rudolfa Steinerja: *Pri waldorfskem konceptu je ocenjevanje drugačno in ne vključuje samo znanja, ampak poskuša zajeti celotno otrokovo osebnost | Waldorfska šola, ki v Sloveniji živi že nekaj let, si je postavila za temeljni cilj odgovoriti na bistveno vprašanje vsakega otroka in človeka: kdo sem jaz?* **E** po imenu nemške tobačne tovarne nem. *Waldorf-Astoria-Zigarettenfabrik*, ker je bila prva waldorfska šola ustanovljena za otroke delavcev te tovarne (1919)

walkman -a cit. [vókmen] in vókman -a in vókmen -a m (ô) manjša prenosna naprava s slušalkami za enega uporabnika za poslušanje zvočnih posnetkov na kasetah, zgoščenkah, pomnilniških karticah: *Kakovost zvoka je sicer nekoliko slabša kakor pri najboljših klasičnih walkmanih, a se to v resničnem življenju, ko s slušalkami v ušesih sedimo na vlaku, tečemo, ali kar pač že počnemo, na srečo ne opazi | Vokmen je pomenil revolucijo v poslušanju glasbe, poudaril je osebno svobodo in mobilnost* **E** ← agl. *walkman* po imenu izdelka *Walkman*[®] (od 1979) japonskega proizvajalca Sony iz *walk* 'hoditi' in *man* 'moški, človek'

web -a cit. [vêb-] m (ĕ) mreža, splet: *deskati po webu; Ste predvidevali, da bo z webom postal internet tako popularen, da se tradicionalna telefonska podjetja čutijo ogrožena* **E** ← agl. *web*

webmaster -ja cit. [vêbmáster] m, člov. (ĕ-á) kdor skrbi za posamezne strežnike na svetovnem spletu: *V svetu internetnih webmasterjev se je že zdav-*

naj udomačil način, s katerim je z nekaj pretkanosti mogoče doseči lep obisk na spletni strani in s tem tudi povečati prodajo izdelkov ali oglasnega prostora. **E** ← agl. *webmaster* iz ↑*web* + ↑*máster*

wellness ↑vêlnes

whirlpool -a cit. [vîrlpul] m (î) manjši bazen ali kad z masažnimi šobami in vodnimi vrtinci: *Izbirate lahko med kopanjem v bazenih s termalno vodo in poležavanjem ob bazenih ali na livadi, utrujene mišice lahko sprostite v whirlpoolih* **E** ← agl. *whirl pool* iz *whirl* 'vrtinec, vrtinčenje' + *pool* 'bazen'

windsurfing -a cit. [vîntsɚrfing-] m (î-ð) šport, pri katerem se stoji na jadralni deski in vozi po vodi s pomočjo vetra; *deskanje (1), jadrnanje na deski, surfanje (1): Poletje sem preživela na morju, kjer sem obiskovala tečaj windsurfinga in se borila z vetrom vsaj dve uri na dan* **E** ← agl. *windsurfing* iz *wind* 'veter' + ↑*surf*

workshop -a cit. [vórkšôp] m (ô-ô) organizirano spoznavanje kakega področja udejstvovanja z aktivno dejavnostjo udeležencev in obiskovalcev; *dejavnica (2), delavnica: Po odločitvi družbe za leto v Ljubljano smo skupaj z drugim gospodarstvom v enem letu nagovorili prodajno mrežo, finske novinarje in pripravili workshope* **E** ← agl. *workshop* iz *work* 'delo' + *shop* v pomenu 'delavnica, prostor'

wrestling -a cit. [vrêsling-] m (ĕ) ameriška delno zrežirana rokoborba s prviniami spektakla: *Resničnostni šovi se mi zdijo približno toliko resnični, kot je ameriški wrestling pravi šport* **E** ← agl. (*professional*) *wrestling* iz *wrestle* 'boriti se, spoprijeti se'

Z

zabávni^(SSK) -a -o prid. (á)

zabávna industrija -e -e ž (á, í) dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; industrija zabave, šovbiznis, zabavništvo: *Na predstavi je bilo med občinstvom polno ljudi iz sveta zabavne industrije*

zabávništvo -a s (á) dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; industrija zabave, šovbiznis, zabavna industrija: *Prepletanje politike in zabavništva se je začelo v petdesetih, s pojavom televizije* **E** (†)zabávnik

zablefírati -am dov. (í) pog. s pretvarjanjem narediti, da je kaj videti drugačno od resničnega; zblefírati: *zablefírati emocije; Tisti, ki imajo z javnim nastopanjem več izkušenj, delujejo suvereno, imajo izoblikovan nastop in znajo v kočljivih položajih tudi zablefírati* **E** (†)blefírati

zablúziti -im dov. (ú ü) pog. **1.** z napačnim ravnanjem priti v slab, neugoden položaj: *zabluziti odnos s starši; zabluziti v šoli; Trdno sem prepričan, da šport na splošno izvrstno varuje otroke že v osnovni šoli, da ne bi zabluzili* **2.** nekoristno porabiti čas: *Cel dan sem zabluzil* **3.** vsebinsko prazno in na predolg način povedati, napisati: *V blogu zna večkrat zabluziti, da bog pomagaj* **4.** imeti spolni odnos brez namena trajnejše zveze, navadno samo enkrat: *Bila sem mu všeč in sva zabluzila* **E** †blúziti

zabójnik^(SSK) -a m (ô) **1.** velik prenosen kovinski zaboj za začasno bivanje, navadno v času dela na terenu, ob naravnih nesrečah ali za shranjevanje zlasti gradbenih orodij in naprav; kontejner (1): *bivalni zabojnik; gradbeni zabojnik; V zabojnikih in prikolich je nastanjenih več kot 500 ljudi, ki so v potresu izgubili domove* **2.** navadno večji kovinski ali plastični zaboj za odlaganje odpadkov; kontejner (2): *zabojnik za smeti; zabojnik za steklo; Pred leti so po mestu postavili veliko posebnih zabojnikov za ločeno zbiranje steklenih in papirnih odpadkov* **E** (†)zabòj

zabójniški -a -o prid. (ô) ki se nanaša na zabojnik: *zabojniški terminal; zabojniška ladja; V zabojniškem naselju dva meseca po potresu še vedno nimajo kopalnice* **E** †zabójnik

zabrisovánje -a s (â) povzročanje, da je kaj manj vidno, jasno: *zabrisovanje slike; Pomen visoke mode sta zmanjšala tudi zabrisovanje meje s prêt-à-porterjem oziroma nosljivo modo in pojav visoke mode na prodajnih policah* **E** (†)zabrisováti

zadebatírati se -am se dov. (í) pog. porabiti v pogovoru, razpravi s kom več časa, kot je bilo načrtovano: *S kolegom sva se zadebatirala za celo uro* **E** (†)debatírati

zadékat -am dov. (ê) pog. **1.** obleči v topla oblačila ali tesno oviti v debelejšo blago zaradi zaščite pred mrazom: *zadekati dojenčka v odejo; Zadekajte se, kapa in rokavice niso odveč* **2.** prekriti z blagom: *Nekateri zadekajo svoja okna z debelimi zavesami in roletami, da jim ne bi slučajno kdo gledal, kaj imajo na krožniku* **E** iz *dékati iz (†)déka²

zadét^(SSK) -a -o prid. (ê) **1.** pog. omamljen, navadno z mamili; pribit: *zadet od trave; Bila sta tako zadeta, da se ne spomnita, kaj se je zgodilo* **2.** ekspr. ki je v stanju, za katerega so značilna podobna občutja kot pri omamljenju: *Bistvo zaljubljenosti je ravno v tem, da se kar zgodi; če iščeš ljubezen s pomočjo zemljevida idealnega partnerja v glavi, potem nikoli ne moreš biti zadet od ljubezni* **E** †zadéti se

zadétek^(SSK) -tka m (ê) **1.** rezultat iskanja, zlasti po internetu: *seznam zadetekov; Program lahko upravljamo iz orodne vrstice, ki sproti prikazuje zadetke in ponuja hiter dostop do njih* **2.** obisk spletne strani: *Stran zabeleži vsak mesec čez sedem milijonov zadetkov in dva milijona vpogledov* **E** (†)zadéti

zadéti se -dénem se dov. (ê) pog. omamiti se, navadno z mamili: *zadeti se s heroinom; Če se hoče narkoman zadeti, se bo zadel, pa naj stane kar koli* **E** (†)zadéti

zadétost^(SSK) -i ž (ê) pog. stanje, navadno z mamili, omamljenega človeka: *občutek zadetosti; Med razloge, kaj jih je privedlo do prve uporabe droge, so anketiranci navedli radovednost, željo po zadetosti in željo, da bi pozabili na svoje težave* **E** †zadéti se

zadévati se -am se nedov. (ê) pog. omamljati se, navadno z mamili: *Mnogi uživalci se pogosto zadevajo kar na javnih prostorih, na ulici* **E** †zadéti se

zadrogíran -a -o prid. (í) omamljen, navadno z

mamili: *zadrogiran od zdravil; Policisti so izvajali enotedenski poostreni nadzor nad alkoholiziranimi in zadrogiranimi prometnimi udeleženci* **E** †zadrogirati se

zadrogiranec -nca m, člov. (ī) kdor je zasvojen z mamili; mamilar^(SSK), narkoman^(SSK), drogeraš, drogiranec, džanki, fiksar, mamilaš, narkič: *Dave je bil nekaj časa videti kot popoln zadrogiranec, zdaj pa je v sobo prišel svež in mladosten, kot da bi mu bilo deset let manj od njegovih štiridesetih* **E** †zadrogiran

zadrogirati se -am se dov. (ī) **1.** omamiti se z mamili: *Niso prišli na delo, ker so se minulo noč zadrogirali in napili* **2.** postati zasvojenec z mamili; zafiksati se (2): *Lahko bi se zadrogiral, tako pa sem v življenju vendarle nekaj ustvaril* **E** †drogirati se

zafiksán -a -o prid. (ī) pog. **1.** omamljen zaradi vbrizganja mamila: *Kadar je človek pijan ali zafiksán, se nikoli ne ve, kako se bo obnašal* **2.** zasvojen z mamili: *Mama me ni vrgla iz hiše, ko je izvedela, da sem zafiksán – to naredi večina staršev* **E** †zafiksati se

zafiksati se -am se dov. (ī) pog. **1.** omamiti se, zlasti z vbrizganjem mamila: *Zafiksala se je že prvi dan po vrtnitvi iz zapora* **2.** postati zasvojenec z mamili; zadrogirati se (2): *V reviji pišejo tudi, kateri od velikih zvezdnikov se je zafiksál* **E** (†)fiksati

zafnán -a -o prid. (â) pog. ki se vede nenaravno, izumetničeno: *Zdel se mi je zafnán, vase zagledán važič* **E** iz *zafnátí se iz (†)afnátí se

zafustrírán -a -o prid. (ī) ki čuti duševno stanje neugodja zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih nudi okolje: *seksualno zafustrírán; Ljudje postajajo vse bolj zafustrírani in obremenjeni z zunanostjo* **E** †zafustrirati

zafustríránec -nca m, člov. (ī) kdor čuti duševno stanje neugodja zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih nudi okolje: *Napeto ozračje lahko pripelje do incidentov in malih vojnih pohodov najrazličnejših užaljenecv in zafustríránecv, ki bi lahko imeli uničujoč in nepopravljiv vpliv na odnose med državama in narodoma* **E** †zafustriran

zafustríránost -i ž (ī) občutek duševnega stanja neugodja zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih nudi okolje: *Zaradi svoje zafustríránosti ni nikdar spodbujala sinovega literarnega talenta* **E** †zafustriran

zafustrírati -am dov. (ī) povzročiti pri kom duševno stanje neugodja zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih nudi okolje: *Pri nas so me nekateri kritiki zafustrírali, češ da so moja besedila patetična* **E** (†)frustrirati

zagrèbsti se -grèbem se dov. (é) ekspr. narediti kaj z namenom doseči, dobiti kaj za lastno korist, zlasti ugled, denar, visok položaj v družbi: *zagrebsti se za mesto direktorja; Zagrebel se je za vsako žogo* **E** †grèbsti se

zagrètež -a m, člov. (é) ekspr. kdor se zelo navdušuje, zavzema za kaj in to navdušeno tudi dela: *kolesarski zagretež; politični zagretež; Deset največjih zagretežev je postavilo dve protestni tabli in na ograjo bližnjega vrta napisal »Zahtevamo parkirišča«* **E** (†)zagrèti

zahrtévnostni -a -o prid. (é) ki zahteva določeno stopnjo znanja ali spretnosti: *Vse točke so na maturi lahko zbrali le tisti, ki so matematiko in obvezni tuji jezik opravljali na višji zahtévnostni stopnji* **E** (†)zahrtévnost

zaintrigírati -am dov. (ī) s povzročitvijo vznemirjenja vzbuditi zanimanje; zintrigirati: *Kriza v nogometnem klubu je zaintrigirala medije* **E** †intrigirati

zajebáncija -e ž (â) vulg. **1.** draženje, norčevanje; zafirkancija^(SSK): *ne dovoliti si zajebancije na svoj račun; Ne bi bilo prvič, da bi požrl zajebancijo ti-stega zoprnega tipa* **2.** neresno, šaljivo dejanje ali ravnanje: *konec zajebancije; Če drugi nočejo, bova midva naredila kakšno zajebancijo za ljudi, če ne drugega, bova plesala na kamionu* **E** ← hrv., srb. *zajebáncija* iz (†)zajébatí

zajébanec -nca m, člov. (é) vulg. kdor povzroča komu kaj nezaželenega, slabega: *V življenju sem se le enkrat stepel, a v filmih vedno igram vloge nekih zajebancev* **E** (†)zajébatí

zakadíti se^(SSK) -ím se dov. (ī i) pog. omamiti se s kajenjem mamil, zlasti marihuane: *Zakadil se bo do smrti* **E** (†)zakadíti

zakájati se -am se nedov. (â) pog. omamljati se s kajenjem mamil, zlasti marihuane: *Ko pade noč, se začnejo zapijati in zakajati, tako da se zjutraj ne spomnijo, kaj se je zgodilo* **E** †zakadíti se

zakládni^(SSK) -a -o prid. (â)

zakládna menica -e -e ž (â, í) kratkoročni vrednostni papir, pri katerem za izplačilo obveznosti jamči država in ki posledično pomeni manj donosno, vendar zato varnejšo naložbo: *enomeséčne zakladne menice; obrestna mera zakladnih menic; Eden pomembnejših dogodkov na primarnem trgu zakladnih menic je bil padec obrestne mere za enomeséčne zakladne menice pod 6 odstotkov*

zakleníti^(SSK) -klénem dov. (ī é) **1.** narediti, da se onemogoči, omeji uporaba česa ali prepreči nezaželeno izvajanje ukazov, navadno z geslom ali

šifriranjem: *zakleniti telefon; zakleniti datoteke; S polovičnim pritiskom sprožilca fotoaparata zaklenemo nastavitve samodejnega ostrenja in parametre osvetlitve* **2.** šport. žarg. preprečiti, da nasprotnik doseže zadetek: *Vratar je zaklenil gol* **E** = stcslov. *zaklenŕti* < pslov. **zakle(p)ŕti* k ↑zaklépati

zaklépati ^{SSKJ} -am nedov. (ĕ) delati, da se onemogoči, omeji uporaba česa ali prepreči nezaželeno izvajanje ukazov, navadno z geslom ali šifriranjem: *zaklepati telefon; zaklepati datoteke; Da bi se izognili neželenemu vzpostavljanju zveze, je priporočljivo zaklepati tipkovnico* **E** < pslov. **zaklepati* h (†)klepāti

zakompléksanec -nca m, člov. (ĕ) pog. kdor je zakompleksan: *Je razredni zakompleksanec, ki izgleda in govori kot nogometni navijaški ekstremisti* **E** (†)zakompléksati

zakrčénost -i ž (ř) stanje telesne ali duševne napetosti: *Posledica psihične in tudi telesne utrujenosti, ki nas velikokrat pestita, je zakrčénost* **E** (†)zakrčĕiti

zaletávček -čka m, živ. (â) naprava v obliki umetne klančine in avtomobilskega sedeža, ki simulira trk pri nižjih hitrostih in s tem prikaže pomembnost uporabe varnostnega pasu: *Organizirane bodo delavnice o varnosti in varnih poteh ter praktični preizkusi z zaletavčkom* **E** (†)zaletáv

zalivalník -a m (â) priprava za zalivanje, ki vodo samodejno prši po površini: *avtomatski zalivalnik trate; zalivalnik za rože; Krožni zalivalnik je tih in enostaven za uporabo, namenjen pa je za manjše površine* **E** (†)zalivati

zalívski ^{SSKJ} -a -o prid. (ĭ)

zalívška vójna -e -ĕ ž (ĭ, ó) **1.** leta 1991 vojna med Irakom in državami Organizacije združenih narodov pod vodstvom Združenih držav Amerike: *Leta 1991 se je med zalivsko vojno v Jordaniji zateklo več kakor milijon Irčanov* **2.** leta 2003 vojna med Irakom in Združenimi državami Amerike, Veliko Britanijo in Avstralijo: *Laburisti so zavrnilo razpravo o predlogu, s katerim bi kongres obsodil drugo zalivsko vojno in zahteval odpoklic britanskih vojakov iz Iraka*

zamaskíranec -nca m, člov. (ĭ) zamaskiran človek: *oboroženi zamaskiranci; napad zamaskirancev; Zamaskirancem sploh ne bi smeli dovoliti udeležbe na mirovnem shodu, saj kdor resno misli prispevati k miru, ne samo, da ne skriva svojega obraza, ampak se za mir zavzema tudi javno* **E** (†)zamaskírati

zamerikanizírati -am dov. (ĭ) narediti kaj ameriškemu podobno po načinu življenja in mišljenja; poameričaniti, poamerikaniti: *Božič smo že čisto zamerikanizirali* **E** (†)amerikanizírati

zamerikanizírati se -am se dov. (ĭ) privzeti ameriški način življenja in mišljenja; poameričaniti se: *Množična kultura se je že do skrajnosti zamerikanizirala*

zamočĕiti ^{SSKJ} -móčim dov. (ĭ ó) pog. v določenem času, trenutku ne opraviti svoje funkcije, naloge, kot se želi, pričakuje: *zamočĕiti zadevo; zamočĕiti na izpitu; Oprijel se je je sloves atletinje, ki na velikih tekmovanjih vedno zamoči* **E** (†)močĕiti

zamolčánost -i [zamočĕanost] ž (â) dejstvo, da je kaj zamolčano: *zamolčanost dogodkov; Zamolčanost in odrinjenost vseh tragičnih usod nas vse še vedno bremeni* **E** (†)zamolčĕati

zamrznítev ^{SSKJ} -tve ž (ĭ) ustavitev videoposnetka na elektronski napravi na način, da se prikaže negibljiva slika: *Nadzorna plošča projektorja z drobnimi gumijastimi tipkami med drugim omogoča tudi zamrznitev prikazane slike* **E** ↑zamrznĕiti

zamrznĕiti ^{SSKJ} -em dov. (ř ř) **1.** ustaviti videoposnetek tako, da se prikaže negibljiva slika: *Gledalec lahko z digitalnim videorekorderjem zamrzne sliko živega prenosa ali preklopi na upočasnjeno gibanje* **2.** pog. priti v stanje, navadno začasno, neodzivnosti na ukaze; zmrzniti: *Program za šumnike deluje le napol – znake sicer lepo prikazuje, vendar je zelo verjetno, da bo računalnik zamrznil* **E** iz *mřzniti* = cslov. *mřznŕti*, hrv., srb. *mřznuti*, rus. *mřrznutb*, češ. *mřznout* < pslov. **mřrznŕti* 'zmrzniti' k (†)mřáz

zamrzováti ^{SSKJ} -újem nedov. (á ũ) pog. prihajati v stanje, navadno začasno, neodzivnosti na ukaze; zmrzovati: *Moj računalnik je začel sredi igre igrzenada zamrzoovati* **E** ↑zamrzováti

zanimírati -am dov. (ĭ) navdušiti, spodbuditi, razgibati: *Učitelj se mora zelo potruditi, da zanimira učence* **E** (†)animírati

zapĕči ^{SSKJ} -pĕčem dov. (ĕ) lasersko zapisati digitalne podatke na CD ali DVD: *Datoteke bodo zaščitenne, tako da jih ne bo mogoče zapĕči na plošče DVD in si filmov ogledati na predvajalnikih DVD* **E** ↑pĕči

zapisljív -a -o prid. (ĭ í ĭ) **1.** ki omogoča zapis digitalnih podatkov: *zapisljiv CD; zapisljivi mediji; Ker zajete slike shranjujemo na zapisljiv nosilec, jih lahko prepisemo, urejamo ali izbrišemo in jih v povezavi z računalnikom obdelujemo in arhiviramo* **2.** ki se da zapisati: *To ime je lahko izgovorljivo in zapisljivo* **E** (†)zapisati

zapisníško prisl. (ĭ) na podlagi zapisnika: *zapisniško ugotoviti; Poškodovane ali kako drugače neuporabne potne liste izločijo, preluknjajo in zapisniško shranijo v trezorju* **E** (†)zapisníški

zaplézati se ^{SSKJ} -am se dov. (ĕ) ekspr. zaradi svojega delovanja priti v nevaren, navadno brezizhoden

položaj: *Zavarovalnica se je zaplezala z nakupom banke* **E** (†)plézati

zapórka -e ž (ô) okrogla priprava za zapiranje steklenic, plastenk: *kovinska zaporka; plastična zaporka; Najcenejši plutovinasti zamaški so dražji od navojne zaporka* **E** (†)zapóra

zaposljiv -a -o prid. (ī í î) ki se da zaposliti: *lažje zaposljiva oseba; Odpuščanje v tovarni bo zagotovo pustilo trajne socialne posledice, saj gre za težje zaposljivo delovno silo* **E** (†)zaposliti

zaposljivost -i ž (i) lastnost, značilnost zaposljivoga: *zaposljivost invalidov; povečanje zaposljivosti; Če bodo upoštevali neformalno pridobljeno znanje, zabeleženo v indeksu, bodo omogočili lažjo zaposljivost mladih* **E** †zaposljiv

zaposloválni -a -o prid. (â) ki je v zvezi z zaposlovanjem: *zaposloválni programi; zaposloválna agencija; zaposloválna strategija; Predlagani re-balans ne prinaša pomembnejših premikov pri zaposloválnu politiki* **E** (†)zaposlováti

zaposítev -tve ž (i) vložitev prošnje, navadno za priznanje določenih pravic: *zaposítev za azil; Komisija se s prošnjami ukvarja po vrstnem redu zaposítev* **E** (†)zaposíti

zasekiráti se -am se dov. (i) pog. vznemiriti se zaradi pretiranih skrbi: *Če se ne bi uvrstil med trideseterico, bi se verjetno malce zasekirál* **E** (†)sekiráti

zaselotêjpati -am dov. (ê) pog. zalepiti s samolepilnim trakom: *zaselotejpati raztrgane liste* **E** iz *selotêjpati* iz (†)selotêjp

zaslôn ^(SKL) -ôna m (ö ó)

zaslôn na dotík -ôna -- -- m (ö, î; ó) zaslon elektronske naprave, pri katerem se ukazi podajajo z neposrednim dotikom zaslona: *telefon z zaslonom na dotik; Avto ima vgrajen zaslon na dotik, s katerega voznik uravnava delovanje klimatske naprave, telefona, satelitske navigacije in avdio-sistema*

zaslúgarstvo -a s (û) ekspr. delovanje, ravnanje, ki temelji na pretiranem poudarjanju lastnih zaslug: *Zaslugarstvo nikakor ne bi smelo vstopati v politično igro* **E** (†)zaslúga

zaslúžnež -a m, čl. (û) kdor s svojimi dejanji, ravnanjem (v veliki meri) pripomore, prispeva h kakemu pomembnemu, vrednemu dejanju: *Nikoli se ne ve, kateri samooklicani zaslužnež se bo polastil naše skupne preteklosti* **E** (†)zaslužen

zasneževálni -a -o prid. (â) ki je v zvezi s prekrivanjem z umetnim snegom: *zasneževálnu sistem; zasneževálnu top naprava, ki iz vode dela umetni sneg; zasneževálnu naprave; Smučišča so zaradi toplega*

vremena bolj ali manj kopna, saj tudi najsodobnejša zasneževalna tehnika ni mogla premagati nara-v **E** †zasneževáti

zasneževánje -a s (â) prekrivanje z umetnim snegom: *dotatno zasneževanje; umetno zasneževanje; zasneževanje smučišč; Na Golteh so včeraj opravili zadnjo kontrolo snežnih topov, ki bodo v nekaj dneh pripravljeni na zasneževanje* **E** †zasneževáti

zasneževáti -újem nedov. (á û) prekrivati z umetnim snegom: *zasneževáti smučišča; umetno zasneževáti; Smučišče lahko dodatno zasnežujejo in s tem omogočijo smuko tudi tedaj, ko je narava bolj skopa s snežnimi padavinami* **E** (†)zasnežíti

zasolírati -am dov. (i) **1.** zapeti, zaigrati sam, ne hkrati z drugimi ali tako, da so drugi le spremljava: *Legendarni so trenutki, ko znani kitarist zgrabi za svojo kitaro in zasolira kot na velekoncertu pred petdesettisočglavo množico* **2.** začeti delovati sam brez pomoči, upoštevanja drugih: *S promoviranjem svoje ideje se je oddaljil od izhodišnega projekta in zasoliral po svoje* **E** †solírati

zasvájanje -a s (á) povzročanje, da kdo postaja zasvojen s čim: *Kot pravi direktor Laboratorija za farmakološke poskuse pri Ameriškem državnem inštitutu za zlorabe mamil, poznajo že več snovi, ki bi lahko preprečile zasvajanje s kokainom* **E** †zasvájati

zasvájati -am nedov. (á) **1.** delati, da kdo postaja zasvojen s čim: *Najrazličnejša zdravila nas vse bolj zasvajajo* **2.** ekspr. vzbujati občutek, spravljati v odnos popolne (čustvene) predanosti: *Že nekaj časa imam občutek, da me počasi zasvajaš in da se temu zaman upiram* **E** (†)zasvojíti

zasvojitveni -a -o prid. (i) ki je v zvezi z zasvojenostjo: *Največji zasvojitveni potencial ima nikotin, takoj za njim je heroin* **E** (†)zasvojíti

zaščitni ^(SKL) -a -o prid. (i)

zaščitna známka -e -e ž (i, â) **1.** znak, s katerim proizvajalec, trgovec opremi svoje proizvode za razločevanje od istovrstnih ali podobnih; zaščitni znak ^(SKL): *Na prsni strani Lacostove majice se je leto dni pozneje pojavila še njegova zaščitna znamka, aligator* **2.** kar zagotavlja prepoznavnost koga ali česa: *Odkritost je njegova zaščitna znamka*

zaščitne slušálke -ih -šálk ž mn. (i, â) priprava v obliki slušalk za zaščito sluha pri zelo velikem hrupu: *Delavci na gradbišču so po predpisih o varnosti pri delu morali nositi zaščitne slušálke* **zaščitni fáktor** -ega -ja m (i, â) številčno izražena stopnja na lestvici, do katere krema, losjon ali gel za sončenje varuje kožo pred škodljivimi sončnimi žarki: *sredstva z visokim zaščitnim*

faktorjem; Tudi v mestu, ko gremo na kavo, kole-sarimo ali se izpostavimo soncu na balkonu, se je dobro namazati s kremo z zaščitnim faktorjem
zaščitni zakon -ega -óna in -a m (ī, á ō; á) zakon, ki ščiti slovensko manjšino v Italiji: *Zamejcem naj bi bile zajamčene pravice na vseh področjih, obenem naj bi zaščitni zakon veljal za vse ozemlje, torej tudi za Beneško Slovenijo, Rezijo in Kanalsko dolino*

zašinek -nka m (ī) na zraku sušen svinjski vrat; bondžola^{SSKJ}: *kraški zašinek; Ričet postrežemo s koščkom zašinka ali s polovico kranjske klobase* **E** iz *zašijnjak iz za šjij

zaštékati -am dov. (ē) pog. začeti razumeti, dojeti: *zaštékati poanto; hitro zaštékati; Večkrat je poskusil ekstazi, vendar je kmalu zaštekal, da sam ne spada v ta štos, da to pač ni njegova generacija* **E** †štékati

zaštékati se -am se dov. (ē) priti s kom v tak odnos, da ni medsebojnega nasprotovanja, motenj: *Kjer koli na svetu se dobro zaštekam z ljudmi*

zategovalnik -a m (â) naprava v avtomobilu, ki ob trku zategne varnostni pas, s čimer prepreči gibanje telesa potnika naprej: *Varnostna pasova na sprednjih sedežih sta opremljena z zategovalnikom in omejevalnikom zatezne sile* **E** (†)zategováti

zatežen -êna -o prid. (ě é é) pog. **1.** siten, nadležen: *Govorili so, da je zatežen, naporen in muhast* **2.** zahteven, zapleten: *Ne maram zatežene glasbe* **E** †zatežiti

zateženost -i ž (é) pog. lastnost, značilnost zateženega: *Neverjetno, v kako velikem krogu sicer strastnih bralcev še živi stereotip o zateženosti in nekomunikativnosti slovenske literature* **E** †zatežén

zatežiti^{SSKJ} -im dov. (ī í) pog. z nezadovoljno, nestrpnostno izrazitvijo svoje zahteve, občutja povzročiti komu neprijetnosti, slabo voljo: *zatežiti s svojim predlogom; Zatežila je organizatorjem, kako si drznejše izpustiti tako pomembno državo* **E** †težiti

zatipek -pka m (ī) napaka pri tipkanju: *narediti zatipek; Že v naslovu, v drugi besedi imate zatipek* **E** (†)zatičkati

zatravítev -tve ž (ī) posejanje površin s travo: *Brežina bo v območju nihanja vode obložena s kammometom, ostali del pa bo utrjen z zatravitvijo in posadištvijo avtohtonega drevja* **E** (†)zatráviti

zatrávljati -am nedov. (á) povzročati, da se kaj zaraste, prekrije s travo: *Začeli smo zatravljati vinnograde* **E** (†)zatráviti

zavarovalničar -ja m, člov. (â) kdor se poklicno ukvarja z zavarovalno dejavnostjo: *Novica, da se združujeta dovcerajšnji tekmici zavarovalnici, je*

presenetila zavarovalničarje, oblast in stroko **E** (†)zavarovalnica

zavíhek^{SSKJ} -hka m (ī) del pogovornega okna, ki omogoča dostop do dokumenta ali spletne strani znotraj istega pogovornega okna: *Portal nas s klikom na zavíhek Avdio/Video popelje v multimedij-ski center, kjer lahko v živo spremljamo vse javne radijske postaje* **E** (†)zavíhati

zavirálec^{SSKJ} -lca m (â) farm. **1.** snov, ki se veže na celični receptor tako, da zavira ali preprečuje biološko dogajanje v celici; antagonist, blokator: *Zaviralci histaminskih receptorjev H 2 znižajo bazalno izločanje kisline v želodcu za 12 ur, kar pomeni daljši učinek in so zato priporočljivi predvsem pri nočnem refluxu* **2.** snov, ki zavira ali preprečuje kak biokemični proces: *V svetu že raziskujejo možnost zdravljenja malignomov z zaviralci encima telomerase, ki je obetajoč nov način terapije tudi zaradi pričakovanih manjših stranskih učinkov* **E** (†)zavírati¹

zavirálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

zavirálni pás -ega -ú in -a m (â, â ū; â) vozni pas za vozila, ki zapuščajo avtocesto ali cesto, rezervirano za motorna vozila: *Tabla z imenom izvoza je postavljena praviloma na polovični razdalji med predkrižiščno tablo in začetkom zaviralnega pasu, ponovljena pa je tudi na samem začetku zaviralnega pasu*

zavódog -a -o in zavódov -a -o prid. (ó; á) ki se nanaša na zavod; zavodski^{SSKJ}: *zavodovi svetovalci; zavodova enota; Okrožno sodišče je zavrnilo zavodov predlog za začetek stečajnega postopka* **E** (†)závod

zavozláanka -e ž (á) **1.** grafični lik, risba ali skupek zlogov, številčk za zabavo, razvedrilo, iz katerega je treba uganiti kako besedo, stavek, ustrezno kombinacijo besed, številčk: *Knjige o japonskih številskih zavozlankah sudoku so postale prava svetovna uspešnica* **2.** igrači podoben predmet, pri katerem je treba ugotoviti način, kako ga sestaviti ali preurediti: *lesena zavozlanka* **E** (†)zavozláati

zavrnítveni -a -o prid. (ī) ki izraža nasprotovanje čemu in povzroči, da se kaj ne sprejme, uveljavi: *zavrnitvena odločba; zavrnitvene reakcije; V zavrnitvenem sklepu ustavno sodišče ugotavlja, da je o ustavnosti spornega člana enkrat že odločilo in da ta ni v neskladju z ustavo* **E** (†)zavrnítev

zavrítež -a m, člov. (ř) ekspr. kdor v življenju ne uredničuje svojih potreb, želja, kar se odraža v duševnem stanju neugodja: *Z nasprotovanjem zakonu so si nakopali nepopolne čustvene nalepke konservativcev, spolnih zavrítežev, šovinistov in nazadnjakov* **E** (†)zavrítež²

zavržen -žna -o prid. (ř) pravn. nizkoten, pokvarjen: *Nasilje v družini moramo dojemati kot zavržno dejanje, ki ima na razvoj otrok daljnosežne negativne posledice* **E** (†)zavržeti

zazdravítev -tve ž (i) začasna ali delna ozdravitev; zazdravljenje: *Ko eno zdravilo postane neučinkovito, lahko z drugim znova dosežejo zazdravitev in mirovanje bolezni* **E** †zazdráviti

zazdráviti^{SSKJ} -im dov. (ā ā) začasno ali delno ozdraviti: *Niso redki primeri, ko se zdravniki soočajo z dednimi boleznimi, ki jih lahko le zazdravijo, v prizadevanju za popolno ozdravitev pa so nemočni* **E** (†)zdráviti

zazdrávljenje -a s (á) začasno ali delno ozdravljenje; zazdravitev: *Ko je bolezen že v napredovalem stanju, ni več možno ozdravljenje, ampak le zazdravljenje* **E** †zazdráviti

zazelenítev -tve ž (i) ureditev površin z zasaditvijo zelenja, rastlinja; ozelenitev^{SSKJ}: *Posebnost ravnih streh je možnost njihove zazelenitve in celo ureditve prijetnega vrta oziroma parka za preživljanje prostega časa* **E** †zazeleníti

zazeleníti -im dov. (i i) urediti površine z zasaditvijo zelenja, rastlinja; ozeleniti^{SSKJ}: *Delavci rudnika bodo zazelenili največja odlagališča ilovice ob vhodih v jamo* **E** (†)zazeleníti

zaznamoválen -lna -o prid. (ā) značilen, tipičen: *Z romanom Izza kongresa je Tavčar uvedel v slovensko književnost popolnoma nov tip romana, celo zaznamovalnega za 20. stoletje* **E** (†)zaznamováti

zaznaválni -a -o prid. (ā) ki je v zvezi z zaznavanjem: *Podmornica je pod morsko gladino popolnoma odvisna od zaznavalnih in opazovalnih naprav* **E** (†)zaznaváti

zažigálen^{SSKJ} -lna -o prid. (ā) pog. ki povzroča, vzbuja zelo naklonjen odziv: *Predstava je bila res zažigalna, užival sem sleherni trenutek* **E** (†)zažigáti

zažigálnica^{SSKJ} -e ž (ā) stavba, prostor za sežiganje; sežigálnica^{SSKJ}: *V mestu naj bi postavili termično zažigálnico industrijskih odpadkov* **E** (†)zažigáti

zažúrati -am dov. (ū) pog. preživeti čas v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom: *Če greš v naših letih en sam večer ven in zažuraš oziroma se kako drugače iztrošiš, nato za regeneracijo potrebuješ tri dni* **E** †žúrati

zbalírati -am dov. (i) zviti, stisniti in pripraviti za shranjevanje, transport: *Za izdelavo bale z maso 22 kilogramov je potrebnih okoli 40 sekund, kar pomeni, da stroj zmore na uro zbalirati približno 1.500 kilogramov sena* **E** †balírati

zbírní^{SSKJ} -a -o prid. (i) (i)

zbírna mápa -e -e ž (i, ā) **1.** mapa z osnovnimi podatki o osebi, dokazilih o formalno in neformalno pridobljenem znanju; portfolio (2 //): *Novost sistema je osebna zbirna mapa dokazil o kandidatovi strokovni usposobljenosti, na podlagi katere komisija preveri in potrdi znanje, veščine, spretnosti in sposobnosti kandidatov* **2.** mapa, v kateri se zbirajo učenčevi izdelki in podatki o njegovih dejavnostih in dosežkih; listovnik, portfolio (3): *V svojo zbirno mapo študenti lahko vložijo tudi sestavke, ki so nastali pri pouku pisanja samostojno, ne po navodilih učitelja*

zblefírati -am dov. (i) pog. s pretvarjanjem narediti, da je kaj videti drugačno od resničnega; zblefírati: *V radijskem studiu je moč marsikaj zblefírati, v živo pa pokažeš, kdo si* **E** (†)zblefírati

zblúziti -im dov. (ū) pog. **1.** spraviti se iz neprijetnega, zapletenega položaja s hitro, zasilno rešitvijo: *Na izpitu sicer lahko zbluziš, ampak ti dve knjigi je po moje nujno prebrati* **2.** odtavati: *Nekam je zbluzil, da ga nihče več ne zna najti* **E** †zblúziti

zbolévnost -i ž (ě) število, ki pove, koliko ljudi zboli za isto boleznijo v določenem času, navadno glede na število prebivalcev: *zmanjševanje zbolévnosti; Pri akutnih okužbah dihal je stopnja zbolévosti 1741,1 na 100.000 prebivalcev* **E** (†)zbolévati

zborníški -a -o prid. (ō) **1.** ki se nanaša na zbornik: *zborniški zvezek; V zadnjih letih je izšlo kar nekaj zborniških publikacij, ki se posvečajo Slovincem v 20. stoletju* **2.** ki se nanaša na zbornico: *Že nekaj časa je močno vključen v zborniški establishment, saj je bil član upravnega odbora zbornice* **E** v prvem pomenu (†)zborník, v drugem (†)zbornica

zbrínc -a m (i) trdi sir aromatičnega, pikantnega okusa v obliki hlebca z rumenorjavo skorjo, ki se riba, strga: *Na krožnik serviramo bučkine rezance in jih potresemo z rukolo ter naribamo zbrinc* **E** ← švic. nem. *Sbrinz* po kraju *Brienz* v Bernskem kantonu

zbrisljív †izbrisljív^{SSKJ}

zdfílati -am dov. (i) pog. **1.** (pre)prodati, razpečati mamilo: *Popolnoma se strinjam s kolegom, da je treba na prste stopiti tistim, ki so dijakom mamilo zdfílali oziroma so jim prinesli to marihuano* **2.** izpogajati: *zdfílati ugodno ceno obveznega zavarovanja; Kot idejni vodja si lahko s soinvestitorjem zdfílal kar do 30 odstotkov kapitala* **E** †dfílati

zdfílati se -am se dov. (i) izpogajati se: *zdfílati se za večjo plačo; Zdfílati se morate tam z enim podjetnikom, da vam bo milostno dal še en košček zemlje*

zdizajnírati -am dov. (i) dati predmetu obliko z

upoštevanjem skladnosti med funkcionalnostjo, estetiko in tehnološkim procesom: *Na osnovi filmskih likov so zdizajmirali in lansirali serijo igráč E* †dizajmirati

zdogočásenec -nca [zdogočásenəc] m, člov. (ā) ekspr. zdogočásen človek: *Konec tedna se je po mestu sprehajalo kar nekaj zdogočásencev, ki niso ne vedeli ne znali, kam bi in kako E* (†)zdogočásiti

zdravilka -e ž, člov. (í) ženska, ki se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine; alternativka (2), zdraviteljica: *Je zdravilka, ki proučuje in uporablja tibetansko naravno medicino E* (†)zdravílec

zdravítelj -a m, člov. (í) kdor se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine; zdravilec^{SSKJ}, alternativc (2): *Zdravilska šola želi vzgojiti kakovostne zdravitelje, ki bodo znali vzpostavljati harmonijo v sebi in jo prebuditi v drugih E* (†)zdráviti

zdravíteljica -e ž, člov. (í) ženska, ki se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine; alternativka (2), zdravilka: *Ajurvedski zdravíteljici je za takšen naziv v Indiji potreben petletni fakultetni študij E* †zdravítelj

zdravíteljstvo -a s (í) dejavnost, ki se ukvarja z zdravljenjem po metodah alternativne medicine: *Minerali so nosilci naravnih zemeljskih elektromagnetnih energij in jih lahko zato uspešno uporabljamo v zdravíteljstvu E* †zdravítelj

zdravkomát -a m (ā) od leta 1999 do 2010 avtomat za potrjevanje veljavnosti kartic zdravstvenega zavarovanja in naročanje potrdil za zdravstveno zavarovanje v določenih državah v tujini: *Evropsko kartico zdravstvenega zavarovanja ter konvencijska potrdila, ki jih je bilo doslej mogoče naročiti tudi na zdravkomatih, bodo zavarovanci odslej lahko naročali prek spleta ali mobilnega telefona E* (†)zdráv + (†)(ban)komát

zdravljív -a -o prid. (í í í) ki se da zdraviti: *Poprodne psihoze so dobro zdravljive duševne bolezni E* (†)zdráviti

zdrávorazúmarski -a -o prid. (ā-ū) ekspr. ki sprejema zdravi razum kot vodilo pri mišljenju, ravnanju: *Kakršen koli dialog z nosilci zdrávorazumarskih argumentov na obeh sprtih straneh je že naprej obsojen na neuspeh E* iz zdráv razúm

zdrúževálnost -i ž (ā) lastnost, značilnost združevalnega: *V ekipi je spodbujal zdrúževálnost in športno prostovoljstvo E* (†)zdrúževáln

zelénc^{SSKJ} -nca m, živ. (é) pog. **1.** vozilo javnega prometa, navadno avtobus ali vlak, tipične zelene barve: *ljubljski zelenci; mestni zelenci; V Pra-*

*gerskem mora potnik z navadnega zelenca prestopiti na hitri vlak, ki pripelje iz Maribora **2.** ameriški dolar: ameriški zelenci; Znani nogometaš je povprečno zaslužil dobra 2 milijona zelencev letno E* (†)zelén

zeléni^{SSKJ} -a -o prid. (é)

zeléna barétka -e -e ž (é, ê) nav. mn. posebna vojaška enota v nekaterih državah, usposobljena za zahtevne vojaške operacije: *ameriške zelene baretk; Je soustanovitelj in medvojni poveljnik zelenih baretk, vojaške enote, nastale v Sarajevu*

zeléna máfija -e -e ž (é, á) ekspr. organizirana skupina prekupčevalcev z zelenjavo in sadjem na velikih trgih, tržnicah: *Trg vrtnin ureja zelena mafija*

zeléna méja -e -e ž (é, é) območje državne meje med mejnimi prehodi, zlasti nenaseljeno, gozdno: *Na zeleni meji pri opazovanju in odkrivanju ilegalnih prebežnikov in njihovih pomagačev policistom pomagajo psi*

zeléna revolúcija -e -e ž (é, ú) **1.** v državah v razvoju izrazito povečanje pridelka, zlasti visokodonosnih vrst pšenice, koruze, riža, doseženo z visoko uporabo gnojil, pesticidov in drugih sredstev: *Zelena revolucija je omogočila petkratni porast v proizvodnji hrane, toda to je bilo lahko doseženo le ob uporabi ogromnih količin kemikalij, ki se nevarno kopičijo v okolju in zastrupljajo tla **2.** gibanje za spremembo odnosa in ravnanja družbe, politike, gospodarstva do okolja: Predsednik države je pozval k zeleni revoluciji in se zavzel za ustanovitev novega okoljevarstvenega telesa OZN*

zeléna trgátev -e -tve ž (é, ā) trganje še nezrelega grozdja z namenom uničenja grozdov in posledičnega zmanjšanja presežnih zalog vina na tržišču v zameno za državno denarno podporo: *Med pridelovalci grozdja, ki so se prijaviili za zeleno trgatev, predpisanim pogojem ustreza le en vinogradnik*

zeléni čaj -ega -a m (é, ā) **1.** poživljajoča pijača iz posušenih nefermentiranih listov čajevca: *Zeleni čaj spodbuja presnovne procese in krepi imunski sistem **2.** posušeni nefermentirani listi čajevca za pripravo te pijače: Korenček, paradiznik, paprika in zeleni čaj vsebujejo veliko antioksidantov, s čimer lahko povzročijo, da je koža videti mlajša*

zeléni móst -ega -ú in -a m (é, ô û; ô) most za varno gibanje predvsem divjih živali prek avtoceste: *Z izgradnjo avtocestnega omrežja so bile prekinjene tisočletne stečine divjadi, kar se da popraviti z zelenimi mostovi oziroma umetnimi prehodi*

zeléni ótok -ega -óka m (é, ó ô) zelena površi-

na, navadno travnata, sredi mestnega asfaltnega ali betonskega okolja: *Na sredi ploščadi je zeleni otok, obkrožen s skrbno prizrezano živo mejo*

zeléni podòr -ega -òra m (é, ò) gnojenje z zelenimi rastlinami, ki se podorjejo; zeleno gnojenje: *rastline za zeleni podor; Zelo uporabna za zeleni podor so žita*

zeléno gíbanje -ega -a s (é, í) delovanje skupine, množice za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja: *Zelena gibanja, ki so se v Evropi pojavila v 70. in 80. letih, so v marsičem spremenila javno mnenje in stališča ljudi do okoljskih problemov*

zeléno gnojénje -ega -a s (é, è) gnojenje z zelenimi rastlinami, ki se podorjejo; zeleni podor: *Ponekod v Evropi za zeleno gnojenje radi uporabljajo tudi špináčo*

zelenjávárstvo -a s (â) gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s pridelovanjem ali prodajo zelenjave; zelenjadarstvo^(SSKJ): *Zelenjavarstvo je ena najbolj delovno intenzivnih panog v kmetijstvu na enoto površine, zato lahko še dosežemo primeren dohodek na relativno majhni površini* **E** (↑)zelenjavar

zémeljski^(SSKJ) -a -o prid. (Ě)

zémeljska stevardésa -e -e ž, člov. (Ě, ě) delavka na letališču, ki izdaja ali preverja letalske vozovnice, skrbi za namestitev, oskrbo in udobje potnikov pred poletom in po pristanku letala: *Potnikom invalidom pomagajo zemeljske stevardese, in sicer jih spremljajo od okenca za prijavo na let prek carine in kontrole potnih listov skozi izhode do letala*

zénbudíst -a m, člov. (Ě-î) kdor se ukvarja z zenbudizmom, smerjo v budizmu, ki uči tehniko samoobvladovanja, notranje sprostitev: *Zenbudist je vedno osredotočen na sedanji trenutek, predan in zaupljiv, poln sočutja, pozitivnih misli in razumevanja do vsega, kar ga obdaja* **E** (↑)zén + (↑)budíst

zénbudístični -a -o prid. (Ě-î) ki je v zvezi z zenbudizmom, smerjo v budizmu, ki uči tehniko samoobvladovanja, notranje sprostitev; zenovski: *zenbudistični menihi; zenbudistični mojster; zenbudistični vrt; Kjoto je središče zena na Japonskem in ima več zenbudističnih templjev kot katero koli drugo japonsko mesto* **E** (↑)zénbudíst

zénovski -a -o prid. (Ě) ki se nanaša na zen, smer v budizmu, ki uči tehniko samoobvladovanja, notranje sprostitev; zenbudistični: *zenovski mojster; zenovski vrtovi; zenovska meditacija; Drugi sklop razstavljenih del sestavljajo podobe iz zasebnega življenja, kjer prevladuje umirjeno in čutno ozračje, nekakšna zenovska spokojnost tistih najmanjših, najmanj opaznih trenutkov življenja* **E** (↑)zén

zèzati -am nedov. (Ě) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu **1.** dražiti koga, norčevati se iz koga: *V kantini igrajo karte in zezajo natakariče* **2.** namerno povzročati komu neprijetnosti, težave: *Nazaj grede nas vedno zezajo na carini* **E** ← hrv., srb. *zèzati*, prvotno 'premikati, tresti', = slovensko nar. *zézati* 'migati' < pslov. *zèzati k *zèl'i 'korakati' < ide. *g^meng^h-

zèzati se -am se nedov. (Ě) **1.** šaliti se, norčevati se: *Postopali so pred trgovino in se zezali* **2.** mučiti se, truditi se: *Že kar nekaj časa se zeza s svojim računalnikom*

zgenerírati -am dov. (î) **1.** s pomočjo elektronskih naprav narediti, povzročiti, da kaj nastane: *zgenerirati datoteko; zgenerirati kodo; Na forumu je več kot dvajset tisoč registriranih uporabnikov, ki so zgenerirali na stotisoče sporočil* **2.** narediti, povzročiti, da kaj nastane sploh; ustvariti^(SSKJ): *Ocenili smo, da lahko s razpoložljivimi sredstvi skupaj s privatnim kapitalom zgeneriramo okrog 200 milijonov evrov investicij* **E** (↑)generírati

zgódbarski -a -o prid. (Ě) ki se nanaša na pripovedovanje, pisanje zgodb: *zgodbarski prvenec; Knjiga je izpisana z osupljivo zgodbarsko večščino, ves čas na meji med čudenjem in bizarnostjo na drugi strani* **E** (↑)zgódbar

zgódbenost -i ž (Ě) lastnost, značilnost zgodbenega: *Z vidika zgodbenosti gre za tipično postmodernistično transformacijo teksta v novo obliko* **E** (↑)zgódben

zgodovínski^(SSKJ) -a -o prid. (î)

zgodovínski spomín -ega -a m (î, î) ohranjenno védenje o preteklih dogodkih zgodovinske vrednosti: *Učenje maternega jezika, literature in drugih oblik nacionalne kulture, posebno pa še pouk zgodovine, krepita zgodovinski spomin in zavest pripadnosti lastnemu narodu*

zgoščénka -e ž (é) **1.** optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov; CD (1), CD-plošča (1), CD-rom, cede (1), cedejka (1), cederom, kompaktni disk, kompaktna plošča: *Odločba informacijske pooblaščenke odreja uničenje zgoščénke z izpisni telefonskih klicev* **2.** podatki, navadno glasba, posneti na taki plošči; CD (2), CD-plošča (2), cede (2), cedejka (2): *izdati zgoščénko; posneti zgoščénko; dvojna zgoščénka* glasbeni album, ki zajema dve zgoščénki; *Zadnjič sem imel koncert za promocijo zgoščénke in opazil sem, da ljudje hrepenijo po romantiki, ki je ni več* **E** univerbizirano iz *zgoščéna plóšča* po zgledu agl. *compact disk*, ker je ta manjši od predhodnega 12-palčnega laserskega diska, agl. *laser disk*

zgròžati -am nedov. (ô) vzbujati, povzročati grozo: *Strašna, neukrotljiva sila človeka zgroža in ogroža,*

vdira v njegov svet kot zli in uničujoči kaos **E** (†) zgroziti se

zgúbar -ja m, člov. (û) ekspr. neuspešen človek: *Možakar je popoln zgubar, ki se mu je ponesrečilo prav vse, česar se je v življenju lotil* **E** (†)izgúbar

zíc -a m (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu sedež: *Tako se mi je vrtelo v glavi, da sem sedel na svojem zicu in se nisem več mogel premaknit* **E** ← nem. Sitz

zíciniti se -em se dov. (í î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu usesti se: *Na vlakcu se je zícnil zraven dveh bejb* **E** †zíc

ziher¹ -- prid. (í) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu, v povedni rabi gotov, prepričan: *Ziher sem, da bo ta film dobil oskarja* **E** ← nem. sicher

ziher² prisl. (í) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu gotovo, nedvomno: *Tu okoli ziher ni nobenega muzeja*

ziheráš -a m, člov. (á) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu kdor je izredno previden in ne tvega: *Slovenci smo hudi ziheráši – samo da imamo hišo in stalno zaposlitev* **E** †ziher¹

ziherášstvo -a s (â) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu nagnjenost k izraziti previdnosti in nenaklonjenost, odpor do tveganja: *Smučarju letos na tekmah vsekakor ne gre več očítati ziherášstva* **E** †ziheráš

zimskosmučarski -a -o prid. (í-û) ki se nanaša na zimsko smučanje: *zimskosmučarsko središče; Dirke so prvovrstni spektakli, ki v znane zimskosmučarske kraje tudi poleti privabljajo ogromne množice navijačev* **E** iz zimski smučar

zimzelénček -čka m, živ. (î-é) ekspr. dolgo časa splošno priljubljena zabavnoglasbena skladba, zlasti popevka; evergrin^(SSK): *Avtor besedila in avtor glasbe se morata odlično poznati, čútiti in šele potem se lahko rodi zimzelenček* **E** (†)zimzelen

zintrigíрати -am dov. (î) s povzročitvijo vznemirjenja vzbuditi zanimanje; zaintrigirati: *Najbolj nas je zintrigirala sama tema drame, ki je sicer postavljena v pretekli čas, a je hkrati ontološka, da se jo aktualizirati* **E** †intrigirati

ziritírati -am dov. (î) vznemiriti, razburiti: *Je eden tistih odličnih karikaturistov, ki gre čez rob in zna ziritirati javnost* **E** (†)iritirati

zjébati -em in -am dov. (ê) vulg. **1.** narediti, povzročiti, da pride kaj v zelo slabo stanje ali propade: *Ti naduteži bojo zjebali slovensko košarko* **2.** narediti, povzročiti, da pride kdo v skrajno neugoden položaj: *S člankom ni hotel nikogar zjebati, hotel je le, da se uredijo razmere glede avtorskih pravic* **3.** povzročiti pri kom zmanjšanje telesnih, duševnih sil, zmožnosti za opravljanje česa: *Če preveč spiješ, te zjebe* **E** (†)jébati

zláganka -e ž (â) igrača, pri kateri se elementi, deli zlagajo: *V škatlici je 15 kosov zlaganke iz trdih, na obeh straneh potiskanih ploščic* **E** (†)zlagati

zláti^(SSK) -a -o prid. (á)

zláta malína -e -e ž (á, í) nagrada za najslabše filmske dosežke, ki se vsako leto podeljuje v Hollywoodu: *Film je prejel tri nominacije za najboljše kaskaderske dosežke in pet nominacij za zlato malino*

zláta maturántka -e -e ž, člov. (á, â) maturantka, ki doseže izjemen splošni uspeh na maturi: *Maturo je končala z odliko in si pridobila naziv zlate maturantke*

zláti maturánt -ega -a m, člov. (á, â á) maturant, ki doseže izjemen splošni uspeh na maturi: *Lani so na naši gimnaziji maturo opravili vsi, imeli pa smo tudi sedem zlatih maturantov, od teh sta dva zbrala vseh 34 točk*

zláti prinašálec -ega -lca [prinašajca] m, živ. (á, â) srednje velik lovski pes z mehko, dolgo, rahlo valovito dlako smetanove do zlate barve: *Zlate prinašalce zaradi prikupne zunanosti in značaja najpogosteje izberejo za pomočnike invalidom, njihova prednost je še, da razmeroma dolgo živijo*

zlobírati -am dov. (î) uveljaviti določene interese z načrtnim vplivanjem na tistega, ki odloča o kaki stvari: *Industrija je zlobirala odstranitev odlične komisarke in zadevo speljala v svoje vode* **E** †lobirati

zmasakrírati -am dov. (î) **1.** pomoriti, poklati: *Tragedija se je zgodila, ko je razjarjena množica zmasakrirala begunce, ki so si poiskali zatočišče v mestu* **2.** razmesariti: *zmasakrirati truplo z nožem; Zmasakriral mu je obraz do nerazpozavnosti* **3.** ekspr. uničiti, onemogočiti: *Mediji so ga zmasakrirali zaradi nepreverjanja informacij in doživel je že milijske tožbe* **E** (†)masakrirati

zmenkaríje -rjij ž mn. (î) dogovorjena srečanja, namenjena spoznavanju novih ljubzenskih partnerjev: *hitre zmenkaríje organizirani družabni dogodek, na katerem ljudje v obliki kratkih pogovorov spoznavajo morebitne partnerje; spletne zmenkaríje; Kot še kažejo podatki raziskave, so se želje po zmenkaríjah v mestu precej ohladile – kar 43 odstotkov anketiranih je povedalo, da trenutno partnerja ne iščejo aktivno in ne hodijo na zmenke* **E** (†)zméneek

zmerjáški -a -o prid. (á) ekspr. ki izraža nejevoljo, nezadovoljstvo s kom, s čim, navadno z nespoštljivimi, žaljivimi besedami: *Ne bom komentirala zmerjaških klicev, pisem in polemik, sicer ne bom pisala v tem dnevniku nič drugega* **E** iz zmerjác iz (†)zmérjati

zméšati^(SSK) -am dov. (é) pog. združiti, sestaviti posnete zvoke, govornjenje ali slike v skladno, smi-

selno celoto; zmiksati: *zmešati novo kompilacijo; zmešati orkestralno glasbo in vokal; Si predstavljate, da bi kdo zmešal klasično glasbo in razbijanje električnih kitar izpod prstov britanskega punkovskega benda, ki je bil popularen v 70. letih 20. stoletja?* **E** ↑mēšati

zmiksati ^{SSKJ} -am dov. (ī) pog. združiti, sestaviti posnete zvoke, govorjenje ali slike v skladno, smiselno celoto; zmešati: *zmiksati pesem na novo; zmiksati ploščo v studiu; Producenti so tokrat posnetke zmiksali povsem drugače, opustili so orkestralne dele in dobili smo novo, precej bolj surovo različico* **E** ↑míksati

zminimizirati -am dov. (ī) zmanjšati do najmanjše mogoče mere: *Cilj je, da ne samo zminimiziramo, ampak optimiziramo stroške, da bomo lahko omogočili boljše dostopnost do zdravil in poskrbeli za boljše zdravstveno varstvo naših državljanov in državljanek // pripisati manjši pomen, težo čemu: zminimizirati zadevo; skušati zminimizirati dimenzijo stavke; Varčevalec, ki podvomi o višini izplačanih obresti med preobratom v gibanju obrestnih mer, se lahko obrne na banko, ki pa včasih poskuša svojo krivdo zminimizirati* **E** ↑mínimizirati

zminirati -am dov. (ī) 1. razstreliti kaj z minami, eksplozivom: *Vojska je bloke zminirala zato, ker so menda iz njih na začetku prejšnjega tedna izstrelili raketo, ki je zadela vojaški helikopter* 2. ekspr. narediti, povzročiti, da kdo ali kaj ne doseže svojega cilja, namena: *Pripravljeni so tudi večkrat zminirati javni razpis na sodišču in jih sploh ne zanima škoda, povzročena investitorju* **E** (†)mínirati

zmonopolizirati -am dov. (ī) uvesti, pridobiti monopol na kakem področju, območju: *Roman je pokazal, kako so veliki trusti zmonopolizirali Ameriko, pokopali mala podjetja in ustvarili srednji razred* **E** (†)monopolizirati

zmřzniti ^{SSKJ} -em dov. (ř ř) pog. priti v stanje, navadno začasno, neodzivnosti na ukaze; zamrzniti (2): *Med izvajanjem makra je računalnik zmřznil in pomagal je le še vnovični zagon računalnika* **E** iz mřzniti = cslov. mřznřti, hrv., srb. mřznuti, rus. mřrznutř, češ. mřznout < pslov. *mřrznřti 'zmřzniti' k (†)mřřz

zmrzovati ^{SSKJ} -ujem nedov. (ā ū) pog. prihajati v stanje, navadno začasno, neodzivnosti na ukaze; zamrzovati: *neprestano zmrzovati ob vstavljenem ključku; Računalnik mi je po kakšnem mesecu uporabe začel zmrzovati* **E** (†)zmřzniti

zmůlčiti -im dov. (ū ū) z mletjem stisniti, zmanjšati obseg rastlin, rastlinskih delov, zlasti trave: *zmůlčiti visok plevel; odstraniti in zmůlčiti*

veliko drevja, grmičevja in podrasti; Slamo je priporočljivo pred obdelavo zmůlčiti oziroma že pri žetvi uporabiti kombajn z drobilnikom slame **E** ↑můlčiti

znáčka ^{SSKJ} -e ž (ā) rač. 1. osnovna enota računalniških označevalnih jezikov, navadno zapisana v lomljenih oklepajih; oznaka (1), tag (1): *Znáčka <table> označuje začetek oz. konec tabele* 2. niz znakov, ki označuje spletne vsebine in se uporablja predvsem za iskanje in prikaz teh vsebin; oznaka (2), tag (2): *Eden izmed najpomembnejših faktorjev, ko govorimo o relevantnosti spletne strani, je naslovna značka* **E** ← češ. značka iz (†)znák

známčenje -a s (ā) ustvarjanje in uveljavljanje tržne znamke za doseganje prepoznavnosti; branding: *interaktivno známčenje; strokovnjak za známčenje; Posamezna država je lahko izjemno prepoznavna tudi brez načrtnega známčenja* **E** ↑známčiti

známčiti -im nedov. (ā ā) ustvarjati in uveljavljati tržno znamko za doseganje prepoznavnosti: *známčiti državo; Nosimo športne izdelke ali uporabljamo storitve, ki jih známčijo športni zvezdniki ali igralci* **E** (†)známka

znánstveni ^{SSKJ} -a -o prid. (ā)

znánstvena medicina -e -e ž (ā, ī) medicina, ki uporablja le znanstveno preverjene načine zdravljenja; uradna medicina: *sodobna znanstvena medicina; razvoj znanstvene medicine; utemeljitelj znanstvene medicine; Na podlagi nove analize krvi obstaja upanje, da bo znanstveni medicinski končno uspelo izdelati krvni test za zgodnje odkrivanje bolnikov z multiplo sklerozo*

znánstvenofantástični -a -o prid. (ā-ā) ki je v zvezi z znanstveno fantastiko: *znánstvenofantástični film; znanstvenofantástični roman; znanstvenofantástični žanr; Svoje znanstvenofantástično delo je avtor postavil 36 let v prihodnost, a je njegova fantazija postala resničnost že prej* **E** iz znánstvena fantástika

znítkati -am dov. (ī) očistiti z zobno nitko: *Tako kot ljudje tudi opice svoje mladiče učijo, kako pomembno si je temeljito znítkati zobe: zoologi so opazovali samice makaka, kako so si čistile prostorčke med zobmi na isti način kakor ljudje* **E** ↑nítkati

zóbni ^{SSKJ} -a -o prid. (ō)

zóbna nitka -e -e ž (ō, ī) mehka najlonska ali svilena nitka, ki se uporablja za odstranjevanje zobnih oblog in delcev hrane med zobmi: *uporabljati zobno nitko; čiščenje zob z zobno nitko; Čiščenje zob bi bilo potrebno po vsakem obroku, zato je morda pametno, da zobno nitko vedno nosimo s seboj*

zómbi -ja m (č) **1.** živ., po nekaterih verovanjih mitološko bitje, ki je s pomočjo magije oživel, v filmih pogosto upodobljeno kot razpadajoče bitje, ki deluje pod nadzorom koga: *Zli vudujski čarovniki, ki se ukvarjajo s črno magijo, naj bi s svojim čarobnim napitkom zakrivali nastanek zombijev* **2.** žlov., ekspir. kdor je počasen v svojih reakcijah, brezvoljen in neobčutljiv na dogodke v okolici: *Je zombi na dveh nogah, ki dela dve, tri ali več izmen zapored* **E** ← agl. *zombie*, verjetno iz nekega zahodnoafriškega jezika

zoomiranje ↑zumiranje

zoomirati ↑zumirati

zračni ^(SSK) -a -o prid. (ā)

zračna blazina -e -e ž (ā, ī) napihljiva vreča, vgrajena v avtomobil, ki se pri trku avtomatsko napolni z zrakom in tako potniku ublaži udarec; airbag, varnostna blazina, varnostni meh: *sopotnikova zračna blazina; V osnovni različici je na seznamu serijske opreme mogoče najti sistem ABS, zategovalnike varnostnih pasov in prednje ter stranske varnostne zračne blazine*

zrcaljenje ^(SSK) -a s (ā) sprotno izdelovanje varnostne kopije podatkov na različnih trdih diskih: *Ko pokvarjeni disk zamenjamo, krmilnik izvede zrcaljenje podatkov z obstoječega ali obstoječih diskov na novi disk in vzpostavi se popolnoma enako stanje kakor pred napako* **E** (↑)zrcaliti

zrelaksirati -am dov. (ī) pog. narediti, povzročiti, da postane kdo čustveno, duševno manj napet, nenaпет: *Dodatno se lahko zrelaksirate s poslušanjem glasbe, medtem ko vam lahko buljenje v TV in prebiranje časopisa ponovno zbijeta voljo do življenja* **E** (↑)relaksirati

zrnat ^(SSK) -a -o prid. (ř) neizrazit, nejasen glede na kakovost fotografije, posnetka ali prikaza na zaslonu elektronske naprave: *zrnata slika; Fotoaparar sicer zmora snemati tudi v višji ločljivosti, vendar je izdelek zelo zrnat in s premalo podrobnostmi* **E** (↑)zrno

zrnatost ^(SSK) -i in zrnatost ^(SSK) -i ž (ř; ā) lastnost fotografije, posnetka ali prikaza nižje kakovosti na zaslonu elektronske naprave: *zrnatost filma; zrnatost slike; Ob uporabi višjih ločljivosti se zrnatost hitro poveča čez meje prejemljivega* **E** ↑zrnat

zrolati -am dov. (č) pog. zviti, zlasti cigareto: *zrolati džojnt; zrolati plakat; zrolati v zvitek; Zasvojenost je skupek navade in potrebe po nagrajevanju: takoj ko zrolaš cigareto in potegneš prvi dim, ti je lažje* **E** ↑rólati

zrolati se -am se dov. (č) pog., s smiselnim osebkom v daljniki zmešati se; odrolati se: *Ko sem nenadoma*

ugotovil, da sem tam, od koder sem pobegnil, se mi je dobesedno zrolalo

zúm -a in zoom ^(SSK) -a cit. [zúm] m (ū) povečava, narajena z objektivom s spremenljivim zornim kotom: *digitalni zum; optični zum; Novi objektiv, sestavljen iz povsem steklenih leč, omogoča trikratni zum* **E** ← agl. *zoom*, prvotno onomatopeja

zumiranje -a in zoomiranje -a cit. [zumiranje] s (ī) **1.** optično približevanje ali oddaljevanje tistega, kar se fotografira, snema: *Na vrhnjem delu fotoaparata je stikalo za zumiranje, ki ima na sredini tudi sprožilec* **2.** povečevanje ali pomanjševanje slike, besedila ali drugega predmeta na zaslonu: *Možnost zumiranja dokumenta omogoča boljši pregled prebrane predloge in s tem lažje prepoznavanje napak* **E** ↑zumirati

zumirati -am in zoomirati -am cit. [zumirati] nedov. in dov. (ī) **1.** optično približevati ali oddaljevati tisto, kar se fotografira, snema: *Aparar ima pa še eno hibo, in sicer med snemanjem filma ne moremo zumirati* **2.** povečevati ali pomanjševati sliko, besedilo ali drug predmet na zaslonu: *Zaslon prikazuje različne zorne kote gledanja na telesa (ponavadi naris, tloris, stranski ris in prostorski pogled), ki jih lahko uporabnik poljubno obrača in zumira* **E** ↑zúm

zunajbolnišnični -a -o [zunajboŋnišnični] prid. (ū-ī) ki ne poteka v bolnišnici: *zunajbolnišnična dejavnost; zunajbolnišnično zdravljenje; Strokovnjaki opozarjajo, da je nujna zunajbolnišnična obravnava bolnikov, ki bi dopolnjevala zdravljenje v bolnišnicah* **E** iz *zunaj bolnišnice*

zunajsódni -a -o prid. (ū-ó) ki je sprejet brez odločbe, sodbe, s katero bi se odločilo o bistvu, utemeljenosti tožbe, obtožbe: *zunajsodni dogovor; zunajsodna poravnava; zunajsodno reševanje; Neko prič, ki je preiskovalni komisiji nadrobno popisala zunajsodne usmrtitve, ki so jih zagrešili policijski eskadroni smrti, so kmalu po pričanju našli mrtvo* **E** iz starinskega *zúnaj sóda* 'zunaj sodišča'

zunajstránskarski -a -o prid. (ū-ā) ki ni v stranki ali v okviru stranke: *zunajstrankarska osebnost; zunajstrankarska pobuda; Iz stranke je izstopil, da bi se kot zunajstrankarski kandidat potegoval za funkcijo predsednika republike* **E** iz *zúnaj stránke*

zvézdica ^(SSK) -e ž (č) **1.** oznaka kakovosti, ki jo prejme hotel ali restavracija: *hotel s petimi zvezdicami; S tremi zvezdicami se baha kar devet tokijskih restavracij* **2.** nav. mn. nesnemni zobni aparat v obliki ploščic iz železa, prilepljenih na zobe: *Vse pogosteje srečujemo najstnike in neredko tudi odrasle z zvezdicami na zobeh* **E** (↑)zvézdca

zvirálo -a s (á) priprava v obliki droga, navadno na otroških igriščih, namenjena otrokom za gibalne igre: *Dandanes je bistveno manj spontane gibalne dejavnosti kot nekdanj, saj se otroci vse manj igrajo na otroških igriščih, se lovijo, plezajo po drevju ali zviralih* **E** (†)zvirati se

zvóčni ^(SSK) -a -o prid. (ǫ)

zvóčna kártica -e -e ž (ǫ, â) rač. plošča tiskane-ga vezja v računalniku, ki omogoča snemanje in predvajanje zvoka; glasbena kartica: *zunanja zvóčna kartica; Osebni računalnik je lahko opremljen z dobro zvóčno kartico in je pravi snemalni studio*

zvóčni semafor -ega -ja m (ǫ, ǫ) semafor ali naprava, ki slepim in slabovidnim na prehodih za pešce z zvóčnim signalom nakaže zeleno ali rdečo luč: *Opozorila bi, da zvóčni semaforji na prehodih za pešce niso dovolj glasni in zlasti pri daljših prehodih se je zelo težko orientirati po njihovem zvoku*

zvóčnoizolácijski -a -o in zvóčnoizolácijski -a -o prid. (ǫ-î; ǫ-â) ki ščiti pred hrupom, motečimi šumi: *Toplotna izolacija iz steklene volne je toplotno- in zvóčnoizolácijski material, primeren tako za prezračevane kot za neprezračevane fasade* **E** iz zvóčna izolácija

Ž

žajfarica -e ž (â) pog. televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; limonada, limonadnica, soap opera, telenovela, žajfnica: *gledati žajfarice; priljubljena žajfarica; Nadaljevanka je spravila pred zaslone tudi največje sovražnike popoldanskih žajfarič* **E** (†)žajfa, prim. †soap opera

žajfast -a -o prid. (â) pog. **1.** ki je v zvezi z žajfo: *Ne se je dotikat z žajfasto roko* **2.** pretirano čustven: *žajfasta melodrama; žajfasta nadaljevanka; žajfasta zgodba; Revalni tisk se da hitreje in površneje predelati, kar za knjige ne velja, razen za žajfaste romane, kjer lahko vedno spustiš nekaj strani in ničesar ne zamudiš* **E** (†)žajfa

žajfnica ^{SSKJ} -e ž (â) pog. televizijska nadaljevanka, navadno z velikim številom nadaljevanj, v kateri so izpostavljeni medosebni odnosi in pretirano čustveno doživljanje oseb; limonada, limonadnica, soap opera, telenovela, žajfarica: *priljubljena žajfnica; španske žajfnice; televizijske žajfnice; V žajfnicah vse kipi od čustev, ki naj bi se prenesla na gledalce in delovala terapevtsko* **E** (†)žajfa, prim. †soap opera

žametke -metk ž mn. (â â) pog. hlače iz žameta; žametovke ^{SSKJ}: *zvonasto krojene žametke; žametke v vseh mogočih barvah in krojih; Oblekla sem rdečo majico z dolgimi rokavi, tople žametke in debelo volneno jopo* **E** univerbizirano iz *žametne hláče*

žametni ^{SSKJ} -a -o prid. (â)

žametna revolúcija -e -e ž (â, ú) na českoslovaškem od 17. novembra do 29. decembra 1989 mirna, nenasilna politična revolucija, ki je povzročila prehod iz komunističnega v demokratični družbeni sistem: *českoslovaška žametna revolucija; osemnajsta obletnica žametne revolucije; Žametna revolucija je jeseni 1989 povzročila padec komunizma v nekdanji Českoslovaški* // mirna, nenasilna politična revolucija, ki povzroči spremembo družbenega sistema: *izpeljati žametno revolucijo; voditelj gruzijske žametne revolucije; Na prvi pogled je videti, da so voditelja z mirno žametno revolucijo odnesli privrženci opozicije, ki so skoraj tri tedne protestirali pred zgradbo parlamenta*

žánrskost -i ž (â) lastnost, značilnost žanrskega: *poudarjena žánrskost; Nič nimam proti žánrom in žánrskosti, ki je nujna in legitimna kulturna usledina, menim pa, da je novo glasbo mogoče delati le na podlagi neobremenjenosti in žánrskega spajanja* **E** (†)žánrski

žénski ^{SSKJ} -a -o prid. (ě)

žénska kvóta -e -e in kvóta -e ž (ě, ó; ô) nav. mn. predpisani odstotek žensk, ki deluje na kakem področju: *uvesti ženske kvote; obvezne ženske kvote; zagovorniki ženskih kvot; Vlada pripravljala sprejetje zakona o ženskih kvotah v podjetjih* **žénska písáva** -e -e ž (ě, â) način leposlovnega pisanja, značilen za ženske avtorice: *obstoj ženske pisave; proučevanje ženske pisave; Zgodbe določa izrazita ženska pisava – tako pri izbiri motivov in zornem kotu predstavitve kot pri njihovi obdelavi*

žénske štúdije -ih -dij ž mn. (ě, ú ú) interdisciplinarno študijsko in raziskovalno področje, namenjeno proučevanju vlog, izkušenj in dosežkov žensk v družbi: *predavati ženske študije; doktorica ženskih študij; center za ženske študije; Glede na družbene spremembe v zadnjem stoletju, znanstveni prispevek raziskovalk in pomembnost ženskih študij se da zamolčevanje ženske prisotnosti in delovanja razumeti le kot izraz zaplankanosti in nadutosti*

žénsko poimenovánje -ega -a s (ě, â) jezikosl. občno ali lastno ime ženskega spola, parno moškemu; feminativ: *tvoriti ženska poimenovanja za poklice; Da bodo električarke, parlamentarke, v francoščini celo ministrice, prepričale jezik, kako smiselna in potrebna so tudi ženska poimenovanja, se bodo morale najprej preporazdeliti družbene vloge*

žepáriti -im nedov. (â â) krasti denarnice, manjše osebne predmete iz žepov, torbic: *žepariti na mestnih avtobusih in postajah; Žepari in krade po Italiji* **E** (†)žepar

žepárjenje -a s (â) kraja denarnic, manjših osebnih predmetov iz žepov, torbic; žeparstvo: *tehnike žeparjenja; biti več žeparjenja; Žeparjenje je že skoraj izumrlo, saj zahteva malodane rokohitrsko spretnost in zelo mirno roko* **E** †žepáriti

žeparstvo -a s (č) kraja denarnic, manjših osebnih predmetov iz žepov, torbic; žeparjenje: *ukvarjati se z žeparstvom; ulično nasilje in žeparstvo; Žeparstvo je razširjeno povsod po svetu, še zlasti pa v večjih mestih E (†)žêpar*

žepnica ^(SSKJ) -e ž (č) knjiga manjšega formata, navadno vezana v mehke platnice: *naslovnica žepnice; Žepnice se danes prodajajo skoraj povsod, predvsem pa tam, kamor pred leti založnikom ni uspelo priti: v trgovskih centrih, kioskih, na bencinskih črpalkah, postajah E (†)žêpen*

žitni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

žitni króg -ega -a m (î, ô) geometrijski lik, navadno krog, ki se oblikuje na žitnem polju, ko se žito iz nepojasnjenih razlogov poleže v eno smer; agriglif: *Žitni krog je narejen z neko drugo silo, za katero mi ne vemo, kakšna je*

živalski ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

živalska móka -e -ž (â, ô) krmilo, ki se pridobiva s sežiganjem živalskih trupel: *okužena živalska moka; proizvodnja živalske moke; zaloge živalske moke; Francoski predsednik je od vlade zahteval, naj prepove krmljenje živine z živalsko moko, da bi tako preprečili širjenje bolezni norih krav*

živček -čka m (î) ekspr. **1.** skupek celičnih vlaken, ki prevajajo dražljaje; živec ^(SSKJ): *Sploh se ne pozna več, da je bil živček okvarjen // nav. mn. ta skupek pri človeku zlasti glede na sposobnost obvladovanja čustev, vznemirjenosti; živec ^(SSKJ): Stres kar šviga na vse strani in živčki so napeti kot struna* **2.** člov. zelo živ, živahen človek; živec ^(SSKJ): *Je pravi živček, niti sekundo ni pri miru E (†)žívec*

živčni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

živčni prenašálec -ega -lca [in prenašauca] m (î, â) kemična snov, ki prenaša impulze med živčnimi celicami ali med živčnimi in mišičnimi celicami; neurotransmitter, neurotransmitor: *Delovanje možganov je odvisno tudi od številnih živčnih prenašalcev, denimo serotonina, dopamina, noradrenalina, acetilholina, histamina in drugih*

živčno-mišični -a -o prid. (î-î) ki je v zvezi z živci in mišicami: *živčno-mišična bolezen; živčno-mišično obolenje; Opravili so preiskave delovanja živčno-mišičnega sistema, ki pa niso dale nobene jasne diagnoze E (†)žívčen + (†)mišičen*

živilstvo -a s (î) dejavnost, ki se ukvarja s pridelovanjem in predelovanjem hrane, surovin rastlinskega, živalskega izvora; agroživilstvo ^(SSKJ): *prestrukturiranje živilstva; reforma kmetijstva in živilstva; Strategija slovenskega živilstva bi morala biti tesneje povezana veriga, kjer ni več govora*

o kmetijstvu in živilski industriji, ampak je skupni imenovalec proizvodnja hrane E (†)živilo

žížula -e ž (î) sredozemsko drevo s svetlozelenimi suličastimi usnjatimi listi ali njegov jajčast koščičasti sad rdeče barve; kitajski datelj: *sadika žížule; Zaradi velike vsebnosti vitamina C poznavalci žížul njihovo uživanje priporočajo pri prehladih ali celo pri nespečnosti E = hrv. žížula ← ben. it. zizzola = it. giuggiolo ← lat. zizyphu(m) ← gr. zízuphon*

žláhtni ^(SSKJ) -a -o prid. (á)

žláhtni komedijánt -ega -ánta in komedijánt -a m, člov. (á, à á; â) od leta 1992 igravec, ki na festivalu Dnevi komedije dobi nagrado Slovenskega ljudskega gledališča Celje za najboljšo komično vlogo: *izbrati žlahtne komedijante; dvakratni žlahtni komedijant; naziv žlahtnega komedijanta; Ob zaključku Dnevov komedije v celjskem Slovenskem ljudskem gledališču smo naprosili za kratke izjave oba letošnja žlahtna komedijanta*

žólna ^(SSKJ) -e [žouŋa] ž (ó) naprava, ki z oddajanjem ali s sprejemanjem radijskih signalov omogoča določanje položaja zasutega, ki jo nosi, v snežnem plazju: *lavinska žolna; plazovna žolna; Žolna je za vsakogar, ki se pozimi giblje v gorah, življenjsko pomembna E = hrv., srb. žúna, rus. želná, češ. žluna, cslov. žlona < pslov. *žolna < ide. *g^hl^hnah₂ iz *g^hl^hno- 'zelen, rumen'*

župníjstvo -a s (î) uprava župnije: *rimskokatoliško župnijstvo; zastopnik župnijstva; Predstavniki krajanov so se dogovorili, da občina starega pokopališča ne odkupi, župnijstvo pa na svojem zemljišču dovoli širitev pokopališča E (†)žúpniža*

žúr ^(SSKJ) -a m (û) **1.** pog. družabna prireditev, namenjena zabavi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; zabava ^(SSKJ), žurka (2): *iti na žur; študentski žur; Včerajšnji žur je bil za mnoge, ki jih jutri čaka prvi šolski dan, zadnja priložnost, da poletje popolnoma izkoristijo* **2.** pog. prijetno vzdušje; žurka (3): *Večja kot je dvorana, v kateri didžej nastopa, večji je žur na plesišču* **3.** ekspr. zelo neprijetno dogajanje; žurka (4): *Ko je direktor ugotovil, kaj se je zgodilo, se je začel žur E ← frc. jour (fixe) 'za obiske določen dan' iz jour 'dan' (in fixe 'določen')*

žúranye -a s (û) pog. preživljanje časa v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; žuriranje: *divje žuranje; nočno žuranje; Srednješolska leta so bila takšna, kot pač morajo biti: čez teden šola, za vikend pa žuranje E ↑žúrati*

žúrati -am nedov. (û) pog. preživljati čas v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času,

pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; žurirati: *žurati do jutra; hoditi žurat s prijatelji; Nameravam študirati in zraven delati, poleg tega pa še žurati, tako da se kar veselim študentskega življenja* **E** †žúr

žurêr -ja m, žlov. (ê) pog. kdor rad preživlja čas v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom: *neutrudni žurerji; nočni žurer; Najbolj zagreti žurerji so se začeli zbirati že uro in pol pred časom, ko so zaposleni v diskoteki sploh začeli prodajati vstopnice* **E** †žúr

žurêrski -a -o prid. (ê) pog. ki se nanaša na žurerje: *žurerski podvig; žurerski večer; žurerske navade; žurersko vzdušje; Naslednja plošča bo bolj žurerska, besedila bodo izrazito pozitivna in vesela* **E** †žurêr

žuriranje -a s (î) pog. preživljanje časa v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; žuranje: *naporno žuriranje; neprestano žuriranje; nočno žuriranje; V mladih letih je rada plesala, bila je znana po žuriranju; dva dni se je zabavala, nato pa je dva dni spala* **E** †žurirati

žurirati -am nedov. (î) pog. preživljati čas v družbi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; žurati: *Dobro se počuti na plesiščih diskotek, kjer večkrat žurira s prijatelji in znanci* **E** †žúr

žúrka -e ž (û) **1.** pog. zasebna družabna prireditev za ožji krog zlasti mlajših povablencev, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; žur^(SSKJ): *Če želi vaš otrok doma pripraviti žurko, mu ne nasprotujte* **2.** pog. družabna prireditev, namenjena zabavi, navadno v poznem večernem ali nočnem času, pogosto v povezavi z glasbo, s plesom; zabava^(SSKJ), žur (1): *novoletna žurka; V kavarni, kjer so pile kavo, je*

natakarica pospravljala po študentski žurki, ki se je zavlekla do šeste zjutraj **3.** pog. prijetno vzdušje; žur (2): *Glasbena skupina zna narediti žurko* **4.** ekspr. zelo neprijetno dogajanje; žur (3): *Ko je pijan, se žena zapre v hišo, zaklene, on robanti celo noč, nazadnje uspe vlomiti in imamo celo žurko* **E** = hrv., srb. *žúrka* iz †žúr

žvečilka -e ž (î) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), žvečilni: *žvečiti žvečilke; nikotinska žvečilka žvečilka z zelo majhno vsebnostjo nikotina kot nadomestek za cigarete pri odvajanju od kajenja; Živilski obrat letno proizvede okoli 5000 ton bonbonov in žvečilk različnih oblik, barv in okusov* **E** univerbizirano iz žvečilna gúma

žvečilni -ega m (î) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), žvečilka: *zavitek žvečilnih; Žvečilni brez sladkorja so namenjeni odrasčajoči mladini in odraslim, niso pa namenjeni otrokom, ki jim ne ugaja pekoč okus* **E** skrajšano iz žvečilni gúmi

žvečljiv -a -o prid. (î í í) ki se da žvečiti: *žvečljive tablete; V tujini je največje povpraševanje po mehkih žvečljivih karamelah in trdih bonbonih brez sladkorja* **E** (†)žvečiti

žvižgáč^(SSKJ) -a m, žlov. (á) zaposleni ali nekdanji zaposleni, ki razkrije nezakonito ravnanje članov svoje organizacije: *najeti žvižgača; zaščita žvižgačev; Žvižgáč ima v podjetju, organizaciji, vladni ali javni službi neposreden dostop do informacij o spornem ravnanju, o katerem obvesti organe pregona ali javnost* **E** (†)žvižgati

žvrklja^(SSKJ) -e ž (ř) pelinu podoben enoletni plevel, katerega cvetni prah je zelo alergogen; ambrozija: *alergogena žvrklja; pelinolistna žvrklja; Žvrklja se razrašča ob cestah, smetiščih, železnicah, poteh, rekah* **E** (†)žvrkati

Krajšave v splošnem delu

agr.	agronomija	navt.	navtika, pomorstvo
alp. žarg.	alpinistični žargon	nedov.	nedovršni glagol
astrol.	astrologija	obl.	oblačilna stroka
astron.	astronomija	okrajš.	okrajšava
biokem.	biokemija	pog.	pogovorno
biol.	biologija	polit.	politika
bot.	botanika	polit. žarg.	politični žargon
cit.	citatni zapis besede	pravn.	pravni izraz
člov.	človeškost	pravn. žarg.	pravniški žargon
dov.	dovršni glagol	prid.	pridevnik
ed.	ednina	prisl.	prislov
ekol.	ekologija	psih.	psihologija
ekon.	ekonomija	psih.	psihiatrija
ekspr.	ekspresivno	rač.	računalništvo
elektr.	elektrotehnika	rač. žarg.	računalniški žargon
farm.	farmacija, farmakologija	rel.	religija
film. žarg.	filmski žargon	s	srednji spol
filoz.	filozofija	slabš.	slabšalno
fin.	finančništvo	šol.	šolstvo
fiz.	fizika	šport.	športni izraz
glasb.	glasba	šport. žarg.	športni žargon
glasb. žarg.	glasbeni žargon	števn.	števnik
gl. tudi	vodilka	teh.	tehnika
gradb.	gradbeništvo	teh. žarg.	tehniški žargon
jezikosl.	jezikoslovje	tekt.	tekstilna stroka
kem.	kemija	trg.	trgovina
krat.	kratica	um.	umetnost, umetnostna zgodovina
lit.	literarna teorija, literarna zgodovina	vet.	veterina
m	moški spol	vulg.	vulgarno
med.	medicina	v prid. rabi	v pridevniški rabi
medm.	medmet	zal.	založništvo
mn.	množina	zool.	zoologija
nav. dv.	navadno dvojina	ž	ženski spol
nav. ed.	navadno ednina	živ.	živost
nav. mn.	navadno množina		

Oznake v splošnem delu

- (SSKJ) označuje besedo, obravnavano že v SSKJ
↑ usmerja k bolj pogosto rabljeni pisni obliki
[] oglati oklepaj za navajanje izgovora
() okrogli oklepaj za navajanje tonemskega naglasa
// napoveduje podpomen
| napoveduje dvojnični zgled

Krajšave v etimološkem delu

afrikan.	afrikansko	nlat.	novolatinsko
agl.	angleško	nperz.	novoperzijsko
amer.	ameriško	paštun.	paštunsko
arab.	arabsko	perz.	perzijsko
avstr.	avstrijsko	polinez.	polinezijsko
bav.	bavarsko	polj.	poljsko
ben.	beneško	port.	portugalsko
berber.	berbersko	poznolat.	poznolatinsko
bolg.	bolgarsko	provans.	provansalsko
bos.	bosansko	pslov.	praslovansko
clat.	cerkvenolatinsko	rus.	rusko
cslov.	cerkvenoslovansko	severnoit.	severnoitalijansko
češ.	češko	slovan.	slovansko
dor.	dorsko	slovaš.	slovaško
frc.	francosko	spnem.	spodnjenemško
germ.	germansko	srb.	srbsko
got.	gotško	srfrc.	srednjefrancosko
gr.	grško	srgr.	srednjegrško
hebr.	hebrejsko	srlat.	srednjetatinsko
hrv.	hrvaško	srniz.	srednjenizozemsko
ide.	praindoevropsko	srvnem.	srednjevisokonemško
indijan.	indijansko	stagl.	staroangleško
it.	italijansko	stcslov.	starocerkvenoslovansko
jap.	japonsko	stčeš.	staročeško
južnoit.	južnoitalijansko	stfrank.	starofrankovsko
kanton.	kantonsko	stfrc.	starofrancosko
katalon.	katalonsko	sthrv.	starohrvaško
kit.	kitajsko	stind.	staroindijsko
knjiž.	knjižno	stit.	staroitalijansko
korej.	korejsko	stnord.	staronordijsko
kreol.	kreolsko	stprovansal.	staroprovansalsko
lat.	latinsko	strus.	starorusko
latv.	latvijsko	stvnem.	starovisokonemško
litov.	litovsko	škot.	škotsko
malaj.	malajsko	špan.	špansko
marat.	maratsko	šved.	švedsko
meh.	mehiško	švic.	švicarsko
nar.	narečno	tamil.	tamilsko
nem.	nemško	tur.	turško
ngr.	novogrško	ukr.	ukrajinsko
niz.	nizozemsko	vlat.	vulgarnolatinsko

Oznake v etimološkem delu

- E** uvaja v etimološko osvetlitev
- (†) tvorjeno iz besede v SSKJ, ki sledi
- ↑ tvorjeno iz besede v SNB, ki sledi
- < nastalo v rednem glasovnem ali pomenskem razvoju iz
- ← prevzeto iz
- = izvorno enaka beseda na isti časovni ravnini
- + uvaja v zlaganje ali sestavo
- * uvaja v rekonstruirano ali projicirano besedo ali njen del ali v rekonstruiran pomen
- morfemska meja
- ‘ ’ navednici za pomen

Slovar **novejšega besedja** slovenskega jezika

Slovar predstavlja osnovno novejšo leksikalno dopolnilo Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Zajema 6399 novejših besed in besednih zvez, ki so se v slovenščini pojavile ali uveljavile po letu 1991, ob tem pa tudi novejšo pomene že standardnega besedja. Slovarki sestavek je oblikovan pregledno in obvešča, kaj beseda pomeni in od kod izvira, kako se izgovarja in kakšna je njena besedilna raba. Pomembna novost slovarja je obravnava novega, v rabi živega besedja, ki temelji zlasti na analizi tristomilijonskega inštitutskega besedilnega korpusa Nova beseda. Slovar je vodnik po raznovrstnosti novejšega besedja slovenskega jezika.

N

vuvuzela

kengurújček -čka m, živ. (û) pripomoček za prenašanje dojenčka, manjšega otroka na sprednji strani telesa: *Za otroke, ki se rodijo pri 7 ali 8 mesecih, ni dovolj, da jih nosijo naokrog v kengurujčkih, pač pa, da z njimi tudi govorijo* **E** (↑)kengurú

krožišče

bandoneon

aloe vera

walkman

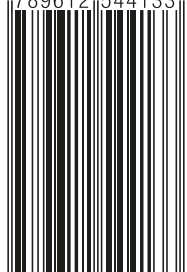

evro

33 €

ISSN 2232-3759

9 789612 544133 >

N